DOC 54 **2179/007**

BELGISCHE KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

16 april 2018

PARLEMENTAIRE ONDERZOEKSCOMMISSIE

die ermee wordt belast onderzoek te voeren naar de omstandigheden die hebben geleid tot de aanneming en de toepassing van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen, voor wat de minnelijke schikking in strafzaken betreft

VERSLAG

NAMENS DE ONDERZOEKSCOMMISSIE UITGEBRACHT DOOR DE HEREN **Eric MASSIN** EN **David CLARINVAL**, MEVROUW **Sonja BECQ** EN DE HEER **Vincent VAN QUICKENBORNE**

Zie:

Doc 54 **2179/ (2016/2017):**
001: Voorstel van de heren Maingain, Gilkinet, Massin, Delpérée, Van der Maelen, Van Hees en Van Hecke.
002: Amendementen.
003: Verslag.
004: Tekst aangenomen door de commissie.
005: Amendementen.
006: Tekst aangenomen in plenaire vergadering.

Zie ook:
Integraal verslag:
1 december 2016.

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS DE BELGIQUE

16 avril 2018

COMMISSION D'ENQUÊTE PARLEMENTAIRE

chargée d'enquêter sur les circonstances ayant conduit à l'adoption et l'application de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses, en ce qui concerne la transaction pénale

RAPPORT

FAIT AU NOM DE LA COMMISSION D'ENQUÊTE PAR MM. **Eric MASSIN** ET **David CLARINVAL**, MME **Sonja BECQ** ET M. **Vincent VAN QUICKENBORNE**

Voir:

Doc 54 **2179/ (2016/2017):**
001: Proposition de MM. Maingain, Gilkinet, Massin, Delpérée, Van der Maelen, Van Hees et Van Hecke.
002: Amendements.
003: Rapport.
004: Texte adopté par la commission.
005: Amendements.
006: Texte adopté en séance plénière.

Voir aussi:
Compte rendu intégral:
1er décembre 2016.

Samenstelling van de commissie op de datum van indiening van het verslag/
Composition de la commission à la date de dépôt du rapport
Voorzitter/Président: Dirk Van der Maelen

A. — Vaste leden / Titulaires:		**B. — Plaatsvervangers / Suppléants:**
N-VA	Sophie De Wit, Koenraad Degroote, Werner Janssen, Goedele Uyttersprot	Peter De Roover
PS	Karine Lalieux, Eric Massin	Julie Fernandez Fernandez
MR	David Clarinval, Gilles Foret, Damien Thiéry	Kattrin Jadin
CD&V	Sonja Becq, Vincent Van Peteghem	Roel Deseyn
Open Vld	Sabien Lahaye-Battheu, Vincent Van Quickenborne	Tim Vandenput
sp.a	Dirk Van der Maelen	Peter Vanvelthoven
Ecolo-Groen	Georges Gilkinet	Kristof Calvo
cdH	Francis Delpérée	Christian Brotcorne
DéFI	Olivier Maingain	

INHOUD

Blz.

DEEL I — ALGEMEEN....8

HOOFDSTUK 1. Instelling, opdrachten en bevoegdheden van de parlementaire onderzoekscommissie 8

Afdeling 1
Instelling van de parlementaire onderzoekscommissie.....8

Afdeling 2
Opdracht en bevoegdheden van de parlementaire onderzoekscommissie 9

HOOFDSTUK 2. Procedure 11

DEEL II — VERSLAG.... 16

Inleidende beschouwingen 16

Luik I. Naturalisatie en nationaliteitsverwerving.....30

I. Vaststellingen 30

1. De naturalisatie van de heer Patokh Chodiev 30
1.1. Geldende naturalisatiewetgeving en de wetgeving betreffende de beroeps- en arbeidskaarten ten tijde van de aanvraag van de heer Patokh Chodiev 30
1.1.1. Geldende naturalisatiewetgeving....30
1.1.2. Geldende wetgeving met betrekking tot de beroepskaarten en de arbeidskaarten 34
1.2. Naturalisatieprocedure bij de Kamer van volksvertegenwoordigers....41
1.3. De casus van de heer Patokh Chodiev 46

2. De nationaliteitsverwerving door de heer Alijan Ibragimov 54
2.1. Geldende naturalisatiewetgeving ten tijde van de aanvraag van de heer Alijan Ibragimov en de wetgeving betreffende de beroepskaarten ten tijde van de aanvragen door de heer Alijan Ibragimov....54
2.1.1. Geldende naturalisatiewetgeving....54
2.1.2. Procedure en voorwaarden inzake verkrijging van de Belgische nationaliteit door nationaliteitsverklaring afgelegd voor de ambtenaar van de burgerlijke stand, zoals die procedure van toepassing was tussen 1995 en 2006....55
2.1.3. De geldende wetgeving betreffende de beroepskaarten ten tijde van de aanvraag van de heer Alijan Ibragimov 57
2.2. De casus van de heer Alijan Ibragimov....57
2.2.1. Mislukte naturalisatiepoging van de heer Alijan Ibragimov 58
2.2.2. Nationaliteitsverklaring afgelegd voor de ambtenaar van de burgerlijke stand.....62

SOMMAIRE

Pages

Ire PARTIE — GÉNÉRALITÉS 8

CHAPITRE 1er. Institution, mission et compétences de la commission d'enquête parlementaire....8

Section 1re
Institution de la commission d'enquête parlementaire....8

Section 2
Mission et compétences de la commission d'enquête parlementaire....9

CHAPITRE 2. Procédure.... 11

PARTIE II — RAPPORT....16

Observations introductives 16

Volet I. Naturalisation et acquisition de la nationalité 30

I. Constatations 30

1. La naturalisation de M. Patokh Chodiev....30
1.1. Législation en vigueur en matière de naturalisation et en matière de permis de travail et de cartes professionnelles à l'époque de la demande de M. Patokh Chodiev 30
1.1.1. Législation en vigueur en matière de naturalisation....30
1.1.2. Législation en vigueur relative aux cartes professionnelles et aux permis de travail....34
1.2. Procédure de naturalisation à la Chambre des représentants....41
1.3. Le cas de M. Patokh Chodiev....46

2. L'acquisition de la nationalité belge par M. Alijan Ibragimov 54
2.1. Législation en vigueur en matière de naturalisation, de déclaration de nationalité et d'octroi de cartes professionnelles à l'époque des demandes introduites par M. Alijan Ibragimov. 54
2.1.1. Législation en vigueur en matière de naturalisation....54
2.1.2. Procédure et conditions d'acquisition de la nationalité belge par déclaration de nationalité faite devant l'officier de l'état civil, telle que cette procédure était applicable entre 1995 et 2006....55
2.1.3. Législation en vigueur en matière de cartes professionnelles à l'époque de la demande de M. Alijan Igragimov....57
2.2. Le cas de M. Alijan Ibragimov....57
2.2.1. Échec de la tentative de naturalisation de M. Alijan Ibragimov....58
2.2.2. Déclaration de nationalité faite devant l'officier de l'État civil....62

3. De banden van de heren Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch met Tractebel en de gerechtelijke dossiers waarbij zij vanaf 1996 waren betrokken.....65
3.1. De banden van de heren Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch met Tractebel 65
3.2. Gerechtelijk luik 65
3.3. De gerechtelijke dossiers waarbij de heren Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch sinds 1996 betrokken waren.....67

II. Beoordelingen 70

1. Nationaliteitswetgeving 70
1.1. Naturalisatie 70
1.2. Nationaliteitsverklaring 71
2. Dienst Veiligheid van de Staat.....72
2.1. Naturalisatie.....72
2.2. Nationaliteitsverklaring.....72
3. Gerechtelijke overheden.....73
4. Tussenkomsten.....73
5. Vervallenverklaring van nationaliteit 74

III. Aanbevelingen.....75

1. Naturalisatie 75
2. Kruispunt Bank Veiligheid 75
3. Veiligheid van de Staat.....76
4. Gerechtelijke Overheden.....76

Luik II. Totstandkoming van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen, voor wat de minnelijke schikking in strafzaken betreft.....78

I. Vaststellingen 78

1. Inleiding.....78
1.1. Wettelijk kader onder artikel 216*bis* van het Wetboek van Strafvordering voor de wet van 14 april 2011 78
1.2. Denkpistes in de richting van een verruimde minnelijke schikking.....80
2. Problematiek van de inbeslagnames bij de diamant sector 83
2.1. Inleiding.....83
2.2. Het idee van de “vervolgingsbeëindigende boete” (= verruimde minnelijke schikking in strafzaken) 86
2.3. Wetsvoorstel houdende diverse maatregelen inzake beslagneming van ondernemingsgoederen 95
3. Totstandkoming van het voorontwerp voor de verruimde minnelijke schikking in strafzaken 106
3.1. Lokaal Overleg in Antwerpen 106
3.2. Werkgroep minnelijke schikking in strafzaken van het College voor de strijd tegen de fiscale en sociale fraude 113
3.3. Werkzaamheden binnen het expertisenetwerk Strafrechtspleging van het openbaar ministerie..... 119

3. Les liens de MM. Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov et Alexandre Machkevitch avec Tractebel et les dossiers judiciaires les impliquant à partir de 1996. 65
3.1. Les liens de MM. Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov et Alexandre Machkevitch avec Tractebel 65
3.2. Volet Judiciaire.....65
3.3. Les dossiers judiciaires impliquant MM. Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov et Alexandre Machkevitch à partir de 1996 67

II. Appréciations.....70

1. Législation sur la nationalité 70
1.1. Naturalisation.....70
1.2. Déclaration de nationalité 71
2. Sûreté de l’État 72
2.1. Naturalisation.....72
2.2. Déclaration de nationalité 72
3. Autorités judiciaires.....73
4. Interventions 73
5. Déchéance de la nationalité 74

III. Recommandations 75

1. Naturalisation.....75
2. Banque-Carrefour sécurité 75
3. Sûreté de l’État 76
4. Autorités judiciaires.....76

Volet II. Élaboration de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses, en ce qui concerne la transaction pénale 78

I. Constatation 78

1. Introduction 78
1.1. Cadre légal sous l’article 216*bis* du Code d’instruction criminel avant la loi du 14 avril 2011 78
1.2. Pistes de réflexion en vue d’une transaction élargie 80
2. Problématiques des saisies auprès du secteur des diamantaires 83
2.1. Introduction 83
2.2. L’idée de “l’amende mettant fin aux poursuites” (= élargissement de la transaction pénale) 86
2.3. Proposition de loi relative à diverses mesures relatives à la saisie de biens d’entreprise 95
3. Élaboration de l’avant-projet portant élargissement de la transaction pénale 106
3.1. Concertation locale à Anvers 106
3.2. Groupe de travail sur la transaction pénale du Collège pour la lutte contre la fraude fiscale et sociale 113
3.3. Travaux au sein du réseau d’expertise procédure pénale du ministère public 119

3.4. Werkzaamheden op regeringsniveau.....127
4. De Parlementaire Onderzoekscommissie naar de grote fiscale fraudedossiers 130

5. Ontslagnemende regering en lange periode lopende zaken (april 2010 – december 2011).....134
6. Initiatieven van het Antwerp World Diamond Centre (AWDC) in de periode van lopende zaken (september 2010 – januari 2011 139
7. Initiatieven van de heer Armand De Decker en mevrouw Catherine Degoul, inzake de verruimde minnelijke schikking in strafzaken (13 januari 2011 – 20 februari 2011) 143
8. Interne druk.....149
9. Bankgeheim.....150
9.1. Wetsvoorstellen bankgeheim in de Kamer (24 november 2010 – 16 februari 2011).....150

9.2. Externe druk met betrekking tot bankgeheim (2010) 159
9.3. Opname van het internationaal bankgeheim in de Wet houdende diverse bepalingen (oktober 2010 – 3 februari 2011) 163
9.4. Koppeling bankgeheim – verruimde minnelijke schikking in strafzaken 171
9.5. Notificatie van de Ministerraad van 3 februari 2011 en overleg tussen de politieke partijen met het oog op de indiening van een amendement (3 februari 2011 – 2 maart 2011) 179
10. Wet houdende diverse bepalingen: Bespreking en stemming van de wet "verruimde minnelijke schikking in strafzaken" in de Kamer (23 februari 2011 – 17 maart 2011).....187
11. Begrotingscontrole 2011 (16 maart 2011) 192
12. Wetsontwerp houdende diverse bepalingen: bespreking en stemming van de wet "verruimde minnelijke schikking in strafzaken" in de Senaat (16 maart 2011 – 31 maart 2011).....192
12.1. De in de Senaat gevolgde wetgevingsprocedure.....192
12.2. De bespreking in de commissie voor de Justitie.....195
12.3. Hoorzitting van 22 maart 2011.....198
12.4. Bespreking in de plenaire vergadering.....211
13. De reparatiewet 212
13.1. Bespreking in de commissie voor de Justitie.....215
13.2. Bespreking in plenaire vergadering.....217
13.3. Bespreking en stemming van de Reparatiewet in de Kamer (26 april 2011 – 30 juni 2011 219

II. Beoordelingen 224

1. Algemene beschouwing 224
2. Ontstaan van het concept "verruimde minnelijke schikking".....225
3. Politieke besluitvorming.....225
4. De deskundigen – genodigden hoorzittingen.....227
5. Lobbying 228
6. Het wetgevend proces 228
7. Transparantie en deontologie 229

3.4. Travaux au niveau du gouvernement.....127
4. Commission parlementaire d'enquête grande fraude fiscale 130

5. gouvernement démissionnaire et affaires courantes (avril 2010 – décembre 2011).....134
6. Initiatives de l'Antwerp World Diamond Centre (AWDC) dans la période d'affaires courantes (septembre 2010 – janvier 2011).....139
7. Initiatives de M. Armand De Decker et de Mme Catherine Degoul relative à la transaction pénale élargie (13 janvier 2011 – 20 février 2011).....143
8. Pression interne.....149
9. Secret bancaire.....150
9.1. Propositions de loi concernant le secret bancaire à Chambre des représentants (24 novembre 2010 – 16 février 2011).....150
9.2. Pression externe concernant le secret bancaire (2010) 159
9.3. Introduction levée secret bancaire international dans la loi portant des dispositions diverses (octobre 2010 – 3 février 2011).....163
9.4. Couplage politique entre le secret bancaire et la transaction pénale 171
9.5. Notification du Conseil des ministres du 3 février 2011 et concertation entre les groupes politiques en vue de l'introduction d'un amendement (3 février 2011 – 2 mars 2011).....179
10. Projet de loi portant des dispositions diverses: discussion et vote de la loi "transaction pénale élargie" à la Chambre (23 février 2011 – 17 mars 2011).....187
11. Contrôle budgétaire de 2011 (16 mars 2011).....192
12. Projet de loi portant des dispositions diverses: discussion et vote de la loi "transaction pénale élargie" au Sénat (16 mars 2011 – 31 mars 2011).....192
12.1. La procédure législative suivie au Sénat.....192

12.2. L'examen en commission de la Justice 195

12.3. Audition du 22 mars 2011 198
12.4. L'examen en séance plénière 211
13. La loi réparatrice.....212
13.1. L'examen en commission de la Justice du Sénat 215
13.2. L'examen en séance plénière 217
13.3. Discussion et vote de la Loi réparatrice à la Chambre (26 avril 2011 – 30 juin 2011).....219

II. Appréciations.....224

1. Observation générale 224
2. Apparition du concept de "transaction élargie" ..225

3. Prise de décision politique.....225
4. Les experts – Invités aux auditions 227
5. Lobbying 228
6. Le processus législatif 228
7. Transparence et déontologie 229

III. Aanbevelingen 230

1. Transparantie – deontologie 230
2. Wetgevende procedure 230
3. Lobbying 231
4. De deskundigen – genodigden hoorzittingen.....232

Luik II*bis*: Ontstaan van het advocatenteam van de heer Pathokh Chodiev in opdracht van het Elysée 233

1. Voorafgaande bemerking 233
2. Context.....235
3. Contacten tussen de heer Armand De Decker en de dienst Veiligheid van de Staat 241

Luik III. Toepassing van de wet "Verruimde minnelijke schikking in strafzaken" tot de inwerkingtreding van de reparatiewet van 11 juli 2011 245

I. Vaststellingen 245

1. Algemene richtlijnen met betrekking tot de toepassing van de verruimde minnelijke schikking n.a.v. de totstandkoming en inwerkingtreding van de Wet van 14 april 2011 245
2. De verruimde minnelijke schikking afgesloten betreffende het dossier Société Générale-cvba Belgimont 255
   2.1. Fiscaal luik 255
   2.2. Strafrechtelijk luik.....257
3. De verruimde minnelijke schikking afgesloten betreffende het dossier betreffende de heren Patokh Chodiev, Alexandre Machkevitch en Alijan Ibragimov en consoorten 271
   3.1. Fiscaal luik 271
   3.2. Strafrechtelijk luik.....272

II. Beoordelingen 310

1. Inleiding.....310
2. Minnelijke schikking: Algemeen 310
3. Taken van het gerecht 311
4. Redelijke termijn (artikel 21 van de Voorafgaande Titel van het Wetboek van Strafvordering) 312
5. College van procureurs-generaal – minister van Justitie 313
6. Optreden van het openbaar ministerie 313
7. Gerechtelijk dossier "Société générale en cvba Belgimont".....313
8. Het gerechtelijk dossier "Chodiev en consoorten".....314
9. Inmenging uit het buitenland 315
10. Opmerkelijke interventies 315
11. Verbindingsmagistraat – Gedetacheerde magistraat 316

III. Recommandations 230

1. Transparence – déontologie 230
2. Procédure législative 230
3. Lobbyisme.....231
4. Les auditions des experts – invités 232

Volet II*bis*: Mise sur pied de l'équipe d'avocats de M. Patokh Chodiev pour le compte de l'Elysée ...233

1. Remarque préliminaire 233
2. Contexte.....235
3. Les contacts entre M. Armand De Decker et la Sûreté de l'État.....241

Volet III. Application de la loi "transaction pénale élargie" jusqu'à l'entrée en vigueur de la loi de réparation du 11 juillet 2011 245

I. Constatations.....245

1. Directives générales relatives à l'application de la transaction pénale élargie dans le cadre de l'élaboration et de l'entrée en vigueur de la loi du 14 avril 2011 245
2. La transaction pénale élargie conclue concernant le dossier Société Générale-Belgimont scrl 255
   2.1. Volet fiscal.....255
   2.2. Volet répressif 257
3. La transaction élargie conclue au sujet du dossier relatif à MM. Patokh Chodiev, Alexandre Machkevitch et Alijan Ibragimov et consorts. 271
   3.1. Volet fiscal.....271
   3.2. Volet pénal 272

II. Appréciations.....310

1. Introduction 310
2. Transaction: généralités.....310
3. Missions de la justice.....311
4. Délai raisonnable (article 21ter du Titre préliminaire du Code de procédure pénale).....312
5. Collège des procureurs généraux – ministre de la Justice 313
6. Généralités – Interventions du ministère public .313
7. Dossier judiciaire "Société générale et Belgimont Scrl" 313
8. Le dossier judiciaire "Chodiev et consorts 314
9. Les interventions de l'étranger 315
10. Interventions notables 315
11. Magistrat de liaison – Magistrat détaché.....316

III. Aanbevelingen 317

1. Minnelijke schikking: algemeen 317
2. Verbindingsmagistraat – Gedetacheerde magistraat 318
3. Parlementaire controle 318

DEEL 3 — STEMMINGEN 319

Bijlagen

1. Integrale verslagen van de openbare hoorzittingen (beschikbaar op de site van de Kamer: *www.dekamer.be*) 325
2. Samenvattingen van de hoorzittingen 339
3. Tijdlijn 395
4. Inventaris van de aan de onderzoekscommissie bezorgde documenten 475
5. Overzicht van de gebruikte afkortingen 492

III. Recommandations 317

1. Transaction pénale: généralités 317
2. Magistrat de liaison – Magistrat détaché 318
3. Contrôle parlementaire 318

PARTIE III — VOTES 319

Annexes

1. Comptes rendus intégraux des auditions publiques (disponibles sur le site de la Chambre: *www.lachambre.be*) 325
2. Résumé des auditions 339
3. Ligne de temps 395
4. Inventaire des documents transmis à la commission d'enquête 475
5. Liste des abréviations utilisées 492

Dames en Heren,

De parlementaire onderzoekscommissie is bijeengekomen op 1, 8 en 22 december 2016, 11, 18 en 25 januari 2017, 1, 8, 15 en 22 februari 2017, 8, 15, 22 en 29 maart 2017, 19, 24 en 26 april, 3, 5, 10, 15, 17, 18, 22, 24, 30 en 31 mei, 7, 14, 21, 28 en 29 juni, 5, 6, 7, 10, 12, 14 en 18 juli, 20 september, 4, 13 en 25 oktober, 7, 8 en 17 november 2017, 6 en 13 december 2017, 10, 11, 17, 24 en 31 januari 2018, 7, 21 en 28 februari 2018, 2, 7, 9, 14, 16, 21, 23, 26, 28 en 30 maart 2018.

DEEL I — ALGEMEEN

HOOFDSTUK 1

Instelling, opdrachten en bevoegdheden van de parlementaire onderzoekscommissie

Afdeling 1

Instelling van de parlementaire onderzoekscommissie

Op 23 november 2016 dienden de heren Olivier Maingain, Georges Gilkinet, Eric Massin, Francis Delpérée, Dirk Van der Maelen, Marco Van Hees en Stefaan Van Hecke een voorstel in tot instelling van een parlementaire onderzoekscommissie die ermee wordt belast onderzoek te voeren naar de omstandigheden die hebben geleid tot de aanneming en de toepassing van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen, voor wat de minnelijke schikking in strafzaken betreft (DOC 54 2179/001).

In de toelichting wordt gesteld dat de wet over de verruimde minnelijke schikking en strafzaken[1] belangrijk is en fundamentele wijzigingen aan principes van het strafprocesrecht aanbrengt.

Gelet op de snelheid en de wijze waarop die wet door de wetgevende Kamers werd goedgekeurd, vragen de indieners, naar aanleiding van persberichten, zich af of er inmenging is geweest vanuit het buitenland om die wet te laten goedkeuren. Verder zijn er ook vragen bij de eerste toepassingen van de wet[2] en bij de wijze waarop de heren Patokh Chodiev en Alijan Ibragimov de Belgische nationaliteit hebben verkregen.

[1] Artikel 84 van de wet van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen voor wat de minnelijke schikking betreft, *B.S.*, 6 mei 2011.

[2] Het betreft de verruimde minnelijke schikkingen afgesloten tijdens de periode, voorafgaand aan de inwerkingtreding van de wet van 11 juli 2011 tot wijziging van de artikelen 216*bis* en 216*ter* van het Wetboek van strafvordering en van artikel 7 van de wet van 6 juni 2010 tot invoering van het Sociaal Strafwetboek, *B.S.*, 11 augustus 2011. Deze wet wordt hierna de Reparatiewet genoemd.

Mesdames, Messieurs,

La commission d'enquête parlementaire s'est réunie les 1er, 8 et 22 décembre 2016, 11, 18 et 25 janvier 2017, 1, 8, 15 et 22 février 2017, 8, 15, 22 et 29 mars 2017, 19, 24 et 26 avril, 3, 5, 10, 15, 17, 18, 22, 24, 30 et 31 mai, 7, 14, 21, 28 et 29 juin, 5, 6, 7, 10, 12, 14 et 18 juillet, 20 septembre, 4, 13 et 25 octobre, 7, 8 et 17 novembre 2017, 6 et 13 décembre 2017, 10, 11, 17, 24 et 31 janvier 2018, 7, 21 et 28 février 2018, 2, 7, 9, 14, 16, 21, 23, 26, 28 et 30 mars 2018.

IRE PARTIE — GÉNÉRALITÉS

CHAPITRE 1ER

Institution, mission et compétences de la commission d'enquête parlementaire

Section 1re

Institution de la commission d'enquête parlementaire

Le 23 novembre 2016, MM. Olivier Maingain, Georges Gilkinet, Eric Massin, Francis Delpérée, Dirk Van der Maelen, Marco Van Hees et Stefaan Van Hecke ont déposé une proposition visant à instituer une commission d'enquête parlementaire chargée d'enquêter sur les circonstances ayant conduit à l'adoption et l'application de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses, en ce qui concerne la transaction pénale (DOC 54 2179/001).

Les développements de cette proposition précisent que la loi sur la transaction pénale élargie[1] revêt une grande importance et qu'elle apporte des modifications fondamentales aux principes de la procédure pénale.

Compte tenu de la rapidité avec laquelle cette loi a été votée et de la façon dont elle a été adoptée par les assemblées législatives, les auteurs se demandent, eu égard également à certaines informations publiées dans la presse, s'il y a eu une immixtion de l'étranger dans ce processus. Ils se posent également des questions quant aux premières applications de la loi[2] et quant à la façon dont MM. Patokh Chodiev et Alijan Ibragimov ont obtenu la nationalité belge.

[1] Article 84 de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses, *Moniteur belge*, 6 mai 2011.

[2] Sont visées en l'espèce les transactions pénales élargies datant de la période précédant l'entrée en vigueur de la loi du 11 juillet 2011 modifiant les articles 216*bis* et 216*ter* du Code d'instruction criminelle et l'article 7 de la loi du 6 juin 2010 introduisant le Code pénal social, *Moniteur belge,* 11 août 2011 (ci-après: "la loi de réparation").

Ze vragen om een parlementaire onderzoekscommissie op te richten om die punten uit te zoeken.

Op 1 december 2016 besliste de Kamer van volksvertegenwoordigers in plenaire vergadering eenparig om een parlementaire onderzoekscommissie op te richten.

Op 8 december 2016 wordt het bureau van de parlementaire onderzoekscommissie samengesteld als volgt:

— voorzitter: de heer Francis Delpérée

— eerste ondervoorzitter: mevrouw Sophie De Wit

— tweede ondervoorzitter: de heer Dirk Van der Maelen

— derde ondervoorzitter: de heer Georges Gilkinet

— rapporteurs: de heer Eric Massin, de heer David Clarinval, Mevrouw Sonja Becq en de heer Vincent Van Quickenborne.

Op 15 december 2016, heeft de heer Francis Delpérée laten weten dat hij de onderzoekscommissie niet meer wenst voor te zitten. De heer Dirk Van der Maelen neemt het voorzitterschap over. De heer Francis Delpérée neemt vervolgens het tweede ondervoorzitterschap waar.

Afdeling 2

Opdracht en bevoegdheden van de parlementaire onderzoekscommissie

A. **Opdracht**

In artikel 1 van het in de plenaire vergadering aangenomen voorstel (DOC 54 2179/006) wordt de opdracht van de parlementaire onderzoekscommissie als volgt beschreven:

§ 1. Er wordt een parlementaire onderzoekscommissie ingesteld die ermee wordt belast onderzoek te voeren naar de omstandigheden die hebben geleid tot de aanneming en de toepassing van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen, voor wat de minnelijke schikking in strafzaken betreft. De parlementaire onderzoekscommissie wordt tevens gelast na te gaan hoe het openbaar ministerie toepassing heeft gegeven aan artikel 216*bis* van het Wetboek van strafvordering, meer bepaald zoals gewijzigd bij de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen, vanaf de

Les auteurs demandent qu'une commission d'enquête parlementaire soit instituée afin d'examiner ces éléments.

Au cours de la séance plénière du 1er décembre 2016, la Chambre des représentants a décidé à l'unanimité d'instituer une commission d'enquête parlementaire.

Le 8 décembre 2016, le bureau de la commission d'enquête parlementaire a été constitué comme suit:

— président: M. Francis Delpérée

— premier vice-président: Mme Sophie De Wit

— deuxième vice-président: M. Dirk Van der Maelen

— troisième vice-président: M. Georges Gilkinet

— rapporteurs: M. Eric Massin, M. David Clarinval, Mme Sonja Becq et M. Vincent Van Quickenborne.

Le 15 décembre 2016, M. Francis Delpérée a fait savoir qu'il ne souhaitait plus présider ladite commission. M. Dirk Van der Maelen a repris la présidence. M. Francis Delpérée a ensuite assumé la fonction de deuxième vice-président.

Section 2

Mission et compétences de la commission d'enquête parlementaire

A. **Mission**

Dans l'article 1er de la proposition adoptée en séance plénière (DOC 54 2179/006), la mission de la commission d'enquête parlementaire est décrite comme suit:

§ 1er. Il est institué une commission d'enquête parlementaire chargée d'enquêter sur les circonstances ayant conduit à l'adoption et l'application de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses, en ce qui concerne la transaction pénale. La commission d'enquête est également chargée d'examiner l'application par le ministère public de l'article 216*bis* du Code d'instruction criminelle, notamment tel que modifié par la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses, à partir de l'entrée en vigueur de cette loi jusqu'au 20 août 2011. Enfin, la commission d'enquête est

inwerkingtreding van deze wet tot 20 augustus 2011. Tot slot wordt de parlementaire onderzoekscommissie gelast een onderzoek in te stellen naar de wijze waarop de heren Patokh Chodiev en Alijan Ibragimov de Belgische nationaliteit hebben verkregen.

De tweede paragraaf van het artikel bepaalt dat de parlementaire onderzoekscommissie op basis van haar vaststellingen haar conclusies en aanbevelingen zal formuleren, en de eventuele verantwoordelijkheden bepalen.

Ter verduidelijking van het mandaat van de onderzoekscommissie werd op 3 februari 2017 een schrijven gericht door de Kamervoorzitter aan de minister van Justitie waarin we het volgende lezen:

"Tijdens de plenaire vergadering van 19 januari 2017 werd u een vraag gesteld over "de snelle aanpassing van de wet op de minnelijke schikking in strafzaken".

In uw antwoord deelde u mee dat u verkoos om de conclusie van de onderzoekscommissie af te wachten, gelet op de opdracht die de commissie heeft gekregen, namelijk om het nieuwe artikel 216*bis* tegen het licht te houden.

De voorzitter van de onderzoekscommissie laat mij in dit verband weten dat de commissie er niet mee belast werd een algemene evaluatie van de wet te maken. Hij vraagt mij hiervan in kennis te stellen en verwijst in het bijzonder naar artikel 1, § 1, eerste en tweede lid van de opdracht van de onderzoekscommissie."

B. **Bevoegdheden**

Het tweede artikel van het voorstel herinnert eraan dat de parlementaire onderzoekscommissie alle bevoegdheden krijgt waarin de wet van 3 mei 1880 op het parlementair onderzoek voorziet.

Daarvoor kan de parlementaire onderzoekscommissie (zie artikel 1, § 3, van de wet van 3 mei 1880) "iedere persoon horen die ze meent te moeten laten verschijnen en ze kan beschikken over alle stukken die ze nuttig acht voor de vervulling van haar taak. De commissie is ertoe gemachtigd vaststellingen te doen ter plaatse en in voorkomend geval de internationale contacten te leggen die nodig zijn om haar taak te volbrengen".

De getuigen doen hun verklaringen onder ede, overeenkomstig artikel 8 van de bovenvermelde wet van 1880.

De parlementaire onderzoekscommissie zal bij de uitoefening van haar opdracht niet in de plaats treden

chargée d'examiner la façon dont MM. Patokh Chodiev et Alijan Ibragimov ont obtenu la nationalité belge.

Le deuxième paragraphe de l'article prévoit que, sur la base de ces constatations, la commission d'enquête parlementaire rédigera des conclusions et formulera des recommandations, et établira les responsabilités éventuelles.

Aux fins de préciser le mandat de la commission d'enquête, le président de la Chambre a envoyé au ministre de la Justice, le 3 février 2017, une lettre où l'on peut lire:

"Lors de la séance plénière du 19 janvier 2017, une question vous a été posée "sur l'adaptation rapide de la loi sur la transaction pénale".

Dans votre réponse, vous avez indiqué que vous préfériez attendre la conclusion de la commission d'enquête, eu égard à la mission confiée à la commission d'enquête, consistant à examiner attentivement le nouvel article 216*bis*.

Le président de la commission d'enquête m'informe à ce propos que la commission n'a pas été chargée de procéder à une évaluation générale de la loi. Il me demande de vous en informer et renvoie, en particulier, à l'article 1er, § 1er, alinéas 1 et 2, de la mission de la commission d'enquête." (traduction)

B. **Compétences**

L'article 2 de la proposition rappelle que la commission d'enquête parlementaire est investie de tous les pouvoirs prévus par la loi du 3 mai 1880 sur les enquêtes parlementaires.

Pour ce faire, la commission d'enquête parlementaire peut (voir article 1er, § 3, de la loi du 3 mai 1880) "entendre toute personne qu'elle estime devoir faire comparaître et peut disposer de toutes les pièces qu'elle juge nécessaire à l'exécution de sa mission. La commission est mandatée pour procéder à des constats sur place et, le cas échéant, pour prendre les contacts internationaux requis pour l'accomplissement de sa mission".

Les témoins déposent sous serment, conformément à l'article 8 de la loi de 1880 précitée.

Dans l'accomplissement de sa mission, la commission d'enquête parlementaire ne se substituera pas

van de onderzoeken van de rechterlijke macht of van buitengerechtelijke onderzoeken en procedures. Haar onderzoek kan daarmee samenlopen, maar mag het verloop ervan niet hinderen (zie artikel 3 van het voorstel).

De parlementaire onderzoekscommissie, of haar voorzitter indien hij daartoe gemachtigd is, kan alle in het Wetboek van Strafvordering omschreven onderzoeksmaatregelen nemen (artikel 4, § 1, van de wet van 3 mei 1880).

Voor het uitvoeren van de onderzoeksverrichtingen die vooraf bepaald moeten worden, kan de voorzitter van de onderzoekscommissie een verzoek richten tot de voorzitter van het hof van beroep om één of meer raadsheren van het hof van beroep of rechters van de rechtbank van eerste aanleg van het rechtsgebied waar de onderzoeksverrichtingen moeten geschieden aan te stellen (artikel 4, § 2, van de wet van 3 mei 1880).

De onderzoeksverrichtingen moeten in het rechtsgebied van het hof van beroep van Brussel worden uitgevoerd. Gezien er magistraten uit het rechtsgebied van het hof van beroep van Brussel zullen worden opgeroepen om te getuigen, rees de vraag of geen toelating moet worden gevraagd aan de minister van Justitie om een magistraat uit een ander rechtsgebied te belasten met de onderzoeksopdrachten. De onderzoekscommissie beslist evenwel om daarvoor geen uitzondering te vragen aan de minister.

De parlementaire onderzoekscommissie heeft dan bij brief van 22 december 2016 aan de voorzitter van het hof van beroep te Brussel gevraagd om een magistraat aan te stellen voor het uitvoeren van eventuele onderzoeksopdrachten.

Bij brief van 2 januari 2017 wordt de voorzitter van de parlementaire onderzoekscommissie ervan op de hoogte gesteld dat de heer Patrick Gaudius, onderzoeksrechter bij de rechtbank van eerste aanleg te Brussel, als verbindingsmagistraat werd aangesteld.

HOOFDSTUK 2

Procedure

1. **Werkwijze**

De commissie heeft beslist haar werkzaamheden in drie luiken in te delen, overeenkomstig de verschillende onderzoeksopdrachten.

aux enquêtes du pouvoir judiciaire, ni aux enquêtes et procédures extrajudiciaires. Son enquête peut entrer en concours avec ces enquêtes et procédures, sans toutefois en entraver le déroulement (voir l'article 3 de la proposition).

La commission d'enquête parlementaire ou son président, pour autant que celui-ci y soit habilité, peut prendre toutes les mesures d'instruction prévues par le Code d'instruction criminelle (article 4, § 1er, de la loi du 3 mai 1880).

Pour l'accomplissement de devoirs d'instruction qui devront être déterminés préalablement, le président de la commission d'enquête peut requérir le président de la cour d'appel de désigner un ou plusieurs conseillers de la cour d'appel ou un ou plusieurs juges du tribunal de première instance du ressort dans lequel les devoirs d'instruction doivent être accomplis (article 4, § 2, de la loi du 3 mai 1880).

Les devoirs d'instruction doivent être accomplis dans le ressort de la cour d'appel de Bruxelles. Étant donné que des magistrats du ressort de la cour d'appel de Bruxelles seront appelés à témoigner, la question se pose de savoir s'il ne convient pas de demander au ministre de la Justice l'autorisation de charger un magistrat d'un autre ressort de l'accomplissement des devoirs d'instruction. La commission d'enquête décide toutefois de ne pas demander d'exception en la matière au ministre.

Par courrier du 22 décembre 2016, la commission d'enquête parlementaire demande au président de la cour d'appel de Bruxelles de désigner un magistrat en vue de l'accomplissement de devoirs d'instruction éventuels.

Par courrier du 2 janvier 2017, le président de la commission d'enquête parlementaire est informé de la désignation de M. Patrick Gaudius, juge d'instruction près le tribunal de première instance de Bruxelles, en qualité de magistrat de liaison.

CHAPITRE 2

Procédure

1. **Méthode**

La commission a décidé de subdiviser ses travaux en trois volets, conformément aux différentes missions d'enquête.

Een eerste luik betreft de naturalisatieprocedure en de verkrijging van de Belgische nationaliteit. Het tweede luik handelt over de totstandkoming van de wet in verband met de verruimde minnelijke schikking in strafzaken. In het derde luik wordt de toepassing van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen, voor wat de minnelijke schikking in strafzaken betreft (VVSBG) tot de aanneming van de wet van 11 juli 2011 tot wijziging van de artikelen 216*bis* en 216*ter* van het Wetboek van strafvordering, van 20 augustus 2011 (Reparatiewet) onderzocht.

Voor elk van die luiken heeft de parlementaire onderzoekscommissie een reeks van te horen personen afgesproken en een lijst van op te vragen documenten vastgelegd.

Gezien de parlementaire onderzoekscommissie, overeenkomstig artikel 5 van het voorstel een beroep kon doen op deskundigen voor het uitvoeren van haar werkzaamheden, heeft ze tijdens haar vergadering van 22 december 2016 beslist om mevrouw Christine Matray, ere-raadsheer bij het hof van cassatie en de heer Christian Behrendt (Ulg), als grondwetspecialist en deskundige in deontologie aan te stellen. De heer Patrick Waeterinckx werd tijdens de vergadering van 18 januari 2017 aangewezen als deskundige in het strafrecht. De heer Marc Delanote, werd op 18 januari 2017 als specialist fiscaal recht aangewezen voor luik III in verband met de toepassing van de wet betreffende de verruimde minnelijke schikking in strafzaken. Op 27, respectievelijk 28 september 2017, werd de opdracht van de deskundigen mevrouw Christine Matray en de heer Christian Behrendt, op hun verzoek beëindigd.

2. **Getuigen**

De commissie heeft 177 getuigen gehoord.

I. ***Parlementsleden***

Artikel 1 van het voorstel tot oprichting van de parlementaire onderzoekscommissie bepaalt dat de parlementaire onderzoekscommissie moet nagaan op welke wijze de wet van 14 april 2011 werd behandeld in de wetgevende kamers.

In dit verband werd de vraag gesteld of de parlementaire onverantwoordelijkheid (artikel 58 van de Grondwet) al dan niet verhindert dat een parlementslid of een gewezen parlementslid onder ede zou getuigen over zijn of haar deelname aan het tot stand komen van de wet. Voor de aanvang van de werkzaamheden van de parlementaire onderzoekscommissie werd deze vraag

Un premier volet concerne la procédure de naturalisation et l'obtention de la nationalité belge. Le deuxième traite de l'élaboration de la loi relative à la transaction pénale élargie. Le troisième volet se penche sur l'application de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses en ce qui concerne la transaction pénale élargie (EEAPS) jusqu'à l'adoption de la loi du 11 juillet 2011 modifiant les articles 216*bis* et 216*ter* du Code d'instruction criminelle et la loi du 20 août 2011 (loi de réparation).

Pour chacun de ces volets, la commission d'enquête parlementaire a arrêté une liste de personnes à auditionner et de documents à demander.

Étant donné qu'elle pouvait, conformément à l'article 5 de la proposition, faire appel à des experts dans le cadre de ses travaux, la commission d'enquête parlementaire a décidé, lors de sa réunion du 22 décembre 2016, de désigner Mme Christine Matray, conseiller honoraire près la Cour de cassation, et M. Christian Behrendt (Ulg), en tant que constitutionnaliste et expert en déontologie. M. Patrick Waeterinckx a été désigné, au cours de la réunion du 18 janvier 2017, en qualité d'expert en droit pénal. Le 18 janvier 2017, M. Marc Delanote, a été désigné en qualité de fiscaliste pour le volet III relatif à l'application de la loi en matière de la transaction pénale élargie. Les experts, Mme Christine Matray et M. Christian Behrendt ont, à leur demande, été relevés de leur mission, respectivement les 27 et 28 septembre 2017.

2. **Témoins**

La commission a auditionné 177 témoins.

I. ***Parlementaires***

Conformément à l'article 1er de la proposition visant à instituer une commission d'enquête parlementaire, cette dernière doit vérifier comment la loi du 14 avril 2011 a été examinée au sein des chambres législatives.

À cet égard, la question a été posée de savoir si l'irresponsabilité parlementaire (article 58 de la Constitution) empêche ou non un parlementaire, ancien ou actuel, de témoigner sous serment à propos de sa participation à l'élaboration de la loi. Avant l'entame des travaux de la commission d'enquête parlementaire, cette question a été soumise au Service juridique de la Chambre. Dans

voorgelegd aan de Juridische Dienst van de Kamer. In een nota[3] benadrukte de Juridische Dienst dat het doel van artikel 58 van de Grondwet is om de onafhankelijkheid van de parlementsleden te vrijwaren tegen elke andere overheid dan de Kamers zelf. Een parlementslid kan derhalve worden opgeroepen om onder ede te getuigen in een parlementair onderzoek over de wijze waarop een wet tot stand is gekomen.

De leden van de parlementaire onderzoekscommissie hebben kennis genomen van de nota van de Juridische Dienst.

II. ***Niet-verschijning van getuigen (dagvaarding); beroepsgeheim; aanwezigheid van een advocaat***

De parlementaire onderzoekscommissie heeft de getuigen overeenkomstig artikel 8, derde lid, van de wet van 3 mei 1880, opgeroepen per brief en per dagvaarding[4]. Gezien de onmogelijkheid van een getuige om voor de parlementaire onderzoekscommissie te verschijnen omdat hij in het buitenland verbleef en zich om gezondheidsredenen niet kon verplaatsen, heeft de parlementaire onderzoekscommissie de getuige gehoord per videoconferentie.

Meerdere getuigen hebben zich overeenkomstig artikel 8, tiende lid, van hogervermelde wet, beroepen op hun beroepsgeheim[5]. Ze zijn, zoals door de wet vereist, verschenen, hebben de eed afgelegd en hebben zich nadien beroepen op hun beroepsgeheim[6]. De drager van een beroepsgeheim heeft een spreekrecht en geen spreekplicht. Indien de getuige beslist zich niet te beroepen op zijn beroepsgeheim, kan hij op grond van artikel 458 van het Strafwetboek niet strafrechtelijk worden vervolgd voor het schenden van het beroepsgeheim. Het is wel zijn eigen appreciatie om zijn beroepsgeheim al dan niet in te roepen, ook indien hij richtlijnen heeft gekregen van zijn tuchtoverste.

De parlementaire onderzoekscommissie heeft nota genomen van het feit dat ze een getuige die zich beroept op zijn beroepsgeheim, niet kan verplichten om een verklaring af te leggen. Ze heeft evenwel opgemerkt dat de

[3] Nota van de Juridische dienst van de Kamer, SJD/2016/0238.

[4] Art 8, derde lid, van de wet van 3 mei 1880 op het parlementair onderzoek: “Een ieder kan als getuige worden opgeroepen. De oproeping geschiedt schriftelijk en , zo nodig, bij dagvaarding.”.

[5] Art 8, tiende lid, wet van 3 mei 1880 op het parlementair onderzoek: “Onverminderd het inroepen van het beroepsgeheim bedoeld in artikel 458 van het Strafwetboek, kan iedere getuigen aanvoeren dat hij, door naar waarheid een verklaring af te leggen, zich zou kunnen blootstellen aan strafvervolging en derhalve getuigenis weigeren.”.

[6] Nota van deskundige Patrick Waeterinckx van 13 maart 2017 over de draagwijdte van het beroepsgeheim van de advocaat.

une note[3], ce dernier a souligné que l’article 58 de la Constitution a pour but de garantir l’indépendance des parlementaires de toute instance autre que les Chambres elles-mêmes. Un parlementaire peut dès lors être convoqué pour témoigner sous serment dans une enquête parlementaire à propos des circonstances qui ont présidé à la genèse d’une loi.

Les membres de la commission d’enquête parlementaire ont pris connaissance de la note du Service juridique.

II. ***Non-comparution de témoins (citation); secret professionnel; présence d’un avocat***

Conformément à l’article 8, alinéa 3, de la loi du 3 mai 1880, la commission d’enquête parlementaire a convoqué les témoins par lettre et par citation[4]. Comme un témoin ne pouvait comparaître devant la commission d’enquête parlementaire car il résidait à l’étranger et ne pouvait se déplacer pour des raisons de santé, la commission d’enquête parlementaire a entendu ce témoin par vidéoconférence.

Plusieurs témoins ont invoqué le secret professionnel conformément à l’article 8, alinéa 10 de la loi sus-mentionnée[5]. Comme l’exige la loi, ils ont comparu, ont prêté serment et ont ensuite invoqué le secret professionnel[6]. Le dépositaire d’un secret professionnel a le droit, mais non le devoir, de parler. Si le témoin décide de ne pas invoquer le secret professionnel, il ne peut, sur la base de l’article 458 du Code pénal, être poursuivi pénalement pour avoir violé le secret professionnel. L’invocation ou non du secret professionnel relève cependant de son appréciation personnelle, même s’il a reçu des directives de son supérieur disciplinaire.

La commission d’enquête parlementaire a pris note du fait qu’elle ne peut obliger un témoin qui invoque le secret professionnel à témoigner. Elle a cependant fait observer que la possibilité d’invoquer le secret

[3] Noe du Service juridique de la Chambre, SJD/2016/0238.

[4] Art. 8, alinéa 3, de la loi du 3 mai 1880 sur les enquêtes parlementaires: “Tout un chacun peut être appelé comme témoin. La convocation se fait par écrit et, au besoin, par citation.”.

[5] Art. 8, alinéa 10, de la loi du 3 mai 1880 sur les enquêtes parlementaires: “Sans préjudice de l'invocation du secret professionnel visé à l'article 458 du Code pénal, tout témoin qui, en faisant une déclaration conforme à la vérité, pourrait s'exposer à des poursuites pénales, peut refuser de témoigner.”.

[6] Note de l’expert Patrick Waeterinckx du 13 mars 2017 sur la portée du secret professionnel de l’avocat.

mogelijkheid om zich te beroepen op het beroepsgeheim is ingesteld om de getuigen zelf te beschermen en niet om hem/haar ervan te weerhouden een getuigenis af te leggen.

De parlementaire onderzoekscommissie kreeg regelmatig de vraag van getuigen om vergezeld te kunnen zijn van hun advocaat. Ze heeft toegestaan dat de advocaat aanwezig was tijdens de hoorzitting en kon worden geconsulteerd.

3. **Openbare vergaderingen of vergaderingen achter gesloten deuren**

Overeenkomstig artikel 3, derde lid, van de wet van 3 mei 1880 op het parlementair onderzoek, zijn de commissievergaderingen openbaar, maar kan de onderzoekscommissie echter op ieder tijdstip anders beslissen. Aangezien deze beslissing de uitzondering op de regel is, moet ze worden gemotiveerd.[7]

Gezien de opdracht van de parlementaire onderzoekscommissie bij uitstek een onderzoek behelst naar de eigen werking van het Parlement, waren de leden van de parlementaire onderzoekscommissie van oordeel dat het parlementair onderzoek zoveel als mogelijk in de openbaarheid moest worden gevoerd. De parlementaire onderzoekscommissie heeft er dan ook voor geopteerd om zoveel mogelijk hoorzittingen in openbare vergadering te laten plaatsvinden, en slechts bij wijze van uitzondering van deze procedure in volle openheid en transparantie af te wijken.

Omwille van het statuut van bepaalde aan de parlementaire onderzoekscommissie ter beschikking gestelde informatie heeft de parlementaire onderzoekscommissie beslist een aantal hoorzittingen achter gesloten deuren te houden. Het initieel verzoek hiertoe kwam in de meeste gevallen van de getuigen zelf. De parlementaire onderzoekscommissie heeft elk individueel verzoek afzonderlijk behandeld.

De daaruit voortvloeiende vraag was of de hoorzittingen waarop de nationaliteitsverwerving van de heren Patokh Chodiev en Alijan Ibragimov werd besproken al dan niet achter gesloten deuren moest plaatsvinden

De parlementaire onderzoekscommissie heeft daarover tijdens haar vergadering van 25 januari 2017 gedebatteerd en heeft beslist om de nationaliteitsverwerving van beide heren in openbare vergadering te bespreken. De parlementaire onderzoekscommissie oordeelde in dit verband dat het nationaliteitsverwervingsprocedures betrof die reeds geruime tijd waren afgesloten en dat er

[7] Zie Marc Van der Hulst en Koen Muylle, Het federale Parlement: samenstelling, organisatie en werking, 2017, nr. 909.

professionnel a été prévue pour protéger les témoins eux-mêmes, et non pour les empêcher de témoigner.

La commission d'enquête parlementaire a régulièrement été confrontée à la demande de témoins d'être accompagnés de leur avocat. Elle a accepté que l'avocat soit présent et puisse être consulté au cours de l'audition.

3. **Réunions publiques ou à huis clos**

Conformément à l'article 3, alinéa 3, de la loi du 3 mai 1880 sur les enquêtes parlementaires, les réunions de la commission sont publiques. La commission d'enquête peut cependant à tout moment décider le contraire. Dès lors que cette décision constitue l'exception à la règle, elle doit être motivée.[7]

La mission de la commission d'enquête parlementaire impliquant notamment une enquête sur le fonctionnement même du parlement, ses membres ont estimé que l'enquête parlementaire devait se faire, autant que possible, en réunions publiques. La commission d'enquête parlementaire a dès lors choisi d'organiser le plus grand nombre possible d'auditions en réunion publique et de ne déroger qu'à titre exceptionnel à cette procédure en toute ouverture et en toute transparence.

En raison de la nature de certaines informations mises à la disposition de la commission d'enquête parlementaire, celle-ci a décidé d'organiser une série d'auditions à huis clos. Dans la majorité des cas, la demande initiale émanait des témoins eux-mêmes. La commission d'enquête parlementaire a examiné au cas par cas chaque demande individuelle.

La question qui en a résulté était de savoir si les auditions au cours desquelles l'acquisition de la nationalité par MM. Patokh Chodiev et Alijan Ibragimov a été examinée devaient avoir lieu à huis clos ou non.

La commission d'enquête parlementaire a également débattu de ce point au cours de sa réunion du 25 janvier 2017 et a décidé d'examiner l'acquisition de la nationalité par ces deux personnes en réunion publique. La commission d'enquête parlementaire a jugé à cet égard qu'il s'agissait de procédures d'acquisition de la nationalité qui avaient été clôturées depuis longtemps

[7] Voir Marc Van der Hulst et Koen Muylle, Le Parlement fédéral: Composition, organisation et travail, 2017, n° 909.

voor de betrokkenen op geen enkele wijze nog juridische gevolgen aan verbonden konden zijn: de Belgische nationaliteit was in beide gevallen definitief verworven.

Ook over de door de gerechtelijke autoriteiten ter inzage gestelde afgesloten gerechtelijke dossiers heeft de parlementaire onderzoekscommissie de behandelende onderzoeksrechters in openbare zitting gehoord, tenzij de betreffende magistraat uitdrukkelijk de gesloten deuren vroeg.

Bij de bespreking van de voor de parlementaire onderzoekscommissie opgestelde onderzoeksverslagen van het vast comité I en het vast comité P, die, overeenkomstig het koninklijk besluit van 24 maart 2000 tot uitvoering van de wet van 11 december 1998 betreffende de classificatie en de veiligheidsmachtigingen, veiligheidsattesten en veiligheidsadviezen, werden geclassificeerd als “Beperkte verspreiding – KB 24.03 2000”, werd in openbare zitting vergaderd, tenzij de voorzitters van de respectievelijke vaste comités – omwille van het zeer gevoelig karakter van een onderzoeksverslag, niet alleen wat betreft de feiten en de weergegeven gebeurtenissen, maar ook wat betreft de geciteerde personen – de parlementaire onderzoekscommissie verzochten te vergaderen achter gesloten deuren.

De werkzaamheden met het oog op het opstellen van het verslag werden achter gesloten deuren gehouden.

déjà et que, pour les intéressés, des suites juridiques ne pouvaient en aucune manière encore y être attachées: la nationalité belge avait été acquise définitivement dans les deux cas.

De même, en ce qui concerne les dossiers judiciaires clos que les autorités judiciaires ont permis de consulter, la commission d’enquête parlementaire a entendu les juges d’instruction traitants en réunion publique, à moins que le magistrat concerné ait expressément demandé le huis clos.

Les rapports d’enquête des Comités permanents R et P rédigés pour la commission d’enquête parlementaire, qui ont été revêtus de la mention “‘diffusion restreinte – AR 24.03 2000”’ conformément à l’arrêté royal du 24 mars 2000 portant exécution de la loi du 11 décembre 1998 relative à la classification et aux habilitations, attestations et avis de sécurité, ont été discutés en réunion publique, à moins que les présidents des comités permanents respectifs aient demandé à la commission d’enquête parlementaire de se réunir à huis clos en raison du caractère très sensible d’un rapport d’enquête, non seulement en ce qui concerne les faits et les événements relatés, mais aussi les personnes citées.

Les travaux en vue de l’élaboration du rapport ont eu lieu à huis clos.

DEEL II — VERSLAG

INLEIDENDE BESCHOUWINGEN

1. Al een halve eeuw lang bekleden de werkzaamheden van de parlementaire onderzoekscommissies een meer en meer belangrijke plaats in het reilen en zeilen van de parlementaire instellingen, niet het minst in dat van de Kamer van volksvertegenwoordigers.

2. Sinds 6 januari 2014 is de Kamer ingevolge artikel 56, eerste lid, van de Grondwet als enige bevoegd om dergelijke onderzoeken te voeren op het federale niveau, zulks met inachtneming van de voorwaarden als bepaald in de wet van 3 mei 1880 op het parlementair onderzoek (sindsdien herhaaldelijk gewijzigd en het laatst op 6 januari 2014 – met inwerkingtreding op 25 mei 2014).

3. Artikel 2 van de wet van 3 mei 1880 op het parlementair onderzoek bepaalt dat de Kamer "[b]innen het kader van de opdracht die ze omschrijft, […] zelf het onderzoek [verricht] of […] daartoe uit haar midden een commissie [aanstelt]". Op 1 december 2016 heeft de Kamer een onderzoekscommissie ingesteld "die ermee wordt belast onderzoek te voeren naar de omstandigheden die hebben geleid tot de aanneming en de toepassing van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen, voor wat de minnelijke schikking in strafzaken betreft". De werkzaamheden die in dat verband zijn opgestart, vertonen specifieke trekken. Die dienen van meet af aan onder de aandacht te worden gebracht.

4. Door waar nodig de context te schetsen, kan een beter inzicht ontstaan in de vele demarches die de onderzoekscommissie heeft ondernomen, alsook in de verschillende hinderpalen die zij onderweg is tegengekomen en in de diverse werkmethodes die zij aan de dag heeft moeten leggen om de taak die de Kamer van volksvertegenwoordigers haar had toebedeeld, te volbrengen binnen een redelijke termijn.

5. Bij het lezen van het verslag van de onderzoekscommissie dienen de volgende inleidende beschouwingen voor ogen te worden gehouden.

1. **Strekking**

6. De Kamer van volksvertegenwoordigers heeft de door haar ingestelde onderzoekscommissie met drie taken belast. Alle drie zijn ze behandeld geweest in afzonderlijke onderdelen: luik I (nationaliteit en naturalisatie), luik II (uitwerking van de wet) en luik III (toepassing van de wet).

PARTIE II — RAPPORT

OBSERVATIONS INTRODUCTIVES

1. Depuis un demi-siècle, les travaux des commissions d'enquête parlementaire occupent une place de plus en plus importante dans la vie des institutions parlementaires, notamment dans celle de la Chambre des représentants.

2. Depuis le 6 janvier 2014, la Chambre s'est vu reconnaître, par l'article 56, alinéa 1er, de la Constitution, le monopole de ces investigations au niveau fédéral; elle les poursuit dans les conditions que détermine la loi du 3 mai 1880 sur les enquêtes parlementaires (modifiée à de nombreuses reprises depuis lors et, la dernière fois, le 6 janvier 2014 – entrée en vigueur le 25 mai 2014).

3. Comme le veut l'article 2 de la loi du 3 mai 1880 sur les enquêtes parlementaires, "dans le cadre de la mission qu'elle définit, (la Chambre) exerce ce droit (d'enquête) par elle-même ou par une commission formée en son sein". Le 1er décembre 2016, elle a mis en place une commission chargée d'"examiner les circonstances ayant conduit à l'adoption et l'application de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses, en ce qui concerne la transaction pénale". Les travaux engagés dans ce contexte présentent des traits particuliers. Il convient de les relever d'emblée.

4. La contextualisation aide à comprendre le sens des multiples démarches qui ont été entreprises par la commission d'enquête, les divers obstacles qu'elle a pu rencontrer sur sa route et les différentes méthodes qu'elle a été amenée à mettre en œuvre pour remplir à bien et dans un délai raisonnable la mission que la Chambre des représentants lui avait confiée.

5. Il y a lieu de lire le rapport de la commission à la lumière des observations liminaires suivantes.

1. **L'objet**

6. Trois missions ont été assignées par la Chambre des représentants à la commission d'enquête qu'elle constituait. Elles ont fait l'objet de trois volets distincts, à savoir le volet I (nationalité et naturalisation), le volet II (l'élaboration de la loi) et le volet III (l'application de la loi).

7. De onderzoekscommissie heeft zich in eerste instantie gebogen over het vraagstuk van de toewijzing van de nationaliteit en van de verkrijging ervan door twee personen die in het dossier worden genoemd. In dat verband is de onderzoekscommissie ingegaan op de regels en gebruiken die de Kamer heeft moeten toepassen, onder meer in het raam van de naturalisatieprocedures (Grondwet, art. 5) én met toepassing van een wetgeving die sindsdien ingrijpende wijzigingen heeft ondergaan.

8. In het eerste gedeelte van de werkzaamheden is ruimschoots aandacht besteed aan de rol van respectievelijk de regering en haar diensten, de parlementaire assemblee en haar diensten, de leden van de commissie voor de Naturalisaties en zelfs mensen van buiten de uitvoerende en de wetgevende macht.

9. Aldus heeft de Kamer een ongebruikelijke introspectieoefening gehouden met betrekking tot haar werkzaamheden, de rol van haar leden, de organisatie van haar diensten en de contacten die zij kan hebben met instellingen of externe personen. Die oefening is niet nutteloos. Gelet op de resultaten van de werkzaamheden vallen interne hervormingen niet uit te sluiten (zie hieronder de aanbevelingen dienaangaande).

10. In het raam van luik II heeft de onderzoekscommissie gepeild naar de omstandigheden waarin specifieke wetsbepalingen die de regeling inzake de minnelijke schikking in strafzaken beogen uit te breiden, zijn tot stand gekomen, onder meer in een meer algemene wet houdende diverse bepalingen.

11. Ook in dit geval diende de onderzoekscommissie dieper in te gaan op de omstandigheden waarin de wet tot stand is gekomen, op de specifieke aanpak waarvoor werd gekozen in een periode waarin de componenten van de wetgevende macht optraden in een context van lopende zaken, alsook op de mogelijke algemene gevolgen van die methodes voor het uittekenen, uitschrijven en uitvoeren van de wetten.

12. Hoe ongebruikelijk een dergelijke oefening ook mag zijn, ook hier geldt dat ze haar nut kan hebben. Zij kan bijdragen tot een verbetering van de werkmethodes op basis waarvan de regering en de parlementaire instellingen wetten voorbereiden. Ook kan zij de aanzet vormen voor een reeks richtsnoeren die bij het wetgevingswerk als leidraad kunnen dienen, zeker in periodes die buiten het normale vallen.

13. In dat verband moet worden gewezen op een element van grondwettelijk recht. De betrokken wet

7. La question de l'attribution de la nationalité et de l'acquisition de cette même qualité par deux personnes citées au dossier a retenu, dans un premier temps, l'attention de la commission d'enquête. Elle l'a conduit à s'interroger sur les règles et les usages que la Chambre avait été amenée à pratiquer, notamment dans le cadre des procédures de naturalisation (Const., art. 5), en ce compris sous l'empire d'une législation qui, depuis lors, a été modifiée en profondeur.

8. La question des rôles respectifs du gouvernement et de ses services, de l'assemblée parlementaire et de ses services, des membres de la commission des naturalisations, voire de personnes extérieures aux appareils exécutifs et législatifs, a été longuement évoquée dans le premier volet des travaux.

9. Il s'agit là d'un exercice inhabituel d'introspection de la Chambre sur ses activités, sur le rôle de ses membres, sur l'organisation de ses services et sur les contacts qu'elle peut avoir avec des institutions ou des personnes qui lui sont étrangères. Cette démarche n'est pas inutile. Des réformes internes ne sont pas à exclure au vu des résultats des travaux accomplis (voy. les recommandations relatives à ce volet, *infra*).

10. La commission d'enquête a aussi été amenée, dans le cadre du volet II, à s'interroger sur les conditions dans lesquelles les dispositions légales particulières visant à élargir le régime de la transaction pénale, ont été élaborées, notamment dans une loi plus générale, portant des dispositions diverses.

11. Ici encore, la commission d'enquête a été conduite à s'interroger plus avant sur les conditions d'élaboration de la loi, sur les modes particuliers d'élaboration de celle-ci lorsque les branches du pouvoir législatif interviennent en période d'affaires courantes et sur les conséquences d'ordre général que l'utilisation de ces méthodes peut avoir sur la conception, la rédaction et la mise en œuvre des lois.

12. Encore une fois, la démarche, pour inhabituelle qu'elle soit, peut se révéler utile. Elle peut concourir à une amélioration des méthodes de travail qui président à l'élaboration des lois par le gouvernement et par les institutions parlementaires. Elle peut conduire à formuler un ensemble de directives qui peuvent accompagner la confection de la loi, en particulier dans les périodes qui sortent de l'ordinaire.

13. Il y a lieu de rappeler à ce propos une donnée de droit constitutionnel. La loi envisagée a vu le jour en

kwam tot stand in 2011, toen wetten nog werden gemaakt binnen een onvolledig tweekamerstelsel (afgezien van enkele monocamerale wetten, waaronder de wet betreffende de toekenning van naturalisaties (1°)), overeenkomstig het destijds vigerende artikel 74 van de Grondwet. Dat tijdperk werd afgesloten in mei 2014.

14. Aldus is de onderzoekscommissie ertoe gekomen zich in hoofdzaak dan wel zijdelings te buigen over de wijze waarop de drie machten (de uitvoerende, de wetgevende en de rechterlijke macht) in een democratische samenleving hun functie moeten vervullen.

2. **Strekking (bis)**

15. De onderzoekscommissie werd ertoe gebracht nevendossiers te bespreken die strikt genomen buiten haar opdracht vielen, omdat welbepaalde personen die in het kader van luik I, II of III van dit onderzoek in hoofd- of bijkomende orde werden vernoemd op het eerste zicht een niet te veronachtzamen rol blijken te hebben gespeeld in het verloop van de zaken die in die nevendossiers aan bod komen.

16. Het was de onderzoekscommissie er hoofdzakelijk om te doen na te gaan in welke omstandigheden de wet op de verruimde minnelijke schikking in strafzaken tot stand is gekomen en vervolgens werd toegepast. Daarom vond zij het niet nodig een grondiger onderzoek in die andere dossiers in te stellen, temeer daar sommige van die dossiers wel eens naar nog andere dossiers hadden kunnen wijzen. Het onderzoek daarvan zou de commissie hebben afgeleid van de haar door de Kamer opgelegde taak en zou het vervullen van die taak binnen een redelijke termijn in het gedrang hebben gebracht.

17. De commissie heeft zich bij haar analyses gehouden aan een welbepaalde invalshoek. Zij heeft zich voorgenomen de omstandigheden te schetsen waarin een wet werd uitgewerkt en toegepast. Het was haar taak om, op basis van haar vaststellingen haar conclusies en aanbevelingen te formuleren, en de eventuele verantwoordelijkheden te bepalen. De onderzoekscommissie moest, meer op institutioneel vlak, nagaan of in de beschouwde periode gebreken, onvolkomenheden of dysfuncties zouden hebben kunnen opduiken in het besluitvormingsproces, zowel op politiek, administratief of gerechtelijk vlak. De focus van de onderzoekscommissie ligt bij het formuleren van aanbevelingen die, indien zij worden gevolgd, zinvolle hervormingen mogelijk zullen maken en die probleemsituaties in de toekomst zullen voorkomen.

2011, soit à une époque où une forme de bicamérisme imparfait subsistait dans le cadre de la confection de la loi (mises à part les quelques lois monocamérales, dont la loi portant “octroi des naturalisations” (1°)), en vertu de l’article 74 de la Constitution en vigueur à ce moment. Cette époque est révolue depuis mai 2014.

14. De cette manière, la commission d’enquête a été amenée à s’interroger de façon principale ou incidente sur la manière dont les trois pouvoirs – exécutif, législatif et judiciaire – doivent fonctionner dans une société démocratique.

2. **L’objet (bis)**

15. La commission d’enquête a été amenée à aborder des dossiers connexes qui ne relevaient pas à proprement parler de la mission qui lui était confiée. Et cela parce que des personnes citées, à titre principal ou accessoire, dans les volets I, II et III de la présente enquête paraissaient, à un premier examen, avoir joué un rôle non négligeable dans le développement des affaires évoquées dans ces autres dossiers.

16. Soucieuse, pour l’essentiel, de vérifier les conditions dans lesquelles la loi sur la transaction pénale élargie avait vu le jour et avait ensuite été appliquée, la commission d’enquête n’a pas cru nécessaire d’approfondir ces autres dossiers, et ce d’autant plus que certains d’entre eux pouvaient se révéler tentaculaires. Des investigations en ces domaines auraient éloigné la commission de “la mission que (la Chambre avait) défini(e)” et aurait compromis son accomplissement dans un délai raisonnable.

17. La commission a préservé un angle précis pour le développement de ses analyses. Elle s’est donnée pour tâche de retracer les circonstances qui ont marqué l’élaboration et l’application d’une loi. Elle avait pour mission, sur la base de ses constatations, de rédiger des conclusions et de formuler des recommandations, et d’établir les responsabilités éventuelles. La commission d’enquête devait vérifier, sur un plan plus institutionnel, si des failles, des imperfections ou des dysfonctionnements avaient pu apparaître, durant la période considérée, dans le processus de décision, que ce soit au niveau politique, administratif ou judiciaire. Elle s’est focalisée sur l’énoncé de recommandations qui, si elles sont suivies, permettront de réaliser les réformes utiles et éviteront la survenance à l’avenir de situations problématiques.

3. **De tijd**

18. De parlementaire onderzoekscommissie werd verzocht een dossier samen te stellen waarin een welbepaald aantal feiten, handelingen of verklaringen, met name die welke aan bod komen in luik I, dateren van meer dan twintig jaar geleden. Luik II had dan weer betrekking op de periode zich uitstrekkend van 2007 tot de eerste helft van 2011 en luik III op de jaren 2011-2012.

19. Sommige stukken uit die tijd werden vernietigd bij normale archiveringswerkzaamheden. Andere zijn zonder meer verdwenen. Sommige getuigen zijn niet langer onder de levenden. Andere getuigen beantwoorden de hen gestelde vragen over feitelijke elementen van het dossier dan weer vaag of onvolledig. Doordat een en ander dateert van lang geleden kunnen sommige (zeer belangrijke) getuigen zich niet meer precies herinneren wat er op een welbepaald moment werd gezegd of is gebeurd. Anderen geven gemakshalve aan dat het allemaal zo lang geleden is, om aldus de hiaten in hun geheugen te verantwoorden.

20. Tegelijk zijn er andere getuigen die zich hen bekende feiten of handelingen herinneren, maar die de wet, de rechtspraak, en zelfs de instructies die zij zouden hebben gekregen, inroepen om hun "zwijgrecht" te doen gelden. Nog anderen geven aan dat zij direct of indirect betrokken zijn in in België of in het buitenland aan de gang zijnde gerechtelijke procedures waarover zij op grond van het laatste lid van artikel 8 van de wet van 3 mei 1880 op het parlementair onderzoek geen bijkomende informatie willen verstrekken *(infra)*. Bovendien is het niet omdat bepaalde personen of instanties veel of weinig informatie hebben overgemaakt aan de onderzoekscommissie dat hieruit mag worden geconcludeerd dat zij een meer of minder significante rol hadden bij de totstandkoming van de wet dan andere personen of instanties die nauwelijks of geen informatie overmaakten aan de onderzoekscommissie.

21. De onderzoekscommissie heeft akte genomen van die vergetelheden, deze leemten of dat stilzwijgen en is er niet altijd in geslaagd die gaten te dichten. De commissie, die vaak ten onrechte als een "onderzoeksrechter" wordt beschouwd (aangezien de wet de commissie machtigt "alle in het Wetboek van Strafvordering omschreven onderzoeksmaatregelen [te] nemen", zie artikel 4, § 1, van de wet van 3 mei 1880), beschikt niet over de personele en materiële middelen om *proprio motu* grondig onderzoek te voeren. Zonder een beroep te doen op een verbindingsmagistraat, beschikken de commissieleden niet over de middelen en de methodes om andere informatie te verzamelen dan die welke zij

3. **Le temps**

18. La commission d'enquête parlementaire a été amenée à constituer un dossier dans lequel un certain nombre de faits, d'actes ou de déclarations, notamment ceux qui relèvent du volet I, remontent à plus de vingt ans. Le volet II concerne quant à lui la période qui s'étend de 2007 au premier semestre de 2011 tandis que le volet III porte sur les années 2011-2012.

19. Certains documents rédigés à l'époque ont été détruits dans le cadre d'un travail normal d'archivage. D'autres ont disparu, sans explication. Certains témoins ne sont plus de ce monde. Les explications fournies par d'autres restent vagues ou lacunaires lorsque l'interrogation porte sur des éléments factuels du dossier. L'écoulement du temps fait qu'un certain nombre de témoins, certains très importants, ne se souviennent plus avec précision de ce qui s'est dit ou de ce qui s'est produit à tel ou tel moment. D'autres se prévalent commodément de l'écoulement du temps pour justifier des absences de mémoire.

20. Dans le même moment, d'autres témoins peuvent se souvenir de faits ou d'actes dont ils ont eu connaissance mais invoquent la loi, la jurisprudence, voire les instructions qu'ils auraient reçues, pour faire valoir leur "droit au silence". D'autres font état de procédures judiciaires en Belgique ou à l'étranger qui les mettent, directement ou indirectement, en cause et à propos desquelles ils ne souhaitent pas, en vertu de l'article 8, dernier alinéa, de la loi du 3 mai 1880 sur les enquêtes parlementaires, s'expliquer plus avant (*infra*). En outre, ce n'est pas parce que certaines personnes ou instances ont transmis beaucoup ou peu d'informations à la commission d'enquête qu'on peut en conclure qu'elles ont joué, dans la genèse de la loi, un rôle plus ou moins significatif que d'autres personnes ou instances qui n'ont transmis que peu, voire aucune information à la commission d'enquête.

21. La commission d'enquête a pris acte de ces blancs, de ces vides ou de ces silences. Sans être en mesure, à chaque fois, de les combler. La commission qui est souvent présentée – à tort – comme "un juge d'instruction" – dans la mesure où la loi lui permet de prendre "toutes les mesures d'instruction prévues par le Code d'instruction criminelle" (art. 4, § 1er, de la loi du 3 mai 1880) – ne dispose pas des moyens humains et matériels pour se livrer *proprio motu* à des investigations approfondies. Sans avoir un recours à un magistrat de liaison, les membres ne disposent ni des moyens et ni des méthodes pour recueillir d'autres renseignements que ceux dont ils disposent grâce aux témoignages qui

dankzij de afgelegde getuigenissen en de hen bezorgde stukken (bijvoorbeeld briefwisseling) in handen hebben gekregen.

22. Dit heeft een eenvoudige consequentie. In het geval dat de onderzoekscommissie niet bij machte is geweest over betrouwbare informatie te beschikken of niet de gelegenheid heeft gehad om zelf de juistheid na te trekken van de informatie die haar werd verstrekt, heeft ze het zichzelf verboden om in haar verslag hypotheses te construeren en nadien uit te werken […] die op geen enkel feitelijk of juridisch gegeven zouden zijn gebaseerd. De kwaliteit van het geleverde werk is in lijn met die *self-restraint*-houding.

23. De commissie heeft gaandeweg en door het kruisen van de verzamelde gegevens een betrouwbare "tijdslijn" kunnen opstellen aken. Dit hulpmiddel heeft het mogelijk gemaakt in grote lijnen de chronologie te reconstrueren van het politieke dossier (deel II), die van het gerechtelijke dossier (deel III), alsook van de overlapping van beide.

24. Vervolgens heeft de commissie kunnen vaststellen dat er een verband is tussen bepaalde feiten, dat er tussen andere niet noodzakelijk een verband is, en dat er tussen nog andere helemaal geen verband is.

25. Een ander chronologisch probleem werd evenmin over het hoofd gezien. De parlementaire onderzoekscommissie heeft de "teletijdmachine" in werking moeten stellen, met name voor luik I. De wetgeving, de administratieve praktijk en de gerechtelijke methodes van twintig jaar geleden zijn niet dezelfde als die van vandaag. De personele en financiële middelen van de diensten vallen niet te vergelijken. De informatisering van de wetgevende, administratieve en gerechtelijke dossiers stond toen nog in haar kinderschoenen. Met de roep van de publieke opinie om democratische transparantie werd niet zoveel rekening gehouden als vandaag.

26. Het is zaak akte te nemen van die ontwikkelingen, zonder de situatie van gisteren te willen toetsen aan de realiteit en de mentaliteit van vandaag, wat tot evidente anachronismen aanleiding zou geven. Ook moet rekening worden gehouden met de wijziging van de teksten en van de praktijken die zich in de tussentijd heeft voorgedaan en die – althans gedeeltelijk of onvolkomen – aan meer eigentijdse bekommeringen tegemoetkomt. Ook op dit vlak kan de verwijzing naar de "tijdslijn" betekenisvol zijn.

sont livrés ou aux pièces tels des échanges de correspondance qui sont remises.

22. Une conséquence simple en résulte. Lorsque la commission d'enquête n'a pas été en mesure de disposer d'informations fiables ou n'a pas eu l'occasion de vérifier par elle-même l'exactitude des informations qui lui étaient procurées, elle s'est interdite de bâtir puis de développer dans son rapport des hypothèses […] qui n'auraient reposé sur aucun élément de fait ou de droit. La qualité du travail accompli est à la mesure de cette attitude de self-restraint.

23. La commission a pu, chemin faisant et en recoupant les informations recueillies, établir une "ligne du temps" fiable. Grâce à cet instrument, il a été possible de reconstituer, dans ses grandes lignes la chronologie du dossier politique (volet II), celle du dossier judiciaire (volet III), et la superposition des deux.

24. La commission a ensuite pu constater que certains faits étaient liés entre eux, certains pas nécessairement, et d'autres pas du tout.

25. Un autre problème chronologique n'a pas été perdu de vue. La commission d'enquête parlementaire a dû mettre en mouvement "la machine à remonter le temps", spécialement pour le volet I. Il y a vingt ans, la législation, les pratiques administratives ou les méthodes judiciaires n'étaient pas les mêmes que celles qui sont en vigueur aujourd'hui. L'état des moyens humains et financiers des services n'était pas comparable. L'informatisation des dossiers législatifs, administratifs et judiciaires en était à ses premiers balbutiements. Les exigences de l'opinion publique en termes de transparence démocratique n'étaient pas prises en compte avec la même intensité qu'aujourd'hui.

26. Il y a lieu de prendre acte de ces évolutions sans vouloir "juger", au prix d'anachronismes évidents, les situations d'hier à l'aune des réalités et des mentalités d'aujourd'hui. Il y a lieu aussi de tenir compte de la modification des textes et des pratiques qui est intervenue dans l'intervalle et qui répond, même si c'est de manière partielle ou imparfaite, à des préoccupations plus actuelles. Sur ce terrain aussi, la référence à la "ligne du temps" peut être significative.

4. **De ruimte**

27. Een andere bijzonderheid van het dossier verdient speciale aandacht. Het gaat niet om een puur "Belgisch" dossier, ook al treden, onvermijdelijk en met inachtneming van de instellingen, diverse Belgische persoonlijkheden op de voorgrond tijdens de verschillende stadia van de totstandkoming en de toepassing van de wet.

28. Het dossier heeft ook buitenlandse vertakkingen, onder meer in Frankrijk en in Kazachstan. In die optiek heeft de onderzoekscommissie de wens uitgesproken om een aantal mensen te ondervragen die de buitenlandse nationaliteit hebben of die, ook al hebben ze de Belgische nationaliteit, geregeld in het buitenland verblijven[8].

29. "Een ieder" – de uitdrukking is zéér ruim en gaat niet met uitzonderingen gepaard – "kan als getuige worden opgeroepen" (artikel 8, derde lid, van de wet van 3 mei 1880 op het parlementair onderzoek). "Hij die gedagvaard wordt om als getuige te worden gehoord, is gehouden te verschijnen en aan de dagvaarding te voldoen, op straffe van gevangenisstraf van acht dagen tot zes maanden en geldboete van vijfhonderd [euro] tot tienduizend [euro]". Gepreciseerd wordt voorts dat "[d]e bepalingen van boek I van het Strafwetboek, hoofdstuk VII en artikel 85 niet uitgezonderd, […] van toepassing [zijn]" (art. 8, achtste lid, van de wet van 3 mei 1880).

30. Sommige buitenlandse getuigen zijn ingegaan op de uitnodiging die ze hebben ontvangen. Andere getuigen niet. Het staat niet vast of andere uitnodigingen wel degelijk de geadresseerde hebben bereikt (gelet op het feit dat de betrokkenen al maandenlang niet reageren op de brieven, e-mails en telefonische oproepen). Bepaalde dagvaardingen konden niet worden verstuurd, bij gebrek aan de exacte contactgegevens, met name wanneer het andere continenten betrof. Nog andere getuigen hebben melding gemaakt van ernstige gezondheidsproblemen.

31. De onderzoekscommissie stelt vast dat zij niet beschikt over de materiële middelen of de juridische bevoegdheid om buitenlandse getuigen te verplichten daadwerkelijk gevolg te geven aan de tot hen gerichte uitnodigingen of dagvaardingen. Zij is afhankelijk van hun goede wil om de zaak vooruit te helpen. De in de wet vermelde sancties zijn in dit geval moeilijk toepasbaar.

[8] De parlementaire onderzoekscommissie belast met het onderzoek van de omstandigheden die hebben geleid tot het faillissement van Sabena, de bepaling van de eventuele verantwoordelijkheden en de formulering van aanbevelingen voor de toekomst heeft zich in 2003 gebogen over de mogelijkheid om bepaalde onderzoeksverrichtingen te doen in het buitenland. Uit de werkzaamheden van deze commissie (DOC 50 1514/003, p. 27) is gebleken dat de mogelijkheden beperkt waren en afhingen van de goede wil van de buitenlandse autoriteiten.

4. **L'espace**

27. Une autre particularité du dossier mérite d'être soulignée. Il ne s'agit pas uniquement d'un dossier belgo-belge, même si, par la force des choses et dans le respect des institutions, un ensemble de personnalités belges apparaissent aux différents stades de la procédure de confection et d'application de la loi.

28. Le dossier a aussi des ramifications à l'étranger, notamment en France et au Kazakhstan. C'est dans cette perspective que la commission d'enquête a émis le souhait d'interroger un ensemble de personnes qui sont de nationalité étrangère ou qui, tout en ayant la nationalité belge, résident régulièrement à l'étranger[8].

29. "Tout un chacun" – l'expression est particulièrement large et n'est pas assortie d'exceptions – "peut être appelé comme témoin" (art. 8, alinéa 3, de la loi du 3 mai 1880 sur les enquêtes parlementaires). "Toute personne citée pour être entendue en témoignage sera tenue de comparaître et de satisfaire à la citation sous peine d'un emprisonnement de huit jours à six mois et d'une amende de cinq cents (euros) à dix mille (euros)". Il est précisé que "les dispositions du livre 1er du Code pénal, sans exception du chapitre VII et de l'article 85, sont applicables" (art. 8, alinéa 8, de la loi du 3 mai 1880).

30. Certains témoins étrangers ont répondu positivement à l'invitation qui leur avait été adressée, d'autres pas. Il n'est pas établi que d'autres invitations soient parvenues effectivement à leurs destinataires (dans la mesure où ceux-ci ne répondent plus, depuis plusieurs mois, aux courriers, courriels ou appels téléphoniques qui leur sont adressés). Certaines citations n'ont pu être envoyées, en l'absence de coordonnées exactes, notamment sur d'autre continents. D'autres témoins encore ont fait état de problèmes graves de santé.

31. La commission d'enquête constate qu'elle ne dispose pas des moyens matériels ou des prérogatives juridiques pour obliger des témoins étrangers à répondre effectivement aux invitations ou citations qui leur sont adressées. Elle doit compter, pour faire œuvre utile, sur leur bonne volonté. Les sanctions prescrites par la loi sont difficilement applicables dans ce cas.

[8] La commission d'enquête parlementaire visant à examiner les circonstances qui ont conduit à la mise en faillite de la Sabena, à déterminer les éventuelles responsabilités et à formuler de recommandations pour l'avenir s'est interrogée en 2003 sur la possibilité d'accomplir certains devoirs d'enquête à l'étranger. Il ressort des travaux de cette commission (DOC 50 1514/003, p. 27) que les possibilités étaient restreintes et qu'elles reposaient sur la bonne volonté dont les autorités étrangères pouvaient faire preuve.

5. **Het gerecht**

32. Artikel 1, tweede lid, van de wet op het parlementair onderzoek bevat de volgende basisregel: “De door de Kamer van volksvertegenwoordigers ingestelde onderzoeken treden niet in de plaats van de onderzoeken van de rechterlijke macht; ze kunnen daarmee samenlopen, maar mogen het verloop ervan niet hinderen.”.

33. De regel bevat drie elementen.

34. Ten eerste moet men oog hebben voor de specifieke doelstellingen van het parlementair en het gerechtelijk onderzoek. De terminologie ter zake leidt tot verwarring, want men zou eruit kunnen afleiden dat beide soorten “onderzoek” gelijk zijn en verlopen volgens een identiek stramien wat de gebruikte methodes, de ondervraagde personen en de behaalde resultaten betreft.

35. Er moet echter aan worden herinnerd dat het parlementair onderzoek in het verlengde ligt van de normale opdrachten van de Kamer, namelijk het controleren van de regering, het opstellen van de wetten en het doorlichten van de werkingswijzen van de overheid, inclusief die van de Kamer zelf. In beginsel verloopt het parlementair onderzoek openbaar en worden de gehoorde betrokkenen als getuigen beschouwd. Het gerechtelijk onderzoek beoogt daarentegen om feiten vast te stellen die een misdrijf zouden kunnen vormen en die deswege strafrechtelijk zouden moeten worden vervolgd. De inhoud van dat onderzoek is geheim en in het kader ervan worden getuigen gehoord en kunnen personen worden vervolgd.

36. Elk van beide onderzoeken grijpt plaats in een verschillende context. Er mag geen sprake van zijn dat het ene onderzoek op het terrein komt van de opdrachten die verband houden met het andere onderzoek.

37. In de tweede plaats moet men aanvaarden dat beide onderzoeken kunnen “samenlopen”. Dat woord moet juist worden begrepen. De met de respectieve onderzoeken belaste instanties mogen geen blijk geven van egotripperij, noch van concurrentie, noch van pogingen om elkaar vliegen af te vangen. “Samenlopen” betekent dat beide onderzoeken gelijktijdig of parallel – zo men dat woord prefereert – kunnen verlopen. Het is mogelijk dat beide onderzoeken betrekking hebben op dezelfde wetten, dezelfde feiten, dezelfde situaties en dezelfde personen, maar beide onderzoeksautoriteiten moeten elk hun werk uitvoeren met het oog op hun specifieke doelstelling, die in het vorige punt in herinnering werd gebracht. Als beide instanties zich daaraan houden

5. **La justice**

32. L’article 1er, alinéa 2, de la loi sur les enquêtes parlementaires établit cette règle cardinale: “Les enquêtes menées par la Chambre des représentants ne se substituent pas à celles du pouvoir judiciaire, avec lesquelles elles peuvent entrer en concours, sans toutefois en entraver le déroulement.”.

33. La règle peut être décomposée en trois éléments.

34. Il faut, en premier lieu, avoir égard aux finalités particulières que poursuivent l’enquête parlementaire et l’enquête judiciaire. En la matière, les appellations sont trompeuses. Elles peuvent en effet donner à penser qu’”une enquête est une enquête” et qu’un régime identique prévaut quant aux méthodes utilisées, aux personnes interrogées ou aux résultats engrangés.

35. Il faut rappeler, au contraire, que l’enquête parlementaire s’inscrit dans le prolongement des missions habituellement assignées à la Chambre, à savoir contrôler le gouvernement, confectionner la loi et vérifier les modes de fonctionnement des pouvoirs publics, y compris ceux de l’institution camérale. Elle se développe, en principe, de manière publique. Ceux qu’elle entend sont des témoins. L’enquête judiciaire vise, pour sa part, à établir des faits qui pourraient être constitutifs d’infraction et qui, à ce titre, méritent d’être réprimés pénalement. Elle travaille dans le secret. Elle entend des témoins et peut poursuivre des personnes.

36. Les deux enquêtes se déploient dans des contextes différents. Il ne saurait être question que l’une des enquêtes empiète sur les missions qui sont assignées à l’autre.

37. Il faut, en deuxième lieu, accepter l’idée que l’une et l’autre enquêtes peuvent entrer “en concours”. L’expression doit être comprise dans une juste acception. Il ne saurait être question d’organiser une “concurrence”, voire une course de vitesse ou une querelle d’égos, entre les autorités chargées de l’une et l’autre enquêtes. “En concours” signifie que les deux enquêtes peuvent se développer de manière concomitante, en parallèle – si l’on préfère cette expression –. Il se peut qu’elles aient à connaître des mêmes lois, des mêmes faits, des mêmes situations, des mêmes personnes. Mais il revient aux autorités qui mènent l’enquête d’un côté et de l’autre de poursuivre leurs investigations dans l’objectif particulier qui a été rappelé au point précédent.

en oog hebben voor elkaars bevoegdheden, kunnen beide onderzoeken zonder bezwaar parallel verlopen.

38. Ten derde mag de aard van de door de Kamer van volksvertegenwoordigers ingestelde onderzoeken het verloop van de onderzoeken van de rechtelijke macht niet hinderen. Dit aspect moet worden benadrukt. De wettelijke bepaling werkt slechts in één richting. Noch het speurwerk van de Kamer of de Kamercommissie, noch de naar aanleiding daarvan geformuleerde inschattingen of aanbevelingen mogen met andere woorden ten koste gaan van de aan de gerechtelijke macht voorbehouden bevoegdheden. De bekendmaking van die stukken en het gezag dat de standpunten van een parlementaire assemblee uitstralen, mogen er evenmin toe leiden dat het verslag van de onderzoekscommissie een voorafspiegeling lijkt te zijn van de oplossing die de gerechtelijke macht binnen haar eigen bevoegdheidssfeer moet uitwerken.

39. Indien zich een bevoegdheidsoverschrijding zou voordoen, zou het verloop van het gerechtelijk onderzoek op de helling komen te staan. De gevolgen die dergelijke uitschuivers zouden hebben wanneer de zaak door de bevoegde gerechtelijke instanties ten gronde zou worden onderzocht, blijven hier dan nog buiten beschouwing[9].

40. Uit dat oogpunt heeft de onderzoekscommissie aandacht betoond voor de algemene instructies die de wetgever vanaf 1996 heeft gegeven en die in 2014, dus *in tempore non suspecto,* niet werden gewijzigd. Al evenmin is de onderzoekscommissie voorbijgegaan aan het feit dat, op initiatief van het Hof van Cassatie, over een zaak een onderzoek werd ingesteld bij het hof van beroep te Bergen en dat dit onderzoek betrekking had op verscheidene persoonlijkheden die de commissie wenste te horen.

41. Dankzij de hoorzittingen met de procureur des Konings van Brussel en de procureur-generaal van Bergen, kon de onderzoekscommissie de exacte contouren van haar opdracht preciseren. Zo moest zij, op basis van de afgelegde getuigenissen, de aldus verkregen feitelijke informatie scheiden van de verdedigingsargumenten die sommige getuigen geneigd waren voor de commissie aan te voeren.

[9] "Inverdenkinggestelden, maar ook potentiële verdachten in het gerechtelijk onderzoek vormen op basis van dit wetsartikel (art. 1, lid 2) een risico bij het horen van getuigen voor de onderzoekscommissie. De getuige kan immers misbruik maken van bepaalde vragen om het gerechtelijk dossier uit evenwicht te brengen, te saboteren" (antwoord van P. Waeterinckx op de adviesaanvraag over de getuigenis van potentiële verdachten in een gerechtelijk onderzoek, 23 juni 2017).

Si elles s'inscrivent dans cette perspective et si elles adoptent une attitude respectueuse des compétences de chacun, les enquêtes parallèles peuvent se développer sans inconvénient.

38. En troisième lieu, il convient que "les enquêtes menées par la Chambre des représentants" ne soient pas de nature à "entraver le déroulement" des enquêtes menées par "le pouvoir judiciaire". Il faut le souligner. La règle formulée par la loi l'est à sens unique. Autrement dit, il ne convient pas que les investigations de la Chambre ou de sa commission, pas plus que les appréciations ou recommandations qu'elles seraient amenées à former, n'empiètent sur celles qui sont réservées au pouvoir judiciaire. Il ne convient pas non plus qu'à raison de la publicité qui est donnée à ces documents et de l'autorité qui s'attache aux considérations d'une assemblée parlementaire, le rapport de la commission d'enquête puisse apparaître comme préjugeant la solution qu'il reviendrait au pouvoir judiciaire de procurer dans la sphère de ses propres compétences.

39. Si une situation de concurrence devait se présenter, le déroulement de l'enquête judiciaire pourrait se trouver compromis. Sans même envisager les conséquences que ces dérapages pourraient avoir au moment où le dossier serait examiné quant au fond par les autorités de justice[9].

40. De ce point de vue, la commission d'enquête a été attentive aux instructions générales qui ont été procurées, dès 1996 et qui n'ont pas été modifiées en 2014, soit *in tempore non suspecto*, par le législateur. Elle n'a pas ignoré non plus qu'une affaire avait été mise à l'instruction, à l'initiative de la Cour de cassation, auprès de la cour d'appel de Mons et que celle-ci concernait plusieurs personnalités que la commission souhaitait entendre.

41. Les auditions du procureur du Roi de Bruxelles et du procureur général de Mons ont permis à la commission de préciser les contours exacts de sa mission. Elle a notamment été amenée à faire un tri dans les témoignages qu'elle avait recueillis entre les informations de fait qui lui étaient procurées et les arguments de défense que certains témoins étaient enclins à développer devant elle.

[9] "Les inculpés, mais aussi les suspects potentiels dans l'enquête judiciaire, constituent, en vertu de cet article de loi (art. 1er, alinéa 2), un risque lors de l'audition de témoins devant la commission d'enquête. Le témoin peut en effet abuser de certaines questions pour déséquilibrer ou saboter le dossier judiciaire" (réponse de P. Waeterinckx à la demande d'avis sur le témoignage de suspects potentiels dans une enquête judiciaire, 23 juin 2017).

42. Artikel 4, § 3, van de wet van 3 mei 1880 op het parlementair onderzoek stelt: “De commissie kan eveneens, overeenkomstig de wet van 18 juli 1991 tot regeling van het toezicht op politie- en inlichtingendiensten, aan de Vaste Comités P en I opdracht geven om de nodige onderzoeken te doen”. Er werden verschillende hoorzittingen gehouden met de heer Guy Rapaille, voorzitter van het Vast Comité van Toezicht op de Inlichtingen en Veiligheidsdiensten, en met mevrouw Johanna Erard, voorzitter van het Vast Comité van Toezicht op de Politiediensten, teneinde met hen de resultaten te bespreken van de onderzoeken die zij, op verzoek van de onderzoekcommissie, hadden gelast met betrekking tot de verschillende aspecten van de ter sprake gebrachte dossiers.

43. Het is onnodig eraan te herinneren dat de regel van de scheiding der machten de parlementaire en gerechtelijke overheden ertoe moet aanzetten zich bij de uitoefening van hun respectieve functies te specialiseren, veeleer dan onderzoeken te voeren waarvan de resultaten hen zouden doen begeven buiten het hun door de Grondwet en de wet toegemeten bevoegdheidsgebied.

44. De samenwerking tussen de onderzoekscommissie en de Belgische gerechtelijke overheden is in goede omstandigheden tot stand gekomen. Het spreekt voor zich dat de samenwerking met buitenlandse autoriteiten in andere omstandigheden tot stand is gekomen, meer bepaald omdat er ook in het buitenland gerechtelijke procedures liepen en het Belgisch dossier er maar werd gezien als een onderdeel van een ruimer dossier dat de aandacht van diezelfde autoriteiten opeiste.

45. De Kamer van volksvertegenwoordigers ontbeert al evenzeer de dwangmiddelen waarmee zij buitenlandse getuigen zou kunnen verplichten voor haar te verschijnen, haar vragen te beantwoorden en van buitenaf cruciale elementen uit het dossier te verduidelijken *(cf. supra)*.

46. Daar de commissie geen rechtsprekend ambt uitoefent en niet voornemens is de gerechtelijke overheden op dat vlak concurrentie aan te doen, heeft zij ook ten aanzien van de raadslieden van de getuigen die zij beoogde te ondervragen een terughoudende attitude aangenomen. Zelfs bij een vergadering met gesloten deuren zag de onderzoekscommissie geen beletsel in het feit dat de advocaten de hoorzitting met de getuigen bijwoonden en dat zij hun in voorkomend geval een of ander advies verstrekten. Daarentegen was het niet aangewezen met hen een debat op tegenspraak aan te gaan over de manier waarop de commissie

42. Selon l’article 4,§3, de la loi du 3 mai 1880 sur les enquêtes parlementaires, “la commission peut également, conformément à la loi du 18 juillet 1991 organique du contrôle des services de police et de renseignements, charger les Comités permanents P et R d’effectuer les enquêtes nécessaires”. Plusieurs auditions de M. Guy Rapaille, président du comité permanent permanent de contrôle des services de renseignement et de sécurité, et de Mme Johanne Erard, présidente du Comité permanent de contrôle des service de police, ont notamment été organisées aux fins de discuter avec eux des résultats des enquêtes qu’ils avaient diligentées, à la demande de la commission d’enquête, sur plusieurs aspects des dossiers évoqués.

43. Il n’est pas besoin de rappeler que la règle de la séparation des pouvoirs doit inciter les autorités parlementaires et juridictionnelles à se spécialiser dans l’exercice de leurs fonctions respectives et ne pas chercher, d’un côté comme de l’autre, à mener des investigations dont les résultats les amèneraient à sortir de leur champ de compétences défini par la Constitution et par la loi.

44. Les collaborations entre la commission d’enquête et les autorités judiciaires belges se sont développées dans de bonnes conditions. Il va sans dire que le concours avec des autorités étrangères s’est développé dans d’autres conditions, notamment parce qu’à l’étranger aussi, des procédures judiciaires étaient en cours et que le dossier belge n’y était perçu que comme un élément d’un dossier plus vaste qui devait retenir l’attention de ces mêmes autorités.

45. La Chambre des représentants ne dispose pas non plus des moyens de coercition qui lui permettraient d’obliger des témoins étrangers à comparaître devant elle, à répondre à ses questions et à éclairer, de l’extérieur, des éléments essentiels du dossier (*cf. supra*).

46. Dans la mesure où la commission n’exerce pas une fonction juridictionnelle et n’entend pas concurrencer sur ce terrain les autorités judiciaires, elle a également adopté à l’égard des conseils des témoins qu’elle entendait interroger une attitude réservée. La commission d’enquête n’a pas vu d’inconvénient à ce que des avocats assistent, même lors d’une séance à huis clos, à l’audition des témoins et qu’ils fournissent, le cas échéant, l’un ou l’autre conseil à ceux-ci. Il ne s’indiquait pas, par contre, de s’engager avec eux dans un débat contradictoire sur la manière dont la commission remplissait sa mission dans le cadre défini

haar opdracht vervulde binnen het door de Kamer van volksvertegenwoordigers omschreven kader, met inachtneming van de grondwetgevende en wetgevende bepalingen die de materie regelen.

6. **De pers**

47. De onderzoekscommissie heeft zich meermaals gebogen over de contacten die zij mocht of moest onderhouden met de pers in haar verschillende verschijningsvormen – kranten, tijdschriften, radio, televisie en sociale media.

48. Meermaals heeft de onderzoekscommissie vastgesteld dat de (met name geschreven) pers op de dagen dat die werkvergaderingen plaatsvonden, een pakket feiten of documenten verspreidde die rechtstreeks of onrechtstreeks verband hielden met het dossier waarmee zij was belast. In een democratische samenleving komt het de pers toe de lezers voor te lichten over een aantal kwesties die zowel het middenveld als de politieke gemeenschap verontrusten. Zoals het Europees Hof voor de Rechten van de Mens onderstreept, komt het de pers zelfs toe de "waakhond" te zijn die iedereen waarschuwt voor de bijzonderheden van gevoelige dossiers waarin het gedrag van de overheid voor kritiek of betwisting vatbaar is. De commissie heeft zelfs een journalist verzocht onder ede te getuigen voor de onderzoekscommissie om de in zijn artikelen opgenomen aspecten met betrekking tot de in Frankrijk hangende gerechtelijke dossiers, te herhalen.

49. Ook in dezen kunnen benamingen misleidend zijn. Een journalistiek "onderzoek" is noch een parlementair, noch een gerechtelijk onderzoek. Het gehoorzaamt aan zijn eigen wetmatigheden. Het implementeert zijn eigen werkwijzen. Het dient zijn eigen doelstellingen.

50. De onderzoekscommissie heeft de in de pers verschenen informatie niet voor waar aangenomen. Ze werden maar in het verslag opgenomen voor zover ze konden worden bevestigd door getuigen of door documenten waar de commissie kennis van kon nemen.

51. De onderzoekscommissie heeft vastgesteld dat bepaalde informatie via de pers was verspreid niet correct bleek in het licht van de elementen in het dossier.

7. **Openbaarheid en beslotenheid**

52. Openbaarheid is de regel bij de parlementaire werkzaamheden, in de plenaire vergadering zowel als in de commissie, met inbegrip van een parlementaire onderzoekscommissie. "*Publicité, sauvegarde du peuple*", zo staat er op het fronton van het stadhuis van Verviers.

par la Chambre des représentants et dans le respect des dispositions constitutionnelles et législatives qui règlent la matière.

6. **La presse**

47. La commission d'enquête s'est interrogée à plusieurs reprises sur les relations qu'elle pouvait ou qu'elle devait entretenir avec la presse, dans ses différentes manifestations – journaux, périodiques, radio, télévision et médias sociaux.

48. À plusieurs reprises, la commission d'enquête a constaté que la presse (notamment écrite) diffusait, le jour de ses réunions de travail, un ensemble de faits ou de documents relatifs, de près ou de loin, au dossier dont elle était saisie. Dans une société démocratique, il revient à la presse d'informer les lecteurs sur un ensemble de questions qui préoccupent tant la société civile que la société politique. Il lui revient même, comme le souligne la Cour européenne des droits de l'homme, d'être le "chien de garde" qui alerte tout un chacun des particularités de dossiers sensibles où le comportement des pouvoirs publics peut être critiqué ou contesté. La commission a même invité un journaliste à témoigner afin qu'il vienne répéter devant la commission les éléments repris dans ses articles, relatifs aux affaires judiciaires en cours en France.

49. Ici encore, les appellations peuvent être trompeuses. Une "enquête" journalistique n'est ni une enquête parlementaire, ni une enquête judiciaire. Elle obéit à ses propres lois. Elle met en œuvre ses propres méthodes. Elle répond à ses propres finalités.

50. La commission d'enquête n'a pas pris pour argent comptant les informations qui étaient diffusées dans la presse. Elles n'ont été reprises dans le présent rapport que lorsqu'elles ont été confrontées à des témoins ou lorsqu'elles ont été confirmées par des documents que la commission d'enquête a pu consulter.

51. La commission d'enquête a constaté que certaines informations diffusées par la presse n'étaient pas correctes au vu des éléments du dossier.

7. **La publicité et le huis clos**

52. La publicité est de règle dans le travail parlementaire – en séance plénière comme en commission, y compris dans une commission d'enquête parlementaire. "Publicité, sauvegarde du peuple", comme il est écrit au fronton de l'hôtel de ville de Verviers. La loi sur les

De wet op het parlementair onderzoek sluit bij dat devies aan. De eerste regel van artikel 3, derde lid, luidt als volgt: “De commissievergaderingen zijn openbaar”.

53. In de tweede zin van datzelfde lid wordt echter in een uitzondering voorzien: “De commissie kan echter op ieder tijdstip anders beslissen”. Er is niet precies aangegeven waarom tot beslotenheid kan worden beslist. Men mag ervan uitgaan dat de onderzoekscommissie op die wijze wil beantwoorden aan de verzuchtingen van de gehoorde persoon, wanneer die aan zijn woorden geen bijzondere weerklank wenst te geven. Of misschien is de commissie zelf van oordeel dat zij aldus meer doorslaggevende resultaten zal verkrijgen.

54. De inlichtingen ingewonnen in openbare vergadering of met gesloten deuren mogen door de onderzoekscommissie worden gebruikt en zo nodig in het commissieverslag worden weergegeven. In laatstgenoemd geval is het evenwel de praktijk dat ze op een zo neutraal mogelijke wijze worden weergegeven en zo de commissie het wenselijk acht ook de bron van de informatie kan beschermd worden.

55. De organisatie van een vergadering met gesloten deuren is niet zonder gevolgen voor het functioneren van de onderzoekscommissie en voor het gedrag van haar leden. Er wordt dienaangaande een complexe regeling toegepast. De commissie kan zich er in verband met de verstrekte informatie immers toe verbinden “de geheimhouding in acht te nemen”. Doet zij dat niet, dan kan zij de “geheimhoudingsplicht opheffen”. (*cf.* artikel 3 van de wet van 3 mei 1880 op het Parlementair onderzoek). Als zij daarvoor kiest, dan kan zij zich van die verbintenis niet ontdoen.

56. Wat de Kamerleden betreft, die zijn tot geheimhouding verplicht op een welbepaald gebied, namelijk “met betrekking tot de informatie verkregen naar aanleiding van de niet-openbare commissievergaderingen”. Zij zijn niet tot geheimhouding verplicht met betrekking tot de andere informatie, meer bepaald die in verband met de organisatie van de niet-openbare vergadering (datum, tijdstip, namen en hoedanigheid van de getuigen enzovoort). “Schending van die geheimhouding”, dat wil zeggen elke onthulling van tijdens de werkzaamheden ingewonnen informatie, “wordt gestraft met de sanctie bepaald in het reglement van de Kamer”[10].

57. De onderzoekscommissie heeft het aantal hoorzittingen achter gesloten deuren tot een absolute

[10] Reglement van de Kamer van volksvertegenwoordigers, art. 67, eerste lid: “Er geldt een geheimhoudingsplicht met betrekking tot de informatie verkregen naar aanleiding van de niet-openbare vergaderingen: van de parlementaire onderzoekscommissies”.

enquêtes parlementaires s’inscrit dans cette préoccupation. Son article 3, alinéa 3, première phrase, énonce cette règle première de fonctionnement: “Les réunions de la commission sont publiques”.

53. Une exception est, toutefois, envisagée par la deuxième phrase de ce même alinéa. “La commission peut, cependant, à tout moment décider le contraire”. Il n’est pas précisé pour quelle raison le huis clos peut être décidé. L’on peut présumer que la commission d’enquête peut chercher à répondre de cette manière aux desideratas de la personne auditionnée qui ne souhaite pas donner à ses propos un écho particulier. Ou que la commission estime elle-même qu’elle obtiendra de cette manière des résultats plus concluants.

54. Qu’elles soient recueillies en séance publique ou à huis clos, les informations procurées pourront être utilisées par la commission d’enquête et, le cas échéant, reproduites dans son rapport de la commission. Dans le second cas, la pratique est toutefois qu’elles devront être présentées de manière aussi neutre que possible et que la source des informations pourra également être protégée si la commission le juge souhaitable.

55. L’organisation d’une réunion à huis clos n’est pas sans incidence sur le fonctionnement de la commission d’enquête et sur le comportement de ses membres. Un régime complexe est aménagé à ce propos. La commission peut, en effet, s’engager à respecter et à “préserver” le secret sur les informations qui sont apportées à la commission. Si elle ne l’a pas fait, elle peut “lever l’obligation de secret” (*cf.* l’article 3 de la loi du 3 mai 1880 sur les enquêtes parlementaires). Si elle l’a fait, elle ne peut se défaire de cet engagement.

56. Quant aux membres de la Chambre, ils sont tenus au secret dans un domaine particulier: celui-ci “concerne les informations recueillies à l’occasion des réunions non publiques de la commission”. Ils ne sont pas tenus au secret pour les autres informations, notamment celles qui auraient trait à l’organisation de la réunion non publique (date, heure, noms et qualités des témoins...). “Toute violation de ce secret”, c’est-à-dire toute divulgation d’informations recueillies lors des travaux, “sera sanctionnée conformément au règlement de la Chambre”[10].

57. La commission d’enquête a limité le nombre d’auditions à huis clos au strict minimum. Étant donné

[10] Règlement de la Chambre des représentants, art. 67, al. 1er: “Une obligation de secret existe en ce qui concerne les informations obtenues dans le cadre des réunions à huis clos: des commissions d’enquête parlementaire…”.

minimum beperkt. Aangezien een groot deel van de werkzaamheden betrekking had op de werking van de Kamer, vond ze het belangrijk om dit in alle transparantie te doen. Er werden 171 openbare hoorzittingen en 31 hoorzittingen achter gesloten deuren gehouden.

8. **Mondeling karakter van de procedures**

58. Luidens artikel 8, vierde lid, van de wet op het parlementair onderzoek, worden de getuigen "onder ede gehoord". Zij hebben recht op een "verhoor". Zij leggen een "verklaring" af (tiende lid) en hun woorden worden opgenomen in de notulen van de vergadering. "Het proces-verbaal van de getuigenissen wordt getekend, hetzij onmiddellijk, hetzij uiterlijk vijftien dagen na de beëindiging van het verhoor, door de voorzitter en de getuige, nadat deze daarvan voorlezing heeft gekregen en verklaard heeft te volharden bij zijn verklaringen" (zevende lid).

59. Teneinde zich aan de bepalingen van voornoemde wet te houden, verloopt de door de onderzoekscommissie ingestelde procedure mondeling. Zij vereist de fysieke aanwezigheid van de getuige. Zij vereist tevens dat die zich voor de leden van de commissie mondeling uitdrukt en op dezelfde wijze op hun vragen antwoordt. De onderzoekscommissie aanvaardt daarom geen schriftelijke getuigenis. De onderzoekscommissie heeft ook een getuige via videoconferentie gehoord.

60. In de praktijk werd het heel strikte karakter van deze regel evenwel getemperd. Ter gelegenheid van een hoorzitting heeft de onderzoekscommissie sommige getuigen verzocht een aantal schriftelijke documenten te bezorgen die duidelijkheid konden verschaffen bij het verdere verloop van haar werkzaamheden.

9. **Collegialiteit**

61. Zoals artikel 2 van de wet op het parlementair onderzoek voorschrijft, kan de Kamer het haar krachtens artikel 56 van de Grondwet verleende recht uitoefenen om "uit haar midden een commissie" aan te stellen.

62. In de praktijk is de parlementaire onderzoekscommissie geneigd te streven naar een zo breed mogelijke consensus onder de leden, waarbij zo nodig afwijkende meningen worden aangegeven. Elk lid van de onderzoekscommissie blijft echter vrij en verantwoordelijk voor zijn of haar verklaringen. Uiteindelijk kan een en ander leiden tot collegialiteit bij de beraadslaging. Dit kan ertoe bijdragen dat specifieke initiatieven waartoe sommige commissieleden zich genoodzaakt voelden,

qu'une partie des travaux portaient sur le fonctionnement de la Chambre, elle a jugé important d'agir en toute transparence. Il y a eu 171 auditions publiques et 31 auditions se sont déroulé à huis clos.

8. **L'oralité des travaux**

58. Aux termes de l'article 8, alinéa 4, de la loi sur les enquêtes parlementaires, les témoins sont "entendus sous serment". Ils bénéficient d'une "audition". Ils font une "déclaration" et leurs propos sont repris dans le procès-verbal de la séance. "Le procès-verbal des témoignages est signé, soit immédiatement, soit au plus tard quinze jours à dater de la fin de l'audition par le président et par le témoin, après que lecture lui en a été faite et qu'il a déclaré persister en ses déclarations" (alinéa 7).

59. Pour s'en tenir aux termes de la loi précitée, la procédure mise en œuvre par la commission d'enquête est orale. Elle requiert la présence physique du témoin. Elle exige aussi que celui-ci s'exprime par oral devant les membres de la commission et réponde de la même manière à leurs questions. Pour cette raison, elle n'a pas fait droit aux témoignages par écrit. La commission d'enquête a également auditionné un témoin par vidéoconférence.

60. La pratique a, cependant, apporté des tempéraments à l'application d'une règle aussi stricte. À l'occasion d'une audition, la commission d'enquête a, demandé à certains témoins de lui transmettre un ensemble de documents écrits qui pouvaient l'éclairer dans la poursuite de ses travaux.

9. **La collégialité**

61. Comme le prescrit l'article 2 de la loi sur les enquêtes parlementaires, la Chambre peut exercer le droit que lui confère l'article 56 de la Constitution à l'entreprise d'"une commission formée dans son sein".

62. Dans la pratique, la commission d'enquête parlementaire tend à dégager en son sein les consensus les plus larges possibles, quitte à relever les opinions dissidentes qui s'y sont exprimées. Chaque membre de la commission d'enquête reste cependant libre et responsable de ses déclarations. Le souci d'aboutir à une délibération collégiale peut se dégager à la longue. Il peut contribuer à gommer les initiatives particulières que des membres de la commission ont été amenés

ongedaan worden gemaakt en dat de door hen in het openbaar afgelegde verklaringen met betrekking tot de werkzaamheden van de commissie worden genuanceerd.

10. **Samenwerkingen**

63. Binnen de werkzaamheden van een parlementaire onderzoekscommissie is het gebruikelijk dat een parlementaire onderzoekscommissie een beroep doet op deskundigen. Doorgaans zijn dat universiteitsprofessoren, maar soms ook magistraten. Dankzij hun expertise en praktijkkennis kunnen ze de commissie helpen om binnen de grenzen van de haar toegewezen opdracht te blijven. Ofwel kan hun kennis over een specifieke materie de commissieleden inzicht bieden in bepaalde technische aspecten van het dossier[11].

11. **Externe pogingen tot ondermijning van de werkzaamheden van de onderzoekscommissie**

64. Tegen zowel de Kamer als instelling die de onderzoekscommissie heeft opgericht, als vervolgens de voorzitter van de onderzoekscommissie en een van haar leden, werd in de loop van de werkzaamheden een burgerlijke rechtsvordering ingesteld door één van de personen die in het raam van het onderzoek werd genoemd en zich door dit onderzoek benadeeld achtte.

Aangezien de klacht tegen twee commissieleden gelijkaardig was aan de klacht die ten aanzien van de Kamer werd geformuleerd, heeft de Kamer door toedoen van haar voorzitter beslist hen bij te staan in hun verdediging.

De gerechtelijke procedure kende haar beloop gelijktijdig met de werkzaamheden van de Commissie.

65. De onderzoekscommissie werd gewaarschuwd voor mogelijke negatieve *public-relations*campagnes die gericht konden zijn tegen haarzelf of sommige van haar leden. *Black public relations* strekken ertoe de reputatie van een persoon of een organisatie te schaden. Bepaalde ondernemingen leggen zich daar op toe. De destabiliseringspoging neemt soms de vorm aan van schijnbaar journalistieke artikelen die een “andere waarheid” aanreiken. De informatie met het oogmerk schade toe te brengen, duikt op op buitenlandse internetsites of blogs, en is echt doeltreffend wanneer de inhoud ervan wordt overgenomen door de traditionele pers of door de institutionele actoren. De onderzoekscommissie heeft tevens vernomen dat een buitenlands bedrijf de

[11] Bij de keuze van de deskundigen die de onderzoekscommissie bij haar activiteiten kunnen bijstaan, wordt gelet op de titels, de kwaliteiten en de activiteiten van hen die hun medewerking verlenen.

à prendre et à nuancer les déclarations qu’ils avaient faites en public à propos des travaux de la commission.

10. **Les collaborations**

63. Il est habituel d’associer des experts – en général, des professeurs d’université mais aussi des magistrats – aux travaux d’une commission d’enquête parlementaire. Soit que leur expertise et leur pratique puissent aider la commission à rester dans les limites de la mission qui lui a été assignée, soit que la connaissance qu’ils peuvent avoir d’une matière particulière puisse éclairer les membres de la commission de certains aspects techniques du dossier[11].

11. **Tentatives extérieures destinées à saboter les travaux de la commission**

64. Tant la Chambre en tant qu’institution ayant mis en place la commission d’enquête qu’ensuite le président de la commission d’enquête et un de ses membres ont, au cours des travaux, fait l’objet d’une action en justice civile introduite par une des personnes citée dans le cadre de l’enquête et s’estimant préjudiciée par celle-ci.

Dès lors que la plainte à l’encontre de deux commissaires était similaire à celle adressée à la Chambre, la Chambre a décidé par l’intermédiaire de son président de les assister dans leur défense.

La procédure judiciaire a suivi son cours parallèlement au travail de la Commission.

65. La commission d’enquête a été alertée sur la possibilité de campagnes de relations publiques négatives qui pouvaient la viser directement ou certains de ses membres. Les *black public relations* ont pour objet d’abimer la réputation d’une personne ou d’une organisation. Certaines firmes en font métier. L’entreprise de déstabilisation prend parfois la forme de récits d’apparence journalistique qui présente une “autre vérité”. Les informations destinées à nuire peuvent faire leur apparition sur des sites internet étrangers ou des blogs. Ces campagnes sont véritablement efficaces lorsque leur contenu est repris par la presse traditionnelle ou les acteurs institutionnels. Elle a également appris le projet d’une firme étrangère de mener une campagne

[11] Au moment de choisir les experts qui pourraient l'assister et durant ses travaux, la commission d’enquête sera attentive aux titres, qualités et activités de ceux qui lui apportent leur concours.

bedoeling had een – mogelijk door een persconferentie ondersteunde – pr-campagne op te starten ten gunste van één van de personen die in het raam van haar werkzaamheden werd genoemd. De onderzoekscommissie heeft zich daar niet door laten beïnvloeden.

de relations publiques en faveur d'un des personnes citées dans le cadre de ses travaux, potentiellement soutenue par une conférence de presse. La commission d'enquête ne s'est pas laissée influencer par cet élément.

LUIK I.

NATURALISATIE EN NATIONALITEITSVERWERVING

In luik I. wordt een onderzoek ingesteld naar de wijze waarop de heren Patokh Chodiev en Alijan Ibragimov de Belgische nationaliteit hebben verkregen. Op basis van haar vaststellingen, heeft de onderzoekscommissie vervolgens beoordelingen en aanbevelingen geformuleerd.

I. — VASTSTELLINGEN

1. De naturalisatie van de heer Patokh Chodiev

1.1. *Geldende naturalisatiewetgeving en de wetgeving betreffende de beroeps- en arbeidskaarten ten tijde van de aanvraag van de heer Patokh Chodiev*

1.1.1. *Geldende naturalisatiewetgeving*

66. De heren Patokh Chodiev en Alijan Ibragimov vroegen de Belgische nationaliteit aan op grond van de wet van 13 april 1995 tot wijziging van de naturalisatieprocedure en van het Wetboek van de Belgische Nationaliteit (WBN), dat in werking is getreden op 31 december 1995. De voorwaarden van artikel 19 van het WBN en de procedure van de wet van 13 april 1995 tot wijziging van de naturalisatieprocedure en van het WBN moeten worden gevolgd (zie *infra*).

67. Voor de volledigheid en een beter begrip wordt de evolutie tot de laatste wetswijziging van 2012 eraan toegevoegd.

1.1.1.a) Wetgeving van 31 december 1995 tot 30 april 2000[12]

— Voorwaarden tot het verkrijgen van de Naturalisatie

68. Artikel 19 van het WBN van 28 juni 1984 (gewijzigd bij de wet van 6 augustus 1993) bepaalt dat de aanvrager, om de naturalisatie te kunnen verkrijgen, de leeftijd van 18 jaar moet hebben bereikt en dat hij moet aantonen gedurende vijf jaar op het Belgisch grondgebied zijn hoofdverblijfplaats te hebben gehad (deze verblijfsvoorwaarde wordt teruggebracht tot drie jaar voor erkende vluchtelingen en staatlozen). In de periode 1984 tot 31 december 2012 kan hij echter van deze verblijfsvoorwaarde worden vrijgesteld als hij kan aantonen over een “werkelijke band” met België te beschikken.

[12] Bron: Nota opgesteld door de dienst Naturalisaties.

VOLET I.

NATURALISATION ET ACQUISITION DE NATIONALITÉ

Dans le volet I, une enquête est ouverte au sujet de la manière dont MM. Patokh Chodiev et Alijan Ibragimov ont obtenu la nationalité belge. Sur la base de ses constatations, la commission d’enquête a ensuite formulé des appréciations et des recommandations.

I. — CONSTATATIONS

1. La naturalisation de M. Patokh Chodiev

1.1. *Législation en vigueur en matière de naturalisation et en matière de permis de travail et de cartes professionnelles à l’époque de la demande de M. Patokh Chodiev*

1.1.1. *Législation en vigueur en matière de naturalisation*

66. MM. Patokh Chodiev et Alijan Ibragimov demandent la nationalité belge sur la base de la loi du 13 avril 995 modifiant la procédure de naturalisation et le Code de la nationalité belge (CNB), entrée en vigueur le 31 décembre 1995. Les conditions de l’article 19 du CNB et la procédure prévue par la loi du 13 avril 1995 modifiant la procédure de naturalisation et le CNB doivent être respectées (voir *infra*).

67. Par souci d’exhaustivité et de meilleure compréhension, l’évolution de la loi jusqu’à la dernière modification de 2012 est retracée.

1.1.1.a) Législation en vigueur entre le 31 décembre 1995 et le 30 avril 2000[12]

— Conditions pour obtenir la naturalisation

68. L’article 19 du CNB du 28 juin 1984 (modifié par la loi du 6 août 1993) dispose que, pour pouvoir obtenir la naturalisation, le requérant doit avoir atteint l’âge de 18 ans accomplis et justifier de cinq ans de résidence principale sur le territoire belge (condition de résidence ramenée à trois ans pour les réfugiés et apatrides reconnus). Il peut toutefois, depuis 1984 et jusqu’au 31 décembre 2012, être dispensé de cette condition de résidence lorsqu’il peut justifier “d’attaches véritables avec la Belgique”.

[12] Source: Note rédigée par le service des Naturalisations.

69. De wet preciseert niet dat de hoofdverblijfplaats moet worden gedekt door een wettelijke verblijfstitel, zowel op het moment van indiening van de aanvraag als in de loop van de vijf daaraan voorafgaande jaren. Pas met de inwerkingtreding van de wet van 27 december 2006 houdende diverse bepalingen (I) wordt de vereiste van een wettelijk verblijf uitdrukkelijk opgenomen in het WBN (vergunning of toelating tot verblijf van meer dan drie maanden in de zin van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen). Bovendien bepaalt de wet niet dat de aanvrager een definitieve verblijfstitel moet hebben verkregen (onbeperkt verblijf of vestiging).

70. De procedure is niet gratis: de registratierechten bedragen 6 000 Belgische frank (met eventuele kortingen) en het dossier is enkel ontvankelijk indien de kwitantie van de registratierechten aan het dossier is toegevoegd.

71. De aanvrager moet tot slot “voldoende integratiewil” aantonen (zie art. 15 en 21 van het oorspronkelijke WBN en elk tot 30 april 2000 vigerend WBN). Het bevoegde parket moet een onderzoek naar die integratiewil instellen en de procureur des Konings heeft de mogelijkheid om een negatief advies uit te brengen indien niet aan deze voorwaarde wordt voldaan. Deze voorwaarde is overigens geldig voor alle procedures tot verkrijging van de Belgische nationaliteit (naturalisatie, maar ook nationaliteitsverklaring, nationaliteitskeuze, verkrijging van de nationaliteit via het huwelijk met een Belg, enzovoort).

72. Op straffe van het verval van de aanvraag moet het hoofdverblijf in België (of, vroeger, een werkelijke band en vandaag het legaal verblijf in de zin van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen) ononderbroken zijn gedurende de volledige procedure.

— Naturalisatieprocedure

73. De naturalisatieprocedure wordt geregeld bij de wet van 13 april 1995 tot wijziging van de naturalisatieprocedure en van het WBN (in werking getreden op 31 december 1995).

74. Die wet voert de verplichting in om de naturalisatieaanvraag rechtstreeks in te dienen bij de Kamer (en naar de griffier te sturen) en ligt hiermee (minstens impliciet) aan de basis van de oprichting van de dienst Naturalisaties bij de Kamer van volksvertegenwoordigers.

69. La loi ne précise pas que la résidence principale doit être couverte par un titre de séjour légal aussi bien au moment de l’introduction de la demande qu’au cours des cinq années qui précèdent et il faudra attendre l’entrée en vigueur de la loi du 27 décembre 2006 portant des dispositions diverses (I) pour que l’exigence d’un séjour légal soit expressément insérée dans le CNB (autorisation ou admission au séjour de plus de trois mois au sens de la loi du 15 décembre 1980 sur l’accès au territoire, le séjour, l’établissement et l’éloignement des étrangers). De plus, la loi n’exige pas que le requérant ait obtenu le séjour définitif (séjour illimité ou établissement).

70. La procédure est payante: un droit d’enregistrement de 6 000 francs belges (avec réductions possibles) est perçu et le dossier n’est recevable que si la quittance de ce droit d’enregistrement est versée au dossier.

71. Enfin, le requérant doit justifier d’une “volonté d’intégration suffisante” (voir art. 15 et 21 du CNB d’origine, l’un et l’autre en vigueur jusqu’au 30 avril 2000). Le parquet compétent doit obligatoirement réaliser une enquête sur cette volonté d’intégration et le procureur du Roi a la possibilité d’émettre un avis négatif si cette condition n’est pas remplie. Cette condition est par ailleurs commune à toutes les procédures d’acquisition de la nationalité belge (naturalisation mais aussi déclaration de nationalité, option, acquisition par mariage avec un(e) Belge, etc.).

72. La résidence principale en Belgique (ou, antérieurement, les attaches véritables, et, actuellement le séjour légal au sens de la loi du 15 décembre 1980 sur l’accès au territoire, le séjour, l’établissement et l’éloignement des étrangers) devaient être maintenus tout au long de la procédure, sous peine de caducité de la demande.

— Procédure de naturalisation

73. La procédure de naturalisation est régie par la loi du 13 avril 1995 modifiant la procédure de naturalisation et le CNB (entrée en vigueur le 31 décembre 1995).

74. Cette loi est à l’origine (du moins, de manière implicite) de la création du service des Naturalisations au sein de la Chambre des représentants, en prévoyant que la demande de naturalisation doit être adressée directement à la Chambre (et envoyée à son greffier).

75. Ze voorziet voorts in de verplichting voor de Kamer om het dossier, zodra het compleet is, over te zenden naar het parket van de rechtbank van eerste aanleg van de verblijfplaats van de aanvrager.

76. Bovendien kan de Kamer "aan alle overheden en meer bepaald aan het parket" vragen een onderzoek in te stellen met betrekking tot de in artikel 19 gestelde vereisten en inzonderheid met betrekking tot de in artikel 15 van het WBN bedoelde voorwaarden en omstandigheden, te weten het bestaan van gewichtige feiten eigen aan de persoon (gerechtelijke antecedenten, extremisme, via fraude verkregen verblijf enzovoort) en het bestaan van een voldoende integratiewil bij de aanvrager (zie *supra*).

77. Bovendien kon de Kamer toen, en nu nog steeds, een onderzoek doen instellen naar ieder gegeven waarover zij wenst of wenste te worden ingelicht.

78. De geraadpleegde overheid dient haar advies te verstrekken binnen een termijn van drie maanden; zo niet wordt de procedure voortgezet.

79. Bij wet van 22 december 1998 (in werking getreden op 1 september 1999) wordt de bevoegdheid van de Kamer uitgebreid tot alle dossiers inzake Belgische-nationaliteitsverklaring, verklaring van nationaliteitskeuze en herkrijging van de Belgische nationaliteit waarvoor het bevoegde parket een negatief advies (verzet) heeft uitgebracht, tenzij de aanvrager ervoor kiest de gegrondheid van het negatief advies te betwisten door bij de bevoegde rechtbank van eerste aanleg een gerechtelijke procedure in te stellen tot verwerving van de Belgische nationaliteit.

80. Wanneer hij zijn nationaliteitsverklaring "laat" omzetten in een naturalisatieaanvraag, kan de aanvrager op verzoek van de Kamer een memorie van antwoord indienen, zonder daartoe verplicht te zijn.

81. Diezelfde wet van 22 december 1998 voorziet in een hervorming van de wet van 13 april 1995 en wijst uitdrukkelijk de drie instanties aan die voor elke naturalisatieaanvraag verplicht moeten worden geraadpleegd, met name het bevoegde parket van eerste aanleg (parket van Brussel wanneer de aanvraag of de verklaring vanuit het buitenland is ingediend), de Dienst Vreemdelingenzaken en de Veiligheid van de Staat. Hun adviezen slaan op de al dan niet inachtneming van de grondvoorwaarden, op het al dan niet ontbreken van gewichtige feiten eigen aan de persoon en op het bestaan van een al dan niet voldoende integratiewil.

75. La loi prévoit également que, dès que le dossier est complet, la Chambre a l'obligation de transmettre celui-ci au parquet du tribunal de première instance du lieu de résidence du requérant.

76. De plus, la Chambre peut demander "à toutes les autorités et notamment au parquet" de procéder à une enquête relative aux critères prévus par l'article 19 et, en particulier, aux conditions et circonstances visées à l'article 15 du CNB, à savoir l'existence de faits personnels graves (antécédents judiciaires, extrémisme, séjour obtenu par fraude, etc.) et la volonté d'intégration suffisante dans le chef du requérant (*cf. supra*).

77. La Chambre peut en outre, et c'est toujours le cas à l'heure actuelle, faire procéder à une enquête sur tout élément sur lequel elle souhaite ou souhaitait être informée.

78. Les autorités consultées doivent émettre leurs avis dans un délai de trois mois, sans quoi la procédure se poursuit.

79. Une loi du 22 décembre 1998 (entrée en vigueur le 1er septembre 1999) élargit la compétence de la Chambre à tous les dossiers de déclaration de nationalité belge, d'option et de recouvrement de la qualité de Belge ayant fait l'objet d'un avis négatif (opposition) du parquet compétent, sauf si le requérant choisit de contester le bien-fondé de l'avis négatif en introduisant une procédure judiciaire en revendication de la nationalité belge devant le tribunal de première instance compétent.

80. Lorsqu'il "laisse" transformer sa déclaration de nationalité en demande de naturalisation, le requérant peut, sur invitation de la Chambre, déposer un mémoire en réponse. Il n'est pas obligé de le faire.

81. La même loi du 22 décembre 1998 réforme la loi du 13 avril 1995 et désigne nommément les trois autorités devant obligatoirement être consultées pour chaque demande de naturalisation, à savoir le parquet de première instance compétent (le parquet de Bruxelles lorsque la demande ou la déclaration est introduite depuis l'étranger), l'Office des Étrangers et la Sûreté de l'État. Ces avis portent sur le respect ou non des conditions de base, l'absence ou non de faits personnels graves et la volonté d'intégration suffisante ou non.

82. Diezelfde wet voorziet er tevens in dat de naturalisatieaanvraag wordt ingediend bij het gemeentebestuur waar de aanvrager zijn hoofdverblijfplaats heeft, dan wel rechtstreeks bij de Kamer.

83. Bovendien voorziet die wet in een nieuwe termijn van vier maanden waarbinnen de drie bovenvermelde overheden hun advies moeten uitbrengen. Bij niet-inachtneming van die termijn wordt het advies van die overheden geacht gunstig te zijn.

84. Ten slotte stelt diezelfde wet een artikel 24*bis* in, dat aan de minister van Justitie de bevoegdheid verleende bindende richtlijnen uit te vaardigen over de nadere regels volgens welke de parketten hun onderzoek verrichten met het oog op het verlenen van hun adviezen over alle procedures tot verwerving van de Belgische nationaliteit, nadat zij het advies hebben ingewonnen van het College van procureurs-generaal. Dat college oefent overigens ook controle uit op de wijze waarop de parketten hun adviezen uitbrengen.

1.1.1.b) Wetgeving tussen 1 mei 2000 en 31 december 2012

— Voorwaarden tot het verkrijgen van de naturalisatie

85. Allereerst vermindert de wet van 1 maart 2000, in werking getreden op 1 mei 2000, de duur van de voorwaarde inzake de hoofdverblijfplaats van vijf naar drie jaar voor elke meerderjarige vreemdeling die erom verzoekt, en van drie naar twee jaar voor de erkende vluchtelingen en staatlozen. Ook toen bevatte de wet voor die woonplaatsvoorwaarde geen uitdrukkelijke vereiste inzake een wettelijk verblijf.

86. Bij dezelfde wet wordt ook de voorwaarde inzake voldoende integratiebereidheid afgeschaft, en wel voor alle procedures tot verkrijging van de Belgische nationaliteit, met als gevolg dat de parketten alleen negatieve adviezen (zowel inzake naturalisatie als inzake nationaliteitsverklaring of keuze) kunnen uitbrengen als ofwel de basisvoorwaarden niet zijn vervuld, ofwel zij vinden dat er ernstige persoonlijke feiten (gerechtelijke antecedenten, extremisme, fraude enzovoort) zijn die zij in hun advies moeten aangeven. De voldoende wil tot integratie wordt verondersteld aanwezig te zijn, louter op grond van de indiening van de aanvraag tot nationaliteitsverwerving.

87. Tot slot wordt bij deze wet de naturalisatieprocedure ook gratis: het voornoemde registratierecht van 6 000 Belgische Frank wordt afgeschaft.

82. Cette loi prévoit également que la demande de naturalisation est introduite soit auprès de l'administration communale du lieu de résidence du requérant, soit directement auprès de la Chambre.

83. En outre, elle prévoit un nouveau délai de quatre mois dans lequel les trois autorités précitées doivent émettre leur avis. L'avis de ces autorités était réputé favorable en cas de non-respect de ce délai.

84. La même loi introduit un article 24*bis* attribuant au ministre de la Justice le pouvoir d'adopter des directives contraignantesexistet concernant les modalités selon lesquelles les parquets mènent leur enquête en vue de la présentation de leurs avis sur toute procédure d'acquisition de la nationalité belge, après avoir consulté le collège des procureurs généraux. Ce collège exerce par ailleurs également un contrôle sur les modalités selon lesquelles les parquets émettent leurs avis.

1.1.1.b) Législation en vigueur entre le 1er mai 2000 et le 31 décembre 2012

— Conditions pour obtenir la naturalisation

85. La loi du 1er mars 2000, entrée en vigueur le 1er mai 2000, abaisse tout d'abord la durée de la condition de résidence principale à trois ans au lieu de cinq pour tout étranger majeur qui en fait la demande et à deux ans au lieu de trois pour les réfugiés et apatrides reconnus. Là encore, la loi ne stipulait expressément aucune exigence de séjour légal à cette condition de résidence.

86. La même loi supprime également la condition de volonté d'intégration suffisante et ce, pour toutes les procédures d'acquisition de la nationalité belge, de sorte que les parquets ne pouvaient émettre des avis négatifs (aussi bien en matière de naturalisation qu'en matière de déclaration de nationalité ou d'option) que soit lorsque les conditions de base ne sont pas remplies, soit lorsqu'ils estiment qu'il existe des faits personnels graves (antécédents judiciaires, extrémisme, fraude, etc.) qu'ils doivent préciser dans leurs avis. La volonté d'intégration suffisante est présumée par le simple dépôt de la demande d'acquisition de nationalité.

87. Enfin, cette loi rend également gratuite la procédure de naturalisation: le droit d'enregistrement précité de 6 000 francs belges est supprimé.

— Naturalisatieprocedure

88. Bij de wet van 1 maart 2000 wordt de termijn waarover de geraadpleegde instanties (parket, Dienst Vreemdelingenzaken en Veiligheid van de Staat) beschikken voor hun advies (na die termijn wordten die adviezen geacht gunstig te zijn) teruggebracht van vier maanden naar één maand.

1.1.2. *Geldende wetgeving met betrekking tot de beroepskaarten en de arbeidskaarten*

1.1.2.1. Geldende wetgeving met betrekking tot de toekenning van de beroepskaarten

89. De wettelijke bepalingen betreffende de uitoefening van de zelfstandige beroepsactiviteiten der vreemdelingen die van toepassing zijn tussen 1995 en 2005 worden hierna beschreven.

90. De toekenning van de beroepskaart voor vreemdelingen wordt geregeld bij de wet van 19 februari 1965 betreffende de uitoefening van de zelfstandige beroepsactiviteiten der vreemdelingen.

91. De wet van 19 februari 1965 is gewijzigd door de:

— de wet van 28 juni 1984 (titel I in werking getreden op 16 augustus 1984; titel II in werking getreden op 1 januari 1985);

— de wet van 2 februari 2001 (in werking getreden op 8 maart 2001);

— de wet van 1 mei 2006 (in werking getreden op 15 juli 2006).

92. De wetgeving is erop gericht een evenwicht te vinden tussen enerzijds de verwachtingen van de vreemdelingen die in België een zelfstandige activiteit willen uitoefenen en anderzijds de economische, sociale en culturele belangen van ons land.

93. De in 1965 geïntroduceerde beroepskaart is een voorafgaande machtiging die verplicht is voor bepaalde buitenlandse personen die op het Belgische grondgebied een zelfstandige beroepsactiviteit wensen uit te oefenen, in de hoedanigheid van natuurlijk persoon of als mandataris, al dan niet bezoldigd, van een vennootschap of vereniging. Sinds 1977 zijn de onderdanen van een lidstaat van de Europese Unie vrijgesteld. Sinds 4 maart 2003 zijn een aantal bijkomende vrijstellingen van kracht. Het winstgevend karakter wordt behouden tot bij de inwerkingtreding van de wet van 2 februari 2001.

— Procédure de naturalisation

88. La loi du 1er mars 2000 ramène à un mois au lieu de quatre le délai dont disposaient les autorités consultées (parquet, Office des Étrangers et Sûreté de l'État) pour émettre leur avis (après quoi ces avis sont réputés favorables).

1.1.2. *Législation en vigueur relative aux cartes professionnelles et aux permis de travail*

1.1.2.1. Législation en vigueur relative à l'octroi des cartes professionnelles

89. Les dispositions légales relatives à l'exercice, par les étrangers, d'activités professionnelles indépendantes qui sont en vigueur entre 1995 et 2005 sont décrites ci-après.

90. L'attribution de la carte professionnelle pour étrangers est réglée par la loi du 19 février 1965 relative à l'exercice, par les étrangers, des activités professionnelles indépendantes.

91. La loi du 19 février 1965 est modifiée par la:

— la loi du 28 juin 1984 (dont le titre Ier est entré en vigueur le 16 août 1984; le titre II est entré en vigueur le 1er janvier 1985);

— la loi du 2 février 2001 (entrée en vigueur le 8 mars 2001);

— la loi du 1er mai 2006 (entrée en vigueur le 15 juillet 2006).

92. Cette législation vise à établir un équilibre entre les aspirations des ressortissants étrangers qui désirent exercer une activité indépendante en Belgique et les intérêts économiques, sociaux et culturels du pays.

93. La carte professionnelle introduite en 1965 constitue l'autorisation préalable pour certaines personnes étrangères qui souhaitent exercer une activité professionnelle indépendante sur le territoire belge, en qualité de personne physique ou de mandataire d'une société ou d'une association, que le mandat soit ou non rémunéré. Depuis 1977, les ressortissants d'un État membre de l'Union européenne en ont été dispensés. Des dispenses supplémentaires sont entrées en vigueur le 4 mars 2003. Le caractère lucratif est maintenu jusqu'à la loi du 2 février 2001.

94. Het toepassingsgebied van de wet betreffende de beroepskaarten, dat in de loop der jaren sterk is veranderd, is ten tijde van de aanvraag van de heren Patokh Chodiev en Alijan Ibragimov als volgt:

— elke vreemdeling die, op het grondgebied van het Rijk, een zelfstandige activiteit van winstgevende aard uitoefende, moest houder zijn van een beroepskaart;

— bij wet van 2 februari 2001 werd de reglementering als volgt gewijzigd: elke vreemdeling die op het grondgebied van het Koninkrijk een zelfstandige beroepsactiviteit uitoefende hetzij als fysiek persoon hetzij binnen een vereniging of een vennootschap naar recht of in feite, moest in het bezit zijn van een beroepskaart;

— werd als een zelfstandige activiteit beschouwd, de activiteit die niet onder de toepassing valt van de regeling betreffende de tewerkstelling van werknemers van vreemde nationaliteit.

95. Bij de aanvraag om een beroepskaart worden drie criteria onderzocht:

— het recht op verblijf: indien de persoon niet over een verblijfsvergunning beschikt, moet die aangevraagd worden bij de diplomatieke of consulaire post op hetzelfde ogenblik als de aanvraag van de beroepskaart;

— het naleven van de reglementaire verplichtingen, meer bepaald deze met betrekking tot de activiteit (bijvoorbeeld toegang tot het beroep);

— het belang van het project voor België. Dit belang wordt beoordeeld in termen van economisch nut, meer bepaald het beantwoorden aan een economische behoefte, het scheppen van werkgelegenheid, nuttige investeringen, economische meerwaarde voor de ondernemingen in België, bevorderen van de export, vernieuwende of gespecialiseerde activiteit. Er kan ook een beoordeling gemaakt worden in termen van sociaal, cultureel, artistiek of sportief nut.

96. De Koning kan bepaalde categorieën van vreemdelingen vrijstellen van de beroepskaart:

— hetzij ingeval het wegens de aard van het beroep niet aangewezen was een beroepskaart te eisen;

— hetzij ingeval zulk een vrijstelling aan België werd opgelegd door internationale verdragen of wegens het bestaan van wederkerigheid aanbevolen is.

97. Bij wet van 2 februari 2001 wordt de reglementering als volgt gewijzigd: de Koning kan bepaalde categorieën van vreemdelingen vrijstellen van de beroepskaart:

94. Le champ d'application de la loi relative aux cartes professionnelles, qui a fortement changé au fil des années, est le suivant à l'époque de la demande de M. Patokh Chodiev et de M. Alijan Ibragimov:

— tout étranger qui, sur le territoire du Royaume, exerçait une activité indépendante à caractère lucratif doit être titulaire d'une carte professionnelle;

— la loi du 2 février 2001 a modifié la réglementation dans le sens suivant: tout étranger qui exerce, sur le territoire du Royaume, une activité professionnelle indépendante, soit en tant que personne physique, soit au sein d'une association ou d'une société de droit ou de fait, doit être titulaire d'une carte professionnelle;

— est considérée comme indépendante, l'activité qui n'est pas soumise à la réglementation relative à l'occupation de travailleurs de nationalité étrangère.

95. Dans le cadre d'une demande de carte professionnelle, trois critères sont examinés:

— le droit au séjour: lorsque la personne n'en bénéficie pas, elle doit solliciter ce droit auprès du poste diplomatique ou consulaire, en même temps que la carte professionnelle;

— le respect des obligations réglementaires et spécialement de celles concernant l'activité en question (par exemple: accès à la profession);

— l'intérêt que représente le projet pour la Belgique. Cet intérêt s'apprécie en termes d'utilité économique, c'est-à-dire de réponse à un besoin économique, de création d'emplois, d'investissements utiles, de retombées économiques sur les entreprises situées sur le territoire belge, d'ouverture à l'exportation, d'activité innovante ou encore de spécialisation. Il peut aussi s'apprécier en termes d'intérêt social, culturel, artistique ou sportif.

96. Le Roi peut dispenser de l'obligation de disposer d'une carte professionnelle certaines catégories d'étrangers:

— soit lorsque l'exigence d'une carte professionnelle ne s'indique pas, en raison de la nature de la profession;

— soit lorsque pareille dispense est imposée à la Belgique par des traités internationaux ou se recommande par l'existence d'une réciprocité.

97. La loi du 2 février 2001 a modifié la réglementation comme suit: le Roi peut dispenser de la carte professionnelle certaines catégories d'étrangers:

— hetzij wegens de aard van het beroep;

— hetzij wegens de aard van het recht tot verblijf;

— hetzij wegens de uitvoering van internationale verdragen of wegens het bestaan van een maatregel van wederkerigheid;

— hetzij wegens de hoedanigheid van vluchteling of staatloze van buitenlandse onderdanen die de toelating hebben verkregen om in het Rijk te verblijven of er zich te vestigen.

98. Deze vrijstellingen worden verleend bij besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad.

99. De beroepskaart wordt afgeleverd door de minister van Middenstand of de door hem aangewezen ambtenaar. Zij is persoonlijk en onoverdraagbaar en bepaalt nauwkeurig de activiteit van winstgevende aard door de titularis uitgeoefend of uit te oefenen en, eventueel, de voorwaarden waaraan deze uitoefening onderworpen is.

100. De beroepskaart is maximaal vijf jaar geldig. Indien de geldigheidsduur minder dan vijf jaar bedraagt, kan hij tot dit maximum verlengd worden. Bij het verstrijken van de geldigheidsduur kan de beroepskaart hernieuwd worden.

101. De vreemdeling die zijn beroepskaart wenst te hernieuwen of van winstgevende activiteit wil veranderen of die een wijziging wenst te bekomen aan de voorwaarden vermeld op zijn beroepskaart, moet daartoe een aanvraag indienen.

102. Er wordt een Raad van Economisch Onderzoek inzake Vreemdelingen opgericht. De minister van Middenstand kan de vreemdeling dagen die houder is van een beroepskaart en:

— die ze geleend of afgestaan heeft;

— die beroep gedaan heeft op de diensten van een of meerdere vreemdelingen die geen houder zijn van de beroepskaart, van de leurkaart of van de arbeidsvergunning en niet van het bezit daarvan zijn vrijgesteld;

— die een zelfstandige winstgevende activiteit uitoefent, verschillend van die welke gespecificeerd is op zijn beroepskaart of die zich niet gedraagt naar de voorwaarden waaraan de aflevering van deze kaart ondergeschikt gesteld is;

— die de wettelijke voorschriften en reglementen overtreedt welke de door hem uitgeoefende activiteit

— soit en raison de la nature de la profession;

— soit en raison de la nature du droit au séjour;

— soit en exécution des traités internationaux ou de l'existence d'une mesure de réciprocité;

— soit en raison de la qualité de réfugié ou d'apatride de ressortissants étrangers autorisés à séjourner ou à s'établir dans le Royaume.

98. Ces dispenses sont accordées par arrêté délibéré en Conseil des ministres.

99. La carte professionnelle est délivrée par le ministre des Classes moyennes ou le fonctionnaire désigné par lui. Elle est personnelle et incessible; elle spécifie de manière précise l'activité à caractère lucratif exercée ou à exercer par le titulaire et, éventuellement, les conditions auxquelles cet exercice est soumis.

100. La durée de la validité de la carte professionnelle ne peut dépasser cinq ans. Si elle est inférieure à cinq ans, elle peut être prorogée jusqu'à ce maximum. Au terme de sa validité, la carte professionnelle peut être renouvelée.

101. L'étranger qui a l'intention de renouveler sa carte ou de changer d'activité lucrative ou qui désire obtenir une modification aux conditions spécifiées sur sa carte professionnelle doit en faire la demande.

102. Un Conseil d'Enquête économique pour Étrangers est créé. Le ministre des Classes moyennes peut traduire devant ce conseil l'étranger titulaire d'une carte professionnelle qui:

— l'a prêtée ou cédée;

— a fait appel aux services d'un ou de plusieurs étrangers non porteurs de la carte professionnelle, de la carte de commerce ambulant ou du permis de travail et qui ne sont pas dispensés d'en être titulaires;

— a exercé une activité lucrative indépendante différente de celle qui est spécifiée sur sa carte professionnelle ou ne se conforme pas aux conditions auxquelles est subordonnée la délivrance de cette carte;

— a contrevenu aux prescriptions légales et réglementaires qui régissent l'activité qu'il exerce ou n'a pas

beheersen, of die niet voldoet aan zijn belastingverplichtingen of aan de verplichtingen door de sociale wetgeving opgelegd;

— die een strafrechtelijke veroordeling heeft opgelopen welke in kracht van gewijsde is gegaan, al of niet in verband met de uitoefening van zijn winstgevende bedrijvigheid.

103. De Raad kan:

— een waarschuwing uitspreken;

— de vreemdeling gelasten zijn bedrijvigheid te staken;

— de sluiting van de geëxploiteerde zaak bevelen;

— de beroepskaart definitief intrekken.

104. Op basis van de wet van 28 juni 1984 kunnen ontvankelijke aanvragen slechts worden verworpen nadat het advies van de Raad voor Economisch Onderzoek inzake Vreemdelingen wordt ingewonnen. De aanvrager moet door de Raad worden gehoord of ten minste opgeroepen. Beslissingen die afweken van het advies van de Raad kunnen enkel door de minister zelf worden genomen.

105. De wet kent heel wat uitvoeringsbesluiten. De belangrijkste zijn:

1) het koninklijk besluit van 11 december 1980 tot vrijstelling van bepaalde categorieën van vreemdelingen van de verplichting houder te zijn van een beroepskaart voor de uitoefening van zelfstandige beroepsactiviteiten;

2) het koninklijk besluit van 2 augustus 1985 houdende uitvoering van de wet van 19 februari 1965 betreffende de uitoefening van de zelfstandige beroepsactiviteiten der vreemdelingen:

— de aanvraag om beroepskaart wordt ingediend bij het gemeentebestuur (bij verblijf in België) of bij de Belgische diplomatieke of consulaire vertegenwoordiger (bij verblijf in het buitenland) – het gemeentebestuur of de diplomatie of consulaire vertegenwoordiger brengt daarbij al een advies uit;

— de aanvraag vermeldt de aard en de plaats van de activiteit;

— de aanvrager moet een vergoeding betalen;

satisfait à ses obligations fiscales ou à celles imposées par la législation sociale;

— a encouru une condamnation pénale coulée en force de chose jugée, en rapport ou non avec l'exercice de son activité lucrative.

103. Le Conseil peut:

— adresser un avertissement;

— enjoindre à l'étranger de cesser son activité;

— ordonner la fermeture de l'établissement exploité;

— prononcer le retrait définitif de la carte professionnelle.

104. Sur la base de la loi du 28 juin 1984, des demandes recevables ne peuvent être rejetées qu'après que l'avis du Conseil d'Enquête économique pour Étrangers a été sollicité. Le demandeur doit être entendu ou, au moins, appelé par le Conseil. Les décisions qui s'écartent de l'avis du Conseil ne peuvent être prises que par le ministre lui-même.

105. La loi a donné lieu à de nombreux arrêtés d'exécution. Parmi les plus importants, il y a lieu de relever:

1) l'arrêté royal du 11 décembre 1980 dispensant certaines catégories d'étrangers de l'obligation d'être titulaires d'une carte professionnelle pour l'exercice d'une activité professionnelle indépendante;

2) l'arrêté royal du 2 août 1985 portant exécution de la loi du 19 février 1965 relative à l'exercice, par les étrangers, des activités professionnelles indépendantes:

— la demande de carte professionnelle est introduite par l'intermédiaire de l'administration communale (en cas de résidence en Belgique) ou auprès du représentant diplomatique ou consulaire belge (en cas de résidence à l'étranger) – un avis est déjà émis par l'administration communale ou par le représentant diplomatique ou consulaire;

— la demande précise la nature et le lieu de l'activité;

— le demandeur doit payer une rétribution;

— om ontvankelijk te zijn, moet de aanvraag gebeuren met een vastgelegd aanvraagformulier en moet zij bevatten:

• een uittreksel uit het strafregister (aanvraag in België) of een gelijkwaardig document bij verblijf in het buitenland;

• voor gereglementeerde beroepen: het bewijs dat aan de voorwaarden voor het uitoefenen van het gereglementeerd beroep voldaan is;

• een medisch getuigschrift;

— de beroepskaart wordt ondertekend door de minister van Middenstand of de door hem gedelegeerde ambtenaar;

— voor aanvragers in het buitenland wordt de beroepskaart verstuurd naar de diplomatieke post die ze dan bezorgd aan de aanvrager;

3) het koninklijk besluit van 3 februari 2003 tot vrijstelling van bepaalde categorieën van vreemdelingen van de verplichting houder te zijn van een beroepskaart voor de uitoefening van een zelfstandige beroepsactiviteit.

1.1.2.2. Geldende wetgeving met betrekking tot de toekenning van de arbeidskaarten

106. Het koninklijk besluit nr. 34 van 20 juli 1967 betreffende de tewerkstelling van werknemers van vreemde nationaliteit is van toepassing. De criteria en de voorwaarden tot toekenning, geldigheid, verlenging, vernieuwing, weigering en intrekking van de arbeidskaarten wordt, overeenkomstig artikel 12 van het koninklijk besluit nr. 34, door de Koning bepaald: zie ter zake de artikelen 12 tot 16 van het koninklijk besluit van 6 november 1967 betreffende de voorwaarden van toekenning en intrekking van de arbeidsvergunningen en arbeidskaarten voor werknemers van vreemde nationaliteit.

107. Dit genummerd koninklijk besluit wordt vervangen door de wet van 30 april 1999 betreffende de tewerkstelling van buitenlandse werknemers (*Belgisch Staatsblad*, 21 mei 1999, in werking getreden op 31 mei 1999) en het koninklijk besluit van 9 juni 1999 houdende de uitvoering van de wet van 30 april 1999 betreffende de tewerkstelling van buitenlandse werknemers (*Belgisch Staatsblad*, 26 juni 1999, in werking getreden op 1 juli 1999), gewijzigd door het koninklijk besluit van 6 februari 2003 (*Belgisch Staatsblad*, 27 februari 2003, in werking getreden op 1 april 2003).

— pour être recevable, la demande doit se faire via un formulaire préétabli et contenir:

• un extrait de casier judiciaire (demande en Belgique) ou un document équivalent en cas de résidence à l'étranger;

• pour des activités réglementées: un document établissant qu'il est satisfait aux conditions prescrites pour l'exercice de la profession réglementée;

• une attestation médicale;

— la carte professionnelle est signée par le ministre des Classes moyennes ou par un fonctionnaire délégué par lui;

— si le demandeur se trouve à l'étranger, la carte professionnelle est transmise au poste diplomatique, qui la délivre ensuite au demandeur;

3) l'arrêté royal du 3 février 2003 dispensant certaines catégories d'étrangers de l'obligation d'être titulaires d'une carte professionnelle pour l'exercice d'une activité professionnelle indépendante.

1.1.2.2. Législation en vigueur relative à l'octroi des permis de travail

106. L'arrêté royal n° 34 du 20 juillet 1967 relatif à l'occupation de travailleurs de nationalité étrangère est en vigueur. Conformément à l'article 12 dudit arrêté, le Roi déterminait les critères et conditions d'octroi, de validité, de prorogation, de renouvellement, de refus et de retrait des autorisations de travail: voir, à ce propos, les articles 12 à 16 de l'arrêté royal du 6 novembre 1967 relatif aux conditions d'octroi et de retrait des autorisations d'occupation et des permis de travail pour les travailleurs de nationalité étrangère.

107. Cet arrêté royal numéroté est remplacé par la loi du 30 avril 1999 relative à l'occupation des travailleurs étrangers (*Moniteur belge* du 21 mai 1999 et entrée en vigueur le 31 mai 1999) et par l'arrêté royal du 9 juin 1999 portant exécution de la loi du 30 avril 1999 relative à l'occupation des travailleurs étrangers (*Moniteur belge* du 26 juin 1999 et entré en vigueur le 1er juillet 1999), modifié par l'arrêté royal du 6 février 2003 (*Moniteur belge* du 27 février 2003 et entré en vigueur le 1er avril 2003).

108. Gezien de bepalingen van de wet van 30 april 1999 en haar uitvoeringsbesluiten niet van toepassing zijn op de door de onderzoekscommissie te onderzoeken casussen, worden zij niet verder toegelicht.

109. Krachtens de bepalingen van het koninklijk besluit nr. 34, moeten buitenlandse werknemers, om in België te mogen werken, over een geldige arbeidskaart beschikken.

110. Overeenkomstig artikel 5 van het koninklijk besluit nr. 34 en artikel 12 van het koninklijk besluit van 6 november 1967, bestaan er drie soorten arbeidskaarten:

1° de arbeidskaart van onbeperkte duur, geldig voor alle bezoldigde beroepen en arbeidskaart A geheten;

2° de arbeidskaart van bepaalde duur, beperkt hetzij tot een werkgever, hetzij tot een bedrijfstak en arbeidskaart B geheten;

3° de arbeidskaart van een bepaalde duur, geldig voor de ambachten en beroepen waarin de diensten van de werknemer gewoonlijk niet door één werkgever worden gebruikt en arbeidskaart C geheten.

111. De arbeidskaart A wordt toegekend:

1° aan de werknemer die, gedurende de periode die onmiddellijk aan de datum van de indiening van de aanvraag voorafgaat, doet blijken van vijf jaar arbeid, die op regelmatige wijze door een arbeidskaart gedekt is, en in de loop van een regelmatig en ononderbroken verblijf verricht wordt.

Deze termijn wordt met een jaar verminderd indien de echtgenoot of de kinderen van de werknemer samen met hem in het land gevestigd zijn.

Het verblijf wordt geacht ononderbroken te zijn indien de onderbreking tussen twee opeenvolgende verblijfsperioden, niet meer dan één jaar beloopt of indien de afwezigheid het gevolg is van de militaire dienstplicht en de werknemer uiterlijk binnen zestig dagen na het eindigen van zijn dienstperiode naar België terugkeert.

Worden gelijkgesteld met arbeidsperioden, de perioden van volledige arbeidsongeschiktheid die het gevolg zijn van een beroepsziekte, een arbeidsongeval of van een ongeval overkomen op de weg naar en van het werk terwijl de betrokkene op een regelmatige wijze werd tewerkgesteld door een in België gevestigde werkgever;

108. Dès lors que les dispositions de la loi du 30 avril 1999 et de ses arrêtés d'exécution ne s'appliquent pas aux cas que doit examiner la commission d'enquête, elles ne sont pas commentées davantage.

109. En vertu des dispositions de l'arrêté royal n° 34, les travailleurs étrangers doivent disposer d'un permis de travail valable pour pouvoir travailler en Belgique.

110. L'article 5 de l'arrêté royal n° 34 et l'article 12 de l'arrêté royal du 6 novembre 1967 distinguent trois types de permis de travail:

1° le permis de travail de durée illimitée valable pour toutes professions salariées et appelé permis de travail A;

2° le permis de travail d'une durée déterminée, limité soit à un employeur, soit à une branche d'activité, et appelé permis de travail B;

3° le permis de travail d'une durée déterminée valable pour des métiers et professions dans lesquels les services du travailleur ne sont pas habituellement utilisés par un employeur unique et appelé permis de travail C.

111. Le permis de travail A est accordé:

1° au travailleur qui justifie, pendant la période qui précède immédiatement la date d'introduction de la demande, de cinq années de travail dûment couvertes par un permis de travail et prestées au cours d'un séjour légal et ininterrompu.

Cette durée est écourtée d'un an si le conjoint ou les enfants du travailleur séjournent légalement avec lui en Belgique.

Le séjour est réputé ininterrompu si l'interruption entre deux périodes successives de séjour n'est pas supérieure à un an ou si l'absence résulte des obligations militaires à condition que le travailleur soit rentré en Belgique au plus tard soixante jours après l'accomplissement de la période de service.

Sont assimilées à des périodes de travail les périodes d'incapacité de travail complète résultant d'une maladie professionnelle, d'un accident du travail ou d'un accident survenu sur le chemin du travail alors que la personne concernée est légalement employée par un employeur installé en Belgique;

2° aan de persoon die, voor de periode die onmiddellijk aan de datum van de aanvraag voorafgaat, van vijf jaar regelmatig een ononderbroken verblijf in België doet blijken;

3° aan de onder hetzelfde dak als de werknemer wonende echtgenoot die gerechtigd is de arbeidskaart A te bekomen;

4° aan de wettelijke of aangenomen ongehuwde kinderen van minder dan 21 jaar van de tot het bekomen van de arbeidskaart A gerechtigde werknemer en die onder zijn dak waren, op voorwaarde dat de echtgenoot eveneens met de werknemer in België onder hetzelfde dak woont;

5° aan de natuurlijke, aangenomen of wettelijke ongehuwde kinderen van minder dan 21 jaar van de tot het bekomen van de arbeidskaart A gerechtigde werknemer en die onder zijn dak wonen, indien de werknemer ongehuwd, weduwnaar of gescheiden is;

6° aan de onder 3° en 4° bedoelde personen, wanneer de werknemer op regelmatige wijze in België verblijft en op het ogenblik van zijn overlijden gerechtigd is om de arbeidskaart A te bekomen;

(7°…)

8° aan de personen die aan de wettelijke voorwaarden voldoen om de Belgische nationaliteit door keuze te verwerven of om ze te herkrijgen;

9° aan de personen die zich kunnen beroepen op artikel 3 van de wet van 5 februari 1947 dragende het statuut van de buitenlanders, politieke gevangenen;

(10°...).

112. De arbeidskaarten B en C worden voor een maximumduur van twaalf maanden toegekend. De minister, tot wiens bevoegdheid de Tewerkstelling behoort, kan de geldigheidsduur van deze arbeidskaarten op vierentwintig maanden brengen.

Hij kan eveneens de geldigheidsduur van de arbeidskaart B verlengen ten voordele van de werknemer die, op het ogenblik dat de arbeidskaart waarvan hij houder is, verstrijkt, uitkeringen geniet hetzij van de ziekte- en invaliditeitsverzekering, hetzij van de verzekering inzake arbeidsongevallen of overkomen op de weg naar en van het werk, hetzij van de werkloosheidsverzekering. De arbeidskaart C wordt uitsluitend toegekend voor het uitoefenen van één van de volgende ambachten en beroepen:

2° à la personne qui justifie de cinq années de séjour légal et ininterrompu en Belgique pendant la période qui précède immédiatement la date d'introduction de la demande;

3° au conjoint du travailleur qui est en droit d'obtenir le permis de travail A, pour autant qu'ils vivent sous le même toit;

4° aux enfants légitimes ou adoptifs du travailleur qui est en droit d'obtenir le permis de travail A, pour autant que ces enfants soient célibataires et âgés de moins de 21 ans et qu'ils vivent sous le même toit que le travailleur et son conjoint en Belgique;

5° aux enfants naturels, adoptifs ou légitimes du travailleur qui est en droit d'obtenir le permis de travail A, pour autant que ces enfants soient célibataires et âgés de moins de 21 ans, qu'ils vivent sous le même toit que le travailleur et que celui-ci soit célibataire, veuf ou divorcé;

6° aux personnes visées aux 3° et 4° lorsque le travailleur séjourne légalement en Belgique et est en droit d'obtenir le permis de travail A au moment de son décès;

(7° …)

8° aux personnes qui remplissent les conditions légales pour acquérir la nationalité belge par option ou pour la recouvrer;

9° aux personnes qui peuvent se prévaloir de l'article 3 de la loi du 5 février 1947 organisant le statut des étrangers prisonniers politiques;

(10°…).

112. Les permis de travail B et C sont accordés pour une durée maximale de douze mois. Le ministre qui a l'Emploi dans ses attributions peut porter à vingt-quatre mois la durée de validité de ces permis de travail.

Il peut également proroger la durée de validité du permis de travail B en faveur du travailleur qui, au moment de l'expiration de la durée de validité du permis de travail dont il est titulaire, bénéficie des prestations soit de l'assurance maladie-invalidité, soit de l'assurance en matière des accidents du travail ou survenus sur le chemin du travail, soit de l'assurance chômage. Le permis de travail C'est uniquement délivré en vue de l'exercice de l'un des métiers et professions suivants:

1° havenarbeiders, die de beroepen uitoefenen van dokwerker, *foreman*, markeerder, weger, meter, *shoreganger*, ketelschoonmaker, scheepsschilder, takelaar, schifter, klasseerder en lader in vakken;
2° schoonmaaksters;
3° extra's in het hotelbedrijf;
4° personeel dat ten huize verzorgt;
5° jockey's;
6° niet tot één enkele verzekeringsmaatschappij in dienstverband staande verzekeringsreizigers;
7° huisarbeiders;
8° werklieden in de diamantnijverheid;
9° muzikanten en schouwspelartiesten die hun activiteit niet als hoofdberoep uitoefenen;
10° techniekers van de filmproductie.

De werknemers, die houder zijn van een arbeidskaart B of C voor bepaalde duur, moeten in de bedrijfstak blijven waarvoor zij hun eerste arbeidskaart bekomen hebben. De minister, tot wiens bevoegdheid de Tewerkstelling behoort, kan, om economische of sociale redenen, van dit artikel afwijken.

1.2. ***Naturalisatieprocedure bij de Kamer van volksvertegenwoordigers***

— Werking van de dienst Naturalisaties van de Kamer van volksvertegenwoordigers.

113. Sedert 1 januari 1996 worden de aanvragen tot naturalisatie ingediend bij de Kamer van volksvertegenwoordigers (zie *supra* punt 1.1.1.a)). Die aanvraag gebeurt door middel van een ingevulde vragenlijst die naar de griffier van de Kamer van volksvertegenwoordigers wordt gestuurd[13]. De aanvrager moet een uittreksel uit zijn geboorteakte, een kopie van zijn verblijfsvergunning, een uittreksel uit de bevolkings- of vreemdelingenregisters en de kwijting van het registratierecht bij zijn aanvraag voegen. De dienst Naturalisaties stelf het dossier van de naturalisatieaanvraag samen. Eens het administratief dossier volledig is voor de dienst Naturalisaties worden drie adviezen, meer bepaald aan de Dienst Vreemdelingenzaken, de Veiligheid van de Staat en het parket van de verblijfplaats van de aanvrager, evenals een uittreksel uit het strafregister, gevraagd.

114. De dossiers waarvoor de adviezen ontvangen zijn, worden chronologisch behandeld. Enkel parlementsleden die lid zijn van de commissie Naturalisaties kunnen, indien ze dit wensen, individuele dossiers inzien op het secretariaat van de commissie.[14]

[13] Hoorzitting met mevrouw Greta Craps, 11 januari 2017, CRIV 54 K001.
[14] *Ibidem.*

1° travailleurs des ports qui exercent les professions de docker, *foreman*, marqueur, peseur, mesureur, *shoreganger*, nettoyeur de chaudières, peintre en carènes, gréeur, trieur, classeur et chargeur sur wagons;
2° femmes à journées;
3° extras de l'industrie hôtelière;
4° personnel soignant à domicile;
5° jockeys;
6° démarcheurs d'assurance qui ne sont pas liés à une compagnie par un contrat exclusif;
7° travailleurs à domicile;
8° ouvriers de l'industrie diamantaire;
9° artistes du spectacle et musiciens n'exerçant pas leur activité à titre de profession principale;
10° techniciens de la production du film.

Les travailleurs titulaires d'un permis de travail B ou C de durée déterminée doivent demeurer dans la branche d'activité pour laquelle ils ont obtenu leur premier permis de travail. Le ministre qui a l'Emploi dans ses attributions peut déroger aux dispositions de cet article pour des motifs d'ordre économique ou social.

1.2. ***Procédure de naturalisation à la Chambre des représentants***

— Fonctionnement du service des Naturalisations de la Chambre des représentants.

113. À partir du 1er janvier 1996, les demandes de naturalisation sont introduites auprès de la Chambre des représentants (voir *supra* point 1.1.1.a)). Ces demandes se font au moyen d'un questionnaire complété qui est envoyé au greffier de la Chambre des représentants.[13] Le requérant doit joindre, à sa demande, un extrait de son acte de naissance, une copie de son autorisation de séjour, un extrait des registres de population ou des étrangers et la quittance du droit d'enregistrement. Le service des Naturalisations constitue ensuite le dossier de demande de naturalisation. Une fois que ce service juge le dossier administratif complet, il demande trois avis, celui de l'Office des Étrangers, de la Sûreté de l'État et du parquet du lieu de résidence du requérant, ainsi qu'un extrait du casier judiciaire.

114. Les dossiers pour lesquels les avis ont été reçus étaient sont traités chronologiquement. Seuls les parlementaires qui sont membres de la commission des Naturalisations peuvent, s'ils le souhaitent, consulter des dossiers individuels au secrétariat de la commission.[14]

[13] Audition de Mme Greta Craps, 11 janvier 2017, CRIV 54 K001.
[14] *Ibidem.*

115. Het advies dat de Dienst Vreemdelingenzaken[15] verstrekt op grond van het WBN, is beperkt tot het aangeven van de verblijfstoestand van de naturalisatieaanvrager. De Dienst Vreemdelingenzaken verstrekt dit advies op vraag van de Kamer, de gemeenten of het parket.

116. Hoewel de Veiligheid van de Staat op grond van artikel 21 van het WBN een advies moet verlenen in de naturalisatieprocedure[16] verleent ze dit niet in de praktijk. De Veiligheid van de Staat beperkt zich ertoe om informatie te verschaffen die ze relevant acht. Die informatie moet dan door de dienst Naturalisaties worden beoordeeld. De Veiligheid van de Staat beschikt over een termijn van drie maanden om te antwoorden aan de dienst Naturalisaties van de Kamer.

117. Het bevoegde parket ontvangt in elk naturalisatiedossier automatisch een kopie van het advies van de Dienst Vreemdelingenzaken en de Veiligheid van de Staat. Het advies van het parket handelt over de vraag of de persoon al dan niet in een strafrechtelijke procedure is betrokken en over zijn integratiewil.

118. De hogervermelde wet van 13 april 1995 bepaalt dat de termijn voor het verlenen van de adviezen drie maanden bedraagt. Wanneer geen advies wordt verstrekt in die termijn wordt het advies geacht positief te zijn. In de praktijk wacht de dienst Naturalisaties op de formele adviezen. Daarom worden, wanneer het nodig is, herinneringsbrieven verzonden.

— De door de dienst Naturalisatie toegepaste rechtspraak

119. Op 29 april 1997[17] heeft de commissie Naturalisaties van de Kamer over haar rechtspraak beslist en vastgelegd hoe de verschillende dossiers zullen worden opgevolgd.

120. De naturalisatieaanvragen waarover de geraadpleegde overheden gunstig hebben geadviseerd, worden niet aan de commissie voorgelegd en worden geacht van ambtswege te zijn goedgekeurd.

121. De andere aanvragen waarover ten minste één advies ongunstig is of die welke een bijzondere omstandigheid bevatten (b.v. een verzoek tot vrijstelling van de verblijfsvoorwaarde), worden verdeeld onder de commissieleden die zich individueel over elk dossier uitspreken.

[15] Hoorzitting met de heer Freddy Roosemont, 18 januari 2017, CRIV 54 K003.

[16] Hoorzitting met mevrouw Greta Craps, 11 januari 2017, CRIV 54 K001, p. 10, en Activiteitenverslag 2012 van het Vast Comité I, p. 7.

[17] Nota G/C/N/JV/fh-2700N van de Dienst Naturalisaties van de Kamer.

115. L'avis rendu par l'Office des Étrangers[15] sur la base du CNB se limite à la communication de la situation de séjour du candidat à la naturalisation. L'Office des Étrangers rend cet avis à la demande de la Chambre, des communes ou du parquet.

116. Même si, en vertu de l'article 21 du CNB, la Sûreté de l'État doit rendre un avis dans le cadre de la procédure de naturalisation[16], elle ne le fait pas dans la pratique. La Sûreté de l'État se limite à fournir les informations qu'elle estime pertinentes. Ces informations doivent ensuite être examinées par le service des Naturalisations. La Sûreté de l'État dispose d'un délai de trois mois pour répondre au service des Naturalisations de la Chambre.

117. Le parquet compétent reçoit automatiquement, dans chaque dossier de naturalisation, une copie de l'avis de l'Office des Étrangers et de la Sûreté de l'État. L'avis du parquet porte sur la question de savoir si la personne est impliquée ou non dans une procédure pénale et sur sa volonté d'intégration.

118. La loi précitée du 13 avril 1995 prévoit que le délai pour rendre un avis est de trois mois. Si aucun avis n'est rendu dans ce délai, l'avis est réputé favorable. En pratique, le service des Naturalisations attend les avis formels. C'est la raison pour laquelle des rappels sont envoyés lorsque c'est nécessaire.

— La jurisprudence appliquée par le service des Naturalisations

119. Le 29 avril 1997[17], la commission des Naturalisations a statué sur sa jurisprudence et fixé les modalités du suivi des différents dossiers.

120. Les demandes de naturalisation pour lesquelles les avis des autorités consultées sont favorables ne sont pas soumises à la commission et sont considérées comme adoptées d'office.

121. Les autres demandes pour lesquelles un des avis au moins est défavorable ou celles contenant un élément particulier (par ex. une demande de dispense de la condition de résidence), sont réparties entres les membres de la commission, qui se prononcent individuellement sur chaque dossier.

[15] Audition de M. Freddy Roosemont, 18 janvier 2017, CRIV 54 K003.

[16] Audition de Mme Greta Craps, 11 janvier 2017, CRIV 54 K001, p. 10, et Rapport d'activités 2012 du Comité permanent R, p. 7.

[17] Note G/C/N/JV/fh-2700N du service des Naturalisations de la Chambre.

122. De beslissing kan bestaan uit:

— ofwel een inwilliging;

— ofwel een verdaging, doorgaans met een of twee jaar, gevolgd door een aanvullend onderzoek;

— ofwel een afwijzing, waarbij de beslissingen tot afwijzing aan de Voorzitter worden voorgelegd en vervolgens 15 dagen voor de volgende vergadering aan de commissie worden meegedeeld ter bevestiging.

123. De commissie beslist de aanvragen af te wijzen die worden ingediend door:

a) personen die veroordeeld worden wegens:

— drugshandel;

— proxenetisme;

— pedofilie;

— zware criminaliteit (b.v. diefstal met geweld);

b) personen die deelnemen of hebben deelgenomen aan extremistische bewegingen (b.v. integristische of terroristische bewegingen, maffia, enzovoort);

c) buitenlandse studenten wier verblijf beperkt is tot de duur van de studie, behalve diegene die hier plus minus 10 jaar geleden zijn toegekomen en die desgevallend hun ouders gevolgd zijn die hogere studies volgden, die met een Belg of een Belgische gehuwd zijn, die desgevallend kinderen hebben in België en voor dewelke alle adviezen gunstig zijn (Parket of andere) en die een zulkdanige wetenschappelijke waarde zouden betekenen zodat het in het hoger belang zou zijn van het land om ze te naturaliseren. In dit geval bestaat er geen reden om zich te verzetten tegen de toekenning van de naturalisatie;

d) personen wier verblijf beperkt is tot de duur van hun opdracht (diplomaten, ambassadepersoneel van een andere nationaliteit dan deze van de ambassade);

e) bigamie; twijfelgevallen worden aan de commissie voorgelegd;

f) de verzoek(st)ers die een schijnhuwelijk hebben aangegaan;

g) de verzoek(st)ers waarvan de aanvraag verschillende malen werd verdaagd zonder dat een verbetering van de wil tot integratie wordt waargenomen.

122. La décision peut être:

— soit une acceptation;

— soit un ajournement, généralement d'un ou deux ans, suivi d'une enquête complémentaire;

— soit un rejet, les décisions de rejet étant soumises au Président et ensuite communiquées à la commission 15 jours avant la réunion suivante pour confirmation.

123. La commission a décidé de rejeter les demandes introduites par:

a) des personnes condamnées en matière de:

— trafic de drogue;

— proxénétisme;

—pédophilie;

— délinquance grave (par ex. le vol avec violences);

b) des personnes participant ou ayant participé à des groupements extrémistes (par ex. des mouvements intégristes, terroristes, la mafia, etc…);

c) des étudiant(e)s étrangers/étrangères dont le séjour est limité à la durée des études, sauf ceux venus en Belgique il y a plus ou moins 10 ans, en suivant le cas échéant leurs parents faisant dans notre pays des études supérieures, ayant épousé un ou une Belge, ayant le cas échéant des enfants en Belgique et vis-à-vis desquels tous les avis sont positifs (Parquet ou autre), et qui auraient une valeur scientifique telle qu'il est de l'intérêt supérieur du pays de les naturaliser. Dans ce cas, il n'y a pas lieu de s'opposer à l'octroi de la naturalisation;

d) des personnes dont le séjour est limité à la durée de leur mission (diplomates, personnel d'ambassade d'une autre nationalité que celle de l'ambassade);

e) bigamie; si le cas est douteux, il est soumis à la commission;

f) les requérant(e)s ayant conclu un mariage blanc;

g) les requérant(e)s dont la demande a été ajournée à plusieurs reprises sans qu'une amélioration ne soit constatée dans la volonté d'intégration.

124. De commissie beslist te verdagen:

a) de aanvragen die meerdere concrete gegevens bevatten op grond waarvan kan worden getwijfeld aan de reële integratiebereidheid van de verzoeker of van de verzoekster: onvoldoende kennis van een van de landstalen, weinig of geen contacten met Belgische onderdanen, gebrek aan belangstelling voor de aanvraag, het verkrijgen van sociale uitkeringen als eerste beweegredenen, ...

b) de aanvragen van personen die werden veroordeeld of tegen wie een gerechtelijk onderzoek loopt of een proces-verbaal werd opgemaakt en die niet onder categorie 1 vallen. In sommige gevallen en indien de feiten niet uitwisbaar zijn, wordt de behandeling van de aanvraag verdaagd tot de rehabilitatie.

125. Wat de verkeersovertredingen betreft, zal de aanvraag slechts verdaagd worden indien de feiten ernstig genoeg (geen verzekering, vluchtmisdrijf, dronkenschap aan het stuur) en van recente datum zijn of wanneer ze zich op een korte periode herhalen.

126. De bezwaren van het parket in verband met het ontlopen van de militaire dienstplicht, de werkloosheid of de invaliditeit, of het feit dat men de studies niet heeft beëindigd en een diploma heeft behaald.

127. Er dient evenwel te worden onderzocht of de verzoeker werkzoekend is en niet sinds het begin van zijn verblijf aangewezen bleef op OCMW-steun of werkloosheidsuitkeringen (dit is evenwel geen reden tot uitsluiting).

128. Het feit dat men de godsdienstpraktijk uit zijn land van herkomst behoudt, staat integratie niet in de weg. De deelname aan onverdraagzame fundamentalistische en terroristische bewegingen die integratie en de westerse samenleving vijandig gezind zijn, is daarentegen een uiting van een gebrek aan integratiebereidheid en leidt tot afwijzing van de aanvraag.

129. Het behoud door verzoeker of verzoekster van gewoonten uit het land van herkomst, o.a. de vestimentaire gewoonten moet in een bredere context beoordeeld worden en kan een criterium tussen andere zijn (intellectuele integratiewil, respect voor de democratische waarden) om over de integratiewil te beoordelen.

130. Belangstelling voor de politieke problemen van het land van herkomst is evenmin een beletsel voor integratie, op voorwaarde dat zulks niet leidt tot deelname aan terroristische bewegingen of aan onverdraagzame politieke bewegingen die de integratie en de westerse

124. La commission a décidé d'ajourner:

a) les demandes contenant plusieurs éléments concrets qui permettent de douter de la volonté réelle d'intégration du/de la requérant(e): connaissance insuffisante d'une des langues nationales, pas ou peu de contacts avec des ressortissants belges, désintérêt pour sa demande, motivation essentielle d'obtenir des allocations sociales, …

b) les demandes de personnes condamnées ou ayant fait l'objet d'informations judiciaires ou de procès-verbaux et ne tombant pas dans la catégorie 1. Dans certains cas et si les faits ne sont pas effaçables, la demande est ajournée jusqu'à la réhabilitation.

125. En ce qui concerne les infractions de roulage, la demande ne sera ajournée que si les faits sont récents et suffisamment graves (défaut d'assurance, délit de fuite, alcoolémie au volant) ou répétés sur une courte période.

126. Les objections du parquet relatives au service militaire éludé ne sont plus retenues comme cause d'ajournement, ni le fait d'être au chômage ou invalide, ni le fait de ne pas avoir terminé ses études et obtenu un diplôme.

127. Il convient cependant d'examiner si le requérant cherche à travailler et n'émarge pas depuis le début de son séjour au CPAS ou au chômage (sans que cela ne soit une cause d'exclusion).

128. Le fait de conserver les pratiques religieuses de son pays d'origine ne constitue pas un obstacle à l'intégration. Par contre, la participation à des mouvements intégristes, terroristes, intolérants et hostiles à l'intégration et à la société occidentale constitue une manifestation de non-intégration et entraîne le rejet de la demande.

129. La conservation par le/la requérant(e) des coutumes de son pays d'origine, notamment les coutumes vestimentaires doit s'apprécier dans un contexte plus large et peut être un critère parmi d'autres (volonté d'intégration intellectuelle, respect des valeurs démocratiques) pour juger de la volonté d'intégration.

130. Le fait de s'intéresser aux problèmes politiques de son pays d'origine ne constitue pas non plus un obstacle à l'intégration étant entendu que cela ne peut impliquer la participation à des mouvements terroristes ou à des mouvements politiques intolérants et hostiles

samenleving vijandig zijn, wat eveneens een uiting is van een gebrek aan integratiebereidheid.

131. De gelijkstelling van de verblijfvoorwaarde wordt toegestaan als de aanvrager/aanvraagster bewijst dat hij/zij voor de vereiste duur door een werkelijke band met België is verbonden.

Het betreft:

— ofwel personen die in het buitenland verblijven en van wie één van de ouders of de grootouders de Belgische nationaliteit heeft;

— ofwel personen die voor de vereiste duur in België hebben verbleven en er om familiale of beroepsredenen niet meer verblijven;

— of nog, personen die nog niet in België verblijven, maar voordien door een werkelijke band met België verbonden zijn geweest.

à l'intégration et à la société occidentale, qui constitue également une manifestation de non-intégration.

131. L'assimilation de la condition de résidence est accordée si le/la requérant(e) prouve qu'il/elle a pendant la durée requise des attaches véritables avec la Belgique.

Il s'agit:

— soit de personnes résidant à l'étranger et dont un des parents ou grands-parents est de nationalité belge;

— soit de personnes ayant résidé en Belgique pendant la durée requise et n'y résidant plus pour des raisons familiales ou professionnelles;

— soit de personnes ne résidant pas encore en Belgique depuis la durée requise mais ayant eu auparavant des attaches véritables avec la Belgique.

— Evolutie in de cijfers van de door dienst Naturalisaties behandelde aanvragen

— Évolution chiffrée des demandes traitées par le service des Naturalisations

Année/ Jaar	Demandes reçues/ ontvangen aanvragen	Adoptés/ goedgekeurd	Rejets/ verworpen
1996	10488	2472	118
1997	10693	7494	682
1998	12279	10001	829
1999	12302	7169	1128
2000	18578	11543	1968
2001	11128	9352	768
2002	11950	6207	2885
2003	11680	5906	2088
2004	12200	5258	2449
2005	14020	6802	3310
2006	13560	4591	2205
2007	13866	7191	1022
2008	12618	10194	4616
2009	12752	2121	1473
2010	13437	3958	1779
2011	13104	4208	1596
2012	18731	4838	4461
2013	2573	8122	3440
2014	113	3305	1748
2015	71	2663	1385
2016	99	3505	1488
2017	175	3756	1995
Totaux/totalen	**226417**	**130656**	**43433**

1.3. ***De casus van de heer Patokh Chodiev***

1.3.1. *De behandeling van de naturalisatie-aanvraag van de heer Patokh Chodiev door de commissie Naturalisaties, de Veiligheid van de Staat en de Dienst Vreemdelingenzaken*

132. Op 1 september 1991 komt de heer Patokh Chodiev aan in België met een voorlopige verblijfsvergunning, nadat hij een arbeidskaart B verkreeg, geldig van 18 augustus 1991 tot 17 augustus 1992.

133. Op 7 april 1992 dient hij via de Belgische ambassade in Moskou een aanvraag in voor een beroepskaart. De verleende beroepskaart is geldig tot 17 augustus 1993, maar wordt later verlengd tot

1.3. ***Le cas de M. Patokh Chodiev***

1.3.1. *Le traitement de la demande de naturalisation de M. Patokh Chodiev par la commission Naturalisations, la Sûreté de l'État et l'Office des Étrangers*

132. M. Patokh Chodiev arrive en Belgique le 1er septembre 1991 sous couvert d'une autorisation de séjour provisoire, après avoir obtenu un permis de travail B, valable du 18 août 1991 au 17 août 1992.

133. Il introduit le 7 avril 1992 à l'ambassade de Belgique à Moscou une demande de la carte professionnelle. La carte professionnelle délivrée est valide jusqu'au 17 août 1993, mais est ultérieurement

17 augustus 1996.[18] Hij zal uiteindelijk op 24 juli 1996 een arbeidskaart A (dit betekent een arbeidskaart van onbepaalde duur) ontvangen, op basis waarvan een onbeperkt verblijf wordt toegekend.

134. De heer Patokh Chodiev komt in Waterloo wonen op 4 februari 1994 en er is dan een woonstcontrole door de politie van Waterloo.[19]

135. De heer Patokh Chodiev dient een naturalisatieverzoek in bij de Kamer van volksvertegenwoordigers op 14 maart 1996.[20] De dienst Naturalisaties vraagt daarop adviezen aan de Dienst Vreemdelingenzaken, het parket van Nijvel, en zendt een verzoek tot inlichtingen naar de Veiligheid van de Staat. Vanaf april 1996 komen de antwoorden aan.

136. Op 17 april 1996, informeert de dienst van het Centraal Strafregister de Kamer dat de heer Patokh Chodiev een blanco strafregister heeft.

137. Op 24 april 1996 laat de Veiligheid van de Staat de Kamer weten dat ze "*Rien à Signaler*/Niets te Vermelden" heeft met betrekking tot het naturalisatiedossier van de heer Patokh Chodiev.

138. Volgens het Vast Comité I blijkt redelijk duidelijk dat de Veiligheid van de Staat vanaf 1994-95-96 een verband vaststelt tussen de algemene problematiek van de Russische maffia en de heer Patokh Chodiev, zelfs indien de documenten[21] die hierover berichtten, niet de heer Patokh Chodiev viseerden. De heer Guy Rapaille, huidig voorzitter van het Vast Comité I, vindt de toegekende "*Rien à Signaler*/Niets te Vermelden" van de Veiligheid van de Staat op 24 april 1996, gezien de op dat ogenblik beschikbare informatie rond de heer Patokh Chodiev, verbazingwekkend.

139. De heer Jaak Raes, administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat, heeft twee hypotheses geformuleerd waarmee men zou kunnen verklaren waarom twintig jaar geleden die vermelding "*Rien à Signaler*/Niets te Vermelden" werd aangebracht.[22]

[18] — Hoorzitting met de heer Freddy Roosemont, 18 januari 2017, CRIV 54 K003.
— Nota van 23 januari 2017 van de heer Freddy Roosemont, Dienst Vreemdelingenzaken, aan de parlementaire onderzoekscommissie.

[19] Hoorzitting met de heer Michel Vandewalle, 25 januari 2017, CRIV 54 K005, p. 6 en p. 13.

[20] Nota van 20 december 2016 van de dienst Naturalisaties aan de parlementaire onderzoekscommissie.

[21] Hoorzitting met de heer Guy Rapaille, 25 januari 2017, CRIV 54 K004, p. 3.

[22] Hoorzitting met de heer Jaak Raes, 15 februari 2017, CRIV 54 K009, p. 3.

prolongée jusqu'au 17 août 1996.[18] Il recevra finalement un permis de travail A le 24 juillet 1996 (et donc un permis de travail à durée illimitée), sur la base duquel une autorisation de séjour illimitée est accordée.

134. M. Patokh Chodiev s'installe le 4 février 1994 à Waterloo, où un contrôle du domicile est effectué par la police.[19]

135. Le 14 mars 1996, M. Patokh Chodiev introduit une demande de naturalisation auprès de la Chambre des représentants.[20] Le service des Naturalisations requiert ensuite l'avis de l'Office des Étrangers, du parquet de Nivelles et envoie une demande de renseignements à la Sûreté de l'État. Les réponses lui sont transmises à partir d'avril 1996.

136. Le 17 avril 1996, le service du casier judiciaire central informe la Chambre que M. Patokh Chodiev a un casier judiciaire vierge.

137. Le 24 avril 1996, la Sûreté de l'État informe la Chambre qu'elle n'a "Rien à Signaler/*Niets te Vermelden*" à propos du dossier de naturalisation de M. Patokh Chodiev.

138. Selon le Comité permanent R, il apparaît assez clairement que la Sûreté de l'État a établi, dès 1994-95-96, un lien entre la problématique générale de la mafia russe et M. Patokh Chodiev, même si les documents qui en faisaient état ne ciblaient pas ce dernier.[21] M. Guy Rapaille, le président actuel du Comité permanent R, trouve étonnant que la Sûreté de l'État ait émis un avis "Rien à Signaler/*Niets te Vermelden*" le 24 avril 1996, vu les informations disponibles sur M. Patokh Chodiev à ce moment.

139. L'administrateur de la Sûreté de l'État, M. Jaak Raes, a émis, quant à lui, deux hypothèses pour expliquer ce "Rien à Signaler/*Niets te Vermelden*" apposé il y a plus de vingt ans[22].

[18] — Audition de M. Freddy Roosemont, 18 janvier 2017, CRIV 54 K003.
— Note du 23 janvier 2017 de M. Freddy Roosemont, Office des Étrangers, à la commission d'enquête parlementaire.

[19] Audition de M. Michel Vandewalle, 25 janvier 2017, CRIV 54 K005, p. 6 et p. 13.

[20] Note du 20 décembre 2016 adressée à la commission d'enquête parlementaire par le service des Naturalisations.

[21] Audition de M. Guy Rapaille, 25 janvier 2017, CRIV 54 K004, p. 3.

[22] Audition de M. Jaak Raes, 15 février 2017, CRIV 54 K009, p. 3.

140. De eerste hypothese is dat men destijds heeft geoordeeld dat de informatie niet volstond om te worden meegedeeld. Hij geeft aan dat wanneer de Veiligheid van de Staat een negatief advies uitbrengt, zij in staat moet zijn zo nodig aan de betrokkene uitleg te geven over dat advies en het moet kunnen rechtvaardigen wanneer eventueel een administratief beroep wordt ingesteld.

141. De tweede hypothese is dat, aangezien destijds fonetische opzoekingen in de databank niet mogelijk waren, het onmogelijk was een verband te vinden tussen de diverse schrijfwijzen van de naam Chodiev, die ook voorkomt in de varianten Chadiev en Chidiev. Het is dus mogelijk dat men een naam heeft ingevoerd die verschilde van de al ingebrachte naam en dat men aldus het dossier niet heeft opgemerkt. In die hypothese zou het kunnen dat men de vermelding "*Rien à Signaler*/ Niets te Vermelden" binnen het uur heeft aangebracht.

142. Die versie wordt ook onderbouwd door de door het Vast Comité I opgetekende verklaringen van de gewezen hoofdinspectrice van de afdeling "georganiseerde misdaad" van de Veiligheid van de Staat.[23] Die hoofdinspectrice heeft uitgelegd dat zij in 1998 niet gelukkig was toen zij vaststelde dat de heer Patokh Chodiev de Belgische nationaliteit had gekregen terwijl de Veiligheid van de Staat over informatie beschikte die had kunnen leiden tot de weigering van zijn naturalisatie. Zij heeft bevestigd dat er destijds twee papieren dossiers bestonden, namelijk één op naam van Patokh Chodiev en een ander op naam van Patakh Chadiev. Volgens haar heeft de collega die de stempel "*Rien à Signaler*/Niets te Vermelden" heeft aangebracht, waarschijnlijk het lege dossier op naam van Patakh Chadiev geraadpleegd.

143. Overigens heeft de heer Jaak Raes eveneens verklaard dat er destijds zeer veel naturalisatieaanvragen waren. Volgens de heer Jaak Raes heeft de Veiligheid van de Staat in 1996 immers ongeveer 50 000 aanvragen om inlichtingen behandeld in het kader van procedures van nationaliteitsverwerving.[24]

144. De heer Claude Eerdekens heeft van zijn kant tijdens een hoorzitting verklaard dat volgens zijn eigen, mogelijk niet objectieve inschatting, niet kan worden uitgesloten dat de Veiligheid van de Staat "in bepaalde gevallen de nodige inlichtingen niet kan verzamelen en de stempel *"Rien à Signaler*/Niets te Vermelden*"* aanbracht omdat de dienst niet over de middelen beschikte haar

[23] Hoorzitting met de heer Guy Rapaille, 15 februari 2017, CRIV 54 K 008, p. 2 en p. 7.

[24] Hoorzitting met de heer Jaak Raes, 15 februari 2017, CRIV 54 K009, p. 7.

140. La première hypothèse est que les informations n'ont pas, à l'époque, été jugées suffisantes pour être communiquées. Il indique que lorsque la Sûreté de l'État donne un avis négatif, elle doit être en mesure d'expliquer cet avis, le cas échéant, à la personne concernée ainsi que de le justifier dans le cadre d'un recours administratif éventuel.

141. La deuxième hypothèse est qu'étant donné, qu'à l'époque, la banque de données ne pouvait faire de recherches phonétiques, il n'était pas possible de faire un lien entre les différentes orthographes du nom Chodiev, à savoir Chadiev ou Chidiev. Il est donc possible que l'on ait introduit un nom différent de celui encodé et que l'on soit passé à côté du dossier. Dans cette hypothèse, l'apposition de ce "Rien à Signaler/ *Niets te Vermelden*" a pu avoir lieu en une heure.

142. Cette version est corroborée par les propos de l'ancienne inspectrice principale de la section "criminalité organisée" de la Sûreté de l'État recueillis par le Comité permanent R.[23] Cette dernière a expliqué qu'en 1998, elle avait été mécontente de constater que M. Patokh Chodiev avait obtenu la nationalité belge alors que la Sûreté de l'État disposait d'informations qui auraient pu conduire au refus de sa naturalisation. Elle a confirmé qu'à l'époque, il existait deux dossiers papiers, l'un au nom de Patokh Chodiev et l'autre au nom de Patakh Chadiev. Selon elle, le collègue ayant apposé le cachet "Rien à Signaler/*Niets te Vermelden*" avait probablement consulté le dossier au nom de Patakh Chadiev qui était vide.

143. Par ailleurs, M. Jaak Raes a aussi déclaré qu'il y avait énormément de demandes de naturalisation dans le passé. Selon M. Jaak Raes, en 1996, il y avait, dans le cadre des procédures de demande d'acquisition de nationalité, plus ou moins 50 000 demandes de renseignements auprès de la Sûreté de l'État.[24]

144. Lors de son audition, M. Claude Eerdekens a, quant à lui, indiqué qu'il n'excluait pas, tout en spécifiant qu'il s'agissait de son ressenti qui n'était peut-être pas objectif, que la Sûreté de l' État, "dans certains cas, ne savait pas récolter les informations et apposait le sceau "Rien à Signaler/Niets te Vermelden" parce qu'elle n'avait pas les moyens de faire son job ou

[23] Audition de M. Guy Rapaille, 15 février 2017, CRIV54 K008, p. 2 et p. 7.

[24] Audition de M. Jaak Raes, 15 février 2017, CRIV 54 K009, p. 7.

werk te doen of de vermelding *"Rien à Signaler*/Niets te Vermelden*"* aanbracht omdat zij vreesde dat zou lekken dat zij de betrokken persoon mogelijks opspoorde" (vertaling).[25]

145. Wat ook de reden is van de plaatsing van die "*Rien à Signaler*/Niets te Vermelden"-stempel, de vorige administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat, de heer Bart Van Lijsebeth, en de huidige, de heer Jaak Raes, hebben in de onderzoekscommissie aangegeven dat zij geen aanwijzingen van druk, collusie of corruptie konden vaststellen in het naturalisatiedossier.[26] De heer Claude Eerdekens was dezelfde mening toegedaan en gaf aan dat "er nooit enige druk werd uitgeoefend. Ik ben overtuigd van niet, indien er enige druk zou zijn geweest, dan had mevrouw Craps mij hierover aangesproken" (vertaling*)*. Hij verklaarde dat er ook geen druk was van Tractebel.[27]

Na het uiteenvallen van de Sovjet-Unie, met de oprichting van het Gemenebest van Onafhankelijke Staten, betonen diverse economische actoren grote belangstelling voor Kazachstan, een rijk land dat streeft naar industrialisering op vrij korte termijn. Daarvoor heeft het land elektriciteit nodig en openen zich voor Tractebel perspectieven om er zijn activiteiten te ontplooien.[28]

In die context verschijnen de heren Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch als ideale onderhandelingspartners ten tonele, aangezien de betrokkenen als lokale partners over de nodige contacten beschikten[29].

Aldus beslist Tractebel in 1994-1995 eerst 250 miljoen dollar te investeren in Oeralsk nabij de Russische grens, en vervolgens de provincie Almaty van elektriciteit te voorzien. Met het oog op de verwezenlijking van dat tweede project hebben de heren Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch hun consultancy-diensten aangeboden aan Tractebel om de Belgische onderneming inzicht te verschaffen in het Kazachse wettelijke, economische en technische raamwerk (due diligence) waarbinnen het project gestalte zou krijgen. Tegelijk willen ze fungeren als minderheidspartners, door voor "politieke bescherming" te zorgen gedurende de tijd die nodig is om het project te verwezenlijken.[30]

[25] Hoorzitting met de heer Claude Eerdekens, 11 januari 2017, CRIV 54 K 001, p. 28.
[26] Hoorzitting met de heer Bart Van Lijsebeth, 8 maart 2017, CRIV 54 K013, p. 3 en hoorzitting met de heer Jaak Raes, 15 februari 2017, CRIV 54 K009, p. 16.
[27] Hoorzitting met de heer Claude Eerdekens, 11 januari 2017, CRIV 54 K 001, p. 23.
[28] *Ibidem.*
[29] *Ibidem.*
[30] *Ibidem.*

elle catégorisait "Rien à Signaler/Niets te Vermelden" par crainte de fuite parce qu'elle pistait peut-être la personne".[25]

145. Quelle que soit la raison de l'apposition de ce cachet "Rien à Signaler/*Niets te Vermelden*", l'ancien administrateur général de la Sûreté de l'État, M. Bart Van Lijsebeth, et l'actuel administrateur, M. Jaak Raes, ont tous deux déclaré à la commission qu'ils n'ont pu relever aucun indice de pression, de collusion ou de corruption dans le dossier de naturalisation[26]. M. Claude Eerdekens a exprimé la même opinion, indiquant qu'il "n'y a jamais eu de la pression. Je suis convaincu que non. Si ça avait été le cas, Mme Craps m'en aurait parlé". Il a en outre déclaré que Tractebel n'avait pas non plus exercé de pression.[27]

Suite à la dislocation de l'Union soviétique, avec la création de la communauté d'États indépendants, il y a eu un grand intérêt de divers acteurs économiques pour le Kazakhstan, un pays riche ayant pour ambition de s'industrialiser assez rapidement. D'où des besoins en matière d'électricité et la perspective, pour Tractebel, de développer son métier au Kazakhstan.[28]

C'est dans ce cadre que MM. Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov et Alexandre Machkevitch apparaissent comme des interlocuteurs idéaux, en tant que composé de "partenaires locaux bien introduits".[29]

C'est ainsi qu'en 1994-1995, Tractebel décide d'investir un montant de 250 millions de dollars d'abord à Ouralsk, à proximité de la frontière russe, puis ensuite en vue d'assurer l'approvisionnement en électricité de la province d'Almaty. Et c'est précisément par rapport à ce second projet que MM. Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov et Alexandre Machkevitch proposent leurs services à Tractebel, à la fois dans un rôle de consultant pour éclairer la société belge quant au cadre légal, économique et technique (due diligence) kazakh du projet et pour y jouer le rôle de partenaire minoritaire, en "assurant la protection politique" pendant la durée nécessaire à le développer.[30]

[25] Audition de M. Claude Eerdekens, 11 janvier 2017, CRIV 54 K 001, p. 28.
[26] Audition de M. Bart Van Lijsebeth, 8 mars 2017, CRIV 54 K 013, p. 3, et audition de M. Jaak Raes, 15 février 2017, CRIV 54 K009, p. 16.
[27] Audition de M. Claude Eerdekens, 11 janvier 2017, CRIV54 K 001, p. 23.
[28] *Ibidem.*
[29] *Ibidem.*
[30] *Ibidem.*

146. Op 9 oktober 1996 brengt de Dienst Vreemdelingenzaken een gunstig advies uit.

147. Het parket van Nijvel onderzoekt, in het kader van haar advies rond het naturalisatiedossier van de heer Patokh Chodiev, enkel of de heer Patokh Chodiev onderwerp is van lopende gerechtelijke onderzoeken binnen het eigen arrondissement. Op 7 maart 1997 geeft het parket van Nijvel een gunstig advies, terwijl in 1996 door onderzoeksrechter Françoise Roggen in Brussel een onderzoek was gestart tegen, onder anderen, de heer Patokh Chodiev in verband met een mogelijke witwasoperatie in het kader van verdachte vastgoedtransacties in Brussel. Volgens procureur des Konings Jean-Claude Elslander, is het Parket van Nijvel hiervan niet op de hoogte, omdat de parketten op dat ogenblik geen mogelijkheid hebben om toegang te krijgen tot informatie uit andere arrondissementen. Volgens de heer Jean-Claude Elslander wordt dit pas mogelijk vanaf 2010, wanneer de toegang tot de nationale databank wordt bewerkstelligd.[31]

148. De destijds gebruikelijke handelwijze en besluitvorming van de commissie voor de Naturalisaties (zie *supra*) bestaat erin dat de antwoorden van de Dienst Vreemdelingenzaken, de Veiligheid van de Staat, het parket en de dienst van het Centraal Strafregister werden bijeengebracht door de ambtenaren die ondersteuning verleenden aan de volksvertegenwoordigers die lid van die commissie waren. Wanneer al die antwoorden gunstig waren, bracht de dienst voor de Naturalisaties een gunstig advies uit, dat aan de rapporterende volksvertegenwoordiger werd bezorgd. In het naturalisatiedossier van de heer Patokh Chodiev heeft de commissie voor de Naturalisaties op 28 april 1997 een dergelijk gunstig advies uitgebracht.

149. Op 16 mei 1997 richt de heer Serge Kubla, buurman van de heer Patokh Chodiev, burgemeester van Waterloo en lid van het Waals Parlement, een brief aan de voorzitter van de commissie, de heer Claude Eerdekens, over de heer Patokh Chodiev. De brief wordt toegevoegd aan het dossier: "Ik veroorloof me sterk aan te dringen bij jou om tussen te komen ten voordele van de heer Patokh Chodiev. Volgens de diensten zou zijn dossier kunnen worden ingediend op 27 mei. Het zou mij ten zeerste verheugen mocht je dit op de deze datum kunnen voorstellen." (vertaling).[32]

[31] Hoorzitting met de heer Jean-Claude Elslander, 18 januari 2017, CRIV 54 K003, p. 44 en p. 50.

[32] Hoorzitting met de heer Claude Eerdekens, 18 januari 2017, CRIV 54 K003, p. 25.

146. Le 9 octobre 1996, l'Office des Étrangers rend un avis favorable.

147. Dans le cadre de son avis concernant le dossier de naturalisation de M. Patokh Chodiev, le parquet de Nivelles cherche uniquement à savoir si M. Patokh Chodiev fait l'objet d'enquêtes judiciaires en cours au sein de son arrondissement. Le 7 mars 1997, le parquet de Nivelles rend un avis favorable, alors qu'en 1996, la juge d'instruction Françoise Roggen avait ouvert une enquête contre, entre autres, M. Patokh Chodiev, en lien avec une possible opération de blanchiment dans le cadre de transactions immobilières suspectes à Bruxelles. Selon le procureur du Roi Jean-Claude Elslander, le parquet de Nivelles n'en a pas été informé, car, à cette époque, les parquets n'avaient pas la possibilité d'accéder à des informations relevant d'autres arrondissements. Selon M. Jean-Claude Elslander, ce n'est devenu possible qu'en 2010, lorsque la banque de données nationales a été créée.[31]

148. Conformément à la pratique et à la jurisprudence de la commission des Naturalisations en vigueur à l'époque (*cf. supra*), les fonctionnaires chargés d'assister les députés membres de la commission des Naturalisations collectaient les réponses de l'Office des Étrangers, de la Sureté de l'État, du parquet et du service du casier judiciaire central. Si l'ensemble de ces informations étaient favorables, le service des Naturalisations émettait un avis favorable qui était transmis au député rapporteur. Dans le dossier de naturalisation de M. Patokh Chodiev, l'avis positif des services de naturalisation fut émis le 28 avril 1997.

149. Le 16 mai 1997, M. Serge Kubla, voisin de M. Patokh Chodiev, bourgmestre de Waterloo et membre du Parlement wallon, envoie un courrier concernant M. Patokh Chodiev au président de la commission, M. Claude Eerdekens. Ce courrier est versé au dossier: "Je me permets avec la plus vive insistance d'intervenir auprès de toi en faveur de M. Patokh Chodiev. Suivant les services, son dossier pourrait être introduit le 27 mai. Il me serait très agréable que tu puisses le présenter à cette date.".[32]

[31] Audition de M. Jean-Claude Elslander, 18 janvier 2017, CRIV54 K003, p. 44 et p. 50.

[32] Audition de M. Claude Eerdekens, 18 janvier 2017, CRIV 54 K003, p. 25.

150. Tijdens zijn hoorzitting heeft de heer Serge Kubla[33] bevestigd dat hij deze brief had opgesteld om de heer Patokh Chodiev een dienst te bewijzen. De heer Patokh Chodiev had de heer Serge Kubla op de hoogte gebracht van de ingediende naturalisatieaanvraag en beiden onderhielden als buren een vriendschappelijke band. De heer Serge Kubla voegde nog toe dat "indien ik toen had geweten wat ik vandaag weet, dan had mijn houding zeker oneindig veel afstandelijker geweest. Maar in die periode, was er niets dat mij deed denken dat ik mij van deze buur moest verwijderen." (vertaling). De heer Claude Eerdekens[34] van zijn kant, heeft verklaard dat hij in die periode werd overstelpt met tussenkomsten in de naturalisatiedossiers. Deze tussenkomsten werden hem toegestuurd, enerzijds door de personen die een naturalisatiedossier hadden ingediend, en anderzijds door collega parlementsleden, ambassadeurs, geestelijken, verantwoordelijken voor sportclubs, voorzitters van verenigingen of andere vertegenwoordigers van het middenveld. In verband met die tussenkomsten heeft hij aangegeven: "Hadden deze tussenkomsten wel of geen invloed? Eerlijk niet. Ik was van oordeel dat ik uit "beleefdheid moest antwoorden, wie ook de interveniënt was" (vertaling)[35]. Wat de brief van de heer Serge Kubla betreft, voegde hij eraan toe: "In 1997 waren alle adviezen gunstig. Dat is wat ik lees in Le Soir vandaag: "Alle adviezen zijn gunstig. "Volgens de rechtspraak van de commissie, werd het dan noodzakelijkerwijze toegekend, men stelde zich geen vragen." (vertaling)[36].

151. Op 27 mei 1997 brengt de commissie voor de Naturalisaties een gunstig advies uit inzake de naturalisatieaanvraag van de heer Patokh Chodiev. De Kamer voor de volksvertegenwoordigers keurt de naturalisatie goed op 18 juni 1997. Op 13 augustus 1997 wordt de naturalisatie in het *Belgisch Staatsblad* bekend gemaakt.[37]

1.3.2. *Behandeling van de naturalisatieaanvraag van de heer Patokh Chodiev door het parket van Nijvel en de politie van Waterloo*

152. Op 19 november 1996 stuurt het parket van Nijvel een vragenlijst op aan de lokale politie van Waterloo met betrekking tot de naturalisatieaanvraag van de heer Patokh Chodiev. Op 10 december 1996 brengt de adjunct-politiecommissaris van Waterloo – ondertussen

[33] Hoorzitting met de heer Serge Kubla, 8 maart 2017, CRIV 54 K012, p. 2 en p. 3.
[34] Hoorzitting met de heer Claude Eerdekens, 11 januari 2017, CRIV 54 K001, p. 22 tot p. 24.
[35] Hoorzitting met de heer Claude Eerdekens, 11 januari 2017, p. 22.
[36] *Ibidem*, p. 31.
[37] Nota van 20 december 2016 van de dienst Naturalisaties aan de Parlementaire onderzoekscommissie.

150. Lors de son audition, M. Serge Kubla[33] a indiqué qu'il avait rédigé ce courrier en vue de rendre service à M. Patokh Chodiev, qui lui avait indiqué avoir introduit une demande de naturalisation et avec lequel il avait des relations cordiales de voisinage. Et d'ajouter que "si j'avais su ce que je sais aujourd'hui, mon attitude aurait été certainement infiniment plus distante. Mais à l'époque, rien ne me laissait penser que je devais m'écarter de ce voisin.". M. Claude Eerdekens[34] a, quant à lui, relaté qu'à l'époque, il était inondé d'interventions dans le cadre des dossiers de naturalisation. Ces interventions lui étaient adressées, d'une part, par les personnes ayant introduit un dossier et, d'autre part, par des collègues parlementaires, des ambassadeurs, des prêtres, des dirigeants de club sportifs, des présidents d'association ou encore la société civile. Concernant ces interventions, il a indiqué: "Ces interventions avaient-elles oui ou non une influence? Honnêtement, non ! J'ai estimé devoir répondre par courtoisie, quel que soit l'intervenant"[35]. Et d'ajouter, par rapport au courrier adressé par M. Serge Kubla: "En 1997, tous les avis étaient favorables. C'est ce que je lis dans *Le Soir* d'aujourd'hui: "Tous les avis sont favorables." Forcément, en fonction de la jurisprudence de la commission, cela a été accordé automatiquement, on ne se posait pas de question"[36].

151. Le 27 mai 1997, la commission des Naturalisations rend un avis favorable concernant la demande de naturalisation de M. Patokh Chodiev. La Chambre des représentants vote la naturalisation le 18 juin 1997. Celle-ci est publiée au *Moniteur belge* le 13 août 1997.[37]

1.3.2 Le *traitement de la demande de naturalisation de M. Patokh Chodiev par le parquet de Nivelles et par la police de Waterloo*

152. Le 19 novembre 1996, le parquet de Nivelles envoie une liste de questions à la police locale de Waterloo à propos de la demande de naturalisation de M. Patokh Chodiev. Le 10 décembre 1996, le commissaire adjoint de la police de Waterloo, aujourd'hui

[33] Audition de M. Serge Kubla, 8 mars 1017, CRIV 54 K012, p. 2 et p. 3.
[34] Audition de M. Claude Eerdekens, 11 janvier 2017, CRIV 54 K001, p. 22 à p. 24.
[35] Audition M. Claude Eerdekens, 11 janvier 2017, p. 22.
[36] *Ibidem*, p. 31.
[37] Note du 20 décembre 2016 adressée à la commission d'enquête parlementaire par le service des Naturalisations.

overleden – een gunstig advies uit[38]. Een dag later wordt de vragenlijst voor de naturalisatieaanvraag teruggestuurd naar het parket van Nijvel.[39]

153. Op 6 februari 2002 verwijzen twee journalisten van de krant De Morgen die onderzoek doen naar het dossier-Tractebel, in een artikel getiteld "Patokh Chodiev, een speciale snel-Belg", naar twee tegenstrijdige PV's van de politie van Waterloo in het kader van de naturalisatie van de heer Patokh Chodiev.

154. De onderzoekscommissie kreeg inzage in beide PV's en stelde vast:

— dat het eerste PV, waarop de datum en de naam van de auteur zijn doorgehaald, zou opgesteld zijn door een "agent brigadier van politie". Het luidt als volgt: "Gezien de van de Veiligheid van de Staat uitgaande inlichtingen over de veronderstelde banden van de betrokkene met het Russische milieu, alsook gelet op de bedreigingen die naar verluidt tegen die persoon zijn geuit, vragen wij zijn naturalisatiedossier uit te stellen teneinde grondiger onderzoek te verrichten" (vertaling). Op de voorzijde van dit PV staat dat het is opgesteld op basis van een kantschrift van de procureur des Konings van Nijvel van 20 december 1996;

— dat het tweede PV zou zijn opgesteld op 8 januari 1997 door politiecommissaris Vandewalle, die aangeeft dat hij de heer Patokh Chodiev heeft ontmoet: "[hij] lijkt volkomen geïntegreerd in onze samenleving. Hij spreekt vloeiend Frans en heeft op professioneel vlak banden met ons land. Hij is niet bekend bij onze diensten en wordt bovendien in zijn buurt gewaardeerd. Wij kunnen niet anders dan over zijn naturalisatieaanvraag een gunstig advies uitbrengen." (vertaling).

155. Na het verschijnen van dit artikel vraagt senator Frans Lozie in een brief van 11 april 2002 aan het Vast Comité P om na te gaan of er inderdaad twee PV's zijn opgesteld, waarbij het tweede tot doel had het eerste te verbeteren teneinde de naturalisatie toe te kennen aan de heer Patokh Chodiev. Het Vast Comité P heeft een en ander onderzocht. De stukken van dit onderzoek worden aan de onderzoekscommissie voorgelegd.[40] In het kader van dit onderzoek wordt de heer Michel Vandewalle gehoord op 23 april 2002. Daarbij laat de heer Michel Vandewalle verstaan dat hij geen enkel verslag noch proces-verbaal heeft opgesteld omtrent het naturalisatiedossier van de heer Patokh Chodiev,

[38] Hoorzitting met de heer Jean-Claude Elslander, 18 januari 2017, CRIV 54 K003.

[39] Hoorzitting met de heer André Vandoren, 1 februari 2017, CRIV 54 K007.

[40] Verslag van het Vast Comité P voorgelegd aan de onderzoekscommissie op 23 januari 2017.

décédé, rend un avis favorable.[38] Le lendemain, la liste de questions concernant la demande de naturalisation est renvoyée au parquet de Nivelles.[39]

153. Le 6 février 2002, dans un article intitulé "*Patokh Chodiev, een speciale snel-Belg*", deux journalistes du *De Morgen* travaillant sur le dossier Tractebel font état de deux PV contradictoires établis par la police de Waterloo dans le cadre de la naturalisation de M. Patokh Chodiev.

154. La commission d'enquête a pris connaissance des deux PV et a constaté:

— que le premier PV sur lequel la date et le nom de l'auteur sont biffés serait établi par un agent brigadier de police. Il mentionne que "étant donné les renseignements émanant de la Sûreté de l'État concernant les liens supposés de l'intéressé avec le milieu russe, et étant donné les menaces dont l'intéressé aurait fait l'objet, nous demandons de retarder son dossier de naturalisation afin d'effectuer des recherches plus approfondies". Le recto de ce PV indique qu'il est établi suite à une apostille du procureur du Roi de Nivelles du 20 décembre 1996;

— que le deuxième PV serait établi le 8 janvier 1997 par le commissaire de police Vandewalle, qui indiquerait avoir rencontré M. Patokh Chodiev qui "semble parfaitement intégré dans notre société. Il parle couramment le français et a des attaches professionnelles à notre pays. Il n'est pas connu de nos services et est, de plus, apprécié dans son voisinage. Nous ne pouvons que donner un avis positif à sa demande de naturalisation".

155. Suite à la publication de cet article, le sénateur Frans Lozie demande au Comité permanent P par courrier du 11 avril 2002 de vérifier si deux PV ont bien été établis, le deuxième en vue d'améliorer le premier afin d'accorder la naturalisation à M. Patokh Chodiev. Le Comité permanent P a effectué une enquête. Les pièces de cette enquête ont été communiquées à la commission d'enquête.[40] Dans le cadre de cette enquête, M. Michel Vandewalle est auditionné le 23 avril 2002. Au cours de son audition, il indique qu'il n'a établi aucun rapport, ni un procès-verbal dans le cadre du dossier de naturalisation de M. Patokh Chodiev, qu'il n'a au demeurant jamais rencontré, et que, dès lors,

[38] Audition de M. Jean-Claude Elslander, 18 janvier 2017, CRIV54 K003.

[39] Audition de M. André Vandoren, 1er février 2017, CRIV 54 K007.

[40] Rapport du Comité permanent P communiqué à la commission d'enquête en date du 23 janvier 2017.

die hij trouwens nooit heeft ontmoet, en dat het PV van 8 januari 1997 bijgevolg vals is. Hij wijst erop dat uit een opzoeking in de archieven gebleken is dat de politiediensten zijn opgetreden ingevolge een kantschrift van de eerste substituut van de procureur des Konings van Nijvel, de heer Yves de Prelle de la Nieppe, dat was binnengekomen op 26 november 1996 en is buitengegaan op 11 december 1996. Tijdens zijn verhoor heeft hij overigens een afschrift bezorgd van het integrale verslag dat aan het parket werd overgezonden door de adjunct-politiecommissaris die het dossier heeft behandeld, alsook de desbetreffende, door deze laatste opgestelde handgeschreven werkfiche.

156. Na afloop van dit onderzoek heeft het Vast Comité P tijdens zijn plenaire vergadering van 6 mei 2002 beslist te oordelen dat commissaris Vandewalle geen fout heeft begaan.

157. De heer Michel Vandewalle wordt op 25 januari 2017 door de onderzoekscommissie gehoord[41]. Tijdens deze hoorzitting geeft hij aan dat het document van 8 januari 1997 niet van zijn hand was. Hij spreekt bovendien zijn twijfels uit over het feit dat informatie die uitgaat van de Veiligheid van de Staat aan een agent brigadier kan worden doorgegeven. De agent brigadier heeft dan weer bevestigd dat hij deze informatie had gezien op een document dat uitging van de Veiligheid van de Staat en dat hij die informatie in een verslag had overgeschreven.[42] Hij kon geen kopie van dat verslag bezorgen.

158. Op 9 februari 2017 vraagt de onderzoekscommissie aan het Vast Comité P om aan dit vraagstuk een onderzoek te wijden. Dit verslag wordt op 8 maart 2017 aan de onderzoekscommissie uiteengezet.[43] Na een grondige studie van de PV's en de inhoud ervan, heeft het Vast Comité P ernstige twijfels geuit omtrent de authenticiteit van die twee PV's. Daarentegen heeft het Vast Comité P wel de handgeschreven versie teruggevonden van het advies van 10 december 1996, dat verwijst naar de kennis van de heer Patokh Chodiev van het Frans. In het getypte verslag wordt aangegeven dat de heer Patokh Chodiev moeizaam Frans sprak maar dat hij die taal voldoende begreep. In de handgeschreven versie werd eenvoudigweg gesteld dat hij het Frans voldoende beheerste.[44]

[41] Hoorzitting met de heer Michel Vandewalle, 25 januari 2017, CRIV 54 K005.

[42] Hoorzitting met mevrouw Johanna Erard, de heren Jean-François Kayser en Olivier Hastir, 8 maart 2017, CRIV 54 K012, p. 11.

[43] Hoorzitting met mevrouw Johanna Erard, de heren Jean-François Kayser en Olivier Hastir, 8 maart 2017, CRIV 54 K012.

[44] Hoorzitting met mevrouw Johanna Erard, de heren Jean-François Kayser en Olivier Hastir, 8 maart 2017, CRIV 54K 012.

le PV du 8 janvier 1997 est un faux. Il indique que suite à des recherches effectuées dans les archives, il apparaît que les services de la police sont intervenus suite à une apostille du 1er substitut du procureur du Roi de Nivelles, Yves de Prelle de la Nieppe, entrée le 26 novembre 1996 et sortie le 11 décembre 1996. Par ailleurs, il a remis, lors de son audition, la copie du rapport intégral envoyé au parquet par le commissaire de police adjoint ayant traité le dossier ainsi que la fiche de travail manuscrite y relative établie par ce dernier.

156. Au terme de cette enquête, le Comité permanent P décide, lors de sa réunion plénière du 6 mai 2002, de conclure à l'absence de faute dans le chef du commissaire Vandewalle.

157. M. Michel Vandewalle est auditionné le 25 janvier 2017 par la commission d'enquête[41]. Lors de cette audition, il indique qu'il n'a pas rédigé le document du 8 janvier 1997. Par ailleurs, il met en doute le fait que des informations émanant de la Sûreté de l'État aient pu être communiquées à un agent brigadier. L'agent brigadier a, quant à lui, confirmé avoir vu cette information sur un document provenant de la Sûreté de l'État et l'avoir transcrite dans un rapport.[42] Il n'a pu produire copie dudit rapport.

158. En date du 9 février 2017, la commission d'enquête demande au Comité permanent P d'effectuer une enquête sur cette problématique. Ce rapport est exposé à la commission d'enquête en date du 8 mars 2017.[43] Suite à l'étude approfondie des PV et de leur contenu, le Comité permanent P a émis de sérieux doutes quant à l'authenticité de ces deux PV. Le Comité permanent P a par contre retrouvé la version manuscrite de l'avis du 10 décembre 1996, qui fait référence à la connaissance du français par M. Patokh Chodiev. Il est indiqué dans le rapport dactylographié que M. Patokh Chodiev parlait le français "difficilement" mais qu'il le comprenait "suffisamment". Dans la version manuscrite, il était simplement question, en ce qui concerne la maîtrise du français, de "suffisamment".[44]

[41] Audition de M. Michel Vandewalle, 25 janvier 2017, CRIV 54 K005.

[42] Audition de Mme Johanna Erard, MM. Jean-François Kayser et Olivier Hastir, 8 mars 2017, CRIV 54 K012, p. 11.

[43] Audition de Mme Johanna Erard, MM. Jean-François Kayser et Olivier Hastir, 8 mars 2017, CRIV 54 K 012.

[44] Audition de Mme Johanna Erard, MM. Jean-François Kayser et Olivier Hastir, 8 mars 2017, CRIV 54K 012.

159. Een anonieme informant zendt die beide twijfelachtige PV's in 2012 ook aan de heer Walter De Smedt, raadsheer bij het Vast Comité I, samen met de brief van senator Lozie en het antwoord van het Vast Comité P[45]. De heer De Smedt neemt ze op in het onderzoeksdossier zonder zijn collega's erover aan te spreken. Deze documenten worden nooit aan het Vast Comité I bezorgd.[46]

160. De onderzoekscommissie heeft vernomen dat het gerecht in het bezit was van een in 1999 door de Veiligheid van de Staat opgestelde nota; volgens de – van een bron afkomstige – informatie in die nota zou de Kazachse overheid kunnen aantonen dat de heer Patokh Chodiev geld zou hebben gestort aan de heer Serge Kubla. Het ging om informatie onder voorbehoud, zonder verder commentaar over de oorsprong of de waarde ervan. De federaal procureur deelde mee aan de onderzoekscommissie dat in het door het federaal parket behandelde gerechtelijk onderzoek geen stavingsstukken terug te vinden zijn van financiële bewegingen in 1999 tussen de heer Patokh Chodiev en de heer Serge Kubla.

2. **De nationaliteitsverwerving door de heer Alijan Ibragimov**

2.1. ***Geldende naturalisatiewetgeving ten tijde van de aanvraag van de heer Alijan Ibragimov en de wetgeving betreffende de beroepskaarten ten tijde van de aanvragen door de heer Alijan Ibragimov***

2.1.1. *Geldende naturalisatiewetgeving*

161. Voor wat betreft de wetgeving met betrekking tot naturalisatie wordt verwezen naar de geldende wetgeving ten tijde van de aanvraag door de heer Patokh Chodiev (zie *supra* punt 1.1.1). De heer Alijan Ibragimov doet zijn aanvraag op 21 maart 1997. De commissie Naturalisaties van de Kamer wijst zijn aanvraag af op 25 november 1998. Die beslissing wordt bevestigd door de plenaire vergadering van de Kamer op 17 december 1998.

162. Op 20 december 2004 start de heer Alijan Ibragimov de procedure op van nationaliteitsverkrijging op basis van een verklaring van nationaliteitskeuze bij de ambtenaar van de burgerlijke stand op.

[45] Hoorzitting met de heer Guy Rapaille, 25 januari 2017, CRIV 54K 004.

[46] Hoorzitting met de heer Guy Rapaille, 15 februari 2017, CRIV 54K 008.

159. Ces deux PV douteux ont également été communiqués en 2012 à M. Walter De Smedt, conseiller du Comité permanent R, par un informateur anonyme ainsi que la lettre du sénateur Lozie et de la réponse du Comité permanent P.[45] M. De Smedt les a déposés dans le dossier d'enquête sans en parler à ses collègues. Ces documents n'ont jamais été soumis au Comité permanent R.[46]

160. La commission d'enquête a appris que la justice était en possession d'une note de la Sûreté de l'État établie en 1999 et contenant une information, provenant d'une source, selon laquelle les autorités Kazakhes disposeraient de preuves de versement de fonds de M. Patokh Chodiev en faveur de M. Serge Kubla. Cette information était au conditionnel, sans autre commentaire, ni sur l'origine, ni sur la valeur de cette information. Le procureur fédéral a indiqué à la commission d'enquête que l'enquête judiciaire examinée par le parquet fédéral ne contenait aucune pièce probante de mouvements financiers entre M. Patokh Chodiev et M. Serge Kubla en 1999.

2. **L'acquisition de la nationalité belge par M. Alijan Ibragimov**

2.1. ***Législation en vigueur en matière de naturalisation, de déclaration de nationalité et d'octroi de cartes professionnelles à l'époque des demandes introduites par M. Alijan Ibragimov***

2.1.1. *Législation en vigueur en matière de naturalisation*

161. Il est renvoyé en l'espèce à la législation qui était en vigueur à l'époque de la demande introduite par M. Patokh Chodiev (voir *supra*, point 1.1.1). M. Alijan Ibragimov introduit sa demande le 21 mars 1997. La commission des Naturalisations de la Chambre la rejette le 25 novembre 1998. Cette décision est confirmée le 17 décembre 1998 par l'assemblée plénière de la Chambre.

162. Le 20 décembre 2004, M. Alijan Ibragimov lance la procédure d'acquisition de la nationalité par déclaration de nationalité faite devant l'officier de l'état civil.

[45] Audition de M. Guy Rapaille, 25 janvier 2017, CRIV 54K 004.

[46] Audition de M. Guy Rapaille, 15 février 2017, CRIV 54K 008.

2.1.2. *Procedure en voorwaarden inzake verkrijging van de Belgische nationaliteit door nationaliteitsverklaring afgelegd voor de ambtenaar van de burgerlijke stand, zoals die procedure van toepassing was tussen 1995 en 2006.*[47]

— Invoeging van deze procedure in het Wetboek van de Belgische nationaliteit bij de wet van 13 juni 1991

163. De verkrijging van de Belgische nationaliteit door nationaliteitsverklaring afgelegd voor de ambtenaar van de burgerlijke stand wordt bij de wet van 13 juni 1991 (*Belgisch Staatsblad* van 3 september 1991, in werking getreden op 1 januari 1992) onder artikel 12*bis* ingevoegd in het Wetboek van de Belgische nationaliteit.

164. Via de wet van 1991 wordt de procedure inzake nationaliteitsverklaring toegevoegd aan de procedures tot verkrijging van de Belgische nationaliteit door een meerderjarige, die al in het Wetboek van de Belgische nationaliteit stonden beschreven sinds de opstelling ervan in 1984.

165. De andere reeds bestaande procedures zijn:

— verkrijging van de Belgische nationaliteit door nationaliteitskeuze (artikelen 13 tot 15 WBN);

— verkrijging van de Belgische nationaliteit door een vreemdeling die echtgenoot is van een Belg (artikel 16 WBN);

— verkrijging van de Belgische nationaliteit door het bezit van de staat van Belg (artikel 17 WBN);

— verkrijging van de Belgische nationaliteit door naturalisatie (artikelen 18 tot 21 WBN).

166. Voor de verkrijging van de Belgische nationaliteit door nationaliteitsverklaring afgelegd voor een ambtenaar van de burgerlijke stand komt aanvankelijk slechts een beperkt aantal personen in aanmerking. De vreemdeling moet namelijk in België geboren zijn en er sinds zijn geboorte zijn hoofdverblijfplaats hebben. Tussen zijn 18de en 30ste kan hij vervolgens de Belgische nationaliteit verkrijgen door middel van een nationaliteitsverklaring.

167. Deze verklaring wordt afgelegd voor de ambtenaar van de burgerlijke stand, die er onmiddellijk een kopie van bezorgt aan het parket van de rechtbank van eerste aanleg, die daar dadelijk de ontvangst van bevestigt.

[47] Bron: Nota gepresenteerd door mevrouw Jennifer Schira, FOD Justitie, hoorzitting van 18 januari 2017, CRIV 54K 002.

2.1.2. *Procédure et conditions d'acquisition de la nationalité belge par déclaration de nationalité faite devant l'officier de l'état civil, telle que cette procédure était applicable entre 1995 et 2006*[47].

— Insertion de cette procédure dans le Code de la Nationalité belge par la loi du 13 juin 1991

163. L'acquisition de la nationalité belge par déclaration de nationalité faite devant l'officier de l'état civil est introduite dans le Code de la nationalité, à l'article 12*bis*, par la loi du 13 juin 1991 (*Moniteur belge* du 3 septembre 1991, en vigueur le 1er janvier 1992).

164. La loi de 1991 a ajouté la procédure de déclaration de nationalité aux procédures d'acquisition de la nationalité belge par un majeur qui existaient dans le Code de la Nationalité belge depuis sa rédaction en 1984.

165. Les autres procédures préexistantes sont:

— acquisition de la nationalité belge par option (art. 13 à 15 CNB);

— acquisition de la nationalité belge par le conjoint étranger d'un Belge (art. 16 CNB);

— acquisition de la nationalité belge par possession d'état de Belge (art. 17 CNB);

— acquisition de la nationalité Belge par naturalisation (art. 18 à 21 CNB).

166. L'acquisition de la nationalité belge par déclaration de nationalité faite devant l'officier de l'état civil n'est, à l'origine, ouverte qu'à un nombre restreint de personnes. Il faut, en effet, que l'étranger soit né en Belgique et y ait eu sa résidence principale depuis sa naissance. Il peut alors acquérir la nationalité belge entre ses 18 et ses 30 ans en faisant une déclaration de nationalité.

167. Cette déclaration est faite devant l'officier de l'état civil, qui communique immédiatement une copie de celle-ci au parquet du tribunal de première instance, qui en accuse réception sans délai.

[47] Source: Note exposée par Mme Jennifer Schira, SPF Justice, audition du 18 janvier 2017, CRIV 54K 002.

168. Binnen twee maanden na deze ontvangstbevestiging kan de procureur des Konings verzet aantekenen tegen de verkrijging van de Belgische nationaliteit, indien er een beletsel is wegens gewichtige feiten eigen aan de persoon. De met redenen omklede akte van verzet wordt in dat geval overgezonden aan de ambtenaar van de burgerlijke stand en per aangetekende brief aan de betrokkene. Na de betrokkene te hebben gehoord of opgeroepen, doet de rechtbank van eerste aanleg uitspraak over de gegrondheid van het verzet. Door toedoen van de procureur des Konings wordt de betrokkene in kennis gesteld van de beslissing. Binnen vijftien dagen kan hoger beroep worden ingesteld tegen de beslissing.

169. Indien de procureur des Konings meent zich niet te moeten verzetten tegen de verkrijging van de nationaliteit, stuurt hij de ambtenaar van de burgerlijke stand een attest dat er geen verzet wordt aangetekend. De verklaring wordt onmiddellijk ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand.

170. Indien bij het verstrijken van de termijn van twee maanden geen verzet is aangetekend, noch aan de ambtenaar van de burgerlijke stand een attest is bezorgd dat er geen verzet wordt aangetekend, wordt de verklaring ambtshalve ingeschreven.

— Wijziging door de wet van 22 december 1998

171. De wet van 22 december 1998 (*Belgisch Staatsblad* van 6 juni 1999, in werking getreden op 1 september 1999) heeft de procedure inzake nationaliteitsverklaring licht gewijzigd.

172. Wat de terminologie betreft, stelt de procureur des Konings niet langer een akte van verzet tegen de verkrijging van de nationaliteit op. Voortaan brengt hij ofwel een negatief advies uit over de verkrijging van de nationaliteit, ofwel stuurt hij de ambtenaar van de burgerlijke stand een attest dat er geen negatief advies is uitgebracht.

173. Vervolgens, gelet op de wijzigingen die werden aangebracht aan de naturalisatieprocedure (ingevolge de grondwetsherziening van 1993-1994 (hervorming van het tweekamerstelsel), is de naturalisatie een exclusieve bevoegdheid geworden van de Kamer van volksvertegenwoordigers, geregeld in de wet van 13 april 1995[48]) “, bepaalt de de wet van 1998 dat, in geval van een negatief advies, indien de betrokkene zich niet wendt tot de rechtbank van eerste aanleg, de ambtenaar van de burgerlijke stand zijn dossier overzendt aan de Kamer van volksvertegenwoordigers teneinde de nationaliteitsverklaring “om te zetten” in een naturalisatieaanvraag.

[48] *Belgisch Staatsblad*, 10 juni 1995, inwerkingtreding op 31 december 1995.

168. Dans les deux mois de cet accusé de réception, le procureur du Roi peut s’opposer à l’acquisition de la nationalité belge s’il y a un empêchement résultant de faits personnels graves. Dans ce cas, l’acte d’opposition motivé est notifié à l’officier de l’état civil et par lettre recommandée à l’intéressé. Après avoir entendu ou appelé l’intéressé, le tribunal de première instance statue sur le bien-fondé de l’opposition. Sa décision est notifiée à l’intéressé par les soins du procureur du Roi. Appel peut être interjeté dans les quinze jours.

169. Si le procureur du Roi estime ne pas devoir s’opposer à l’acquisition de la nationalité, il envoie une attestation de non-opposition à l’officier de l’état civil. La déclaration est immédiatement inscrite dans les registres de l’état civil.

170. Si au terme du délai de deux mois, aucune opposition ou aucune attestation de non-opposition n’est communiquée à l’officier de l’état civil, la déclaration est inscrite d’office.

— Modification par la loi du 22 décembre 1998

171. La loi du 22 décembre 1998 (*Montieur belge* du 6 juin 1999, entrée en vigueur le 1er septembre 1999) a légèrement modifié la procédure de déclaration de nationalité.

172. Au niveau terminologique, le procureur du Roi ne rédige plus d’acte d’opposition à l’acquisition de la nationalité mais émet soit un avis négatif à l’acquisition de la nationalité, soit envoie à l’officier de l’état civil une attestation signifiant l’absence d’avis négatif.

173. Pour le surplus, compte tenu des modifications apportées à la procédure de naturalisation (à la suite de la révision de la Constitution de 1993-1994 (réforme du système bicaméral), la naturalisation est devenue une compétence exclusive de la Chambre des représentants, réglée par la loi du 13 avril 1995[48]), “, la loi de 1998 prévoie qu’en cas d’avis négatif, si l’intéressé ne saisit pas le tribunal de première instance, l’officier de l’état civil transmet son dossier à la Chambre des représentants en vue de “transformer” sa déclaration de nationalité en demande de naturalisation.

[48] *Moniteur belge*, 10 juin 1995, entrée en vigueur le 31 décembre 1995.

— Wijziging door de wet van 1 maart 2000

174. Bij de wet van 1 maart 2000 (*Belgisch Staatsblad* van 6 april 2000, in werking getreden op 1 mei 2000) wordt een belangrijke wijziging aangebracht aan artikel 12*bis* van het Wetboek van de Belgische nationaliteit. De mogelijkheid om de Belgische nationaliteit te verkrijgen door verklaring, wordt opengesteld voor een ruimere groep personen.

175. Vanaf dan komen de volgende personen in aanmerking voor het verkrijgen van de Belgische nationaliteit door nationaliteitsverklaring afgelegd voor de ambtenaar van de burgerlijke stand, voor zover ze de leeftijd van achttien jaar hebben bereikt:

— de in België geboren vreemdeling die er sedert zijn geboorte zijn hoofdverblijf heeft;

— de in het buitenland geboren vreemdeling van wie een ouder op het tijdstip van de verklaring de Belgische nationaliteit bezit;

— de vreemdeling die sedert ten minste zeven jaar zijn hoofdverblijf in België heeft gevestigd en die, op het tijdstip van de verklaring, gemachtigd is of toegelaten wordt tot een verblijf van onbeperkte duur in het Rijk of toegelaten wordt om er zich te vestigen.

176. Voorts wordt de aan de procureur des Konings toegewezen termijn om een negatief advies te verlenen, ingekort van twee maanden tot één maand. Achteraf wordt die termijn bij de wet van 27 december 2006 (*Belgisch Staatsblad* van 28 december 2006, in werking getreden op 7 januari 2007) opnieuw gewijzigd en verhoogd tot vier maanden, zoals thans het geval is.

2.1.3. De geldende wetgeving betreffende de beroepskaarten ten tijde van de aanvraag van de heer Alijan Ibragimov.

177. De heer Alijan Ibragimov verwerft op 10 juli 1997 een beroepskaart, overeenkomstig de bepalingen van de wet van 19 februari 1965 betreffende de uitoefening van de zelfstandige beroepsactiviteiten der vreemdelingen (zie *supra* punt 1.1.2.1.).

2.2. ***De casus van de heer Alijan Ibragimov***

178. Op het ogenblik van de feiten die de onderzoekscommissie interesseren, is het gezin Ibragimov gedomicilieerd in de gemeente Eigenbrakel.

— Modification par la loi du 1er mars 2000

174. Une importante modification de l'article 12*bis* du Code de la Nationalité belge est apportée par la loi du 1er mars 2000 (*Moniteur belge* du 6 avril 2000, entrée en vigueur le 1er mai 2000). La possibilité d'acquérir la nationalité belge par déclaration est ouverte à une plus grande catégorie de personnes.

175. Peuvent dorénavant acquérir la nationalité belge par déclaration de nationalité faite devant l'officier de l'état civil, s'ils ont atteint l'âge de dix-huit ans:

— l'étranger né en Belgique et y ayant sa résidence principale depuis sa naissance;

— l'étranger né à l'étranger dont l'un des parents possède la nationalité belge au moment de la déclaration;

— l'étranger qui a fixé sa résidence principale en Belgique depuis au moins sept ans, et qui, au moment de la déclaration, est admis ou autorisé à séjourner pour une durée illimitée dans le Royaume, ou est autorisé à s'y établir.

176. Le délai octroyé au procureur du Roi pour rendre un avis négatif passe également à un mois au lieu de deux mois précédemment. Il sera ensuite à nouveau modifié par la loi du 27 décembre 2006 (*Moniteur belge* du 28 décembre 2006, en vigueur le 7 janvier 2007) pour être de quatre mois, comme actuellement.

2.1.3. Législation en vigueur en matière de cartes professionnelles à l'époque de la demande de M. Alijan Ibragimov.

177. Le 10 juillet 1997, M. Alijan Ibragimov obtient une carte professionnelle conformément aux dispositions de la loi du 19 février 1965 relative à l'exercice, par les étrangers, des activités professionnelles indépendantes (voir *supra*, point 1.1.2.1.).

2.2. ***Le cas de M. Alijan Ibragimov***

178. À l'époque des faits examinés par la commission d'enquête, la famille Ibragimov est domiciliée dans la commune de Braine-l'Alleud.

179. De heer Alijan Ibragimov leidt twee procedures in om de Belgische nationaliteit te verkrijgen. De eerste – een aanvraag tot naturalisatie – levert niet het verhoopte resultaat op. De tweede – een nationaliteitsverklaring bij de burgerlijke stand – levert wel het verhoopte resultaat op.

2.2.1. *Mislukte naturalisatiepoging van de heer Alijan Ibragimov*

180. Op 30 januari 1997 komt de heer Alijan Ibragimov met een paspoort van Kazachstan voor het eerst naar België en verkrijgt een visum voor 90 dagen.[49]

181. Op 10 februari 1997 maakt hij het voorwerp uit van een aankomstverklaring, geldig tot 30 april 1997.[50]

182. Op 28 april 1997 vraagt de heer Alijan Ibragimov een verblijfsvergunning aan.[51]

183. De naturalisatieaanvraag van de heer Alijan Ibragimov, gedateerd op 21 maart 1997, wordt op 30 april 1997 ingediend via de heer Philippe Rozenberg, parlementslid van het Brusselse Gewest en de Franse Gemeenschap. Er worden zeven aanbevelingsbrieven bijgevoegd, waaronder die van de heer Nicolas Atherinos, S*enior Vice President* van Tractebel en van de heer Daniel Deroux, *Chief Executive Officer* van Tractebel. Deze aanbevelingsbrief is gedateerd op 7 april 1997 en heeft betrekking op het verkrijgen van een verblijfsvergunning en een beroepskaart.[52]

184. Op 5 juni 1997 wordt het bevel tot het verlaten van het grondgebied betekend aan de heer Alijan Ibragimov, een bevel waaraan geen gevolg wordt gegeven gezien hij voorafgaandelijk, op 28 april 1997 (zie *supra*), een verblijfsvergunning heeft aangevraagd.[53]

185. Op 16 juni 1997 wordt een consultancycontract gesloten tussen de heer Alijan Ibragimov en Tractebel. Dit contract heeft als opschortende voorwaarde opgenomen dat de heer Alijan Ibragimov ten laatste op 30 november 1997 over een beroepskaart moet beschikken. De heer Daniel Deroux, toenmalig CEO van Tractebel, verklaart dat dit contract mogelijk een vervalsing is[54]: “Ik zeg het U: mijn handtekening staat op veel

[49] Hoorzitting met de heer Bruno Bulthé, 8 maart 2017, CRIV 54 K013, p. 3.
[50] *Ibidem*.
[51] *Ibidem*.
[52] Hoorzitting met de heren Daniel Deroux en Philippe Bodson, 22 februari 2017, CRIV 54 K011, p. 10 en naturalisatiedossier van de heer Alijan Ibragimov.
[53] Hoorzitting met de heer Bruno Bulthé, 8 maart 2017, CRIV 54 K013, p. 3.
[54] Hoorzitting met de heren Daniel Deroux en Philippe Bodson, 22 februari 2017, CRIV 54 K011, p. 11 tot p. 13.

179. M. Alijan Ibragimov entame deux procédures en vue d’obtenir la nationalité belge. La première – une demande de naturalisation – n’a pas le résultat escompté, contrairement à la seconde – une déclaration de nationalité faite à l’officier de l’état civil.

2.2.1. *Échec de la tentative de naturalisation de M. Alijan Ibragimov*

180. Le 30 janvier 1997, M. Alijan Ibragimov, muni d’un passeport kazakh, arrive pour la première fois en Belgique et obtient un visa pour une durée de 90 jours.[49]

181. Le 10 février 1997, il fait l’objet d’une déclaration d’arrivée, valable jusqu’au 30 avril 1997.[50]

182. Le 28 avril 1997, M. Alijan Ibragimov demande un titre de séjour.[51]

183. La demande de naturalisation de M. Alijan Ibragimov, datée du 21 mars 1997, est introduite le 30 avril 1997 par le biais de M. Philippe Rozenberg, député de la Région bruxelloise et de la Communauté française. Sept lettres de recommandation y sont jointes, en ce compris celle de M. Nicolas Atherinos, *Senior Vice President* de Tractebel, et de M. Daniel Deroux, *Chief Executive Officer* de Tractebel. Cette lettre de recommandation date du 7 avril 1997 et concerne la délivrance d’un titre de séjour et d’une carte professionnelle.[52]

184. Le 5 juin 1997, l’ordre de quitter le territoire est signifié à M. Alijan Ibragimov, mais aucune suite n’y est donnée, car il a au préalable (le 28 avril 1997, voir *supra*) demandé un titre de séjour.[53]

185. Le 16 juin 1997, un contrat de consultance est conclu entre M. Alijan Ibragimov et Tractebel. Ce contrat comporte une condition suspensive: M. Alijan Ibragimov doit disposer d’une carte professionnelle au plus tard le 30 novembre 1997. M. Daniel Deroux, ancien CEO de Tractebel, a déclaré qu’il était possible que ce contrat soit une contrefaçon[54]: “Je vous le dis: ma signature figure sur beaucoup de documents où je ne l’ai jamais

[49] Audition de M. Bruno Bulthé, 8 mars 2017, CRIV 54 K013, p. 3.
[50] *Ibidem.*
[51] *Ibidem.*
[52] Audition de MM. Daniel Deroux et Philippe Bodson, 22 février 2017, CRIV 54 K011, p. 10 et dossier de naturalisation de M. Alijan Ibragimov.
[53] Audition de M. Bruno Bulthé, 8 mars 2017, CRIV 54 K013, p. 3.
[54] Audition de MM. Daniel Deroux et Philippe Bodson, 22 février 2017, CRIV 54 K011, p. 11 à p. 13.

documenten die ik zelf nooit heb ondertekend. Het is misschien een vervalsing … Ik heb zoveel vervalsingen ontdekt in deze zaak." (vertaling).

186. Op 17 juni 1997 opent de Brusselse onderzoeksrechter Damien Vandermeersch een onderzoek naar de heer Philippe Rozenberg met betrekking tot passieve omkoping.[55]

Het uitgangspunt van het dossier is een anonieme bron die het gerecht vier documenten ter kennis heeft gebracht, die hoofdzakelijk betrekking hebben op de heer Philippe Rozenberg.[56]

De heer Philippe Rozenberg en anderen uit zijn omgeving maken zich sterk dat zij ten behoeve van uit de voormalige USSR afkomstige mensen faciliteiten zullen verkrijgen[57], als daar vrij veel geld tegenover staat.

Eén van de bij dat onderzoek teruggevonden documenten, d.d. 19 december 1996, toont aan dat de heer Alijan Ibragimov twee miljoen Belgische frank heeft bezorgd aan de heer Eric Van de Weghe, ten behoeve van volksvertegenwoordiger Philippe Rozenberg. In januari 1997 schreef de heer Philippe Rozenberg een brief aan de heer Alijan Ibragimov waarin hij aangeeft alles in het werk te stellen om hem voldoening te verschaffen bij diens verkrijging van de Belgische nationaliteit.[58]

Het gerechtelijk dossier 162/97 wordt in twee jaar afgerond, na een internationale rogatoire commissie, en het wordt, voor zover dienstig, meegedeeld in de loop van het tweede semester van 1999. Daarbij legt onderzoeksrechter Damien Vandermeersch de heer Philippe Rozenberg passieve corruptie ten laste.

Volgens onderzoeksrechter Damien Vandermeersch heeft de "vordering op zich laten wachten daar die pas in januari 2004 een feit was."[59]

De heer Damien Vandermeersch verklaart deze lange termijn door de door het parket gemaakte keuze van de prioriteiten. "Indien u veel dossiers hebt, is het soms gemakkelijker dossiers te nemen die eenvoudiger

[55] Hoorzitting met de heer Damien Vandermeersch, 22 februari 2017, CRIV 54 K011, p. 1.
[56] *Ibidem*.
[57] Hoorzitting met de heer Benoît Dufour, 22 februari 2017, CRIV 54 K010, p. 4.
[58] Hoorzitting met de heer Benoît Dufour, 22 februari 2017, CRIV 54 K010, p. 7.
[59] Hoorzitting met de heer Damien Vandermeersch, 22 februari 2017, CRIV 54 K011, p. 4.

apposée. C'est peut-être un faux … J'ai découvert tellement de faux dans cette affaire".

186. Le 17 juin 1997, le juge d'instruction bruxellois Damien Vandermeersch ouvre une enquête au sujet de M. Philippe Rozenberg concernant des actes de corruption passive.[55]

Le point de départ du dossier est une source anonyme qui a communiqué à la Justice quatre documents concernant principalement M. Philippe Rozenberg.[56]

M. Philippe Rozenberg et d'autres personnes de son entourage, moyennant des fonds relativement importants, se font forts d'obtenir des facilités à des personnes venant de l'ex-URSS.[57]

Un des documents retrouvés dans le cadre de cette enquête, daté du 19 décembre 1996, atteste de la remise de deux millions d'anciens francs belges de M. Alijan Ibragimov à M. Eric Van de Weghe, au profit du député Philippe Rozenberg. En janvier 1997, M. Philippe Rozenberg adresse un courrier à M. Alijan Ibragimov dans lequel il dit mettre tout en œuvre pour "vous donner satisfaction dans le cadre de l'obtention de la nationalité belge".[58]

Le dossier judiciaire 162/97 est clos en deux ans, après une commission rogatoire internationale et communiqué à toute fin dans le courant du dernier semestre 1999. Le juge d'instruction Damien Vandermeersch inculpe M. Philippe Rozenberg de corruption passive.

Le réquisitoire du parquet s'est, selon les termes du juge Damien Vandermeersch, "fait attendre puisqu'il n'est arrivé qu'en janvier 2004".[59]

M. Damien Vandermeersch explique ce long délai par un choix de priorités opéré par le parquet: "Quand vous avez beaucoup de dossiers, il est parfois plus facile de prendre des dossiers plus simples et plus directs où il y

[55] Audition de M. Damien Vandermeersch, 22 févier 2017, CRIV 54 K011, p. 1.
[56] *Ibidem.*
[57] Audition de M. Benoît Dufour, 22 février 2017, CRIV 54 K010, p. 4.
[58] Audition de M. Benoît Dufour, 22 février 2017, CRIV 54 K010, p. 7.
[59] Audition de M. Damien Vandermeersch, 22 février 2017, CRIV 54 K011, p. 4.

en duidelijker zijn en minder aanleiding geven tot discussie" (vertaling)[60]. De heer Damien Vandermeersch merkt op dat met name dit dossier omvangrijk was en een complex juridisch vraagstuk bevatte.

In 2008 wordt de zaak verjaard verklaard.[61]

187. Op 2 juli 1997 wordt de vraag van de heer Alijan Ibragimov tot het verkrijgen van een verblijfsvergunning onontvankelijk verklaard en wordt hem opnieuw een bevel tot het verlaten van het grondgebied betekend.[62]

188. Op 9 juli 1997 verleent de Dienst Vreemdelingenzaken een verblijfstitel aan de heer Alijan Ibragimov.

189. Op 10 juli 1997 verkrijgt de heer Alijan Ibragimov een beroepskaart.

190. Op 10 september 1997 krijgt de heer Alijan Ibragimov een inschrijving op het vreemdelingenregister van Eigenbrakel, enerzijds op basis van een verkregen beroepskaart en anderzijds via het verkrijgen van een nieuw visum.[63]

191. Op 18 september 1997 deelt de Veiligheid van de Staat aan de Dienst Vreemdelingenzaken mee dat de heer Alijan Ibragimov nauwe banden zou onderhouden met de Russische maffia.

192. Op 20 oktober 1997 verzoekt de dienst Naturalisaties van de Kamer van volksvertegenwoordigers de Veiligheid van de Staat en het parket van Nijvel om een advies over de aanvraag tot naturalisatie van de heer Alijan Ibragimov.

193. Op 21 oktober 1997 informeert het Centraal Strafregister de Kamer dat het strafregister van de heer Alijan Ibragimov blanco is.

194. De Veiligheid van de Staat laat op 29 oktober 1997 aan de Kamer van volksvertegenwoordigers weten dat zij betreffende de naturalisatieaanvraag niets te vermelden heeft. Een maand eerder stuurde Veiligheid van de Staat nog een brief naar de Dienst Vreemdelingenzaken omtrent banden van de heer Alijan Ibragimov met de Russische maffia. Desondanks wordt een maand later toch een stempel "*Rien à signaler* | Niets te vermelden" gezet. Op de vraag naar een verklaring hiervoor, geeft de heer Jaak Raes,

[60] Hoorzitting met de heer Damien Vandermeersch, 22 februari 2017, CRIV 54 K011, p. 5.
[61] *Ibidem.*
[62] Hoorzitting met de heer Bruno Bulthé, 8 maart 2017, CRIV 54 K013, p. 3.
[63] *Ibidem.*

a moins de discussions".[60] En l'occurrence, M. Damien Vandermeersch relève que ce dossier était volumineux et contenait une question juridique complexe.

L'affaire est déclarée prescrite en 2008.[61]

187. Le 2 juillet 1997, la demande de M. Alijan Ibragimov d'obtention d'un titre de séjour est déclarée irrecevable et un nouvel ordre de quitter le territoire est signifié à M. Alijan Ibragimov.[62]

188. Le 9 juillet 1997, l'Office des Étrangers délivre un titre de séjour à M. Alijan Ibragimov.

189. Le 10 juillet 1997, M. Alijan Ibragimov obtient une carte professionnelle.

190. Le 10 septembre 1997, M. Alijan Ibragimov est inscrit au registre des étrangers de Braine-l'Alleud, d'une part, sur la base de la carte professionnelle qui lui avait été délivrée et, d'autre part, du nouveau visa qu'il a obtenu.[63]

191. Le 18 septembre 1997, la Sûreté de l'État indique à l'Office des Étrangers que M. Alijan Ibragimov entretiendrait des relations étroites avec la mafia russe.

192. Le 20 octobre 1997, le service des Naturalisations de la Chambre des représentants demande à la Sûreté de l'État et au parquet de Nivelles un avis sur la demande de naturalisation de M. Alijan Ibragimov.

193. Le 21 octobre 1997, le Casier judiciaire central informe la Chambre que le casier judiciaire de M. Alijan Ibragimov est vierge.

194. Le 29 octobre 1997, la Sûreté de l'État fait savoir à la Chambre des représentants qu'elle n'a rien à signaler concernant la demande de naturalisation. Un mois plus tôt, la Sûreté de l'État avait encore envoyé une lettre à l'Office des Étrangers signalant des liens entre M. Alijan Ibragimov et la mafia russe. Malgré tout, elle émet un avis "Rien à signaler | *Niets te vermelden*" un mois plus tard. Lorsqu'on lui a demandé des explications sur ce point, M. Jaak Raes, administrateur général de la Sûreté de l'État, a déclaré qu'il ne pouvait trouver

[60] Audition de M. Damien Vandermeersch, 22 février 2017, CRIV 54 K011, p. 5.
[61] *Ibidem.*
[62] Audition de M. Bruno Bulthé, 8 mars 2017, CRIV 54 K013, p. 3.
[63] *Ibidem.*

administrateur-generaal van de Staatsveiligheid, aan dat hij niets kan vinden dat steek houdt om de commissie ervan te overtuigen dat er juist gehandeld werd: “Hier zit duidelijk een knoop. Ik moet dat vaststellen.”[64]

195. Op 3 december 1997 stuurt de lokale politie van Eigenbrakel aan het parket van Nijvel een verslag in het kader van de naturalisatieaanvraag van de heer Alijan Ibragimov. In dit verslag wordt gemeld dat de aanvrager geen van de landstalen spreekt, maar zich uitdrukt in het Engels. Volgens het besluit van het verslag is een oordeel niet mogelijk omdat de aanvrager niet lang genoeg op het grondgebied verblijft om aanspraak te kunnen maken op een naturalisatie.

196. Op 16 december 1997 richt de heer Nicolas Atherinos (Tractebel) een aanbevelingsbrief ten gunste van de heer Alijan Ibragimov aan de heer Claude Eerdekens, voorzitter van de commissie voor de Naturalisaties en aan de heer Jean-Pierre Detremmerie, lid van de commissie voor de Naturalisaties.

197. Op 8 januari 1998 stuurt de heer Jean-Pierre Detremmerie een antwoord aan de heer Nicolas Atherinos. Op 13 januari 1998 stuurt eveneens de heer Claude Eerdekens een antwoord, met de melding dat het onderzoek naar de naturalisatieaanvraag nog aan de gang is.[65]

198. Op 17 februari 1998 verneemt het parket van Nijvel per telefoon van de diensten van de Kamer van volksvertegenwoordigers de banden tussen de heer Alijan Ibragimov en de Russische maffia. Het parket verneemt zo het lopende onderzoek van onderzoeksrechter Damien Vandermeersch over de heer Philippe Rozenberg (zie *supra*).

199. Op 22 juni 1998 brengt de procureur des Konings van Nijvel een ongunstig advies uit betreffende de naturalisatie van de heer Alijan Ibragimov.

200. Op 8 juli 1998 brengt de Dienst Vreemdelingenzaken eveneens een ongunstig advies uit.

201. Op 8 september 1998 richt mevrouw Rose-Marie Sukennik, advocate, een aanbevelingsbrief ten gunste van de heer Alijan Ibragimov aan de heren Claude Eerdekens en Jean-Pierre Detremmerie. Deze advocate werd aangesteld door de heer Alijan Ibragimov op aanraden van Tractebel, die aan een groot zakenkabinet gevraagd had om het verblijf van de heer Alijan Ibragimov in België te behartigen. Dit zakenkabinet heeft

[64] Hoorzitting met de heer Jaak Raes, 15 februari 2017, CRIV 54 K009, p. 9.

[65] Hoorzitting met de heer Benoît Dufour, 22 februari 2017, CRIV 54 K010, p 7 en p. 8.

aucune explication qui tienne la route pour convaincre la commission que la Sûreté de l’État avait agi correctement. “Il y a clairement un problème en l’occurrence. Je ne peux que le constater.”[64]

195. Le 3 décembre 1997, la police locale de Braine-l’Alleud envoie au parquet de Nivelles un rapport concernant la demande de naturalisation de M. Alijan Ibragimov. Dans ce rapport, il est indiqué que le demandeur ne parle aucune des langues nationales, mais qu’il s’exprime en anglais. Selon la conclusion du rapport, il n’est pas possible d’émettre un jugement car le demandeur ne réside pas depuis suffisamment longtemps sur le territoire pour pouvoir prétendre à la naturalisation.

196. Le 16 décembre 1997, M. Nicolas Atherinos (Tractebel) envoie une lettre de recommandation en faveur de M. Alijan Ibragimov à M. Claude Eerdekens, président de la commission des Naturalisations, et à M. Jean-Pierre Detremmerie, membre de la commission des Naturalisations.

197. Le 8 janvier 1998, M. Jean-Pierre Detremmerie adresse une réponse à M. Nicolas Atherinos. Le 13 janvier 1998, M. Claude Eerdekens répond à son tour et fait savoir que l’enquête sur la demande de naturalisation est encore en cours.[65]

198. Le 17 février 1998, le parquet de Nivelles est informé par téléphone par les services de la Chambre des représentants des relations entre M. Alijan Ibragimov et la mafia russe. Le parquet apprend ainsi qu’une enquête a été ouverte par le juge d’instruction, M. Damien Vandermeersch au sujet de M. Philippe Rozenberg (voir ci-dessus).

199. Le 22 juin 1998, le procureur du Roi de Nivelles, rend un avis défavorable à la naturalisation de M. Alijan Ibragimov.

200. L’Office des Étrangers fait de même le 8 juillet 1998.

201. Le 8 septembre 1998, Mme Rose-Marie Sukennik, avocate, envoie une lettre de recommandation en faveur de M. Alijan Ibragimov à M. Claude Eerdekens et M. Jean-Pierre Detremmerie. Cette avocate avait été engagée par M. Alijan Ibragimov sur les conseils de Tractebel, qui avait demandé à un cabinet d’affaires de défendre le séjour de M. Alijan Ibragimov en Belgique. Ce cabinet a ensuite pris contact avec

[64] Audition de M. Jaak Raes, 15 février 2017, CRIV 54 K009, p. 9.

[65] Audition de M. Benoît Dufour, 22 février 2017, CRIV 54 K010, p. 7 et p. 8.

vervolgens contact genomen met advocate Rose-Marie Sukennik, als specialiste in deze materie, om te helpen met het verkrijgen van een beroepskaart.[66]

202. Op 11 september 1998 richt de heer Daniel Deroux (Tractebel) een aanbevelingsbrief ten gunste van de heer Alijan Ibragimov aan de heren Claude Eerdekens en Jean-Pierre Detremmerie.

203. Op 1 oktober 1998 brengt volksvertegenwoordiger Claude Eerdekens een ongunstig advies uit betreffende de naturalisatie van de heer Alijan Ibragimov.

204. Op 9 oktober 1998 richt mevrouw Rose-Marie Sukennik een tweede schrijven aan de heer Claude Eerdekens waarbij ze hem met aandrang verzoekt de beslissing inzake de naturalisatieaanvraag van de heer Alijan Ibragimov uit te stellen.

205. Op 16 november 1998 richt mevrouw Rose-Marie Sukennik een derde schrijven aan de heer Claude Eerdekens om te pleiten voor de heer Alijan Ibragimov.[67]

206. Op 25 november 1998 beslist de commissie Naturalisaties om de naturalisatieaanvraag af te wijzen; die beslissing wordt op 17 december 1998 door de plenaire vergadering van de Kamer bevestigd.

2.2.2. *Nationaliteitsverklaring afgelegd voor de ambtenaar van de burgerlijke stand*

207. De tweede procedure van de heer Alijan Ibragimov om de Belgische nationaliteit te verkrijgen, slaagt. Het gaat om een procedure van verklaring van nationaliteitskeuze voor de ambtenaar van de burgerlijke stand.

208. Op 20 december 2004 dient de heer Alijan Ibragimov een verklaring van nationaliteitskeuze in bij de ambtenaar van de burgerlijke stand van Eigenbrakel; aangezien het dossier volledig is, wordt het op 21 december 2004 bezorgd aan het parket van Nijvel, dat in een brief van 23 december 2004 de ontvangst ervan bevestigt. Het parket van Nijvel heeft tot 23 januari 2005 de tijd om een negatief advies uit te brengen, dan wel om een attest te bezorgen waarin wordt meegedeeld dat er geen negatief advies is; gebeurt dat niet dan moet, overeenkomstig de wettelijke bepalingen, de ambtenaar van de burgerlijke stand de verklaring ambtshalve inschrijven in de registers van de

[66] Hoorzitting met mevrouw Rose-Marie Sukennik, 22 februari 2017, CRIV 54 K011, p. 4 en p. 12.

[67] Naturalisatiedossier van de heer Alijan Ibragimov.

maître Rose-Marie Sukennik, spécialiste en la matière, pour l'aider à obtenir une carte professionnelle.[66]

202. Le 11 septembre 1998, M. Daniel Deroux (Tractebel) envoie une lettre de recommandation en faveur de M. Alijan Ibragimov à M. Claude Eerdekens et M. Jean-Pierre Detremmerie.

203. Le 1er octobre 1998, le député Claude Eerdekens émet un avis défavorable sur la demande de naturalisation de M. Alijan Ibragimov.

204. Le 9 octobre 1998, Mme Rose-Marie Sukennik, avocate, envoie une deuxième lettre à M. Claude Eerdekens, dans laquelle elle le prie instamment de reporter la décision relative à la demande de naturalisation de M. Alijan Ibragimov.

205. Le 16 novembre 1998, Mme Rose-Marie Sukennik envoie une troisième lettre à M. Claude Eerdekens dans laquelle elle plaide en faveur de M. Alijan Ibragimov.[67]

206. Le 25 novembre 1998, la commission des Naturalisations décide de rejeter la demande de naturalisation, décision entérinée par l'assemblée plénière de la Chambre le 17 décembre 1998.

2.2.2. *Déclaration de nationalité faite devant l'officier de l'État civil*

207. La seconde procédure introduite par M. Alijan Ibragimov en vue d'obtenir la nationalité belge a abouti. Il s'agit d'une procédure de déclaration de nationalité faite devant l'officier de l'État civil.

208. Le 20 décembre 2004, M. Alijan Ibragimov introduit une déclaration de nationalité devant l'officier de l'état civil de Braine-l'Alleud. Le dossier étant complet, il est transmis au parquet de Nivelles le 21 décembre 2004, qui en accuse réception par courrier du 23 décembre 2004. Le parquet de Nivelles a jusqu'au 23 janvier 2005 pour rendre un avis négatif ou transmettre une attestation signifiant l'absence d'avis négatif, à défaut de quoi, suivant le prescrit légal, la déclaration doit être inscrite d'office dans les registres de l'état civil par l'officier de l'état civil. Dans ce courrier du 23 décembre 2004, le procureur du Roi demande à l'officier de l'état civil de Braine-l'Alleud de bien vouloir,

[66] Audition de Mme Rose-Marie Sukennik, 22 février 2017, CRIV 54 K011, p. 4 et p. 12.

[67] Dossier de naturalisation de M. Alijan Ibragimov.

burgerlijke stand. In die brief van 23 december 2004 verzoekt de procureur des Konings de ambtenaar van de burgerlijke stand van Eigenbrakel hem na afloop van de bezwaartermijn van één maand een fotokopie van de inschrijving te bezorgen[68].

209. Op 21 december 2004 licht de gemeente Eigenbrakel de Veiligheid van de Staat in over de nationaliteitsaanvraag van de heer Alijan Ibragimov.

210. Op 24 december 2004 vraagt de gemeente Eigenbrakel aan de Dienst Vreemdelingenzaken om binnen de 15 dagen advies te geven over de verblijfstoestand van de heer Alijan Ibragimov. De Dienst Vreemdelingenzaken antwoordt niet omdat de heer Alijan Ibragimov voldoet aan de vereiste jaren verblijf.[69] Het parket van Nijvel raadpleegt het strafregister en vraagt het gebruikelijke politieonderzoek aan. De betrokkene is bij de politie en in de gerechtelijke documentatie niet bekend. Het positieve advies verlaat het parket van Nijvel op 18 januari 2005, dat wil zeggen binnen de wettelijke termijn.

211. De informatie over het bestaan van een dossier op het kabinet van onderzoeksrechter Damien Vandermeersch heeft in 1998 het parket van Nijvel bereikt via een telefoontje van de Kamer van volksvertegenwoordigers (zie *supra*).

212. Op het ogenblik van de aanvraag bestaan er bij het parket van Brussel gerechtelijke dossiers waarin de heer Alijan Ibragimov genoemd wordt. Volgens de procureur des Konings, de heer Jean-Claude Elslander, is het parket hiervan niet op de hoogte, omdat de parketten op dat ogenblik geen mogelijkheid hebben om toegang te krijgen tot informatie uit andere arrondissementen. Dat wordt, aldus de heer Elslander, pas mogelijk vanaf 2010, wanneer de toegang tot de nationale databank wordt bewerkstelligd. Alle andere arrondissementen ondervragen en binnen de wettelijke termijn antwoorden in een dossier waarin *a priori* geen enkel alarmerend teken voorkomt, is volgens de procureur des Konings ondenkbaar.

213. Er wordt echter geen verband gelegd tussen de informatie die werd verzameld in het kader van het naturalisatieverzoek – dat werd geweigerd – en in dat van de verklaring van nationaliteitskeuze – die wordt aanvaard –, maar dat kan volgens de procureur des Konings van Nijvel worden verklaard door een verschil in spelling van de naam van de verzoeker of door de onderbezetting bij de magistraten.

[68] Stukken die werden bezorgd door de gemeente Eigenbrakel.
[69] Hoorzitting met de heer Freddy Roosemont, 18 januari 2017, CRIV 54 K003, p. 2.

à l'expiration du délai d'opposition d'un mois, lui faire parvenir une photocopie de la transcription[68].

209. Le 21 décembre 2004, la commune de Braine-l'Alleud informe la Sûreté de l'État de la demande de nationalité de M. Alijan Ibragimov.

210. Le 24 décembre 2004, la commune de Braine-l'Alleud demande à l'Office des Étrangers de rendre dans les quinze jours un avis sur la situation de séjour de M. Alijan Ibragimov. L'Office ne répond pas parce que M. Alijan Ibragimov remplit la condition des années de séjour requises.[69] Le parquet de Nivelles consulte le casier judiciaire et demande l'enquête de police habituelle. L'intéressé n'est pas connu de la police ni dans la documentaire judiciaire. L'avis positif quitte le parquet de Nivelles le 18 janvier 2005, donc dans les délais légaux.

211. Une information sur l'existence d'un dossier instruit par le juge d'instruction Damien Vandermeersch est parvenue en 1998 au parquet de Nivelles par une communication téléphonique de la Chambre des représentants (voir *supra*).

212. Au moment de l'introduction de la demande, le parquet de Bruxelles dispose de dossiers judiciaires dans lesquels M. Alijan Ibragimov est cité. Selon le procureur du Roi, M. Jean-Claude Elslander, le parquet de Nivelles n'en est pas informé, dès lors que les parquets n'ont pas la possibilité d'accéder aux informations recueillies dans d'autres arrondissements. Selon M. Elslander, cela n'a été possible qu'à partir de 2010, année à partir de laquelle l'accès au fichier national a été organisé. Interroger tous les autres arrondissements, et en obtenir réponse dans le délai légal, dans un dossier où, *a priori*, aucun signal d'alarme n'existe, est inconcevable pour le procureur du Roi.

213. Il n'est fait de lien entre les informations recueillies dans le cadre de la demande de naturalisation – laquelle a été refusée – et la déclaration de nationalité – laquelle a été accordée –, mais cela peut s'expliquer, selon le procureur du Roi de Nivelles, par une discordance d'orthographe du nom du requérant ou par le sous-effectif des magistrats.

[68] Pièces communiquées par la commune de Braine-l'Alleud.
[69] Audition de M. Freddy Roosemont, 18 janvier 2017, CRIV 54 K003, p. 2.

214. Tijdens de hoorzitting met de procureur van Nijvel heeft die erop gewezen dat zijn parket in bijzonder moeilijke omstandigheden functioneerde, en dat zulks tot op zekere hoogte nog steeds het geval is[70]. De nationaliteitszaken werden behandeld door de burgerlijke afdeling, bestaande uit één magistraat en één griffier. De afdelingen van het parket waren verspreid over drie geografische zones, elk ongeveer vijf kilometer van elkaar verwijderd, wat betekende dat de magistraten elkaar niet in hetzelfde gebouw tegenkwamen, terwijl dat een gelegenheid kan zijn om informatie uit te wisselen.

215. De procureur des Konings heeft meermaals beklemtoond dat de naam van de heer Alijan Ibragimov soms als "Ibraguimov" werd gespeld, wat tot verwarring kan hebben geleid bij de geraadpleegde instanties. Tevens merkt hij op dat de naam van de betrokkene zelfs in het oorspronkelijke dossier van de Kamer als "Ibraguimov" werd gespeld en dat de beide schrijfwijzen soms door een zelfde dienst door elkaar werden gebruikt.

216. De procureur des Konings van Nijvel merkt tevens op dat het verslag omtrent de naturalisatieprocedure werd opgesteld door een andere politieman van Eigenbrakel dan die welke het verslag omtrent de nationaliteitsverklaring heeft opgesteld.[71]

217. De aanvraag van de gemeente Eigenbrakel komt bij de Veiligheid van de Staat aan op 4 januari 2005. Ze wordt naar de dienst "Analyse" doorgestuurd op 11 januari 2005. Het negatieve advies van die dienst verwijst naar banden met de georganiseerde misdaad en het in Brussel onderzochte dossier-Tractebel. Dit advies volgt het traditionele circuit: validatie door de hiërarchie en advies van de juridische dienst. Als gevolg van een vergissing wordt het advies op 2 februari 2005, dus sowieso al buiten termijn, eerst naar het parket van Brussel gezonden, dat echter niet het bevoegde parket is. Het komt pas op 25 februari 2005 aan op het parket van Nijvel, dat wil zeggen ruim buiten de termijn.

218. Het Vast Comité I heeft de ambtenaar van de Veiligheid van de Staat kunnen identificeren die de negatieve elementen heeft vergaard en die het te laat in Nijvel aangekomen negatieve advies heeft uitgebracht. Hij heeft verklaard nooit enige druk te hebben ondergaan noch enige manipulatie te hebben vastgesteld om de procedure te vertragen.

219. Aangezien de ambtenaar van de burgerlijke stand van Eigenbrakel op 23 januari 2005 van de procureur des Konings geen negatief advies inzake de

[70] Hoorzitting met de heer Jean-Claude Elslander, 18 januari 2017, CRIV 54 K003, p. 48, p. 50 en p. 53.

[71] Hoorzitting met de heer Jean-Claude Elslander, 18 januari 2017, CRIV 54 K003, p. 54.

214. Au cours de son audition, le procureur du Roi de Nivelles a souligné que son parquet fonctionnait, et dans une certaine mesure fonctionne encore, dans des conditions particulièrement difficiles[70]. La section qui s'occupait des questions de nationalité, était la section civile, composée d'un magistrat et d'un greffier. Les sections du parquet étaient dispersées en trois zones géographiques, éloignées les unes des autres d'environ cinq kilomètres, ce qui veut dire que les magistrats ne se croisaient pas dans un même bâtiment alors que cela peut être l'occasion d'un échange d'informations.

215. Le procureur du Roi a souligné à plusieurs reprises que le nom de M. Alijan Ibragimov avait été parfois orthographié "Ibraguimov", ce qui a pu être à l'origine de certaines confusions au sein des autorités consultées. Il fait également observer que même dans le dossier initial de la Chambre, le nom de l'intéressé est orthographié "Ibraguimov" et qu'au sein d'un même service les deux orthographes étaient parfois utilisées.

216. Le procureur du Roi de Nivelles relève aussi qu'au niveau de la police de Braine-l'Alleud, ce n'est pas le même policier qui a rédigé, d'une part, le rapport relatif à la procédure de naturalisation et, d'autre part, celui relatif à la déclaration de nationalité.[71]

217. La demande de la commune de Braine-l'Alleud arrive à la Sûreté de l'État le 4 janvier 2005. Elle est transférée au service "Analyse" le 11 janvier 2005. L'avis négatif du service renvoie à des liens avec le crime organisé et avec le dossier Tractebel instruit à Bruxelles. Cet avis suit le circuit traditionnel: validation par la hiérarchie et avis du service juridique. À la suite d'une erreur, l'avis est envoyé une première fois au parquet de Bruxelles, qui n'est toutefois pas le parquet compétent, le 2 février 2005, donc déjà hors délai. Il n'aboutit au parquet de Nivelles que le 25 février 2005, c'est-à-dire largement en dehors du délai imparti.

218. Le Comité permanent R a pu identifier l'agent de la Sûreté de l'État qui a collecté les éléments négatifs et a émis l'avis négatif qui est arrivé en retard à Nivelles. Celui-ci a déclaré n'avoir jamais subi la moindre pression ni constaté la moindre manipulation pour ralentir la procédure.

219. L'officier de l'état civil de Braine-l'Alleud n'ayant reçu, au 23 janvier 2005, aucun avis négatif du Procureur du Roi quant à la déclaration de nationalité

[70] Audition de M. Jean-Claude Elslander, 18 janvier 2017, CRIV 54 K003, p. 48, p. 50 et p. 53.

[71] Audition de M. Jean-Claude Elslander, 18 janvier 2017, CRIV 54 K003, p. 54.

nationaliteitsverklaring van de heer Alijan Ibragimov heeft ontvangen, heeft die ambtenaar die verklaring, overeenkomstig de wettelijke bepalingen, ambtshalve ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand. De heer Alijan Ibragimov verkrijgt aldus de Belgische nationaliteit op 24 januari 2005.

3. **De banden van de heren Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch met Tractebel en de gerechtelijke dossiers waarbij zij vanaf 1996 zijn betrokken**

3.1. ***De banden van* de heren Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch *met Tractebel***

220. Het naturalisatiedossier van de heer Alijan Ibragimov bevat door Tractebel-kaderleden ondertekende aanbevelingsbrieven, met name een door de heren Nicolas Atherinos en Daniel Deroux ondertekende eerbaarheidsverklaring van 7 april 1997, gericht "tot wie het aanbelangt", teneinde het verkrijgen van een verblijfsvergunning en van een arbeidskaart te faciliteren. Voorts wordt in september 1998 nog een brief verstuurd waarin Tractebel bevestigt dat de vennootschap de naturalisatie van de heer Alijan Ibragimov steunt.[72]

221. Volgens de door de onderzoekscommissie verkregen inlichtingen, wordt de Belgische advocate Rose-Marie Sukennik, die met de opvolging van het naturalisatiedossier van de heer Alijan Ibragimov was belast, voor die opdracht trouwens rechtstreeks door Tractebel bezoldigd.[73]

In haar brieven aan de Kamercommissie voor de Naturalisaties beklemtoont mevrouw Rose-Marie Sukennik overigens uitdrukkelijk de rol die de heer Alijan Ibragimov speelt of zou kunnen spelen bij het bevorderen van de zaken van Tractebel in Kazachstan, en dat men er derhalve belang bij heeft diens naturalisatie mogelijk te maken.[74]

3.2. ***Gerechtelijk luik***

222. Volgens de heren Daniel Deroux en Philippe Bodson botert het echter binnen de kortste keren niet meer tussen de heren Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch en Tractebel: de onderneming vindt dat zij maar weinig belangstelling betonen

[72] "(...) het bedrijf Tractebel zou zijn steun willen herbevestigen aan de naturalisatieaanvraag ingediend door de heer Alijan Ibragimov, die op actieve en cruciale wijze heeft bijgedragen tot de vestiging van ons bedrijf in Kazachstan" (vertaling).

[73] Hoorzitting met de heer Guy Rapaille, 29 maart 2017, CRIV 54 K018, 3.

[74] Hoorzitting met mevrouw Rose-Marie Sukennik, 22 februari 2017, CRIV 54 K011, 13.

de M. Alijan Ibragimov, l'a inscrit d'office dans les registres de l'état civil conformément au prescrit légal. M. Alijan Ibragimov obtient ainsi la nationalité belge le 24 janvier 2005.

3. **Les liens de MM. Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov et Alexandre Machkevitch avec Tractebel et les dossiers judiciaires les impliquant à partir de 1996**

3.1. ***Les liens de MM. Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov et Alexandre Machkevitch avec Tractebel***

220. Des lettres de recommandations signées par des cadres de Tractebel figurent dans le dossier de naturalisation de M. Alijan Ibragimov, notamment une attestation d'honorabilité signée par MM. Nicolas Atherinos et Daniel Deroux "à qui de droit", en vue de favoriser l'obtention d'un permis de séjour et d'une carte professionnelle, datée du 7 avril 1997. De même, une autre lettre a été envoyée en septembre 1998 pour confirmer le soutien de la société à la naturalisation de M. Alijan Ibragimov.[72]

221. Selon les renseignements obtenus par la commission, l'avocate belge Rose-Marie Sukennik, chargée de suivre le dossier de naturalisation de M. Alijan Ibragimov, a d'ailleurs été directement rémunérée par Tractebel pour cette mission.[73]

Dans les courriers envoyés par Mme Rose-Marie Sukennik à la commission des Naturalisations de la Chambre, il est fait explicitement référence au rôle que joue ou pourrait jouer M. Alijan Ibragimov pour favoriser les affaires de Tractebel au Kazakhstan, et, dès lors, de l'intérêt de permettre sa naturalisation.[74]

3.2. ***Volet judiciaire***

222. Mais selon MM. Daniel Deroux et Philippe Bodson, les relations entre MM. Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov et Alexandre Machkevitch et Tractebel se dégradent rapidement, dès lors que, aux yeux de Tractebel, leur intérêt par rapport au projet industriel est

[72] "(...) la société Tractebel aimerait reconfirmer son soutien à la demande de naturalisation introduite par M. Ibragimov, qui a contribué de manière active et essentielle à l'implantation de notre société au Kazakhstan".

[73] Audition de M. Guy Rapaille, 29 mars 2017, CRIV 54 K018, 3.

[74] Audition de Mme Rose-Marie Sukennik, 22 février 2017, CRIV 54 K011, 13.

voor het industrieel project en dat het er hen vooral om te doen is de exploitatie van de gasvoorraden van Kazachstan in dollars door te verkopen.

Volgens de heren Philippe Bodson en Daniel Deroux willen zij Tractebel dus instrumentaliseren[75].

223. Door de onverenigbaarheid van deze twee doelstellingen gaan de betrekkingen tussen de heren Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch en Tractebel erop achteruit. Het bedrijf betreurt dat het, vóór het aangaan van dat partnerschap, niet door de Veiligheid van de Staat, noch door de toenmalige regering "van buitenaf" wordt gewaarschuwd voor de ermee gepaard gaande risico's en beperkingen[76]. De onderzoekscommissie heeft niet kunnen nagaan of de regering al dan niet over die informatie beschikte.

224. Volgens de heer Bart Van Lijsebeth is het heel normaal dat Tractebel niet werd ingelicht door de Veiligheid van de Staat. De Veiligheid van de Staat stuurt haar nota's altijd naar officiële instanties.[77]

225. Van medio 1997 tot begin 1998 gaat het ook bergaf met de verstandhouding tussen de leden van de raad van bestuur van de onderneming; de Tractebelmedewerker die verantwoordelijk is voor het project in Kazachstan wordt er door de Belgische directie van beschuldigd partij te hebben gekozen voor de heren Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch. In augustus 1998 dient hij zijn ontslag in.[78]

[75] "Van binnenuit hebben wij gezien dat het bedrijf niet functioneerde en dat wij niet dezelfde doelstellingen hadden. Onze doelstellingen bestonden erin ons vak uit te oefenen, met name elektriciteit, verwarming, warm water voor sanitaire voorzieningen en – in voorkomend geval – gas te leveren, terwijl zij erop uit waren het bedrijf te blijven instrumentaliseren." (vertaling), (uittreksel uit de hoorzitting met de heer Daniel Deroux voor de onderzoekscommissie, 22 februari 2017, CRIV 54 K011, p. 6).

[76] "Het klopt dat de Veiligheid van de Staat mij had gewaarschuwd – niet voor het sluiten van een overeenkomst met de partners – maar wel voor het feit dat ik met de partners een overeenkomst had gesloten. Het was te laat. (…) Iemand van de Veiligheid van de Staat heeft mij opgezocht en heeft mij gezegd dat ik voor de partners moest opletten. Zij hebben mij gevraagd waarom ik niet door de regering was gewaarschuwd. Zij hebben mij gezegd dat de eerste minister toentertijd op de hoogte was. De eerste minister was kort voordien samen met mij in alle openheid naar Kazachstan gereisd. Wij hadden kunnen zijn gewaarschuwd, maar dat is niet gebeurd." (vertaling), (uittreksel uit de getuigenis van de heer Philippe Bodson voor de onderzoekscommissie, 22 februari 2017, CRIV 54 K011, p. 10).

[77] Hoorzitting met de heer Bart Van Lijsebeth, 8 maart 2017, CRIV 54 K013, p. 3.

[78] *Ibidem*, p. 13.

faible et qu'il s'agit surtout pour eux de pouvoir revendre en dollars le résultat de l'exploitation des ressources gazières du Kazakhstan; en d'autres mots.

Selon MM. Philippe Bodson et Daniel Deroux, d'utiliser Tractebel comme "une pompe à conversion"[75].

223. L'incompatibilité de ces deux objectifs conduit à une dégradation des relations entre MM. Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov et Alexandre Machkevitch et Tractebel, qui regrette de ne pas avoir été alertée "de l'extérieur", ni par la Sûreté de l'État, ni par le Gouvernement de l'époque, des risques et des limites de ce partenariat préalablement à la conclusion de celui-ci.[76] La commission d'enquête n'a pu vérifier si le gouvernement disposait de cette information ou pas.

224. Selon M. Bart Van Lijsebeth, il est parfaitement normal que Tractebel n'ait pas été informée par la Sûreté de l'État. La Sûreté de l'État envoie toujours ses notes à des instances officielles.[77]

225. À partir de la mi-1997 et jusqu'au début de l'année 1998, les relations se dégradent entre partenaires au sein du conseil d'administration de l'entreprise, le responsable de Tractebel au Kazakhstan étant accusé par la direction belge d'avoir pris parti pour MM. Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov et Alexandre Machkevitch et quittant son poste en août 1998.[78]

[75] "C'est de l'intérieur que nous avons vu que la société ne fonctionnait pas et qu'on n'avait pas les mêmes objectifs. Nos objectifs étaient de faire notre métier, de fournir de l'électricité, du chauffage, de l'eau sanitaire chaude et, le cas échéant, du gaz, tandis qu'eux voulaient continuer à faire fonctionner la pompe à conversion." (extrait de l'audition de M.Daniel Deroux devant la Commission d'Enquête, le 22 février 2017, CRIV 54 K011, p. 6.)

[76] "C'est vrai que la Sûreté de l'État m'a averti, non pas de contracter avec les partenaires, mais d'avoir contracté avec les partenaires. C'était trop tard. (...) C'est quelqu'un de la Sûreté de l'État qui est venu me voir et me dire de faire attention aux partenaires. Ils m'ont demandé pourquoi je n'avais pas été prévenu par le gouvernement. Ils m'ont dit qu'à l'époque, le premier ministre était au courant. Le premier ministre s'était exhibé avec moi au Kazakhstan un peu avant. Nous aurions pu être prévenus mais nous ne l'avons pas été", extrait du témoignage de M.Philippe Bodson devant la Commission d'Enquête le 22 février 2017, CRIV 54 K011, p. 10.

[77] Audition de M. Bart Van Lijsebeth, 8 mars 2017, CRIV 54 K013, p. 3.

[78] *Ibidem*, p. 13

3.3. *De gerechtelijke dossiers waarbij de heren Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch sinds 1996 betrokken zijn*

226. In verband met dat Tractebel-tijdperk, dan wel gelijklopend daarmee, heeft het Belgische gerecht meerdere gerechtelijke onderzoeken naar de heren Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch geopend.

227. Eerst en vooral is er het zogenaamde "dossier-Napoleon", dat ressorteert onder de verantwoordelijkheid van onderzoeksrechter Dominique De Haan.[79] Dat onderzoek wordt geopend nadat op 24 juni 1996 bij de CFI een aangifte binnenloopt van een vermoedelijke witwasoperatie ten belope van 220 miljoen Belgische frank; mevrouw Natalia Kajegueldina en de heer Alijan Ibragimov[80] zouden daarbij betrokken zijn via drie vastgoedaankopen, respectievelijk in Lillois, Waterloo en Sint-Genesius-Rode.[81]

Het onderzoek in dat dossier 78/96 wordt achtereenvolgens gevoerd door de onderzoeksrechters Françoise Roggen, Frédéric Lugentz en Laurence Heusghem. Rogatoire commissies worden uitgestuurd naar Zwitserland, naar Londen (waarbij de Britse overheid zich hevig verzet tegen het opzet de heer Lakshmi Mittal te doen getuigen[82]), naar Jersey en naar Kazachstan (in samenwerking met onderzoeksrechter Bruno Bulthé, die onderzoek voert in een ander dossier waarbij de heren Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch betrokken zijn[83]).

In het kader van huiszoekingen in Londen in verband met dat dossier-Napoleon achterhaalt de cel *Red Sky* van de BOB dat in het geheim een commissieloon van 55 miljoen dollar wordt gestort aan de vennootschap Emery[84] (waarvan de heren Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch aandeelhouder waren), opdat Tractebel die concessie voor de uitbating van gas in Kazachstan zou kunnen binnenhalen. Dat bedrag ligt hoger dan wat de verwerving van de concessie heeft gekost. Die openbaring ligt ten grondslag aan het gerechtelijk dossier-Tractebel nr. 4/2000, dat wordt behandeld door onderzoeksrechter Jean-Claude Van Espen.[85]

79 Hoorzitting met de heer Benoît Dufour, 22 februari 2017, CRIV 54 K010, p. 9.
80 *Ibidem*, p. 3.
81 *Ibidem*, p. 6.
82 Hoorzitting met mevrouw Françoise Roggen en de heer Frédéric Lugentz, 8 maart 2017, CRIV 54 K013, p. 4.
83 Zie *infra*.
84 Hoorzitting met mevrouw Françoise Roggen en de heer Frédéric Lugentz, 8 maart 2017, CRIV 54 K013, p. 4.
85 *Ibidem*, p. 5.

3.3. *Les dossiers judiciaires impliquant MM. Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov et Alexandre Machkevitch à partir de 1996*

226. En lien ou parallèlement avec cet épisode Tractebel, plusieurs enquêtes et instructions judiciaires impliquant MM. Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov et Alexandre Machkevitch ont été initiées par la justice belge.

227. Il y a eu tout d'abord le dossier dit "Napoléon", sous la responsabilité du juge d'instruction Dominique De Haan.[79] Il fait suite à une dénonciation à la Cellule de traitement des informations financière (CTIF) du 24 juin 1996, relative à un soupçon de blanchiment d'argent à hauteur de 220 millions de francs belges via trois acquisitions immobilières, respectivement à Lillois, à Waterloo et à Rhode[80], dans le chef de Mme Natalia Kajegueldina et de M. Alijan Ibragimov.[81]

Se sont succédé à l'instruction de ce dossier 78/96, les juges d'instruction Françoise Roggen, Frédéric Lugentz et Laurence Heusghem. Des commissions rogatoires ont été effectuées en Suisse, à Londres (avec pas mal de résistance des autorités britanniques, dès lors qu'il s'agissait de faire témoigner M. Lakshmi Mittal[82]), à Jersey et au Kazakhstan (en collaboration avec le juge d'instruction Bruno Bulthé, chargé d'une autre dossier impliquant MM. Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov et Alexandre Machkevitch[83]).

Dans le cadre de perquisitions effectuées à Londres relativement à ce dossier "Napoléon", la cellule *Red Sky* de la BSR identifie le versement d'une commission occulte de 55 millions de dollars à la société Emery[84] (dont MM. Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch étaient actionnaires), visant à permettre l'acquisition de cette concession d'exploitation de gaz au Kazakhstan par Tractebel. Un montant plus important que ce que l'acquisition de la concession n'avait coûté. Cette découverte alimente le dossier judiciaire dit "Tractebel" instruit par le juge Jean-Claude Van Espen sous le numéro 4/2000.[85]

79 Audition de M. Benoît Dufour, 22 février 2017, CRIV 54 K010, p. 9.
80 *Ibidem*, p. 3.
81 *Ibidem*, p. 6.
82 Audition de Mme Françoise Roggen et M. Frédéric Lugentz, 8 mars 2017, CRIV54 K013, p. 4.
83 Cf. *Infra*.
84 Audition de Mme Françoise Roggen et M. Frédéric Lugentz, 8 mars 2017, CRIV 54 K013, p. 4.
85 *Ibidem,* p. 5.

228. Ook onderzoeksrechter Frédéric Lugentz opent een onderzoek onder nr. 202/03 naar nog een ander commissieloon dat werd betaald aan een hooggeplaatste leidinggevende van Tractebel[86]. Naar aanleiding van nog andere geheime commissieloonstortingen opent de politie een derde onderzoek met de naam "Oman".[87]

De dossiers Tractebel nr. 4/00 van onderzoeksrechter Jean-Claude Van Espen, en nr. 202/03 van onderzoeksrechter Frédéric Lugentz, worden, nadat talrijke onderzoeksdaden werden uitgevoerd, enkele jaren later gesloten met de vaststelling dat de strafvordering was verjaard.[88]

229. Ter vervollediging van de lijst van gerechtelijke dossiers waarin de heren Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch betrokken zijn, kan tevens worden verwezen naar een dossier dat onderzoeksrechter Bruno Bulthé opent nadat de Engelse vennootschap Transworld begin december 1997 een klacht wegens misbruik van vertrouwen tegen de drie heren heeft ingediend. Ook dat dossier vergt tal van onderzoeksdaden, meer bepaald een bezoek aan de dienst Naturalisaties van de Kamer op 8 oktober 1998, alsook een rogatoire commissie naar Kazachstan (die weinig succesvol blijkt omdat de door de onderzoeksrechter gevraagde onderzoeksdaden en inbeslagnames niet kunnen plaatsvinden door een gebrek aan medewerking van de Kazachse overheid). De partij die de klacht heeft ingediend, stuurde het gerecht uiteindelijk een brief waarin ze aageeft die klacht te willen intrekken, omdat ze met de betrokkenen tot een compromis is gekomen. De raadkamer beslist vervolgens op 11 september 2003 de heren Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch buiten vervolging te stellen.[89]

230. In het kader van het nog niet afgeronde dossier 78/96 geven de advocaten van de heren Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch reeds in 2007/2008 aan onderzoeksrechter Frédéric Lugentz aan dat zij aanstuurden op een opschorting van de uitspraak, met de bedoeling om niet alleen een openbare zitting en de daaruit voortvloeiende schade voor hun zaken te voorkomen, maar ook een inbeschuldigingstelling wegens corruptie.[90] In diezelfde periode

[86] *Ibidem*, p. 5.
[87] Hoorzitting met de heer Benoît Dufour, 22 februari 2017, CRIV 54 K010, p. 3.
[88] Hoorzitting met mevrouw Françoise Roggen en de heer Frédéric Lugentz, 8 maart 2017, CRIV 54 K013, p. 9.
[89] Hoorzitting met de heer Bruno Bulthé, 8 maart 2017, CRIV 54 K013, p. 5.
[90] Hoorzitting met mevrouw Françoise Roggen en de heer Frédéric Lugentz, 8 maart 2017, CRIV 54 K013, p. 6 en p. 7.

228. Le juge Frédéric Lutgentz ouvre une autre instruction dans le cadre d'une autre commission visant un haut cadre de Tractebel sous le numéro 202/03[86]. Une troisième enquête concernant d'autres commissions occultes est ouverte par la police sous le nom d'Oman.[87]

Les dossiers Tractebel, n° 4/00 de M. Jean-Claude Van Espen, et n° 202/03 de M. Frédéric Lugentz, se sont terminés quelques années plus tard, après de nombreux devoirs d'enquête effectués, par un constat que la prescription de l'action publique était acquise.[88]

229. On peut également citer, pour être exhaustif par rapport aux dossiers judiciaires impliquant MM. Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov et Alexandre Machkevitch, un dossier instruit par le juge d'instruction Bruno Bulthé suite au dépôt début décembre 1997 d'une plainte par la société anglaise *Transworld* à leur encontre, pour abus de confiance. Ce dossier a également nécessité de nombreux devoirs d'enquête, notamment une visite au service des Naturalisations de la Chambre, le 8 octobre 1998, et une commission rogatoire très peu fructueuse au Kazakhstan (les devoirs et saisies demandés par le juge d'instruction ne pouvant être effectués, faute de coopération des autorités kazakhes). La partie plaignante transmettra finalement un courrier signifiant à la justice qu'elle souhaitait retirer sa plainte, étant parvenue à un compromis avec les intéressés. La chambre du conseil décide le 11 septembre 2003 le non-lieu pour MM. Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch.[89]

230. Déjà en 2007/2008, les avocats de MM.Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov et Alexandre Machkevitch expliquent au juge d'instruction Frédéric Lugentz, dans le cadre du dossier 78/96 toujours en cours, vouloir obtenir une suspension du prononcé, souhaitant éviter une audience publique et son impact sur leurs affaires, mais aussi une inculpation pour des faits de corruption.[90] C'est d'ailleurs à la même époque que le juge d'instruction Frédéric Lugentz est avisé qu'un détective

[86] *Ibidem*, p. 5.
[87] Audition de M. Benoît Dufour, 22 février 2017, CRIV 54 K010, p. 3.
[88] Audition de Mme Françoise Roggen et M. Frédéric Lugentz, 8 mars 2017, CRIV54 K013, p. 9.
[89] Audition de M. Bruno Bulthé, 8 mars 2017, CRIV 54 K013, p. 5.
[90] Audition de Mme Françoise Roggen et M. Frédéric Lugentz, 8 mars 2017, CRIV 54 K013, p. 6 et p. 7.

wordt onderzoeksrechter Frédéric Lugentz er trouwens van op de hoogte gebracht dat een voor een Frans detectivebureau werkende privédetective ermee belast is hem in het oog te houden.[91]

Uiteindelijk weigert de raadkamer op 18 februari 2011 de opschorting van de uitspraak, met als argument dat er in hoofde van de verdachten een duidelijk risico van minimalisering van de feiten is en dat er in dat stadium van de procedure geen aanleiding was om hen deze maatregel toe te kennen.[92] De heren Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch moeten voor de strafrechter verschijnen wegens bendevorming, valsheid in geschrifte en witwassen van geld.

231. De gebeurtenissen na deze beslissing worden toegelicht in Luik III., I. Vaststellingen, 3. De verruimde minnelijke schikking afgesloten betreffende het dossier betreffende de heren Patokh Chodiev, Alexandre Machkevitch en Alijan Ibragimov en consoorten. (zie *infra*).

[91] Hoorzitting met mevrouw Françoise Roggen en de heer Frédéric Lugentz, 8 maart 2017, CRIV 54 K013, p. 9.

[92] Wat na het arrest van de raadkamer volgt, komt in detail aan bod in het deel van dit verslag dat specifiek over de minnelijke schikking in strafzaken gaat (zie *infra*, Luik III).

privé, engagé par un cabinet de détectives français, a été chargé de le surveiller.[91]

In fine, la Chambre du Conseil, le 18 février 2011, refuse l'idée de la suspension du prononcé, estimant qu'il existe un risque manifeste de minimisation dans le chef des inculpés et qu'il n'y a donc pas lieu de leur accorder une telle mesure à ce stade de la procédure.[92] MM. Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov et Alexandre Machkevitch sont déférés devant le tribunal correctionnel pour association de malfaiteurs, faux en écriture et pratiques de blanchiment.

231. Les éléments consécutifs à cette décision seront développés dans le Volet III., I. Constatations, 3. La transaction élargie conclue au sujet du dossier relatif à MM. Pathok Chodiev, Alexandre Machkevitch et Alijan Ibragimov et consorts (voir *infra*).

[91] Audition de Mme Françoise Roggen et M. Frédéric Lugentz, 8 mars 2017, CRIV 54 K013, p. 9.

[92] Les suites de cet arrêt de la Chambre du Conseil seront détaillées dans la partie de ce rapport consacrée à la transaction pénale en tant que telle (voir *infra* Volet III).

II. — BEOORDELINGEN

1. Nationaliteitswetgeving

1.1. *Naturalisatie*

232. De nationaliteitswetgeving van toen is niet deze van nu:

De onderzoekscommissie onderzocht feiten die meer dan 20 jaar oud zijn. De heren Patokh Chodiev en Alijan Ibragimov vroegen de Belgische nationaliteit aan op grond van de wet van 13 april 1995 tot wijziging van de naturalisatieprocedure en van het Wetboek van de Belgische Nationaliteit. De voorwaarden die toen van toepassing waren, zijn sindsdien gewijzigd. Zo bepaalde de wet niet dat de aanvrager een definitieve verblijfstitel moest hebben verkregen (onbeperkt verblijf of vestiging). De aanvrager moest een "voldoende integratiewil" aantonen, wat niet impliceerde dat hij of zij voldoende kennis moest hebben van één van de landstalen. Zo was, in het geval van de heer Patokh Chodiev, het volgen van een cursus destijds voldoende om zijn integratiewil aan te tonen. De politie beschikte niet over een standaardnorm, het was dus een subjectieve beoordeling. In het kader van de in 1997 en 1998 vigerende naturalisatieprocedure, moest de Kamer informatie verzamelen die haar werd bezorgd door externe organen, met name de Dienst Vreemdelingenzaken, de Veiligheid van de Staat, het parket en de lokale politie. De termijnen waarbinnen deze adviezen moesten worden gevraagd, werden later uitgebreid. Voor de naturalisatieprocedure werd deze termijn uitgebreid van drie naar vier maanden.

233. Bepaalde organen bleken niet optimaal te zijn georganiseerd. De onderzoekscommissie heeft immers vastgesteld dat de informatie met betrekking tot de dossiers inzake de heer Patokh Chodiev en de heer Alijan Ibragimov soms laattijdig werd bezorgd, en dat die soms verkeerd, onvolledig of tegenstrijdig was. Nochtans moest de Kamer op basis van die informatie een beslissing nemen, wat gebeurde met de toekenning van de Belgische nationaliteit aan de heer Patokh Chodiev en met de weigering ervan aan de heer Alijan Ibragimov.

234. Met betrekking tot het dossier inzake de heer Patokh Chodiev moet worden vastgesteld dat de informatie waarover de Veiligheid van de Staat beschikte voordat de betrokkene zijn naturalisatieverzoek indiende, niet aan de Kamer werd doorgegeven, hoewel deze informatie de naturalisatieprocedure negatief had kunnen beïnvloeden.

235. Tevens moet worden vastgesteld dat het parket van Nijvel geen inspanningen heeft gedaan, dan wel destijds niet bij machte was, om te achterhalen of de

II. — APPRÉCIATIONS

1. Législation sur la nationalité

1.1. *Naturalisation*

232. La législation sur la nationalité applicable à l'époque n'était pas celle d'aujourd'hui:

La commission d'enquête a examiné des faits qui se sont déroulés il y a plus de 20 ans. MM. Patokh Chodiev et Alijan Ibragimov ont demandé la nationalité belge en vertu de la loi du 13 avril 1995 modifiant la procédure de naturalisation et le Code de la nationalité belge. Les conditions applicables à cette époque ont été modifiées. Par exemple, la loi ne disposait pas que le requérant devait avoir obtenu un titre de séjour définitif (séjour à durée illimitée ou établissement). Le requérant devait seulement justifier d'une "volonté d'intégration suffisante", ce qui n'impliquait pas qu'il ou elle devait avoir une connaissance suffisante de l'une des langues nationales. Ainsi, concernant le cas de M. Patokh Chodiev, il suffisait à l'époque de suivre un cours pour témoigner de sa volonté d'intégration. La police ne disposant pas d'une norme standard, l'appréciation était subjective. Dans le cadre de la procédure de naturalisation en vigueur en 1997 et en 1998, la Chambre devait récolter des informations qui lui étaient fournies par des organes externes, à savoir l'Office des Étrangers, la Sûreté de l'État, le parquet et la police locale. Les délais dans lesquels ces avis devaient être demandés ont été allongés par la suite. Ce délai a été porté de trois à quatre mois pour la procédure de naturalisation.

233. L'organisation de certaines organismes ne semblait pas optimale. En effet, la commission d'enquête a constaté la transmission, parfois tardive, d'informations parfois erronées, incomplètes ou contradictoires dans les dossiers relatifs à MM. Patokh Chodiev et Alijan Ibragimov. Toujours est-il que la Chambre a dû se positionner sur cette base que, accordant la nationalité belge à M. Patokh Chodiev, la refusant à M. Alijan Ibragimov.

234. Il convient de constater, pour ce qui concerne le dossier de M. Patokh Chodiev, que des informations dont disposait la Sûreté de l'État préalablement à sa demande n'ont pas été transmises à la Chambre, alors que celles-ci auraient pu influencer négativement le processus de naturalisation.

235. Il convient aussi de constater, de même, que le parquet de Nivelles n'a pas cherché à savoir ou n'a pas été en état à l'époque de savoir si M. Patokh Chodiev

heer Patokh Chodiev in een rechtszaak buiten de grenzen van zijn eigen arrondissement was verwikkeld (wat inderdaad het geval was); het parket heeft de Kamer louter meegedeeld dat de heer Patokh Chodiev niet werd vervolgd in het gerechtelijk arrondissement van Nijvel.

236. Bij de aanvragen tot naturalisatie van de heer Patokh Chodiev en de heer Alijan Ibragimov, die door de Kamer van volksvertegenwoordigers respectievelijk werden goedgekeurd op 18 juni 1997 en afgewezen op 17 december 1998, werd door de dienst Naturalisaties en de commissie Naturalisaties van de Kamer van volksvertegenwoordigers de procedure correct gevolgd.

237. De Kamer heeft de naturalisatie van de heer Patokh Chodiev derhalve op basis van verkeerde en onvolledige gegevens goedgekeurd.

1.2. ***Nationaliteitsverklaring***

238. De heer Alijan Ibragimov heeft de Belgische nationaliteit verkregen als gevolg van twee disfuncties: enerzijds heeft de dienst Veiligheid van de Staat het dossier behandeld buiten de wettelijke termijn, wat heeft geleid tot de automatische toekenning van de Belgische nationaliteit aan de heer Alijan Ibragimov en, anderzijds, heeft het parket van Nijvel geen verband gelegd tussen de naturalisatieaanvraag van de betrokkene, waarvoor het parket van Nijvel een negatief advies uitbracht op 22 juni 1998, en de procedure van de nationaliteitsverklaring waarvoor het parket van Nijvel op 18 januari 2005 een positief advies verstrekte.

239. De heer Alijan Ibragimov heeft een nationaliteitsverklaring ingediend op 20 december 2004, aan de vooravond van de eindejaarsvakantieperiode. Aangezien het dossier volledig was, heeft de ambtenaar van de burgerlijke stand het de dag nadien overgezonden aan het parket, dat beschikt over één maand om ter zake een advies uit te brengen. Het dossier werd tevens opgestuurd naar de Veiligheid van de Staat en de Dienst Vreemdelingenzaken, zodat zij hun opmerkingen konden meedelen aan de procureur des Konings. Doordat de procureur des Konings over te weinig tijd beschikte, de onderzoekstermijn niet werd geschorst in een vakantieperiode, de informatie over dossiers van andere gerechtelijke arrondissementen destijds moeilijk toegankelijk was, en de Veiligheid van de Staat te lang heeft getalmd om te reageren op het verzoek van het parket van Nijvel, kon de procureur des Konings niet beschikken over de gegevens die nochtans vragen hadden moeten opwerpen inzake de verwerving van de Belgische nationaliteit door de heer Alijan Ibragimov.

était impliqué dans un dossier judiciaire en dehors de son arrondissement (ce qui était effectivement le cas); se contentant de communiquer à la Chambre uniquement une information relative à l'absence de poursuite dans l'arrondissement même de Nivelles.

236. Dans le cadre de la demande de naturalisation de M. Patokh Chodiev, approuvée par la Chambre des représentants le 18 juin 1997, et de la demande de naturalisation de M. Alijan Ibragimov, rejetée par la Chambre des représentants le 17 décembre 1998, le service des Naturalisations et la commission des Naturalisations de la Chambre des représentants ont suivi correctement la procédure.

237. C'est donc sur des bases erronées et incomplètes que la Chambre a voté la naturalisation de M. Patokh Chodiev.

1.2. ***Déclaration de nationalité***

238. M. Alijan Ibragimov a obtenu la nationalité belge à la suite de la combinaison de deux dysfonctionnements: il y a eu, d'une part, le traitement hors délai légal du dossier par la Sûreté de l'État qui a entrainé l'octroi automatique de la nationalité belge à M. Alijan Ibragimov et, d'autre part, le fait que le parquet de Nivelles n'a pas fait le lien entre la demande de naturalisation de l'intéressé, pour laquelle le parquet de Nivelles a rendu un avis négatif le 22 juin 1998, et la procédure de déclaration de la nationalité belge, pour laquelle le parquet de Nivelles a rendu un avis positif le 18 janvier 2005.

239. La déclaration de nationalité de M. Alijan Ibragimov est introduite le 20 décembre 2004, à la veille des congés de fin d'année. Le dossier étant complet, l'officier de l'état civil l'a transmis, au parquet, le lendemain, celui-ci disposant d'un mois pour rendre un avis. Il a également été envoyé à la Sûreté de l'État et à l'Office des Étrangers pour qu'ils puissent communiquer leurs observations au procureur du Roi. Le délai trop court dont disposait le procureur du Roi à l'époque, sa non-suspension en période de vacances, la difficulté d'accessibilité à cette date aux informations relatives à des dossiers d'autres arrondissements judiciaires et le délai trop long de réaction de la Sûreté de l'État à la demande du parquet de Nivelles l'ont empêché de disposer des informations qui auraient pourtant dû remettre en cause l'acquisition de la nationalité belge par M. Alijan Ibragimov.

240. Als gevolg van de disfuncties bij het parket van Nijvel én bij de Veiligheid van de Staat kon de ambtenaar van de burgerlijke stand van Eigenbrakel niet anders dan de verklaring van de heer Alijan Ibragimov om de Belgische nationaliteit te verwerven inschrijven in zijn registers, hoewel de Veiligheid van de Staat over de betrokkene een negatief advies heeft verstrekt – zij het buiten termijn. De ambtenaar van de burgerlijke stand van Eigenbrakel heeft de procedure correct gevolgd.

2. **Dienst veiligheid van de staat**

2.1. ***Naturalisatie***

241. De melding "*Rien à Signaler*/Niets te Vermelden" in de dossiers van de heren Patokh Chodiev en Alijan Ibragimov werd door de dienst Veiligheid van de Staat vrij snel gegeven.

242. Ondanks het feit dat de Veiligheid van de Staat op dat ogenblik over informatie beschikte die de heer Patokh Chodiev linkte aan de Russische maffia, liet de Veiligheid van de Staat op 24 april 1996 aan de Kamer van volksvertegenwoordigers weten dat ze "*Rien à Signaler*/Niets te Vermelden" had met betrekking tot de aanvraag tot naturalisatie van de heer Patokh Chodiev. Er werden door getuigen verschillende hypotheses aangehaald over het waarom van dit niet-uiten van bezwaren door de Veiligheid van de Staat. De onderzoekscommissie heeft niet kunnen achterhalen waarom dit niet gebeurde.

243. Bij de aanvraag tot naturalisatie van de heer Alijan Ibragimov liet de Veiligheid van de Staat op 29 oktober 1997 aan de Kamer van volksvertegenwoordigers weten dat ze "*Rien à Signaler*/Niets te Vermelden" had met betrekking tot de heer Alijan Ibragimov. Een maand eerder, op 18 september 1997, deelde de Veiligheid van de Staat aan de Dienst Vreemdelingenzaken mee dat de heer Alijan Ibragimov nauwe banden zou onderhouden met de Russische maffia. De oorzaak van deze tegenstrijdige rapportering door de Veiligheid van de Staat kon de onderzoekscommissie niet achterhalen.

2.2. ***Nationaliteitsverklaring***

244. In de procedure van nationaliteitsverklaring van de heer Alijan Ibragimov gaf de dienst Veiligheid van de Staat een negatief advies. Dit kwam echter buiten de termijn van één maand aan bij het parket van Nijvel, zodat de heer Alijan Ibragimov Belg werd. Bovendien werd het advies eerst naar het parket van Brussel gestuurd en niet naar dat van Nijvel.

240. C'est la combinaison des dysfonctionnements au parquet de Nivelles et à la Sûreté de l'État qui explique que l'officier de l'état civil de Braine-l'Alleud ait été amené à inscrire dans ses registres la déclaration de nationalité belge de M. Alijan Ibragimov bien que ce dernier fasse l'objet d'un avis négatif de la Sureté de l'État, arrivé hors délai. L'officier de l'état civil de Braine l'Alleud a suivi correctement la procédure.

2. **Sûreté de l'état**

2.1. ***Naturalisation***

241. Le "Rien à Signaler/*Niets te Vermelden*" de la Sûreté de l'État dans les dossiers de MM. Patokh Chodiev et Alijan Ibragimov a été donné relativement vite.

242. Malgré le fait qu'elle disposait, à l'époque, d'informations liant M. Patokh Chodiev à la mafia russe, le 24 avril 1996, la Sûreté de l'État a informé la Chambre des représentants qu'elle n'avait "Rien à Signaler/*Niets te Vermelden*" concernant la demande de naturalisation de M. Patokh Chodiev. Des témoins ont émis différentes hypothèses pour expliquer les raisons pour lesquelles la Sûreté de l'État n'avait pas formulé d'objections. La commission d'enquête n'est pas parvenue à établir les raisons de cette absence d'objections.

243. Dans le cadre de la demande de naturalisation de M. Alijan Ibragimov, la Sûreté de l'État a informé la Chambre des représentants, le 29 octobre 1997, qu'elle n'avait "Rien à Signaler/*Niets te Vermelden*" concernant M. Alijan Ibragimov. Un mois plus tôt, le 18 septembre 1997, la Sûreté de l'État avait communiqué à l'Office des Étrangers que M. Alijan Ibragimov entretiendrait des liens étroits avec la mafia russe. La cause de ce rapportage contradictoire par la Sûreté de l'État n'a pas pu être établie par la commission d'enquête.

2.2. ***Déclaration de nationalité***

244. Dans la procédure de déclaration de nationalité de M. Alijan Ibragimov, la Sûreté de l'État a émis un avis négatif, qui est toutefois arrivé au parquet de Nivelles au-delà du délai d'un mois, si bien que M. Alijan Ibragimov est devenu belge. Qui plus est, cet avis a d'abord été envoyé au parquet de Bruxelles et non à celui de Nivelles.

3. **Gerechtelijke overheden**

245. Noch bij het naturalisatieverzoek van de heer Patokh Chodiev, noch bij de aanvraag tot nationaliteitsverklaring van de heer Alijan Ibragimov, werd door het parket van Nijvel navraag gedaan in andere gerechtelijke arrondissementen over eventuele gerechtelijke dossiers in het kader van een naturalisatiedossier of een nationaliteitsverklaring. De reden hiervoor lijkt te zijn dat de parketten op dat ogenblik geen mogelijkheid hadden om toegang te krijgen tot informatie uit andere arrondissementen. Volgens de procureur des Konings van Nijvel werd dit pas mogelijk vanaf 2010, toen de toegang tot de nationale databank werd bewerkstelligd.

246. Bij de verklaring van nationaliteit van de heer Alijan Ibragimov verstrekte het parket van Nijvel een positief advies op 18 januari 2005. Er werd toen geen verband gelegd tussen de informatie die werd verzameld in het kader van het naturalisatieverzoek, waarbij het parket van Nijvel op 22 juni 1998 een negatief advies verstrekte. De onderzoekscommissie heeft niet kunnen achterhalen waarom dit niet gebeurde.

247. Het is onder meer dankzij de diensten van de Kamer dat het parket van Nijvel op de hoogte werd gesteld van het lopende onderzoek van onderzoeksrechter Damien Vandermeersch naar de heer Philippe Rozenberg en waardoor het parket van Nijvel op 22 juni 1998 een ongunstig advies uitbracht in het naturalisatiedossier van de heer Alijan Ibragimov.

248. De onderzoekscommissie stelt vast dat in 2002 twee processen-verbaal, die in het raam van de naturalisatie van de heer Patokh Chodiev zouden zijn opgesteld door de politie van Waterloo, bij de pers en een raadsheer van het Vast Comité I zijn beland. Ingevolge het onderzoek door het Vast Comité P en de hoorzittingen bestempelt de onderzoekscommissie die processen-verbaal als twijfelachtig en beschouwt zij het politieverslag van 10 december 1996 dat in het naturalisatiedossier van de heer Patokh Chodiev is opgenomen, als het enige authentieke politieverslag met betrekking tot diens naturalisatie.

4. **Tussenkomsten**

249. De onderzoekscommissie heeft vastgesteld dat het destijds courant was dat personen die geen deel uitmaken van de betrokken diensten, tussenkomen in aanvragen voor verblijfsvergunningen, economische vergunningen of naturalisaties. Die interventies kwamen uit verschillende hoek: het middenveld, toekomstige werkgevers, politieke mandatarissen, advocaten enzovoort. De bedoelingen ervan waren uiteenlopend:

3. **Autorités judiciaires**

245. Ni lors de la demande de naturalisation de M. Patokh Chodiev, ni lors de la demande de déclaration de nationalité de M. Alijan Ibragimov, le parquet de Nivelles ne s'est informé auprès d'autres arrondissements judiciaires au sujet d'éventuels dossiers judiciaires dans le cadre d'un dossier de naturalisation ou d'une déclaration de nationalité. Il semble que la raison en est qu'à cette époque, les parquets n'avaient pas la possibilité d'accéder à des informations relevant d'autres arrondissements. Selon le procureur du Roi de Nivelles, ce n'est devenu possible qu'à partir de 2010, lorsque la banque de données nationale a été créée.

246. Lors de la déclaration de nationalité de M. Alijan Ibragimov, le parquet de Nivelles a rendu un avis positif le 18 janvier 2005. À ce moment, il n'a pas été établi de lien avec les informations recueillies dans le cadre de la demande de naturalisation, à propos de laquelle le parquet de Nivelles a rendu, le 22 juin 1998, un avis négatif. La commission d'enquête n'est pas parvenue à savoir pourquoi cela n'a pas été fait.

247. C'est notamment grâce aux services de la Chambre que le parquet de Nivelles a été informé de l'enquête en cours menée par le juge d'instruction Damien Vandermeersch sur M. Philippe Rozenberg, le parquet de Nivelles rendant, le 22 juin 1998, un avis défavorable dans le dossier de naturalisation de M. Alijan Ibragimov.

248. La commission d'enquête constate qu'en 2002, deux procès-verbaux qui auraient été établis par la police de Waterloo dans le cadre de la naturalisation de M. Patokh Chodiev ont été communiqués à la presse et à un conseiller du Comité permanent R. La commission d'enquête estime, suite à l'enquête du Comité permanent P et aux auditions, que ces procès-verbaux sont douteux et que le seul rapport de police authentique relatif à la naturalisation de M. Patokh Chodiev est celui du 10 décembre 1996 qui se trouve dans son dossier de naturalisation.

4. **Interventions**

249. La commission d'enquête a constaté qu'il était courant à l'époque des faits que des personnes extérieures aux services concernés interviennent dans les demandes d'autorisation de séjour, d'obtention de permis économique ou de naturalisation. Les auteurs de ces interventions étaient variés (société civile, futurs employeurs, mandataires politiques, avocats, etc.). Ces interventions avaient différents objectifs: poser des

inlichtingen inwinnen over de stand van het dossier of de betrokkenen steunen, soms met sterke aandrang.

250. De onderzoekscommissie heeft zich in het bijzonder gebogen over de brief die door de heer Serge Kubla werd verstuurd met betrekking tot het naturalisatiedossier van de heer Patokh Chodiev. Ze stelt enerzijds vast dat de toenmalige voorzitter van de commissie voor de Naturalisaties erop wijst dat dergelijke interventies toen frequent waren, maar het dossier op geen enkele wijze beïnvloedden. Anderzijds had de dienst Naturalisaties overeenkomstig de toen bestaande rechtspraak al een gunstig advies uitgebracht over de naturalisatieaanvraag, gelet op het feit dat de adviezen van de Dienst Vreemdelingenzaken, van de Veiligheid van de Staat, van het parket én van de dienst van het centraal strafregister gunstig waren. De onderzoekscommissie is derhalve van oordeel dat deze brief geen invloed kan hebben gehad op de uitkomst van het naturalisatiedossier van de heer Chodiev.

5. **Vervallenverklaring van nationaliteit**

251. De onderzoekscommissie is van oordeel dat de wettelijke voorwaarden[93] voor het door het openbaar ministerie vorderen van de vervallenverklaring van de Belgische nationaliteit van de heren Patokh Chodiev en Alijan Ibragimov destijds en ook vandaag niet vervuld lijken:

— er was in de periode 1997 – 2011 geen sprake van een veroordeling tot vijf jaar zonder uitstel, er was geen huwelijk nietig verklaard en de betrokkenen waren, bij weten van het parket, niet ernstig tekortgekomen aan hun verplichtingen als Belg;

— de door de wet van 27 december 2006 houdende diverse bepalingen (I) ingevoerde grond tot vervallenverklaring – met name de verkrijging van de Belgische nationaliteit ingevolge fraude – is niet van toepassing: immers, de vordering tot vervallenverklaring van de Belgische nationaliteit op grond van fraude bij de verkrijging ervan, verjaart na vijf jaar te rekenen vanaf het bekomen van de Belgische nationaliteit door de betrokken persoon.[94]

Sedert 2011 is het Wetboek van de Belgische nationaliteit verscheidene malen aangepast aan de maatschappelijke evoluties.

[93] Zie artikel 23 van het Wetboek van de Belgische Nationaliteit, van toepassing tussen 1 januari 1992 tot 27 december 2006 (Wet van 13 juni 1991 tot wijziging van het Wetboek van de Belgische nationaliteit en van de artikelen 569 en 628 van het Gerechtelijk Wetboek, *B.S.,* 3 september 1991)

[94] Zie huidige artikel 23, §1, 1°, en artikel 23,§9, van het Wetboek van de Belgische nationaliteit, ingevoegd bij de wet van 27 december 2006 houdende diverse bepalingen (I), *B.S.*, 28 december 2006

questions quant à l'évolution du dossier ou les soutenir et, ce, parfois de manière très insistante.

250. La commission d'enquête s'est particulièrement intéressée au courrier envoyé par M. Serge Kubla dans le cadre du dossier de naturalisation de M. Patokh Chodiev. Elle constate, d'une part, que le président de la commission des naturalisations de l'époque affirme que ce type d'interventions était fréquent à l'époque et n'avait aucune influence sur le dossier. D'autre part, le service des naturalisations avait déjà, conformément à la jurisprudence de l'époque, émis un avis favorable sur la demande de naturalisation puisque les avis de l'Office des étrangers, de la Sûreté de l'État, du parquet et du service du casier judiciaire central étaient favorables. La commission d'enquête estime, dès lors, que ce courrier n'a pas pu avoir d'influence sur l'issue du dossier de naturalisation de M. Chodiev.

5. **Déchéance de la nationalité**

251. La commission d'enquête estime que les conditions légales[93] devant être remplies pour que le ministère public puisse requérir la déchéance de la nationalité belge de MM. Patokh Chodiev et Alijan Ibragimov ne semblaient pas remplies à l'époque et ne semblent pas remplies aujourd'hui:

— entre 1997 et 2011, il n'y avait pas eu de condamnation à cinq ans sans sursis, il n'y avait pas eu de mariage annulé et les intéressés n'avaient pas, à la connaissance du parquet, manqué gravement à leurs devoirs de citoyens belges;

— le motif de déchéance instauré par la loi du 27 décembre 2006 portant des dispositions diverses (I) – à savoir l'acquisition de la nationalité belge à la suite d'une conduite frauduleuse – n'est pas d'application: en effet, l'action en déchéance de la nationalité belge acquise à la suite d'une conduite frauduleuse se prescrit par cinq ans à compter de la date de l'obtention de la nationalité belge par l'intéressé.[94]

Depuis 2011, le Code de la nationalité belge a été adapté à plusieurs reprises aux évolutions de la société.

[93] Cf. Code de la nationalité belge, art. 23, applicable du 1er janvier 1992 au 27 décembre 2006 (loi du 13 juin modifiant le Code de la nationalité belge et les articles 569 et 628 du Code judiciaire, *Moniteur belge* du 3 septembre 1991).

[94] Cf. Code de la nationalité belge, actuel art. 23, §1, 1°, et art. 23, § 9, insérés par la loi du 27 décembre 2006 portant des dispositions diverses (I), *Moniteur belge* du 28 décembre 2006.

III. — AANBEVELINGEN

1. Naturalisatie

252. Sinds 1997 ondergingen de wettelijke basis en de administratieve procedure inzake naturalisatie talrijke wijzigingen, waardoor de mogelijkheid van de onderzoekscommissie om nuttige aanbevelingen te formuleren aangaande luik I, sterk is beperkt.

253. Om de behandeling van de naturalisatieaanvragen te allen tijde objectief te doen verlopen, stelt de onderzoekscommissie voor dat alle documenten en interventies betreffende een naturalisatiedossier van de Kamer in een index worden opgenomen. De onderzoekscommissie vraagt dat de Federale Deontologische Commissie zou onderzoeken of het aangewezen is een advies uit te brengen over de regels die in acht moeten worden genomen bij de behandeling van deze persoonlijke dossiers.

254. Het is aangewezen dat de Kamer van volksvertegenwoordigers in alle duidelijkheid en met inachtneming van de in de Grondwet vermelde regels, bepaalt welke rol voor elk van haar instanties is weggelegd in de naturalisatieprocedure.

De Commissie voor de Naturalisaties en de diensten die haar in haar taken bijstaan, moeten, in functie van het aantal jaarlijks te behandelen dossiers, over de menselijke en materiële middelen beschikken om de taken die de Grondwet en de Kamer van volksvertegenwoordigers toewijst, in goede omstandigheden te kunnen uitvoeren.

Het is aangewezen dat de wetgever preciseert welke rol de uitvoerende macht en haar diensten, bijvoorbeeld de Dienst Vreemdelingenzaken of de Veiligheid van de Staat, moeten vervullen in de behandelingsprocedure van de naturalisatiedossiers.

2. Kruispuntbank veiligheid

255. De onderzoekscommissie pleit, net zoals de onderzoekscommissie “Terroristische Aanslagen”, voor het inrichten van een kruispuntbank Veiligheid, zodat de toegang tot alle informatie beter wordt verankerd. De bestaande databanken van de verschillende veiligheidsdiensten in ons land moeten evolueren naar een algemene Kruispuntbank Veiligheid waar de gerechtigde veiligheidsdiensten, op een veilige manier, toegang toe hebben. Door deze centrale Kruispuntbank, zullen alle veiligheidsdiensten toegang hebben tot dezelfde informatie en zullen gegevens effectief kunnen worden gekruist met elkaar. De voordelen van een kruispuntbank zijn duidelijk, met name efficiëntie en vermindering

III. — RECOMMANDATIONS

1. Naturalisation

252. Depuis 1997, la base légale et le processus administration de la naturalisation ont fait l’objet de nombreuses modifications qui limitent fortement la capacité de la commission d’enquête d’émettre des recommandations utiles quant au volet I.

253. Afin de préserver le caractère objectif du traitement des demandes de naturalisation, la commission d’enquête propose de reprendre dans un index tous les documents et toutes les interventions en rapport avec un dossier de naturalisation de la Chambre. La commission d’enquête demande à la Commission fédérale de déontologie d’examiner l’opportunité de rendre un avis concernant les règles qui doivent être respectées lors du traitement de ces dossiers personnels.

254. Il convient que la Chambre des représentants définisse, en toute clarté et dans le respect des règles inscrites dans la Constitution, le rôle que chacun de ses organes est amené à remplir dans la procédure de naturalisation.

Il y a lieu de donner à la commission des Naturalisations et aux services qui l’assistent dans ses tâches, en fonction du nombre de dossiers à traiter chaque année, les moyens humains et matériels qui leur permettront d’assumer dans de bonnes conditions les missions que la Constitution assigne à la Chambre des représentants.

Il convient que le législateur précise le rôle que le pouvoir exécutif et ses services, par exemple l’Office des Étrangers ou la Sûreté de l’État, sont amenés à remplir dans la procédure d’examen des dossiers de naturalisation.

2. Banque-carrefour sécurité

255. La commission d’enquête plaide, tout comme la commission d’enquête «Attentats terroristes», en faveur de la création d’une Banque-carrefour Sécurité, afin de mieux ancrer l’accès à l’ensemble des informations. Les banques de données existantes des différents services de sécurité de notre pays doivent être transformées en une Banque-carrefour Sécurité générale à laquelle les services de sécurité habilités pourront accéder de manière sécurisée. Grâce à cette Banque-carrefour centrale, tous les services de sécurité auront accès aux mêmes informations et les données pourront être croisées efficacement. Les avantages d’une banque-carrefour sont clairs, à savoir l’efficacité et la diminution

van het risico dat bepaalde informatie niet op de juiste plaats terechtkomt. Het uitgangspunt moet zijn dat wie informatie nodig heeft, deze ook tijdig krijgt. Dit betekent niet de oprichting van een nieuwe databank, wel moet vertrokken worden vanuit de bestaande databanken om zo te komen tot een snelle operationalisering[95].

256. Onder meer de adviesverlenende instanties in het kader van een naturalisatiedossier, zoals het parket, de dienst Veiligheid van de Staat en de Dienst Vreemdelingenzaken, moeten toegang krijgen tot deze kruispuntbank Veiligheid, zodat de dienst Naturalisaties van de Kamer van volksvertegenwoordigers over alle relevante informatie beschikt om te kunnen oordelen over het naturalisatiedossier.

257. De onderzoekscommissie wijst op het belang van de parlementaire controle op het gebruik van de informatie van de kruispuntbank Veiligheid.

3. **Veiligheid van de staat**

258. Opdat het parket en de Kamer van volksvertegenwoordigers op adequate wijze worden geïnformeerd, beveelt de onderzoekscommissie aan dat de dienst Veiligheid van de Staat de in het kader van de nationaliteitsverwerving verstrekte informatie zo volledig mogelijk zou motiveren.

4. **Gerechtelijke overheden**

259. De onderzoekscommissie beveelt aan dat de verdeling van en de toegang tot de informatie voor de parketten wordt geoptimaliseerd. Het beheer van en de toegang tot gecentraliseerde informaticagegevens moet toelaten dat de parketten over alle pertinente informatie beschikken om de in het kader van de nationaliteitsverwervingsprocedures uit te brengen adviezen op te stellen.

260. Wat de door de de gerechtelijk overheden overgezonden informatie betreft, is het van belang:

— een betere coördinatie en een betere informatieuitwisseling tussen de gerechtelijke arrondissementen te garanderen;

[95] Zie Derde Tussentijds Verslag over het onderdeel "veiligheidsarchitectuur" van de parlementaire onderzoekscommissie "belast met het onderzoek naar de omstandigheden die hebben geleid tot de terroristische aanslagen van 22 maart 2016 in de luchthaven Brussel-Nationaal en in het metrostation Maalbeek te Brussel, met inbegrip van de evolutie en de aanpak van de strijd tegen het radicalisme en de terroristische dreiging", DOC 54 1752/008, punt IV.2.2.6., p. 212-214.

du risque que certaines informations n'aboutissent pas au bon endroit. Le principe de base doit être que ceux qui ont besoin d'informations les obtiennent en temps utile. Il ne s'agit pas d'une nouvelle banque de données: il convient de partir des banques de données existantes afin d'assurer une opérationnalisation rapide[95].

256. Les instances appelées à rendre un avis dans le cadre d'un dossier de naturalisation, notamment, le parquet, la Sûreté de l'État et l'Office des Étrangers, doivent avoir accès à cette Banque-carrefour Sécurité, de sorte que le service des Naturalisations de la Chambre des représentants dispose de toutes les informations pertinentes pour pouvoir statuer sur le dossier de naturalisation.

257. La commission d'enquête insiste sur l'importance d'un contrôle parlementaire de l'utilisation de l'information de la Banque-carrefour Sécurité.

3. **Sûreté de l'État**

258. La commission d'enquête recommande que les informations fournies par la Sureté de l'État dans le cadre des procédures d'acquisition de la nationalité soient motivées le plus complètement possible afin d'informer adéquatement le parquet et la Chambre des représentants.

4. **Autorités judiciaires**

259. La commission d'enquête recommande que le partage et l'accès à l'information entre les parquets soient optimalisés. La gestion et l'accès des bases de données informatiques centralisées doit permettre aux parquets de disposer de l'ensemble des informations pertinentes à l'élaboration des avis qu'ils sont amenés à rendre dans le cadre des procédures d'acquisition de la nationalité.

260. Pour ce qui concerne les informations transmises par les autorités judiciaires, il convient:

— d'assurer une meilleure coordination et un meilleur échange d'informations entre arrondissements judiciaires;

[95] Voir troisième rapport intermédiaire, sur le volet "Architecture de la sécurité" de la commission d'enquête parlementaire chargée d'examiner les circonstances qui ont conduit aux attentats terroristes du 22 mars 2016 dans l'aéroport de Bruxelles-National et dans la station de métro Maelbeek à Bruxelles, y compris l'évolution et la gestion de la lutte contre le radicalisme et la menace terroriste, DOC 54 1752/008, point IV.2.2.6., p. 212-214.

— erop toe te zien dat de termijnen voor het bezorgen van de informatie in acht worden genomen en dat de middelen voorhanden zijn om de identiteit van de aanvragers correct te identificeren;

— de gerechtelijke overheden voldoende informaticamiddelen te geven voor een efficiënt beheer van haar gegevensbank.

— de veiller au respect des délais de transmission des informations et à la capacité d'identifier correctement l'identité des demandeurs;

— de doter les autorités judiciaires des moyens informatiques suffisants pour une gestion efficace d'une base de données performante.

LUIK II.

TOTSTANDKOMING VAN DE WET VAN 14 APRIL 2011 HOUDENDE DIVERSE BEPALINGEN VOOR WAT DE MINNELIJKE SCHIKKING IN STRAFZAKEN BETREFT

I. — VASTSTELLINGEN

1. Inleiding

1.1. *Wettelijk kader onder artikel 216*bis *van het Wetboek van Strafvordering voor de wet van 14 april 2011*

261. Het systeem van de minnelijke schikking is niet nieuw in ons rechtssysteem. Het parket heeft door deze rechtsfiguur de mogelijkheid om aan de verdachte voor te stellen dat hij een bepaalde geldsom betaalt opdat de strafvordering zal vervallen. Het eerste systeem van minnelijke schikking werd reeds in 1935 middels koninklijk besluit nr. 59 van 10 januari 1935 ingevoerd in het Wetboek van strafvordering. Dit oorspronkelijke systeem was enkel van toepassing op misdrijven die behoorden tot de bevoegdheid van de politierechtbank.[96]

262. Na twee uitbreidingen werd in 1984 artikel 216*bis* van het Wetboek van strafvordering, dat het huidige systeem van minnelijke schikking regelt, ingevoerd middels de wet van 28 juni 1984[97]. Voor de wet van 1984 was het slechts mogelijk een minnelijke schikking voor te stellen voor feiten die niet strafbaar waren met een gevangenisstraf van meer dan 3 jaar. Na de inwerkingtreding van de wet van 1984 kon een minnelijke schikking worden voorgesteld voor een gepleegd feit dat strafbaar was met een gevangenisstraf van maximum vijf jaar.[98]

263. Artikel 216*bis* van het Wetboek van strafvordering werd voor het laatst[99] gewijzigd bij de wet van 10 februari 1994[100]. De wetswijziging van 1994 gaf de naam "verval van de strafvordering door het betalen van een geldsom (VSBG)" aan de figuur van de minnelijke schikking en dit na advies van de Raad van State. De voorwaarde dat de veroorzaakte schade in beginsel

96 Toelichting opgesteld door de heer Flor De Mond bij het ontwerp verruimde minnelijke schikking zoals goedgekeurd door het College van procureurs-generaal.

97 Wet van 28 juni 1984 tot uitbreiding van het toepassingsveld van het verval van de strafvordering van sommige misdrijven, tegen betaling van een geldsom, *B.S.,* 22 augustus 1984.

98 DE RUYVER, B. en VAN IMPE, K., "De minnelijke schikking en bemiddeling in strafzaken", *R.W.*, afl. 11, 10 november 2000, p. 445-463.

99 Afgezien van de wetten van 2011.

100 Wet van 10 februari 1994 houdende regeling van een procedure voor bemiddeling in strafzaken, *B.S.* 27 april 1994.

VOLET II.

ÉTABLISSEMENT DE LA LOI DU 14 AVRIL 2011 PORTANT DES DISPOSITIONS DIVERSES, EN CE QUI CONCERNE LA TRANSACTION PÉNALE

I. — CONSTATATIONS

1. Introduction

1.1. *Cadre légal sous l'article 216*bis *du Code d'instruction criminel avant la loi du 14 avril 2011*

261. Le système de la transaction n'est pas nouveau dans notre système juridique. Cette figure juridique permet au parquet de proposer au suspect de payer une somme d'argent déterminée en vue d'éteindre l'action publique. Le premier système de transaction a déjà été introduit en 1935 dans le Code d'Instruction criminelle par l'arrêté royal n° 59 du 10 janvier 1935. Ce système initial ne s'appliquait qu'aux infractions relevant de la compétence du tribunal de police.[96]

262. Après deux extensions, l'article 216*bis*, qui règle le système de transaction actuel, a été introduit en 1984 dans le Code d'Instruction criminelle par la loi du 28 juin 1984[97]. Avant la loi de 1984, il était uniquement possible de proposer une transaction pour des faits non passibles d'un emprisonnement de plus de trois ans. Après l'entrée en vigueur de la loi de 1984, une transaction pouvait être proposée pour un fait passible d'un emprisonnement de cinq ans maximum.[98]

263. L'article 216*bis* du Code d'instruction criminelle a été modifié pour la dernière fois[99] par la loi du 10 février 1994[100]. Après avis du Conseil d'État, la modification de la loi de 1994 a rebaptisé la figure de la transaction en "extinction de l'action publique moyennant le paiement d'une somme d'argent (EAPS)". La loi précitée a assoupli la condition selon laquelle le

96 Commentaire rédigé par M. Flor De Mond au sujet du projet relatif à l'élargissement de la transaction tel qu'adopté par le Collège des procureurs généraux.

97 Loi du 28 juin 1984 étendant, pour certaines infractions, le champ d'application de l'extinction de l'action publique, moyennant le paiement d'une somme d'argent, *M.B.* du 22 août 1984.

98 DE RUYVER, B. et VAN IMPE, K., "*De minnelijke schikking en bemiddeling in strafzaken*", *R.W.*, 11, 10 novembre 2000, p. 445-463.

99 Mis à part les lois de 2011.

100 Loi du 10 février 1994 organisant une procédure de médiation pénale, *Moniteur belge* du 27 avril 1994.

volledig en voorafgaand vergoed moest zijn, werd middels voornoemde wet versoepeld. De voorafgaande en volledige vergoeding van de schade werd afgezwakt aangezien ze een remmend effect had op de toepassing van de minnelijke schikking.

264. Opdat een VSBG mogelijk zou zijn, moesten twee voorwaarden vervuld zijn met betrekking tot de strafvordering:

— uitoefenbaar;
— nog niet ingesteld.

Dit impliceerde bijgevolg dat de VSBG niet mogelijk was vanaf het ogenblik dat de strafvordering was ingesteld, bijvoorbeeld na vordering tot gerechtelijk onderzoek of rechtstreekse dagvaarding voor de politie- of correctionele rechtbank.

265. Wat de strafmaat betreft, werd als voorwaarde opgelegd dat het misdrijf niet strafbaar mocht zijn met een hogere straf dan een geldboete dan wel een gevangenisstraf van 5 jaar of met deze beide straffen. De grens van 5 jaar was een grens *in abstracto* wat betekent dat moest worden gekeken naar het in de wetsbepaling vastgelegde maximum.

Bovendien moest het openbaar ministerie van oordeel zijn dat het in het concrete geval verzachtende omstandigheden zou aannemen in die mate dat het meende enkel een geldboete en in voorkomend geval een verbeurdverklaring te moeten vorderen.

266. Een VSBG was maar mogelijk als bepaalde voorwaarden ten aanzien van de burgerlijke partij waren vervuld:

— de integrale vergoeding van de schade door de dader, ofwel

— de erkenning door de dader in een geschrift van zijn burgerrechtelijke aansprakelijkheid en het bewijs van betaling van het niet betwiste gedeelte van de schade en de regeling ervan.

267. Het aanvaarden van de VSBG omvat(te) een onweerlegbaar vermoeden van fout.

268. De persoon bevoegd om de VSBG voor te stellen is de procureur des Konings of de arbeidsauditeur. Hij kan de VSBG voorstellen aan één of meerdere daders van het strafbare feit. Gaat de dader hierop in, dan dient hij de geldsom te betalen binnen een termijn van 15 dagen tot 3 maanden. Die betaling kan gekoppeld worden aan de afstand van bepaalde goederen die de rechter bij veroordeling had kunnen verbeurd verklaren.

dommage causé devait en principe être indemnisé intégralement et préalablement. L'indemnisation intégrale et préalable du dommage a été atténuée car elle freinait l'application de la transaction.

264. Pour qu'une EAPS soit possible, deux conditions devaient être réunies en ce qui concerne la procédure pénale:

— exécutable;
— pas encore ouverte.

Cela signifie que l'EAPS était impossible dès que l'action publique avait été engagée, par exemple à la suite d'une demande d'instruction judiciaire ou d'une citation directe devant le tribunal de police ou le tribunal correctionnel.

265. Concernant le taux de la peine, l'infraction ne pouvait être passible d'une peine supérieure à une amende ou à une peine d'emprisonnement de 5 ans ou à ces deux peines. La limite de 5 ans était une limite *in abstracto*, ce qui signifie qu'il fallait prendre en compte le maximum fixé dans la disposition légale.

Le ministère public devait en outre considérer que, dans le cas concret, il accepterait des circonstances atténuantes dans la mesure où il estimait ne devoir requérir qu'une amende et, le cas échéant, une confiscation.

266. Une EAPS n'était possible que si certaines conditions étaient remplies vis-à-vis de la partie civile:

— l'auteur réparait intégralement le dommage, ou

— l'auteur reconnaissait par écrit sa responsabilité civile et produisait la preuve du paiement de la fraction non contestée du dommage et des modalités de règlement de celui-ci.

267. L'acceptation de l'EAPS constitue (constituait) une présomption irréfragable de faute.

268. La personne compétente pour proposer l'EAPS est le procureur du Roi ou l'auditeur du travail. L'EAPS peut être proposée à un ou plusieurs auteurs du fait punissable. Si l'auteur accepte, il doit payer la somme d'argent dans un délai de 15 jours à 3 mois. Ce paiement peut être associé à la cession de certains biens que le juge aurait pu confisquer lors de la condamnation.

269. Het bedrag bedraagt minimum 10 euro en maximum de op het feit gestelde maximum geldboete, te verhogen met opdeciemen. Ook van bepaalde kosten, zoals deskundigenkosten, kan het openbaar ministerie de afdracht eisen.

270. Indien de verdachte aan al die voorwaarden voldoet, vervalt de strafvordering voor de feiten waarvoor de minnelijke schikking werd gesloten. Een nieuwe vervolging voor dezelfde feiten onder eender welke kwalificatie wordt daardoor onmogelijk (*non bis in idem*). De VSBG werd niet opgenomen in het strafregister. Vermits zij geen straf uitmaakt, kon (kan) ze ook geen grondslag uitmaken voor de toepassing van de regels van de wettelijke herhaling[101].

1.2. ***Denkpistes in de richting van een verruimde minnelijke schikking***

271. In 2004 werd door de heren Fred Erdman en Georges de Leval, op verzoek van toenmalig vice-eersteminister en minister van Justitie Laurette Onkelinx, een syntheseverslag opgemaakt, de zogenaamde Justitiedialogen.[102] De minister bestelde de studie om te achterhalen waarom en hoe de burgers van België het vertrouwen in Justitie verloren hebben. Het verslag wordt door de auteurs zelf een "ideeëndoos" genoemd. In "III. Het strafproces" worden suggesties gedaan inzake de nadere regels van toepassing van de artikelen 216*bis* en 216*quater* van het Wetboek van Strafvordering: "een kleine aanpassing van deze artikelen het voor de procureur des Konings moeten mogelijk maken voor de raadkamer, bij de regeling van de rechtspleging: het verval van strafvordering onder bepaalde voorwaarden te vorderen;b) de procureur des Konings door de raadkamer te zien machtigen de oproeping bij proces-verbaal toe te passen (het zittingsblad kan als PV gelden)." Volgens de auteurs betreft het "kleine ingrepen die de procedure versnellen".[103]

272. Niettegenstaande het na de wetswijziging van 1994 tot 2011 duurde vooraleer de regeling inzake de minnelijke schikking opnieuw werd aangepast, werd de regeling besproken in het Parlement in de periode 2004-2007 in het kader van de hervorming van de strafprocedure, het zogenaamde wetsontwerp "grote Franchimont"[104]. Het bestaande artikel 216*bis* betreffende de minnelijke schikking werd evenwel zonder wijzigingen overgenomen in het ingediende wetsontwerp

[101] Art. 54-57*bis* Strafwetboek.
[102] *https://justice.belgium.be/sites/default/files/downloads/justitie_dialogen_NL.pdf.*
[103] Justitiedialogen 2004, 9 en 111.
[104] Wetsontwerp houdende het Wetboek van strafprocesrecht, DOC 51 2138/001.

269. Le montant s'élève au minimum à 10 euros et au maximum à l'amende maximale prévue par la loi pour le fait, à majorer des décimes additionnels. Le ministère public peut exiger également le paiement de certains frais, tels que les frais d'expertise.

270. Si le suspect satisfait à toutes ces conditions, l'action publique s'éteint en ce qui concerne les faits pour lesquels la transaction a été conclue. Il est dès lors impossible d'engager de nouvelles poursuites pour les mêmes faits sous quelque qualification que ce soit (*non bis in idem*). L'EAPS n'était pas enregistrée dans le casier judiciaire. Celle-ci ne constituant pas une sanction, elle ne pouvait (peut) servir de fondement à l'application des règles de la récidive légale[101].

1.2. ***Pistes de réflexion en vue d'une transaction élargie***

271. En 2004, à la demande de Mme Laurette Onkelinx, vice-première ministre et ministre de la Justice de l'époque, un rapport de synthèse, les "Dialogues Justice"[102], a été rédigé par MM. Fred Erdman et Georges de Leval. La ministre avait commandé l'étude dans le but d'établir pourquoi et comment les citoyens belges avaient perdu confiance en la Justice. Le rapport est qualifié par les auteurs eux-mêmes de "boîte à idées". Dans le chapitre "III. Le procès pénal", des suggestions sont formulées concernant les modalités d'application des articles 216*bis* et 216*quater* du Code d'instruction criminelle: "une légère adaptation de ces articles devrait permettre au procureur du Roi, en chambre du conseil, lors du règlement de la procédure, de requérir l'extinction de l'action publique moyennant le respect de certaines conditions et de se voir habiliter par la chambre du conseil à appliquer la convocation par procès-verbal (la feuille d'audience pouvant servir de PV)". Selon les auteurs, il s'agit de "petites modifications qui accélèrent la procédure".[103].

272. Bien qu'après la modification de loi de 1994, il ait fallu attendre 2011 pour que la réglementation relative à la transaction soit à nouveau adaptée, le système a été examiné au Parlement durant la période 2004-2007, dans le cadre de la réforme de la procédure pénale, le projet de loi dit "grand Franchimont"[104]. L'article 216*bis* existant relatif à la transaction a toutefois été repris sans modification dans le projet de loi déposé, qui n'a jamais donné lieu à un vote pour raison de dissolution

[101] Art. 54-57*bis* du Code pénal.
[102] *https://justice.belgium.be/sites/default/files/downloads/justitie_dialogen_NL.pdf.*
[103] Dialogues Justice 2004, 9 et 111.
[104] Projet de loi contenant le Code de procédure pénale, DOC 51 2138/001.

waarover het nooit tot een stemming kwam in de Kamer wegens de ontbinding van het Parlement, terwijl het artikel onveranderd was goedgekeurd in de Senaat[105].

273. Tijdens de hoorzittingen in de Commissie voor de Justitie van de Kamer betreffende het voormelde wetsontwerp[106] wordt de minnelijke schikking, volgens het verslag, twee keer vermeld. De eerste vermelding van de minnelijke schikking komt van de heer Pierre Rans, maar dan binnen het kader van zijn pleidooi voor het recht op informatie voor slachtoffers. De heer Yves Liégeois vernoemt de minnelijke schikking als een voorbeeld van de vele wettelijke bepalingen die in het ontwerp werden overgenomen uit de bestaande wetgeving zonder evaluatie. Tijdens die hoorzitting legt de heer Yves Liégeois een nota neer. In die nota wordt het volgende gesteld met betrekking tot de minnelijke schikking en de bemiddeling in strafzaken: "De minnelijke schikking en de bemiddeling in strafzaken (art. 34; 35) hernemen de bestaande regelingen, zonder in te gaan op of rekening te houden met de adviezen van, onder meer het Hof van Cassatie en de Raad van State, waaruit blijkt dat het openbaar ministerie over een ruimere bevoegdheid zou moeten beschikken tot het afsluiten van een dading. Dit onderwerp is nochtans voldoende aan bod gekomen tijdens de discussies. Ten minste zou er nog grondig moeten nagedacht worden of er een vorm van dading of schikking moeten kunnen bestaan nadat een gerechtelijk onderzoek geopend werd, tot de fase van de regeling van de rechtspleging voor de onderzoeksgerechten. Dit strookt ten andere met de zienswijze van F. Erdman en G. de Leval in het document "Justitiedialogen". De maatregelen die tot verval van de strafvordering kunnen leiden, zouden moeten kunnen verruimd worden, waarbij de bemiddeling dader – slachtoffer als een afzonderlijke entiteit wordt gesteld die op zichzelf niet tot het verval van strafvordering leidt en ook met andere mogelijkheden of maatregelen kan gecombineerd worden."[107]

274. In het verkiezingsprogramma van CD&V voor de federale verkiezingen van 10 juni 2007 is het volgende te lezen: "CD&V wil ook onderzoeken of een wettelijke basis mogelijk is voor de "onderhandelde bekentenis" voor misdrijven die vooral economische schade berokkenen. Medewerking bij het bewijs of een bekentenis kan een gunstig effect hebben op de strafmaat."[108]

[105] Wetsontwerp houdende het Wetboek van strafprocesrecht, *Parl. St.*, Senaat, nr. 3-450/25.
[106] Verslag van de hoorzittingen, DOC 51 2138/004.
[107] Nota door de heer Yves Liégeois neergelegd tijdens de hoorzitting van 8 februari 2006, p. 7-8.
[108] Verkiezingsprogramma CD&V voor de federale verkiezingen van 10 juni 2007, p. 36.

du Parlement, alors que l'article avait été adopté sans modification au Sénat[105].

273. Durant les auditions au sein de la Commission de la Justice de la Chambre relatives au projet de loi susvisé[106], la transaction a été, selon le procès-verbal, mentionnée à deux reprises. La première mention de la transaction provient de M. Pierre Rans, mais dans le cadre de son plaidoyer en faveur du droit à l'information pour les victimes. Pour M. Yves Liégeois, la transaction n'est qu'un exemple des nombreuses dispositions légales du projet qui ont été reprises de la législation existante sans subir la moindre évaluation. M. Yves Liégeois a déposé une note au cours de cette audition. Cette note indique ce qui suit en ce qui concerne la transaction et la médiation pénale: "La transaction et la médiation pénale (art. 34; 35) reprennent les règles existantes sans entrer dans l'examen ou tenir compte des avis, notamment de la Cour de cassation et du Conseil d'État, dont il ressort que le ministère public devrait disposer d'un pouvoir élargi en vue de conclure un compromis. Ce sujet a pourtant été suffisamment abordé lors des discussions. Il faudrait à tout le moins mener une réflexion approfondie sur la question de savoir si une forme de compromis ou de transaction doit pouvoir exister après l'ouverture d'une instruction, jusqu'à la phase de règlement de la procédure pénale devant les juridictions d'instruction. Cela rejoint notamment le point de vue de F. Erdman et G. de Leval dans le document "Dialogues Justice". Les mesures pouvant entraîner l'extinction de l'action publique devraient pouvoir être élargies, la médiation auteur – victime constituant une entité distincte qui en soi n'entraîne pas l'extinction de l'action publique et peut être combinée à d'autres possibilités ou mesures." (traduction)[107]

274. Le programme électoral du CD&V pour les élections fédérales du 10 juin 2007 indique ce qui suit: "Le CD&V souhaite également examiner s'il est possible de conférer une base légale au "plaider coupable" pour les infractions causant essentiellement des dommages économiques. La collaboration à l'établissement de la preuve ou un aveu peut avoir une incidence positive sur le taux de la peine." (traduction)[108]

[105] Projet de loi contenant le Code de procédure pénale, *Doc. parl.*, Sénat, n° 3-450/25.
[106] Rapport des auditions, DOC 51 2138/004.
[107] Note de M. Yves Liégeois déposée au cours de l'audition du 8 février 2006, p. 7-8.
[108] Programme électoral du CD&V pour les élections fédérales du 10 juin 2007, p. 36.

275. In een onderhandelingstekst van 16 oktober 2007 met het oog op een regeerakkoord komt een gelijkaardige visie aan bod: "De regering zet in het licht van de Europese standaardnormen de modernisering van het strafprocesrecht voort door na te gaan welke delen van het wetsontwerp tot herziening van het strafprocesrecht op korte termijn kunnen worden goedgekeurd. Zij onderzoekt in dat kader onder meer de mogelijkheid van invoering van een systeem van onderhandelde bekentenis *casu quo* instemming met of bekentenis van de feiten."[109]

276. In het regeerakkoord van 18 maart 2008 zal die idee uiteindelijk niet opgenomen worden. Het regeerakkoord voorziet wel het volgende: "De regering blijft alternatieve vormen van geschillenregeling ontwikkelen en met name door de mechanismen van bemiddeling te versterken."[110]

277. In het jaarverslag van het College van procureurs-generaal 2006-2007 komt de voorbereiding van het seminarie van het College van 27 april 2007 ter sprake. Het coördinatieteam had een aantal belangrijke acties vooropgesteld die in de toekomst door het netwerk ondernomen moesten worden en had aanbevelingen geformuleerd inzake de voorbereiding van het memorandum dat het College ten behoeve van de toekomstige regering zou opstellen. Zo werd voorgesteld: "het voorzien in de wettelijke mogelijkheid voor het openbaar ministerie om in financiële zaken een minnelijke schikking voor te stellen, zelfs wanneer reeds een onderzoek werd geopend". Dit werd ook opgenomen in het memorandum van het openbaar ministerie van mei 2007.[111]

278. In het beleidsplan van 25 juni 2007 "Modernisering van Justitie, een doelstelling voor het openbaar ministerie" wordt het volgende gesteld: "Het College van procureurs-generaal zal zich bovendien beraden de nodige voorstellen *de lege ferenda* te doen met het oog op de verruiming van de alternatieve mogelijkheden van behandeling buiten de strikt gerechtelijke beoordeling om."[112]

279. In een interview met de Gazet van Antwerpen naar aanleiding van de aanstelling van de heer Yves Liégeois als voorzitter van het College van procureurs-generaal verklaart hij op 29 augustus 2007 het volgende: "Het openbaar ministerie zou veel meer mogelijkheden moeten krijgen om zaken niet te vervolgen. De

[109] AWDC-documentatie, bijlage 1 deel 2A, p. 17.
[110] Federaal regeerakkoord van 18 maart 2008, p. 28.
[111] College van procureurs-generaal, jaarverslag 2006-2007, p. 19.
[112] Beleidsplan van het openbaar ministerie, 25 juni 2007, p. 12.

275. Un texte de négociation du 16 octobre 2007 en vue de la conclusion d'un accord de gouvernement contient une vision similaire: "À la lumière des normes standard européennes, le gouvernement poursuit la modernisation du droit de la procédure pénale en vérifiant quelles parties du projet de loi de révision du droit de la procédure pénale peuvent être adoptées à court terme. Dans ce cadre, il examine notamment la possibilité d'instaurer un système du plaider coupable, le cas échéant, l'assentiment à des faits ou l'aveu de faits." (traduction)[109]

276. L'idée ne sera finalement pas retenue dans l'accord de gouvernement du 18 mars 2008. L'accord de gouvernement prévoit en revanche ce qui suit: "Le gouvernement continuera de développer des méthodes alternatives de règlement des litiges, notamment en renforçant les mécanismes de médiation."[110]

277. Dans le rapport annuel du Collège des procureurs généraux 2006-2007, il est question de la préparation du séminaire du Collège des procureurs généraux du 27 avril 2017. L'équipe de coordination avait prévu une série d'actions importantes qui devaient être entreprises par le réseau dans le futur et avait formulé des recommandations en ce qui concerne la préparation du memorandum que le Collège devait rédiger pour le futur gouvernement. Il avait ainsi été proposé de prévoir la possibilité légale, pour le ministère public, de proposer une transaction pénale dans les affaires financières, même lorsqu'une enquête a déjà été ouverte. Cette proposition a été reprise dans le memorandum du ministère public de mai 2007.[111]

278. Dans le plan de politique et de gestion du 25 juin 2007 "La modernisation de la justice: un objectif pour le ministère public", il est affirmé ce qui suit: "Le Collège des procureurs généraux réfléchira en outre à formuler les propositions nécessaires *de lege ferenda* en vue de l'élargissement des possibilités alternatives de traitement en dehors de l'appréciation judiciaire au sens strict."[112]

279. Dans une interview de M.Yves Liégeois du 29 août 2007 pour la *Gazet van Antwerpen* à l'occasion de sa désignation en tant que président du Collège des procureurs généraux, il déclare ce qui suit: "Le ministère public devrait avoir beaucoup plus de possibilités de ne pas procéder à des poursuites. La transaction pénale

[109] Documentation AWDC, annexe 1 partie 2A, p. 17.
[110] Accord de gouvernement fédéral du 18 mars 2008, p. 28.
[111] Collège des procureurs généraux, rapport annuel 2006-2007, p. 19.
[112] Plan de politique et de gestion du ministère public, 25 juin 2007, p. 12.

minnelijke schikking moet enorm worden uitgebreid en in iedere stand van de strafzaak kunnen worden opgelegd. Bovendien zou het parket bepaalde sociale, fiscale of economische misdrijven gewoon moeten kunnen doorsturen naar de bevoegde administratie, die ze dan verder afhandelt. Justitie moet op ieder niveau, menselijker, rechtvaardiger en eenvoudiger worden. We moeten niet die zware mammoetprocedures gebruiken om kleine feitjes van de gewone man aan te pakken. Een toegepaste procedure moet in verhouding staan tot de aard van de rechtszaak waarop ze wordt toegepast.*"*[113]

280. In het document "Krijtlijnen voor een strategisch plan voor de modernisering van het openbaar ministerie" van juli 2008, worden onder punt 2.3.5. de wetswijzigingen vermeld die onderzocht zullen worden door het College (het expertisenetwerk "Strafrechtelijk Beleid – Strafrechtspleging") en dewelke kunnen kaderen binnen de bewaking van de strafrechtsketen. Eén van die te onderzoeken wetswijzigingen is de "Uitbreiding van de mogelijkheden tot dading en minnelijke schikking van het openbaar ministerie"[114]: *"*De maatregelen die tot verval van de strafvordering kunnen leiden, zouden moeten kunnen verruimd worden, waarbij de bemiddeling dader – slachtoffer ook met andere mogelijkheden of maatregelen zou moeten kunnen gecombineerd worden. Zo zou bijvoorbeeld binnen het werken naar een dading of schikking een bemiddelingsfase kunnen ingebouwd worden waarbij een regeling met de fiscus mogelijk wordt zodat de betaling van belastingen en boeten een element van de dading zou uitmaken en de administratie haar rechtsvordering op die wijze kan uitputten. Dit zou eveneens met andere administraties kunnen worden uitgewerkt.*"*[115]

2. **Problematiek van de inbeslagnames bij de diamantsector**

2.1. ***Inleiding***

281. De aanleiding voor de vraag naar een wetswijziging van het Antwerp World Diamond Centre (AWDC) zijn verschillende (grote) inbeslagnames van diamanten bij Antwerpse diamantairs in de periode 2005-2007[116].

[113] "Liégeois leidt vanaf 1 september college van procureurs-generaal", Gazet van Antwerpen, 29 augustus 2007.

[114] "Krijtlijnen voor een strategisch plan voor de modernisering van het openbaar ministerie" van juli 2008, p. 32.

[115] *Ibidem*.

[116] Geschreven verklaring van de heer Yves Liégeois met betrekking tot de hoorzitting van 15 maart 2017 voor de onderzoekscommissie, p. 1.

doit être fortement élargie et doit pouvoir être imposée à tous les stades de l'affaire pénale. En outre, le parquet devrait pouvoir simplement transférer les dossiers relatifs à certaines infractions sociales, fiscales ou économiques à l'administration compétente, qui en poursuivra le traitement. La justice doit, à tous les niveaux, devenir plus humaine, plus juste et plus simple. Nous ne devons pas utiliser de lourdes procédures mammouth pour nous attaquer aux petites infractions commises par des citoyens ordinaires. Une procédure adaptée doit être proportionnée à la nature de l'affaire pénale à laquelle elle est appliquée.*"*[113] (traduction)

280. Le document "Lignes de force pour un plan stratégique en vue de la modernisation du ministère public" de juillet 2008 mentionne, au point 2.3.5., les modifications législatives qui seront examinées par le Collège (réseau d'expertise "Politique criminelle – Procédure pénale") et qui peuvent s'inscrire dans le cadre du contrôle de la chaîne pénale. L'une des modifications législatives à examiner est l'"Élargissement des possibilités de transaction pour le ministère public"[114]: "Les mesures qui mènent à l'extinction de l'action publique devraient pouvoir être élargies, tout en devant pouvoir combiner la médiation entre l'auteur et la victime avec d'autres possibilités ou mesures. Par exemple, une phase de médiation pourrait être incluse dans le cadre de la proposition de transaction au cours de laquelle un règlement avec le fisc devrait être possible, de sorte que le paiement d'impôts et d'amendes constituerait un élément de la transaction. De cette manière, l'administration peut épuiser ses possibilités de recouvrement. Cette possibilité pourrait également être élaborée avec d'autres administrations.*"*[115]

2. **Problématique des saisies auprès du secteur des diamantaires**

2.1. ***Introduction***

281. La demande de modification législative de l' Antwerp World Diamond Centre (AWDC) fait suite à plusieurs saisies (importantes) de diamants auprès de diamantaires anversois durant la période 2005-2007[116].

[113] "*Liégeois leidt vanaf 1 september college van procureurs-generaal*" (Liégeois dirigera le collège des procureurs généraux à partir du 1er septembre), Gazet van Antwerpen, 29 août 2007.

[114] "Lignes de force pour un plan stratégique en vue de la modernisation du ministère public", juillet 2008, p. 32.

[115] *Ibidem*.

[116] Déclaration écrite de M. Yves Liégeois concernant l'audition du 15 mars 2017 pour la commission d'enquête, p. 1.

In het verslag van de raad van bestuur van het AWDC[117] van 15 maart 2007 lezen we: "*The proposal is made that the HRD endeavours to lobby for an amendment to the law, specifically for the diamond sector. It is proposed to prepare a presentation for the political parties to give them a clear view on the situation. The HRD should try to negotiate with the authorities to obtain that no more seizure of the goods will occur*".[118] De heer Freddy Hanard (CEO van het AWDC van mei 2006 tot mei 2010) licht toe dat er twee redenen waren: "Dat waren eerst en vooral de inbeslagnames. De tweede reden waren de eindeloze procedures die maar duurden en die ook voor een zakenwereld zoals een zwaard van Damokles zijn."[119]

282. De heer Freddy Hanard licht toe dat er eerst wordt aangeklopt bij de lokale autoriteiten: "Wat doet men uiteindelijk? Dan gaat men bij mensen aankloppen, eerst en vooral bij de lokale autoriteiten. Dat was de toenmalige gouverneur, de heer Paulus. Dan is men natuurlijk bij de burgemeester gegaan, ook betrokken partij, zeker en vast in Antwerpen. Men heeft dan aan de buitenwereld, onder andere aan de politieke wereld, onder andere aan de partijvoorzitters, uitgelegd… Ik herinner mij dat wij Caroline Gennez hebben gezien, dat wij Vande Lanotte hebben gezien, dat wij de toenmalige voorzitter van de VLD hebben gezien, de heer Somers, de heer Vandeurzen, om aan de politieke wereld te zeggen wat er juist omging en wat het gevaar was van wat er gebeurde met die talrijke onderzoeken."[120]

283. Op 17 oktober 2008 wordt de raad van bestuur van het AWDC bijeengeroepen om de leden in te lichten over de inbeslagname van diamanten door een onderzoeksrechter. Het verslag van de raad van bestuur meldt: "Van zodra de directie van AWDC hiervan werd ingelicht, werd contact opgenomen met de minister van Justitie, de heer J. Vandeurzen, de Eerste minister, de heer Y. Leterme en de minister van Financiën, de heer D. Reynders, om de toestand uit te leggen. De grote hoeveelheid diamanten die in beslag genomen werd zou ernstige problemen kunnen veroorzaken, niet alleen voor de betrokken firma, maar ook voor de diamantbanken en de ganse sector. Op maandag 20 oktober zal een persconferentie gehouden worden aangaande de studie over de diamantsector door de KUL opgemaakt. De politiekers dienen overtuigd te worden een publieke ondersteuning aan de diamantsector te geven."

[117] Het AWDC en de HRD (Hoge Raad voor de Diamant) zijn beide benamingen voor dezelfde organisatie.
[118] Verslag raad van bestuur van het AWDC 15 maart 2007 (AWDC bijlage 4 – verslagen van de raad van bestuur).
[119] Hoorzitting met de heer Freddy Hanard, 22 maart 2017, CRIV 54 K017, p. 2.
[120] *Ibidem.*

On peut lire dans le rapport du 15 mars 2007 du conseil d'administration de l'AWDC[117]: "*The proposal is made that the HRD endeavours to lobby for an amendment to the law, specifically for the diamond sector. It is proposed to prepare a presentation for the political parties to give them a clear view on the situation. The HRD should try to negotiate with the authorities to obtain that no more seizure of the goods will occur*".[118] M. Freddy Hanard (CEO de l'AWDC de mai 2006 à mai 2010) explique que deux motifs étaient à la base de cette démarche: "Il y avait avant tout le problème des saisies. Et le deuxième motif, c'étaient les procédures sans fin, qui, outre leur caractère interminable, pendaient au-dessus de la tête du secteur comme une épée de Damoclès".[119] (traduction)

282. M. Freddy Hanard explique que l'on s'est d'abord adressé aux autorités locales: "Que fait-on finalement? On s'adresse avant tout aux autorités locales. Il s'agissait du gouverneur de l'époque, M. Paulus. Ensuite, on s'est adressé au bourgmestre, qui était également partie prenante, en particulier à Anvers. On a ensuite expliqué au monde extérieur, notamment au monde politique, notamment aux présidents de parti… Je me souviens que nous avons vu Caroline Gennez, Vande Lanotte, nous avons vu le président de l'époque du VLD, M. Somers, M. Vandeurzen, afin d'informer le monde politique de ce qu'il se passait exactement, du danger de ce qu'il se passait dans ces nombreuses enquêtes."[120] (traduction)

283. Le 17 octobre 2008, le conseil d'administration de l'AWDC est convoqué pour informer les membres de la saisie de diamants par un juge d'instruction. Le rapport du conseil d'administration mentionne: "Dès que la direction de l'AWDC en a été informée, des contacts ont été pris avec le ministre de la Justice, M. J. Vandeurzen, le premier ministre, M. Y. Leterme, et le ministre des Finances, M. D. Reynders, pour expliquer la situation. La grande quantité de diamants saisis pourrait causer de graves torts, non seulement à l'entreprise concernée, mais aussi aux banques du diamant et à l'ensemble du secteur. Le lundi 20 octobre, une conférence de presse sera organisée au sujet de l'étude réalisée par la KUL concernant le secteur du diamant. Il faut convaincre les décideurs politiques de témoigner un soutien public au secteur du diamant." (traduction)

[117] L'AWDC et le HRD (*Hoge Raad voor de Diamant*) sont les deux dénominations de la même organisation.
[118] Rapport du conseil d'administration de l'AWDC du 15 mars 2007 (AWDC annexe 4 – rapports du conseil d'administration).
[119] Audition de M. Freddy Hanard, 22 mars 2017, CRIV 54 K017, p. 2.
[120] *Ibidem.*

284. Het verslag van de raad van bestuur van 30 oktober 2008 maakt melding van de politieke contacten die er zijn geweest naar aanleiding van voormelde inbeslagnames: “De bespreking van de delegatie van AWDC met minister Van Quickenborne was positief, de minister beloofde enkele politiekers telefonisch te contacteren. Een exemplaar van de studie werd overhandigd. De ontmoeting met de eerste minister vond plaats doch verliep minder positief. De ontmoeting met minister K. De Gucht was positief, de minister luisterde aandachtig, had een zeer goede kennis van het dossier en zal contact opnemen met minister Vandeurzen. De advocaten zullen een ontmoeting trachten te regelen met het kabinet van minister Vandeurzen.”[121] [122]

285. De heer Peter Van Calster, toenmalig referentiemagistraat van diamantfraudedossiers op het parket van Antwerpen, verwijst met betrekking tot de inbeslagnames naar het dossier “Monstrey”. Dat dossier heeft volgens de heer Peter Van Calster betrekking op zeer zwaar georganiseerde financiële, fiscale en douanefraude. Het is een omvangrijk dossier, zowel inzake het aantal betrokken diamantairs als de bedragen van de fraude. De heer Peter Van Calster wijst er in zijn geschreven verklaring aan de onderzoekscommissie op dat omtrent de strafrechtelijke beslagen in het Monstrey-dossier veel deining in de diamantsector is ontstaan, en verklaart: “ik herinner mij nog de herhaalde tussenkomsten van de vertegenwoordigers van de sector zowel aan het adres van de onderzoeksrechter, de procureur des Konings te Antwerpen – mijn korpsoverste –, mijzelf en zelfs bij het ambt van de procureur-generaal te Antwerpen.”[123] De heer Peter Van Calster verwijst in zijn hoorzitting ook naar een andere grote diamantzaak, Omega Diamonds. In 2007 loopt reeds een douaneonderzoek naar Omega Diamonds, en in januari 2008 wordt een gerechtelijk onderzoek gevorderd[124]. De heer Ari Epstein zegt in de onderzoekscommissie dat het AWDC niet tussenbeide komt in individuele dossiers. “Maar wij moeten er wel voor zorgen dat de continuïteit niet in het gedrang dreigt te komen. Of het nu gaat om de ene of de andere firma, wat ons betreft doet dat er niet toe. Ons belang is de sector.”[125]

[121] Dat het effectief over de inbeslagnames gaat, staat niet expliciet vermeld in het document dat de onderzoekscommissie van het AWDC kreeg, maar men kan dat afleiden uit een korte inhoudelijke uitleg, nl. “Indien de onderzoeksrechter een in beslagname beveelt, zouden de goederen in het bedrijf dienen te blijven zodat verkoop onder toezicht mogelijk is.”.

[122] Verslag raad van bestuur van het AWDC, 30 oktober 2008, documentatie AWDC, bijlage 4.

[123] Hoorzitting met de heer Peter Van Calster, 22 maart 2017, CRIV 54 K017 en geschreven verklaring.

[124] Uiteindelijk zou de zaak Omega Diamonds uitmonden in de grootste verruimde minnelijke schikking ooit.

[125] Hoorzitting met de heer Ari Epstein, 7 juni 2016, CRIV 54 K039, p. 5.

284. Le rapport du conseil d’administration du 30 octobre 2008 fait état des contacts politiques qui ont été pris à la suite des saisies précitées: “La discussion entre la délégation de l’AWDC et le ministre Van Quickenborne a été positive, le ministre s’est engagé à contacter par téléphone plusieurs responsables politiques. Un exemplaire de l’étude a été remis. La rencontre avec le premier ministre a eu lieu mais elle a été moins fructueuse. La rencontre avec le ministre K. De Gucht était positive, le ministre a écouté attentivement, il a fait preuve d’une très bonne connaissance du dossier et il prendra contact avec le ministre Vandeurzen. Les avocats tenteront d’arranger une rencontre avec le cabinet du ministre Vandeurzen.”[121] [122] (traduction)

285. M. Peter Van Calster, magistrat de référence de l’époque pour les dossiers de fraude diamantaire au parquet d’Anvers, renvoie, dans le cadre des saisies, au dossier “Monstrey”. Selon M. Peter Van Calster, ce dossier concerne une affaire de très grande fraude organisée aux niveaux financier, fiscal et douanier. Il s’agit d’un dossier de très grande ampleur, tant en ce qui concerne le nombre de diamantaires concernés que les montants fraudés. M. Peter Van Calster souligne, dans sa déclaration écrite à la commission d’enquête, que les saisies pénales effectuées dans le cadre du dossier Monstrey ont suscité beaucoup de remous dans le secteur du diamant. Il déclare: “Je me souviens encore des interventions répétées des représentants du secteur à l’encontre du juge d’instruction, du procureur du Roi d’Anvers – mon chef de corps –, de moi-même et même de l’office du procureur général d’Anvers.”[123] Lors de son audition, M. Peter Van Calster a également renvoyé à une autre grande affaire relative au secteur diamantaire: Omega Diamonds. En 2007, Omega Diamonds fait déjà l’objet d’une enquête douanière, et en janvier 2008, une instruction a été requise[124]. M. Ari Epstein a dit en commission d’enquête que l’AWDC n’intervient pas dans des dossiers individuels. “Mais nous devons veiller à ce que la continuité ne soit pas compromise. Pour ce qui nous concerne, il importe peu qu’il s’agisse d’une entreprise ou d’une autre. Notre intérêt, c’est le secteur.”[125]

[121] Le fait qu'il s'agit effectivement de saisies n'est pas explicitement mentionné dans le document que l'AWDC a fourni à la commission d'enquête, mais on peut le déduire d'une brève explication, rédigée comme suit: “Si le juge d’instruction ordonne une saisie, les biens devraient rester dans l’entreprise pour que la vente sous surveillance soit possible.” (traduction).

[122] Rapport du conseil d'administration de l'AWDC, 30 octobre 2008, documentation de l'AWDC, annexe 4.

[123] Audition de M. Peter Van Calster, 22 mars 2017, CRIV 54 K017 et déclaration écrite.

[124] Finalement, l’affaire Omega Diamonds allait déboucher sur la plus grande transaction pénale élargie jamais effectuée.

[125] Audition de M. Ari Epstein, 7 juin 2016, CRIV 54 K039, p. 5.

2.2. ***Het idee van de "vervolgingsbeëindigende boete" (= verruimde minnelijke schikking in strafzaken)***

286. Het AWDC doet in deze context beroep op advocaten Axel Haelterman en Raf Verstraeten. De advocaten factureerden daarvoor systematisch en rapporteerden intensief aan het AWDC[126]. Het AWDC zegt daarover: "in het teruggevonden dossier blijkt dat Axel Haelterman en Raf Verstraeten aan Philip Claes rapporteerden. Uit het teruggevonden dossier blijkt dat er allerlei contacten waren en intensief gerapporteerd werd in de jaren 2007, 2008 en 2009. Eind 2010 flakkerde deze rapportering op om daarna volledig stil te vallen." De heer Axel Haelterman, advocaat en professor fiscaal recht aan de KU Leuven verklaart dat hij al sinds 1995 advocaat is voor het AWDC en aldus de belangen behartigt van de diamantsector, niet van individuele diamanthandelaars.[127] De heer Raf Verstraeten, advocaat en professor strafprocesrecht aan de KU Leuven, vertelt aan de onderzoekscommissie dat hij betrokken raakt bij de werkzaamheden voor het AWDC via de heer Axel Haelterman.[128] De heer Raf Verstraeten verdedigt als advocaat wel de belangen van individuele diamanthandelaren, onder andere in de zaak Omega Diamonds.

287. De eerste prestatie die de heer Raf Verstraeten aan het AWDC factureert, is een vergadering met het AWDC en de heer Axel Haelterman op 22 mei 2007. In de periode van eind mei tot begin juni 2007 factureert de heer Raf Verstraeten "diverse opzoekingen omtrent minnelijke schikking".[129]

288. De heer Axel Haelterman oppert de idee van de vervolgingsbeëindigende boete (= uitbreiding minnelijke schikking in strafzaken) op 30 mei 2007 in een e-mail aan de heer Raf Verstraeten ter voorbereiding van de raad van bestuur van het AWDC[130]: "Vandaar dat verder bouwend op jouw suggestie mijn idee een beetje het volgende is:

— *plea bargain* noemen wij een vervolgingsbeëindigende boete;

[126] AWDC – brief aan de onderzoekscommissie met antwoorden op de vragen van de onderzoekscommissie.
[127] Hoorzitting met de heer Axel Haelterman, 15 maart 2017, CRIV 54 K015, p. 2-3.
[128] Hoorzitting met de heer Raf Verstraeten, 19 april 2017, CRIV 54 K021, p. 2-3.
[129] Verantwoordingsdocumenten bij de facturen van de heren Axel Haelterman en Raf Verstraeten.
[130] E-mail van de heer Axel Haelterman aan de heer Raf Verstraeten van 30 mei 2007.

2.2. ***L'idée de "l'amende mettant fin aux poursuites" (= élargissement de la transaction pénale)***

286. Dans ce contexte, l'AWDC fait appel aux avocats MM. Axel Haelterman et Raf Verstraeten. Les avocats établissaient systématiquement des factures et faisaient rapport à l'AWDC de manière intensive[126]. L'AWDC affirme ce qui suit à ce propos: "dans le dossier retrouvé, il s'avère qu'Axel Haelterman et Raf Verstraeten faisaient rapport à Philip Claes. Il ressort du dossier retrouvé qu'il y a eu de nombreux contacts et un rapportage intensif dans les années 2007, 2008 et 2009. Fin 2010, ce rapportage a repris avant de cesser complètement." (traduction). M. Axel Haelterman, avocat et professeur de droit fiscal à la KU Leuven, déclare qu'il est déjà avocat de l'AWDC depuis 1995 et qu'il défend ainsi les intérêts du secteur du diamant, et non de commerçants en diamants individuels.[127] M. Raf Verstraeten, avocat et professeur en droit de la procédure pénale à la KU Leuven, explique à la commission d'enquête qu'il a été associé aux travaux en faveur de l'AWDC par le biais de M. Axel Haelterman.[128] M. Raf Verstraeten défend cependant, en tant qu'avocat, les intérêts de commerçants individuels en diamants, notamment dans l'affaire Omega Diamonds.

287. La première prestation facturée à l'AWDC par M. Raf Verstraeten est une réunion avec l'AWDC et M. Axel Haelterman le 22 mai 2007. Lors de la période allant de fin mai à début juin 2007, M. Raf Verstraeten facture "diverses recherches concernant la transaction" (traduction).[129]

288. M. Axel Haelterman suggère l'idée de l'amende mettant fin aux poursuites (= élargissement de la transaction pénale) dans un courriel adressé le 30 mai 2007 à M. Raf Verstraeten en préparation du conseil d'administration de l'AWDC[130]. "C'est pourquoi, partant de ta suggestion, je formule quelques idées que l'on pourrait résumer comme suit:

— *plea bargain* est la dénomination que nous utiliserons pour désigner une amende mettant fin aux poursuites;

[126] AWDC – lettre à la Commission d'enquête contenant des réponses aux questions de la Commission d'enquête.
[127] Audition de M. Axel Haelterman, 15 mars 2017, CRIV 54 K015, p. 2-3.
[128] Audition de M. Raf Verstraeten, 19 avril 2017, CRIV 54 K021, p. 2-3.
[129] Pièces justificatives se rapportant aux factures de MM. Axel Haelterman et Raf Verstraeten.
[130] Courriel adressé le 30 mai 2007 par M. Axel Haelterman à M. Raf Verstraeten.

— idee: wettelijk effect is de vervolgbaarheid van een eventueel misbruik afblokken (dus geen oordeel over schuld of niet, geen formele toegift van schuld zoals als dat bij een opschorting het geval is);

— idee van boete: klinkt voldoende negatief om in de perceptie aanvaardbaar te zijn (klinkt strenger dan dading);

— idee is eigenlijk deze van de minnelijke schikking voor verkeersinbreuken, doch wel zonder dat wij het initiatief uitsluitend bij het parket zouden laten;

— toepassingsgebied specifiek richten op vennootschappen die vervolgd worden en personen die handelen als organen van deze vennootschappen;

— idee: de regeling heeft tot doel efficiëntie voor de overheid, beperking van onzekerheid voor ondernemingen die moeten kunnen verder werken en waarbij een langere procedure (al dan niet met inbeslagnemingen) tot ondernemingsdiscontinuïteit kan leiden met risico voor werkgelegenheid en dergelijke);

— motief: op die wijze trachten wij het bezwaar van de “klassenjustitie” waar “rijken de vervolging kunnen afkopen” te vermijden;

— of nog: een mogelijkheid te ontsnappen aan de verlammende traagheid van de werking van justitie in deze dossiers en aangelegenheden waar dat negatief is voor de economie, tewerkstelling enzovoort;

— het initiatief zou kunnen komen zowel van de vennootschap of persoon tegen wie enige onderzoeksmaatregel wordt genomen, als van het parket;

— kleine procedure: de partij die dit voorstel wenst te formuleren, legt een verzoek met concreet voorstel er in vervat neer bij de raadkamer, de andere partij antwoordt door ofwel een argumentatie tot afwijzing van het verzoek, ofwel een tegenvoorstel dat ook heel concreet is;

— de raadkamer beslist en moet hierbij streven naar een dergelijke regeling in de gevallen waar er geen sprake is voor de maatschappij, geringe kans op recidivisme, bij een misdrijf van uitsluitend financiële vennootschapsrechtelijke, boekhoudkundige of fiscale aard dient deze mogelijkheid te worden benaarstigd enz; (alternatief idee: toepassingsgebied aflijnen in functie van dergelijke vermoede misdrijven);

— idée: l’effet légal est de bloquer l’exercice de poursuites quant à un éventuel abus (donc pas de jugement “coupable ou pas coupable”, pas de reconnaissance formelle de culpabilité comme dans le cas d’une suspension);

— idée de l’amende: est perçu comme suffisamment négative pour être acceptable dans sa perception (est perçue comme plus sévère que la transaction);

— l’idée est en fait celle de la transaction pour les infractions au Code de la route, sans que nous laissions exclusivement l’initiative au parquet;

— faire en sorte que le champ d’application vise spécifiquement les sociétés faisant l’objet de poursuites et les personnes qui agissent en tant qu’organes de ces sociétés;

— idée: but du règlement: efficacité pour les pouvoirs publics et limiter l’incertitude pour les entreprises qui doivent poursuivre les activités et qui pourraient subir une discontinuité en raison d’une procédure plus longue (avec ou sans saisies), avec un risque pour l’emploi, etc.);

— motif: de cette façon, nous essayons d’éviter l’objection de la “justice de classe” où “les riches peuvent obtenir l’abandon des poursuites contre paiement”;

— ou encore: une possibilité d’échapper aux lenteurs paralysantes liées au fonctionnement de la Justice dans des dossiers et des matières où ces lenteurs ont un impact négatif sur l’économie, l’emploi, etc.;

— l’initiative pourrait provenir tant de la société ou de la personne faisant l’objet d’une mesure d’instruction que du parquet;

— petite procédure: la partie qui souhaite formuler cette proposition, dépose une demande contenant la proposition concrète auprès de la chambre du conseil, l’autre partie répond soit en présentant les arguments pour rejeter la demande, soit en présentant une contre-proposition elle aussi extrêmement concrète;

— la chambre du conseil décide et doit rechercher pareil règlement; dans les cas où il n’est que faiblement question de risque de récidive pour la société, pour une infraction exclusivement financière, liée au droit des sociétés, de nature comptable ou fiscale, cette possibilité doit être encouragée, etc. (idée alternative: définir le champ d’application en fonction de ces infractions présumées);

— beroep bij KIB mogelijk;

— goedkeuring van deze regeling leidt tot beëindiging van de vervolgbaarheid en heeft automatisch het einde van de opdracht van de onderzoeksrechter tot gevolg. Wat denk jij hierover? De idee zou zijn om vrij snel (volgende week) een eerste schets van ideeën ter zake uit te schrijven en voor te leggen aan de partijvoorzitters met het oog op de opneming van de gedachte in de regeringsonderhandelingen.”

289. Net als andere belangenorganisaties stelt het AWDC een ontwerp van memorandum op met het oog op de regeringsonderhandelingen. Een memorandum wordt door het AWDC opgemaakt (juni 2007)[131] en bezorgd aan de politieke partijen (september 2007)[132]. Dit document heeft de titel “Aandachtspunten voor de diamantsector in België. Memorandum ten aanzien van attentie van de toekomstige regeringsformateur”.[133] Dit Memorandum “wordt hiertoe dan ook overhandigd aan de voorzitters van de drie grote Vlaamse beleidspartijen” (nvdr. CD&V-N-VA, Open Vld, sp.a).[134]

290. Het ontwerp van memorandum vestigt vooreerst de aandacht op het belang van de diamantsector voor België in het algemeen en de stad Antwerpen in het bijzonder. Daarbij haalt het AWDC aan dat de strenge regelgeving en controles die gelden voor de diamantsector tevens één van de troeven is van Antwerpen en bijdragen tot het Antwerpse handelsmerk. Het AWDC is van mening dat de manier waarop de regelgeving toen steeds meer werd toegepast, de normale werking van ondernemingen, het aanhouden van voorraden, het in consignatie geven van goederen en de financierbaarheid van voorraden in het gedrang brengt. Beslagleggingen bij equivalent, waarbij de hele diamantvoorraad voor zeer lange tijd in beslag wordt genomen, leidt volgens het AWDC tot ernstige marktverstoringen.[135] De heer Peter Van Calster, voormalig procureur des Konings bij het Parket van Antwerpen, verklaart voor de onderzoekscommissie evenwel: “Er kan niet staande worden gehouden dat de strafrechtelijke beslagen hier blind, bot en ondoordacht werden doorgevoerd, waarbij ten onrechte de sector zwaar zou zijn aangepakt, benadeeld of beschadigd. De veelvuldige rechterlijke tussenkomsten hebben bijna steeds deze beslagen bevestigd.”[136]

[131] “Aandachtspunten voor de diamantsector in België, Memorandum tav de toekomstige regeringsformateur”, versies van 5 en 7 juni 2012.
[132] Verslag van de raad van bestuur van het AWDC van 6 september 2007 (AWDC bijlage 4 – verslagen van de raad van bestuur).
[133] Zowel de versie van 5 juni 2007 als die van 12 juni 2007 werden door het AWDC aan de onderzoekscommissie bezorgd.
[134] Memorandum van 12 juni 2007, p. 1.
[135] Memorandum van 12 juni 2007, p. 1-2.
[136] Hoorzitting met de heer Peter Van Calster, 22 maart 2017, CRIV 54 K017, p. 3.

— recours possible auprès de la CMA;

— l’adoption de ce règlement met fin aux poursuites et met automatiquement un terme à la mission du juge d’instruction. Qu’en penses-tu? L’idée serait de faire assez rapidement (semaine prochaine) une première ébauche des idées formulées en la matière et de la soumettre aux présidents de parti afin qu’ils puissent intégrer ces idées dans les négociations du gouvernement.” (traduction)

289. À l’instar d’autres organisations d’intérêts, l’AWDC rédige un projet de mémorandum en vue des négociations gouvernementales. Un mémorandum est donc rédigé par l’AWDC (juin 2007)[131] et transmis aux partis politiques (septembre 2007)[132] Ce document s’intitule “Points d’attention pour le secteur diamantaire en Belgique. Mémorandum à l’attention du futur formateur du gouvernement”.[133] Ce mémorandum a été transmis à cette fin aux présidents des “trois grands partis politiques flamands” (NDLR: CD&V-NVA, Open Vld, sp.a).[134]

290. Le projet de mémorandum souligne tout d’abord l’importance du secteur diamantaire pour la Belgique, en général, et pour la ville d’Anvers, en particulier. L’AWDC fait valoir que la rigueur de la législation et des contrôles existants pour le secteur diamantaire constitue en même temps l’un des atouts d’Anvers et contribuent à la marque de fabrique de la ville d’Anvers. Selon l’AWDC, les modalités d’application de plus en plus courantes de la réglementation à l’époque compromettaient toutefois le fonctionnement normal des entreprises, la tenue de réserves, la consignation de biens et la possibilité de financer les réserves. Selon l’AWDC, la saisie par équivalent, l’ensemble des réserves de diamant étant saisi pour une très longue période, perturbe gravement le marché.[135] M. Peter Van Calster, ancien procureur du Roi au parquet d’Anvers, déclare toutefois devant la commission d’enquête: “Personne ne peut soutenir que les saisies pénales ont été pratiquées de manière aveugle, grossière et irréfléchie, avec pour conséquence que le secteur aurait été lourdement et injustement impacté, lésé ou aurait subi un préjudice. Les multiples interventions judiciaires ont pratiquement toujours confirmé ces saisies.”[136]

[131] “Points d’attention pour le secteur diamantaire en Belgique, Mémorandum à l’attention du futur formateur du gouvernement”, versions des 5 et 7 juin 2012.
[132] Rapport du conseil d’administration AWDC du 6 septembre 2007 (AWDC annexe 4 – rapports du conseil d’administration).
[133] Tant la version du 5 juin 2007 que celle du 12 juin 2007 ont été transmises à la commission d’enquête par l’AWDC.
[134] Mémorandum du 12 juin 2007, p. 1.
[135] Mémorandum du 12 juin 2007, p. 1-2.
[136] Audition de Peter Van Calster, 22 mars 2017, CRIV 54 K017, p. 3.

291. In het ontwerp van memorandum doet het AWDC enkele voorstellen met betrekking tot de douane-neutrale zone voor de internationale diamanthandel, de herbeoordeling van de vereisten inzake de implementatie van de witwaswetgeving, het streven naar een *level playing field* met de buitenlandse diamantcentra wat betreft regelgeving en toezicht, en ten slotte ook steun aan voorstellen in verband met een vervolgingsbeëindigende boete (= minnelijke schikking in strafzaken). Er valt het volgende te lezen in het ontwerp van memorandum van 7 juni 2007: *"*de sector biedt haar steun aan twee voorstellen die de leefbaarheid voor de ondernemingen trachten te bevorderen*"*. Het eerste voorstel heeft betrekking op duidelijke procedurele afspraken voor inbeslagnemingen binnen ondernemingen. Het tweede voorstel betreft de vervolgingsbeëindigende boete:

"4.2 Nog belangrijker is evenwel dat de mogelijkheid gecreëerd wordt te komen tot een "vervolgingsbeëindigende" boete. Dit met het oog op ondernemingscontinuiteit (en bijgevolg ook behoud van waarde en tewerkstelling) en het vermijden van een jarenlange betrokkenheid van een onderneming in een strafrechtelijk onderzoek en een strafproces, met dikwijls zeer technische analyses en veel procedureslagen.

De diamantsector wenst dan ook uitdrukkelijk haar steun te betuigen aan de ideeën die ter zake reeds op tafel liggen en worden uitgewerkt.

Om de werkbaarheid van een dergelijk stelsel maatschappelijk aanvaard te maken, dient een dergelijk regime, naar de ervaring van de diamantsector, wellicht volgende kenmerken te vertonen.

De te ontwikkelen voorstellen zouden in essentie een uitbreiding vormen van het bestaande regime van het "verval van strafvordering onder betaling van een geldsom" door:

— het regime toepasselijk te maken op alle overtredingen en wanbedrijven, behalve deze die een gevaar voor de veiligheid of een gevaar van recidivisme inhouden;

— de mogelijkheid tot vervolgingsbeëindigende boete, in een akkoord met het parket en dit ook nadat een onderzoeksrechter werd aangesteld;

— de regeling kan desgevallend worden beperkt tot deze misdrijven waar een element van de "vergoeding van de schade" aantoonbaar kan worden gesteld, zoals in fiscale misdrijven (met ermee gepaard gaande beëindiging van de vervolgbaarheid van de gehele handeling die tot de vervolging leidt);

291. Le projet de mémorandum présente quelques propositions concernant la zone douanière neutre pour le commerce international du diamant, la réévaluation des conditions en matière de mise en œuvre de la législation relative au blanchiment, la recherche d'un *level playing field* avec les centres diamantaires étrangers en matière de réglementation et de contrôle et finalement aussi l'appui apporté aux propositions relatives à l'amende mettant fin aux poursuites (= transaction pénale). Dans le projet de mémorandum du 7 juin 2007, on lit ce qui suit: "le secteur accorde son soutien à deux propositions visant à promouvoir la viabilité des entreprises." La première proposition a trait à des accords de procédure clairs pour la saisie opérée dans les entreprises. La seconde proposition concerne l'amende mettant fin aux poursuites:

*"*4.2 Mais, plus important encore, la possibilité est créée de recourir à une amende "mettant fin aux poursuites". Ceci, dans le but d'assurer la continuité de l'entreprise (et, par voie de conséquence, de maintenir sa valeur et l'emploi) et d'éviter qu'une entreprise soit impliquée des années durant dans une enquête et un procès pénaux, accompagnés bien souvent d'analyses très techniques et de batailles de procédure.

Le secteur diamantaire souhaite dès lors exprimer explicitement son soutien aux idées qui sont déjà sur la table et qui sont élaborées en la matière.

Afin d'être à la fois socialement acceptable et praticable, ce règlement doit, basé sur l'expérience du secteur diamantaire, présenter les caractéristiques suivantes.

Les propositions à développer viseraient, pour l'essentiel, à élargir le régime actuel de l'extinction de l'action publique moyennant le paiement d'une somme d'argent:

— en rendant le régime applicable à toutes les infractions et délits, sauf ceux qui présentent un danger pour la sécurité ou un danger de récidive;

— en prévoyant la possibilité de conclure une amende mettant fin aux poursuites en accord avec le parquet et ce, également après qu'un juge d'instruction a été désigné;

— le règlement pourrait, le cas échéant, être limité aux infractions dans lesquelles un "élément d'indemnisation du préjudice" peut être démontré, comme dans des infractions fiscales (avec en corollaire, la fin de l'exercice des poursuites à l'égard de l'ensemble de l'acte donnant lieu aux poursuites);

— het wettelijk effect van de regeling behoort te zijn dat de feiten niet meer vervolgbaar worden, zonder dat dit tot enige vaststelling leidt inzake de schuldvraag;

— het verzoek tot dergelijke vervolgingsbeëindigende boete kan zowel worden geformuleerd door de vennootschap en persoon tegen wie het onderzoek is ingesteld als door het Parket. Dit verzoek kan worden ingesteld in elke fase van het onderzoek, dus ook nadat een onderzoeksrechter werd aangesteld, en eveneens in de loop van de behandeling voor de strafrechtbank.*"*

292. De heer Raf Verstraeten werkt het idee van de vervolgingsbeëindigende boete verder uit ten behoeve van het AWDC[137]. Op 16 augustus 2007 bezorgt hij een eerste nota met de krachtlijnen voor "Versnelde en vereenvoudigde afdoening van een strafproces via een akkoord tussen openbaar ministerie en verdachte" aan de heer Philip Claes van het AWDC en aan de heer Axel Haelterman. In de nota staat onder punt 1. Mechanisme: "een versnelde en vereenvoudigde afdoening van misdrijven kan op twee manieren gebeuren, in het eerste geval kan het bestaande mechanisme van de VSBG (verval van strafvordering tegen betaling van een geldsom) worden uitgebreid. In het tweede geval dient de zaak noodzakelijk aan een rechter te worden voorgelegd (rechterlijke homologatie). In de begeleidende brief stelt de heer Raf Verstraeten: "Zoals afgesproken, onderzocht ik meer in detail de mogelijkheid om een wetswijziging na te streven die de diamantsector van nut kan zijn, meer bepaald op het vlak van een "onderhandelde" oplossing voor een strafzaak."[138] De heer Raf Verstraeten vervolgt: "Op het eerste zicht lijkt het meest eenvoudige om het bestaande mechanisme van de "minnelijke schikking" – officieel "verval van de strafvordering tegen betaling van een geldsom" geheten – zoals voorzien in artikel 216*bis* Strafvordering (enkel mogelijk wanneer de strafvordering nog niet is ingesteld, hetzij door de aanstelling van een onderzoeksrechter tot het voeren van een gerechtelijk onderzoek, hetzij door een rechtstreekse dagvaarding voor het vonnisgerecht), uit te breiden tot de gevallen waarin ook sprake is van een gerechtelijk onderzoek. Dit mechanisme biedt immers het voordeel dat alleen met het openbaar ministerie moet worden onderhandeld, dat alleen de betaling van een geldsom (als equivalent voor de "bijzondere verbeurdverklaring") aan de orde is, dat het afsluiten van een V.S.B.G geen schuldbekentenis impliceert en dat er geen strafrechtelijke veroordeling en dus ook geen

[137] "Versnelde en vereenvoudigde afdoening van een strafproces via een akkoord tussen openbaar ministerie en verdachte (krachtlijnen)", e-mail van de heer Raf Verstraeten aan het AWDC en de heer Axel Haelterman van 16 augustus 2007. (Documentatie AWDC, Bijlage 1/Deel 1 a – nota punt 1).

[138] E-mail van de heer Raf Verstraeten aan het AWDC en de heer Axel Haelterman van 16 augustus 2007.

— le règlement doit avoir pour effet légal que les faits ne peuvent plus être poursuivis, sans que cela débouche sur la moindre constatation relative à la question de la culpabilité;

— la demande visant à obtenir cette amende mettant fin aux poursuites peut être formulée tant par la société et la personne à l'encontre de laquelle le parquet a ouvert une instruction que par le parquet. Cette demande peut être introduite à chaque phase de l'instruction, donc y compris après la désignation d'un juge d'instruction et également lorsque le tribunal pénal se saisit de l'affaire.*"*

292. M. Raf Verstraeten approfondit l'idée de l'amende mettant fin aux poursuites en faveur de l'AWDC[137]. Le 16 août 2007, il transmet à M. Philip Claes, de l'AWDC, ainsi qu'à M. Axel Haelterman, une première note contenant les lignes de force d'un "v*ersnelde en vereenvoudigde afdoening van een strafproces via een akkoord tussen openbaar ministerie en verdachte*" (règlement accéléré et simplifié de la procédure pénale moyennant un accord conclu entre le ministère public et le suspect). Sous le point 1. Mécanisme, la note précise ce qui suit: "un règlement accéléré et simplifié des délits peut intervenir de deux manières; dans le premier cas, le mécanisme existant de l'extinction de l'action publique contre paiement d'une somme d'argent peut être élargi. Dans le deuxième cas, il s'agit nécessairement de saisir un juge de l'affaire (homologation judiciaire)" (traduction). M. Raf Verstraeten précise dans sa lettre d'accompagnement: *"*Comme convenu, j'ai examiné plus en détail la possibilité de procéder à une modification législative qui pourrait être utile au secteur diamantaire, en prévoyant une solution "négociée*"* dans le cadre d'un dossier répressif."[138] (traduction) M. Raf Verstraeten poursuit: "À première vue, la solution la plus simple serait d'étendre le mécanisme existant de la "transaction" – dont le titre officiel est "extinction de l'action publique moyennant le paiement d'une somme d'argent" – prévu à l'article 216*bis* du Code d'instruction criminelle (et qui peut uniquement s'appliquer lorsque l'action publique n'a pas encore été intentée, soit par la désignation d'un juge d'instruction chargé de mener une instruction, soit par citation directe devant la juridiction de jugement) aux cas dans lesquels il y a également une instruction judiciaire. Ce mécanisme présente en effet plusieurs avantages: il faut uniquement négocier avec le ministère public, seul le paiement d'une somme d'argent est requis (à titre d'équivalent de la "confiscation spéciale"), la conclusion d'une EAPS ne constitue

[137] "*Versnelde en vereenvoudigde afdoening van een strafproces via een akkoord tussen openbaar ministerie en verdachte (krachtlijnen)*", e-mail de M. Raf Verstraeten à l'AWDC et M. Axel Haelterman du 16 août 2007. (Documentation AWDC, Annexe 1/ Partie 1 a – note point 1).

[138] Courriel de M. Raf Verstraeten à l'AWDC et M. Axel Haelterman du 16 août 2007.

strafregister is."[139] Verder schrijft de heer Raf Verstraeten dat een dergelijke wetswijziging geenszins voor de hand ligt, mede omdat de technische inbedding in het Belgische systeem zeer problematisch is.

293. Op 29 augustus 2007 bezorgt de heer Raf Verstraeten een bijgewerkte versie van de nota "krachtlijnen"[140] aan de heren Philip Claes en Stéphane Fischler van het AWDC en aan de heer Axel Haelterman na suggesties van de heer Axel Haelterman[141]. De heer Raf Verstraeten schrijft: "Wat de eerste opmerking van Axel betreft: ik denk dat wij inderdaad de verwijzing naar de noodzakelijke voorlegging aan de rechter kunnen weglaten in de alinea op bladzijde 3. Wel lijkt het mij nodig om de beklemtoning te behouden van de mogelijkheid dat sprake is van een reeds ingestelde strafvordering. Hierdoor wordt immers het contrast gemaakt met de huidige toestand die vlak hiervoor wordt uiteengezet (de huidige artikelen 216*bis* en 216*ter* van het Wetboek van Strafvordering)." De heer Axel Haelterman suggereerde in zijn e-mail van 27 augustus 2007 immers de verwijzing naar de rechterlijke homologatie te schrappen en de ruimere maatschappelijke voordelen in de verf te zetten[142].

294. In diezelfde e-mail van 27 augustus 2007 doet de heer Axel Haelterman ook verslag van een overleg met de heer Raf Verstraeten en het AWDC waar ze "hebben gepraat over de beste wijze om de problematiek van de verbeurdverklaringen aan te praten. We hebben samen vastgesteld dat:

— hier dadelijk met een wetsvoorstel (of idee ter zake) komen zeer zeker tot veel weerwerk vanwege de parketten zal leiden en dat dit een averechts effect zou kunnen hebben (politieke link Brussels parket enz);

— dit een idee betreft waar men de mogelijkheden van het parket en de onderzoeksrechter zou gaan inperken (wat een verschil is met de idee van de *plea*

[139] E-mail van de heer Raf Verstraeten aan het AWDC en de heer Axel Haelterman van 16 augustus 2007. (Documentatie AWDC, Bijlage 1/Deel 1 a – nota punt 2 *in fine*).

[140] Bijgewerkte tekst "Versnelde en vereenvoudigde afdoening van een strafproces via een akkoord tussen openbaar ministerie en verdachte (krachtlijnen)", e-mail van de heer Raf Verstraeten aan het AWDC en de heer Axel Haelterman van 29 augustus 2007. (Documentatie AWDC Bijlage 1/ Deel 1b).

[141] E-mail van de heer Raf Verstraeten aan het AWDC en de heer Axel Haelterman van 29 augustus 2007. (Documentatie AWDC Bijlage 1/ Deel 1b).

[142] E-mail van de heer Axel Haelterman aan de heer Raf Verstraeten en aan het AWDC van 27 augustus 2007. (Documentatie AWDC Bijlage 1/ Deel 1b).

pas un aveu de culpabilité et il n'y a pas de condamnation pénale et donc pas non plus de casier judiciaire."[139] (traduction) M. Raf Verstraeten écrit par ailleurs qu'une telle modification législative n'est pas du tout évidente, notamment parce que son insertion dans le système belge pose techniquement problème.

293. Le 29 août 2007, M. Raf Verstraeten communique une version adaptée de sa note relative aux lignes de force[140] à MM. Philip Claes et Stéphane Fischler, de l'AWDC, ainsi qu'à M. Axel Haelterman, qui avait formulé plusieurs suggestions[141]. M. Raf Verstraeten écrit ce qui suit: "Concernant la première remarque d'Axel: je pense que nous pouvons effectivement supprimer le renvoi à la présentation requise au juge dans l'alinéa concerné qui se trouve en page 3. Il me semble toutefois nécessaire de continuer à souligner que la procédure de transaction doit également être possible lorsque l'action publique est déjà entamée. Cela permet en effet d'opérer une distinction avec la situation actuelle exposée ci-dessus (les actuels articles 216*bis* et 216*ter* du Code d'instruction criminelle)." (traduction) M. Axel Haelterman a effectivement suggéré dans son e-mail du 27 août 2007 de supprimer le renvoi à l'homologation judiciaire et de mettre en avant les avantages sociétaux plus larges[142].

294. Dans ce même e-mail du 27 août 2007, M. Axel Haelterman fait également rapport d'une concertation menée avec M. Raf Verstraeten et l'AWDC, au cours de laquelle ils "se sont entretenus sur la meilleure façon d'aborder la question des confiscations. Nous avons constaté ensemble:

— que si l'on met immédiatement sur la table une proposition de loi (ou une idée en ce sens), cela entraînera certainement une résistance importante de la part des parquets et que cela risque de produire l'effet inverse (liens politiques du parquet bruxellois, etc.);

— qu'il s'agit d'une idée qui limiterait les pouvoirs du parquet et du juge d'instruction (ce qui la distingue du *plea bargain*, dans lequel le parquet doit toujours

[139] Courriel de M. Raf Verstraeten à l'AWDC et M. Axel Haelterman du 16 août 2007. (Documentation AWDC, Annexe 1/Partie 1a – note point 2 *in fine*).

[140] Texte adapté "*Versnelde en vereenvoudigde afdoening van een strafproces via een akkoord tussen openbaar ministerie en verdachte (krachtlijnen)*", courriel de M. Raf Verstraeten à l'AWDC et M.Axel Haelterman du 29 août 2007. (Documentation AWDC Annexe 1/ Partie 1b).

[141] Courriel de M. Raf Verstraeten à l'AWDC et M.Axel Haelterman du 29 août 2007. (Documentation AWDC Annexe 1/ Partie 1b).

[142] Courriel de M. Axel Haelterman à M. Raf Verstraeten et à l'AWDC du 27 août 2007. (Documentation AWDC Annexe 1/ Partie 1b).

bargain waarbij het parket dossier per dossier toch steeds nog akkoord moet gaan) zodat men hier beter naar een overleg gaat;

— de suggestie was dan ook dat de minister van Justitie het onderwerp als een aandachtspunt in zijn beleidsnota zou opnemen en het op de agenda zou zetten van het college van de procureurs-generaal met als vraag (i) ideeën aan te reiken voor een wettelijke ingreep die de belangen van alle betrokkenen voldoende waarborgt of (ii) in ondergeschikte orde, vraag naar beleidslijnen die zouden worden uitgevaardigd en opgelegd."

295. Op 29 augustus 2007 meldt de heer Axel Haelterman in het kader van de werkzaamheden rond de twee pistes (inbeslagnames en vervolgingsbeëindigende boete/minnelijke schikking) aan de heer Raf Verstraeten en aan de heer Philip Claes van het AWDC: "Ik legde inmiddels een contact met Vandeurzen en Van Parijs en wacht even op hun antwoord."[143] Op 5 september 2007 doet de heer Axel Haelterman verslag van de ontmoeting met de CD&V-delegatie (de heer Tony Van Parys, de heer Hugo Vandenberghe, justitiemedewerkers studiedienst)[144]. De heer Jo Vandeurzen is niet aanwezig op die vergadering: "Raf Verstraeten en ikzelf hebben zopas Tony Van Parys, Hugo Vandenberghe en de twee justitie medewerkers van CD&V ontmoet en hebben het schema van de versnelde afwikkeling van strafvorderingen uiteen gezet. De reactie was positief in de zin dat de bemerkingen dadelijk op enkele technische inhoudelijke punten inspeelden en niet in de eerste plaats gingen over de aanvaardbaarheid. Zij stelden dat zij denken in de zin van een dergelijke gedachte een heel eind te kunnen meegaan en daar kunnen aan werken, doch wensten uiteraard de zaak eerst nog eens rustig te bekijken. Zij duidden er ook op dat naar hun inschatting de socialistische partijen eerder tegen zouden zijn (op grond van standpunten die ze in het verleden hebben ingenomen). Wij hebben hen expliciet gevraagd ook na te denken over de wijze waarop deze gedachten best verder vorm kunnen krijgen. Zij spraken over een eventueel CD&V initiatief en de gedachte dit element in een regeerakkoord in te brengen lag ook op de tafel. Zij zullen eerstdaags zeer zeker bij ons terug komen met een reactie, met aanvullende vragen en met een indicatie over hoe zij dit zien verder gaan. Ik heb duidelijk gesteld dat de aard van de materie dusdanig is dat deze best in alle kalmte bekeken wordt doch dat als zij denken dat de efficiëntie vereist dat wij ook anderen zien, wij daartoe bereid zijn. Wij hebben de idee van de beslagleggingen ook op tafel gelegd en hebben kunnen vaststellen dat onze gesprekspartners beseffen dat de

[143] E-mail van 29 augustus 2007 van de heer Axel Haelterman aan de heer Raf Verstraeten en de heer Philip Claes.

[144] E-mail van de heer Axel Haelterman van 5 september 2007.

marquer son accord sur chaque dossier) et qu'il est donc préférable d'organiser une concertation en la matière;

— qu'il avait donc été suggéré que le ministre de la Justice attire l'attention sur cette problématique dans sa note de politique générale et qu'il l'inscrive à l'ordre du jour du Collège des procureurs généraux en lui demandant (i) de lui communiquer des idées en vue d'une intervention législative permettant de garantir à suffisance les intérêts de l'ensemble des parties concernées ou, (ii) à titre subsidiaire, d'élaborer des lignes politiques qui pourraient être édictées et imposées." (traduction)

295. Le 29 août 2007, M. Axel Haelterman fait savoir, dans le cadre des travaux sur les deux pistes (saisies et amende mettant fin aux poursuites/transaction) à M. Raf Verstraeten et à M. Philip Claes de l'AWDC: "J'ai entre-temps contacté Van Deurzen et Van Parijs et j'attends leur réponse".[143] Le 5 septembre 2007, M. Axel Haelterman fait rapport de la rencontre avec la délégation du CD&V (M. Van Parys, M. Vandenberghe, collaborateurs juridiques du service d'études).[144] M. Jo Vandeurzen n'était pas présent à cette réunion: "Raf Verstraeten et moi-même venons de rencontrer Tony Van Parys, Hugo Vandenberghe et les deux collaborateurs "Justice" du CD&V et avons exposé le schéma du traitement accéléré des actions publiques. La réaction était positive en ce sens que les observations portaient immédiatement sur quelques points de fond techniques et pas en premier lieu sur l'acceptabilité. Ils ont déclaré pouvoir partager dans les grandes lignes une telle vision et y travailler, mais qu'ils souhaitaient évidemment encore considérer l'affaire à tête reposée. Ils ont également souligné que selon eux les partis socialistes y seraient plutôt opposés (sur la base de points de vue qu'ils ont adoptés par le passé). Nous leur avons demandé explicitement de réfléchir à la manière dont ces idées pourraient être concrétisées au mieux. Ils ont parlé d'une éventuelle initiative du CD&V et l'idée d'intégrer cet élément dans l'accord de gouvernement a aussi été évoquée. Ils réagiront très certainement dans les prochains jours, poseront des questions supplémentaires et préciseront la manière dont ils envisagent la suite de la procédure. J'ai clairement fait savoir que la nature de la matière est telle qu'elle requiert que l'on l'examine en toute quiétude mais que s'ils estiment que l'efficacité requiert que nous rencontrions aussi d'autres personnes, nous sommes disposés à le faire. Nous avons également abordé l'idée des saisies et nous avons pu constater que nos interlocuteurs se rendent compte que les possibilités sont infinies et posent des problèmes aux entreprises. L'idée d'inscrire formellement ce point à

[143] Courriel du 29 août 2007 de M. Axel Haelterman à M. Raf Verstraeten et M. Philip Claes.

[144] Courriel du 5 septembre 2007 de M. Axel Haelterman.

mogelijkheden eindeloos zijn en voor ondernemingen tot problemen leiden. De idee dit formeel te agenderen op het College van procureurs-generaal (via de minister van Justitie) werd naar mijn aanvoelen eerder instemmend onthaald. Indien CD&V de Justitie-minister levert zouden wij voor die problematiek naar mijn (vandaag bevestigde) inschatting zeer zeker een bereidwillig oor hebben op justitie. Al bij al een zeer hoopgevende bijeenkomst."[145].

296. De heer Philip Claes stelt in een mail van 30 augustus 2007 aan de heren Axel Haelterman en Raf Verstraeten: "Jullie weten ongetwijfeld reeds dat Yves Liégeois, Antwerps procureur-generaal, aan het hoofd komt te staan van het college van PG's[146] vanaf 1 september. In een interview met GvA[147] heeft hij het o.a. over de minnelijke schikking die in iedere stand van het geding mogelijk zou moeten zijn. (...) Dit past uiteraard in ons verhaal en in onze strategie." (*cfr. supra* vaststelling nr. 279).

297. Beide dossiers (voorstel minnelijke schikking en voorstel inbeslagnames) die door het AWDC vooruit geschoven worden, hebben, volgens bepaalde getuigen*, in fine* hetzelfde doel: namelijk inbeslagnames beperken/voorkomen. Mevrouw Hildegard Penne, magistrate en gewezen raadgever van de minister van Justitie, licht in de onderzoekscommissie toe: "De verruimde minnelijke schikking maakt dat het beslag sneller kan worden opgeheven en de zaak sneller gaat. Dat is inderdaad een oplossing voor de inbeslagnames van ondernemingsgoederen, die in dergelijke dossiers jaren duren."[148] De heer Freddy Hanard heeft het in de onderzoekscommissie over een probleem (de inbeslagnames) en over mogelijke oplossingen: "Wij zochten naar een oplossing. De wet op de ondernemingsgoederen was vermoedelijk de gemakkelijkste weg om tot een oplossing te komen. De verruimde minnelijke schikking is er inderdaad nadien gekomen, als mogelijke oplossing."[149] En nog over de minnelijke schikking: Dat het inderdaad één van de oplossingen was, dat klopt."

298. Op 16 september 2007 mailt de heer Stéphane Fischler van het AWDC naar (o.a.) de heer Axel Haelterman een krantenartikel door met als titel "Erdman en Visart de Bocarmé werken aan modernisering Justitie". Het artikel vermeldt dat Fred Erdman en Cédric Visart de Bocarmé als voorzitter en ondervoorzitter

[145] E-mail van woensdag 5 september 2007 om 16u11 van de heer Axel Haelterman aan de heren Stéphane Fischler, Freddy Hanard, Raf Verstraeten en Philip Claes.
[146] procureurs-generaal.
[147] Gazet van Antwerpen.
[148] Hoorzitting met mevrouw Hildegard Penne, 15 maart 2017, CRIV 54 K015, p. 8.
[149] Hoorzitting met de heer Freddy Hanard, 22 maart 2017, CRIV 54 K017, p. 3.

l'ordre du jour du Collège des procureurs généraux (par l'intermédiaire du ministre de la Justice) a été, selon moi, accueillie plutôt favorablement. Si le CD&V devait fournir le ministre de la Justice, nous bénéficierions, à mon avis (aujourd'hui confirmé), assurément d'une écoute attentive en la matière à la Justice. C'était globalement une réunion encourageante."[145].

296. Dans un mail du 30 août 2007, M. Philip Claes indique à MM. Axel Haelterman et Raf Verstraeten: "Vous savez sans doute déjà que Yves Liégeois, procureur général d'Anvers, présidera le Collège des PG[146] à partir du 1er septembre. Dans une interview avec GvA[147], il a notamment évoqué la transaction pénale qui devrait être possible à tous les stades de l'instance. (…) Cela va évidemment dans le sens de notre récit et de notre stratégie." (*cf. supra* constatation n° 279).

297. D'après certains témoins, le deux dossiers (proposition de transaction et proposition de saisies) poursuivent, *in fine* le même objectif, à savoir: limiter/prévenir les saisies. Mme Hildegard Penne, magistrate et ancienne conseillère du ministre de la Justice, fait la déclaration suivante devant la commission d'enquête: "La transaction élargie a pour effet que la saisie peut être levée plus rapidement et que l'affaire est traitée dans de plus brefs délais. Il s'agit en effet d'une solution pour les saisies de biens d'entreprise qui peuvent prendre plusieurs années dans de tels dossiers" (traduction)[148]. M. Freddy Hanard évoque, devant la commission d'enquête, un problème (saisies) et de possibles solutions: "Nous cherchions une solution. La loi relative aux biens d'entreprise était probablement la façon la plus aisée d'arriver à une solution. La transaction élargie a en effet été évoquée ensuite comme possibilité de solution" (traduction)[149]. Au sujet de la transaction, il a ajouté: "Il est exact qu'il s'agissait de l'une des solutions (…)."(traduction).

298. Le 16 septembre 2007, M. Stéphane Fischler de l'AWDC adresse à M. Axel Haelterman (entre autres) un article de journal intitulé "*Erdman en Visart de Bocarmé werken aan modernisering Justitie*". Cet article indique que MM. Fred Erdman et Cédric Visart de Bocarmé sont nommés président et vice-président du Conseil

[145] Courriel du mercredi 5 septembre 2007 à 16h11 de M. Axel Haelterman à MM. Stéphane Fischer, Freddy Hanard, Raf Verstraeten et Philip Claes.
[146] procureurs généraux.
[147] Gazet van Antwerpen.
[148] Audition de Mme Hildegard Penne, 15 mars 2017, CRIV 54 K015, p. 18.
[149] Audition de M. Freddy Hanard, 22 mars 2017, CRIV 54 K017, p. 3.

worden aangesteld van de algemene raad van de Partners van de Rechterlijke Orde, en dat de oprichting van die raad past in het plan voor de modernisering van de Justitie. De heer Axel Haelterman antwoordt nog dezelfde dag: "Punt is dat Fred Erdman sp.a is en de socialisten niet akkoord gaan met een verruiming van de mogelijkheid tot minnelijke schikking en een *plea bargain*. Ook toen ik hem contacteerde was Erdman eerder negatief en weinig behulpzaam. Hij is daarbij een man van de vorige politieke generatie. Ik zal met Raf Verstraeten even overleggen doch denk ik dat Vandeurzen los van dit orgaan zelf graag met initiatieven komt en dat wij dus alsnog die kar in beweging moeten brengen. Ik sprak kort met de voorzitter van Febelfin (banken) en wij spraken af volgende week effe te bellen. Ik contacteer ook heel informeel (wat met die man echt wel kan) Rudi Thomaes van VBO."[150]

299. In het verslag van de raad van bestuur van het AWDC van 20 december 2007 staat het volgende: "*A lobbyist is needed to influence the government, a top guy from outside the sector who is not related to any political party*."[151] Binnen het AWDC vonden discussies plaats over welke invulling hieraan moest gegeven worden: "De heren Mark Eyskens en Johan Vande Lanotte werden gesuggereerd als lobbyist. Wij vinden echter geen notulen terug die erop wijzen dat hier effectief ooit gevolg aan werd gegeven. Dit wordt bevestigd door medewerkers die reeds in 2007 actief waren bij AWDC."[152]

300. De heer Axel Haelterman werkt, in samenwerking met de heer Raf Verstraeten en ten behoeve van het AWDC, een voorstel inzake inbeslagnames uit[153]. De heer Raf Verstraeten overlegt met de heer Koen Geens[154], op dat moment (ook) kabinetschef Sociaal-Economisch Beleid van de Vlaamse minister-president. Volgens het AWDC is het wetsvoorstel er mee op suggestie van de Vlaamse regering gekomen.[155] [156]

[150] E-mail van de heer Axel Haelterman van 16 september 2007.

[151] *Draft Minutes, Meeting of the Board of Directors*, 20 december 2007, V. *Task force, Police raids*.

[152] Brief van de heer Ari Epstein aan de onderzoekscommissie, 13 april 2017.

[153] Verantwoordingsdocumenten bij de facturen van de heren Axel Haelterman en Raf Verstraeten (documentatie AWDC – bijlage 2).

[154] De verantwoordingsdocumenten bij de facturen van de heren Axel Haelterman en Raf Verstraeten (documentatie AWDC – bijlage 2) vermelden een overleg met de heer Koen Geens op 28 november 2007, 1 december 2007 en 13 december 2007. In zijn hoorzitting verklaart de heer Raf Verstraeten dat hij hierover kort met de heer Koen Geens gesproken heeft.

[155] Presentatie "Wetsvoorstel beslaglegging ondernemingsgoederen. Voorbereiding vergadering Justitie 14 maart 2008", de heer Axel Haelterman, 13 maart 2008, documenten AWDC, Bijlage 3 b).

[156] Samenstelling van de toenmalige Vlaamse Regering: minister-president Kris Peeters, viceminister-presidenten Dirk Van Mechelen, Frank Vandenbroucke, ministers Bert Anciaux, Geert Bourgeois, Marino Keulen, Kathleen Van Brempt, Steven Vanackere, Hilde Crevits en Patricia Ceysens.

général des partenaires de l'Ordre judiciaire, et que la création de ce conseil s'inscrit dans le cadre du projet de modernisation de la Justice. Le même jour, M. Axel Haelterman répond: "Le fait est que Fred Erdman est membre du sp.a et que les socialistes n'approuvent ni la possibilité de transaction élargie, ni la transaction pénale (*plea bargain*) (traduction). Même quand je l'ai contacté, M. Erdman a été plutôt négatif et peu serviable. C'est un homme de la génération politique précédente. Je vais me concerter avec Raf Verstraeten, mais je pense que Van Deurzen aimerait prendre des initiatives indépendamment de cet organe, et que nous devrions donc continuer à faire avancer ce dossier. J'ai parlé brièvement avec le président de Febelfin (banques). Nous avons convenu de nous téléphoner la semaine prochaine. Je contacte aussi très officieusement Rudi Thomaes de la FEB (ce qui est possible avec lui)".[150]

299. On lit ce qui suit dans le rapport du conseil d'administration de l'AWDC du 20 décembre 2007: "*A lobbyist is needed to influence the government, a top guy from outside the sector who is not related to any political party*."[151] Des discussions ont eu lieu au sein de l'AWDC à propos de la concrétisation de ce projet. MM. Mark Eyskens et Johan Vande Lanotte ont été proposés pour ce lobbying. Nous ne trouvons toutefois aucune notule attestant que cette idée a été concrétisée. Cela est confirmé par des collaborateurs qui étaient déjà actifs en 2007 au sein de l'AWDC.[152]

300. M. Axel Haelterman élabore, en collaboration avec M. Raf Verstraeten et pour l'AWDC, une proposition sur les saisies.[153] M. Raf Verstraeten se concerte avec M. Koen Geens[154], qui était alors (également) chef du cabinet de politique socio-économique du ministre-président flamand. Selon l'AWDC, cette proposition a vu le jour à la suggestion du gouvernement flamand.[155] [156]

[150] Courriel de M. Axel Haelterman du 16 septembre 2007.

[151] *Draft Minutes, Meeting of the Board of Directors*, 20 décembre 2007, V. *Task force, Police raids*.

[152] Lettre de M. Ari Epstein à la commission d'enquête, 13 avril 2017.

[153] Pièces justificatives se rapportant aux factures de MM. Axel Haelterman et Raf Verstraeten (documentation AWDC 2).

[154] Les pièces justificatives se rapportant aux factures de MM. Axel Haelterman et Raf Verstraeten (documentation AWDC 2) mentionnent qu'une concertation a eu lieu avec M. Koen Geens les 28 novembre 2007, 1er novembre 2007 et 13 décembre 2007. Au cours de son audition, M. Raf Verstraeten a déclaré qu'il en avait parlé brièvement avec M. Koen Geens.

[155] Présentation de la "Proposition de loi relative à la saisie de biens d'entreprise. Préparation de la réunion de la commission de la Justice du 14 mars 2008", M. Axel Haelterman, 13 mars 2008, documentation de l'AWDC, Annexe 3 b).

[156] Composition du gouvernement flamand de l'époque: ministre-président Kris Peeters, vice ministre-présidents Dirk Van Mechelen, Frank Vandenbroucke, ministres Bert Anciaux, Geert Bourgeois, Marino Keulen, Kathleen Van Brempt, Steven Vanackere, Hilde Crevits et Patricia Ceysens.

301. Wat de verdere uitwerking van en werkzaamheden rond de idee van de vervolgingsbeëindigende boete of uitbreiding van de minnelijke schikking betreft, kan worden verwezen naar de vaststellingen in de volgende hoofdstukken (*cfr. infra* vaststelling nr. 324 en volgende).

2.3. ***Wetsvoorstel houdende diverse maatregelen inzake beslagneming van ondernemingsgoederen***[157]

302. De heer Philip Claes (AWDC)[158] bezorgt op 21 januari 2008 een uitgewerkt voorstel inzake inbeslagneming van ondernemingsgoederen aan de heren Servais Verherstraeten en Renaat Landuyt. Op 22 januari 2008 laat de heer Renaat Landuyt aan de heer Philip Claes weten dat hij uit tijdwinst de tekst zal ondertekenen. Het lijkt hem goed om contact te leggen om de details nader te bekijken. De heer Renaat Landuyt zal met zijn collega Servais Verherstraeten afspreken om de tekst onmiddellijk neer te leggen. Verder stelt de heer Renaat Landuyt in zijn antwoord aan de heer Philip Claes: "We hebben de vraag ook gesteld aan Franstalige partijen." De heer Servais Verherstraeten zet de ontvangen tekst om in de vorm van een wetsvoorstel. Het wetsvoorstel houdende diverse maatregelen inzake beslagneming van ondernemingsgoederen wordt op 24 januari 2008 overgemaakt aan het wetgevend secretariaat van de Kamer (hierna wetsvoorstel nr. 52 739). Op 30 januari 2008 geeft de heer Servais Verherstraeten de goedkeuring tot drukken van het wetsvoorstel en wordt het dus ingediend. Het wetsvoorstel wordt ingediend door CD&V-N-VA, Open Vld, cdH, sp.a-spirit en MR.[159] Dit wetsvoorstel strekt ertoe een loutere beslaglegging zoveel mogelijk te vermijden: alleen in sommige bijzonder ernstige gevallen, dan wel met de instemming van een daartoe gemachtigde persoon met een gedegen ervaring in de bedrijfswereld.[160]

303. Voorafgaand aan de neerlegging van het wetsvoorstel vindt op 24 januari 2008 een overleg plaats in het Parlement tussen het AWDC en enkele parlementsleden. De heer Philip Claes doet verslag van die vergadering op de raad van bestuur van het AWDC van 29 januari 2008. Hij meldt dat het wetsvoorstel werd ondertekend door CD&V, Open Vld, sp.a, MR en cdH, en dat het voorstel op de agenda van de commissie voor

[157] Wetsvoorstel houdende diverse maatregelen inzake inbeslagneming van ondernemingsgoederen, DOC 52 739/001.
[158] *Chief Officer Corporate Affairs* van het AWDC.
[159] Servais Verherstraeten (CD&V-N-VA), Ludo Van Campenhout (Open Vld), Melchior Wathelet (cdH), Marie-Christine Marghem (MR), Renaat Landuyt (sp.a–spirit), Bart De Wever (CD&V-N-VA), Katrien Schryvers (CD&V- N-VA) en Jef Van den Bergh (CD&V-N-VA).
[160] Wetsvoorstel houdende diverse maatregelen inzake inbeslagneming van ondernemingsgoederen, DOC 52 739/001, p. 4-5.

301. En ce qui concerne la poursuite du développement et des travaux concernant l'idée de l'amende mettant fin aux poursuites ou l'élargissement de la transaction pénale, on renverra aux constatations formulées dans les chapitres suivants (*cf. infra* constatation n° 324 et suivantes).

2.3. ***Proposition de loi relative à diverses mesures relatives à la saisie de biens d'entreprise***[157]

302. Le 21 janvier 2008, M. Philip Claes (AWDC)[158] transmet une proposition de texte relative à la saisie de biens d'entreprise à M. Servais Verherstraeten et M. Renaat Landuyt. Le 22 janvier 2008, M. Renaat Landuyt fait savoir à M. Philip Claes que, pour gagner du temps, il signera le texte. Il lui semble bon de prendre contact afin d'examiner les détails. M.Renaat Landuyt conviendra avec son collègue M. Servais Verherstraeten de déposer directement le texte. M. Renaat Landuyt indique par ailleurs dans sa réponse à M.Philip Claes: "Nous avons également posé la question à des partis francophones.". M. Servais Verherstraeten transforme le texte reçu en proposition de loi. Le 24 janvier 2008, la proposition de loi relative à diverses mesures relatives à la saisie de biens d'entreprise, (ci-après proposition de loi n° 52 739, est déposée et transmise au secrétariat législatif de la Chambre. Le 30 janvier 2008, M. Servais Verherstraeten donne l'autorisation d'imprimer la proposition de loi et cette dernière est donc déposée. Cette proposition est déposée par le CD&V-N-VA, l'Open Vld, le cdH, le sp.a-spirit et le MR[159]. Elle vise à éviter, dans la mesure du possible, une simple saisie, qui ne pourra être pratiquée que dans certains cas particulièrement graves, ou sur autorisation d'une personne habilitée ayant une expérience solide du monde des entreprises.[160]

303. Préalablement au dépôt de la proposition de loi, une concertation a lieu au Parlement le 24 janvier 2008 entre l'AWDC et quelques parlementaires. M. Philip Claes fait rapport de cette réunion au conseil d'administration de l'AWDC du 29 janvier 2008. Il indique que la proposition de loi a été signée par le CD&V, l'Open Vld, le sp.a, le MR et le cdH, et que la proposition sera mise à l'ordre du jour de la commission de la Justice.

[157] Proposition de loi relative à diverses mesures relatives à la saisie de biens d'entreprise, DOC 52 739/001.
[158] *Chief Officer Corporate Affairs* de l'AWDC.
[159] MM. Servais Verherstraeten (CD&V-N-VA), Ludo Van Campenhout (Open Vld), Melchior Wathelet (cdH), Mme Marie-Christine Marghem (MR), MM. Renaat Landuyt (sp.a–spirit), Bart De Wever (CD&V-N-VA), Mme Katrien Schryvers (CD&V- N-VA) et M.Jef Van den Bergh (CD&V-N-VA).
[160] Proposition de loi relative à diverses mesures relatives à la saisie de biens d'entreprise, DOC 52 739/001, p. 4-5.

de Justitie geplaatst zal worden. Volgens de heer Philip Claes heeft de PS het voorstel niet ondertekend, maar "*is apparently not against it*". Om de zaken te versnellen wil het AWDC de "*two parties supporting the proposed law*" uitnodigen in Antwerpen. "*Their representatives must be convinced of the value of the proposal and their responsability in the matter.*"[161]

304. Alvorens in het Parlement de goedkeuring tot drukken van het wetsvoorstel nr. 52 739 wordt gegeven, vraagt de kabinetschef van de minister van Justitie op 28 januari 2008 dringend advies over het wetsvoorstel aan het College van procureurs-generaal en het Centraal Orgaan voor de Inbeslagneming en de Verbeurdverklaring (COIV)[162].

305. De heer Jo Vandeurzen zegt hieromtrent: "Gelet op de ogenschijnlijk grote parlementaire meerderheid waarover dat wetsvoorstel leek te beschikken en de paniek die in Antwerpen ontstond over de toekomst van de diamantsector, kon ik vermoeden dat een behandeling in de commissie voor de Justitie niet lang op zich zou laten wachten. Gelet op de weerstand tegen het voorstel bij Justitie, was het kabinet niet geneigd om dat voorstel te steunen. Ik herinner mij natuurlijk niet de concrete gang van zaken, maar zoals elke minister die in een commissie zijn houding moet bepalen ten opzichte van een wetgevend initiatief van parlementsleden, eens het voorstel in bespreking is, heb ik proactief adviezen gevraagd, onder meer aan het College van procureurs-generaal[163].

306. Op 21 februari 2008 brengen het College van procureurs-generaal en het COIV een gemeenschappelijk advies uit betreffende het wetsvoorstel nr. 52 739 houdende diverse maatregelen inzake inbeslagneming van ondernemingsgoederen en bezorgen dit dezelfde dag aan de kabinetschef van de minister van Justitie.[164] Hierbij is volgens de heer Yves Liégeois op te merken dat de kabinetschef het advies bij hoogdringendheid opvraagt omdat, naar zijn zeggen, de minister een delegatie van diamantairs ontvangt op 22 februari 2008, dus de dag nadien, en hij aldus over het advies moet kunnen beschikken. Het gemeenschappelijk advies van het College van procureurs-generaal en het COIV

[161] Verslag raad van bestuur van het AWDC, 29 januari 2008, documentatie AWDC, bijlage 4.
[162] Hoorzitting met de heer Yves Liégeois, 15 maart 2017, CRIV 54 K014.
[163] Hoorzitting met de heer Jo Vandeurzen, 10 juli 2017, CRIV 54 K051, p. 2.
[164] Het advies werd door het College van procureurs-generaal overgemaakt aan de onderzoekscommissie.

Selon M. Philip Claes, le PS n'a pas signé la proposition, mais "*is apparently not against it*". L'AWDC veut inviter les "*two parties supporting the proposed law*" à Anvers afin d'accélérer les choses. "*Their representatives must be convinced of the value of the proposal and their responsability in the matter.*"[161]

304. Le 28 janvier 2008, avant que soit donnée au Parlement l'autorisation d'imprimer la proposition de loi n° 52 739, le chef de cabinet du ministre de la Justice a demandé d'urgence l'avis du Collège des procureurs généraux et de l'Organe Central pour la Saisie et la Confiscation (OCSC) sur la proposition de loi[162].

305. M. Jo Vandeurzen fait la déclaration suivante à ce sujet: "Dès lors que la proposition de loi semblait être soutenue par une large majorité au Parlement et compte tenu de la panique qui régnait à Anvers à propos de l'avenir du secteur diamantaire, j'ai supposé que l'examen en commission de la Justice ne tarderait pas. Vu la résistance de la Justice à l'égard de cette proposition, le cabinet n'était pas enclin à la soutenir. Je ne me souviens naturellement pas du déroulement concret des événements mais comme tout ministre devant prendre position en commission à propos d'une initiative législative émanant de parlementaires, dès que cette proposition a été en cours d'examen, j'ai pris l'initiative de demander des avis, notamment celui du Collège des procureurs généraux.[163]. (traduction)

306. Le 21 février 2008, le Collège des procureurs généraux et l'Organe central pour la saisie et la confiscation (OCSC) rendent un avis conjoint sur la proposition de loi n° 52 739 relative à diverses mesures relatives à la saisie de biens d'entreprise, et cet avis a été remis au chef de cabinet du ministre de la Justice.[164] Selon M. Yves Liégeois, il convient d'observer, à ce propos, que le chef de cabinet a demandé cet avis d'urgence au motif que, selon ses dires, le ministre reçoit une délégation de diamantaires le 22 février 2008, c'est-à-dire le lendemain, et qu'il doit pouvoir disposer de cet avis pour cette rencontre. L'avis commun du Collège des procureurs généraux et de l'OCSC est négatif. Bien

[161] Rapport du conseil d'administration de l'AWDC, 29 janvier 2008, documentation de l'AWDC, annexe 4.
[162] Audition de M. Yves Liégeois, 15 mars 2017, CRIV 54 K014.
[163] Audition de M. Jo Vandeurzen, 10 juillet 2017, CRIV 54 K051, p. 2.
[164] L'avis a été transmis à la commission d'enquête par le Collège des procureurs généraux.

is negatief.[165] Hoewel het advies begrip toont voor de beweegredenen van de auteurs, stelt het advies vast dat de uitwerking van het wetsvoorstel veel praktische en juridische problemen stelt. Zo wordt gesteld dat de voorgestelde wetgeving niet noodzakelijk is, dat het wetsvoorstel strijdig is met hogere rechtsnormen (de Grondwet en het EVRM) en dat er een nefaste impact is op de behoorlijke rechtsbedeling in strafzaken.[166] Wel is het openbaar ministerie bereid om een constructieve dialoog aan te gaan met de vertegenwoordigers van de economische sectoren die nadeel ondervinden van het beslag per equivalent.[167]

307. Het VBO steunt het wetsvoorstel nr. 52 739 houdende diverse maatregelen inzake inbeslagneming van ondernemingsgoederen, zoals blijkt uit een standpuntnota van 6 maart 2008, opgesteld door de heer Stefaan Verhamme. Samengevat steunt het VBO het wetsvoorstel, maar is het wel voorstander om de definitie van ondernemingsgoederen voor wat betreft effecten en waardepapieren uit te breiden.[168] Over de manier van werken binnen het VBO bij het opstellen van een dergelijke nota stelt de heer Stefaan Verhamme het volgende: "Als er zo'n nota komt, dan is die afgetoetst, heeft die een breed draagvlak binnen de sectorfederaties en zal die ook voorgelegd en goedgekeurd zijn door de juridische commissie. Pas dan, op basis daarvan, zouden die standpunten naar buiten kenbaar gemaakt worden."[169]

308. In het verslag van de vergadering van de raad van bestuur van het AWDC van 6 maart 2008 wordt gemeld dat er een vergadering zou plaatsvinden op 14 maart 2008 met de vertegenwoordigers van de procureurs-generaal en de onderzoeksrechters op het kabinet van de minister van Justitie rond het wetsvoorstel nr. 52 739. Er zou nog een voorbereidende vergadering gehouden worden op 13 maart 2008. De heren Fred Erdman, Axel Haelterman, De Block en Raf Verstraeten zullen voor deze vergadering uitgenodigd worden. Er wordt tevens benadrukt dat het belangrijk is dat Unizo, VBO en VOKA eveneens uitgenodigd worden om te tonen dat het voorstel ook andere sectoren aanbelangt.[170]

309. De heer Axel Haelterman stelt een presentatie op voor de voorbereidende vergadering van 13 maart 2008. De presentatie, die in het bezit is van

[165] Advies van het College van procureurs-generaal, p. 12.
[166] *Ibidem*, p. 2-12.
[167] *Ibidem*, p. 12.
[168] Wetsvoorstel houdende diverse maatregelen inzake inbeslagneming van ondernemingsgoederen, Standpunt van het VBO, 6 maart 2008.
[169] Hoorzitting met de heer Stefaan Verhamme, 22 maart 2017, CRIV 54 K016, p. 3.
[170] *Draft Minutes, Meeting of the Board of Directors*, 6 maart 2008.

qu'il exprime de la compréhension envers la motivation des auteurs, l'avis constate que la mise en œuvre de la proposition de loi pose une multitude de problèmes pratiques et juridiques.[165] Il indique par exemple que la législation proposée n'est pas nécessaire, que cette proposition est contraire aux normes juridiques supérieures (Constitution et CEDH) et qu'elle aurait un impact négatif sur l'administration correcte de la justice en matière pénale.[166] Le ministère public se dit toutefois disposé à engager un dialogue constructif avec les représentants des secteurs économiques lésés par la saisie par équivalent.[167]

307. La FEB soutient la proposition de loi n° 52 739 portant des dispositions diverses en matière de saisie de biens d'entreprise, ainsi qu'il ressort d'une note du 6 mars 2008 rédigée par M. Stefaan Verhamme. En résumé, la FEB soutient la proposition de loi, tout en étant favorable à un élargissement de la définition des biens d'entreprise en ce qui concerne les titres et les valeurs mobilières.[168] Concernant la procédure interne à la FEB lorsqu'il s'agit de rédiger une telle note, M. Stefaan Verhamme indique ce qui suit: "Lorsqu'une telle note est rédigée, elle est contrôlée, elle bénéficie d'un large soutien parmi les fédérations sectorielles et elle sera soumise à la commission juridique, dont elle recueillera l'approbation. Ce n'est qu'alors et sur cette base que ces points de vue seraient communiqués en externe."[169] (traduction)

308. Le rapport de la réunion du conseil d'administration de l'AWDC du 6 mars 2008 indique qu'une réunion préparatoire aurait encore été organisée le 14 mars 2008 au cabinet du ministre de la Justice avec les représentants des procureurs généraux et les juges d'instruction sur la proposition de loi n° 52 739. Une réunion préparatoire aurait également eu lieu le 13 mars 2008. MM. Fred Erdman, Axel Haelterman, De Block et Raf Verstraeten seront invités à cette réunion. Il est également souligné qu'il importe d'inviter aussi l'Unizo, la FEB et VOKA pour montrer que la proposition intéresse aussi d'autres secteurs.[170]

309. M. Axel Haelterman rédige une présentation prévue pour la réunion préparatoire du 13 mars 2008. Cette présentation, qui est en possession de la commission

[165] Avis du Collège des procureurs généraux, p. 12.
[166] *Ibidem*, p. 2-12.
[167] *Ibidem*, p. 12.
[168] Proposition de loi relative à diverses mesures relatives à la saisie de biens d'entreprise, Point de vue de la FEB, 6 mars 2008.
[169] Audition de M. Stefaan Verhamme, 22 mars 2017, CRIV 54 K016, p. 3.
[170] *Draft Minutes, Meeting of the Board of Directors*, 6 mars 2008.

de onderzoekscommissie, omvat naast praktische afspraken voor de vergadering met de minister van Justitie, ook een achtergrond en stand van zaken van het wetsvoorstel. De vraag van het AWDC naar justitie luidt als volgt: "Bent U bereid met politieke verantwoordelijken en ondernemingen samen te werken met oog op procedureverbetering: zo ja, dan misschien tekst en techniek nader bekijken in kleine werkgroep die snel bij elkaar komt, en verslag uitbrengt aan minister en parlement binnen de 30 dagen". Met betrekking tot de aanwezigen op de vergadering van 14 maart 2008 wordt op de laatste *slide* het volgende vermeld: "delegatiesamenstelling moet visie ondersteunen dat het voorstel voortkomt van de ondernemingswereld in zijn geheel, niet louter of voornamelijk van de diamantsector".[171]

310. Naar aanleiding van het advies van het College van procureurs-generaal en het COIV over het wetsvoorstel nr. 52 739 werd er een overleg georganiseerd met verschillende actoren. Op 11 maart 2008 stuurt minister Jo Vandeurzen hiervoor een uitnodiging uit voor een overleg op vrijdag 14 maart 2008 om 15 uur op het kabinet van Justitie. Onderwerp van het overleg is het wetsvoorstel nr. 52 739. Uitgenodigd zijn volgende instanties/personen[172]:

— College procureurs-generaal: de heer Yves Liégeois (voorzitter);

— COIV: de heer Francis Desterbeck (directeur) – wordt vervangen door mevrouw Pascale Tilliet (verbindingsofficier) en de heer Jan Vandroogbroek (jurist);

— parket van de procureurs des Konings te Antwerpen – de heer Bart Van Lijsebeth (procureur) en de heer Christiaan Nys (hoofd financiële sectie);

— onderzoeksrechters: de heer Thierry Freyne (voorzitter van de Vereniging van Belgische onderzoeksrechters) – wordt vervangen door de heer Paul Van Santvliet (ondervoorzitter – onderzoeksrechter te Antwerpen);

— federale politie: de heer Johan Denolf (directie van de bestrijding van de economische en financiële criminaliteit);

[171] Presentatie "Wetsvoorstel beslaglegging ondernemingsgoederen. Voorbereiding vergadering Justitie 14 maart 2008", Axel Haelterman, 13 maart 2008, documenten AWDC, Bijlage 3 b).

[172] E-mail van mevrouw Dorien Geebelen aan de heer Jo Vandeurzen, verstuurd op 11 maart 2008, terug te vinden in de documentatie AWDC (Bijlage 1: teruggevonden rapportering, deel II).

d'enquête, contient, outre des modalités pratiques pour la réunion avec le ministre de la Justice, le contexte et l'état d'avancement de la proposition de loi. La question que l'AWDC pose à la Justice est la suivante: "Êtes-vous prêt à coopérer avec des responsables politiques et des entreprises en vue d'améliorer la procédure? Si oui, il conviendrait peut-être de s'intéresser de plus près au texte et à la technique dans le cadre d'un petit groupe de travail qui peut rapidement se réunir et faire rapport au ministre et au Parlement dans les trente jours." (traduction). Concernant les personnes présentes à la réunion du 14 mars 2008, le dernier slide indique que: "la composition de la délégation doit soutenir l'idée selon laquelle la proposition émane du monde de l'entreprise dans son ensemble et pas uniquement ou principalement du secteur diamantaire" (traduction)[171].

310. À la suite de l'avis du Collège des procureurs généraux relatif à la proposition de loi n° 52 739, une concertation est organisée avec différents acteurs. Le 11 mars 2008, le ministre Jo Vandeurzen envoie à cet égard une invitation à une concertation organisée le 14 mars 2008 à 15 heures, au cabinet de la Justice. Le thème de la concertation est la proposition de loi n° 52 739. Les instances/personnes suivantes sont invitées[172]:

— Collège des procureurs généraux: M. Yves Liégeois (président);

— OCSC: M. Francis Desterbeck (directeur) – est remplacé par Mme Pascale Tilliet (officière de liaison) et M. Jan Vandroogbroek (juriste);

— parquet des procureurs du Roi d'Anvers – M. Bart Van Lijsebeth (procureur) et M. Christiaan Nys (directeur de la section financière);

— juges d'instruction: M. Thierry Freyne (président de l'association belge des juges d'instruction) – est remplacé par M. Paul Van Santvliet (vice-président – juge d'instruction à Anvers);

— police fédérale: M. Johan Denolf (direction de la lutte contre la criminalité économique et financière);

[171] Présentation "*Wetsvoorstel beslaglegging ondernemingsgoederen. Voorbereiding vergadering Justitie 14 maart 2008*", Axel Haelterman, 13 mars 2008, documentation AWDC, annexe 3 b).

[172] Courriel de Mme Dorien Geebelen pour M. Jo Vandeurzen, envoyé le 11 mars 2008, que l'on retrouve dans la documentation AWDC (Annexe 1: rapportage retrouvé, partie II).

— *Antwerp World Diamond Centre*: de heer Jacques Roth (voorzitter), de heer Freddy Hanard (*Chief Executive Officer*) en de heer Philip Claes (*Chief Officer Corporate Affairs*);

— Federatie der Belgische Diamantbeurzen: de heer Artur Beller (voorzitter);

— *Freshfield Bruckhaus Deringer*: de heer Axel Haelterman;

— Verbond van Belgische Ondernemingen (VBO): de heer Stefaan Verhamme (attaché);

— Unizo: de heer Jan De Ruyver (adviseur);

— kabinet van de minister van Justitie: de heer Jo Vandeurzen (minister), de heer Herman Dams (directeur beleidscel) en mevrouw Hildegard Penne (adviseur);

— er was ook sprake dat de heer Fred Erdman zou komen, maar hij was toen niet aanwezig[173].

311. De vergadering van 14 maart 2008 kwam volgens de heer Jo Vandeurzen in het Parlement ter sprake. In zijn antwoord op de parlementaire vraag van de heer Schoofs stelt de heer Jo Vandeurzen, verwijzend naar het gemeenschappelijk advies van het College van procureurs-generaal en het COIV: "*In fine* van het advies stelde het openbaar ministerie dat het bereid was om, rekening houdend met de economische realiteit, een constructieve dialoog aan te gaan met de officiële representatieve organisaties van de economische sectoren die een nadeel zouden ondervinden van het beslag per equivalent. Als gevolg van dit voorstel van het openbaar ministerie zijn trouwens alle betrokken partijen, zowel vanuit de gerechtelijke wereld, het openbaar ministerie, de onderzoeksrechters en het COIV als vanuit de bedrijfswereld, niet alleen de diamantsector, maar ook Unizo en het VBO, uitgenodigd voor een open debat omtrent deze problematiek."[174] De heer Jo Vandeurzen verklaart in de onderzoekscommissie dat daar in het Parlement geen enkele kritiek op kwam en dat dit twee dingen bewijst: "ten eerste, er was wel degelijk een probleem en iedereen besefte dat, en ten tweede, een structureel antwoord daarop moest kunnen rekenen op een breed draagvlak, ook binnen Justitie. Het resultaat

[173] Hoorzitting met de heer Christiaan Nys, 15 maart 2017, CRIV 54 K015, p. 3.
[174] Commissie voor de Justitie van 27 mei 2008.

— *Antwerp World Diamond Centre*: M. Jacques Roth (président), M. Freddy Hanard (*Chief Executive Officer*) et M. Philip Claes (*Chief Officer Corporate Affairs*);

— Fédération des bourses du diamant belges: M. Artur Beller (président);

— *Freshfield Bruckhaus Deringer*: M. Axel Haelterman.

— Fédération des entreprises de Belgique (FEB): M. Stefaan Verhamme (attaché);

— Unizo: M. Jan De Ruyver (conseiller);

— cabinet du ministre de la Justice: M. Jo Vandeurzen (ministre), M. Herman Dams (directeur de la cellule stratégique) et Mme Hildegard Penne (conseillère);

— il a également été dit que M. Fred Erdman viendrait, mais il n'était pas présent à ce moment.[173]

311. Selon M. Jo Vandeurzen, la réunion du 14 mars 2008 a été évoquée au Parlement. Dans sa réponse à la question parlementaire de M. Bert Schoofs, M. Jo Vandeurzen, faisant référence à l'avis commun du Collège des procureurs généraux et de l'OCSC, indique: "*In fine* de l'avis, le ministère public a indiqué qu'il était disposé, compte tenu de la réalité économique, à entamer un dialogue constructif avec les organisations représentatives officielles des secteurs économiques susceptibles de subir un préjudice du fait de la saisie par équivalent. À la suite de cette proposition du ministère public, toutes les parties intéressées, tant du monde judiciaire (le ministère public, les juges d'instruction et l'OCSC) que du monde économique (non seulement le secteur diamantaire, mais aussi Unizo et la FEB) ont été invitées à un débat ouvert sur cette problématique."[174] M. Jo Vandeurzen explique devant la commission d'enquête qu'aucune critique n'a été exprimée à cet égard au Parlement et que cela prouve deux choses: "[que] premièrement, il y avait bien un problème et tout le monde en avait conscience, et [que] deuxièmement, une réponse structurelle à cet égard devait pouvoir bénéficier d'une large assise, y compris au sein de la Justice. La conclusion qui en découlait fut évidemment

[173] Audition de M. Chistiaan Nys, 15 mars 2017, CRIV 54 K015, p. 3.
[174] Commission de la Justice du 27 mai 2008.

van die uitgangspunten is natuurlijk dat er veel overleg noodzakelijk was en dat is dan ook het resultaat geweest van die vergadering."[175] [176]

312. De heer Yves Liégeois verklaart dat alle betrokkenen tijdens de vergadering van 14 maart 2008 hun standpunt gegeven hebben betreffende het wetsvoorstel nr. 52 739, "waaruit bleek dat de standpunten van het openbaar ministerie en de onderzoeksrechters lijnrecht stonden tegenover die van de Diamantsector, het VBO en Unizo. De minister zelf, de heer Jo Vandeurzen, had eveneens opmerkingen ten aanzien van het zogenaamd "vierogenprincipe", de controleur boven de onderzoeksrechter, omdat hij terecht opmerkte dat dat evenmin geldt wanneer de onderzoeksrechter iemand aanhoudt, want ook dan is een onderzoeksrechter alleen. Hij vroeg dus verder overleg van het parket en de diamantsector."[177]

313. Verschillende personen brachten achteraf verslag uit over de vergadering van 14 maart 2008. Mevrouw Hildegard Penne heeft van die vergadering nog haar handgeschreven notities. Er werd afgesproken dat op korte termijn (binnen een tijdsspanne van anderhalve maand) drie pistes zouden gevolgd worden: lokaal overleg te Antwerpen tussen de diamantsector en vertegenwoordigers van justitie, federaal overleg met het College van procureurs-generaal, de politie en de economische sectoren (over de onderzoeksrechters in het algemeen) en het COIV zou een voorstel omtrent het beheer van inbeslagnames verder uitwerken. In afwachting van deze pistes werd het wetsvoorstel dan ook niet verder geagendeerd in de Kamercommissie Justitie.[178]

314. In zijn handgeschreven verslag van de vergadering van 14 maart 2008 noteert de heer Christiaan Nys onder andere het volgende:

"— Vandeurzen: begrijpt niet het 4-ogen principe voor overleg, niet voor aanhouding.

[175] Hoorzitting met de heer Jo Vandeurzen, 10 juli 2017, CRIV 54 K051, p. 2.

[176] Vraag nr. 15612 van 27 mei 2008 van de heer Bert Schoofs aan de vice-eersteminister en minister van Justitie en Institutionele Hervormingen over "de kritiek vanwege de procureur-generaal bij het hof van beroep te Antwerpen op de zogenaamde "diamantwet"" (CRIV nr. COM 222, p. 3).

[177] Hoorzitting met de heer Yves Liégeois, 15 maart 2017, CRIV 54 K014, p. 4.

[178] Tijdlijn en procesverloop project verruimde minnelijke schikking – overzicht werkzaamheden Hildegard Penne, overgemaakt door mevrouw Hildegard Penne aan de onderzoekscommissie, p. 2.

qu'une vaste concertation était nécessaire, et c'est donc ce qui est ressorti de cette réunion."[175] [176]

312. M. Yves Liégeois explique qu'au cours de la réunion, toutes les parties ont exprimé leur point de vue sur la proposition de loi n° 52 739. Il en est ressorti que "les points de vue du ministère public et des juges d'instruction sont diamétralement opposés à ceux du secteur diamantaire, de la FEB et d'Unizo. Le ministre lui-même, M. Jo Vandeurzen, s'interrogeait à propos du "principe des quatre yeux" – à savoir le contrôleur au-dessus du juge d'instruction –, car il faisait observer à juste titre que ce principe ne vaut pas non plus lorsque le juge d'instruction arrête quelqu'un, dès lors qu'en telle circonstance, le juge d'instruction est seul. Il demandait donc la poursuite de la concertation avec le parquet et le secteur diamantaire." (traduction)[177]

313. Plusieurs personnes ont par la suite fait rapport de la réunion du 14 mars 2008. Mme Hildegard Penne a encore les notes manuscrites qu'elle a prises lors de cette réunion. Il avait été convenu qu'à court terme (dans un délai d'un mois et demi), trois pistes seraient suivies: concertation locale à Anvers entre le secteur diamantaire et des représentants de la Justice, concertation au niveau fédéral avec le Collège des procureurs généraux, la police et les secteurs économiques (à propos des juges d'instruction en général), et, enfin, poursuite de l'élaboration, par l'OCSC, d'une proposition concernant la gestion des saisies. Dans l'attente des résultats de ces concertations et de la proposition de l'OCSC, la proposition de loi n'avait plus été mise à l'ordre du jour de la commission de la Justice de la Chambre.[178]

314. Dans son rapport manuscrit de la réunion du 14 mars 2008, M. Christiaan Nys note entre autres ce qui suit:

"— Vandeurzen: comprend pas le principe des 4 yeux pour concertation, pas pour arrestation.

[175] Audition de M. Jo Vandeurzen, 10 juillet 2017, CRIV 54 K051, p. 2.

[176] Question n°15612 du 27 mai 2008 de M. Bert Schoofs au vice-premier ministre et ministre de la Justice et des Réformes institutionnelles sur "les critiques formulées par le procureur général de la cour d'appel d'Anvers à propos de la loi relative au diamant" (CRIV n° COM 222, p. 3).

[177] Audition de M. Yves Liégeois, 15 mars 2017, CRIV 54 K014, p. 4.

[178] Chronologie et déroulement des discussions sur le projet de la transaction pénale élargie – aperçu des travaux, document transmis par Mme Hildegard Penne à la commission d'enquête, p. 2.

— Vandeurzen vraagt overleg Parket met diamantsector. PG sluit zich hierbij aan ("onmiddellijk vastleggen datum")"[179].

315. Na afloop van de vergadering van 14 maart 2008 wisten de voorstanders van het wetsvoorstel nr. 52 739 dat het niet goedgekeurd zou worden. De heer Axel Haelterman verwoordt het in de onderzoekscommissie als volgt: "Na die vergadering […] wist ik dat de wet beslagleggingen zoals wij die graag hadden gezien […] dood was. Dat was heel duidelijk voor wie met gezond verstand aan tafel zat."[180] Verder verklaart de heer Axel Haelterman dat "op dat ogenblik, in mei 2008, een vernieuwde aandacht was ontstaan voor het andere idee, die verruimde minnelijke schikking. Ik moet zeggen – en ik denk dat mevrouw Penne dat gezegd heeft – dat in december 2008 er nog een poging ondernomen is om de beslagleggingswet te heractiveren en dat was dan een versnelde procedure voor de kamer van inbeschuldigingstelling. Het is er uiteindelijk nooit gekomen. Ook dat is dan eigenlijk verzand omdat de aandacht volledig gegaan is naar de uitbreiding minnelijke schikking."[181]

316. Volgens de heer Yves Liégeois wordt er onderstreept dat het overleg geen afbreuk zou doen aan de grondwettelijk gewaarborgde onafhankelijkheid van enerzijds de rechters in de uitoefening van hun rechtsprekende bevoegdheden en van anderzijds het openbaar ministerie in de individuele opsporing en vervolging, (artikel 151 van de Grondwet). Dit voorstel tot dialoog met de economische sector is volgens de heer Yves Liégeois nodig om de verdere vooruitgang van het wetsvoorstel nr. 52 739 te stoppen. Dit voorstel heeft immers de steun van omzeggens alle meerderheidspartijen van de regering en zelfs van de oppositiepartij sp.a-spirit zodat de slaagkans ervan, volgens hem, bijzonder groot is[182]. Op de eerste vergadering van het lokaal overleg geven de magistraten nochtans aan dat zij van mening zijn dat het geen kans maakt in het Parlement[183].

317. Over de beslissing om verder overleg te organiseren tussen het openbaar ministerie en de diamantsector in navolging van de vergadering van 14 maart 2008 verklaart de heer Jo Vandeurzen: "Het parket-generaal wil overleggen met de sector en benoemt deze dan ook, en er is een vergadering en iedereen zit daarbij, en wij

[179] Handgeschreven nota van de heer Christiaan Nys, Documentatie procureur-generaal Antwerpen, Bijlage 4.
[180] Hoorzitting met de heer Axel Haelterman, 15 maart 2017, CRIV 54 K015, p. 3.
[181] Hoorzitting met de heer Axel Haelterman, 15 maart 2017, CRIV 54 K015, p. 4.
[182] Hoorzitting met de heer Yves Liégeois, 15 maart 2017, CRIV 54 K014, p. 5.
[183] Verslag van de raad van bestuur van het AWDC, 11 april 2008.

— Vandeurzen demande concertation Parquet avec secteur diamantaire. PG partage ce point de vue ("fixer rapidement date")"[179].

315. À l'issue de la réunion du 14 mars 2008, les partisans de la proposition de loi n° 52 739 savaient qu'elle ne serait pas adoptée. Devant la commission d'enquête, M. Axel Haelterman l'exprime de la manière suivante: "Après cette réunion […], j'ai su que la loi sur les saisies, telle que nous l'aurions voulue, […] était morte. C'était très clair pour toute personne sensée présente lors de la discussion."[180] (traduction). M. Axel Haelterman a déclaré ultérieurement qu'"à ce moment-là, en mai 2018, l'attention s'est de nouveau portée sur l'autre idée, la transaction élargie. Je dois dire – et je pense que Mme Penne l'a aussi affirmé – qu'en décembre 2008, on a à nouveau tenté de réactiver la loi sur les saisies, ce qui impliquait alors une procédure accélérée devant la chambre des mises en accusation. Cette tentative n'a finalement jamais abouti. À vrai dire, la mesure a, elle aussi, été enterrée car l'attention s'était entièrement tournée vers l'élargissement de la transaction pénale."[181] (traduction)

316. Selon M. Yves Liégeois, il est souligné que la concertation ne porterait pas préjudice à l'indépendance garantie par la Constitution des juges dans l'exercice de leurs compétences juridictionnelles, d'une part, et du ministère public dans l'exercice des recherches et poursuites individuelles, d'autre part (article 151 de la Constitution). Selon M. Yves Liégeois, cette proposition de dialogue avec le secteur économique s'impose pour bloquer le parcours parlementaire de la proposition de loi n° 52 739. Cette proposition bénéficie en effet du soutien de quasi tous les partis de la majorité gouvernementale et même du parti d'opposition sp.a-Spirit, si bien que, selon lui, ses chances d'aboutir sont particulièrement grandes.[182] Lors de la première réunion de la concertation locale, les magistrats estiment qu'elle n'a aucune chance d'être adoptée par le Parlement[183].

317. M. Jo Vandeurzen déclare à propos de la décision de poursuivre la concertation entre le ministère public et le secteur diamantaire à la suite de la réunion du 14 mars 2008: "Le parquet général souhaite se concerter avec le secteur et le nomme dès lors, et il y a une réunion et tout le monde y participe et nous la

[179] Notes manuscrites de M.Christiaan Nys, documentation du procureur général d'Anvers, annexe 4.
[180] Audition de M. Axel Haelterman, 15 mars 2017, CRIV 54 K015, p. 3.
[181] Audition de M. Axel Haelterman, 15 mars 2017, CRIV 54 K015, p. 4.
[182] Audition de M. Yves Liégeois, 15 mars 2017, CRIV 54 K014, p. 5.
[183] Rapport du conseil d'administration de l'AWDC, 11 avril 2008.

sluiten af met een akkoord om het overleg te organiseren en mevrouw Penne zal dat wat ons betreft volgen. Het is trouwens daarna gerapporteerd dat het zou gebeuren. Er is gesproken over die werkgroepen, dat wij het verslag van die werkgroepen zouden afwachten. Dat is allemaal gebeurd, met alle mogelijke tegensprekelijkheid in de behandeling in het Parlement."[184]In zijn antwoord op de parlementaire vraag van de heer Bert Schoofs stelt de heer Jo Vandeurzen dat als gevolg van het overleg op 14 maart 2008 "een werkgroep [werd] opgericht waaraan ook een adviseur van mijn beleidscel deelneemt. Deze werkgroep kwam al meerdere malen bijeen. Het overleg is nog lopende. Ik weet niet hoe dat overleg, dat tot nog toe in een zeer constructieve sfeer is verlopen, verder zal evolueren naar aanleiding van de recente inbeslagname van een grote partij diamant. Ik pleit er nochtans voor om de scheiding der machten daarin te respecteren. Mijn standpunt zal ik ten gepaste tijde meedelen, namelijk als het wetsvoorstel" – inbeslagnames dus – "behandeld wordt in het Parlement en we kennis hebben van de resultaten van de werkgroep."[185] De heer Yves Liégeois stelt over het verdere overleg tussen de diamantsector en het openbaar ministerie "dat zulks tijdens de bespreking met de minister van Justitie datgene was wat hij heeft voorgesteld. Wij hebben aanvaard dat te doen, teneinde ten minste een redelijk tegenvoorstel te kunnen doen. (…) De aanwezigheid van de sector is absoluut niet wat wij wensen. Ik zal het anders zeggen: ik vind niet dat de aanwezigheid van de sector de normale gang van zaken is, maar in gegeven omstandigheden was die aanwezigheid het gevolg van een overleg bij de minister. Daarin werd gezegd dat er een overleg moet zijn met de sectoren"[186]. In dezelfde hoorzitting zegt de heer Yves Liégeois hierover: "Het is daarom dat wij vanuit onze adviesbevoegdheid hebben gezegd dat we een overleg zouden organiseren. Het overleg ging niet over dossiers. Het enige wat uit dat overleg kwam, is het voorstel dat het openbaar ministerie genegen was, om de redenen die ik nu toegelicht heb."[187].

318. De eerste vergadering van het lokaal overleg te Antwerpen vindt plaats op 11 april 2008. Niettegenstaande de focus tijdens de vergaderingen van het lokaal overleg op de uitbreiding van de minnelijke schikking lag (*cfr. infra* vaststelling nr. 324 e.v.), wordt ook gesproken over het wetsvoorstel nr. 52 739. De heer

[184] Hoorzitting met de heer Jo Vandeurzen, 10 juli 2017, CRIV 54 K051, p. 23.
[185] Commissie voor de Justitie van de Kamer van 5 november 2008.
[186] Hoorzitting met de heer Yves Liégeois, 15 maart 2017, CRIV 54 K014, p. 31.
[187] Hoorzitting met de heer Yves Liégeois, 15 maart 2017, CRIV 54 K014, p. 26.

clôturons avec un accord visant à organiser une concertation et en ce qui nous concerne, c'est Mme Penne qui la suivra. Il a d'ailleurs ensuite été rapporté que ça se passerait. On a parlé de ces groupes de travail, que nous allions attendre le rapport de ces groupes de travail. Tout cela a eu lieu, avec toute la possibilité d'un début contradictoire dans le cadre de la procédure d'examen au Parlement."[184] (traduction). Dans sa réponse à la question parlementaire de M. Bert Schoofs, M. Jo Vandeurzen indique qu'à la suite de la concertation du 14 mars 2008, "un groupe de travail [a été] mis sur pied, auquel participe également un conseiller de ma cellule stratégique. Ce groupe de travail s'est déjà réuni plusieurs fois. La concertation est encore en cours. Après la récente saisie d'un gros lot de diamants, je ne sais pas comment évoluera cette concertation, qui jusqu'ici s'est déroulée dans un environnement très constructif. Toutefois, je plaide pour que la séparation des pouvoirs soit respectée. J'exposerai mon point de vue en temps voulu, c'est-à-dire lorsque la proposition de loi" – sur les saisies donc – "sera examinée par le Parlement et que nous aurons connaissance des résultats du groupe de travail."[185] (traduction). M. Yves Liégeois indique à propos de la poursuite de la concertation entre le secteur diamantaire et le ministère public "que lors de l'entretien avec le ministre de la Justice, il avait proposé une telle chose. (...) Nous avons accepté de le faire, afin de pouvoir faire au moins une contre-proposition raisonnable. (...) Nous ne souhaitons pas du tout la présence du secteur. Autrement dit: je ne pense pas que la présence du secteur était une pratique habituelle, mais compte tenu des circonstances, cette présence découlait d'une concertation chez le ministre. C'est alors qu'il a été dit qu'il convenait d'organiser une concertation avec les secteurs."[186]. M. Yves Liégeois indique à ce propos au cours de la même audition: "C'est pour cela que, nous fondant sur notre compétence d'avis, nous avons annoncé notre intention d'organiser une concertation. Aucun dossier n'a été abordé lors de cette concertation. Le seul élément qui en est ressorti a été la proposition à laquelle le ministère public était favorable, pour les motifs que j'ai exposés ci-avant."[187]. (traduction).

318. La première réunion de la concertation locale à Anvers a lieu le 11 avril 2008. Même si les réunions de la concertation locale portaient sur l'élargissement de la transaction (*cf. infra* constatation n° 324 et suivantes), la proposition de loi n° 52 739 y a aussi été examinée. M. Yves Liégeois fait la déclaration suivante

[184] Audition de M. Jo Vandeurzen, 10 juillet 2017, CRIV 54 K051, p. 23.
[185] Commission de la Justice du 5 novembre 2008.
[186] Audition de M. Yves Liégeois, 15 mars 2017, CRIV 54 K014, p. 31.
[187] Audition de M. Yves Liégeois, 15 mars 2017, CRIV 54 K014, p. 26.

Yves Liégeois zegt hierover het volgende: “In de marge van de behandeling van dat ontwerp over de verruimde minnelijke schikking werd tevens onderzocht of de procedure van het strafrechtelijk kort geding zou kunnen worden versneld.”[188] Volgens mevrouw Hildegard Penne werd ook aan de piste van de herschrijving van het wetsontwerp inzake de inbeslagname van ondernemingsgoederen verder gewerkt. Deze piste is dan het ontwerp strafrechtelijk kort geding geworden.[189]

319. In het kader van het lokaal overleg wordt niet tot een akkoord gekomen over het wetsvoorstel nr. 52 739. Dat blijkt uit de e-mail van de heer Axel Haelterman aan Unizo en het VBO waarin hij verslag doet van de werkzaamheden. Enerzijds is blijvend tegenstand van zowel de onderzoeksrechters als het openbaar ministerie, anderzijds stelt het kabinet zich ernstig vragen bij de wijze waarop het goederenbeheer in geval van beslaglegging ter plaatse zal werken:

“Geconfronteerd met de vaststelling dat deze discussie[190] naar alle waarschijnlijkheid niet zal leiden tot een akkoord over een tekst, hebben wij dan ook naar Justitie toe het initiatief genomen om wat ons betreft het geweer van schouder te veranderen.” Een gewijzigd voorstel zou worden uitgewerkt dat het vier ogen principe behoudt, doch dat dit in de tijd situeert dadelijk na de beslaglegging. […]

Met betrekking tot de inbeslagneming van ondernemingsgoederen – hetgeen de continuïteit van een onderneming in het gedrang brengt of dreigt te brengen – houdt zulks concreet in dat de beslagen onderneming onmiddellijk en rechtstreeks een verzoekschrift zou kunnen indienen bij de kamer van inbeschuldigingstelling, die de rechtszitting over die vordering binnen een termijn van [15] werkdagen zou moeten inplannen. Het voorstel zou het tevens mogelijk maken de toestemming te vragen en te krijgen om het dossier vooraf te raadplegen, met het oog op de indiening van het verzoekschrift; zonder die inzage dreigt het verzoekschrift immers onvoldoende met redenen te zijn omkleed ingevolge een onvolledige kennis van de elementen van het dossier.

De idee zou zijn deze tekst voor te leggen aan de volksvertegenwoordigers die de initiële tekst inzake beslaglegging ondernemingsgoederen hadden ingediend, en aldus te bewerkstelligen dat deze tekst als wetsvoorstel behandeld zou worden (zonder interkabinettenwerkgroep en met ondertekenaars die er toe leiden dat een meerderheid van partijen achter de tekst staat). De teksten zouden dan wel de steun van de minister van

188 *Ibidem*, p. 9.
189 Hoorzitting met mevrouw Hildegard Penne, 15 maart 2017, CRIV 54 K015, p. 9.
190 Het betreft de discussie over wetsvoorstel nr. 52 739.

à ce sujet: “En marge de l’examen du projet relatif à la transaction élargie, il a également été examiné s’il était possible d’accélérer la procédure du référé pénal.”[188] (traduction). D’après Mme Hildegard Penne, la piste de la réécriture du projet de loi relatif à la saisie de biens d’entreprise a également continué à être poursuivie, avec pour résultat le projet de loi relatif au référé pénal.[189]

319. Dans le cadre de la concertation locale, la proposition de loi n° 52 739 ne fait pas l’objet d’un accord. C’est ce qui ressort du courriel envoyé par M.Axel Haelterman à Unizo et à la FEB, dans lequel il fait un compte rendu des travaux. D’une part, tant les juges d’instruction que le ministère public continuent à s’y opposer et, d’autre part, le cabinet se pose de sérieuses questions quant à la manière dont se passera la gestion des biens en cas de saisie sur place:

“Confrontés au constat que, selon toutes probabilités, cette discussion[190] ne débouchera pas sur un accord sur un texte, nous avons dès lors décidé, vis-à-vis de la Justice, de changer notre fusil d’épaule en ce qui nous concerne. Une proposition modifiée serait élaborée qui conserverait le principe des quatre yeux, tout en le situant immédiatement après la saisie. […]

Cela signifie concrètement, pour ce qui est de la saisie de biens d’entreprise – qui compromet ou risque de compromettre la continuité d’une entreprise –, que le saisi pourrait immédiatement déposer une requête, directement devant la Chambre des mises en accusation, laquelle serait tenue de programmer l’audience relative à cette requête dans un délai de [15] jours ouvrables. La proposition prévoirait également la possibilité de demander et d’obtenir l’autorisation de consulter préalablement le dossier dans l’optique du dépôt de la requête sans quoi celle-ci risquerait de ne pas pouvoir être suffisamment motivée, en raison d’une connaissance incomplète des éléments du dossier.

L’idée serait de soumettre ce texte aux députés qui ont déposé le texte initial relatif à la saisie des biens d’entreprise, et donc de faire en sorte qu’il soit traité sous la forme d’une proposition de loi (sans groupe de travail intercabinets et avec des signataires garantissant que le texte recueillera l’adhésion de la majorité des partis). Les textes bénéficieraient du soutien du ministre de la Justice (ce qui serait donc également nouveau).

188 *Ibidem*, *p.* 9.
189 Audition de Mme Hildegard Penne, 15 mars 2017, CRIV K015, p. 9.
190 Discussion sur la proposition de loi n° 52 739.

Justitie krijgen (en dat zou dus ook nieuw zijn). Er werd sterk gesuggereerd de idee van de beslaglegging ter plaatse te laten varen als alternatieve techniek."[191]

320. Tijdens de vergaderingen van 22 januari 2009 en 18 mei 2009 van het expertisenetwerk strafrechtspleging wordt een voorontwerp inzake de procedure van het strafrechtelijk kort geding besproken. De heer Raf Verstraeten is daarbij aanwezig op 22 januari 2009. Dit voorontwerp wordt goedgekeurd tijdens de vergadering van het College van procureurs-generaal van 18 juni 2009. De voorzitter van het College van procureurs-generaal zendt het ontwerp en de memorie van toelichting betreffende het strafrechtelijk kortgeding over aan de minister van Justitie op 24 juni 2009.[192] Die tekst wordt aan de heer Servais Verherstraeten bezorgd door het kabinet van de minister van Justitie[193]. Op 5 februari 2010 wordt een wetsvoorstel ingediend tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering wat betreft het strafrechtelijk kortgeding in geval van spoedeisendheid.[194] Indienende partijen zijn CD&V, Open Vld, MR en cdH.[195] In de toelichting wordt uitdrukkelijk verwezen naar het wetsvoorstel nr. 52 739 dat aan dezelfde problematiek tegemoet wil komen. (zie *infra* vaststelling nr. 376)[196].

321. Over dit wetsvoorstel en de mogelijke aanpassingen na het advies van de Raad van State[197] worden vergaderingen gehouden, in oktober, november en december 2010[198]. De heer Jan Jambon verklaart hieromtrent het volgende in de onderzoekscommissie: "In oktober 2010 en november 2010 werd samengezeten met professor Axel Haelterman, Servais Verherstraeten, een medewerker van CD&V en een medewerker van N-VA om een wetsvoorstel inzake

[191] Dezelfde e-mail wordt enkele minuten later ook aan mevrouw Sarah Depreeuw van Unizo verstuurd.
[192] Hoorzitting met de heer Yves Liégeois, 15 maart 2017, CRIV 54 K014, p. 9.
[193] Hoorzitting met de heer Servais Verherstraeten, 17 mei 2017, CRIV 54 K032, p. 2.
[194] Wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering wat betreft het strafrechtelijk kortgeding in geval van spoedeisendheid, *Parl. St.*, Kamer, DOC 52 2404.
[195] De heren Servais Verherstraeten (CD&V), Christian Brotcorne (cdH), Daniel Bacquelaine (MR), Ludo Van Campenhout (Open Vld), Jef Van den Bergh (CD&V), mevrouw Mia De Schamphelaere (CD&V), de heer Kristof Waterschoot (CD&V), mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (Open Vld).
[196] Wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering wat betreft het strafrechtelijk kortgeding in geval van spoedeisendheid, *Parl. St.*, Kamer, DOC 52 2404, p. 5.
[197] Advies van de Raad van State, nr. 47 884/2 van 17 maart 2010.
[198] Hoorzitting met de heer Servais Verherstraeten, 17 mei 2017, CRIV 54 K032, p. 14-15; Hoorzitting met de heer Jan Jambon, 22 mei 2017, CRIV 54 K034, p. 7; Hoorzitting met de heer David Rombouts, 22 mei 2017, CRIV 54 K034, p. 11.

Il a été vivement suggéré d'abandonner l'idée de la saisie sur place en tant que technique alternative." (traduction)[191].

320. Au cours des réunions du réseau d'expertise "procédure pénale" du 22 janvier 2009 et du 18 mai 2009, un avant-projet relatif à la procédure de référé pénal est examiné. M. Raf Verstraeten est présent à la réunion du 22 janvier 2009. Cet avant-projet est adopté lors de la réunion du Collège des procureurs généraux du 18 juin 2009. Le président du Collège transmet le projet et l'exposé des motifs concernant le référé pénal au ministre de la Justice le 24 juin 2009.[192] Ce texte est communiqué à M. Servais Verherstraeten par le cabinet du ministre de la Justice.[193] Une proposition de loi modifiant le Code d'instruction criminelle en ce qui concerne la procédure de référé pénal en cas d'urgence est déposée le 5 février 2010[194] par les groupes CD&V, Open Vld, MR et cdH.[195] Dans les développements de cette proposition, il est explicitement renvoyé à la proposition de loi n° 52 739 concernant la même problématique. (*cf. infra* constatation n° 376)[196].

321. Plusieurs réunions se tiennent en octobre, novembre et décembre 2010 au sujet de cette proposition de loi, ainsi que des adaptations qui pourraient s'avérer nécessaires après avoir reçu l'avis du Conseil d'État[197] [198]. M. Jan Jambon déclare à cet égard devant la commission d'enquête: "Des réunions se tiennent en octobre et novembre 2010 en présence du professeur Axel Haelterman, de M. Servais Verherstraeten, d'un collaborateur du CD&V et d'un collaborateur de la N-VA

[191] Le même courriel a été envoyé quelques minutes plus tard à Mme Sarah Depreeuw d'Unizo.
[192] Audition de M. Yves Liégeois, 15 mars 2017, CRIV 54 K014, p. 9.
[193] Audition de M. Servais Verherstraeten, 17 mai 2017, CRIV K032, p. 2.
[194] Proposition de loi modifiant le Code d'instruction criminelle en ce qui concerne la procédure de référé pénal en cas d'urgence, *Doc. parl.* Chambre, DOC 52 2404.
[195] MM. Servais Verherstraeten (CD&V), Christian Brotcorne (cdH), Daniel Bacquelaine (MR), Ludo Van Campenhout (Open Vld), Jef Van den Bergh (CD&V), Mme Mia De Schamphelaere (CD&V), M. Kristof Waterschoot (CD&V), Mme Sabien Lahaye-Battheu (Open Vld).
[196] Proposition de loi modifiant le Code d'instruction criminelle en ce qui concerne la procédure de référé pénal en cas d'urgence, *Doc. parl.* Chambre, DOC 52 2404, p. 5.
[197] Avis n° 47 884/2 du 17 mars 2010 du Conseil d'État.
[198] Audition de M. Servais Verherstraeten, 17 mai 2017, CRIV 54 K032, p. 14-15; audition de M. Jan Jambon, 22 mai 2017, CRIV 54 K034, p. 7; audition de M.David Rombouts, 22 mai 2017, CRIV 54 K034, p. 11.

het strafrechtelijk kortgeding te bespreken"[199]. De heer Servais Verherstraeten verwijst in de onderzoekscommissie naar een vergadering van 14 december 2010 en naar een uitnodiging aan verschillende collega's, zijnde collega mevrouw Marie-Christine Marghem, collega de heer Daniel Bacquelaine, collega de heer Renaat Landuyt, collega de heer Christian Brotcorne, collega mevrouw Sabien Lahaye-Battheu en collega de heer Jan Jambon, en medewerkers van MR, cdH, sp.a en N-VA, om te spreken over het wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering wat betreft het strafrechtelijk kort geding ingeval van spoedeisendheid[200].

322. Op 14 december 2010 rapporteert de heer Axel Haelterman aan AWDC over deze meeting in de Kamer. PS en sp.a waren niet aanwezig op de vergadering. De tekst inbeslagnames zal ingediend worden en CD&V gaat rond voor handtekeningen (met akkoord van N-VA en Open Vld). Hij schrijft dat hij contact zal opnemen met de heer Landuyt om hem te informeren waarom de tekst over de inbeslagnames een goede tekst is dat zijn handtekening verdient (en alsook van de steun van sp.a in het parlement). Hij zegt verder dat de tekst "*seizures*" wellicht in de eerste week van januari zal worden ingediend[201]. sp.a tekende het wetsvoorstel niet mee. Na de indiening, gebeurde verder niets met dit wetsvoorstel en het kwam ook te vervallen aan het einde van de legislatuur.[202].

323. Het wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering wat betreft het strafrechtelijk kort geding ingeval van spoedeisendheid wordt besproken in de commissie voor de Justitie van de Kamer van volksvertegenwoordigers op 30 maart 2010. Het komt niet tot een stemming. Het wetsvoorstel nr. 52 739 houdende diverse maatregelen inzake beslagneming van ondernemingsgoederen wordt nooit besproken in de Kamer van volksvertegenwoordigers. Beide wetsvoorstellen worden vervallen verklaard op 7 mei 2010 wegens ontbinding van de Kamers. De wetsvoorstellen werden dus nooit wet.

199 Hoorzitting met de heer Jan Jambon, 22 mei 2017, CRIV 54 K034, p. 2.

200 Hoorzitting met de heer Servais Verherstraeten, 17 mei 2017, CRIV 54 K032, p. 15-16.

201 E-mail Haelterman van 14 december 2010 (stukken AWDC).

202 Hoorzitting met de heer Jan Jambon, 22 mei 2017, CRIV 54 K034, p. 7.

en vue de discuter d'une proposition de loi relative au référé pénal."[199] (traduction). En commission d'enquête, M. Servais Verherstraeten renvoie à une réunion du 14 décembre 2010 et à l'invitation à discuter de la proposition de loi modifiant le Code d'instruction criminelle en ce qui concerne la procédure de référé pénal en cas d'urgence[200] faite à plusieurs de ses collègues, à savoir Mme Marie-Christine Marghem, M. Daniel Bacquelaine, M. Renaat Landuyt, M. Christian Brotcorne, Mme Sabien Lahaye-Battheu et M. Jan Jambon, ainsi qu'à des collaborateurs du MR, du cdH, du sp.a et de la N-VA.

322. Le 14 décembre 2010, M. Axel Haelterman fait rapport à l'AWDC de cette réunion organisée à la Chambre. Le PS et le sp.a n'étaient pas présents lors de la réunion. Le texte relatif aux saisies sera déposé et le CD&V se met en quête de signatures (avec l'accord de la NVA et de l'Open Vld). Il écrit qu'il a l'intention de contacter M. Landuyt afin de lui expliquer pourquoi le texte relatif aux saisies est un bon texte qui mérite d'être signé (et d'être soutenu par le sp.a au Parlement). Il indique ensuite que le texte relatif aux "*seizures*" sera probablement déposé durant la première semaine du mois de janvier[201]. Le sp.a n'a pas cosigné la proposition de loi. Aucune initiative n'a été prise après le dépôt de cette proposition de loi, qui est devenue caduque à la fin de la législature[202].

323. La proposition de loi modifiant le Code d'instruction criminelle en ce qui concerne la procédure de référé pénal en cas d'urgence a été examinée le 30 mars 2010 en commission de la Justice de la Chambre des représentants. Cette discussion n'a pas donné lieu à un vote. La proposition de loi n° 52 739 relative à diverses mesures relatives à la saisie de biens d'entreprise n'a jamais été examinée à la Chambre des représentants. Les deux propositions de loi sont déclarées caduques le 7 mai 2010 suite à la dissolution des Chambres. Les propositions de loi ne deviendront donc jamais des lois.

199 Audition de M. Jan Jambon, 22 mai 2017, CRIV 54 K034, p. 2.

200 Audition de M. Servais Verherstraeten, 17 mai 2017, CRIV 54 K032, p. 15-16.

201 Courriel du 14 décembre 2010 de M. Haelterman (documents AWDC).

202 Audition de M. Jan Jambon, 22 mai 2017, CRIV 54 K034, p. 7.

3. **Totstandkoming van het voorontwerp voor de verruimde minnelijke schikking**

3.1. ***Lokaal Overleg in Antwerpen***

324. In navolging van de vergadering van 14 maart 2008 (zie *supra* vaststelling nr. 310 en volgende) werd een lokaal overlegplatform opgericht in Antwerpen en dat op vraag van de minister van Justitie.

325. Het lokaal overlegplatform in Antwerpen vergaderde op 11 april 2008, 18 juni 2008 en 10 september 2008. De heer Raf Verstraeten was aanwezig op elk van die drie vergaderingen en factureert daarvoor aan het AWDC.

326. De eerste vergadering van het lokaal overleg vindt plaats op 11 april 2008. Uit de aanwezigheidslijst blijkt dat volgende personen aanwezig waren: de heren Flor De Mond, Christiaan Nys en Dirk Schoeters (parket Antwerpen), onderzoeksrechter de heer Paul Van Santvliet, mevrouw Hildegard Penne voor het kabinet Justitie en voor het AWDC: de heren Jacques Roth, Freddy Hanard en Philip Claes, en de heer Raf Verstraeten als advocaat en raadsman van het AWDC[203]. De heer Axel Haelterman was niet aanwezig op dit overleg. Behalve de diamantsector zijn geen andere sectororganisaties betrokken bij dit eerste overleg. De heer Yves Liégeois verklaart hierover: "Hierbij moeten we opmerken dat de samenstelling van deze vergadering garant staat voor de transparantie die het openbaar ministerie wenste, gelet op de geladenheid van het ontwerp en de wijze waarop wetsvoorstel nr. 52 739 tot stand was gekomen en ondertekend door de meerderheidspartijen in het parlement."[204].

327. Het verslag van het openbaar ministerie van de vergadering van 11 april 2008 is getiteld "vergadering openbaar ministerie – diamantsector – FOD Justitie". De heer Flor De Mond en de heer Christiaan Nys benadrukken dat ze voorstander zijn van een verruiming van de minnelijke schikking: "dat het optreden en ingrijpen van het openbaar ministerie zo maatschappelijk mogelijk relevant moet zijn (redelijke termijn/bestraffing/regeling schade) en zijn voorstander van een verruimde mogelijkheid tot minnelijke schikking, ook in de fase van het gerechtelijk onderzoek en binnen een redelijke termijn". Mevrouw Hildegard Penne "kijkt met belangstelling uit naar het voorstel van het openbaar ministerie inzake de verruimde minnelijke schikking maar merkt op dat dit op wetgevend vlak niet van vandaag op morgen gerealiseerd zal zijn." Het openbaar ministerie besluit de vergadering

[203] Documenten overgemaakt door de procureur-generaal van het hof van beroep van Antwerpen.

[204] Hoorzitting met de heer Yves Liégeois, 15 maart 2017, CRIV 54 K014, p. 6.

3. **Élaboration de l'avant-projet portant élargissement de la transaction pénale**

3.1. ***Concertation locale à Anvers***

324. À la suite de la réunion du 14 mars 2008 (voir *supra* constatation n° 310 et suivantes), une plateforme locale de concertation a été créée à Anvers, à la demande du ministre de la Justice.

325. La plateforme de concertation locale d'Anvers se réunit les 11 avril 2008, 18 juin 2008 et 10 septembre 2008.M. Raf Verstraeten est présent lors de chacune de ces réunions et il facture ses services à l'AWDC.

326. La première réunion de la concertation locale a lieu le 11 avril 2008. Il ressort de la liste de présences que les personnes suivantes y participent: MM. Flor De Mond, Christiaan Nys et Dirk Schoeters (parquet d'Anvers), le juge d'instruction Paul Van Santvliet, Mme Hildegard Penne pour le cabinet de la Justice et, pour l'AWDC: MM. Jacques Roth, Freddy Hanard et Philip Claes, et M. Raf Verstraeten en tant qu'avocat et conseil de l'AWDC[203]. M. Axel Haelterman n'est pas présent lors de cette concertation. À part le secteur du diamant, aucune autre organisation sectorielle n'est impliquée dans cette première concertation. M. Yves Liégeois déclare à ce sujet: "À cet égard, nous faisons remarquer que la composition de cette réunion est garante de la transparence souhaitée par le ministère public, vu le caractère sensible du projet, la manière dont la proposition de loi n° 52 739 a été élaborée et le fait qu'elle a été signée par les partis de la majorité au parlement."[204] (traduction).

327. Le rapport du ministère public de la réunion du 11 avril 2008 est intitulé "réunion ministère public – secteur du diamant – SPF Justice". M. Flor De Mond et M. Christiaan Nys soulignent qu'ils étaient favorables à une transaction pénale élargie: "l'action et l'intervention du ministère public doivent être aussi pertinents que possible sur un plan sociétal (délai raisonnable/sanction/indemnisation) et ils se disent partisans d'une possibilité élargie de transaction, également durant la phase d'instruction et dans un délai raisonnable" (traduction). Mme Hildegard Penne "considère avec intérêt la proposition du ministère public concernant la transaction élargie, mais fait observer que, sur le plan législatif, elle ne pourra pas se réaliser du jour au lendemain" (traduction). Le ministère public conclut la réunion par ces mots: "la balle est désormais dans le camp du

[203] Documents transmis par le procureur général près la cour d'appel d'Anvers.

[204] Audition de M. Yves Liégeois, 15 mars 2017, CRIV 54 K014, p. 6.

met het volgende: “dat de bal thans in het kamp van de betrokken sector ligt: van hen wordt door het openbaar ministerie verwacht of zij het idee tot verruimde minnelijke schikking principieel aanvaarden of niet”.[205]

328. Op de tussenkomst van de heer Philip Claes van het AWDC, dat hij van oordeel is “dat er thans een mogelijkheid zou zijn tot overleg over de manier van optreden van het gerecht”, repliceert onderzoeksrechter Paul Van Santvliet dat “omtrent individuele dossiers niet kan en zal worden gesproken en hierin ook niet kan en zal worden tussengekomen”. In de onderzoekscommissie verklaart de heer Yves Liégeois hierover: “Naar mijn gevoelen was de AWDC niet geïnteresseerd in het wetsvoorstel verruimde minnelijke schikking, maar wel om via dat overleg te kunnen spreken over dossiers. Dat is mijn indruk. Dat is afgeblokt. Ze hebben niet anders kunnen doen dan over wetsvoorstellen spreken, over een tekst van hen die wij duidelijk niet wilden hebben, in strijd met het openbaar ministerie, en over een andere tekst, waar het openbaar ministerie heeft gezegd dat het een ander voorstel had.”[206].

329. De heer Yves Liégeois zegt in de onderzoekscommissie: “Dat het AWDC jaren daarvoor in een memorandum een dergelijk voorstel zou hebben gedaan, weet ik niet. In feite ben ik dat te weten gekomen door uw werkzaamheden na mijn verhoor en door te lezen wat daarover in de pers verscheen. Wij hebben nooit geweten dat dit een punt van het memorandum was. Dat was mij totaal onbekend”[207]. “We hebben ons ontwerp uitgewerkt, en we waren er echt van overtuigd dat het om een goed ontwerp ging; volgens mij is dat een vaststaand feit. Zij (de wet “verruimde minnelijke schikking”) heeft ons in veel dossiers echt vooruitgeholpen. Voor ons was het jarenlang – nog vóór al die specifieke problemen - een ontwerp dat we er door wilden krijgen. Of de diamantairs of nog anderen daar baat bij zouden hebben, dat was echt het minste van mijn zorgen”[208]. (vertaling)

330. Op 29 april 2008 is een vergadering van de raad van bestuur van het AWDC gepland. Volgens de slides van de presentatie van de heer Axel Haelterman voor die vergadering is de vaststelling dat het wetsvoorstel nr. 52 739 geblokkeerd is in het parlement, en bestaat de

[205] Kort verslag “lokaal overlegplatform OM – Diamantsector – FOD Justitie” van 11 april 2008 (bron: documenten overgemaakt door de procureur-generaal van het hof van beroep van Antwerpen).

[206] Hoorzitting met de heer Yves Liégeois, 15 maart 2017, CRIV 54 K014, p. 23.

[207] Hoorzitting met de heer Yves Liégeois, 21 juni 2017, CRIV 54 K043, p. 2.

[208] *Ibidem*, p. 11.

secteur concerné: le ministère public attend de savoir si celui-ci accepte ou non le principe de la transaction élargie” (traduction).[205]

328. Le juge d’instruction Paul Van Santvliet répond à l’intervention de M. Philip Claes de l’AWDC, selon lequel “il existerait actuellement une possibilité de concertation concernant le mode d’intervention de la justice”, qu’il est “hors de question que l’on parle de dossiers individuels et que l’on n’en parlerait pas, et qu’il est également hors de question que l’on intervienne dans ce domaine”. Devant la commission d’enquête, M. Yves Liégeois déclare ce qui suit à cet égard: “À mon avis, ce qui intéressait l’AWDC, ce n’était pas la proposition de loi relative à la transaction élargie, mais bien la possibilité d’évoquer certains dossiers par le biais de cette concertation. C’est mon impression. Ces intentions ont été contrecarrées. Ils n’ont pas pu faire autrement que de parler de propositions de loi, d’un texte de chez eux que nous refusions clairement, contesté par le ministère public, et d’un autre texte, pour lequel le ministère public a indiqué qu’il avait une autre proposition.”[206] (traduction).

329. M. Yves Liégeois affirme devant la commission d’enquête: “Je ne sais pas si l’AWDC avait déjà formulé une telle proposition des années plus tôt dans un mémorandum. En fait, je l’ai appris grâce à vos travaux qui ont fait suite à mon audition et en lisant ce qui a paru dans la presse à cet égard. Nous n’avons jamais su qu’il s’agissait d’un point du mémorandum. Je l’ignorais totalement.”[207] (traduction) On a écrit notre projet, dont on était absolument convaincus que c’était un bon projet. Je crois qu’on ne peut pas nier la vérité. Elle nous a fait avancer dans beaucoup de dossiers d’une façon convenable. Pour nous, depuis des années, bien avant toutes ces problématiques, c’était un projet qu’on voulait réaliser. Et pour moi, que les diamantaires ou des autres seraient intéressés, excusez-moi, mais je m’en fiche éperdument”[208].

330. Le 29 avril 2008, une réunion du conseil d’administration de l’AWDC est prévue. Les slides de la présentation de M. Axel Haelterman résument la nouvelle stratégie de l’AWDC. Vu le blocage de la proposition n° 52 739 au parlement, il s’agit de profiter du

[205] Compte rendu analytique “plateforme de concertation locale MP – secteur diamantaire – SPF Justice" du 11 avril 2008 (source: documents transmis par le procureur général près la cour d’appel d'Anvers).

[206] Audition de M. Yves Liégeois, 15 mars 2017, CRIV 54 K014, p. 23.

[207] Audition de M. Yves Liégeois, 21 juin 2017, CRIV 54 K043, p. 2.

[208] *Ibidem,* p. 11.

nieuwe tactiek van het AWDC eruit het "*momentum*" te gebruiken om het voorstel van de verruimde minnelijke schikking onder bepaalde voorwaarden te verkrijgen. Over de impact van dit voorstel op de "Monstrey"-zaken staat er *"to be discussed with the prosecuters…"*.[209] [210]

331. In aanloop van het tweede lokaal overleg dringt de heer Axel Haelterman er op 13 juni 2008 bij procureur des Konings Christiaan Nys op aan ook Unizo uit te nodigen. Het doel daarvan is volgens de heer Axel Haelterman niet het gesprek te verzwaren (de inbreng zal vooral komen van de advocaten van het AWDC), maar wel om ze bij de besprekingen te betrekken opdat zij in een volgende fase de nodige ondersteuning zouden gaan bieden[211].

332. Op 18 juni 2008 wordt een tweede vergadering van het lokaal overleg georganiseerd. Op die vergadering zijn aanwezig: de heren Flor De Mond en Christiaan Nys voor het Parket Antwerpen, de heer Paul Van Santvliet voor de onderzoeksrechters, mevrouw Hildegard Penne voor het kabinet Justitie, de heer Stefaan Verhamme van het VBO, en voor het AWDC: advocaten Axel Haelterman en Raf Verstraeten, en bestuurders Jacques Roth en Freddy Hanard. Op het tweede lokale overleg op 18 juni 2008 meldt de

[209] Presentatie *Freshfields Bruckhaus Deringer* voor de vergadering van de raad van bestuur van het AWDC van 29 april 2008, documentatie overgemaakt door het AWDC.

[210] De vierde slide van de presentatie bevat volgende tekst:
"*Use momentum for sufficiently strong parallel proposal on "plea bargaining"*
In cases where the financial damage is repaired: which means: an agreement was reached with taks people and agreed amount was paid
Basic rule: admittance of the facts comitted, but no further criminal follow up (=suspension of the case)
Unless aggravating cricumstances that surround the facts (musty be shown by the authorities)
Impact:
Not possible for other than financial crimes
Basic discussion: with taks authorities, criminal proceedings are then stalled
Will this be acceptable?
Fall back: negotiated fine, which as a rule would be x % of the basic fine (eg 10 % – 25 %) unless aggravating circumstances
Impact on Monstrey cases: to be discussed with the prosecutors…".

[211] E-mail van 13 juni 2008 van de heer Axel Haelterman aan de heer Christiaan Nys (bron: documenten overgemaakt door de procureur-generaal van het hof van beroep van Antwerpen).

"*momentum*" pour obtenir la proposition de la transaction élargie à certaines conditions. Sur l'incidence de cette proposition sur les affaires "Monstrey", il est écrit ce qui suit: *"to be discussed with the prosecuters…"*.[209] [210]

331. À l'approche de la deuxième concertation locale, le 13 juin 2008, M.Axel Haelterman insiste auprès du procureur du Roi Christiaan Nys pour qu'il invite également l'Unizo. Selon M. Axel Haelterman, l'objectif n'est pas d'alourdir la discussion (la matière sera surtout fournie par les avocats de l'AWDC), mais bien de les associer à la discussion, de manière à ce qu'ils apportent le soutien requis au cours d'une phase ultérieure[211].

332. Le 18 juin 2008, une deuxième réunion de la concertation locale est organisée. Y sont présents: MM. Flor De Mond et Christiaan Nys pour le parquet d'Anvers, M. Paul Van Santvliet pour les juges d'instruction, Mme Hildegard Penne pour le cabinet de la Justice, M. Stefaan Verhamme de la FEB et, pour l'AWDC: les avocats Axel Haelterman et Raf Verstraeten, et les administrateurs Jacques Roth et Freddy Hanard. Lors de la deuxième réunion du 18 juin 2008, le secteur du diamant se dit favorable à l'élargissement de la

[209] Présentation de *Freshfields Bruckhaus Deringer* pour la réunion du conseil d'administration de l'AWDC du 29 avril 2008, documentation transmise par l'AWDC.

[210] Le quatrième slide de la présentation comporte le texte suivant:
"*Use momentum for sufficiently strong parallel proposal on "plea bargaining"*
In cases where the financial damage is repaired: which means: an agreement was reached with taks people and agreed amount was paid
Basic rule: admittance of the facts comitted, but no further criminal follow up (=suspension of the case)
Unless aggravating cricumstances that surround the facts (musty be shown by the authorities)
Impact:
Not possible for other than financial crimes
Basic discussion: with taks authorities, criminal proceedings are then stalled
Will this be acceptable?
Fall back: negotiated fine, which as a rule would be x % of the basic fine (eg 10 % – 25 %) unless aggravating circumstances
Impact on Monstrey cases: to be discussed with the prosecutors…".

[211] Courriel du 13 juin 2008 de M. Axel Haelterman à M. Christiaan Nys (source: documents transmis par le procureur général près la cour d'appel d'Anvers).

diamantsector dat ze voorstander is van de verruiming van de minnelijke schikking in strafzaken, waarop de heer Raf Verstraeten de opdracht krijgt om een tekst uit te werken.[212]

333. In dezelfde periode (mei-juni 2008) werkt het College Fraudebestrijding aan een eerste actieplan. Daarin wordt op suggestie van de heer Patrick De Wolf van het parket-generaal van het hof van beroep van Brussel ook een actiepunt opgenomen over de uitbreiding van de minnelijke schikking in strafzaken. (*cfr. infra* vaststelling nr. 348 en volgende).

334. Op 18 juli 2008 bezorgt de heer Philip Claes (AWDC) via e-mail aan de heer Christiaan Nys, de heer Flor De Mond (openbaar ministerie), mevrouw Hildegard Penne (kabinet Justitie) en de heer Paul Van Santvliet (vereniging onderzoeksrechters) met in cc: de heren Axel Haelterman, Raf Verstraeten en Freddy Hanard (AWDC), "een eerste draft van tekst betreffende de verruiming van de regeling inzake de minnelijke schikking". Het document in bijlage is getiteld "Versnelde en vereenvoudigde afdoening".[213] De tekst is van de hand van de heer Raf Verstraeten.

335. Op 25 juli 2008 stuurt de heer Flor De Mond een brief naar de heer Raf Verstraeten met als onderwerp "verruimde minnelijke schikking": "Van de heer Claes ontving ik een document i.v.m. het hoger vernoemd onderwerp; hij deelde mij mee dat U de penhouder bent. De krachtlijnen beantwoorden volledig aan de visie verwoord in het plan voor de modernisering van het openbaar ministerie en deze van de heer Liégeois, voorzitter van het College van procureurs-generaal". De heer Raf Verstraeten wordt uitgenodigd voor een persoonlijk overleg met procureur-generaal Yves Liégeois met als doel tijdswinst met het oog op een (derde) lokaal overleg van

[212] Hoorzitting met mevrouw Hildegard Penne, 15 maart 2017, CRIV 54 K015, p. 3: "Aanwezigen: mevrouw Hildegard Penne, de heren Flor De Mond en Dirk Schoeters voor het parket-generaal Antwerpen, Chris Nys voor het parket eerste aanleg, voor de Vereniging van onderzoeksrechters was Paul Van Santvliet aanwezig. Dan waren er vertegenwoordigers van de diamantsector. Dat waren er drie: de heren Roth, Hanard en Claes, hun advocaten Raf Verstraeten en Axel Haelterman, en voor het VBO de heer S.Verhamme.".

[213] E-mail van de heer Philip Claes van 18 juli 2008 (bron: documenten overgemaakt door de procureur-generaal van het hof van beroep van Antwerpen; teruggevonden rapportering AWDC deel II).

transaction pénale, et M. Raf Verstraeten est chargé de rédiger un texte.[212]

333. Durant cette même période (mai-juin 2008), le Collège pour la lutte contre la fraude œuvre à l'élaboration d'un premier plan d'action, dans lequel figure également un point relatif à l'élargissement de la transaction pénale qui a été inscrit à la suggestion de M. Patrick De Wolf, magistrat au parquet général près la Cour d'appel de Bruxelles. (*cf. infra* constatation n° 348 et suivantes).

334. Le 18 juillet 2008, M. Philip Claes (AWDC) fournit par courrier électronique à M. Christiaan Nys, M. Flor De Mond (ministère public), Mme Hildegard Penne (cabinet Justice) et M. Paul Van Santvliet (association des juges d'instruction) avec en cc: MM. Axel Haelterman, Raf Verstraeten et Freddy Hanard (AWDC), "un premier jet de texte relatif à l'élargissement de la réglementation relative à la transaction" (traduction). Le document annexé est intitulé "Règlement accéléré et simplifié" (traduction).[213] Le note est de la main de M. Raf Verstraeten.

335. Le 25 juillet 2008, M. Flor De Mond envoie à M. Raf Verstraeten une lettre dont l'objet est "transaction élargie": "J'ai reçu de M. Claes un document relatif au sujet susvisé; il m'a indiqué que vous en étiez l'auteur. Les lignes de force correspondent pleinement à la vision exprimée dans le plan de modernisation du ministère public et à celle de M. Liégeois, président du Collège des procureurs généraux" (traduction). M. Raf Verstraeten est invité pour une concertation personnelle avec le procureur général Yves Liégeois dans le but de gagner du temps lors de la (troisième) concertation locale du 10 septembre 2008 et pour pouvoir aboutir à une mise

[212] Audition de Mme Hildegard Penne, 15 mars 2017, CRIV 54 K015, p. 3: "Présents: Mme Hildegard Penne, MM. Flor De Mond et Dirk Schoeters pour le parquet général d'Anvers, M.Chris Nys pour le parquet de première instance, et Paul Van Santvliet était présent pour l'Association des juges d'instruction. À cela s'ajoutent des représentants du secteur du diamant, qui étaient au nombre de trois: MM. Roth, Hanard et Claes, leurs avocats Raf Verstraeten et Axel Haelterman, et pour la FEB M. S. Verhamme.". (traduction)

[213] Courriel de M. Philip Claes du 18 juillet 2008 (source: documents transmis par le procureur général d'Anvers; retrouvés dans le rapport de l'AWDC partie II).

10 september 2008 en om op technisch-juridisch vlak tot een punctuele uitwerking te kunnen komen.[214] Het bilateraal overleg vindt plaats op 4 augustus 2008.[215] In de onderzoekscommissie voegt de heer Yves Liégeois hieraan toe dat volgens hem de nota van de heer Raf Verstraeten een academisch gehalte heeft, een algemene draagwijdte, die de specifieke problematiek van de diamantsector ver overstijgt.[216] De heer Raf Verstraeten factureerde voor het bilateraal overleg met de heer Yves Liégeois aan het AWDC.[217]

336. In aanloop van de derde en laatste vergadering van het lokale overlegplatform vindt er op 4 september 2008 een informele vergadering plaats tussen het openbaar ministerie en de fiscus om te bespreken "op welke wijze de fiscus mee kan stappen in het systeem minnelijke schikking". Over de samenstelling van deze vergadering zegt de heer Christiaan Nys: "U zult zien, als u de samenstelling van die vergadering ziet, dat daar slechts twee mensen van de BBI, en daarnaast allemaal hoofdcontroleurs en controleurs, bij waren. Indien het enkel voor de diamantairs bedoeld was, dan kan ik u verzekeren dat we alleen gesproken zouden hebben met de 3e BBI Antwerpen. Nu hebben we met iedereen gesproken en dus, bij wijze van spreken, ook met mensen die nog nooit van een diamantair in hun praktijk hadden gehoord"[218]. De historiek van het probleem wordt op de vergadering toegelicht, meer bepaald dat er een wetswijziging met het oog de beperking van de mogelijkheden tot inbeslagname door het gerecht was "opgezet door lobby rond diamantairs en geschreven door de heren Axel Haelterman en Raf Verstraeten", maar dat het wetsvoorstel het niet heeft gehaald. "Antwerps parket heeft een tegenvoorstel geformuleerd dat de diamantairs wel kon bekoren, namelijk de minnelijke schikking". Volgens gewezen procureur des Konings Christiaan Nys heeft "het Antwerps Parket dan aan de heren Axel Haelterman en Raf Verstraeten gevraagd van de lobbymachine in de andere richting te

[214] Brief van 25 juli 2008 van de heer Flor De Mond aan de heer Raf Verstraeten – Documentatie overgemaakt door de procureur-generaal van het hof van beroep van Antwerpen.
[215] Hoorzitting met mevrouw Hildegard Penne, 15 maart 2017, CRIV 54 K015 en hoorzitting met de heer Yves Liégeois, 15 maart 2017, CRIV 54 K014.
[216] Hoorzitting met de heer Yves Liégeois, 15 maart 2017, CRIV 54 K014.
[217] Verantwoordingsdocumenten bij de facturen van de heren Axel Haelterman en Raf Verstraeten (documentatie AWDC – bijlage 2).
[218] Hoorzitting met de heer Christiaan Nys, 15 maart 2017, CRIV 54 K015, p. 10.

en œuvre ponctuelle sur le plan juridico-technique[214]. La concertation bilatérale a lieu le 4 août 2008[215]. Devant la commission d'enquête, M. Yves Liégeois ajoute à cet égard que, selon lui, la note de M. Raf Verstraeten a un caractère académique, une portée générale, qui dépasse largement le cadre de la problématique spécifique du secteur diamantaire.[216] Pour la concertation bilatérale avec M. Yves Liégeois, M. Raf Verstraeten a facturé ses services auprès de l'AWDC.[217]

336. À l'approche de la troisième et dernière réunion de la plateforme de concertation locale, une réunion informelle se tient le 4 septembre 2008 entre le ministère public et l'administration fiscale afin d'examiner comment cette dernière peut être associée au système de transaction. À propos des parties présentes à cette réunion, M. Christiaan Nys déclare: "Vous verrez, si vous examinez la composition du panel de cette réunion, qu'il n'y avait que deux personnes de l'ISI, et que pour le reste, c'étaient tous des contrôleurs et des contrôleurs en chef. Si cela avait été uniquement pour les diamantaires, je puis vous assurer que nous n'aurions parlé qu'avec la 3e ISI d'Anvers. Or, nous avons parlé avec tout le monde, et donc aussi avec des gens qui n'avaient pour ainsi dire encore jamais entendu parler d'un diamantaire dans l'exercice de leur fonction" (traduction)[218]. L'historique du problème est expliqué lors de la réunion, et en particulier qu'une modification de loi en vue de limiter les possibilités de saisie par la justice "était le fruit d'une campagne de lobbying menée par le secteur du diamant et que ce projet a été rédigé par Axel Haelterman et Raf Verstraeten", mais que la proposition de loi n'a pas été adoptée. "Le parquet d'Anvers a formulé une contre-proposition pouvant séduire les diamantaires, à savoir la transaction pénale". Selon l'ancien procureur du Roi Christiaan Nys, "le parquet d'Anvers a ensuite demandé à MM. Axel Haelterman et Raf Verstraeten de réorienter la capacité de lobbying

[214] Lettre du 25 juillet 2008 de M. Flor De Mond à M. Raf Verstraeten – Documentation transmise par le procureur général près la cour d'appel d'Anvers.
[215] Audition de Mme Hildegard Penne, 15 mars 2017, CRIV 54 K015 et audition de M. Yves Liégeois, 15 mars 2017, CRIV 54 K014.
[216] Audition de M. Yves Liégeois, 15 mars 2017, CRIV 54 K014.
[217] Documents justificatifs relatifs aux factures de MM. Axel Haelterman et Raf Verstraeten (documentation AWDC – annexe 2).
[218] Audition de M. Christiaan Nys, 15 mars 2017, CRIV 54 K015, p. 10.

doen werken, en dus het tegenvoorstel van de magistraten bij de politici te promoten."[219]

337. De heer Yves Liégeois zegt hieromtrent: "Ik neem afstand van deze straffe uitspraken, die enkel kunnen worden begrepen in de context van de vraag die de leden van het openbaar ministerie tijdens de vergadering van 11 april 2008 hadden gesteld, namelijk dat, en ik citeer: "de bal thans in het kamp van de betrokken sector ligt. Van hen wordt door het openbaar ministerie verwacht dat zij het idee van verruimde minnelijke schikking principieel aanvaarden. Als er politieke bereidheid is om de beslagmogelijkheden te wijzigen, is er misschien politieke bereidheid om de verruimde schikking in te voeren" (...) "Daarmee was het duidelijk dat het openbaar ministerie geen steun gaf aan het project van de diamantsector inzake ondernemingsgoederen, doch wel het ontwerp inzake de verruimde schikking naar voren schoof als een alternatief, overeenkomstig de al jaren bestaande plannen binnen het openbaar ministerie"[220]. De heer Yves Liégeois zegt hieromtrent ook: "Ik wens even dieper in te gaan op het aspect van het aandeel van de diamant in de totstandkoming van de wijziging van artikel 216*bis*, de verruiming van de minnelijke schikking. Eerst en vooral valt op te merken dat het initiatief van het voorontwerp niet is uitgegaan van het AWDC, maar wel van het openbaar ministerie. De ontstaansgeschiedenis dateert van meerdere jaren vóór het wetsvoorstel nr. 52 739 en staat volkomen los van de problematiek van diamantairs[221].

338. Op 8 september 2008 licht de heer Christiaan Nys de financiële en fiscale sectie van het parket Antwerpen in. "De heer Christiaan Nys stelt de vergadering in kennis dat het voorstel tot het mogelijk maken van minnelijke schikkingen (…) besproken werd door vertegenwoordigers van de diamantsector en hun raadsmannen – lobbyisten, enerzijds, en vertegenwoordigers van de Antwerpse magistratuur, anderzijds. De diamantsector dringt aan op een regeling en is blijkbaar bereid om ter zake haar indrukwekkende lobbymachine in te schakelen."[222]

339. Op 10 september 2008 vindt de derde en laatste vergadering van het lokaal overlegplatform plaats en wordt de nota van de heer Raf Verstraeten inzake

[219] Verslag "informele vergadering met parketmagistraten" (bronnen: documentatie overgemaakt door de BBI, documentatie overgemaakt door PG Antwerpen). Aanwezigen: de heren Christiaan Nys, Flor De Mond, Jan Helsen en Bob Tilkin (BBI), Directeur van CC Turnhout (Jef), Directeur van CC Antwerpen, Lucien Jacques, Pierre Herremerre, François Van Noten, Joris Hellemans, William Aps, Danny (Antw. I).

[220] Hoorzitting met de heer Yves Liégeois, 15 maart 2017, CRIV 54 K014, p. 12.

[221] *Ibidem*, p. 10.

[222] Documentatie overgemaakt door de procureur-generaal van het hof van beroep van Antwerpen.

pour promouvoir la contre-proposition des magistrats auprès des responsables politiques." (traductions).[219]

337. M. Yves Liégeois déclare à ce sujet: "Je me distancie de ces propos impétueux, qui ne peuvent être compris que dans le contexte de la question que les membres du ministère public avaient posée au cours de la réunion du 11 avril 2008. Ils avaient en effet indiqué que, je cite: "la balle [était] à présent dans le camp du secteur concerné. Le ministère public attend de ce secteur qu'il accepte, sur le plan du principe, l'idée de la transaction élargie. Si le politique est disposé à modifier les possibilités de saisie, il est peut-être disposé également à instaurer la transaction élargie". (…) "Il était donc clair que le ministère public n'appuyait pas le projet du secteur diamantaire en matière de biens d'entreprise mais qu'il soutenait comme alternative le projet de transaction élargie, conformément aux projets en ce sens qui existaient déjà depuis des années au sein du ministère public"[220]. À ce sujet, M. Yves Liégeois déclare également: "Je souhaite revenir un moment sur la question du rôle joué par le secteur diamantaire dans la modification de l'article 216*bis* concernant l'élargissement de la transaction. Il faut en effet souligner avant tout que l'initiative de l'avant-projet émane non pas de l'AWDC, mais du ministère public. La genèse de ce projet remonte à plusieurs années avant le dépôt de la proposition n° 52 739 et est totalement distincte de la problématique des diamantaires[221]".

338. Le 8 septembre, M. Christiaan Nys informe la section criminalité financière et fiscale du parquet d'Anvers. "M. Nys informe les participants à la réunion que la proposition permettant de conclure une transaction pénale (…) a été examinée, d'une part, par les représentants du secteur du diamant et leurs avocats – lobbyistes et, d'autre part, par les représentants de la magistrature anversoise. Le secteur du diamant insiste sur la nécessité d'adopter une proposition à cet égard et est vraisemblablement prête à mobiliser son impressionnante capacité de lobbying à cette fin.".[222]

339. Le 10 septembre 2008 a lieu la troisième et dernière réunion de la plateforme de concertation locale et la note de M. Raf Verstraeten portant sur une

[219] Rapport "Réunion informelle avec les magistrats du parquet" (sources: documentation transmise par l'ISI, documentation transmise par le procureur général près la cour d'appel d'Anvers) Présents: MM. Christiaan Nys, Flor De Mond, Jan Helsen et Bob Tilkin (ISI), Directeur CC Turnhout (Jef), Directeur CC Anvers, Lucien Jacques, Pierre Herremerre, François Van Noten, Joris Hellemans, William Aps, Danny (Anvers I).

[220] Audition de M. Yves Liégeois, 15 mars 2017, CRIV 54 K014, p. 12.

[221] *Ibidem*, p. 10.

[222] Documentation transmise par le procureur général près la cour d'appel d'Anvers.

een verruimde minnelijke schikking in strafzaken besproken. Mevrouw Hildegard Penne zegt hierover het volgende tijdens haar hoorzitting: “Er is afgesproken dat zo maximaal mogelijk aan de verzuchtingen van de onderzoeksrechters zou worden tegemoetgekomen en dat dat concreet zou worden uitgewerkt door Raf Verstraeten, die een en ander tegen eind oktober 2008 al in een concreet wetsvoorstel zou gieten.”[223]

340. Wat de verruimde minnelijke schikking in strafzaken betreft, blijkt, volgens de heer Yves Liégeois, “enkel weerstand te bestaan van een meerderheid van onderzoeksrechters, omdat het een afwijking was van het bestaande systeem, dat men het zou beperken tot de fase van de beschikking tot mededeling, eventueel het invoegen van een veto van een onderzoeksrechter en het gevaar voor klassenjustitie”[224].

341. In de loop van november 2008 bewerkt de heer Raf Verstraeten zijn nota met betrekking tot de verruimde minnelijke schikking tot een tekst in de vorm van een wetsontwerp[225] en bezorgt deze op 18 november 2008 aan de heren Axel Haelterman en Philip Claes van het AWDC[226]. De heer Raf Verstraeten licht toe: “Aldus werd de tekst zoveel mogelijk op maat geschreven van een discussie op politiek niveau, vooral in de hoop dat de beleidsmatige overwegingen die tot een dergelijke wijziging kunnen doen besluiten, voldoende sterk in de verf worden gezet.” De heer Raf Verstraeten geeft te kennen dat het moment gekomen is om politici te vragen de parlementaire procedure op te starten, en deelt mee dat hij met mevrouw Hildegard Penne wil afspreken voor een overleg.

342. De tekst in de vorm van een wetsvoorstel van de heer Raf Verstraeten, geschreven op basis van zijn nota en besproken op de vergaderingen van het lokaal overleg in Antwerpen, wordt ook besproken op de vergadering van de werkgroep van het College fraudebestrijding (*cfr.* vaststellingen nrs. 344 en volgende) evenals op de vergaderingen van het expertisenetwerk van het College van procureurs-generaal (*cfr.* vaststellingen nrs. 361 en volgende). Deze tekst van de heer Raf Verstraeten dient ook als basis voor zowel de ontwerptekst van het openbaar ministerie, als voor de ontwerptekst van de werkgroep van het College Fraudebestrijding.

343. De heer Yves Liégeois verklaart over voormelde tekst van de heer Raf Verstraeten het volgende: “Ik zie

[223] Hoorzitting met mevrouw Hildgard Penne, 15 maart 2017, CRIV 54 K015, p. 4.
[224] *Ibidem*, p. 7.
[225] Verantwoordingsdocumenten bij de facturen van de heren Axel Haelterman en Raf Verstraeten (documentatie AWDC – bijlage 2).
[226] E-mail van de heer Raf Verstraeten aan de heer Axel Haelterman en de heer Philip Claes van 18 november 2008, bron: teruggevonden rapportering AWDC – deel II.

transaction élargie y est examiné. Durant l’audition, Mme Hildegard Penne déclare ce qui suit à ce sujet: “Il a été convenu de rencontrer dans toute la mesure du possible les attentes des juges d’instruction et que cela serait concrétisé par M. Raf Verstraeten, qui coulerait déjà certains éléments sous forme de proposition de loi concrète d’ici fin octobre 2008.” (traduction)[223]

340. En ce qui concerne la transaction pénale élargie, d’après Monsieur Yves Liégeois: “seuls les juges d’instruction s’opposaient majoritairement au projet, du fait que le système proposé s’écartait du système existant, qu’il serait limité à la phase de l’ordonnance de communication, avec éventuellement une possibilité de veto pour le juge d’instruction et, enfin, qu’il posait un risque de justice de classe”[224].

341. Dans le courant du mois de novembre 2008, M. Raf Verstraeten convertit sa note concernant l’élargissement de la transaction en un projet de loi[225] et l’envoie le 18 novembre 2008 à MM. Axel Haelterman et Philip Claes de l’AWDC[226]. M. Raf Verstraeten explique: “Le texte a ainsi été rédigé autant que possible sur mesure en fonction d’une discussion au niveau politique, en espérant surtout que les considérations politiques susceptibles de conduire à une telle modification soient suffisamment mises en évidence.” (traduction) M. Raf Verstraeten indique que le moment est venu de demander aux décideurs politiques de lancer la procédure parlementaire, et il ajoute qu’il souhaite prendre rendez-vous avec Mme Hildegard Penne pour une concertation.

342. Le texte sous la forme d’une proposition de loi de M. Raf Verstraeten, écrit sur la base de sa note et examiné lors des réunions de la concertation locale d’Anvers, est également examiné au cours de la réunion du groupe de travail du Collège de lutte contre la fraude (*cf.* constatations n°s 344 e.s.), ainsi qu’au cours des réunions du réseau d’expertise du Collège des procureurs généraux (*cf.* constatations n°s 361 e.s.). Ce texte de M. Raf Verstraeten sert également de base tant pour le projet de texte du ministère public que pour le projet de texte du groupe de travail du Collège de lutte contre la fraude.

343. Au sujet du texte susmentionné de M. Raf Verstraeten, M. Yves Liégeois déclare ce qui suit: “Je ne

[223] Audition de Mme Hildegard Penne, 15 mars 2017, CRIV 54 K015, p. 4.
[224] *Ibidem*, p. 7.
[225] Documents justificatifs joints aux factures de MM. Axel Haelterman et Raf Verstraeten (documentation AWDC – annexe 2).
[226] Courriel de M. Raf Verstraeten à M. Axel Haelterman et M. Philip Claes du 18 novembre 2008, source: rapportage retrouvé AWDC – partie II.

dus niet goed in waarop men zich baseert om te stellen dat dit een document is dat specifiek gemaakt is voor de diamantsector. Het is wel geschreven en voorgesteld door Raf Verstraeten, akkoord, maar voor mij is het een academisch document. Ik zou eerlijk gezegd niet weten hoe de artikels 216 en 216*bis* anders gewijzigd zonder kunnen worden (…) om de opening te maken om dit door te kunnen voeren, ook nadat de rechter gevat is. Die wijzigingen in de wet moeten tekstueel zo aangebracht worden, anders gaat het gewoon niet. Ik denk dus niet dat men van het eindproduct kan zeggen dat dit specifiek gedaan werd door of voor de diamant, of door de advocaat van de diamant. Ik denk dat men convergerende wetsvoorstellen krijgt vanuit verschillende hoeken. Ik denk dat wij, als openbaar ministerie, ons advies hebben kunnen voorleggen aan de minister, zoals wij dat wensten."[227].

3.2. ***Werkgroep minnelijke schikking van het College voor de strijd tegen de fiscale en sociale fraude***

344. Het regeerakkoord van 20 maart 2008 voorzag in de oprichting van een college voor de strijd tegen de fiscale en sociale fraude (hierna: College fraudebestrijding), met vertegenwoordigers van alle bij fraudebestrijding betrokken diensten, dat werkt onder het gezag van een ministerieel comité voor de strijd tegen de fiscale en sociale fraude (hierna: ministerieel comité fraudebestrijding). Het College en het Comité werden opgericht bij een koninklijk besluit gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad op 8 mei 2008.[228]

345. De vergaderingen van het College fraudebestrijding werden bijgewoond door de leden van het College van procureurs-generaal aan wie specifieke taken waren toegewezen inzake de fiscale en sociale fraude, zijnde de heren Marc de le Court (procureur-generaal van het hof van beroep te Brussel) en Cédric Visart de Bocarmé (procureur-generaal van het hof van beroep te Luik) en door de federale procureur Johan Delmulle.[229] [230] Als vertegenwoordiger van procureur-generaal Marc de le Court nam de heer Patrick De Wolf, advocaat-generaal bij het hof van beroep te Brussel en voorzitter van het Expertisenetwerk Ecofin-Fisc, deel aan de vergaderin-

[227] Hoorzitting met de heer Yves Liégeois, 15 maart 2017, CRIV 54 K014, p. 31.
[228] Hoorzitting met de heer Bart Vandenberghe, 10 mei 2017, CRIV 54 K030, p. 2.
[229] Overgemaakte documenten van de voormalige leden van het kabinet Devlies.
[230] Hoorzitting met de heer Carl Devlies, 12 juli 2017, CRIV 54 K052, p. 2.

comprends dès lors pas bien sur quoi on se base pour affirmer qu'il s'agit d'un document élaboré sur mesure pour le secteur diamantaire. Il a certes été écrit et proposé par M. Raf Verstraeten, j'en conviens, mais il s'agit, à mes yeux, d'un document académique. Honnêtement, je ne sais pas comment les articles 216 et 216*bis* pourraient être modifiés autrement (…) en vue de permettre d'effectuer une transaction pénale élargie, et ce, même après que le juge a été saisi. Ces modifications doivent être apportées textuellement de cette manière dans la loi car c'est la seule possible. Je ne considère dès lors pas que l'on puisse dire du produit final qu'il a été élaboré spécifiquement par ou pour le secteur diamantaire ou par son avocat. J'estime que des propositions de loi convergentes ont été déposées de part et d'autre. Je pense que nous avons pu soumettre, en tant que ministère public, notre avis au ministre comme nous le souhaitions."[227]. (traduction)

3.2. ***Groupe de travail sur la transaction pénale du Collège pour la lutte contre la fraude fiscale et sociale***

344. L'accord de gouvernement du 20 mars 2008 prévoyait la création d'un Collège pour la lutte contre la fraude fiscale et sociale (ci-après: Collège "Lutte antifraude") regroupant tous les services concernés par la lutte contre la fraude fiscale et sociale. Ce Collège était placé sous l'autorité d'un Comité ministériel pour la lutte contre la fraude fiscale et sociale (ci-après: Comité ministériel "Lutte antifraude"). Le Collège et le Comité ont été créés par arrêté royal, publié au *Moniteur belge* du 8 mai 2008.[228]

345. Assistaient également aux réunions du Collège "Lutte antifraude" les membres du Collège des procureurs généraux qui, conformément à l'arrêté royal du 6 mai 1997 relatif aux tâches spécifiques des membres du collège des procureurs généraux, s'étaient vu confier des tâches spécifiques en matière de fraude fiscale et sociale, à savoir MM. Marc de le Court (procureur général près la cour d'appel de Bruxelles) et Cédric Visart de Bocarmé (procureur général près la cour d'appel de Liège), ainsi que le procureur fédéral, M. Johan Delmulle.[229] [230] En sa qualité de représentant du procureur général, Marc de le Court, M. Patrick De Wolf,

[227] Audition de M. Yves Liégeois, 15 mars 2017, CRIV 54 K014, p. 31.
[228] Audition de M. Bart Vandenberghe, 10 mai 2017, CRIV 54 K030, p. 2.
[229] Documents d'anciens membres du cabinet Devlies transmis à la commission d'enquête.
[230] Audition de M. Carl Devlies, 12 juillet 2017, CRIV 54 K052, p. 2.

gen van het College fraudebestrijding.[231] De heer Patrick De Wolf fungeerde daarnaast eveneens als verbindingsmagistraat met de beleidscel van de staatssecretaris voor de coördinatie van de fraudebestrijding, de heer Carl Devlies. Hij werd hiertoe aangeduid vanuit en door het College van procureurs-generaal.[232] De heer Patrick De Wolf verklaarde in de onderzoekscommissie dat hij de wekelijkse stafvergaderingen van het kabinet niet bijwoonde. De heer Bart Vandenberghe, kabinetschef van staatssecretaris Carl Devlies, bevestigt dit: "Wij hadden inderdaad de gewoonte om elke maandagmorgen een stafvergadering te organiseren. De heer De Wolf was daar nooit bij. Hij werkte dan ook niet onder het gezag van de staatssecretaris. Hij was eigenlijk echt een verbindingspersoon met het kabinet."[233]

346. Het College fraudebestrijding krijgt de opdracht om jaarlijks een actieplan op te maken dat ter goedkeuring diende te worden voorgelegd aan het Ministerieel Comité fraudebestrijding. Er worden *in concreto* twee actieplannen opgemaakt en goedgekeurd: het actieplan 2008-2009 (met 58 actiepunten) en het actieplan 2009-2010 (met 50 actiepunten). De uitvoering van de maatregelen in de actieplannen gebeurde door projectleiders binnen de betrokken administraties, onder de leiding van een "*Program Management Office (PMO)*".[234] Deze PMO valt onder de verantwoordelijkheid van een lid van het College fraudebestrijding en heeft tot doel een bepaalde cluster van projecten tot een goed einde te brengen.[235]

347. Op 14 mei 2008 vindt de eerste vergadering plaats van het College fraudebestrijding. Op deze vergadering wordt door staatssecretaris Carl Devlies aan de leden van het College fraudebestrijding gevraagd om ten laatste tegen 23 mei 2008 te suggereren actiepunten op korte en middellange termijn over te maken voor het Actieplan 2008-2009.[236]

348. Op 28 mei 2008 wordt door het parket-generaal van het hof van beroep te Brussel in antwoord op de vraag van de staatssecretaris een nota, geschreven door de heer Patrick De Wolf, met suggesties overgemaakt. De nota bevat o.m. het volgende voorstel: "de

[231] Overgemaakte documenten van de heer Patrick De Wolf, part 1, p. 5.
[232] Hoorzitting met de heer Bart Vandenberghe, 10 mei 2017, CRIV 54 K030, p. 3.
[233] *Ibidem*, p. 19; hoorzitting met de heer Patrick De Wolf, 10 mei 2017, CRIV 54 K030, p. 18.
[234] *Ibidem*.
[235] Hoorzitting met de heer Bart Vandenberghe, 10 mei 2017, CRIV 54 K030, p. 4.
[236] Overgemaakte documenten van de heer Patrick De Wolf, part 1, p. 15.

avocat général près la cour d'appel de Bruxelles et président du réseau d'expertise Ecofin-Fisc, a participé aux réunions du Collège "Lutte antifraude".[231] M. Patrick De Wolf faisait également office de magistrat de liaison avec la cellule stratégique du secrétaire d'État à la coordination de la lutte contre la fraude, M. Carl Devlies. Il a été désigné à cette fonction par le Collège des procureurs généraux dont il faisait partie.[232] M. Patrick De Wolf n'assistait pas aux réunions hebdomadaires de staff du cabinet. M. Bart Vandenberghe, le chef de cabinet du secrétaire d'État Devlies, le confirme: "Nous avions en effet l'habitude d'organiser une réunion de staff tous les lundis matin. M. Patrick De Wolf n'y assistait jamais. Il ne travaillait d'ailleurs pas sous l'autorité du secrétaire d'État. Il était en fait une véritable personne de liaison avec le cabinet." (traduction)[233]

346. Le Collège "Lutte antifraude" a été chargé d'établir annuellement un plan d'action devant être soumis pour approbation au Comité ministériel "Lutte antifraude". Concrètement, deux plans d'action ont été rédigés et approuvés: le plan d'action 2008-2009 (qui comportait 58 points) et le plan d'action 2009-2010 (qui comportait 50 points). La mise en œuvre des mesures contenues dans les plans d'action a été confiée à des chefs de projet au sein des administrations concernées, sous la direction d'un "*Program Management Office* (PMO)".[234] Ce PMO relevait de la responsabilité d'un membre du Collège "Lutte antifraude" et avait pour objectif de mener à bien un ensemble déterminé de projets.[235]

347. La première réunion du Collège "Lutte antifraude" a eu lieu le 14 mai 2008. Au cours de cette réunion, le secrétaire d'État Carl Devlies demande aux membres du collège de soumettre, pour le 23 mai 2008 au plus tard, des propositions de mesures à court et à long terme à intégrer dans le Plan d'action 2008-2009.[236]

348. Le 28 mai 2008, en réponse à la demande du secrétaire d'État, le parquet général de la cour d'appel de Bruxelles propose notamment la mesure suivante: "prévoir la possibilité de transiger en matière d'infractions pénales fiscales, même après l'intentement de

[231] Documents de M. Patrick De Wolf transmis à la commission d'enquête, part 1, p. 5.
[232] Audition de M. Bart Vandenberghe, 10 mai 2017, CRIV 54 K030, p. 3.
[233] *Ibidem*, p. 19; audition de M. Patrick De Wolf, 10 mai 2017, CRIV K030, p. 18.
[234] *Ibidem*.
[235] Audition de M. Bart Vandenberghe, 10 mai 2017, CRIV 54 K030, p. 4.
[236] Documents de M. Patrick De Wolf transmis à la commission d'enquête, partie 1, p. 15.

mogelijkheid voorzien een minnelijke schikking te sluiten inzake fiscaal-strafrechtelijke inbreuken, zelfs na het instellen van de strafvordering" (i.e. de verruimde minnelijke schikking)[237]. In voetnoot 13 van de nota wordt het volgende gesteld: "Aangezien het een procedurewet zou betreffen, zou deze onmiddellijk van toepassing zijn en dit ook voor de dossiers die momenteel voor verder gevolg worden meegedeeld aan de onderzoeksrechter.". Op het moment dat de suggestie inzake de "verruimde minnelijke schikking" als actiepunt naar voor geschoven wordt, is de eerste vergadering van het lokaal overleg in Antwerpen, op 11 april 2008, al achter de rug (*cfr. supra* vaststelling nr. 326).

349. De voorgestelde actiepunten worden door het College fraudebestrijding besproken op 28 mei 2008 en 11 juni 2008**.** Op 25 juni 2008 keurt het College fraudebestrijding een "voorontwerp van actieplan" goed. Het Ministerieel Comité fraudebestrijding neemt op 2 juli 2008 akte van dit actieplan. Dit houdt *in concreto* in dat het Actieplan 2008-2009 in uitvoering kan worden gebracht, mits een aantal tekstvoorstellen van regeringsleden in rekening worden gebracht. Met betrekking tot het actiepunt 3.11 "Onderzoek naar de mogelijkheid voor het openbaar ministerie om te transigeren in het geval van fiscale, strafrechtelijke inbreuken, ook na het instellen van de strafvordering" (ook "project 37" genoemd) worden door de leden van het Ministerieel Comité fraudebestrijding geen tekstwijzigingen voorgesteld.[238] Hieruit blijkt dat er in het Ministerieel Comité fraudebestrijding een consensus is en instemming is met het actiepunt 3.11.[239] Aansluitend op de vergadering van het Ministerieel Comité fraudebestrijding op 2 juli 2008 wordt het Actieplan 2008-2009 voorgesteld aan de pers door staatssecretaris Carl Devlies, met andere leden van de regering.[240]

350. Op 3 september 2008 worden op het College fraudebestrijding de PMO's en de projectleiders voor de actiepunten vastgelegd. Voor project 37 (actiepunt 3.11) is de aangewezen PMO (Program Management Office of clusterverantwoordelijke) de heer Patrick De Wolf en is de projectleiding toevertrouwd aan de Dienst voor het strafrechtelijk beleid.[241] [242] Nadien wordt de projectleiding

[237] Overgemaakte documenten door de voormalige leden van het kabinet van de heer Carl Devlies.
[238] Overgemaakte documenten door de voormalige leden van het kabinet van de heer Carl Devlies.
[239] Hoorzitting met de heer Bart Vandenberghe, 10 mei 2017, CRIV 54 K030, p. 4.
[240] Overgemaakte documenten van de heer Patrick De Wolf, deel 1, p. 17.
[241] Overgemaakte documenten van de heer Patrick De Wolf, deel 1, p. 21.
[242] Hoorzitting met de heer Bart Vandenberghe, 10 mei 2017, CRIV 54 K030, p. 4.

l'action publique" (c'est-à-dire la transaction pénale élargie)[237]. La note de bas de page 13 de la note précise ce qui suit: "Étant donné qu'il s'agirait d'une loi de procédure, elle serait immédiatement applicable et donc également pour les dossiers actuellement communiqués à toutes fins par le juge d'instruction." Au moment où il est suggéré de retenir la "transaction pénale élargie" en tant que point d'action, la première réunion de la concertation locale à Anvers, tenue le 11 avril 2008, a déjà eu lieu (*cf. supra* constatation n° 326).

349. Les points d'action proposés sont examinés par le Collège "Lutte antifraude" les 28 mai et 11 juin 2008. Le 25 juin 2008, le Collège "Lutte antifraude" approuve un avant-projet de plan d'action. Le Comité ministériel "Lutte antifraude" prend acte de ce plan d'action, ce qui signifie concrètement que le Plan d'action 2008-2009 peut être mis en œuvre, moyennant la prise en compte d'un certain nombre de propositions de texte émanant de membres du gouvernement. En ce qui concerne le point 3.11 "Examen de la possibilité pour le ministère public de transiger en matière d'infractions pénales fiscales, même après l'intentement de l'action publique" (également appelé "projet 37"), les membres du Comité ministériel "Lutte antifraude" ne proposent pas d'apporter des modifications au texte.[238] Il en ressort qu'il y a un consensus au sein dudit Comité ministériel et que le point d'action 3.11 recueille l'assentiment de ses membres.[239] À la suite de la réunion du 2 juillet 2008 du Comité ministériel "Lutte antifraude", le Plan d'action 2008-2009 est présenté à la presse par le secrétaire d'État Carl Devlies, en présence d'autres membres du gouvernement.[240]

350. Au cours de la réunion suivante de ce Collège, qui s'est tenue le 3 septembre 2008, les PMO et les chefs de projet sont désignés en vue de la mise en œuvre des différents points du Plan d'action. Pour le projet 37 (point d'action 3.11), M. Patrick De Wolf est désigné en tant que PMO, tandis que la direction du projet est confiée au service de la Politique criminelle.[241] [242] Par la suite,

[237] Documents des anciens membres du cabinet de M. Carl Devlies transmis à la commission d'enquête.
[238] Documents des anciens membres du cabinet de M. Carl Devlies transmis à la commission d'enquête.
[239] Audition de M. Bart Vandenberghe, 10 mai 2017, CRIV 54 K030, p. 4.
[240] Documents de M. Patrick De Wolf transmis à la commission d'enquête, partie 1, p. 17.
[241] Documents de M. Patrick De Wolf transmis à la commission d'enquête, partie 1, p. 21.
[242] Audition de M. Bart Vandenberghe, 10 mai 2017, CRIV 54 K030, p. 4.

overgedragen aan de Wetgevende Dienst van de FOD Justitie, waarbij de heer Steven Limbourg van deze dienst de leiding neemt over de werkgroep.[243]

351. De actiepunten worden op de beleidscel opgevolgd door middel van opvolgingsfiches.[244] Op 26 september 2008 wordt een dergelijke opvolgingsfiche voor project 37 geactualiseerd door de PMO, de heer Patrick De Wolf. Deze fiche vermeldt als deelnemers aan de werkgroep: promotor de heer Patrick De Wolf, projectleider de heer Steven Limbourg van de Wetgevende Dienst van de FOD Justitie, mevrouw Hildegard Penne van de beleidscel Justitie, de heer Flor De Mond (eerste advocaat-generaal van het hof van beroep te Antwerpen), de heer Jean Lotz (advocaat-generaal voor het expertisenetwerk ECOFINFISC van het College van procureurs-generaal), en drie ambtenaren van de FOD Justitie. De contactpersoon voor de beleidscel Justitie is de heer Eric de Formanoir, de contactpersoon voor de beleidscel van staatssecretaris Carl Devlies is de heer Bart Van Humbeeck. De fiche geeft als eerste etappe in de planning "controle van de reeds gevoerde discussies", met als "voorziene realisatiedatum" de week van 22 september 2008. Als tweede etappe voorziet de fiche in een "voorbereidende vergadering en bespreking van de middelen waarmee dat punt kan worden verwezenlijkt" met als streefdatum de week van 13 oktober 2008.[245] [246]

352. Op de vergadering van het College fraudebestrijding van 1 oktober 2008 rapporteert de heer Patrick De Wolf met betrekking tot project 37 (verruiming minnelijke schikking in strafzaken) het volgende: "Een belangrijk aandachtspunt is de vraag te weten of de transactie moet beperkt worden tot fiscale of sociale inbreuken, dan wel tot nagenoeg alle inbreuken. In het gerechtelijk arrondissement Antwerpen hebben hierover reeds gesprekken plaats gehad die nuttig kunnen zijn voor het project."[247]

[243] Hoorzitting met de heer Patrick De Wolf, 10 mei 2017, CRIV 54 K030, p. 8.

[244] Hoorzitting met de heer Bart Vandenberghe, 10 mei 2017, CRIV 54 K030, p. 5.

[245] Overgemaakte documenten van de heer Patrick De Wolf.

[246] Zowel de heer Flor De Mond als mevrouw Hildegard Penne waren betrokken bij het lokaal overleg in Antwerpen inzake de uitbreiding van de minnelijke schikking, dat op 10 september 2008 een derde en laatste keer heeft vergaderd en er de nota van de heer Raf Verstraeten over een verruimde minnelijke schikking heeft besproken. (zie *supra* vaststelling nr. 339).

[247] Overgemaakte documenten van de voormalige leden van het kabinet van de heer Carl Devlies.

la direction du projet est transférée au Service législatif du SPF Justice, où M. Steven Limbourg, membre de ce service, prend la direction du groupe de travail.[243]

351. La mise en œuvre des points du Plan d'action est suivie au moyen d'un système de fiches de suivi.[244] Le 26 septembre 2008, une fiche de suivi est établie pour le projet 37 par le PMO, M. Patrick De Wolf. Cette fiche mentionne, en tant que membres du groupe de travail, le promoteur M. Patrick De Wolf et le chef de projet M. Steven Limbourg, du Service législatif du SPF Justice, Mme Hildegard Penne de la cellule stratégique Justice, M. Flor De Mond (premier avocat-général de la cour d'appel d'Anvers), M. Jean Lotz (avocat général pour le réseau d'expertise ECOFINFISC du Collège des procureurs généraux), et trois fonctionnaires du SPF Justice. M. Eric de Formanoir est la personne de contact pour la cellule stratégique Justice; M. Bart Van Humbeeck est la personne de contact pour la cellule stratégique du secrétaire d'État Carl Devlies. En tant que première étape du planning, la fiche indique "vérification des discussions ayant déjà été menées", avec comme "date de réalisation prévue" la semaine du 22 septembre 2008. En guise de deuxième étape, la fiche prévoit une "réunion préparatoire et discussion des voies permettant d'aboutir à la réalisation de ce point" avec pour objectif d'aboutir dans la semaine du 13 octobre 2008.[245] [246]

352. Au cours de la réunion du Collège "Lutte antifraude" du 1er octobre 2008, M. Patrick De Wolf déclare à propos du projet 37 (transaction pénale élargie): "Un élément important est la question de savoir si la transaction doit être limitée aux infractions fiscales ou sociales, ou si elle doit être étendue à presque toutes les infractions. Des discussions ont déjà eu lieu à ce sujet dans l'arrondissement judiciaire d'Anvers. Ces discussions peuvent être utiles pour le projet" (traduction).[247]

[243] Audition de M. Patrick De Wolf, 10 mai 2017, CRIV 54 K030, p. 8.

[244] Audition de M. Bart Vandenberghe, 10 mai 2017, CRIV 54 K030, p. 5.

[245] Documents de M. Patrick De Wolf transmis à la commission d'enquête.

[246] Tant M. Flor De Mond que Mme Hildegard Penne étaient associés à la concertation locale à Anvers concernant l'élargissement de la transaction, qui s'est réunie une troisième et dernière fois le 10 septembre 2008 et a examiné le projet de texte de M. Raf Verstraeten portant sur une transaction pénale élargie. (voir *supra* constatation n° 339).

[247] Documents des anciens membres du cabinet de M. Carl Devlies transmis à la commission d'enquête.

353. Op 24 oktober 2008 vindt een voorbereidende vergadering plaats met betrekking tot het project 37 tussen de bevoegde kabinetten.[248]

354. In de beleidsnota van minister van Justitie Jo Vandeurzen van 5 november 2008 vinden we een afzonderlijke titel "5.2.3. Uitbreiding van de mogelijkheden tot dading en minnelijke schikking door het openbaar ministerie". De minister geeft aan dat hij het voorstel bestudeert waarbij het openbaar ministerie de mogelijkheid krijgt om telkens een dading te sluiten of een minnelijke schikking aan te bieden, ook wanneer de strafvordering al ingesteld werd.[249] In de Beleidsnota verwijst de minister tevens naar de "Justitiedialogen" van de heren Fred Erdman en Georges de Leval, evenals naar het plan van het College van procureurs-generaal betreffende "Krachtlijnen voor een strategisch plan voor de modernisering van het openbaar ministerie" en het actieplan van het College voor de strijd tegen de fiscale en sociale fraude. Een dergelijke wetswijziging zou toelaten om de onredelijk lange duurtijd van strafprocessen te remediëren, om ruimte te creëren in correctionele rechtbanken voor andere zaken, om het openbaar ministerie een bijkomend middel te geven in het strafrechtelijk beleid, om bij te dragen tot een snelle en daadwerkelijke effectieve inning van geldsommen en tot slot om de evolutie van een "opgelegde" justitie naar een "consensuele, herstelgerichte" justitie te stimuleren.[250]

355. De werkgroep opgericht ter uitvoering van actiepunt 3.11 (project 37) komt voor het eerst samen op 4 november 2008 en vervolgens op 2 december 2008. Over de vergadering van 4 november 2008 schrijft de heer Patrick De Wolf het volgende in een nota van 6 november 2008 aan procureur-generaal Marc de le Court en dat ter voorbereiding van de vergadering van het College van procureurs-generaal van 7 november 2008: "Op die dinsdag 4 november heeft een zeer constructieve en vruchtbare vergadering plaatsgevonden tussen alle leden van de werkgroep. Een ontwerptekst tot wijziging van artikel 216*bis* van het Wetboek van strafvordering werd reeds geredigeerd en besproken. Er wordt voorgesteld die verruimde minnelijke schikking toe te staan zolang er geen definitieve beslissing gevallen is. Gezien het belang van dat punt van het actieplan lijkt het noodzakelijk het College van procureurs-generaal op de hoogte te houden van de voortgang in dat verband, alsook tevens voor te stellen dat het expertisenetwerk strafrechtspleging waarvan de Antwerpse procureur-generaal Liégeois de hoofdcoördinator is, die mogelijkheid tot wijziging van

[248] Hoorzitting met mevrouw Hildegard Penne, 15 maart 2017, CRIV 54 K015, p. 5.
[249] Beleidsnota Justitie van 5 november 2008, DOC 52 1529/016, p. 67-68.
[250] *Ibidem*.

353. Le 24 octobre 2008, une réunion de préparation a lieu entre les cabinets compétents à propos du projet 37.[248]

354. Dans la note de politique générale du ministre de la Justice Jo Vandeurzen du 5 novembre 2008, figure un titre distinct "5.2.3. Extension des possibilités d'accord à l'amiable et de transaction par le ministère public". Le ministre indique qu'il étudie la proposition visant à donner au ministère public la possibilité de conclure un accord à l'amiable ou de proposer une transaction, même lorsque l'action publique est déjà engagée.[249] Dans sa note de politique générale, le ministre renvoie également aux "Dialogues de justice" de MM. Fred Erdman et Georges de Leval, de même qu'au plan du Collège des procureurs généraux relatif aux "Lignes de force pour un plan stratégique en vue de la modernisation du ministère public" et au plan d'action du Collège pour la lutte contre la fraude fiscale et sociale. Cette modification législative permettrait de remédier aux délais déraisonnablement longs des procédures pénales, aux tribunaux correctionnels de consacrer plus d'énergie à d'autres affaires, d'offrir une possibilité supplémentaire au ministère public de développer une politique pénale, de contribuer à une perception rapide et effective de sommes d'argent, et enfin, de stimuler l'évolution d'une justice "imposée" vers une justice "consensuelle, réparatrice".[250]

355. Le groupe de travail mis sur pied afin de mettre en œuvre le point d'action 3.11 (projet 37) s'est ensuite réuni les 4 novembre et 2 décembre 2008. À propos de la réunion du 4 novembre, M. Patrick De Wolf indique, dans une note du 6 novembre 2008 adressée au procureur général Marc de le Court et ceci en préparation de la réunion du Collège des procureurs généraux du 7 novembre 2008: "Une réunion très constructive et fructueuse a eu lieu ce mardi 4 novembre entre tous les membres du groupe de travail. Un texte de projet de modification de l'article 216*bis* du Code d'instruction criminelle a déjà été rédigé et discuté. Il est proposé de permettre cette transaction élargie tant qu'il n'y a pas de décision définitive. Il est proposé de permettre cette transaction élargie tant qu'il n'y a pas de décision définitive. Compte tenu de l'importance de ce point du plan d'action, il semble nécessaire de tenir le Collège des procureurs généraux au courant de l'état d'avancement de ce point particulier et de proposer également que le réseau d'expertise procédure pénale dont M. le Procureur général Liégeois d'Anvers est le coordinateur principal, examine également concomitamment cette

[248] Audition de Mme Hildegard Penne, 15 mars 2017, CRIV 54 K015, p. 5.
[249] Note de politique générale justice du 5 novembre 2008, DOC 52 1529/016, p. 67-68.
[250] *Ibidem.*

artikel 216*bis* van het Wetboek van strafvordering gelijktijdig onderzoekt, opdat het openbaar ministerie met één zelfde stem zou kunnen spreken."[251] (vertaling)

356. Het Actieplan 2008-2009 wordt formeel goedgekeurd door het Ministerieel Comité fraudebestrijding op 14 november 2008. Ten opzichte van de tekst waarvan op 2 juli 2008 akte wordt genomen, worden een aantal, al bij al weinig ingrijpende tekstaanpassingen doorgevoerd. Het actiepunt 3.11 in verband met de verruiming van de minnelijke schikking blijft evenwel ongewijzigd.[252]

357. Op 19 november 2008 stuurt de heer Steven Limbourg, projectleider van het actiepunt 3.11 (project 37), een mail aan de deelnemers van de werkgroep waarbij gemeld wordt dat de volgende vergadering van de werkgroep doorgaat op 2 december 2008. Als bijlage wordt een tekst van de heer Raf Verstraeten toegevoegd "over hetzelfde onderwerp die als basis heeft gediend van de huidige ontwerpen."[253] Met "huidige ontwerpen" wordt bedoeld: de tekst besproken op de vergadering van de werkgroep van 4 november 2008 en de tekst afkomstig van het expertisenetwerk Strafrechtspleging van het College van procureurs-generaal.[254]

358. Op 28 november 2008 volgt een nieuwe mail van de heer Steven Limbourg aan de deelnemers van de werkgroep "project 37". Via deze mail wordt de aangepaste tekst na de vergadering van 4 november 2008 overgemaakt. Er wordt verder gemeld dat de tekst van het expertisenetwerk Strafrechtspleging van het College van procureurs-generaal al eerder wordt bezorgd. Verder is het nog "wachten op de ontwerptekst van Raf Verstraeten."[255] De voormelde ontwerptekst wordt door de heer Raf Verstraeten in de loop van november 2008 geschreven in het raam van het lokaal overleg te Antwerpen (zie *supra* vaststelling nr. 339). Op 26 november 2008 bezorgt de heer Raf Verstraeten voormelde ontwerptekst aan mevrouw Penne met het oog op hun afspraak van 4 december 2008. (*cfr. supra* vaststellingen nr. 341).

359. Op 2 december 2008 vindt dan de tweede vergadering van de werkgroep in de schoot van het College fraudebestrijding plaats.[256]

[251] Overgemaakte documenten van de heer Patrick De Wolf, part 1, p. 31.
[252] Hoorzitting met de heer Bart Vandenberghe, 10 mei 2017, CRIV 54 K030, p. 5.
[253] Overgemaakte documenten van de heer Patrick De Wolf, part 1, p. 35.
[254] *Ibidem*.
[255] *Ibidem.*
[256] Hoorzitting met mevrouw Hildegard Penne, 15 maart 2017, CRIV 54 K017, p. 5.

possibilité de modification de l'article 216*bis* C.I.Cr. et ce, afin que le ministère public puisse s'exprimer d'une même voix."[251]

356. Le Plan d'action 2008-2009 est formellement approuvé par le Comité ministériel pour la lutte contre la fraude le 14 novembre 2008. Par rapport au texte dont le Comité ministériel a pris acte le 2 juillet 2008, quelques modifications, somme toute peu importantes, sont apportées. Quoi qu'il en soit, le point d'action 3.11 relatif à l'élargissement de la transaction pénale reste inchangé.[252]

357. Le 19 novembre 2008, M. Steven Limbourg, chef de projet du point d'action 3.11 (projet 37), envoie un mail aux membres du groupe de travail, leur indiquant que la prochaine réunion du groupe a lieu le 2 décembre 2008. Il joint en annexe à ce message un texte de M. Raf Verstraeten "sur le même sujet que celui ayant servi de base aux projets actuels" (traduction)[253]. Par "projets actuels", on entend: le texte tel qu'il est discuté lors de la réunion du 4 novembre 2008 et le texte du réseau d'expertise "Procédure pénale" du Collège des procureurs généraux.[254]

358. Le 28 novembre 2008, M. Steven Limbourg adresse un nouveau mail aux membres du groupe de travail projet 37. C'est par ce mail que le texte adapté après la réunion du 4 novembre 2008 est communiqué. Il est également indiqué que le texte du réseau d'expertise Procédure pénale du Collège des procureurs généraux a déjà été transmis antérieurement. Pour le reste, il s'agit "d'attendre le projet de texte de Raf Verstraeten." (traduction)[255] Le projet de texte précité a été rédigé par M. Raf Verstraeten dans le courant du mois de novembre 2008 dans le cadre de la concertation locale à Anvers (voir *supra* constatation n° 339). Le 26 novembre 2008, M. Raf Verstraeten transmet le projet de texte précité à Mme Penne en vue de leur rencontre du 4 décembre 2008. (*cf. supra* constatation n° 341).

359. La réunion suivante du groupe de travail se tient le 2 décembre 2008.[256]

[251] Documents de M. Patrick De Wolf transmis à la commission d'enquête, partie 1, p. 31.
[252] Audition de M. Bart Vandenberghe, 10 mai 2017, CRIV 54 K030, p. 5.
[253] Documents de M. Patrick De Wolf transmis à la commission d'enquête, partie 1, p. 35.
[254] *Ibidem*.
[255] *Ibidem.*
[256] Audition de Mme Hildegard Penne, 15 mars 2017, CRIV 54 K015, p. 5.

360. De werkgroep binnen het College fraudebestrijding komt vervolgens een laatste keer samen op 22 januari 2009, in een gemeenschappelijke vergadering met het expertisenetwerk Strafrechtspleging en Strafrechtelijk beleid van het College van procureurs-generaal (*zie infra,* vaststelling nr. 368).[257]

3.3. *Werkzaamheden binnen het expertisenetwerk Strafrechtspleging van het openbaar ministerie*

361. Het College van procureurs-generaal heeft het onderwerp verruimde minnelijke schikking in strafzaken besproken op haar vergadering van 7 november 2008 en 19 februari 2009.[258] Het expertisenetwerk Strafrechtspleging en Strafrechtelijk beleid (hierna: het expertisenetwerk Strafrechtspleging) van het College van procureurs-generaal heeft het onderwerp verruimde minnelijke schikking in strafzaken besproken op haar vergaderingen van 18 november 2008 en 22 januari 2009.[259]

362. Op 7 november 2008 komt het onderwerp verruimde minnelijke schikking in strafzaken aan bod op de vergadering van het College van procureurs-generaal. Bij de bespreking van de vooruitgang inzake de punten uit het Actieplan 2008-2009 van het College fraudebestrijding trekt de heer Patrick De Wolf de aandacht van de procureur-generaal van het hof van beroep te Antwerpen, de heer Yves Liégeois, tevens hoofdcoördinator van het expertisenetwerk Strafrechtspleging, op de mogelijke uitbreiding van het toepassingsgebied van

[257] Waren aanwezig op deze vergadering: Dhr. Y. Liégeois, procureur-generaal te Antwerpen, Hoofdcoördinator; Dhr. F. De Mond, Eerste Advocaat-generaal bij het hof van beroep te Antwerpen; Dhr. L. Oldenhove, Advocaat-generaal bij het hof van beroep te Bergen; Dhr. P. Kenis, Advocaat-generaal bij het hof van beroep te Gent; Dhr. J.-B. Andries, Advocaat-generaal bij het hof van beroep te Luik; Dhr. J. Lotz, Advocaat-generaal te Brussel; Dhr. P. Erauw, Advocaat-generaal te Brussel; Dhr. P. De Wolf, Verbindingsmagistraat College voor de strijd tegen fiscale en sociale fraude; Dhr. P. Lenaerts, Eerste substituut Procureur des Konings te Mechelen; Dhr. P. Vandenbruwaene, Advocaat-generaal te Antwerpen; Dhr. P. Vanderheyden, Advocaat-generaal te Luik; Dhr. L. Nouwynck, Advocaat-generaal te Brussel; Dhr. B. Backx, Substituut-procureur-generaal te Antwerpen; Mevr. D. Reynders, Adviseur-generaal, Dienst voor Strafrechtelijk Beleid; Mevr. E. Pantelis, Dienst voor het Strafrechtelijk Beleid; Mevr. L. Mainfroid, FOD Justitie; Mevr. N. Colpaert, FOD Justitie; Dhr. S. Limbourg, Adviseur DGWL; Mevr. H. Penne, Adviseur minister van Justitie; Dhr. R. Verstraete, Buitengewoon Hoogleraar K.U.L.; Dhr. M. Simon, Directeur Fiscale Zaken, FOD Financiën; Dhr. P. Van Buggenhout, Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders;Dhr. P. Robert, Jurist bij het secretariaat van het College van procureurs-generaal; Mevr. Mevr. Melis, Adjunct-adviseur bij het secretariaat van het College van procureurs-generaal.

[258] Brief van het College van procureurs-generaal aan de onderzoekscommissie op 14 maart 2017.

[259] *Ibidem*.

360. Par la suite, le groupe de travail consititué au sein du Collège “Lutte antifraude” une dernière fois le 22 janvier 2009. Il s’agit d’une réunion conjointe avec le réseau d’expertise Procédure pénale et Politique criminelle du Collège des procureurs généraux (*cf. infra* constat n° 368).[257]

3.3. *Travaux au sein du réseau d’expertise procédure pénale du ministère public*

361. Le Collège des procureurs généraux a discuté de la transaction pénale élargie lors de ses réunions du 7 novembre 2008 et du 19 février 2009.[258] Le réseau d’expertise Procédure pénale et Politique criminelle (ci-après: réseau d’expertise Procédure pénale) du Collège des procureurs généraux a discuté de la transaction pénale élargie lors de ses réunions du 18 novembre 2008 et du 22 janvier 2009.[259]

362. Le 7 novembre 2008, la transaction pénale élargie a fait l’objet d’une discussion lors de la réunion du Collège des procureurs généraux. Lors de la discussion autour des avancées en ce qui concerne les points du plan d’action 2008-2009 du Collège pour la lutte contre la fraude, M. Patrick De Wolf attire l’attention de M.Yves Liégeois, procureur général de la Cour d’appel d’Anvers et coordinateur principal du réseau d’expertise Procédure pénale, sur le possible élargissement du champ d’application de la transaction pénale. M.Yves

[257] Étaient présents à cette réunion: M. Y. Liégeois, procureur général à Anvers, coordinateur principal; M. F. De Mond, Premier Avocat général près la Cour d’appel d’Anvers; M. L. Oldenhove, Avocat général près la Cour d’appel de Mons; M. P. Kenis, Avocat général près la Cour d’appel de Gand; M. J.-B. Andries, Avocat général près la Cour d’appel de Liège; M. J. Lotz, Avocat général à Bruxelles; M. P. ERAUW, Avocat général à Bruxelles; M. P. De Wolf, Magistrat de liaison Collège pour la lutte contre la fraude fiscale et sociale; M. P. Lenaerts, Premier substitut Procureur du Roi à Malines; M. P. Vandenbruwaene, Avocat général à Anvers; M. P. Vanderheyden, Avocat général à Liège; M. L. Nouwynck, Avocat général à Bruxelles; M. B. Backx, Substitut procureur général à Anvers; Mme. D. Reynders, Conseillère général, Service de la Politique Criminelle; Mme. E. Pantelis, Service de la Politique Criminelle; Mme L. Mainfroid, SPF Justice; Mme. N. Colpaert, SPF Justice; M. S. Limbourg, Conseiller DGWL; Mme H. Penne, Conseillère ministre de la Justice; M. R. Verstraeten, Professeur extraordinaire K.U.L.; M. M. Simon, Directeur Affaires Fiscales, SPF Finances; M. P. Van Buggenhout, Chambre nationale des Huissiers de Justice; M. P. Robert, Juriste près du secrétariat du Collège des procureurs généraux; Mme. M. Melis, conseillère adjointe près du secrétariat du Collège des procureurs généraux.

[258] Lettre du Collège des procureurs généraux à la commission d’enquête en date du 14 mars 2017.

[259] *Ibidem*.

de minnelijke schikking. De heer Yves Liégeois meldt dat dit punt tijdens de volgende vergadering van het coördinatieteam zal worden behandeld, die is voorzien op 18 november 2008.[260]

363. Op 18 november 2008 komt de verruimde minnelijke schikking in strafzaken aan bod op de vergadering van het expertisenetwerk Strafrechtspleging. De heer Flor De Mond, eerste advocaat-generaal van het hof van beroep te Antwerpen, gaf er een toelichting bij twee voorstellen tot wijziging van artikel 216*bis* Sv., die erop gericht zouden zijn een verruimd gebruik van de minnelijke schikking mogelijk te maken. Deze twee voorstellen zijn wellicht de volgende: ten eerste de tekst die besproken werd op de vergadering van de werkgroep "project 37" van 4 november 2008 en de tekst van het expertisenetwerk Strafrechtspleging zelf (zie *supra*, vaststelling nr. 355). De principes van de verruimde minnelijke schikking in strafzaken zouden hierbij de volgende zijn:

• een minnelijke schikking is mogelijk in elke stand van de procedure;

• alle misdrijven komen in aanmerking (niet enkel sociale en fiscale misdrijven, teneinde het verwijt van klassenjustitie te voorkomen);

• de onderzoeksrechter heeft een louter adviserende rol;

• het initiatief gaat uit van de dader op vrijwillige basis;

• de procureur des Konings heeft een rol als contactpersoon tussen de benadeelde (meestal de Belgische Staat) en de dader, die een akkoord moeten sluiten over de schaderegeling;

• de rechter stelt het verval van de strafvordering vast indien men in de fase van een gerechtelijk onderzoek of verder zit.

364. Er vindt tijdens de vergadering een discussie plaats over de volgende punten: het initiatief van de verdachte, het advies van de onderzoeksrechter, en de rol van de procureur des Konings. De conclusie van deze vergadering is als volgt: "De teksten zullen afgewerkt worden rekening houdend met de opmerkingen

[260] Brief van het College van procureurs-generaal aan de onderzoekscommissie op 14 maart 2017 (Verslag van de vergadering van het College van procureurs-generaal op 7 november 2008).

Liégeois indique que ce point sera traité lors de la prochaine réunion de l'équipe de coordination prévue le 18 novembre 2008.[260]

363. Le 18 novembre 2008, la transaction pénale élargie est évoquée au cours de la réunion du réseau d'expertise Procédure pénale. M. Flor De Mond, premier avocat général de la cour d'appel d'Anvers, explique en détail deux propositions visant à modifier l'article 216*bis* du Code d'instruction criminelle qui vise à permettre une utilisation élargie de la transaction pénale. Ces deux propositions sont probablement les suivantes: premièrement le texte examiné au cours de la réunion du groupe de travail "projet 37" du 4 novembre 2008 et le texte du réseau d'expertise Procédure pénale (voir *supra*, constatation n° 355). Les principes de la transaction pénale élargie seraient les suivants:

• une transaction est possible en tout état de la procédure;

• toutes les infractions entrent en ligne de compte (pas uniquement les infractions sociales et fiscales, dans le but d'éviter tout reproche de justice de classes);

• le rôle du juge d'instruction est uniquement consultatif;

• il incombe à l'accusé de prendre l'initiative sur une base volontaire;

• le procureur du Roi joue le rôle de personne de contact entre la personne lésée (généralement l'État belge) et l'accusé, qui doivent conclure un accord sur le dédommagement;

• le juge prononce l'extinction de l'action publique si on en est au stade de l'instruction ou au-delà.

364. Durant la réunion, les discussions portent sur les questions suivantes: l'initiative du prévenu, l'avis du juge d'instruction et le rôle du procureur du Roi. La conclusion de cette réunion est la suivante: "les textes seront finalisés en tenant compte des remarques du réseau d'expertise et entre autres dans ce but, transmis

[260] Lettre du Collège des procureurs généraux à la commission d'enquête en date du 14 mars 2017 (Rapport de la réunion du Collège des procureurs généraux du 7 novembre 2008).

van het expertisenetwerk en onder meer met het oog daarop na verwerking van de reeds gemaakte bedenkingen overgemaakt worden aan de leden van het expertisenetwerk."[261]

365. Op 4 december 2008 is er op de beleidscel Justitie een vergadering tussen mevrouw Hildegard Penne en de heren Axel Haelterman en Raf Verstraeten. Voorafgaand aan die vergadering, op 26 november 2008, bezorgt de heer Raf Verstraeten zijn bijgewerkte tekst inzake de verruimde minnelijke schikking en een tekstvoorstel met betrekking tot een gewijzigd artikel 216*bis* Sv. via mail aan mevrouw Penne.[262] Het gaat met andere woorden om de door de heer Raf Verstraeten in de loop van november 2008 geschreven tekst die als basis diende voor de memorie en ontwerp van wettekst in het kader van het lokaal overleg te Antwerpen (zie *supra* vaststelling nr. 341). Met de goedkeuring van de heer Raf Verstraeten heeft mevrouw Penne deze tekst per mail van 11 december 2008 bezorgd aan procureur-generaal Yves Liégeois, met de mededeling dat de teksten van heer Raf Verstraeten mogen worden gebruikt en verspreid onder de leden van de vergadering van het expertisenetwerk Strafrechtspleging en dat de heer Raf Verstraeten graag zou uitgenodigd worden voor de volgende vergadering van het expertisenetwerk Strafrechtspleging.[263]

366. Op 5 december 2008 vindt er een terugkoppeling plaats van de vergadering van 4 december 2008 door de heer Axel Haelterman aan Unizo en het VBO. De heer Axel Haelterman geeft aan dat er op drie verschillende plaatsen teksten worden uitgewerkt met betrekking tot de verruimde minnelijke schikking (i.e. de werkgroep rond project 37 van het Actieplan 2008-2009, de Antwerpse werkgroep en een werkgroep van het openbaar ministerie). Volgens de heer Axel Haelterman wordt er besloten om de werkzaamheden van de werkgroep rond project 37 van het Actieplan 2008-2009 en de werkgroep van het openbaar ministerie te bundelen en samen aan één tekst te werken. In zijn terugkoppeling meldt de heer Axel Haelterman eveneens dat hijzelf en de heer Raf Verstraeten hebben gevraagd om bij deze werkgroep te mogen aansluiten. Ook de raad van bestuur van het AWDC wordt in die zin gebriefd op 9 december 2008: *"These groups should start working together and AWDC will try to get Prof. Verstraeten in the*

[261] Brief van het College van procureurs-generaal aan de onderzoekscommissie op 14 maart 2017 (Verslag van de vergadering van het expertisenetwerk Strafrechtspleging op 18 november 2008).

[262] Mail van de heer Raf Verstraeten aan mevrouw Hildegard Penne op 26 november 2008.

[263] Hoorzitting met mevrouw Hildegard Penne, 15 maart 2017, CRIV 54 K015, p. 5.

aux membres du réseau d'expertise après avoir traités les remarques déjà formulées" (traduction).[261]

365. Le 4 décembre 2008, une réunion a lieu au sein de la cellule stratégique Justice entre Mme Hildegard Penne, M. Axel Haelterman et M. Raf Verstraeten. Avant cette réunion, le 26 novembre 2008, M. Raf Verstraeten transmet par mail à Mme Hildegard Penne son texte remanié sur la transaction élargie ainsi qu'une proposition de texte relatif à une modification de l'article 216*bis* C.i.cr.[262] Il s'agit en d'autres termes d'un texte rédigé par M. Raf Verstraeten dans le courant de novembre 2008 dans le cadre de la concertation locale à Anvers (voir *supra*, constatation n° 341) qui a servi de base pour le projet d'exposé des motifs et du projet de texte de loi. Avec l'accord de M. Raf Verstraeten, Mme Hildegard Penne envoie ce texte par mail à M. Yves Liégeois le 11 décembre 2008, indiquant que M. Raf Verstraeten autorise que ces textes soient utilisés et distribués aux membres présents lors de la réunion réseau d'expertise Procédure pénale et que M. Raf Verstraeten aimerait être invité à la prochaine réunion de celui-ci.[263]

366. Le 5 décembre 2008, M. Axel Haelterman rend compte à Unizo et à la FEB de la réunion du 4 décembre 2008. Il indique que trois groupes différents préparent des textes sur la transaction élargie: le groupe de travail chargé de se pencher sur le projet 37 du plan d'action 2008-2009, le groupe de travail anversois et le groupe de travail du ministère public. Selon M. Axel Haelterman, il est décidé de regrouper les travaux du groupe de travail chargé de se pencher sur le projet 37 du plan d'action 2008-2009 et du groupe de travail du ministère public et de faire travailler ces deux groupes sur un seul et unique texte. Dans le cadre de son compte rendu, M. Axel Haelterman indique également que M. Raf Verstraeten et lui-même ont demandé à rejoindre ces groupes de travail. Le conseil d'administration de l'AWDC est informé en ce sens le 9 décembre 2008: *"These groups should start working together and AWDC will try to get Prof. Verstraeten in the discussions."* Selon M. Axel Haelterman, le texte de

[261] Lettre du Collège des procureurs généraux à la commission d'enquête en date du 14 mars 2017 (Rapport de la réunion du réseau d'expertise Procédure pénale du 18 novembre 2008).

[262] Courriel de M. Raf Verstraeten à Mme Hildegard Penne en date du 26 novembre 2008.

[263] Audition de Mme Hildegard Penne, 15 mars 2017, CRIV 54 K015, p. 5.

discussions." In ieder geval zou, volgens de heer Axel Haelterman, in deze gebundelde werkgroep ook de tekst van de heer Raf Verstraeten op tafel worden gelegd.

367. Op 15 december 2008 stuurt de heer Raf Verstraeten onder meer het volgende via mail aan het AWDC en de heer Axel Haelterman: "Wat mijn aanwezigheid in de werkgroep "minnelijke schikking" betreft, ging mevrouw Penne informeren of daarentegen enig bezwaar bestaat."[264] Op 15 januari 2009 volgt een nieuwe mail van de heer Raf Verstraeten aan het AWDC en de heer Axel Haelterman met o.m. het volgende: "ik effectief werd uitgenodigd om het college van PG's van 22 januari bij te wonen (…)."[265]

368. Op 22 januari 2009 vindt een gemeenschappelijke vergadering plaats van het expertisenetwerk Strafrechtspleging en de werkgroep van het College fraudebestrijding voor de uitvoering van project 37 van het Actieplan 2008-2009. Op deze vergadering zijn ook mevrouw Hildegard Penne en de heer Raf Verstraeten aanwezig[266]. Het verslag van deze vergadering is als volgt:

"Agendapunt 1: De verruimde minnelijke schikking.

Het eerste agendapunt wordt besproken in het kader van een gezamenlijke vergadering van het coördinatieteam strafrechtspleging en de werkgroep van het College voor de strijd tegen de fiscale en sociale fraude, voor de uitvoering van het project (37) van het actieplan 2008-2009 betreffende het voorstel inzake de verruimde minnelijke schikking. Zowel het coördinatieteam strafrechtspleging en voornoemde werkgroep hebben gewerkt aan de redactie van een voorstel inzake de wijziging van artikel 216*bis* W. Sv. De gezamenlijke vergadering heeft tot doel te komen tot een gemeenschappelijk voorstel.

Flor De Mond bespreekt de laatste wijzigingen die aangebracht werden aan de tekst.(…) Yves Liégeois sluit het punt af. De tekst zal afgewerkt worden rekening houdend met de geformuleerde opmerkingen, en per mail afgehandeld worden. De tekst zal dan als advies voorgelegd worden aan het College, die het op zijn beurt zal voorleggen aan de minister van Justitie. De tekst wordt tevens bezorgd aan het College voor de strijd tegen fiscale en sociale fraude. De tekst van

[264] Overgemaakte documenten van het AWDC (bijlage 1, deel 2).

[265] *Ibidem*.

[266] Andere aanwezigen: de heren Liégeois, De Mond, Oldenhove, Kenis, Andries, Lotz, Erauw, De Wolf, Lenaerts, Vandenbruwaene, Vanderheyden, Nouwynck, Backx, de dames Reynders, Pantelis, Mainfroid, Colpaert, de heren Limbourg, Simon, Van Buggenhout, Robert, mevrouw Melis.

M. Raf Verstraeten serait dans tous les cas également présenté au groupe de travail regroupé.

367. Le 15 décembre 2008, M. Raf Verstraeten envoie entre autres le message suivant par mail à l'AWDC et à M. Axel Haelterman: "En ce qui concerne ma présence au sein du groupe de travail Transaction pénale, Mme Penne allait chercher à savoir si certains s'y opposent."[264] (traduction). Le 15 janvier 2009, M. Raf Verstraeten adresse un nouveau mail à l'AWDC et à M. Axel Haelterman, indiquant entre autres: "J'ai été effectivement invité à assister au collège des PG du 22 janvier (…)."[265] (traduction).

368. Le 22 janvier 2009 se tient une réunion commune du réseau d'expertise Procédure pénale et du groupe de travail du Collège pour la lutte contre la fraude concernant la mise en œuvre du projet 37 du Plan d'action 2008-2009. Mme Hildegard Penne et M. Raf Verstraeten y participent[266]. Ci-dessous le rapport de cette réunion:

"Premier point à l'ordre du jour: la transaction élargie.

Le premier point à l'ordre du jour fait l'objet d'une discussion dans le cadre d'une réunion commune de l'équipe de coordination procédure pénale et du groupe de travail du Collège pour la lutte contre la fraude fiscale et sociale à propos de la mise en œuvre du projet (37) du plan d'action 2008-2009 concernant la proposition relative à la transaction élargie. Aussi bien l'équipe de coordination procédure pénale que le groupe de travail susmentionné ont œuvré à la rédaction d'une proposition visant à modifier l'article 216*bis* du Code d'instruction criminelle. La réunion commune a pour objectif d'aboutir à une proposition commune.

Flor De Mond évoque les dernières modifications apportées au texte.(…) Yves Liégeois conclut. Le texte sera retravaillé en tenant compte des remarques formulées et finalisé par mail. Le texte sera ensuite présenté sous la forme d'un avis au Collège, qui le présentera à son tour au ministre de la Justice. Le texte sera en outre transmis au Collège pour la lutte contre la fraude fiscale et sociale. Le texte de Raf Verstraeten sera utilisé comme base pour l'exposé des motifs, complété

[264] Documents de l'AWDC transmis à la commission d'enquête (annexe 1, partie 2).

[265] *Ibidem*.

[266] Les autres participants sont: MM. Liégeois, De Mond, Oldenhove, Kenis, Andries, Lotz, Erauw, De Wolf, Lenaerts, Vandenbruwaene, Vanderheyden, Nouwynck, Backx, Mmes Reynders, Pantelis, Mainfroid, Colpaert, MM. Limbourg, Simon, Van Buggenhout, Robert, Mme Melis.

Raf Verstraeten zal gebruikt worden als basis voor de memorie van toelichting, aangevuld met de problemen besproken tijdens deze vergadering."[267]

369. Over de aanwezigheid van de heer Raf Verstraeten op de vergadering van 22 januari 2009 zegt de heer Yves Liégeois het volgende in de commissie: "Bij de uittekening van het expertisenetwerk is er uitdrukkelijk in voorzien dat men ook derden die een zekere expertise kunnen meebrengen daarbij kan betrekken wanneer de materie daartoe aanleiding zou geven. Die werkwijze is dus niet uitdrukkelijk uitgesloten binnen de werking van de expertisenetwerken. Men kan aan derden, experts, dingen vragen die zouden kunnen helpen in de materie."[268] De heer Yves Liégeois zegt eveneens: "Ik ga niet verder over de hoedanigheid van professor Raf Verstraeten. Hij was toen advocaat, maar toch ook nog altijd professor."[269] De aanwezigheid van de heer Raf Verstraeten wordt aan het AWDC gefactureerd.[270]

370. Op 23 januari 2009 vindt er een terugkoppeling plaats van de heer Raf Verstraeten aan het AWDC en de heer Axel Haelterman. De heer Raf Verstraeten meldt dat het expertisenetwerk Strafrechtspleging een eigen tekstvoorstel heeft uitgewerkt, waarin een aantal van de punten die hij aan de orde heeft gesteld, worden hernomen. "Fundamenteel was er één verschilpunt dat zelfs gunstiger was dan het voorstel dat wij hadden uitgewerkt in de schoot van de werkgroep te Antwerpen."[271] Er wordt immers aan de onderzoeksrechter niet enkel geen vetorecht verleend, maar ook geen "opschortingsrecht" gedurende enkele maanden. In die optiek zou in het uitgewerkte voorstel geen verplichte adviesverlening vanwege de onderzoeksrechter worden voorzien. De heer Raf Verstraeten schrijft eveneens: "Verder gaat het vooral om een kwestie van redactie van wetteksten, waarbij de invalshoek van Yves Liégeois er een is van veel meer details op te nemen in de wettekst."[272]

371. In navolging van die vergadering van 22 januari 2009 ontvangt de heer Raf Verstraeten de ontwerptekst met de verwerkte opmerkingen in

[267] Brief van het College van procureurs-generaal aan de onderzoekscommissie op 14 maart 2017 (Verslag van de gemeenschappelijke vergadering van het expertisenetwerk Strafrechtspleging en de werkgroep van het College voor de Strijd tegen de fiscale en sociale fraude voor de uitvoering van project 37 van het Actieplan 2008-2009 op 22 januari 2009).

[268] Hoorzitting met de heer Yves Liégeois, 15 maart 2017, CRIV 54 K014, p. 35.

[269] *Ibidem*.

[270] Overgemaakte documenten van het AWDC (bijlage 2), factuur Eubelius van 31 maart 2009.

[271] Overgemaakte documenten van het AWDC bijlage 1, deel 2, b. E-mail van 23 januari 2009 van de heer Raf Verstraeten aan de heren Axel Haelterman en Philip Claes.

[272] Overgemaakte documenten van het AWDC (bijlage 1, deel 2).

par les problèmes évoqués pendant cette réunion."[267] (traduction)

369. Concernant la présence de M. Raf Verstraeten à la réunion du 22 janvier 2009, M. Yves Liégeois indique ce qui suit en commission: "Lors de la mise au point du réseau d'expertise, il a été explicitement prévu que des tiers pouvant apporter une certaine expertise peuvent y être associés lorsque la matière s'y prête. Cette procédure n'est donc pas explicitement exclue du fonctionnement des réseaux d'expertise. L'on peut demander certaines choses à des tiers, experts, qui pourraient être utiles en la matière." (traduction)[268] M. Yves Liégeois dit également: "Je ne dirai rien de plus au sujet de la qualité du professeur Verstraeten. Il était avocat à l'époque, mais aussi toujours professeur." (traduction)[269] La présence de M. Raf Verstraeten est facturée à l'AWDC.[270]

370. Le 23 janvier 2009, M. Raf Verstraeten en fait un compte rendu à l'AWDC et à M. Axel Haelterman. M. Raf Verstraeten indique que le réseau d'expertise Procédure pénale a élaboré sa propre proposition, qui reprend un certain nombre de points que lui-même avait soulevés. "Fondamentalement, ce texte contient une seule différence qui le rend même plus favorable que notre proposition élaborée dans le giron du groupe de travail d'Anvers".[271] En effet, non seulement le juge d'instruction ne s'y voit attribuer aucun droit de véto, mais en plus, il n'a aucun "droit de suspension" pendant plusieurs mois. Dans cette optique, aucun avis obligatoire de la part du juge d'instruction n'est prévu dans cette proposition. M. Raf Verstraeten écrit également que: "Pour le reste, il s'agit essentiellement d'une question de rédaction de textes de loi, Yves Liégeois considérant qu'il y a lieu de prévoir bien plus de détails dans le texte de loi" (traduction).[272]

371. Suite à la réunion du 22 janvier 2009, M. Raf Verstraeten reçoit le projet de texte intégrant les observations formulées à la suite de la réunion du

[267] Lettre du Collège des procureurs généraux à la commission d'enquête en date du 14 mars 2017 (Rapport de la réunion commune du réseau d'expertise Procédure pénale et du groupe de travail du Collège pour la lutte contre la fraude fiscale et sociale concernant la mise en œuvre du projet 37 du plan d'action 2008-2009 du 22 janvier 2009).

[268] Audition de M. Yves Liégeois, 15 mars 2017, CRIV 54 K014, p. 35.

[269] *Ibidem*.

[270] Documents de l'AWDC transmis à la commission d'enquête (annexe 2), facture Eubelius du 31 mars 2009.

[271] Documents de l'AWDC transmis à la commission d'enquête (annexe 1, partie 2, b.). Courriel du 23 janvier 2009, de M. Raf Verstraeten aux MM. Axel Haelterman et Philip Claes.

[272] Documents de l'AWDC transmis à la commission d'enquête (annexe 1, partie 2).

navolging van de vergadering van 22 januari, analyseert hij de ontwerptekst en formuleert hij suggesties voor het College van procureurs-generaal.[273]

372. Op 19 februari 2009 wordt de verruimde minnelijke schikking in strafzaken besproken op de vergadering van het College van procureurs-generaal. De heer Patrick Vandenbruwaene, toenmalig advocaat-generaal van het hof van beroep te Antwerpen, geeft er een stand van zaken met betrekking tot de verruimde minnelijke schikking in strafzaken en vraagt het akkoord van het College om, nadat een Memorie van Toelichting is opgesteld, verslag uit te kunnen brengen aan de minister van Justitie en de staatssecretaris voor de coördinatie van de Fraudebestrijding. Het College van procureurs-generaal keurt het voorstel inzake de wijziging van artikel 216*bis* Sv. goed.[274] De heer Yves Liégeois zegt in de onderzoekscommissie dat eens het expertisenetwerk een advies uitwerkt, dit naar het College van procureurs-generaal gaat. "Het College van procureurs-generaal moet daar met vijf over beslissen. Daar is niemand anders bij betrokken."

373. Op 6 maart 2009 wordt het goedgekeurde voorstel door het College van procureurs-generaal overgemaakt aan de minister van Justitie. De begeleidende brief is als volgt:

"Ik heb de eer u als bijlage de tekst (…) te bezorgen van een voorstel tot wijziging van het hier behandelde artikel 216*bis* van het Wetboek van strafvordering, zoals die op 19 februari 2009 door het College van procureurs-generaal werd goedgekeurd. Deze tekst is het resultaat van de samenwerking tussen de expertisenetwerken "Strafvordering" en "ECOFIN" en de vertegenwoordigers van het College voor de strijd tegen de fiscale en sociale fraude.".[275]

374. Op 29 april 2009 zitten de heren Yves Liégeois, Flor De Mond en Carl Devlies samen om het dossier over de "uitgebreide minnelijke schikking" te finaliseren. Dezelfde dag is er ook een lunch tussen de heren Axel Haelterman en Carl Devlies om het dossier te bespreken. Volgens de heer Axel Haelterman overtuigt hij de heer Carl Devlies om, indien er een rol voor de onderzoeksrechter zou worden voorzien in de verruimde minnelijke schikking in strafzaken, dat die beperkt zou worden tot een uitstelmogelijkheid tot drie maanden. De heer Carl Devlies laat, nog steeds volgens de heer Axel

[273] Overgemaakte documenten van het AWDC (bijlage 2), factuur Eubelius van 31 maart 2009.

[274] Brief van het College van procureurs-generaal aan de onderzoekscommissie op 14 maart 2017 (Verslag van de vergadering van het College van procureurs-generaal op 19 februari 2009).

[275] Brief van het College van procureurs-generaal aan de onderzoekscommissie op 14 maart 2017.

22 janvier, qu'il soumet à une analyse avant de formuler des suggestions destinées au Collège des procureurs généraux.[273]

372. Le 19 février 2009, la question de la transaction pénale élargie est examinée lors de la réunion du Collège des procureurs généraux. M. Patrick Vandenbruwaene (avocat général près la cour d'appel d'Anvers) y fait le point sur l'état d'avancement du dossier relatif à la transaction pénale élargie et demande l'accord du Collège pour pouvoir faire rapport au ministre de la Justice et au secrétaire d'État à la coordination de la Lutte contre la fraude une fois qu'un exposé des motifs est rédigé. Le Collège des procureurs généraux approuve la proposition relative à la modification de l'article 216*bis* C.i.cr.[274] Devant la commission d'enquête, M. Yves Liégeois affirme qu'une fois que le réseau d'expertise rédige un avis, celui-ci est transmis au Collège des procureurs généraux. "Le Collège des procureurs généraux doit se prononcer à cinq à ce sujet. Personne d'autre n'est associé à cette décision."

373. Le 6 mars 2009, la proposition approuvée par le Collège des procureurs généraux est transmise au ministre de la Justice. La lettre qui y était jointe est formulée comme suit:

"J'ai l'honneur de vous transmettre en annexe le texte (…) d'une proposition de modification de l'article 216*bis* du Code d'instruction criminelle dont objet et qui a été approuvé par le Collège des procureurs généraux le 19 février 2009. Ce texte est le résultat de la collaboration entre les réseaux d'expertise "Procédure pénale" et "ECOFIN" et des représentants du Collège pour la lutte contre la fraude fiscale et sociale.".[275]

374. Le 29 avril 2009, MM. Yves Liégeois, Flor De Mond et Carl Devlies se réunissent pour finaliser le dossier relatif à la "transaction pénale élargie". Ce même jour, MM. Axel Haelterman et Carl Devlies déjeunent ensemble pour discuter du dossier. Selon les déclarations de M. Axel Haelterman, il convainc M. Carl Devlies de faire en sorte, au cas où le juge d'instruction aurait un rôle à jouer dans le cadre de la transaction pénale élargie, de limiter ce rôle à une possibilité de report de trois mois. Toujours selon M. Axel Haelterman, M. Carl Devlies fait savoir à M. Axel Haelterman que

[273] Documents de l'AWDC transmis à la commission d'enquête (annexe 2), facture Eubelius du 31 mars 2009.

[274] Lettre du Collège des procureurs généraux à la commission d'enquête en date du 14 mars 2017 (Compte rendu de la réunion du Collège des procureurs généraux du 19 février 2009).

[275] Lettre du Collège des procureurs généraux à la commission d'enquête en date du 14 mars 2017.

Haelterman, aan de heer Axel Haelterman weten "dat het ontwerp door Carl Devlies en niet door de minister van Justitie naar de Ministerraad gebracht zou worden omdat dat "vlotter" loopt en kan leiden tot een voorafgaand akkoord in het interministerieel comité voor de fraude bestrijding".[276] Op 7 mei 2009 wordt de raad van bestuur van het AWDC geïnformeerd dat de tekst bijna gefinaliseerd is en op het bureau van staatssecretaris Carl Devlies ligt.[277]

375. De heer Carl Devlies zegt in de commissie dat het tijdens die lunch op de eerste plaats over een grote fiscale hervorming gaat, waar hij in die periode ook mee bezig is als gewezen parlementslid in de commissie voor de Begroting en Financiën. Het tweede punt heeft betrekking op de belasting op interne meerwaarden ter compensatie van het niet betalen van de roerende voorheffing door een aantal ondernemingen. "Op dat moment zijn wij bezig met denkpistes om daar een oplossing voor te vinden en dat is toen voorgelegd geworden aan de heer Axel Haelterman. De heer Axel Haelterman heeft mij wel terloops gevraagd hoe het zat met de minnelijke schikking. In die periode kwam de minnelijke schikking nogal in de actualiteit. Ik meen dat ik toen ook kort daarvoor in De Zevende Dag was geweest". "De heer Haelterman heeft mij gevraagd hoe het was met de minnelijke schikking, wat ik geen abnormale vraag vond voor een professor van de KU Leuven. Ik heb hem hetzelfde geantwoord als in de media en in de Kamer."[278]

376. Op 14 mei 2009 ten slotte bezorgt de heer Flor De Mond, eerste advocaat-generaal te Antwerpen, aan de beleidscel van de minister van Justitie een "ontwerp van memorie van toelichting bij het wetsontwerp tot wijziging van artikel 216*bis* van het Wetboek van Strafvordering, houdende het verval van de strafvordering tegen betaling van een geldsom."[279] Aan deze memorie heeft ook de heer Christiaan Nys geschreven.[280] Deze memorie bevat een expliciete verwijzing naar het lokaal overleg in Antwerpen: "Overigens dient onderstreept te worden dat huidig ontwerp mede het gevolg is van het veelvuldig overleg dat in Antwerpen heeft plaatsgevonden tussen leden van het openbaar ministerie, vertegenwoordigers van de ondernemingswereld (*Antwerp World Diamond Centre*), van het Verbond van

[276] Overgemaakte documenten van het AWDC (bijlage 1, deel 2), e-mail van de heer Axel Haelterman aan de heren Philip Claes en Raf Verstraeten van 29 april 2009.

[277] Overgemaakte documenten van het AWDC (bijlage 4), Verslag van de raad van bestuur van het AWDC van 7 mei 2009.

[278] Hoorzitting met de heer Carl Devlies, 12 juli 2017, CRIV 54 K052, p. 20.

[279] Brief van het parket-generaal van het hof van beroep te Antwerpen aan de onderzoekscommissie op 3 maart 2017.

[280] Hoorzitting met de heer Christiaan Nys, 15 maart 2017, CRIV 54 K015, p. 11.

le projet sera soumis au Conseil des ministres par lui-même, et non pas par le ministre de la Justice "parce que ce sera "plus rapide" et que cela pourra déboucher sur un accord préalable au sein du comité interministériel pour la lutte contre la fraude" (traduction).[276] Le 7 mai 2009, le conseil d'administration de l'AWDC est informé que le texte est en passe d'être finalisé et se trouve sur le bureau du secrétaire d'État Carl Devlies.[277]

375. M. Carl Devlies déclare en commission qu'au cours de ce déjeuner, il était avant tout question d'une grande réforme fiscale, dont il s'occupe également à ce moment en tant qu'ancien parlementaire membre de la commission des Finances et du Budget. Le deuxième point concerne la taxe sur les plus-values internes en compensation du non-paiement du précompte mobilier par un certain nombre d'entreprises. "À ce moment, nous examinions plusieurs pistes de réflexion afin de trouver une solution et la question a alors été soumise à M. Axel Haelterman. M. Axel Haelterman m'a toutefois demandé incidemment où en était la transaction élargie. La question était régulièrement à la une de l'actualité à cette époque. Je pense avoir été invité peu avant à ce propos dans l'émission "*De Zevende Dag*"" (traduction). "M. Haelterman m'a demandé où en était la transaction élargie, ce qui ne m'a pas paru une question anormale de la part d'un professeur de la KU Leuven. Je lui ai répondu de la même manière qu'aux médias et à la Chambre." (traduction)[278]

376. Enfin, le 14 mai 2009, M. Flor De Mond, premier avocat général près la Cour d'appel d'Anvers, a transmis à la Cellule stratégique du ministre de la Justice un "projet d'exposé des motifs du projet de loi modifiant l'article 216*bis* du Code d'instruction criminelle relatif à l'extinction de l'action publique moyennant le paiement d'une somme d'argent.".[279] M. Christiaan Nys a également contribué à la rédaction de cet exposé des motifs.[280] Cet exposé comporte un renvoi explicite à la concertation locale d'Anvers: "Il faut d'ailleurs souligner que le projet à l'examen résulte notamment de la concertation intense qui a eu lieu à Anvers entre des membres du ministère public, des représentants du monde de l'entreprise (*Antwerp World Diamond Centre*), de la Fédération des entreprises de Belgique, des juges d'instruction,

[276] Documents de l'AWDC transmis à la commission d'enquête (annexe 1, partie 2), e-mail de M. Axel Haelterman à MM. Philip Claes et Raf Verstraeten en date du 29 avril 2009.

[277] Documents de l'AWDC transmis à la commission d'enquête (annexe 4), Rapport du conseil d'administration de l'AWDC du 7 mai 2009.

[278] Audition de M. Carl Devlies, 12 juillet 2017, CRIV 54 K052, p. 20.

[279] Lettre du parquet général de la Cour d'appel d'Anvers à la commission d'enquête en date du 3 mars 2017.

[280] Audition de M. Christiaan Nys, 15 mars 2017, CRIV 54 K015, p. 11.

Belgische Ondernemingen, van de onderzoeksrechters, van de academische wereld (prof. Raf Verstraeten en Axel Haelterman) en de gewestelijke directies FOD Financiën. Dit overlegplatform was gegroeid als reactie op een eerder ongelukkig wetsvoorstel nr. 52 739 inzake inbeslagneming van ondernemingsgoederen."[281] In de memorie wordt ook meermaals verwezen naar het ontwerp van de heer Raf Verstraeten': "In afwijking van huidig ontwerp voorziet het voorstel van Prof. Raf Verstraeten in een voorafgaandelijk advies van de onderzoeksrechter (in het bijzonder met betrekking tot de stand van het onderzoek en het aan het licht brengen van de waarheid) met daaraan gekoppeld een opschortingsrecht.". De memorie verwijst verder naar twee praktijkvoorbeelden, het betreft in beide gevallen strafonderzoeken gevorderd door de sectie Ecofin te Antwerpen die betrekking hebben op de diamantsector.

377. De heer Yves Liégeois geeft aan dat tussen juli 2009 en de goedkeuring door het Parlement in 2011 van de wet op de verruimde minnelijke schikking in strafzaken, het openbaar ministerie niet langer betrokken is bij de werkzaamheden omtrent een wijziging van artikel 216*bis* van het Wetboek van Strafvordering: "Eerste advocaat-generaal De Mond werd eveneens uitgenodigd op de IKW-vergadering van 1 juli 2009, nadat voor zover mij bekend alles is stilgevallen voor het openbaar ministerie, tot de plotse goedkeuring in de commissie voor de Financiën en Begroting in maart-april 2011 (...) Het dient dus onderstreept te worden dat het openbaar ministerie gedurende zeer lange tijd, omzeggens twee jaar, niets meer hoorde."[282]

378. De heer Raf Verstraeten zegt in de onderzoekscommissie: "Na 2009 heb ik misschien nog één telefoongesprek gevoerd met mevrouw Penne, om te vragen of er met dat voorstel nog iets zou gebeuren, waarop het antwoord luidde dat het verhaal voor hen daar stopte. En dus stel ik vast dat ik in 2010 inderdaad geen contact meer heb gehad, behalve met betrekking tot de kwestie van de inbeslagneming. In maart 2011 verneem ik dan dat er blijkbaar een politiek akkoord tot stand is gekomen. Ik heb trouwens een mail teruggevonden waaruit ik afleid dat ik begin maart wellicht met het kabinet contact heb opgenomen. In die mail had ik geschreven: "Ik stel vast dat er een politiek akkoord over die wet bestaat." Ik had immers niet eens de tekst". (vertaling)

[281] Overgemaakte documenten van mevrouw Hildegard Penne: versie voorontwerp van 14 mei 2009.

[282] Hoorzitting met de heer Yves Liégeois, 15 maart 2017, CRIV 54 K014, p. 9.

du monde académique (professeurs Raf Verstraeten et Axel Haelterman) et des directions régionales du SPF Finances. Cette plateforme de concertation a vu le jour en réaction à une proposition de loi antérieure, n° 52 739, relative à la saisie des biens d'entreprise, qui n'avait pas pu aboutir."[281] (traduction) L'exposé des motifs renvoie également à plusieurs reprises au projet de M. Raf Verstraeten: "Contrairement au présent projet, la proposition du professeur Raf Verstraeten prévoit un avis préalable du juge d'instruction (en particulier en ce qui concerne l'état de l'instruction et la mise au jour de la vérité), assorti d'un droit de suspension." (traduction). L'exposé cite en outre deux exemples pratiques, et il s'agit dans les deux cas d'enquêtes pénales menées par la section Ecofin d'Anvers concernant le secteur anversois du diamant.

377. Selon M. Yves Liégeois, le ministère public n'a plus été impliqué dans la réflexion relative à une modification de l'article 216*bis* du Code d'instruction criminelle entre juillet 2009 et l'adoption de la loi sur la transaction pénale élargie par le Parlement en 2011: "Le premier avocat général De Mond a également été invité à la réunion GTI du 1er juillet 2009, après que tout s'était arrêté pour le ministère public pour autant que je sache, jusqu'à l'approbation soudaine intervenue en mars-avril 2011 en commission des Finances et du Budget (...) Il est dès lors à noter que le ministère public n'a quasi plus rien entendu pendant une longue période d'environ deux ans." (traduction)[282]

378. M. Raf Verstraeten déclare ce qui suit en commission: "Après 2009, j'ai peut-être encore eu une conversation téléphonique avec Mme Penne afin de savoir si cette proposition ferait encore l'objet de l'une ou l'autre initiative, mais elle répondait que l'histoire s'arrêtait là pour eux. Et donc, voilà, je constate qu'effectivement en 2010, je n'ai plus de contacts sauf en ce qui concerne la problématique de la saisie. Et, en 2011, j'apprends, au mois de mars, qu'il y a, semble-t-il, un accord politique qui est intervenu. Et j'ai retrouvé un mail où, début mars, j'ai dû prendre contact probablement avec le cabinet en disant "Tiens, je constate qu'il y a un accord politique concernant cette loi". Et, puisque je n'avais même pas le texte."

[281] Document de Mme Hildegard Penne transmis à la commission d'enquête: version avant-projet du 14 mai 2009.

[282] Audition de M. Yves Liégeois, 15 mars 2017, CRIV 54 K014, p. 9.

3.4. ***Werkzaamheden op regeringsniveau***

379. Op basis van de wettekst overgemaakt door het College van procureurs-generaal op 6 maart 2009 en het ontwerp van memorie van toelichting overgemaakt door de heer Flor De Mond op 14 mei 2009, wordt door mevrouw Hildegard Penne, adviseur op het kabinet van toenmalig minister van Justitie, de heer Stefaan De Clerck, in samenwerking met de heer Steven Limbourg van de FOD Justitie, een wetsontwerp tot verruiming van de minnelijke schikking in strafzaken voorbereid[283].

380. Mevrouw Hildegard Penne schrapt alle verwijzingen naar het overleg met de diamantsector en naar de tekst van de heer Raf Verstraeten die als basis diende voor het wetsvoorstel, evenals de praktijkvoorbeelden dewelke betrekking hebben op de diamantsector, uit de toelichting van het wetsontwerp. Mevrouw Hildegard Penne vindt dat die verwijzingen niet opportuun zijn omdat het voorstel een ruimer toepassingsveld heeft. Ze is van oordeel dat de verruimde minnelijke schikking in strafzaken een algemeen toepassingsgebied moet krijgen. “Ik meen dat het niet kan dat men voor bepaalde daders of misdrijven in een bepaalde procedure voorziet en voor andere niet. Ik denk dat iedereen van een procedure moet kunnen gebruikmaken. De procedure is voor iedereen gelijk. Ik vreesde ook dat het Grondwettelijk Hof dat anders zou vernietigen wegens schending van het gelijkheidsprincipe[284].” Verder schrapt ze de uitgebreide praktijkvoorbeelden, verandert ze de structuur, kadert ze de uitbreiding in de historiek van de minnelijke schikking in strafzaken, somt de voordelen op en de knelpunten waarmee de rechtspraak toen worstelde, ten slotte focust ze op de herstelgerichte visie op Justitie[285]. De heer Stefaan De Clerck zegt in de onderzoekscommissie over de schrappingen: “In algemene termen denk ik dat het belangrijk is dat bij een wetsvoorstel of een wetsontwerp wordt uitgelegd wat het algemeen belang ervan is.”. Het voorontwerp is klaar op 23 juni 2009[286].

381. Volgens mevrouw Hildegard Penne zijn er verschillende auteurs van dit wetsontwerp, volgens haar is dit ook goed want hieruit blijkt dat het een gedragen project is, waaraan gewerkt is vanuit verschillende instanties. Mevrouw Hildegard Penne zegt dat de tekst een samenraapsel is van stukken uit de tekst van de heer Raf Verstraeten, het ontwerp overgemaakt door het openbaar ministerie en eigen inbreng vanuit de kabinetten en FOD Justitie[287].

[283] Overgemaakte tekst van mevrouw Hildegard Penne, punt 8.
[284] Hoorzitting met mevrouw Hildegard Penne, 15 maart 2017, CRIV 54 K015, p. 5.
[285] *Ibidem,* p. 6.
[286] Hoorzitting met de heer Stefaan De Clerck, 14 juli 2017, CRIV 54 K054, p. 34.
[287] Overgemaakte tekst van mevrouw Hildegard Penne, punt 8.

3.4. ***Travaux au niveau du gouvernement***

379. Sur la base du texte de loi transmis par le Collège des procureurs généraux le 6 mars 2009 et du projet d’exposé des motifs du 14 mai 2009 transmis par M. Flor De Mond, Mme Hildegard Penne, conseillère au cabinet de l’ancien ministre de la Justice, M. Stefaan De Clerck, prépare, en collaboration avec M. Steven Limbourg du SPF Justice, un projet de loi visant à élargir la transaction pénale[283].

380. Mme Hildegard Penne a supprimé toutes les références à la concertation avec le secteur diamantaire et le texte de M. Raf Verstraeten qui servait de base à la proposition de loi, ainsi que les exemples tirés de la pratique qui concernent le secteur diamantaire, de l’exposé des motifs du projet de loi car elle estime que celles-ci ne sont pas opportunes, la proposition ayant un champ d’application plus large. Elle estime que la transaction pénale élargie doit avoir un champ d’application général. “J’estime que l’on ne peut prévoir une certaine procédure pour certains auteurs ou certaines infractions et pas pour d’autres. J’estime que chacun doit pouvoir recourir à une procédure. La procédure est la même pour tous. Je craignais également que la Cour constitutionnelle n’annule le projet pour violation du principe d’égalité[284].” (traduction) Elle supprime les exemples détaillés issus de la pratique, modifie la structure, inscrit l’élargissement dans l’historique de la transaction pénale, énumère ses avantages et les problèmes auxquels était confrontée la Justice de l’époque, avant de mettre l’accent sur la vision réparatrice de la justice[285]. M. Stefaan De Clerck affirme devant la commission d’enquête au sujet de ces suppressions: “D’une manière générale, j’estime qu’il importe d’expliquer, dans une proposition de loi ou un projet de loi, quel en est l’intérêt général.” (traduction). L’avant-projet est prêt le 23 juin 2009[286].

381. Cet avant-projet a différents auteurs et, selon Mme Hildegard Penne, c’est une bonne chose car il en ressort que ce projet recueille une large adhésion et que différentes instances y ont travaillé. Mme Penne déclare que le texte rassemble des extraits du texte de M. Raf Verstraeten, du projet transmis par le ministère public et des contributions des cabinets et du SPF Justice[287].

[283] Texte transmis de Mme Hildegard Penne, point 8.
[284] Audition de Mme Hildegard Penne, 15 mars 2017, CRIV 54 K015, p. 5.
[285] *Ibidem*, p. 6.
[286] Audition de M. Stefaan De Clerck, 14 juillet 2017, CRIV 54 K054, p. 34.
[287] Texte transmis de Mme Hildegard Penne, point 8.

382. De heer Raf Verstraeten heeft in de onderzoekscommissie meegedeeld dat de tekst die uiteindelijk tot stand gekomen is, niet overeenkomt met de tekst die hij geschreven had. Hij licht toe dat het toepassingsgebied dat voorgesteld wordt door het College en wat hij voorstelt in zijn oorspronkelijke tekst, absoluut niet hetzelfde is. Het College gaat veel verder dan zijn voorstel. Ten tweede wijst hij op de positie van de onderzoeksrechter, die een advies moet kunnen geven in verband met de minnelijke schikking die mogelijkerwijs door een parket wordt voorgesteld. Dit staat niet in de tekst van het College en van het expertisenetwerk binnen het College. Ten derde verwijst hij naar een aantal punctuele tekstvoorstellen.[288]

383. Op 1 juli 2009 gaat er een IKW door waarbij het voorontwerp van wet tot wijziging van artikel 216*bis* van het Wetboek van strafvordering betreffende het verval van de strafvordering tegen betaling van een geldsom wordt besproken[289 290]. Mevrouw Hildegard Penne volgt het inhoudelijke, wetgevende op en medewerker Bart Van Humbeek van het kabinet van de heer Carl Devlies volgt de verdere politieke besprekingen op. Op deze IKW zijn tevens de heren Flor De Mond en Christiaan Nys uitgenodigd als technische experten[291]. Zij zijn hierop beide aanwezig[292].

384. In het verslag wordt geen melding gemaakt van grote inhoudelijke knelpunten. Conclusie op de IKW is dat het voorontwerp kan worden besproken op de vergadering van de Directeurs Algemeen Beleid (DAB), en zelfs op de volgende Ministerraad. Er staat ook in het verslag dat die conclusie niet wordt onderschreven door de PS[293]. Mevrouw Hildegard Penne verwoordt dit laatste als volgt: “Alle partijen gingen akkoord, behalve het kabinet Onkelinx dat vond dat het ontwerp in het Parlement moest worden behandeld in het kader van de aanbevelingen van de parlementaire onderzoekscom-

[288] Hoorzitting met de heer Raf Verstraeten, 7 juni 2017, CRIV 54 K039, p. 8.

[289] Hoorzitting met de heer Chris Delaere, 5 mei 2017, CRIV 54 K028, p. 3.

[290] De beleidsmedewerkers van de minister van Justitie, van de premier en de vice- eerste ministers waren hierop aanwezig: mevrouw Charline Desmecht voor het kabinet van de premier, de heer Didier Leemans en mevrouw Maîté De Rue van het kabinet-Onkelinx, de heren Gijs Boute en Frederik Peetermans van het kabinet-De Gucht, mevrouw Heidi Elpers en de heer Koen De Busser van het kabinet-Vanackere, de heer Luk Somers van het kabinet-Milquet, de heer Bart Vandenberghe en de heer Bart Van Humbeeck van het kabinet-Devlies. Afwezig waren het kabinet-Reynders en het kabinet-Clerfayt. Uit het verslag van deze IKW blijkt dat een communicatieprobleem de reden was van deze afwezigheid.

[291] Hoorzitting met mevrouw Hildegard Penne, 15 maart 2017, CRIV K015, p. 6.

[292] Verslag Interkabinettenwerkgroep.

[293] Hoorzitting met de heer Chris Delaere, 5 mei 2017, CRIV 54 K028, p. 3.

382. M. Raf Verstraeten déclare en commission d’enquête que le texte qui est finalement adopté diffère fondamentalement de celui qu’il a rédigé. M. Raf Verstraeten souligne que le champ d’application proposé par le Collège diffère totalement de ce qu’il a lui-même proposé dans son texte initial. La proposition du Collège va bien plus loin que la sienne. M. Raf Verstraeten évoque en deuxième lieu la position du juge d’instruction, qui doit pouvoir rendre un avis lorsque le parquet envisage de proposer une transaction. Cet élément ne figure pas dans le texte rédigé par le Collège et par le réseau d’expertise qui travaille en son sein. En troisième lieu, il renvoie à une série de propositions de loi ponctuelles.[288]

383. Le 1er juillet 2009, un GTI se réunit pour examiner l’avant-projet de loi modifiant l’article 216*bis* du Code d’instruction criminelle concernant l’extinction de l’action publique moyennant le paiement d’une somme d’argent[289 290]. Mme Penne suit l’aspect législatif et le contenu, et le collaborateur M. Bart Van Humbeek du cabinet de M. Carl Devlies suit les discussions politiques ultérieures. MM. Flor De Mond et Christiaan Nys sont également invités à participer à ce GTI en qualité d’experts techniques[291]. Ils y sont présents tous les deux[292].

384. Le rapport ne fait pas mention d’obstacles importants sur le plan du contenu. La conclusion du GTI est que l’avant-projet de loi peut être examiné lors de la réunion des Directeurs de la politique générale (DPG), et même au Conseil des ministres suivant. Le compte rendu précise par ailleurs que le PS n’adhère pas à cette conclusion[293]. Mme Hildegard Penne retranscrit cette position comme suit: “Toutes les parties étaient d’accord, sauf le cabinet Onkelinx qui considérait que le projet devrait être examiné au Parlement, dans le cadre des recommandations de la commission d’enquête

[288] Audition de M. Raf Verstraeten, 7 juin 2017, CRIV 54 K039, p. 8.

[289] Audition de M. Chris Delaere, 5 mai 2017, CRIV 54 K028, p. 3.

[290] Les collaborateurs politiques du ministre de la Justice, du premier ministre et des vice-premiers ministres y ont assisté: Mme Charline Desmecht pour le cabinet du premier ministre, M. Didier Leemans et Mme Maîté De Rue du cabinet Onkelinx, MM. Gijs Boute et Frederik Peetermans du cabinet De Gucht, Mme Heidi Elpers et M. Koen De Busser du cabinet Vanackere, M. Luk Somers du cabinet Milquet, MM. Bart Vandenberghe et Bart Van Humbeeck du cabinet Devlies. Le cabinet Reynders et le cabinet Clerfayt n'étaient pas représentés. Il ressort du compte rendu de ce GTI que cette absence était due à un problème de communication.

[291] Audition de Mme Hildegard Penne, 15 mars 2017, CRIV 54 K015, p. 6.

[292] Rapport Groupe de travail intercabinet.

[293] Audition de M. Chris Delaere, 5 mai 2017, CRIV 54 K028, p. 3.

missie naar de grote fiscale fraudedossiers[294]." Het dossier is niet geagendeerd geweest op een Ministerraad in juli 2009".[295]

385. Wat het voorontwerp betreft, heeft de inspecteur van Financiën van de FOD Justitie geen bezwaar voorgelegd in zijn advies van 28 juli 2009. Dit advies, aangevraagd door minister van Justitie Stefaan De Clerck, verwijst naar een budgettaire weerslag als volgt: "Die uitbreiding heeft tot doel een aantal misdrijven – in het bijzonder fiscale en sociale fraude – efficiënter te bestraffen via een betere inning van de "boetes" of van wat daarvoor in casu doorgaat, kortom van het bedrag dat aan de FOD Financiën verschuldigd is op grond van de minnelijke schikking. Daarom mag men als gevolg van de inwerkingtreding van de voorgestelde maatregelen meeropbrengsten verwachten, waarvan evenwel geen raming naar voren kan worden geschoven.".[296]

386. In een tweede advies van 11 september 2009 heeft de inspecteur van Financiën van de FOD Financiën ook geen bezwaar voorgelegd betreffende het voorontwerp. Dit tweede advies, aangevraagd door staatssecretaris Bernard Clerfayt (fraudebestrijding), verwijst naar een budgettaire weerslag als volgt: "Op vraag heeft de FOD Financiën op 10 september, zij het met voorbehoud, de meerinkomst voorzichtig geraamd op 45 mln. euro per jaar. De huidige opbrengst van voormeld art. 216*bis* bedraagt ruim 50 mln. euro."[297]

387. Het voorontwerp wordt opnieuw ter sprake gebracht op regeringsniveau in oktober 2009, bij de begrotingsopmaak 2010.

De beslissing van de Ministerraad luidt als volgt: "Met betrekking tot de minnelijke schikking en eventuele aanpassing van de wettelijke bepalingen met betrekking tot het inwinnen van inlichtingen bij banken, zal de regering de verschillende mogelijkheden verder onderzoeken teneinde hierin de nodige vooruitgang te boeken. Het rendement is PM (pro memorie). Dat staat meestal voor: het zal ons wel iets opbrengen maar wij weten nog niet hoeveel en wanneer."[298]

[294] Hoorzitting met mevrouw Hildegard Penne, 15 maart 2017, CRIV K015, p. 6.
[295] Hoorzitting met de heer Chris Delaere, 5 mei 2017, CRIV 54 K028, p. 4.
[296] Nota aan de heer Stefaan De Clerck, minister van Justitie, advies IF van 28 juli 2009.
[297] Nota aan de heer Bernard Clerfayt, staatssecretaris voor de Modernisering van de FOD Financiën, de Milieufiscaliteit en de Bestrijding van de fiscale fraude, advies IF van 11 september 2009.
[298] Hoorzitting met de heer Chris Delaere, 5 mei 2017, CRIV 54 K028, p. 4.

parlementaire sur les grands dossiers de fraude fiscale[294]." (traduction). Le dossier n'était à l'ordre du jour d'aucun Conseil des ministres en juillet 2009".[295]

385. À propos de l'avant-projet, l'inspecteur des Finances du SPF Justice n'a pas émis d'objection dans son avis du 28 juillet 2009. Cet avis, demandé par le ministre de la Justice Stefaan De Clerck, renvoie à un impact budgétaire de la façon suivante: "Comme le but de cette extension est d'assurer une efficacité plus grande en ce qui concerne la répression d'un certain nombre d'infractions – spécialement les cas de fraudes fiscales et sociales –, par une meilleur perception des "amendes" ou de ce qui en tient lieu ici, à savoir le montant dû au SPF Finances sur la base de la transaction, on devrait s'attendre à des recettes supplémentaires, à la suite de l'entrée en vigueur des mesures proposées, sans pourvoir avancer une estimation à ce sujet.".[296]

386. Dans un second avis daté du 11 septembre 2009, l'inspecteur des Finances du SPF Finances n'a pas non plus émis d'objection à l'encontre de l'avant-projet. Ce deuxième avis, demandé par le secrétaire d'État Bernard Clerfayt (Lutte contre la fraude), renvoie à un impact budgétaire de la façon suivante: "Sur demande, le SPF Finances a, le 10 septembre, moyennant les réserves d'usage, estimé prudemment le supplément de recettes à 45 millions d'euros par an. Le produit actuel de l'art. 216*bis* susmentionné est de plus de 50 millions d'euros." (traduction)[297]

387. L'avant-projet de loi est encore évoqué en octobre 2009, lors de la confection du budget 2010.

La décision du Conseil des ministres est la suivante: "En ce qui concerne la transaction pénale et l'éventuelle adaptation des dispositions légales relatives au recueil de renseignements auprès des banques, le gouvernement examinera plus en détail les diverses possibilités afin de réaliser les avancées nécessaires. Le rendement est PM (pour mémoire). Ce qui signifie généralement: cela va rapporter quelque chose mais nous ne savons pas combien ni quand."[298] (traduction)

[294] Audition de Mme Hildegard Penne, 15 mars 2017, CRIV 54 K015, p. 6.
[295] Audition de M. Chris Delaere, 5 mai 2017, CRIV 54 K028, p. 4.
[296] Note à M. Stefaan De Clerck, ministre de la Justice, avis IF du 28 juillet 2009.
[297] Note à M. Bernard Clerfayt, secrétaire d'État à la Modernisation du SPF Finances, à la Fiscalité environnementale et à la Lutte contre la fraude fiscale, avis IF du 11 septembre 2009.
[298] Audition de M. Chris Delaere, 5 mai 2017, CRIV 54 K028, p. 4.

4. **De Parlementaire Onderzoekscommissie naar de grote fiscale fraudedossiers**

388. Op 10 april 2008 wordt in de Kamer een voorstel tot oprichting van een parlementaire onderzoekscommissie om de grote fiscale fraudedossiers te onderzoeken, aangenomen.[299] Artikel 1 van de wet belast de onderzoekscommissie ermee "de grote financiële en fiscale dossiers van de afgelopen 15 jaar te onderzoeken en na te gaan wat de oorzaken zijn van het systematische mislukken van deze dossiers, alsook de remedies aan te geven voor deze problemen".

389. Tijdens de hoorzitting van de commissie van 6 oktober 2008 stelt de heer Ghislain Vandercapellen van de FOD Financiën het volgende voor:

"Daarom wil ik voorstellen dat de strafrechtelijke vervolgingen – dus de vervolgingen van de fraudeurs voor het gerecht – vooral worden uitgeoefend voor de zware fiscale fraude, waarmee ik vooral de zware fiscale oplichting van de Schatkist bedoel. Ik denk dat het misschien interessant zou zijn om de fiscus te "bewapenen" zodat hij zelf kan zorgen voor de beteugeling en de uitroeiing van de andere fraude, die dan binnen de FOD Financiën zelf zou kunnen gebeuren. (...) Vooral wil ik ook pleiten voor de creatie van een kader, een soepel kader, waarbinnen de mogelijkheid wordt gelaten om met de fraudeurs die bereid zijn om te betalen mits een billijke en serieuze schadeloosstelling om de schade te herstellen die de Staat heeft geleden, over te gaan tot het sluiten van transacties of dadingen. (...) Wanneer zo'n kader zou worden gecreëerd, moet men er natuurlijk ook op toezien dat er controle wordt uitgeoefend op de dadingen die worden gesloten. We hebben hier te maken met dadingen, die binnen de fiscale administratie zouden worden gesloten. Ik denk dat het dan ook passend zou zijn dat het Rekenhof een controle *ex post* zou uitoefenen op die gesloten dadingen."[300]

390. Tijdens de hoorzitting van 23 maart 2009 verklaart de heer Peter Van Calster van het parket te Antwerpen: "*Last but not least* – begrijp mij niet verkeerd; als ik goed ben ingelicht, is er reeds wetgevend werk aan de gang – is er het feit dat zelfs voor de dossiers die een gerechtelijk onderzoek kennen, de mogelijkheid zou moeten bestaan om tijdens die fase met een vorm van minnelijke schikking voor bepaalde onderdelen van dossiers of voor bepaalde betrokkenen bij die dossiers,

[299] Voorstel tot oprichting van een parlementaire onderzoekscommissie om de grote fiscale fraude-dossiers te onderzoeken, ingediend door de heren Jean-Marc Nollet, Stefaan Vanhecke, Thierry Giet, François-Xavier de Donnea, Carl Devlies, Christiaan Brotcorne, Luk Van Biesen en mevrouw Valérie Déom, DOC 52 0034/001.

[300] Zie *Parl. St.*, Kamer, 2008-2009, DOC 52 0034/004, Bijlage 2.

4. **Commission parlementaire d'enquête chargée d'examiner les grands dossiers de fraude fiscale**

388. Le 10 avril 2008, la Chambre a adopté une proposition visant à instituer une commission d'enquête parlementaire chargée d'examiner les grands dossiers de fraude fiscale.[299] L'article 1er de cette proposition charge la commission d'enquête "d'examiner le traitement des grands dossiers financiers et fiscaux de ces 15 dernières années avec pour mission de mettre en évidence les causes des échecs systématiques desdits dossiers et de proposer des remèdes à ces échecs.".

389. Lors des auditions de la commission le 6 octobre 2008, M. Ghislain Vandercapellen, du SPF Finances, déclare ce qui suit:

"C'est pourquoi je propose que des poursuites pénales – c'est-à-dire des poursuites de fraudeurs devant un tribunal – soient engagées principalement en cas de grave fraude fiscale, et j'entends par-là surtout en cas de grave escroquerie fiscale envers le Trésor. J'estime qu'il serait peut-être intéressant d'"armer" le fisc de sorte qu'il puisse se charger lui-même de réprimer et éradiquer les autres types de fraude, ce qui pourrait alors s'effectuer au sein même du SPF Finances. […] En outre, je souhaite avant tout plaider pour la création d'un cadre, un cadre souple, au sein duquel il serait possible de conclure des transactions avec les fraudeurs prêts à payer un dédommagement sérieux et juste pour réparer le dommage subi par l'État. […] Si un tel cadre était créé, il conviendrait bien sûr de s'assurer qu'un contrôle est exercé sur les transactions conclues. Nous avons ici à faire à des transactions qui seraient conclues au sein de l'administration fiscale. J'estime qu'il serait dès lors approprié que la Cour des comptes exerce un contrôle *ex post* sur ces transactions conclues.".[300]

390. Lors des auditions du 23 mars 2009, M. Peter Van Calster, du parquet d'Anvers, déclare ce qui suit: "*Last but not least* – qu'il n'y ait pas de malentendu; si mes informations sont correctes, le travail législatif a déjà été entamé – même dans les dossiers faisant l'objet d'une instruction, il devrait être possible, à ce stade, par le biais d'une forme de règlement amiable, de mettre fin de manière justifiée et équitable à l'action publique pour certaines parties de dossiers ou certaines

[299] Proposition visant à instituer une commission d'enquête parlementaire chargée d'examiner les grands dossiers de fraude fiscale, déposée par MM. Jean-Marc Nollet, Stefaan Vanhecke, Thierry Giet, François-Xavier de Donnea, Carl Devlies, Christiaan Brotcorne, Luk Van Biesen et Mme Valérie Déom, DOC 52 0034/001.

[300] Voir *Doc. parl.*, Chambre, 2008-2009, DOC 52-0034/004, annexe 2.

op een verantwoorde en rechtvaardige manier de strafvervolging te kunnen beëindigen. Begrijp mij niet verkeerd; dit mag geen aanleiding zijn tot een vorm van klassenjustitie. Dit moet uiteraard worden uitgewerkt op een transparante wijze, zodat uiteindelijk het eindresultaat is dat alle betrokkenen die strafwaardig zijn in een groot dossier, toch een verantwoorde sanctionering kennen."[301]

391. Eveneens tijdens de hoorzitting van 23 maart 2009 stelt de heer Christiaan Nys: "Ten slotte, nog een belangrijk puntje, ook al aangehaald door mijn collega. Het gaat over de mogelijkheid om een minnelijke schikking uit te werken. Samen met eerste advocaat-generaal De Mond van het parket-generaal van Antwerpen werd er gewerkt aan een tekst die thans op het niveau van het kabinet van Justitie ligt en die naar ik meen ook al de goedkeuring van de dienst strafrechtelijk beleid heeft. Ik hoop dat daar ernstig kan worden over nagedacht."[302]

392. In het verslag met de bevindingen en aanbevelingen van de parlementaire onderzoekscommissie van 7 mei 2009 komt de minnelijke schikking niet aan bod in het hoofdstuk "procedures justitie". De minnelijke schikking wordt wel vermeld, onder de titel "Algemene oriëntaties", die verder uitsluitend aanbevelingen bevat inzake de fiscale procedures en de fiscale administratie. Het verslag meldt dat uit de hoorzittingen duidelijk werd dat er een nood was aan een sluitend systeem dat akkoorden mogelijk maakt waarbij de administratie akkoorden kan sluiten met belastingplichtigen, waarna de strafvervolging vervalt. In de vaststellingen wordt ook gesteld dat de mogelijkheid tot invoering van een gerechtelijke minnelijke schikking verder moet worden onderzocht.[303]

393. De vaststellingen en aanbevelingen in het eindrapport, dat bijna unaniem wordt goedgekeurd door de Kamer, zijn de volgende[304]:

"21. Minnelijke schikking

A. Vaststellingen

Er bestaat inzake directe belastingen voor het afsluiten van een zogenaamd akkoord geen wettelijk kader dat toestaat dat daardoor de strafvervolging vervalt.

[301] Zie *Parl. St.*, Kamer, 2008-2009, DOC 52 0034/004, Bijlage 2.

[302] Zie *Parl. St.*, Kamer, 2008-2009, DOC 52 0034/004, Bijlage 2.

[303] Verslag van het parlementair onderzoek naar de grote fiscale fraude-dossiers, 7 mei 2009, DOC 52 0034/004, p. 243.

[304] *Ibidem.*

personnes concernées par ces dossiers. Qu'il n'y ait pas de malentendu; cela ne peut conduire à aucune forme de justice de classe. Il va sans dire qu'il faut travailler de manière transparente, de sorte qu'en fin de compte, tous les intéressés qui sont punissables dans le cadre d'un grand dossier reçoivent quand même une juste sanction.".[301]

391. Au cours de l'audition du 23 mars 2009, M. Christiaan Nys précise également: "Enfin, un autre point important, déjà évoqué par mon collègue, concerne la possibilité d'élaborer une transaction. En collaboration avec le premier avocat général De Mond du parquet général d'Anvers, nous avons rédigé un texte qui est actuellement examiné au niveau du cabinet de la Justice et qui, à mon avis, a déjà l'aval du service de politique criminelle. J'espère que l'on pourra réfléchir sérieusement à cette possibilité."[302]

392. Le rapport contenant les constatations et les recommandations de la commission d'enquête parlementaire du 7 mai 2009 n'aborde pas la transaction dans le chapitre relatif aux "Procédures justice". La transaction est toutefois évoquée dans le chapitre intitulé "Orientations générales", qui contient en outre exclusivement des recommandations relatives aux procédures fiscales et à l'administration fiscale. Selon le rapport, les auditions ont montré qu'il est nécessaire d'élaborer un système efficace, permettant d'arriver à des accords aux termes desquels l'administration peut conclure avec les contribuables des accords mettant fin à toute poursuite pénale. Les constatations mentionnent qu'il convient également d'examiner de manière plus approfondie la possibilité d'introduire un règlement amiable judiciaire[303].

393. Les constatations et les recommandations figurant dans le rapport final, approuvé à la quasi-unanimité par la Chambre, sont les suivantes[304]:

"21. Règlement amiable

A. Constatations

En matière d'impôts directs, il n'existe pas, pour la conclusion d'un accord de cadre légal autorisant l'extinction de l'action publique.

[301] Voir *Doc. parl.*, Chambre, 2008-2009, DOC 52-0034/004, annexe 2.

[302] Voir *Doc. parl.*, Chambre, 2008-2009, DOC 52 0034/004, annexe 2.

[303] Rapport de la commission d'enquête parlementaire sur les grands dossiers de fraude fiscale, 7 mai 2009, DOC 52 0034/004, p. 243.

[304] *Ibidem.*

De hoorzittingen hebben aangetoond dat er nood is aan een sluitend systeem dat akkoorden mogelijk maakt waarbij de administratie aan de belastingplichtige het betalen van belasting plus een bepaald bedrag voorstelt en waarbij de strafvervolging vervalt. De akkoorden moeten op een correcte wijze de verantwoordelijkheden van alle betrokkenen vastleggen. Het is de taak van de wetgever te bepalen onder welke voorwaarden dat zou moeten.

Ook dient de mogelijkheid tot invoering van een gerechtelijke minnelijke schikking verder te worden onderzocht. Wanneer zo'n kader zou worden gecreëerd, moet men er natuurlijk ook op toezien dat, wat de administratieve minnelijke schikking betreft, controle wordt uitgeoefend op de dadingen die worden aangegaan. We moeten ervoor zorgen dat alle Belgen gelijk zijn voor de fiscale wet.

Het zou passend zijn dat een onafhankelijke overheidsinstelling, bijvoorbeeld het Rekenhof, een controle ex post zou uitoefenen op de aangegane dadingen. Nu reeds oefent het Rekenhof op de fiscale ontvangsten enkel een steekproefsgewijze controle (geregeld in een protocol tussen het Rekenhof en de minister van Financiën, bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van 31 januari 1996) uit, waarbij het nooit de namen van de betrokken belastingplichtigen vermeldt.

B. Aanbevelingen

36. Een algemene regeling voor de minnelijke schikking of de dading invoeren; de toepassing van die regeling zou een einde maken aan de strafvervolging in fiscale fraudezaken.

37. Inschrijving van de door de administratie onderhandelde minnelijke schikkingen, die een bepaald bedrag te boven gaan, in een register dat wordt bezorgd aan het Rekenhof. Dat brengt op zijn beurt jaarlijks aan de Kamer van volksvertegenwoordigers verslag uit, met inachtneming van de beginselen van de persoonlijke levenssfeer en de anonimiteit van de belastingplichtigen."

394. In het verslag met vaststellingen en aanbevelingen wordt ook het fiscaal bankgeheim vermeld[305]:

[305] *Ibidem.*

Les auditions ont montré qu'il est nécessaire d'élaborer un système efficace, permettant d'arriver à des accords aux termes desquels l'administration propose aux contribuables le paiement de l'impôt plus une somme déterminée et renonce à toute poursuite pénale. Les accords doivent définir correctement les responsabilités de tous les intéressés. Il appartient au législateur d'en déterminer les conditions.

Il convient également d'examiner de manière plus approfondie la possibilité d'introduire un règlement amiable judiciaire. Si un tel cadre est créé, il faut naturellement aussi veiller, en ce qui concerne le règlement amiable administratif, à ce que les transactions conclues puissent être contrôlées. Nous devons veiller à ce que tous les Belges soient égaux devant la loi fiscale.

Il serait opportun qu'un organisme public indépendant, tel que la Cour des comptes, effectue un contrôle ex post des transactions conclues. À l'heure actuelle, la Cour des comptes contrôle déjà les recettes fiscales, mais uniquement par le biais de coups de sonde (ce contrôle est réglé dans un protocole conclu entre la Cour des comptes et le ministre des Finances, publié au Moniteur belge du 31 janvier 1996). Le nom des contribuables concernés n'est jamais cité dans le cadre de ce contrôle.

B. Recommandations

36. Instaurer un système général de règlement amiable et/ou de transaction qui, en s'appliquant, met fin aux poursuites pénales en matière de fraude fiscale.

37. Consigner, à partir d'un certain montant, les actes posés par l'administration en terme de règlement amiable dans un registre transmis à la Cour des comptes qui fera rapport annuellement à la Chambre des représentants dans le respect du principe de la vie privée et de l'anonymat des contribuables."

394. Par ailleurs, le rapport comprenant des constatations et des recommandations mentionne également le secret bancaire[305]:

[305] *Ibidem.*

"19. Fiscaal bankgeheim[306]

A. Vaststellingen

De commissie heeft vastgesteld dat het bankgeheim zoals het in België is georganiseerd een echt beletsel vormt voor een doeltreffende bestrijding van de fiscale fraude.

B. Aanbevelingen

De wetten en de fiscale regels die het bankgeheim in ons land regelen aanpassen uit het oogpunt van de bestrijding van fiscale fraude, teneinde het bestuur de mogelijkheid te bieden de banken te ondervragen indien het over een of meer aanwijzingen beschikt dat inkomsten niet werden aangegeven. Die aanpassing zal geschieden in de zin van de Europese regelgeving, en zal onder andere geheel of gedeeltelijk betrekking hebben op de artikelen 318, 322 en 323 van het WIB, onverminderd de toepassing van artikel 333 van het WIB (verplichting de belastingplichtige in sommige gevallen ervan in kennis te stellen dat de discretieplicht wordt opgeheven).".

395. Wat de opvolging van haar wekzaamheden betreft, heeft de parlementaire onderzoekscommissie onder meer het volgende aanbevolen:

"107. de commissie beveelt aan dat een werkgroep (samengesteld uit leden van de commissie voor de Financiën en de Begroting en de commissie voor de Justitie) de aanbevelingen die een wetswijziging vergen, in wettekst giet".[307]

[306] *Ibidem*. p. 242.
[307] *Ibidem*. p. 271.

"19. Secret bancaire fiscal[306]

A. Constatations

La commission a constaté que le secret bancaire tel qu'organisé en Belgique, constitue un véritable obstacle à une lutte efficace contre la fraude fiscale.

B. Recommandation

Adapter du point de vue de l'efficacité de la lutte contre la fraude fiscale les lois ainsi que les règles fiscales qui organisent le secret bancaire dans notre pays afin de permettre à l'administration d'interroger les banques lorsqu'elle dispose d'un ou de plusieurs indices que des revenus n'ont pas été déclarés. Cette adaptation se fera dans l'esprit des règles européennes et concernera notamment tout ou partie des articles 318, 322 et 323 du CIR, sans préjudice de l'application de l'article 333 CIR (obligation d'avertir dans certains cas le contribuable qu'on lève l'obligation de discrétion).".

395. En ce qui concerne le suivi à donner à ses travaux, la commission parlementaire d'enquête grande fraude a notamment recommandé que:

"107. La commission recommande qu'un groupe de travail (composé de membres de la commission des Finances et du Budget et de la Justice) s'attache à traduire en texte de loi les recommandations qui nécessitent des modifications législatives".[307]

[306] *Ibidem*. p. 242.
[307] *Ibidem*. p. 271.

5. **Ontslagnemende regering en lange periode lopende zaken (april 2010 – december 2011)**

396. In 2010 en 2011 heeft de regering onder het premierschap van de heer Yves Leterme achtereenvolgens, en in telkens verschillende omstandigheden, vier periodes van lopende zaken gekend.

Op 22 april 2010 biedt de eerste minister aan de Koning het ontslag van zijn regering aan. De Koning aanvaardt dat ontslag op 26 april en belast de regering ermee de lopende zaken af te handelen. Dat wil daarom nog niet zeggen dat ook de wetgevende Kamers werden gewijzigd, behalve dan dat ze hun normale gesprekspartner hadden verloren.

Op 7 mei 2010 worden de Kamers automatisch ontbonden ingevolge de aanneming van een verklaring tot herziening van de Grondwet (*Belgisch Staatsblad*, 7 mei 2010, tweede editie, blz. 25672). De ontslagnemende regering blijft aan. Zij handelt de lopende zaken verder af, in de wetenschap dat zij op dat ogenblik niet langer kan rekenen op de medewerking van de Kamers.

Op 13 juni 2010 worden de Kamers vernieuwd. Op 14 juni dient de eerste minister voor de tweede maal aan de Koning zijn ontslag aan. Laatstgenoemde aanvaardt het ontslag opnieuw. Met toepassing van het koninklijk besluit van 7 mei 2010 houdende bijeenroeping van de kiescolleges voor de verkiezing van de federale Wetgevende Kamers en bijeenroeping van de nieuwe federale Wetgevende Kamers (*Belgisch Staatsblad*, 7 mei 2010, blz. 25769), moeten die Kamers echter pas samenkomen op dinsdag 6 juli (artikel 2). De situatie blijft dus identiek aan die welke in het vorige punt werd uiteengezet.

Vanaf 6 juli 2010 gaat de Kamer van volksvertegenwoordigers van start met het onderzoek van de geloofsbrieven van haar leden. De Senaat verricht hetzelfde onderzoek, maar moet ook de gemeenschapssenatoren ontvangen en de gecoöpteerde senatoren aanwijzen. Zodra die verrichtingen rond zijn, zijn de assemblees bij machte hun functie uit te oefenen. Zo heeft de Conferentie van voorzitters bijvoorbeeld, sinds 27 januari 1988, de volksvertegenwoordigers toegestaan om in commissie mondelinge vragen te stellen aan de leden van de ontslagnemende regering; in plenum heeft de Kamer van volksvertegenwoordigers op 20 juli 2010 de volksvertegenwoordigers toegestaan schriftelijke vragen te stellen aan de regeringsleden die zich in dezelfde situatie zouden bevinden.

397. De Kamers hebben echter te maken met een ontslagnemende regering die haar functie slechts mag

5. **Gouvernement démissionnaire et affaires courantes (avril 2010 – décembre 2011)**

396. Au cours des années 2010 et 2011, le gouvernement présidé par M. Yves Leterme a connu successivement, et dans des circonstances différentes, quatre périodes d'affaires courantes.

Le 22 avril 2010, le premier ministre présente au Roi la démission de son gouvernement. Le Roi l'accepte, le 26 avril, et charge le gouvernement de l'expédition des affaires courantes. La situation des chambres législatives n'est pas modifiée pour autant, sinon qu'elles ont perdu leur interlocuteur normal.

Le 7 mai 2010, les Chambres sont dissoutes automatiquement à la suite de l'adoption d'une déclaration de révision de la Constitution (*Moniteur belge*, 7 mai 2010, 2e éd., p. 25672). Le gouvernement démissionnaire reste en place. Il continue à expédier les affaires courantes en sachant qu'il ne peut plus compter, à ce moment, sur le concours des chambres.

Le 13 juin 2010, les Chambres sont renouvelées. Le 14 juin, le premier ministre présente, une deuxième fois, sa démission au Roi. Celui-ci l'accepte à nouveau. En application de l'arrêté royal du 7 mai 2010 portant convocation des collèges électoraux pour l'élection des chambres législatives fédérales ainsi que convocation des nouvelles chambres législatives fédérales, (*Moniteur belge*, 7 mai 2010, p. 25769), les nouvelles Chambres ne sont cependant amenées à se réunir que le mardi 6 juillet (article 2). La situation reste donc identique à celle évoquée au point précédent.

À partir du 6 juillet 2010, la Chambre des représentants entreprend de vérifier les pouvoirs de ses membres. Le Sénat, lui, procède aux mêmes vérifications mais doit également accueillir les sénateurs de communauté et désigner les sénateurs cooptés. Ces opérations réalisées, les assemblées sont en mesure d'exercer leurs fonctions. A titre d'exemples, la Conférence des présidents a autorisé, depuis le 27 janvier 1988, les députés à poser des questions orales en commission aux membres du gouvernement démissionnaire; en séance plénière, la Chambre des représentants a autorisé, le 20 juillet 2010, les députés à poser des questions écrites aux membres du gouvernement qui se trouveraient dans la même situation.

397. Les Chambres se trouvent, cependant, en présence d'un gouvernement qui est démissionnaire et

vervullen binnen de begrenzingen van wat de afhandeling van de lopende zaken toestaat. Daaruit vloeit bijvoorbeeld voort dat interpellaties niet denkbaar zijn.

Die situatie zal voortduren tot de ambtsaanvaarding op 6 december 2011 van de regering onder het premierschap van de heer Elio Di Rupo.

Tijdens een periode van lopende zaken vraagt de ontslagnemende regering zich geregeld af hoe het staat met haar eventuele vermogen wetsontwerpen in te dienen, gedaan te krijgen dat de Kamers over die ontwerpen debatteren en ze aannemen, om ze vervolgens te doen bekrachtigen, afkondigen en bekendmaken.

Vanaf 1988, en meer nog in 2007, hebben geleidelijk samenwerkingsvormen tussen de regering en de wetgevende Kamers ingang gevonden. Dat blijkt uit nota's, en vervolgens uit kennisgevingen van de Ministerraad alsook uit beraadslagingen door de Conferentie van voorzitters (in de Kamer van volksvertegenwoordigers) en door het Bureau (in de Senaat).

Op 24 september 2007 schreef eerste minister Guy Verhofstadt aan Kamervoorzitter Herman Van Rompuy het volgende: "het (is) uitgesloten dat een ontslagnemende regering wetsontwerpen indient in het Parlement (vertaling)". Dat verbod geldt echter niet voor "spoedeisende ontwerpen betreffende de continuïteit van de Staat (zoals voorlopige kredieten – met uitzondering van een budgettaire bijbepaling –, een financiewet, een legercontingent, instemmingen met verdragen (vertaling)" *(ibidem)*.

De Conferentie van voorzitters van haar kant verifieert of de ingediende wetsontwerpen kunnen worden beschouwd als ressorterend onder de categorie "lopende zaken"; op 29 april 2010 oordeelde zij dat het haar toekwam om in die aangelegenheid "bij consensus" een beslissing te treffen; de Conferentie van voorzitters heeft tijdens haar vergadering van 28 september 2010 aan die werkwijze herinnerd. Bij een positief antwoord komt het ook nog de met een dergelijk ontwerp belaste Kamercommissie toe dezelfde verificaties te verrichten.

398. Artikel 2 van de wet van 5 mei 1999 betreffende de gevolgen van de ontbinding van de Kamer van volksvertegenwoordigers voor de bij de Wetgevende Kamers aanhangige wetsontwerpen en wetsvoorstellen bepaalt: "In geval van ontbinding van de Kamer van volksvertegenwoordigers worden alle bij de Wetgevende Kamers aanhangige wetsontwerpen en wetsvoorstellen als niet-bestaande beschouwd". Ze vervallen.

qui ne saurait exercer les fonctions qui lui reviennent que dans les limites de ce que permet l'expédition des affaires courantes. Il en résulte, par exemple, que les interpellations ne sont pas concevables.

Cette situation va perdurer jusqu'à l'entrée en fonctions, le 6 décembre 2011, du gouvernement présidé par Elio Di Rupo.

En période d'affaires courantes, un gouvernement démissionnaire s'interroge régulièrement sur la capacité qui serait la sienne de déposer des projets de loi, d'obtenir que les Chambres en débattent et les adoptent, pour ensuite les sanctionner, les promulguer et les publier.

Des formes de collaboration entre le gouvernement et les Chambres législatives se sont progressivement instaurées à partir de 1988 et plus encore en 2007. Des notes puis des notifications du Conseil des ministres ainsi que des délibérations de la Conférence des présidents (à la Chambre des représentants) et du Bureau (au Sénat) rendent compte de ces pratiques.

Comme l'écrivait le 24 septembre 2007 le premier ministre Verhofstadt au président de la Chambre Herman Van Rompuy,"il (est) exclu qu'un gouvernement démissionnaire dépose des projets de loi au Parlement". Cette interdiction ne vaut pas, cependant, pour "des projets urgents qui concernent la continuité de l'État (tels que crédits provisoires – à l'exception d'un cavalier budgétaire –, loi de finances, contingent de l'armée, approbation de traités" (*ibidem*).

La Conférence des présidents vérifie, pour sa part, si les questions traitées dans les projets de loi déposés peuvent être considérées comme relevant de la catégorie des affaires courantes; le 29 avril 2010, elle a considéré qu'il lui revenait de trancher cette question "par consensus"; elle a rappelé cette pratique lors de sa réunion du 28 septembre 2010. Si la réponse est positive, il revient encore à la commission de la Chambre qui est saisie d'un tel projet de procéder aux mêmes vérifications.

398. Selon l'article 2 de la loi du 5 mai 1999 relative aux effets de la dissolution des Chambres législatives à l'égard des projets et propositions de loi dont elles sont saisies, "en cas de dissolution de la Chambre des représentants, sont considérés comme non avenu(e)s tous (toutes) les projets et propositions de loi dont les Chambres législatives sont saisies". Ils sont caduques.

399. Op 13 juni 2010 vinden federale verkiezingen plaats. In de Vlaamse kieskringen wordt de N-VA met 27,8 % van de stemmen de grootste partij voor de Kamer van volksvertegenwoordigers. In de Waalse kieskringen is dat de PS, met 37,6 % van de stemmen. Op 17 juni 2010 stelt Koning Albert II N-VA-voorzitter de heer Bart De Wever aan als informateur. Op 8 juli 2010 dient de heer Bart De Wever zijn verslag in bij de Koning. Dezelfde dag stelt de Koning PS-voorzitter Elio Di Rupo aan als preformateur. Op 25 juli 2010 worden de onderhandelingen over de staatshervorming opgestart. Zeven partijen nemen eraan deel: PS, cdH, Ecolo, N-VA, CD&V, sp.a en Groen!. Op 28 augustus 2010 formuleert de preformateur een algemeen voorstel, dat evenwel door CD&V en N-VA wordt verworpen. Daarop dient de heer Elio Di Rupo op 29 augustus 2010 zijn ontslag in bij de Koning, die dit weigert.

400. Op 31 augustus 2010 ontmoet de heer Bart De Wever een delegatie van de MR, onder leiding van de heer Didier Reynders.

401. Op 3 september 2010 stelt de preformateur een nieuwe nota over de staatshervorming voor aan de zeven partijen die deelnemen aan de onderhandelingen. N-VA en CD&V verwerpen de daarin geformuleerde voorstellen. De heer Elio Di Rupo dient zijn ontslag in bij de Koning, die dit de volgende dag aanvaardt.

402. Op 4 september 2010 belast de Koning Kamervoorzitter André Flahaut (PS) en Senaatsvoorzitter Danny Pieters (N-VA) met een bemiddelingsopdracht om de onderhandelingen voor de vorming van een regering te herstarten. Die opdracht levert geen resultaten op.

403. Op 8 oktober 2010 belast de Koning de heer Bart De Wever met een verduidelijkingsopdracht van 10 dagen om de standpunten van de onderhandelaars over de staatshervorming dichter bij elkaar te brengen. Op 17 oktober 2010 bezorgt de heer Bart De Wever de onderhandelaars zijn verslag. De Franstalige partijen verwerpen dit.

404. Op 21 oktober 2010 wordt de heer Johan Vande Lanotte door de Koning aangesteld als bemiddelaar. Bij de vaststelling dat twee van de zeven partijen die aan de onderhandelingstafel zitten, weigeren te onderhandelen op basis van zijn nota van 3 januari 2011 over de staatshervorming, vraagt de heer Johan Vande Lanotte de Koning op 6 januari 2011 om van zijn taak te worden ontheven.

405. De heer Olivier Henin, kabinetschef van vice-eerste minister Didier Reynders, stelt dat de externe druk eind 2010 almaar sterker werd: “er waren bijna

399. Le 13 juin 2010 ont lieu des élections fédérales. Dans les circonscriptions flamandes, le premier parti est la N-VA avec 27,8 % des suffrages à la Chambre des représentants. Dans les circonscriptions wallonnes, c’est le PS avec 37,6 % des voix. Le 17 juin 2010, le Roi Albert II nomme M. Bart De Wever, président de la N-VA, informateur. Le 8 juillet 2010, ce dernier remet son rapport au Roi. Le même jour, le Roi nomme M. Elio Di Rupo, président du PS, préformateur. Des négociations sont entamées à parti du 25 juillet 2010 sur la réforme de l’État entre sept partis: PS, cdH, Ecolo, N-VA, CD&V, sp.a et Groen!. Le 28 août 2010, le préformateur formule une proposition globale qui sera rejetée par le CD&V et la N-VA. M. Di Rupo remet dès lors sa démission le 29 août 2010 au Roi, qui la refuse.

400. Le 31 août 2010, M. Bart De Wever rencontre une délégation du MR, emmenée par M. Didier Reynders.

401. Le 3 septembre 2010, le préformateur présente aux sept partis qui participent aux négociations une nouvelle note sur la réforme de l’État. La N-VA et le CD&V refusent ces propositions. M. Elio Di Rupo remet sa démission au Roi, qui l’acceptera le lendemain.

402. Le 4 septembre 2010, le Roi charge le président de la Chambre, M. André Flahaut (PS), et le président du Sénat, M. Danny Pieters (N-VA), “d’une mission de médiation pour relancer les négociations en vue de la formation du gouvernement”. Cette mission n’aboutira pas.

403. Le 8 octobre 2010, le Roi charge M. Bart De Wever d’une mission de clarification de 10 jours visant à rapprocher les points de vue des négociateurs sur la réforme de l’État. Le 17 octobre 2010. M. Bart De Wever leur transmet son rapport. Les partis francophones le rejettent.

404. Le 21 octobre 2010, M. Johan Vande Lanotte est désigné conciliateur par le Roi. Constatant que deux des sept partis à la table des négociations refusent de négocier sur la base de sa note du 3 janvier 2011 relative à la réforme de l’État, M. Johan Vande Lanotte demande au Roi, le 6 janvier 2011, d’être déchargé de sa mission.

405. M. Olivier Henin, chef de cabinet du vice-premier ministre Didier Reynders, relate que fin 2010, la pression externe se fait de plus en plus forte: “il y avait des

wekelijks vergaderingen van de Eurogroep en van Ecofin, waarop de crisis in verband met de staatsschulden werd besproken en waar sommige landen (Ierland, Griekenland) onder druk van de markten stonden. De vraag die daar rees, volgens de heer Olivier Henin, was of één van de volgende landen op de lijst niet België zou zijn, meer bepaald omdat de lopende zaken er bleven duren."[308].

406. De heer Serge Govaert, deskundige van het CRISP, beschrijft de situatie als volgt: "De Koning houdt zijn beslissing over het ontslag van de heer Johan Vande Lanotte in beraad. Onder druk van de wereldwijde conjunctuur wordt uiteindelijk, op 10 januari 2011, een uitzonderlijke beslissing genomen: geen beslissing om een voorlopige regering te vormen, maar wel om de ontslagnemende eerste minister ermee te belasten een begroting voor het beginnende jaar voor te bereiden. Het persbericht van het Paleis preciseert dat de regering in lopende zaken de begroting voor 2011 moet voorbereiden, met als doel ervoor te zorgen dat het saldo van die begroting beter uitvalt dan wat met de Europese autoriteiten is overeengekomen (vertaling)".[309].

407. Op 11 januari 2011 vraagt de Koning de heer Johan Vande Lanotte zijn opdracht voort te zetten en daarbij vooral het gesprek aan te gaan met de twee grootste partijen. Aangezien ook die taak tot een impasse leidt, dient de heer Johan Vande Lanotte op 26 januari 2011 opnieuw zijn ontslag in bij de Koning, die het ditmaal aanvaardt.

408. Op 27 januari 2011 vat de Koning een reeks raadplegingen aan. Voor het eerst sinds het begin van de crisis worden ook de voorzitters van de liberale partijen uitgenodigd.

409. Op 2 februari 2011 stelt de Koning MR-voorzitter Didier Reynders aan als informateur. "Dezelfde dag belast Hij voorts ontslagnemend eerste minister Yves Leterme ermee de begroting voor 2011 bij het Parlement in te dienen en met zijn regering in lopende zaken alle nodige economische, sociale en financiële maatregelen te treffen om het welzijn van de burgers te vrijwaren" (vertaling)[310]. Op 16 februari 2011 dient de informateur een schriftelijk verslag in bij de Koning, die de heer Didier Reynders' opdracht verlengt.

[308] Hoorzitting met de heer Olivier Henin, 10 mei 2017, CRIV 54 K029, p. 3.

[309] Serge Govaert, "*Les négociations communautaires et la formation du gouvernement Di Rupo (juin 2010 – décembre 2011)", Courrier hebdomadaire du CRISP*, 2012/19 (n° 2144-2145), punt 104.

[310] *Ibidem*, punt 124.

réunions quasi hebdomadaires de l'Eurogroupe et de l'Ecofin où il était question de la crise des dettes souveraines, où un certain nombre de pays (Irlande, Grèce) étaient sous pression des marchés. Selon Mr. Olivier Henin, la question qui s'y posait était de savoir si l'un des prochains pays sur la liste n'était pas la Belgique, notamment en raison du fait que les affaires courantes y perduraient."[308].

406. M. Serge Govaert, expert du CRISP, décrit la situation comme suit: "Le Roi tient en suspens sa décision sur la démission de M. Johan Vande Lanotte. La pression de la conjoncture économique mondiale finit, le 10 janvier 2011, par entraîner une décision exceptionnelle: non pas celle de former un gouvernement provisoire, mais celle de charger le premier ministre sortant de préparer un budget pour l'année qui commence. Le communiqué du Palais précise que "le gouvernement en affaires courantes doit préparer le budget 2011 avec comme objectif que le solde de ce budget soit meilleur que celui convenu avec les autorités européennes".[309].

407. Le 11 janvier 2011, le Roi demande à M. Johan Vande Lanotte de poursuivre sa mission "en dialogue privilégié avec les deux plus grands partis". Devant l'impasse de cette mission, M. Vande Lanotte remet, une nouvelle fois, sa démission au Roi le 26 janvier 2011, qui l'accepte.

408. Le 27 janvier 2011, le Roi entame une série de consultations et, pour la première fois depuis le début de la crise, les présidents des partis libéraux sont également invités.

409. Le 2 février 2011, le Roi désigne M. Didier Reynders, président du MR, comme informateur. "Le même jour, il charge par ailleurs M. Yves Leterme, premier ministre démissionnaire, de déposer au Parlement le budget 2011 et de prendre avec son gouvernement en affaires courantes toutes les mesures nécessaires sur le plan économique, social et financier pour préserver le bien-être des citoyens"[310]. Le 16 février 2011, l'informateur présente son rapport écrit au Roi et ce dernier prolonge sa mission.

[308] Audition de M. Olivier Henin, 10 mai 2017, CRIV 54 K029, p. 3.

[309] Serge Govaert, "Les négociations communautaires et la formation du gouvernement Di Rupo (juin 2010 – décembre 2011)", Courrier hebdomadaire du CRISP, 2012/19 (n° 2144-2145), point 104.

[310] *Ibidem*, point 124.

410. Op 1 maart 2011 bezorgt de heer Didier Reynders zijn definitief rapport aan de Koning, die hem van zijn opdracht ontlast.

411. Op 2 maart 2011 wijst de Koning de heer Wouter Beke, voorzitter van CD&V, aan als onderhandelaar, om een institutioneel akkoord voor te bereiden. Dezelfde dag kondigt de heer Wouter Beke aan dat hij vooral zal werken met de voorzitters van de twee grootste partijen. Hij pleegt overleg met negen partijen: PS, MR, cdH, Ecolo en Groen!, sp.a, Open Vld, CD&V en N-VA. Op 12 mei 2011 bezorgt de heer Wouter Beke zijn slotconclusies aan de Koning.

412. Op 16 mei 2011 wijst de Koning, na een consultatieronde met de negen onderhandelende partijen, de heer Elio Di Rupo aan als formateur. Op 4 juli 2011 bezorgt de formateur zijn formatienota aan de andere partijen. De heer Bart De Wever kondigt op 7 juli 2011 zijn weigering aan om op basis van die nota te onderhandelen. De heer Wouter Beke kondigt aan dat het nutteloos is zonder de N-VA te onderhandelen.

413. Op 8 juli 2011 biedt de formateur zijn ontslag aan de Koning aan, die het in beraad houdt. Er wordt aangegeven dat “gelet op de ernst van de politieke situatie (…) elke politieke verantwoordelijke van ons land enkele dagen de tijd moet nemen om na te denken, teneinde de gevolgen van de politieke toestand in te schatten en denksporen voor een oplossing uit te werken” (vertaling).

414. Op 13 juli 2011 vraagt de heer Wouter Beke aan de formateur om zijn nota op verschillende punten te wijzigen. Op 14 juli 2011 roept de heer Elio Di Rupo de vertegenwoordigers van de zeven tot onderhandelingen over zijn nota bereid zijnde partijen op om een stand van zaken op te maken. Van 15 tot 20 juli 2011 hebben de zeven tot bespreking van de nota akkoord gegane partijen, alsook CD&V, een ontmoeting. In de loop van de avond van 21 juli 2011 kondigt de aftredende formateur aan de Koning aan dat onderhandelingen tussen de partijen kunnen van start gaan. De N-VA maakt geen deel meer uit van de onderhandelingen.

415. Die onderhandelingen leiden tot een communautair akkoord tussen acht politieke partijen (PS, sp.a, MR, Open Vld, CD&V, cdH, Ecolo, Groen) op 11 oktober 2011 waarna socio-economische onderhandelingen worden afgerond met de vorming van een regering bestaande uit 6 politieke partijen (PS, sp.a, MR, Open Vld, cdH en CD&V) op 6 december 2011.

416. Die lange periode van lopende zaken en regeringsvorming werd in het Parlement gekenmerkt door de goedkeuring van diverse wetsvoorstellen met wisselende meerderheden. Mevrouw Gwendolyn Rutten

410. Le 1er mars 2011, M. Didier Reynders remet son rapport définitif au Roi, qui le décharge de sa mission.

411. Le 2 mars 2011, le Roi désigne M. Wouter Beke, président du CD&V, comme négociateur “pour préparer un accord institutionnel”. Le même jour, M. Wouter Beke annonce qu’il travaillera “en concertation privilégiée avec les présidents des deux plus grands partis”. Il se concerte avec neuf partis: PS, MR, cdH, Ecolo et Groen!, sp.a, Open Vld, CD&V et N-VA. Le 12 mai 2011, M. Wouter Beke remet au Roi ses conclusions finales.

412. Le 16 mai 2011, après avoir effectué un tour de consultations des neufs partis négociateurs, le Roi désigne M. Elio Di Rupo comme formateur. Le 4 juillet 2011, le formateur envoie sa note de formation aux autres partis. M. Bart De Wever annonce le 7 juillet 2011 son refus de négocier sur la base de cette note. M. Wouter Beke annonce qu’il est inutile de négocier sans la N-VA.

413. Le 8 juillet 2011, le formateur présente sa démission au Roi, qui la tient en suspens indiquant que “compte tenu de la gravité de la situation politique (...), chaque responsable politique du pays prenne quelques jours de réflexion pour mesurer les conséquences de la situation politique et chercher des pistes de solution”.

414. Le 13 juillet 2011, M. Wouter Beke demande au formateur de modifier sa note sur différents points. Le 14 juillet, M. Elio Di Rupo convoque les représentants des sept partis prêts à négocier sa note afin de faire le point. Du 15 au 20 juillet 2011, les sept partis ayant marqué leur accord pour discuter de la note ainsi que le CD&V se rencontrent. Dans la soirée du 21 juillet 2011, le formateur démissionnaire annonce au Roi que des négociations peuvent commencer entre ces partis. La N-VA ne participe plus aux négociations.

415. Ces négociations ont conduit à la conclusion d’un accord institutionnel entre 8 partis politiques (PS, sp.a, MR, Open Vld, CD&V, cdH, Ecolo, Groen!) le 11 octobre 2011. Après cela, des négociations socio-économiques se sont conclues par le formation d’un gouvernement qui comprend 6 partis (PS, sp.a, MR, Open Vld, CD&V, cdH) le 6 décembre 2011.

416. Cette longue période d’affaires courantes et de formation du gouvernement a été caractérisée au Parlement par l’adoption de diverses propositions de loi par des majorités à géométrie variable. Mme Gwendolyn

zei over deze wisselmeerderheden in het Parlement het volgende voor de onderzoekscommissie: "Er kon dus ook over wetgeving worden gestemd, ook al was er nog geen nieuwe regering gevormd en was er dus ook nog geen vaste meerderheid. Ik herinner graag aan de voorbeelden van die parlementaire vrijheid, door mij wel gesmaakt, bijvoorbeeld de regelgeving inzake asiel en migratie die toen is uitgewerkt, de quota voor vrouwen in raden van bestuur en het boerkaverbod."[311]

6. Initiatieven van het *Antwerp World Diamond Center* (AWDC) in de periode van lopende zaken (september 2010 – januari 2011)

417. In de herfst van 2010 wordt het gerechtelijk dossier HSBC geopend in Antwerpen[312]. Nadat de BBI op 7 juli 2010 de HSBC-lijst in handen krijgt op basis van een uitwisselingsverdrag met Frankrijk[313], komt op 14 september 2010 ook het Parket van Antwerpen in het bezit van de CD-ROM met de Belgische HSBC-rekeninghouders. Op 17 september 2010 verzoeken de heren Axel Haelterman en Raf Verstraeten om een onderhoud met de heer Yves Liégeois met betrekking tot een kaderregeling voor minnelijke schikkingen in de HSBC-dossiers[314]. Die vergadering gaat door op 5 oktober 2010[315]. Aanwezig zijn de heer Axel Haelterman voor AWDC en de heren Yves Liégeois, Herman Dams[316] en de heer Flor De Mond.[317] De heer Raf Verstraeten zegt hierover het volgende in de onderzoekscommissie: "De vraag die toen rees, luidde als volgt. Stel, hypothetisch, dat een dergelijke globale benadering van die problematiek mogelijk zou zijn, hoe zou het openbaar ministerie dan reageren in relatie tot die problematiek? In die context, voor het geval dat er sprake zou zijn van een dergelijk fiscaal akkoord, rees de vraag of het mogelijk was om aan het parket te vragen hoe het zou reageren of welke houding het zou aannemen. Ik herinner mij daarover een vergadering met de heer Liégeois, samen met collega Haelterman. De heer Liégeois heeft ons hoffelijk maar heel kordaat wandelen gestuurd. Hij stelde dat het om een probleem van individuele cliënten en individuele diamantairs ging, maar niet over een sectoraal probleem. Hij zei dat het hem

311 Hoorzitting met mevrouw Gwendolyn Rutten, 17 mei 2017, CRIV K033, p. 2.
312 Hoorzitting met de heer Peter Van Calster, 22 maart 2017, CRIV 54 K017, p. 5.
313 Mondelinge vraag nr. 5052 van de heer Dirk Van der Maelen dd. 7 juni 2011.
314 Hoge Raad voor Justitie, Verslag van het bijzonder onderzoek naar "de diamantoorlog", 27 maart 2012.
315 *Ibidem.*
316 De heer Herman Dams was procureur des Konings voor het arrondissement Antwerpen.
317 Ereloonnota's van de heer Raf Verstraeten en brief AWDC aan de parlementaire onderzoekscommissie.

Rutten a indiqué ce qui suit devant la commission d'enquête au sujet de ces majorités à géométrie variable: "Il était donc aussi possible de voter sur des textes législatifs, même si un nouveau gouvernement n'était pas encore formé et qu'il n'y avait par conséquent pas encore de majorité fixe. Parmi les exemples de cette liberté parlementaire, qui n'était pas pour me déplaire, je rappelle volontiers la réglementation relative à l'asile et la migration élaborée à cette époque, les quotas de femmes dans les conseils d'administration et l'interdiction du port de la burqa."[311] (traduction)

6. Initiatives de l'*Antwerp World Diamond Centre* (AWDC) dans la période d'affaires courantes (septembre 2010 – janvier 2011)

417. À l'automne 2010, le dossier pénal HSBC est ouvert à Anvers[312]. L'ISI obtient la liste HSBC, le 7 juillet 2010, en vertu d'un accord d'échange avec la France[313]. Puis, le 14 septembre 2010, le parquet d'Anvers obtient également le CD-ROM contenant les noms des Belges titulaires d'un compte auprès de HSBC. Le 17 septembre 2010, MM. Axel Haelterman et Raf Verstraeten demandent un entretien avec M. Yves Liégeois à propos de la réglementation applicable aux transactions dans les dossiers HSBC[314]. Cette réunion a lieu le 5 octobre 2010[315]. Sont présents: M. Axel Haelterman pour AWDC et MM. Yves Liégeois, Herman Dams[316] et Flor De Mond.[317] M. Raf Verstraeten a précisé en commission d'enquête: "La question soulevée à l'époque était la suivante. Dans l'hypothèse où une telle approche globale de cette problématique serait possible, comment le ministère public réagirait-il face à cette problématique? Dans ce contexte, au cas où il existerait un tel accord fiscal, le tout serait de savoir s'il serait possible de demander au parquet comment il réagirait ou quelle attitude il adopterait. Je me souviens d'une réunion tenue à ce sujet avec M. Yves Liégeois, et avec le collègue Haelterman. M. Liégeois nous a poliment mais très résolument éconduits. Il a précisé qu'il s'agissait d'un problème de clients individuels et de diamantaires individuels, mais non d'un problème sectoriel. Il a dit qu'il était désolé, mais qu'il ne souhaitait pas en parler avec nous. Tel était le point de vue du parquet général. Si tel était effectivement le point

311 Audition de Mme Gwendolyn Rutten, 17 mai 2017, CRIV 54 K033, p. 2.
312 Audition de M. Peter Van Calster, 22 mars 2017, CRIV 54 K017, p. 5.
313 Question orale n° 5052 de M. Dirk Van der Maelen du 7 juin 2011.
314 Conseil supérieur de la Justice, Rapport de l'enquête spéciale "la guerre du diamant", 27 mars 2012.
315 *Ibidem.*
316 M. Herman Dams était procureur du Roi de l'arrondissement d'Anvers.
317 Notes d'honoraires de M. Raf Verstraeten et lettre de l'AWDC à la commission d'enquête parlementaire.

speet, maar dat hij daarover met ons niet wilde praten. Dat was het standpunt van het parket-generaal. Als dat inderdaad het standpunt is van het parket-generaal, zo redeneerden wij, dan valt er langs die kant op fiscaal-penaal vlak alvast geen oplossing te bespreken."[318]

418. De heer Peter Van Calster oppert in zijn hoorzitting van 22 maart 2017 de volgende persoonlijke hypothese: "In het najaar van 2010 wordt het strafrechtelijk dossier HSBC in Antwerpen opgestart. Bijna onmiddellijk drongen de heren Haelterman en Verstraeten aan op schikkingen. (…) Het gerechtelijk onderzoek Monstrey is voor de onderzoeksrechter in het eerste kwartaal van 2011 rond. Het gerechtelijk onderzoek Omega Diamonds wordt eveneens in deze periode beëindigd. Het dossier wordt door de onderzoeksrechter aan het parket meegedeeld."[319]

419. Volgens de stukken waarover de onderzoekscommissie beschikt, bezorgt de heer Axel Haelterman op 12 oktober 2010 het wetsvoorstel verruimde minnelijke schikking in strafzaken aan de heer Jan Jambon met oog op inbrenging in de onderhandelingen over het regeerakkoord. De heer Axel Haelterman verwijst naar een ontmoeting met de heer Jan Jambon een week eerder[320]. De heer Axel Haelterman contacteert ook het VBO om steun te vragen voor het voorstel[321].

420. In een e-mail van 22 november 2010[322] rapporteert de heer Axel Haelterman aan AWDC het volgende: "*Servais Verherstraten (in concertation with Jan Jambon) will now set up a meeting with representatives of the PS, the Spa and the cdH to see whether both texts extended amicable settlement and seizures, could be voted in Parliament (absent a government). I have noticed that PS/Spa have introduced in Parliament a new proposal on amending rules of Belgian bank secrecy. This creates the opportunity to link all of this together in a package where each party finds something that it wants (quasi identical package as was on the table before the government fell away..*)". In een andere e-mail van 22 november 2010 van de heer Axel Haelterman aan AWDC lezen we het volgende: *"Well… now would be a good moment to try to find out whether burgemeester Patrick Jansen would be willing to invite his Spa Colleagues to view these proposals with some level of sympathy…"* De meeting tussen AWDC en de heer Patrick Janssens was gepland op 25 november 2010. De onderzoekscommissie heeft niet kunnen verifiëren of deze meeting ook effectief heeft plaatsgevonden.

[318] Hoorzitting met de heer Raf Verstraeten, 7 juni 2017, CRIV 54 K021, p. 36.
[319] Hoorzitting met de heer Peter Van Calster, 22 maart 2017, CRIV 54 K017.
[320] Documenten overgemaakt door het AWDC, bijlage 1, deel III.
[321] *Ibidem.*
[322] Documenten overgemaakt door het AWDC, bijlage 1, Deel III.

de vue du parquet général, nous estimions qu'aucune solution sur le plan pénal fiscal ne pourrait en tout cas être examinée de ce côté. (traduction)"[318]

418. Lors de son audition du 22 mars 2017, M. Peter Van Calster émet l'hypothèse personnelle suivante: "Le dossier répressif HSBC est ouvert à Anvers à l'automne 2010. MM. Haelterman et Verstraeten ont demandé des transactions quasi immédiatement. (…) Pour le juge d'instruction, l'instruction du dossier Monstrey est achevée au cours du premier trimestre de 2011. L'instruction du dossier Omega Diamonds est également achevée au cours du de cette période. Ce dossier est transmis au parquet par le juge d'instruction. (traduction)"[319]

419. Selon la documentation dont la commission d'enquête dispose, M. Axel Haelterman soumet le 12 octobre 2010 la proposition concernant la transaction pénale élargie à M. Jan Jambon en vue de sa prise en compte au cours des négociations sur l'accord de gouvernement. M. Axel Haelterman renvoie à sa rencontre avec M. Jan Jambon une semaine plus tôt[320]. M. Axel Haelterman a également contacté la FEB pour lui demander de soutenir cette proposition[321].

420. Dans un mail du 22 novembre 2010[322], M. Axel Haelterman rapporte ceci à l'AWDC: "*Servais Verherstraten (in concertation with Jan Jambon) will now set up a meeting with representatives of the PS, the Spa and the cdH to see whether both texts extended amicable settlement and seizures, could be voted in Parliament (absent a government). I have noticed that PS/Spa have introduced in Parliament a new proposal on amending rules of Belgian bank secrecy. This creates the opportunity to link all of this together in a package where each party finds something that it wants (quasi identical package as was on the table before the government fell away.)*". Dans un autre mail du 22 novembre 2010 de M. Axel Haelterman à l'AWDC, figure ce qui suit: "*Well… now would be a good moment to try to find out whether burgemeester Patrick Jansen would be willing to invite his Spa Colleagues to view these proposals with some level of sympathy…*" La réunion entre l'AWDC et M. Patrick Janssens était prévue le 25 novembre 2010. La commission d'enquête n'a pas pu vérifier si cette réunion a eu effectivement lieu.

[318] Audition de M. Raf Verstraeten, 7 juin 2017, CRIV 54 K021, p. 36.
[319] Audition de M. Peter Van Calster, 22 mars 2017, CRIV 54 K017.
[320] Documents communiqués par l'AWDC, annexe 1, partie III.
[321] *Ibidem.*
[322] Documents communiqués par l'AWDC, annexe 1, Partie III.

421. Op 24 november 2010, in reactie op de vraag van de heer Stéphane Fischler of er al nieuws is rond het dossier-HSBC, antwoordt de heer Axel Haelterman: "Niets. Ik mailde Frank Philipsen (administrateur-generaal van de BBI, nvdr.)[323] begin vorige week. Geen enkele reactie.". In diezelfde mail legt hij uit dat hij net getelefoneerd heeft met het kabinet van de minister van Financiën, maar men daar zelfs de telefoon niet meer opneemt, hij blijft proberen. De heer Alex Haelterman wijst ook nog op het volgende: "Ik zal Rudy Volders eens voor een "bij-praat lunch" uitnodigen, ook om het te hebben over zijn plannen na afloop van de liberale kabinetsperiode."[324] Op de vraag of de heer Axel Haelterman op die lunch met de heer Rudy Volders over de minnelijke schikking in strafzaken heeft gesproken, zei de heer Rudy Volders voor de onderzoekscommissie[325] dat het contact betrekking had op het plan 2020 van de diamantsector.[326] [327]

422. Op 2 december 2010 deelt een medewerker van de CD&V-fractie aan de heer Axel Haelterman mee dat het CD&V-wetsvoorstel over de verruimde minnelijke schikking aan de diensten van de Kamer werd bezorgd met het oog op een drukproef. De heer Axel Haelterman stuurt de e-mail van de CD&V-fractie door naar het AWDC op 3 december 2010 met als commentaar: "ter info in bijlage de finale teksten

[323] Destijds onderzocht de BBI in het kader van de HSBC-zaak dossiers van belastingplichtigen, onder wie diamantairs. Dat gebeurde nadat een gewezen informaticus van die Zwitserse bank de Franse autoriteiten een cd-rom had bezorgd met de namen van de Europese cliënten die hun spaartegoeden bij die bank hadden ondergebracht.

[324] Documentatie overgemaakt door AWDC: Mail Fischler aan Haelterman van 24 november 2010 om 9h33; Mail Haelterman aan Fischler van 24 november 2010 om 14h19.

[325] Hoorzittingen met de heer Rudy Volders, 22 mei 2017, CRIV 54 K034, p. 22 en 14 juni 2017, CRIV 54 K040, pp. 10-15.

[326] Hoorzitting met de heer Rudy Volders, 22 mei 2017, CRIV 54 K034, p. 22: "Nee, ik heb met de heer Haelterman enkel contact gehad over het plan 2020 van de sector. Plan 2020 van de diamantsector. U weet dat er sinds de jaren '90 een controlemethodiek is uitgewerkt om, laten wij zeggen, op een pragmatische manier de diamantsector te kunnen taxeren. Het is in dat verband dat hij mij wou contacteren. Dat ging niet alleen over de fiscale maatregelen, de fiscale controlemethodiek die wat achterhaald was, maar ook over beveiliging van de Jodenwijk en dit en dat. Het was een globaal plan. Eigenlijk was het een contact ter voorbereiding van een contact met de minister zelf. Maar, laat ik het zo zeggen, Reynders had toen ook een koninklijke opdracht, en op het einde ging het vrij hard. Hij is dus gewoon niet meer op het kabinet gekomen. Wij waren in lopende zaken en hadden vanaf oktober 2011 andere katten te geselen. De MR zat toen opnieuw in de onderhandelingen. De kabinetschef van Financiën moest dan ook de regeringsonderhandelingen meemaken, zeker voor het fiscaal luik van het regeerakkoord van de regering-Di Rupo. Het is er dus niet meer van gekomen. Wij hebben het contact met de minister niet meer kunnen voorbereiden, maar als u spreekt over de diamantsector, dan was dat in het kader van het plan 2020 van de betrokken organisatie."

[327] Op 8 februari 2012 werd het masterplan projet 2020 van de diamantsector gepubliceerd.

421. Le 24 novembre 2010, en réponse à la question de M. Stéphane Fischler demandant si il y a des nouvelles dans le dossier HSBC, M. Axel Haelterman lui répond ce qui suit par courriel: "Aucune nouvelle. J'ai envoyé un mail à Frank Philipsen – ndl: administrateur général de l'ISI[323] – au début de la semaine dernière. Aucune réaction.". Dans le même courriel, il explique qu'il vient de téléphoner au cabinet du ministre des Finances mais que l'on n'y répond même plus au téléphone et qu'il continue d'essayer. M. Axel Haelterman indique également ce qui suit: "Je vais inviter Rudy Volders à un "*bij-praat lunch*" de suivi, aussi pour parler de ses projets après la fin du cabinet libéral"[324] (traduction). A la question de savoir s'il a évoqué la transaction pénale avec M. Axel Haelterman, M. Rudy Volders[325] répond devant la commission d'enquête que le contact concernait le plan 2020 du secteur du diamant.[326] [327]

422. Le 2 décembre 2010, un collaborateur du groupe CD&V indique à M. Axel Haelterman que la proposition de loi du CD&V relative à la transaction pénale élargie a été transmise aux services de la Chambre pour épreuve. M. Axel Haelterman transmet l'e-mail du groupe CD&V à l'AWDC le 3 décembre 2010 avec le commentaire suivant: "pour info, en annexe, les textes définitifs de cette autre proposition de loi, que nous

[323] Des dossiers de contribuables, parmi lesquels des diamantaires, sont à cette époque étudiés par l'ISI dans le cadre de l'affaire HSBC suite à la remise par un ancien informaticien de cette institution bancaire suisse, aux autorités françaises, d'un CD-ROM comprenant les noms des clients européens ayant placé leur épargne dans cette banque.

[324] Documentation communiquée par l'AWDC: Mail de Fischler à Haelterman du 24 novembre 2010 à 9h33; Mail de Haelterman à Fischler du 24 novembre 2010 à 14h19.

[325] Auditions de M. Rudy Volders, 22 mai 2017, CRIV 54 K034, p. 22 et 14 juin 2017, CRIV 54 K040, pp. 10 à 15.

[326] Audition de M. Volders, 22 mai 2017, CRIV 54 K034, p. 22: "Non, le contact avec M. Haelterman concernait uniquement le plan 2020 du secteur. Le plan 2020 du secteur du diamant. Vous savez que, depuis les années 1990, une méthode de contrôle a été élaborée afin, disons, de pouvoir taxer le secteur diamantaire de manière pragmatique. C'est dans ce cadre qu'il souhaitait me contacter. Ce plan concernait non seulement les mesures fiscales, la méthode de contrôle fiscal qui était quelque peu dépassée, mais aussi la sécurisation du quartier juif et diverses autres choses. Il s'agissait d'un plan global. En fait, ce contact devait préparer le contact avec le ministre lui-même. Mais, je dirais que M. Reynders avait également une mission royale à l'époque et cela a été très compliqué à la fin. Il n'est tout simplement plus venu au cabinet. Nous étions en période d'affaires courantes et à partir de 2011, nous avons eu d'autres chats à fouetter. Le MR participait alors aux négociations. Le chef de cabinet du ministre des Finances devait dès lors assister à ces négociations, a fortiori pour le volet fiscal de l'accord du gouvernement Di Rupo. Les choses ne se sont donc pas faites. Nous n'avons plus pu préparer le contact avec le ministre, mais s'il était question du secteur diamantaire, c'était dans le cadre du plan 2020 de l'organisation concernée" (traduction).

[327] Le 8 février 2012, le master plan projet 2020 du secteur du diamant est publié.

van dat andere wetsvoorstel, dat men nu ook vooruit duwt".[328]De goedkeuring tot drukken met betrekking tot het CD&V-wetsvoorstel over de verruimde schikking werd op 24 februari 2011 gegeven (zie *infra* vaststelling nr. 534). In zijn e-mail aan het AWDC van 3 december 2011 schrijft de heer Haelterman verder: "Ook N-VA is akkoord om te pogen beslag en minnelijke schikking erdoor te halen in ruil voor hun instemming met een aanpassing van de Belgische regels inzake het bankgeheim". N-VA heeft tegen de wet op de verruimde minnelijke schikking gestemd.

423. Op 8 december 2010 vindt de eerste hoorzitting plaats in de commissie voor de Financiën en de Begroting. De enige spreker die dag is de heer Axel Haelterman, die op 22 december 2010 aan de commissie nog een aanvullend antwoord bezorgt. De heer Axel Haelterman maakt tijdens deze hoorzitting een link met de minnelijke schikking in strafzaken (zoals hij op 22 november ook al had gesuggereerd aan het AWDC[329]: "Zo lijkt het ook aangewezen dat verbeterde onderzoeksmogelijkheden gepaard gaan met verbeterde mogelijkheden[330] tot afhandeling van de fiscale dossiers waarin de belastingplichtige en de belastingadministratie het, al dan niet onder toezicht van het parket, uiteindelijk in het kader van heffingen of dadingen zijn eens geworden[331].

424. Op 14 december 2010 rapporteert de heer Axel Haelterman aan AWDC over de meeting in de Kamer (zie vaststelling nr. 423). Wat het voorstel minnelijke schikking betreft, zegt de heer Axel Haelterman dat de parlementsleden zich achter zijn initiële idee schaarden, namelijk dat dit meer iets is voor de regering dan voor het Parlement. De onderzoekscommissie heeft geen zicht op welke parlementsleden hier bedoeld worden.[332]

425. Op 15 december 2010 wordt de tekst "bouwstenen voor de volgende legislatuur" door het College voor de strijd tegen de fiscale en sociale fraude goedgekeurd, met inbegrip van de minnelijke schikking in strafzaken.

426. Op 21 december 2010 rapporteert de heer Axel Haelterman aan AWDC met betrekking tot een stand van zaken in de HSBC-dossiers en eveneens over hoe

[328] Documentatie overgemaakt door het AWDC – bijlage 1 – Deel III b).
[329] Mail van de heer Axel Haelterman van 22 november 2010 uit documentatie overgemaakt door het AWDC, deel III.
[330] Redactionele noot: onderzoek in banken.
[331] *Stuk Kamer*, DOC 53 1312/001, p. 7.
[332] E-mail van de heer Axel Haelterman van 14 december 2010, bron: bijlage 2 bij de brief van de advocaat van AWDC aan de heer Patrick Gaudius, verbindingsmagistraat, van 4 oktober 2017.

poussons désormais également"[328] (traduction). Le bon à tirer relatif à la proposition de loi du CD&V relative à la transaction pénale élargie a été donné le 24 février 2011 (voir *infra* constatation n° 534). Dans son e-mail à l'AWDC du 3 décembre 2011, M. Haelterman ajoute: "La N-VA est, elle aussi, d'accord d'essayer de faire passer la saisie et la transaction en échange de leur accord sur une adaptation des règles belges relatives au secret bancaire" (traduction). La N-VA a voté contre la loi relative à l'élargissement de la transaction pénale.

423. Le 8 décembre 2010 a lieu la première audition en commission des Finances et du Budget. Ce jour-là, le seul orateur est M. Axel Haelterman, qui fournira encore le 22 décembre 2010 une réponse complémentaire à la commission. Lors de cette audition, M. Axel Haelterman fait un lien avec la transaction pénale, (comme il l'avait aussi déjà suggéré le 22 novembre à l'AWDC[329]: "C'est ainsi qu'il semble également judicieux que l'amélioration des possibilités d'enquête[330] s'accompagne d'une amélioration des possibilités de règlement des dossiers fiscaux dans lesquels le contribuable et l'administration fiscale, sous le contrôle ou non du parquet, se sont finalement accordés dans le cadre de prélèvements ou de transactions[331]. (traduction)

424. Le 14 décembre 2010, M. Axel Haelterman fait rapport de la réunion à la Chambre à l'AWDC (*cf.* constatation n° 423). Concernant la transaction pénale, M. Axel Haelterman indique que les parlementaires ont souscrit à son idée initiale, à savoir qu'il s'agit d'une question qui concerne davantage le gouvernement que le Parlement. La commission d'enquête n'a pas connaissance de l'identité des parlementaires concernés.[332]

425. Le 15 décembre 2010, le Collège pour la lutte contre la fraude fiscale et sociale approuve le texte "fondements pour la prochaine législature", y compris la transaction pénale.

426. Le 21 décembre 2010, M. Axel Haelterman fait rapport à l'AWDC au sujet de la situation concernant les dossiers HSBC et également à propos de l'état

[328] Documentation transmise par l'AWDC – annexe 1 – Partie III b).
[329] Courriel de M. Axel Haelterman du 22 novembre 2010 tiré de la documentation communiquée par l'AWDC, partie III.
[330] Note rédactionnelle: enquête en banque.
[331] *Doc. Chambre*, DOC 53 1312/001, p. 7.
[332] Courriel de M. Axel Haelterman du 14 décembre 2010, source: annexe 2 à la lettre de l'avocat de l'AWDC à M. Patrick Gaudius, magistrat de liaison, du 4 octobre 2017.

het staat met de wetsvoorstellen inbeslagnames en verruimde minnelijke schikking in strafzaken[333].

427. Begin januari 2011 verstuurt de BBI de kennisgevingen van indiciën van fiscale fraude naar de belastingplichtigen die ze geïdentificeerd heeft op basis van de HSBC-lijst[334].

428. Op 2 mei 2011 doet de heer Axel Haelterman verslag aan het AWDC. Hij schrijft: "Als jullie de teksten lezen, zullen jullie zien dat Van der Maelen van sp.a toch nog één keer de diamantsector vermeldt als reden waarom deze teksten er zo "snel snel" door moeten komen. Deze opmerking werd verder niet opgepikt, maar dreigt volgende week in de plenaire zitting waar deze tekst definitief gestemd zal worden, wel nogmaals herhaald te worden. Zoals jullie in De Standaard misschien wel hebben gelezen in mijn interview van twee weken geleden, heb ik gesteld dat mijn betrokkenheid bij deze wet mede voortkomt uit het feit dat ik als regeringsexpert ben opgetreden voor de hertekening van het "Charter van de belastingplichtige". Die verwijzing was een nuttige bliksemafleider."[335].

7. **Initiatieven van de heer Armand De Decker en mevrouw Catherine Degoul, inzake de verruimde minnelijke schikking (13 januari 2011 – 20 februari 2011)[336]**

429. Meerdere commissieleden hebben advocaat-generaal Patrick De Wolf en procureur-generaal Marc de le Court ondervraagd over de organisatie van een mogelijke bijeenkomst tussen de heer Patrick De Wolf en de heren Armand De Decker en Jonathan Biermann die zou hebben plaatsgevonden op 13 januari 2011. Deze bijeenkomst zou door de heer Marc de le Court geregeld zijn. Noch de heer Patrick De Wolf, noch de heer Marc de le Court kunnen zich deze bijeenkomst evenwel herinneren: De heer Patrick De Wolf verklaart hierover: ": (vertaling) Tijdens hoorzittingen[337] heeft men mij tevens meegedeeld dat hij mij op 13 januari een bezoek zou hebben gebracht. Ik heb daar helemaal geen weet van, of het moet zijn dat ik mij die dag helemaal niet meer herinner."[338] De heer Marc de le Court verklaart hierover:

[333] e-mail van de heer Trisevgeni (AWDC) van 14 december 2010, bron: bijlage 2 bij de brief van de advocaat van AWDC aan de heer Patrick Gaudius, verbindingsmagistraat, van 4 oktober 2017.

[334] Antwoord van de minister van financiën op vraag nr. 293 van de heer Dirk Van der Maelen van 2 maart 2011, zie *https://www.dekamer.be/QRVA/pdf/53/53K0030.pdf.*

[335] Documentatie overgemaakt door AWDC – bijlage 1 – Deel III b).

[336] Zie *infra* Luik III. Toepassing van de wet "verruimde minnelijke schikking voor strafzaken" tot de inwerkingtreding van de reparatiewet van 11 juli 2011. Vaststelling nr. 774.

[337] Redactionele noot: gerechtelijke hoorzittingen.

[338] Hoorzitting met de heer Patrick De Wolf, 10 mei 2017, CRIV 54 K030, p. 20.

d'avancement des propositions de loi relatives aux saisies et à la transaction pénale élargie[333].

427. Début janvier 2011, l'ISI envoie les notifications d'indices de fraude fiscale aux contribuables qu'elle a identifiés sur la base de la liste HSBC[334].

428. Le 2 mai 2011, M. Axel Haelterman fait rapport à l'AWDC. Il écrit: "Si vous lisez les textes, vous constaterez que Van der Maelen (sp.a) mentionne à nouveau l'intervention du secteur du diamant comme raison pour laquelle ces textes doivent être adoptés très rapidement. Ce point n'a pas été relevé ensuite mais risque d'être évoqué à nouveau la semaine prochaine, en séance plénière, où ce texte sera définitivement mis aux voix. Comme vous l'avez peut-être lu dans De Standaard, j'ai déclaré, dans mon interview, il y a deux semaines, que mon implication dans l'élaboration de cette loi découle notamment du fait que je suis intervenu en tant qu'expert du gouvernement dans le cadre de la refonte de la "Charte du contribuable". Cette référence était un paratonnerre utile."[335]. (traduction)

7. **Initiatives de M. Armand De Decker et Mme Catherine Degoul relative à la transaction pénale élargie (13 janvier 2011 – 20 février 2011)[336]**

429. Plusieurs membres de la commission ont interrogé l'avocat général Patrick De Wolf et le procureur général Marc de le Court à propos de l'organisation d'une réunion éventuelle entre M. Patrick De Wolf et MM. Armand De Decker et Jonathan Biermann, qui aurait eu lieu le 13 janvier 2011. Cette réunion aurait été organisée par M. Marc de le Court. Cependant, ni M. Patrick De Wolf, ni M. Marc de le Court ne se souviennent de cette réunion. M. Patrick De Wolf déclare à ce sujet: "Lors d'auditions[337], on m'a dit aussi qu'il serait venu chez moi le 13 janvier. Moi je n'ai pas du tout connaissance, ou je ne me souviens absolument pas de cette date-là."[338] M. Marc de le Court déclare à ce sujet: "Pour moi, cette chronologie ne tient pas la route. Je n'ai pas vu dans les pv d'audience de la

[333] Courriel de M. Trisevgeni (AWDC) du 14 décembre 2010, source: annexe 2 à la lettre de l'avocat de l'AWDC à M. Patrick Gaudius, magistrat de liaison, du 4 octobre 2017.

[334] Réponse du ministre des Finances à la question n° 293 de M. Dirk Van der Maelen du 2 mars 2011, voir *https://www.dekamer.be/QRVA/pdf/53/53K0030.pdf.*

[335] Documentation communiqués par AWDC – Annexe 1 – Partie III b).

[336] Voir *infra* Volet III. Application de la loi relative à la "transaction pénale élargie" jusqu'à l'entrée en vigueur de la loi réparatrice du 11 juillet 2011. Constatation n° 774.

[337] Note rédactionnelle: auditions judiciaires.

[338] Audition de M. Patrick De Wolf, 10 mai 2017, CRIV 54 K030, p. 20.

"(vertaling) Volgens mij houdt die tijdslijn geen steek. In de pv's van de rechtszittingen van de raadkamer heb ik de vermelding van advocaat De Decker niet gezien. Ik denk dus dat de heer De Decker het verkeerd voorheeft wanneer hij beweert dat hij mijn ambt heeft gecontacteerd lang vóór de beschikking van de raadkamer en voordat beroep kon worden ingesteld, vanaf het ogenblik dat deze beschikking werd betwist. Ik kan alleen maar zeggen dat die bewering niet klopt."[339]

430. De heer Armand De Decker sprak, wellicht op donderdag 17 februari 2011, de heer Stefaan De Clerck, minister van Justitie, in de marge van een plenaire vergadering. De heer Armand De Decker vroeg de heer Stefaan De Clerck dringend te zien over een dossier, zonder te preciseren[340]. Minister Stefaan De Clerck zag enkel tijdens het daarop volgende weekend in Kortrijk een mogelijkheid om dit te bespreken. De heer Armand De Decker bevestigde dat dit geen probleem was en vroeg of zondagavond schikte.[341]

De heer Stefaan De Clerck zei hierover in de onderzoekscommissie: "Op het ogenblik dat hij mij gevraagd heeft om mij te zien, heeft hij niet gezegd dat hij mij als advocaat wilde zien. Dat is gebeurd in een donderdagnamiddagsfeer van mondelinge vragen beantwoorden in de Kamer, Senaat, weg en weer lopen enzovoort, daar waren activiteiten. Hij heeft mij gezegd: ik moet u dringend zien over een dossier, zonder te preciseren"[342]. Verder zei de heer Stefaan De Clerck: "Mocht hij gezegd hebben dat het over een individueel dossier of over Chodiev ging, zou ik onmiddellijk gezegd hebben dat hij daarover niet moest beginnen"[343].

431. Op 18 februari 2011 beslist de raadkamer van de Rechtbank van Eerste Aanleg van Brussel om de heren Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch door te verwijzen naar de correctionele rechtbank. Volgens de heer Patrick De Wolf, meldt de heer Armand de Decker zich diezelfde voormiddag, na de beslissing van de raadkamer, op zijn bureau, zonder voorafgaande afspraak. De heer Armand De Decker draagt zijn toga en presenteert zich als advocaat van de heer Patokh Chodiev[344]. De heer Armand De Decker vraagt naar de intenties van het parket na de doorverwijzing van zijn cliënt naar de correctionele rechtbank[345].

[339] Hoorzitting met de heer Marc de le Court, 5 juli 2017, CRIV 54 K047, p. 12.
[340] Hoorzitting met de heer Stefaan De Clerck, 14 juli 2017, CRIV 54 K054, p. 4.
[341] *Ibidem*, p. 2.
[342] *Ibidem*, p. 4.
[343] *Ibidem*, p. 8.
[344] Hoorzitting met de heer Patrick De Wolf, 10 mei 2017, CRIV 54 K030, p. 15; hoorzitting met de heer Patrick De Wolf, 28 juni 2017, CRIV 54 K045, p. 8.
[345] Hoorzitting met de heer Patrick De Wolf, 10 mei 2017, CRIV 54 K030, p. 19.

Chambre du conseil la mention de l'avocat De Decker. Donc je pense que, quand M. De Decker soutient qu'il a contacté mon office bien avant l'ordonnance de la Chambre du conseil et l'instance d'appel qui s'ouvrait, à partir du moment où il y avait des appels contre cette ordonnance, cette allégation me paraît erronée. Je ne sais pas dire autrement qu'erronée."[339]

430. Probablement le jeudi 17 février 2011, M. Armand De Decker s'est entretenu avec M. Stefaan De Clerck, ministre de la Justice, en marge de la séance plénière. M. Armand De Decker a demandé à voir M. Stefaan De Clerck à propos d'un dossier urgent, sans préciser lequel[340]. M. Stefaan De Clerck a répondu qu'il ne pourrait examiner ce dossier qu'au cours du week-end suivant à Courtrai. M. Armand De Decker a confirmé que cela ne lui posait aucun problème et a demandé si le dimanche soir lui convenait.[341]

M. Stefaan De Clerck déclare à ce sujet devant la commission d'enquête: "Au moment où il a demandé à me voir, il n'a pas dit qu'il voulait me voir en qualité d'avocat. Ça s'est passé un jeudi après-midi, alors que les questions orales battaient leur plein à la Chambre, au Sénat, que je devais aller et venir, etc., il y avait de l'animation. Il m'a dit: je dois vous voir d'urgence à propos d'un dossier, sans préciser lequel"[342]. M. Stefaan De Clerck déclare ensuite: "S'il m'avait dit qu'il s'agissait d'un dossier individuel ou de Chodiev, je lui aurais immédiatement répondu que je ne voulais rien entendre"[343]. (traduction)

431. Le 18 février 2011, la chambre du conseil de Bruxelles décide de renvoyer MM. Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov et Alexandre Machkevitch devant le tribunal correctionnel. Selon M. Patrick De Wolf, le même avant-midi, après la décision de la chambre du conseil, M. Armand De Decker se présente à son bureau sans avoir pris de rendez-vous. M. Armand De Decker porte sa toge et se présente en qualité d'avocat de M. Patokh Chodiev[344]. M. Armand De Decker s'enquiert des intentions du parquet après le renvoi de son client devant le tribunal correctionnel[345].

[339] Audition de M. Marc de le Court, 5 juillet 2017, CRIV 54 K047, p. 12.
[340] Audition de M. Stefaan De Clerck, 14 juillet 2017, CRIV 54 K054, p. 4.
[341] *Ibidem*, p. 2.
[342] *Ibidem*, p. 4.
[343] *Ibidem*, p. 8.
[344] Audition de M. Patrick De Wolf, 10 mai 2017, CRIV 54 K030, p. 15. audition de M. Patrick De Wolf, 28 juin 2017, CRIV 54 K045, p. 8.
[345] Audition de M. Patrick De Wolf, 10 mai 2017, CRIV 54 K030, p. 19.

Er wordt tegelijk gesproken over een aanstaande wetswijziging inzake de minnelijke schikking in strafzaken.[346]

Tijdens zijn eerste getuigenis verklaart de heer Patrick De Wolf hierover voor de onderzoekscommissie: "Als ik het goed heb, heb ik dat ook tijdens mijn zitting gezegd. Ik denk dat ik er inderdaad op heb gewezen dat er mogelijk een evolutie op til was. Er dient in elk geval op te worden gewezen dat er een opschorting van de uitspraak zat aan te komen. Tot 9 maart stemde zelfs de magistraat van eerste aanleg in de raadkamer in met een opschorting van de uitspraak. Mocht een en ander nog veranderen, dan kon er nog altijd worden gesproken."[347]

Tijdens zijn tweede getuigenis, verklaart de heer Patrick De Wolf dat hij helemaal niet op de hoogte was van de evolutie van het wetsontwerp minnelijke schikking op politiek niveau in februari 2011. Hij zegt in zijn tweede getuigenis voor de onderzoekscommissie dat, als hij het over een eventuele evolutie had, dat dit betrekking had op het voorstel van 2008 die betrekking had op de uitbreiding van het toepassingsgebied van de minnelijke schikking, zoals opgenomen in het actieplan van 2008-2009. Hij verklaart hieromtrent het volgende in de onderzoekscommissie: "Ik ben in elk geval 100 % formeel: ik had geen weet van de evolutie op politiek niveau in februari".[348]

De heer Patrick De Wolf stelt dat dit de eerste en laatste keer is dat hij de heer Armand De Decker in de functie van advocaat heeft ontmoet in het kader van het gerechtelijk dossier van de heer Patokh Chodiev c.s.[349]

De naam van de heer Armand De Decker verschijnt in geen enkel procedurestuk waarin de onderzoekscommissie inzage had, behalve in een voor hem bestemde brief van 22 februari 2011, waarin procureur-generaal Marc de le Court hem ervan op de hoogte brengt dat het openbaar ministerie beroep heeft ingesteld tegen de beschikking van de Raadkamer.

432. Op zondag 20 februari 2011 bezoeken volgens de heer Stefaan De Clerck, minister van Justitie, de heer Armand De Decker en mevrouw Catherine Degoul hem bij hem thuis in Kortrijk.[350] De heer De Stefaan Clerck verklaart hierover het volgende: "Tot mijn verbazing was hij die bewuste avond vergezeld van een Franse advocate. Hij verklaarde dat hij opnieuw actief was als

[346] *Ibidem*, p. 20.
[347] *Ibidem*.
[348] Hoorzitting met de heer Patrick De Wolf, 28 juni 2017, CRIV 54 K045, p. 9.
[349] *Ibidem*, p. 25.
[350] Hoorzitting met de heer Stefaan De Clerck, 14 juli 2017, CRIV 54 K054, p. 2.

Une modification législative imminente en matière de transaction pénale est également évoquée.[346]

Lors de son premier témoignage, M. Patrick De Wolf déclare à ce sujet devant la commission d'enquête: "De mémoire, je crois me souvenir que lors de mon audition, j'ai aussi dit cela. Je crois que c'est moi qui ai signalé qu'effectivement, il était possible qu'il y ait une évolution. En tout cas, ce qui est important, c'est qu'on était dans la voie d'une suspension du prononcé. Encore jusqu'au 9 mars, même le magistrat de première instance avait marqué son accord en chambre du conseil pour qu'il y ait une suspension du prononcé. Mais si, éventuellement, il y avait une évolution de ce côté-là, on pourrait encore discuter."[347]

Lors de son second témoignage, M. Patrick De Wolf déclare qu'il n'était absolument pas au courant en février 2011 de l'évolution du projet de loi sur la transaction au niveau politique. Il déclare durant son second témoignage devant la commission d'enquête que s'il a parlé d'une évolution, cela concernait la proposition de 2008 relative à l'élargissement du champ d'application de la transaction, tel que prévu dans le plan d'action 2008-2009. Il déclare à ce propos devant la commission d'enquête: "Mais en tout cas, je suis formel à 100 %, j'ignorais les évolutions au niveau politique en février".[348]

M. Patrick De Wolf indique qu'il s'agit là de la première et de la dernière fois qu'il a rencontré M. Armand De Decker en sa qualité d'avocat dans le cadre du dossier judiciaire de M. Patokh Chodiev.[349]

Le nom de M. Armand De Decker ne figure sur aucune des pièces de procédure auxquelles la commission d'enquête a eu accès, sauf dans une lettre qui lui a été adressée en date du 22 février 2011 par le procureur général Marc de le Court pour l'informer de l'appel du ministère public contre l'ordonnance de la chambre du Conseil.

432. Selon M. Stefaan De Clerck, ministre de la Justice, le dimanche 20 février 2011, M. Armand De Decker et Mme Catherine Degoul lui rendent visite à son domicile courtraisien.[350] M. Stefaan De Clerck déclare à ce propos: "À ma grande surprise, il était accompagné ce soir-là d'une avocate française. Il a déclaré qu'il travaillait à nouveau en qualité d'avocat

[346] *Ibidem*, p. 20.
[347] *Ibidem*.
[348] Audition de M. Patrick De Wolf, 28 juin 2017, CRIV 54 K045, p. 9.
[349] *Ibidem*, p. 25.
[350] Audition de M. Stefaan De Clerck, 14 juillet 2017, CRIV 54 K054, p. 2.

advocaat en dat hij was geconsulteerd in een lopend gerechtelijk dossier. Ik wist dat evident niet op het ogenblik dat hij mij om die afspraak vroeg. Het bleek om het dossier-Chodiev te gaan, een dossier dat mij op dat ogenblik ook totaal onbekend was. Zodra bleek dat hij opdracht had in en mij aansprak over een individueel strafrechtelijk dossier, heb ik duidelijk gesteld dat elke tussenkomst uitgesloten was, dat ik als minister van Justitie niet kon en niet wilde tussenkomen in individuele dossiers, dat de minister van Justitie alleen over een positief injunctierecht beschikt, met name om onderzoek en vervolging te vragen in een dossier, en dus helemaal niet om het omgekeerde te benaarstigen. Het gesprek evolueerde in de richting van een mogelijke toekomstige wetswijziging, meer bepaald de uitbreiding van de mogelijkheden inzake de minnelijke schikking. Aangezien ik in dat dossier persoonlijk geen enkel initiatief had genomen – dat was mijn dossier niet, ik was daar niet mee bezig – en ik niet wist wat de stand van zaken was, heb ik afwimpelend gezegd dat ik bij mijn kabinetschef, Jo Baret, zou moeten informeren hoever het ermee stond. Er was immers korte tijd voordien op de Ministerraad een notificatie gekomen waarvan ik de totstandkoming of het vervolg niet kende. Ik vernam ook dat de kern daarover een akkoord had gesloten waar ik, voor de goede orde, niet bij aanwezig was."

433. Volgens de medewerkers van minister Stefaan De Clerck, biedt de heer Armand De Decker zich op 22 februari 2011 in de late voormiddag, samen met mevrouw Catherine Degoul, aan bij het kabinet van de minister van Justitie. De heer Armand De Decker komt zonder afspraak langs en stelt zich aan het onthaal voor als Senaatsvoorzitter. De heer Jo Baret, kabinetschef van de minister van Justitie, ontvangt de beide advocaten. Wanneer de heer Armand De Decker aangeeft te komen spreken over een gerechtelijk dossier wordt adjunct-kabinetschef en magistrate Paule Somers erbij gehaald. De heer Armand De Decker preciseert vervolgens dat hij de kabinetsleden komt spreken in de hoedanigheid van advocaat van het Elysée, mevrouw Catherine Degoul wordt als advocate van de heer Patokh Chodiev voorgesteld. De vraag van de beide advocaten aan de kabinetsleden is dat zou worden tussenbeide gekomen voor een regeling van minnelijke schikking door het parket van Brussel ten behoeve van hun cliënt, de heer Patokh Chodiev[351]. Volgens de informatie die aan de onderzoekscommissie is meegedeeld, wordt door de advocaten de heer Armand De Decker en mevrouw Catherine Degoul tijdens het onderhoud ook een link gemaakt tussen het dossier betreffende de heer Patokh Chodiev en consoorten en de commerciële belangen van Frankrijk met Kazachstan inzake de luchtvaart "*un marché en matière aéronautique*".

[351] Hoorzitting met de heer Jo Baret en mevrouw Paule Somers, 7 juni 2017, CRIV 54 K038, p. 3.

et qu'il avait été consulté dans un dossier judiciaire en cours, ce que j'ignorais bien évidemment lorsqu'il m'a demandé ce rendez-vous. Il s'est avéré qu'il s'agissait du dossier Chodiev, dont je n'avais absolument pas connaissance à cette époque. Dès qu'il est apparu qu'il était mandaté dans un dossier répressif individuel dont il souhaitait m'entretenir, je lui ai indiqué clairement que toute intervention était exclue, qu'en tant que ministre de la Justice, je ne pouvais ni souhaitais intervenir dans des dossiers individuels et que le ministre de la Justice dispose uniquement d'un droit d'injonction positive, c'est-à-dire le droit de demander une enquête et des poursuites dans un dossier, et donc certainement pas de faire le contraire. La conversation s'est ensuite tournée vers la possibilité d'une future modification législative, plus précisément dans le sens d'un élargissement des possibilités en matière de transaction. Comme je n'avais pas pris la moindre initiative personnelle dans ce dossier, j'ai coupé court à la conversation en disant que je devrais m'en informer auprès de mon chef de cabinet, Jo Baret. Peu de temps auparavant, une notification était en effet parvenue au Conseil des ministres, dont je ne connaissais ni l'origine ni les effets. J'ai appris également que le cabinet restreint avait conclu un accord à ce sujet lors d'une réunion où, comme il se doit, je n'étais pas présent." (traduction)

433. Selon les collaborateurs de M. Stefaan De Clerck, M. Armand Dedecker se présente le 22 février 2011 en fin de matinée, en compagnie de Mme Catherine Degoul, au cabinet du ministre de la Justice. M. Armand De Decker se présente sans rendez-vous à l'accueil en qualité de président du Sénat. M. Jo Baret, chef de cabinet du ministre de la Justice, reçoit les deux avocats. Lorsque M. Armand De Decker indique qu'il vient lui soumettre un dossier judiciaire, la cheffe de cabinet adjointe et magistrate, Mme Paule Somers, est appelée à la rescousse. M. Armand De Decker précise ensuite qu'il s'adresse à eux en tant qu'avocat de l'Élysée, tandis que Mme Catherine Degoul est présentée comme l'avocate de M. Patokh Chodiev. La demande adressée aux membres du cabinet par les deux avocats vise à ce qu'une intervention ait lieu afin que le parquet de Bruxelles prenne un règlement transactionnel au profit de leur client, M. Patokh Chodiev[351]. Selon les informations transmises à la commission d'enquête, les avocats M. Armand De Decker et Mme Catherine Degoul ont, lors de cet entretien, établi un lien entre le dossier de M. Patokh Chodiev et consorts et les intérêts commerciaux de la France et du Kazakhstan à propos d'"un marché en matière aéronautique".

[351] Audition de M. Jo Baret et Mme Paule Somers, 7 juin 2017, CRIV 54 K038, p. 3.

De heer Jo Baret zei hierover het volgende in zijn hoorzitting voor de onderzoekscommissie: "Ik herinner mij nog dat mevrouw Somers en ik een beetje verbijsterd naar elkaar hebben gekeken. Wij hebben dan ook onmiddellijk daarop gesteld dat het uitgesloten was dat de minister van Justitie in dergelijke zaken optreedt, dat hij niet alleen niet bevoegd was, maar dat de minister per definitie nooit tussenbeide komt in individuele gerechtelijke dossiers en dat hij zich moest wenden tot het parket-generaal van Brussel. Ik denk dat zij bij hun aandringen wel hebben gezegd dat zij al op het parket waren geweest. In elk geval bleven zij aandringen. Ik herinner mij dat de heer De Decker op een gegeven moment ook heeft gezegd dat het Elysée belang hechtte aan die zaak: "*Je dois vous dire que l'Elysée s'y intéresse*." Wij hebben dan nog eens gewezen op de scheiding van de machten en op het onderscheid tussen de positieve en de negatieve injunctie, maar ik moet eerlijk zeggen dat ik al helemaal niet snapte dat de heer De Decker zoiets kwam vragen. Op zoveel jaren bij Justitie en het kabinet heb ik nooit iets dergelijks meegemaakt. Ik herinner mij dat ik ook dacht dat hij toch advocaat is, dat hij zou moeten weten dat dit niet kan, maar ik ging ervan uit dat hij het ook een beetje deed om indruk te maken op de advocate. Het onderhoud heeft niet zo heel lang geduurd. Het was dan ook afgelopen".[352].

434. Volgens de heer Jo Baret en mevrouw Paule Somers hebben zij hun minister na het bezoek van de heer Armand De Decker en mevrouw Catherine Degoul aan het kabinet van de minister van Justitie daarover ingelicht. De heer Stefaan De Clerck zei hierover voor de commissie: "Ik had hen niet gesproken over de weekenddemarche van De Decker. Zij hebben mij onmiddellijk geïnformeerd over dat bezoek, na het bezoek, en de teneur was dat zij het uiteraard ondenkbaar achtten dat wij ook maar iets zouden ondernemen in dat dossier. Smalend voegden zij eraan toe dat de demarche gebeurde op verzoek van het Elysée en dat de heer De Decker met een zekere trots had meegedeeld dat hij als advocaat was aangezocht door het Elysée. Dat heeft hij daar, in aanwezigheid van Somers en Baret, blijkbaar gezegd. Daarmee was voor ons het verhaal afgesloten. Geen enkele tussenkomst of initiatief is voortgevloeid uit die beide ontmoetingen. Evident, ik kon op geen enkele manier iets ondernemen. Geen enkel initiatief is ook genomen. Met niemand heb ik daar ooit over gesproken. Het was uitgesloten dat ik ten gevolge van zo'n ongepaste en onaanvaardbare tussenkomst iets zou ondernemen."[353] De heer Stefaan De Clerck verklaart als volgt: "Wat het Elysée betreft, het dossier-Chodiev werd

[352] *Ibidem*, p. 3.
[353] Hoorzitting met de heer Stefaan De Clerck, 14 juli 2017, CRIV 54 K054, pp. 2-3.

Lors de son audition devant la commission d'enquête, M. Jo Baret in dique à ce sujet: "Je me souviens que, Mme Somers et moi, nous nous sommes regardés, quelque peu stupéfaits. Nous avons ensuite immédiatement indiqué qu'il était exclu que le ministre de la Justice intervienne dans ce type d'affaires, que cette question ne relevait pas des compétences du ministre, mais aussi que, par définition, le ministre n'intervenait jamais dans les dossiers judiciaires individuels, et qu'ils devaient contacter le parquet général de Bruxelles. Je crois qu'ils ont indiqué, en insistant, qu'ils avaient déjà contacté le parquet. En tout cas, ils ont continué à insister. Je me souviens que M. De Decker a ajouté, à un moment donné, que l'Elysée attachait de l'importance à cette question: "Je dois vous dire que l'Elysée s'y intéresse". Nous avons alors évoqué, une fois encore, la séparation des pouvoirs, ainsi que la distinction entre les injonctions positives et les injonctions négatives, mais je dois dire très franchement que je n'ai pas du tout compris pourquoi M. De Decker avait formulé cette demande. Au cours de mes nombreuses années au ministère de la Justice et au cabinet, je n'avais jamais assisté à une démarche de cette nature. Je me souviens avoir aussi pensé qu'il était avocat et qu'il devait donc savoir que ce n'était pas possible, mais j'ai pensé qu'il agissait sans doute ainsi pour impressionner sa collègue avocate. Cet entretien n'a pas duré très longtemps. Il a alors pris fin.".[352] (traduction)

434. Après la visite de M. Armand De Decker et Mme Catherine Degoul au cabinet du ministre de la Justice, M. Jo Baret et Mme Paule Somers ont, selon leur témoignage, informé leur ministre de cette visite. M. Stefaan De Clerck précise ce qui suit devant la commission: "Je ne leur avais pas parlé de la démarche du week-end de M. De Decker. Ils m'ont immédiatement informé de cette visite, après celle-ci, et leur position était qu'il était évidemment inimaginable que nous entreprenions quoi que ce soit dans ce dossier. Ils ont ajouté, avec un certain mépris, que la démarche avait eu lieu à la demande de l'Élysée et que M. De Decker n'était pas peu fier d'avoir été sollicité en tant qu'avocat par l'Élysée. C'est apparemment ce qu'il a dit en présence de Mme Somers et de M. Baret. Cela a fait que pour nous l'affaire était close. Aucune intervention ni initiative n'a découlé de ces deux rencontres. Évidemment, je ne pouvais entreprendre quelque action que ce soit. Aucune initiative n'a donc été prise. Je n'en ai jamais parlé avec personne. Il était exclu que j'entreprenne quoi que ce soit à la suite d'une intervention aussi inappropriée et inacceptable."[353] M. Stefaan De Clerck déclare ce qui suit: "S'agissant de l'Élysée, le dossier Chodiev a bel et bien été exposé. Il m'avait semblé comprendre

[352] *Ibidem*, p. 3.
[353] Audition de M. Stefaan De Clerck, 14 juillet 2017, CRIV 54 K054, pp. 2-3.

wel geschetst. Ik had het zo begrepen dat die Franse advocate mede op verzoek van het Elysée was aangeduid. Ik had begrepen dat De Decker was aangezocht door Degoul. Zo had ik dat begrepen, als een toch wel bijzondere verbindingsadvocaat in België. Voor mij was het een advocaat die mede namens Degoul, samen met Degoul optrad in het dossier-Chodiev als advocaat van Chodiev, niet als advocaat van het Elysée. Dat is op geen enkele manier gezegd, maar het woord Elysée is wellicht gevallen in de termen van Degoul, die handelt op de een of andere manier voor een dossier van belang in Frankrijk."[354] "Voor mij was het duidelijk een contact als advocaat. Ik begreep wel dat er een Frans belang was. Degoul was de lead en De Decker was opgenomen in de equipe van Degoul. (...) Voor mij waren die belangen van de Franse Staat niet het punt waarover het ging. Het ging over een Belgische procedure en het was een advocaat die daarover kwam praten. Het was dus een juridisch verhaal over een dossier dat bij de Belgische Justitie in behandeling was."[355]

"Het dossier was in handen van het openbaar ministerie. Het dossier was in behandeling. Het dossier was in volle behandeling. Het dossier was dus bekend bij en behandeld door het openbaar ministerie. Het dossier was volop bezig. Uitleg geven aan het openbaar ministerie had geen zin. Het dossier was daar immers in behandeling. Ik kon moeilijk aan de procureur of de procureur-generaal een en ander gaan vertellen. Ik zou hen dan immers contamineren, door te vertellen dat er een interventie in een lopende procedure was geweest, wat echt niet kan. Ik heb ook gezegd dat ik dat niet zou doen en niet tussenbeide wilde komen. Ik wil nog even meegeven dat wij uit een periode kwamen waarin de discussie over de scheiding der machten in het dossier-Fortis nogal wat sporen had nagelaten. Ik was in de regering gekomen omdat er een hele discussie was geweest over de vraag of de eerste minister dan wel de minister van Justitie contact met Justitie over een dossier had gehad. Wij gingen dus niet herbeginnen. De scheiding der machten is een evidentie. Ik heb de heer Yves Leterme niet opnieuw aangesproken. Ik heb dat niet gezegd. Ik heb het voor mij gehouden. Ik heb er met niemand over gesproken. Ik wilde immers niet dat het enig effect op om het even wie zou hebben. Dat is mijn verantwoordelijkheid en mijn keuze geweest. Het verzoek was onaanvaardbaar en ik kon of wilde er niet op ingaan. Ik wilde ook niemand bij het verhaal betrekken."[356].

[354] Hoorzitting met de heer Stefaan De Clerck, 14 juli 2017, CRIV 54 K054, p. 5.
[355] *Ibidem*, p. 10.
[356] *Ibidem*, p. 5-6.

que cette avocate française avait été désignée entre autres à la demande de l'Élysée. J'avais compris que De Decker avait été sollicité par Degoul. Voilà ce que j'avais compris, qu'il était une sorte d'avocat de liaison avec la Belgique pour le moins spécial. À mes yeux, il s'agissait d'un avocat qui également au nom de Degoul, avec Degoul, intervenait dans le dossier Chodiev en tant qu'avocat de Chodiev, pas en tant qu'avocat de l'Elysée. Cela n'a été dit d'aucune manière, mais le mot "Elysée" est probablement tombé dans le discours de Degoul, qui agit de l'une ou l'autre manière dans un dossier d'importance en France".[354] "À mes yeux, il s'aggissait clairement d'un contact en qualité d'avocat. Je comprenais bien que la France y trouvait un intérêt. Degoul dirigeait et De Decker avait été repris dans l'équipe de Degoul.(…) À mes yeux, les intérêts de l'État français n'étaient pas au centre de la question. Il s'agissait d'une procédure belge, et c'était un avocat qui venait en parler. Il s'agissait don d'une histoire juridique au sujet d'un dossier qui était en train d'être traité par la justice belge."[355] (traduction)

"Le dossier était aux mains du ministère public. Le dossier était en traitement. Le dossier était donc connu du ministère public et traité par celui-ci. Le dossier était examiné. Donner des explications au ministère public, cela n'avait aucun sens, puisqu'il examinait déjà le dossier. Je pouvais difficilement raconter ce qui s'était passé au procureur ou au procureur général. Je les aurais en effet contaminés en leur disant qu'il y avait eu une intervention dans la procédure en cours, ce qui est absolument interdit. J'ai également affirmé que je ne le ferais pas et que je ne souhaitais pas intervenir. Je tiens à ajouter que nous sortions d'une période durant laquelle la discussion relative à la séparation des pouvoirs dans le dossier Fortis avait laissé pas mal de traces. J'étais entré au gouvernement parce qu'il y avait eu toute une discussion pour savoir si c'était le premier ministre ou le ministre de la Justice qui avait eu des contacts avec la Justice au sujet d'un dossier. Il n'était donc pas question que cela se reproduise. La séparation des pouvoirs est une évidence. Je n'ai pas reparlé à Yves Leterme. Je ne l'ai pas dit. Je l'ai gardé pour moi. Je n'en ai parlé à personne. Je voulais en effet éviter que cela ait le moindre effet sur qui que ce soit. Telle a été ma responsabilité, tel a été mon choix. La requête était inacceptable et je ne voulais ni ne pouvais y accéder. Je ne voulais pas non plus impliquer qui que ce soit dans cette histoire."[356]. (traduction)

[354] Audition de M. Stefaan De Clerck, 14 juillet 2017, CRIV 54 K054, p. 5.
[355] *Ibidem*, p. 10.
[356] *Ibidem*, pp. 5-6.

435. De heer Marc de le Court, gewezen procureur-generaal bij het hof van beroep van Brussel heeft voor de onderzoekscommissie verklaard dat, mocht hij toen op de hoogte zijn geweest van het feit dat de heer Armand De Decker optrad voor een buitenlandse staat, hij meteen zou opgetreden hebben: "Wanneer een advocaat me aanspreekt en me zegt of doet uitschijnen – daarover bestaan nogal wat hypotheses – dat hij handelt in opdracht van een buitenlands staatshoofd, dan bestook ik hem meteen met vragen om te weten te komen waarom een andere Staat of een buitenlands staatshoofd belangstelling heeft voor het dossier. Als ik uit de aan mij gedane uitleg kan afleiden dat er sprake is van inmenging van een buitenlandse macht in dat bewuste Belgische besluitvormingsproces, met andere woorden in het Belgische rechterlijke besluitvormingsproces, dan kunt u ervan op aan dat ik onmiddellijk per bode een rapport laat bezorgen aan de administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat."[357] En hij gaat verder: "En hij gaat daarna verder: "Het is dan ook vanzelfsprekend dat indien mr. De Decker me had gezegd – quod non – dat hij in dit dossier optreedt of zou optreden als raadsman voor een buitenlands staatshoofd dat niets met dit dossier te maken heeft, dat ik dat – en het spijt me voor de betrokkene – hoogst merkwaardig en onrustbarend had gevonden. (...) Een dergelijke situatie wordt behandeld in een artikel van het Wetboek van strafvordering (art. 29). De wet biedt hier een antwoord."[358]

436. Uit informatie die aan de onderzoekscommissie werd meegedeeld blijkt dat mevrouw Catherine Degoul rond de datum van 23 februari 2011 een ontmoeting heeft met de heren Ibragimov, Machkevitch en Chodiev. Bij die gelegenheid spreekt mevrouw Degoul over een wet die in het Belgisch parlement besproken wordt en de heren kan helpen een oplossing te vinden voor hun gerechtelijke problemen.

8. **Interne druk**

437. Mevrouw Sophie Heuskin, gewezen MR-medewerkster die aanwezig was in de Kamercommissie voor de Financiën en de Begroting, geeft tijdens de hoorzitting aan dat die commissie op 18 januari 2011 is overgegaan tot een evaluatie van de tenuitvoerlegging van de 108 aanbevelingen van de parlementaire onderzoekscommissie naar de grote fiscale fraudedossiers. Zij voegt eraan toe dat het voor het kabinet van de heer Bernard Clerfayt belangrijk was dat die evaluatie positief was, met het oog op het verslag dat door het Rekenhof moest worden opgesteld[359].

[357] Hoorzitting met de heer Marc de le Court, 5 juli 2017, CRIV 54 K047, p. 7.
[358] *Ibidem*, p. 23.
[359] Hoorzitting met mevrouw Sophie Heuskin, 22 mei 2017, CRIV 54 K034, p. 3.

435. Le procureur général honoraire près la Cour d'appel de Bruxelles, monsieur Marc de le Court, déclare devant la commission d'enquête qu'il serait immédiatement intervenu s'il avait pu savoir que M. Armand De Decker était mandaté par un État étranger: "Donc, quand un avocat vient me voir en me disant ou en laissant sous-entendre – nous sommes toujours à échafauder des hypothèses – qu'il est mandaté par un chef d'État étranger, moi je vais immédiatement l'assaillir de questions, pour savoir dans quel contexte, un État étranger ou un chef d'État étranger s'intéresse au dossier. Et dans la mesure où je déduis, des explications qui me sont fournies, qu'il y a une tentative d'ingérence d'une puissance étrangère, dans le processus décisionnel belge en l'espèce, le processus judiciaire décisionnel belge, soyez assurés que j'adresse immédiatement, par porteur, un rapport à l'administrateur général de la Sûreté de l'État."[357] Et il poursuit en disant: "Donc, il est évident que si, quod non, Me De Decker m'avait dit donc, dans la mesure où un avocat se présente ou se présenterait dans le cadre de ce dossier en disant qu'il est le conseil d'un chef d'État étranger qui n'a rien à voir avec le dossier, c'est quand même, je m'excuse pour la personne concernée, extrêmement curieux et interpellant. (...) Il y a une disposition quelque part dans le Code d'instruction criminelle (art. 29), qui prévoit ce type de cas. Ce cas est prévu par la loi."[358]

436. Il ressort d'informations communiquées à la commission d'enquête que Mme Catherine Degoul a recontré MM. Ibragimov, Machkevitch et Chodiev aux alentours du 23 février 2011. Lors de cette rencontre, Mme Degoul évoque une loi qui est examinée au parlement belge et qui peut les aider à trouver une solution à leurs problèmes judiciaires.

8. **Pression interne**

437. Lors de son audition, Mme Sophie Heuskin, ancienne collaboratrice MR de la commission des Finances et du Budget à la Chambre des représentants, rappelle que le 18 janvier 2011, la commission des Finances et du Budget réalise une évaluation de la mise en œuvre des 108 recommandations de la commission d'enquête parlementaire sur les grands dossiers de fraude fiscale. Elle ajoute qu'il était important pour le cabinet de M. Bernard Clerfayt d'avoir un bon bilan de la mise en œuvre de ces recommandations avec en ligne de mire le rapport à établir par la Cour des comptes[359].

[357] Audition de M. Marc de le Court, 21 juillet 2017, CRIV 54 K047, p. 7.
[358] *Ibidem*, p. 23.
[359] Audition de Mme Sophie Heuskin, 22 mai 2017, CRIV 54 K034, p. 3.

De heer Bernard Clerfayt heeft bevestigd dat verschillende volksvertegenwoordigers zowel hem als de heer Carl Devlies in commissie hebben geïnterpelleerd in verband met de verwezenlijking van die aanbevelingen, omdat zij van oordeel waren dat de implementering van die aanbevelingen niet snel genoeg verliep[360]. De werkgroep "Fiscale fraude" van de commissie voor de Financiën en de Begroting, belast met de opvolging van de uitvoering van de aanbevelingen van de parlementaire onderzoekscommissie naar de grote fiscale fraudedossiers, beschouwde de minister van Financiën[361] als verantwoordelijke voor de uitvoering van de aanbeveling 36 inzake de minnelijke schikking.

438. Aanbeveling 106 van het verslag van de parlementaire onderzoekscommissie naar de grote fiscale fraudedossiers luidt immers als volgt: "De commissie vraagt aan de bevoegde ministers om jaarlijks aan de Kamer verslag uit te brengen over de tenuitvoerlegging van haar aanbevelingen. Dat verslag moet voorafgaand aan de bespreking in de bevoegde commissie, voor analyse aan het Rekenhof worden voorgelegd.". Bij het aanvatten van zijn taak op 15 december 2010 verzoekt het Rekenhof de verschillende kabinetten om een overzicht van de voortgang van de verwezenlijking van de aanbevelingen. In zijn analyse van 4 mei 2011 geeft het Rekenhof in het hoofdstuk betreffende de in uitvoering zijnde maatregelen het volgende aan: "Aanbevelingen 34 en 36. Voor de wettelijke regelingen betreffende het bankgeheim en de minnelijke schikking kan worden verwezen naar de recente behandeling in de Kamer van het Wetsontwerp houdende diverse bepalingen.".[362]

9. **Bankgeheim**

9.1. ***Wetsvoorstellen bankgeheim in de Kamer van Volksvertegenwoordigers (24 november 2010 – 16 februari 2011)***

439. De politiek fracties sp.a, PS en Ecolo-Groen hadden tijdens de legislatuur 2007-2010 wetsvoorstellen ingediend over de opheffing van het bankgeheim, respectievelijk de sp.a en de PS onder het stuk DOC 52 2205 (16 oktober 2009) en Ecolo-Groen onder het stuk DOC 52 2216 (22 oktober 2009). Noch de Raad van

[360] Hoorzitting met de heer Bernard Clerfayt, 12 juli 2017, CRIV 54 K052, p. 23.

[361] Bron: tabel overgezonden aan de leden van de Werkgroep "Fiscale fraude", en hun medewerkers, met de opvolging van de aanbevelingen van de onderzoekscommissie.

[362] Analyse van het Rekenhof goedgekeurd in de algemene vergadering van 4 mei 2011: "Uitvoering van de aanbevelingen van de parlementaire onderzoekscommissie grote fiscale fraudedossiers. Analyse door het Rekenhof van het verslag van de bevoegde ministers. Uitvoering van aanbeveling 106", p. 6.

M. Bernard Clerfayt a confirmé que tant lui que M. Carl Devlies ont été interpellés, en commission, quant à la concrétisation de ces recommandations, par différents députés estimant qu'elle ne s'effectuait pas assez rapidement[360]. Le groupe de travail "Fraude fiscale" de la commission des Finances et du Budget, chargé d'assurer le suivi de la mise en œuvre des recommandations de la commission d'enquête parlementaire sur les grands dossiers de fraude fiscale, considérait le ministre des Finances[361] responsable de la mise en œuvre de la recommandation 36 relative à la transaction.

438. La recommandation 106 du rapport de la commission d'enquête parlementaire sur les grands dossiers de fraude fiscale stipule, en effet, que: "La commission recommande aux ministres compétents de faire rapport annuellement à la Chambre sur la mise en œuvre des recommandations de la commission. Ce rapport sera soumis pour analyse à la Cour des comptes avant examen en commission compétente.". La Cour des comptes, en date du 15 décembre 2010 débute sa mission en demandant aux différents cabinets un état d'avancement de la réalisation des recommandations. L'analyse du 4 mai 2011 établie par la Cour des comptes mentionne, dans le chapitre relatif aux mesures en cours d'exécution: "Recommandations 34 et 36. En ce qui concerne les règles légales en matière de secret bancaire et de règlement amiable, il peut être renvoyé à l'examen récemment effectué par la Chambre du projet de loi portant des dispositions diverses"[362]."

9. **Secret bancaire**

9.1 ***Propositions de loi concernant le secret bancaire à la Chambre des représentants (24 novembre 2010 – 16 février 2011)***

439. Lors de la législature 2007-2010, le 16 octobre 2009, les groupes politique sp.a et PS puis, le 22 octobre 2009, Ecolo-Groen avaient déposé des propositions relatives au secret bancaire, respectivement sous les DOC 52 2205 et 52 2216. Ces propositions n'ont fait l'objet d'aucune objection de la part du

[360] Audition de M. Bernard Clerfayt, 12 juillet 2017, CRIV 54 K052, p. 23.

[361] Source: tableau transmis aux membres du groupe de travail "Fraude fiscale", et à leurs collaborateurs, chargé d'assurer le suivi des recommandations de la commission d'enquête.

[362] Analyse de la Cour des comptes approuvée par l'assemblée générale du 4 mai 2011: "Mise en œuvre des recommandations de la commission d'enquête parlementaire sur les grands dossiers de fraude fiscale, Analyse par la Cour des comptes du rapport des ministres compétents, Mise en œuvre de la recommandation 106", p. 6.

State (DOC 52 2205/002 en DOC 52 2216/002) noch de Privacycommissie (DOC 52 2205/003 en DOC 52 2216/003) hebben bezwaren geuit over deze wetsvoorstellen. De wetsvoorstellen vervielen echter als gevolg van de val van de regering in april 2010.

440. Door de Open Vld-fractie werd tijdens de legislatuur 2007-2010 het wetsvoorstel tot wijziging, wat betreft de minnelijke schikking en de bevrijdende aangifte, van het Wetboek van Strafvordering ingediend onder het nummer DOC 52 1817[363] (16 februari 2009). Dit wetsvoorstel verviel als gevolg van de val van de regering in april 2010.

441. Op 24 november 2010 start de commissie voor de Financiën en de Begroting van de Kamer van volksvertegenwoordigers de bespreking van enkele wetsvoorstellen betreffende de algemene of zelfs totale opheffing van het bankgeheim (opheffing van het interne bankgeheim): voorstel Ecolo/Groen (DOC 53 0095) ingediend op 6 september 2010, voorstel sp.a/PS (DOC 53 0130, ingediend op 10 september 2010 en voorstel cdH (DOC 53 0665), ingediend op 22 november 2010. Met deze voorstellen wil men tegemoetkomen aan aanbeveling 34 van de onderzoekscommissie "Grote Fiscale Fraude" uit haar verslag van 7 mei 2009.

442. Op 24 november 2010 beslist deze commissie om over deze wetsvoorstellen hoorzittingen te organiseren. (zie DOC 53 1312/001).

443. In antwoord op een e-mail van 1 december 2010 van volksvertegenwoordiger de heer Damien Thiéry, waarin deze vroeg welk standpunt hij ingevolge deze besprekingen moest innemen, geeft de heer Bernard Clerfayt aan dat de heer Didier Reynders er op 24 november op wees dat hij "het dossier inzake het bankgeheim wil koppelen aan de dossiers inzake "*Una via*" en "minnelijke schikking".[364] Toen de heer Bernard Clerfayt werd bevraagd over deze e-mail[365], verklaarde hij het volgende: (vertaling) "algemeen vormen de kwesties "minnelijke schikking in strafzaken, bankgeheim en *una via*" dossiers waarin men, met name de MR in de ruime zin, gelijktijdig vooruitgang wil boeken. (…) wanneer partners uiteenlopende prioriteiten hebben, komt men doorgaans overeen om de prioriteiten te "delen". Met de bundeling van de dossiers werd dus beoogd gelijktijdig vooruitgang te boeken inzake de prioriteiten van de ene én van de andere. Ik kan mij echter niet herinneren, ondanks het bestaan van deze mail en die datum, waaruit een formeel verband blijkt

[363] Indieners van het wetsvoorstel waren: mevrouw Carina Van Cauter, de heer Luk van Biesen en de heer Herman De Croo.

[364] E-mail van 1 december 2010 van de heer Bernard Clerfayt aan mevrouw Caroline Guyot, met kopie aan de heren Emmanuel Degrève en François Smets.

[365] Hoorzitting met de heer Bernard Clerfayt, 12 juli 2017, CRIV 54 K052, pp. 4 en 5.

Conseil d'État (DOC 52 2205/002 et DOC 52 2216/002) et de la Commission de la protection de la vie privée (DOC 52 2205/003 et DOC 52 2216/003). Ces propositions ont été frappées de caducité suite à la chute du gouvernement en avril 2010.

440. Au cours de la législature 2007-2010, le groupe Open Vld a déposé la proposition de loi modifiant le Code d'instruction criminelle en ce qui concerne le règlement transactionnel et la déclaration libératoire sous le numéro DOC 52 1817[363] (16 février 2009). Cette proposition a été frappée de caducité à la suite de la chute du gouvernement en avril 2010.

441. Le 24 novembre 2010, la commission des Finances et du Budget de la Chambre des représentants entame l'examen des propositions concernant la levée générale ou même totale du secret bancaire (levée du secret bancaire interne): proposition Ecolo/Groen (DOC 53 0095), déposée le 6 septembre 2010, proposition sp.a/PS (DOC 53 0130), déposée le 10 septembre 2010 et proposition cdH (DOC 53 0665), déposée le 22 novembre 2010. Ces propositions visent à répondre à la recommandation 34 de la commission d'enquête "Grande fraude fiscale" figurant dans son rapport du 7 mai 2009.

442. Le 24 novembre 2010, cette commission décide d'organiser des auditions concernant ces propositions de loi. (voir DOC 53 1312/001).

443. Dans un courriel de réponse du 1er décembre 2010 à l'attention du député Damien Thiéry qui l'interroge quant à l'attitude à adopter suite à ces discussions, M. Bernard Clerfayt indique que M. Didier Reynders a rappelé le 24 novembre "son souhait de lier l'avancée sur le secret bancaire aux questions "*Una via*" et "transaction judiciaire"".[364] Interrogé sur ce courriel, M. Bernard Clerfayt[365] indique que "de manière générale, la question de "la transaction pénale, secret bancaire, et *una via*" sont des dossiers sur lesquels, on, c'est-à-dire le MR au sens large, souhaitait avancer concomitamment. (…) en général, quand des partenaires ont des priorités différentes, on s'arrange pour partager les priorités. Donc, la volonté de mettre les dossiers ensemble était de faire avancer les priorités des uns en même temps que les priorités des autres. Mais moi, je n'ai pas le souvenir, même s'il y a ce mail et cette date qui établit un lien formel entre les trois dossiers, que ce lien aurait commencé à cette date-là

[363] Auteurs de la proposition de loi: Mme Carine Van Cauter, M. Luk Van Biesen et M. Herman De Croo.

[364] Courriel du 1er décembre 2010 de M. Bernard Clerfayt à Mme Guyot Caroline et en cc figurent MM. Degrève Emmanuel et Smets François.

[365] Audition M. Clerfayt, le 12 juillet 2017, CRIV 54 K052, pp. 4 et 5.

tussen de drie dossiers, dat dat verband zou zijn ontstaan op die welbepaalde datum of op een andere datum in de buurt daarvan, als dat de vraag is. Voor mij bestond dat verband. Ik heb dat altijd geweten.".

444. Op 8 december 2010 vindt de eerste hoorzitting plaats in de commissie voor de Financiën en de Begroting. De enige spreker die dag is de heer Axel Haelterman, die op 22 december aan de commissie nog een aanvullend antwoord bezorgt. De heer Axel Haelterman maakt tijdens deze hoorzitting een link met de minnelijke schikking in strafzaken, zoals hij op 22 november ook al had gesuggereerd aan het AWDC[366]: "Zo lijkt het ook aangewezen dat verbeterde onderzoeksmogelijkheden gepaard gaan met verbeterde mogelijkheden tot afhandeling van de fiscale dossiers waarin de belastingplichtige en de belastingadministratie het, al dan niet onder toezicht van het parket, uiteindelijk in het kader van heffingen of dadingen zijn eens geworden."[367]

445. De heer Axel Haelterman refereert in een mail aan verschillende parlementsleden (de heren Servais Verherstraeten, Jan Jambon, mevrouw Veerle Wouters, mevrouw Gwendolyn Rutten en de heer Dirk Van der Maelen) eraan dat hij in die commissie zijn bedenkingen over het bankgeheim heeft geformuleerd: "In mijn interventie heb ik ook de nood onderstreept om de tekst van het bankgeheim te bekijken in een context van ook andere maatregelen, die door de onderzoekscommissie Fraude en door de regeringswerkgroep charter belastingplichtigen worden vooropgesteld, met bovenaan de lijst de *una via*-benadering en de noodzakelijke depenalisering van een aantal fiscale inbreuken om efficiëntieredenen en ook de uitbreiding regeling minnelijke schikking[368]."

446. Op 19 januari 2011 vindt de tweede hoorzitting plaats in de commissie voor de Financiën en de Begroting. Sprekers zijn mevrouw Martine Milliet-Einbinder, *Centre de politique et d'administration fiscales* (OESO); mevrouw Michèle Perolat, hoofdadministrateur Directoraat-generaal Belastingen en douaneunie (Europese Commissie); de heer Michel Vermaerke, gedelegeerd bestuurder (Febelfin); de heer Philippe Lambrecht, bestuurder-secretaris-generaal (VBO); de heer Christophe Quintard, vertegenwoordiger van de interprofessionele vakbonden. Door het VBO, de OESO,

[366] Mail van de heer Axel Haelterman van 22 november 2010 uit documentatie overgemaakt door het AWDC, deel III.
[367] DOC Kamer 53 1312/001, p. 7.
[368] Hoorzitting met de heer Servais Verherstraeten, 17 mei 2017, CRIV 54 K033, p. 14.

ou à une date proche de celle-là, si telle est la question. Pour moi, ce lien existait. Je l'ai toujours su.".

444. Le 8 décembre 2010 a lieu la première audition en commission des Finances et du Budget. Ce jour-là, le seul orateur est M. Axel Haelterman, qui fournira encore le 22 décembre une réponse complémentaire à la commission. Lors de cette audition, M. Axel Haelterman fait un lien avec la transaction pénale comme il l'avait aussi déjà suggéré le 22 novembre à l'AWDC[366]: "C'est ainsi qu'il semble également judicieux que l'amélioration des possibilités d'enquête s'accompagne d'une amélioration des possibilités de règlement des dossiers fiscaux dans lesquels le contribuable et l'administration fiscale, sous le contrôle ou non du parquet, se sont finalement accordés dans le cadre de prélèvements ou de transactions."[367] (traduction).

445. Dans un courriel envoyé à différents parlementaires (MM. Servais Verherstraeten, Jan Jambon, Mmes Veerle Wouters, Gwendolyn Rutten et M. Dirk Van der Maelen) M. Axel Haelterman a fait référence aux réserves qu'il a formulées devant cette commission à propos du secret bancaire: "Dans mon intervention, j'ai aussi souligné la nécessité d'examiner le texte du secret bancaire dans le contexte d'autres mesures, qui sont également prônées par la commission d'enquête Fraude et par le groupe de travail du gouvernement Charte des contribuables, avec en haut de la liste l'approche *una via* et la dépénalisation indispensable de certaines infractions fiscales pour des raisons d'efficacité et également l'extension du régime de la transaction pénale."[368] (traduction)

446. Le 19 janvier 2011 a lieu la deuxième audition en commission des Finances et du Budget. Les orateurs sont Mme Martine Milliet-Einbinder, Centre de politique et d'administration fiscales (OCDE); Mme Michèle Perolat, administrateur principal, Direction générale Fiscalité et Union douanière (Commission européenne); M. Michel Vermaerke, administrateur délégué (Febelfin); M. Philippe Lambrecht, administrateur secrétaire général (FEB); M. Christophe Quintard, représentant des organisations syndicales interprofessionnelles. La FEB, l'OCDE, Febelfin et

[366] Courriel de M. Axel Haelterman du 22 novembre 2010 tiré de la documentation communiqués par l'AWDC, partie III.
[367] DOC Chambre 53 1312/001, p. 7.
[368] Audition de Servais Verherstraeten, 17 mai 2017, CRIV 54 K033, p. 14.

Febelfin en de Europese Commissie worden nadien nog aanvullende antwoorden bezorgd en dit respectievelijk op 28 januari, 31 januari en 21 februari 2011.

447. Als gevolg van de bespreking van en de hoorzittingen over deze wetvoorstellen over het bankgeheim, geeft mevrouw Sophie Heuskin, die bij de Kamer van volksvertegenwoordigers medewerkster van de MR-fractie is en het dossier toentertijd heeft gevolgd, aan: (vertaling) "men voelt reeds dat de indieners van de verschillende voorstellen druk uitoefenen om hun dossier te doen vooruitgaan; bovendien wordt ermee gedreigd een alternatieve meerderheid te vormen, eventueel zonder de MR"[369]. (vertaling)

Na afloop van die hoorzittingen neemt mevrouw Sophie Heuskin immers contact op met het kabinet van de minister van Financiën, de heer Didier Reynders, alsook met het kabinet bevoegd voor de Strijd tegen fiscale fraude van staatssecretaris Bernard Clerfayt, om uit te maken welke positie de MR-fractie in de Kamer diende in te nemen tegenover die verschillende wetsvoorstellen.

448. Op 20 januari 2011 vindt een vergadering plaats tussen verschillende leden van de MR-fractie in de Kamer van volksvertegenwoordigers, van het kabinet-Financiën en van het kabinet Fiscale Fraudebestrijding. Tijdens die vergadering geeft het kabinet Fiscale Fraudebestrijding aan dat het een wetsvoorstel finaliseert over begeleide opheffing van het bankgeheim, dat in de Kamer kan worden ingediend opdat de MR bij het debat zou worden betrokken. Het kabinet stelt voor om in het wetsvoorstel een gedeelte op te nemen over de minnelijke schikking in strafzaken. In een mail van 20 januari 2011[370], waarin een stand van zaken van die vergadering wordt opgemaakt, schrijft de heer Emmanuel Degrève aan de heer Nicolas Lagasse met betrekking tot het bankonderzoek: "we moeten bij de minister "peilen" (vertaling)", en verderop wat de gerechtelijke schikking betreft: "Er bestaat ook "reeds lang" een ontwerp dat uitgaat van het kabinet Devlies (ik voeg het als bijlage). Het is dus geen tekst van ons kabinet, maar we waren betrokken bij de ondertekening ervan. Deze tekst werd echter nooit voorgelegd aan de Regering in het licht van het socialistische verzet." (vertaling)."[371]. Het gaat om de tekst van het College van procureurs-generaal[372]. Deze tekst was door de heer Bart Van Humbeeck (kabinet van de heer Carl Devlies) op 31 juli 2009 bezorgd aan de heer Emmanuel Degrève (kabinet van de heer Bernard Clerfayt) om, overeenkomstig het verzoek

[369] Hoorzitting met mevrouw Sophie Heuskin, 22 mei 2017, CRIV 54 K034, pp. 2-3.
[370] Stukken bezorgd door de heer Jean-François Smets.
[371] *Ibidem.*
[372] Stukken bezorgd door de heer Jef Smits.

la Commission européenne ont encore fourni des réponses complémentaires par la suite et ce, respectivement le 28 janvier, le 31 janvier et le 21 février 2011.

447. À la suite de l'examen de ces propositions de loi sur le secret bancaire et des auditions consacrées à celles-ci, Mme Sophie Heuskin, collaboratrice du groupe MR à la Chambre des représentants ayant suivi le dossier à l'époque, indique que l'"on sent déjà une pression des auteurs des différentes propositions pour faire avancer leur texte et une menace de majorité alternative qui pourrait se faire sans le MR"[369].

À l'issue de ces auditions, Mme Sophie Heuskin prend contact avec le cabinet du ministre des Finances, M. Didier Reynders, ainsi qu'avec le cabinet de la Lutte contre la fraude fiscale du secrétaire d'État M. Bernard Clerfayt, pour déterminer quelle position le groupe MR à la Chambre doit adopter à l'égard des différentes propositions de loi.

448. Le 20 janvier 2011 a lieu une réunion entre plusieurs membres du groupe MR à la Chambre des représentants, du cabinet des Finances et du cabinet de la Lutte contre la Fraude Fiscale. Lors de cette réunion, le cabinet de la Lutte contre la Fraude Fiscale indique qu'il finalise une proposition de loi relative à une levée du secret bancaire encadrée, qui peut être déposée à la Chambre de manière à ce que le MR soit associé au débat. "Il propose d'intégrer dans la proposition de loi un volet relatif à la transaction pénale. Dans un courriel du 20 janvier 2011[370] faisant le point sur cette réunion, M. Emmanuel Degreve écrit à M. Nicolas Lagasse, en ce qui concerne l'enquête en banque: "nous devons sonder nos "ministres"" et, en ce qui concerne la transaction judiciaire,: "Il existe "historiquement" un projet issu du cabinet Devlies (je vous l'annexe). Ce n'est donc pas un texte de notre cabinet mais nous étions associés à sa signature. Ce texte n'a jamais pu être déposé au Gouvernement face à l'opposition socialiste."[371]Il s'agit du texte du Collège des procureurs généraux[372]. Ce texte avait été transmis le 31 juillet 2009 par M. Bart Van Humbeeck (cabinet de M. Carl Devlies) à M. Emmanuel Degrève (cabinet de M. Bernard Clerfayt) afin que, conformément à la demande de l'inspecteur des Finances-Justice, l'avis de l'inspecteur des finances-finances soit obtenu par le cabinet de M. Bernard Clerfayt. Sont en copie de ce courriel, MM. Rudy Volders (cabinet

[369] Audition de Mme Heuskin, 22 mai 2017, CRIV 54 K034, pp. 2-3.
[370] Pièces communiquées par M. Jean-François Smets.
[371] *ibidem.*
[372] Pièces communiquées par M. Jef Smits.

van de inspecteur van Financiën-Justitie, het kabinet van de heer Bernard Clerfayt het advies van de inspecteur van Financiën-Financiën te laten inwinnen. Die mail werd in kopie ook verstuurd naar de heren Rudy Volders (kabinet-Reynders), Jean-François Smets (kabinet-Clerfayt) en Bart Vandenberghe (kabinet-Devlies). In een mail als antwoord – nog op dezelfde dag – herhaalt de heer Jean-François Smets ten aanzien van de heer Bart Van Humbeeck de wens van de heer Bernard Clerfayt om die tekst mede te ondertekenen. De heer Jean-François Smets bezorgt deze tekst opnieuw op 20 januari 2011 aan de heer Emmanuel Degrève en aan mevrouw Satoko Nakayama[373].

Ten overstaan van de onderzoekscommissie geeft hij aan dat hij als staatssecretaris nooit werd verzocht zich over de zaak-Chodiev te buigen; voorts heeft hij nooit opgevangen dat specifieke aspecten inzake de minnelijke schikking in strafzaken bijzondere moeilijkheden opleverden, in eender welke zaak[374].

Tijdens de hoorzitting met de heer Bernard Clerfayt[375] verklaart die de koppeling door zijn kabinet doordat het partners zoekt om zijn visie op het bankonderzoek te doen vooruitgaan. Maar Open Vld en CD&V hebben beide een tekst over de minnelijke schikking in strafzaken. Het gaat volgens de heer Bernard Clerfayt om een politieke tactiek.

449. Bij mail van 24 januari 2011 wordt “het wetsvoorstel, waarbij de beide teksten (bankonderzoek en gerechtelijke schikking) worden samengevoegd, overeenkomstig de beslissing van de minister (de heer Didier Reynders, nvdr.)” door de heer Emmanuel Degrève bezorgd aan de heer Nicolas Lagasse, met kopie aan verschillende leden van het kabinet-Reynders en het kabinet-Clerfayt, en de MR-fractie van de Kamer van volksvertegenwoordigers. Hij vraagt hem te bepalen wie met wie contact opneemt in het raam van de medeondertekening van de tekst, “waarvoor de minister (de heer Didier Reynders, nvdr.) opperde dat die mee zou worden ondertekend door CD&V en/of N-VA?”[376]. (vertaling) Op 25 januari 2011 antwoordt de heer Nicolas Lagasse dat hij met CD&V contact heeft opgenomen om hen voor te stellen de teksten over de opheffing van het bankgeheim en over de minnelijke schikking in strafzaken samen in te

[373] Overgemaakte stukken door mevrouw Sophie Heuskin.
[374] Hoorzitting met de heer Bernard Clerfayt, 12 juli 2017, CRIV 54 K052, p. 2.
[375] Hoorzitting met de heer Bernard Clerfayt, 12 juli 2017, CRIV 54 K052, p. 6.
[376] Stukken bezorgd door de heer Jean-François Smets: mail van 24 januari 2011 van de heer Bernard Degrève aan de heer Nicolas Lagasse.

Reynders), Jean-François Smets (cabinet Clerfayt) et Bart Vandenberghe (cabinet Devlies). Dans un courriel en réponse du même jour, M. Jean-François Smets réitère à M. Bart Van Humbeeck le souhait de M. Bernard Clerfayt de co-signer ce texte. M. Jean-François Smets fait à nouveau parvenir ce texte le 20 janvier 2011 à M. Emmanuel Degrève et à Mme Satoko Nakayama[373].

Il affirme devant la commission d’enquête ne jamais avoir été invité à se préoccuper de l’affaire Chodiev pendant la période où il était secrétaire d’État et n’avoir jamais entendu parler d’un enjeu particulier sur des problématiques spécifiques de transaction pénale pour quelques affaires que ce soit[374].

Lors de son audition, M. Bernard Clerfayt[375] explique le couplage opéré par son cabinet par le fait qu’il recherche des partenaires pour faire avancer sa vision sur l’“enquête en banque”. Or, l’Open Vld et le CD&V ont tous deux un texte sur la transaction pénale. Selon M. Bernard Clerfayt, il s’agit d’une tactique politique.

449. Par courriel du 24 janvier 2011, “la proposition de loi intégrant les deux textes (enquête en banque et transaction judiciaire), conformément à la décision du ministre (NDLR: M. Didier Reynders)”, est transmise par M. Emmanuel Degrève à M. Nicolas Lagasse, différents membres des cabinets Reynders, Clerfayt et du groupe MR de la Chambre des représentants étant en copie. Il lui demande de déterminer qui contacte qui dans le cadre de la cosignature du texte, “pour lequel le ministre (NDLR: M. Didier Reynders) suggérait une co-signature CD&V ou/et N-VA?”[376]. Le 25 janvier 2011, M. Lagasse répond qu’il a pris contact avec le CD&V afin de leur proposer de déposer ensemble les textes sur la levée du secret bancaire et de la transaction pénale. Il se demande s’il est préférable de déposer un texte ou deux textes distincts. Le lendemain, M. Jean-François Smets indique à ses collègues du cabinet Clerfayt que “si on

[373] Pièces communiquées par Mme Sophie Heuskin.
[374] Audition de M. Bernard Clerfayt, 12 juillet 2017, CRIV 54 K052, p. 2.
[375] Audition de M. Bernard Clerfayt, 12 juillet 2017, CRIV 54 K052, p. 6.
[376] Pièces communiquées par M. Jean-François Smets: Courriel du 24 janvier 2011 adressé par M. Bernard Degrève à M. Nicolas Lagasse.

dienen. Hij vraagt zich af of het beter is één tekst dan wel twee afzonderlijke teksten in te dienen. 's Anderendaags geeft de heer Jean-François Smets, aan zijn collega's van het kabinet Clerfayt aan dat "als men twee afzonderlijke teksten indient, zal CD&V uiteraard alleen het voorstel inzake de gerechtelijke schikking ondertekenen, en niet de tekst inzake het bankonderzoek."[377] (vertaling)

450. Op 25 januari 2011 ontvangt de fractiesecretaris van CD&V van zijn cdH-collega een wetsvoorstel van de heren Josy Arens en Christian Brotcorne "tot wijziging van de artikelen 322 en 374 van het WIB en tot invoeging van een artikel 333/1," met het oog op de versoepeling van de voorwaarden om inzake inkomstenbelastingen het bankgeheim op te heffen[378]. De vraag wordt gesteld of de CD&V-fractie dit wetsvoorstel wil mee ondertekenen.

451. Eveneens op 25 januari 2011 deelde de fractiesecretaris van de MR-fractie aan de CD&V-fractie mee dat zij een tekst klaar hadden waarin zowel een regeling voor het bankgeheim als voor de minnelijke schikking was opgenomen, maar dat de MR nog niet beslist had of zij deze tekst als één wetsvoorstel zouden indienen, dan wel als twee afzonderlijke wetsvoorstellen[379]. De MR-fractie nodigde de CD&V-fractie uit om deze tekst mee te ondertekenen. De CD&V-fractiesecretaris antwoordde dat hij de tekst zou voorleggen aan zijn fractie. De volgende dag, 26 januari 2011, meldt de MR-fractiesecretaris aan de CD&V-fractiesecretaris dat zijn fractie er de voorkeur aan geeft om de tekst als geheel in te dienen, dus als één wetsvoorstel met daarin het bankgeheim en de minnelijke schikking[380]. Dezelfde dag antwoordt de politiek secretaris van CD&V aan de politiek secretaris van de MR dat zijn fractie de week daarop over dat vraagstuk intern overleg zal plegen en dat hij hem op de hoogte zal houden. Op 27 januari 2011 preciseert de politiek secretaris van CD&V aan de politiek secretaris van de MR dat het intern overleg zal plaatshebben op 1 februari 2011, waarna de MR-fractiesecretaris aandringt om zo snel mogelijk te worden geïnformeerd over het standpunt van CD&V omdat op 2 februari 2011 de commissie voor de Financiën en de Begroting bijeenkomt met op de agenda de wetsvoorstellen i.v.m. het bankgeheim. In antwoord hierop stelt de CD&V-fractiesecretaris dat de MR zijn wetsvoorstel in overweging kan laten nemen, ongeacht of CD&V

[377] Stukken bezorgd door de heer Jean-François Smets: mail van 26 januari 2011 van de heer Jean-François Smets aan mevrouw Satoko Nakayama en de heer Bernard Degrève.
[378] DOC 53 0665/001.
[379] Hoorzitting met de heer Jef Smits, 17 mei 2017, CRIV 54 K033, p. 4; Stukken overgemaakt door de heer Jef Smits, deel 1; stukken overgemaakt door mevrouw Sophie Heuskin.
[380] Stukken overgemaakt door de heer Jef Smits.

scinde en deux textes, le CD&V signera évidemment la transaction judiciaire et pas l'enquête en banque"[377].

450. Le 25 janvier 2011, le secrétaire politique du CD&V reçoit de son collègue du cdH une proposition de loi de MM. Josy Arens et Christian Brotcorne "modifiant les articles 322 et 374 du Code des impôts sur les revenus 1992 et insérant un article 333/1," afin d'assouplir les conditions permettant la levée du secret bancaire en matière d'impôts sur les revenus[378]. Celui-ci demande si le groupe CD&V veut cosigner cette proposition.

451. Ce même 25 janvier 2011, le secrétaire politique du MR informe le groupe CD&V que le groupe MR a préparé un texte incluant une réglementation tant pour le secret bancaire que pour la transaction, mais que le MR n'a pas encore décidé s'il déposera ce texte sous la forme d'une seule proposition de loi ou de deux propositions de loi distinctes[379]. Le groupe MR invite le groupe CD&V à cosigner ce texte. Le secrétaire politique du CD&V répond qu'il soumettra le texte à son groupe. Le lendemain, le 26 janvier 2011, le secrétaire politique du MR indique au secrétaire politique du CD&V que son groupe préfère que le texte soit déposé dans son ensemble, donc en tant qu'une seule proposition de loi englobant le secret bancaire et la transaction[380]. Le même jour, le secrétaire politique du CD&V répond au secrétaire politique du MR que son groupe aura une concertation interne sur cette problématique la semaine suivante et qu'il le tiendra informé**.** Le 27 janvier 2011, le secrétaire politique du CD&V précise au secrétaire politique du MR que cette concertation interne aura lieu le 1er février 2011, à la suite de quoi le secrétaire politique du MR insiste pour être informé le plus rapidement possible du point de vue du CD&V, étant donné que la commission des Finances et du Budget se réunit le 2 février 2011 avec, à l'ordre du jour, les propositions de loi relatives au secret bancaire. Le secrétaire politique du CD&V répond que le MR peut demander la prise en considération de sa proposition de loi, que le CD&V la cosigne ou pas. Le même jour, le 27 janvier, le

[377] Pièces communiquées par M. Jean-François Smets: Courriel du 26 janvier 2011 adressé par M. Jean-François Smets à Mme Satoko Nakayama et M. Bernard Degrève.
[378] DOC 53 0665/001.
[379] Audition de M. Jef Smits, 17 mai 2017, CRIV 54 K033, p. 4; documents communiqués par M. Jef Smits, partie 1; documents communiqués par Mme Sophie Heuskin.
[380] Documents communiqués par M. Jef Smits.

het voorstel mee of niet mee ondertekent. Dezelfde dag, 27 januari, dient MR trouwens het wetsvoorstel over het bankgeheim én de minnelijke schikking in dat de letterlijke overname vormt van het voorontwerp uit 2009 (zie *supra* vaststelling nr. 379) met betrekking tot de minnelijke schikking in strafzaken.

452. Aangezien de MR op 31 januari 2011 nog steeds geen antwoord van CD&V heeft ontvangen over de vraag of het diens voorstel mede wil ondertekenen, neemt de MR contact op met de Open Vld-fractie om hen voor te stellen de tekst mede te ondertekenen. Open Vld laat weten dat het een eigen voorstel met betrekking tot de minnelijke schikking in strafzaken heeft, namelijk het wetsvoorstel dat in 2009 door mevrouw Carina Van Cauter werd ingediend, en dat het dat voorstel al heeft heringediend bij het wetgevend secretariaat.[381]. In de mail van dezelfde dag schrijft mevrouw Sophie Heuskin haar collega van Open Vld, de heer Stefan Knaepen, aan: "Zoals ik u heb gezegd, wensen wij één enkele tekst in te dienen die de twee aspecten bevat (bankgeheim en gerechtelijke minnelijke schikking). Er moet worden nagegaan of de tekst verenigbaar is met jullie tekst betreffende de gerechtelijke minnelijke schikking. Indien dit niet het geval is, kan onze tekst altijd worden herwerkt. Het doel is een machtsverhouding te creëren ten aanzien van de andere partijen en hun voorstellen"[382]. (vertaling)

453. Aangaande het initiatief om een gezamenlijk wetsvoorstel van Open Vld en MR in te dienen, heeft mevrouw Carina Van Cauter, volksvertegenwoordiger van Open Vld, dit verklaard tegenover de onderzoekscommissie:

(...) ik kan u spontaan zeggen dat men mij is komen vinden tijdens een vergadering van de commissie seksueel misbruik, die in dezelfde periode aan de gang was. Het kabinet, of althans iemand die zich uitgaf als zijnde een medewerker van het kabinet-Reynders, heeft mij gevraagd of zij onze tekst konden koppelen aan het wetsvoorstel tot opheffing van het bankgeheim. Aldus is ook geschied, want de tekst werd, zoals u weet, in het Parlement ingediend en in overweging genomen.

Voorts gaf zij nog aan:

"(...) ik weet niet meer precies op welke datum het contact met iemand van het kabinet-Reynders plaatsvond. De betrokkene ken ik ook niet persoonlijk.

[381] Hoorzitting met mevrouw Sophie Heuskin, 22 mei 2017, CRIV 54 K034, p. 3.
[382] Stukken bezorgd door mevrouw Sophie Heuskin aan de onderzoekscommissie.

MR dépose d'ailleurs la proposition de loi relative à la fois au secret bancaire et à la transaction, qui reprend littéralement le texte de 2009 (voir *supra* constatation n° 379) relatif à la transaction pénale.

452. Étant donné que le 31 janvier 2011, le MR n'a toujours pas reçu de réponse du CD&V à sa demande de cosigner sa proposition, il prend contact avec le groupe Open Vld et lui propose de cosigner le texte. L'Open Vld fait savoir qu'il a sa propre proposition relative à la transaction pénale, à savoir la proposition de loi déposée en 2009 par Mme Carina Van Cauter, et que celle-ci a déjà été redéposée au secrétariat législatif[381]. Dans le courriel adressé le même jour à son collègue de l'Open Vld, M. Stefan Knaepen, Mme Sophie Heuskin écrit: "comme je vous l'ai dit, nous souhaitons déposer un seul texte comprenant les deux aspects (secret bancaire et transaction judiciaire). Il convient de voir s'il est compatible avec votre texte sur la transaction judiciaire. Si non, il est toujours possible de retravailler notre texte. L'objectif est de créer un rapport de force par rapport aux autres partis et leurs propositions"[382].

453. Concernant l'initiative de dépôt d'une proposition de loi commune à l'Open Vld et au MR, Mme Carina Van Cauter, députée du groupe Open Vld, a déclare ce qui suit à la commission d'enquête:

(...) je peux vous dire spontanément qu'on est venu me trouver lors d'une réunion de la commission "abus sexuels", dont les travaux étaient en cours durant la même période. Le cabinet, ou en tout cas quelqu'un qui s'est présenté comme un collaborateur du cabinet Reynders, m'a demandé s'il pouvait joindre notre texte à la proposition de loi relative à la levée du secret bancaire. Il en a bien été ainsi, car le texte a été, comme vous le savez, déposé au Parlement et pris en considération." (traduction)

Plus tard, elle précise:

"(...) je ne sais plus exactement à quelle date a eu lieu le contact avec une personne du cabinet Reynders. Il s'agissait de quelqu'un que je ne connais

[381] Audition de Mme Sophie Heuskin, 22 mai 2017, CRIV 54 K034, p. 3.
[382] Pièces communiquées par Mme Sophie Heuskin à la commission d'enquête.

Hij heeft zich voorgesteld als zijnde iemand van het kabinet-Reynders.*"*

In het kader van haar werkzaamheden heeft de onderzoekscommissie getracht om, via vragen aan meerdere betrokkenen en meer bepaald aan leden van het kabinet-Reynders, te achterhalen wie de persoon was die contact had gezocht met mevrouw Carina Van Cauter, maar zij is dat niet te weten gekomen.

454. Op 2 februari 2011, de dag na het interne overleg, laat de CD&V-fractiesecretaris aan zijn collega van MR weten dat zijn fractie zelf "een wetsvoorstel" zal indienen, waarmee bedoeld werd een wetsvoorstel over het bankgeheim, want op 3 februari 2011 wordt een wetsvoorstel over het bankgeheim ingediend door de CD&V-fractie. Dit wetsvoorstel wordt op 9 februari 2011 gedrukt[383]. Het CD&V-wetsvoorstel over de minnelijke schikking in strafzaken was reeds op 13 december 2010 ingediend. Ze herneemt de tekst van het voorontwerp van juli 2009 (zie *supra* vaststelling nr. 380). Op 9 december 2010 deelt mevrouw Hildegard Penne van het kabinet-Justitie, per mail mee aan haar collega dat ze het ontwerp over de verruimde minnelijke schikking in strafzaken aan de heer Servais Verherstraeten had gegeven "om neer te leggen als wetsvoorstel in de Kamer"[384]. Een week eerder, op 2 december 2010, had de medewerkster van de CD&V-fractie de indiening van dit wetsvoorstel meegedeeld aan de heer Axel Haelterman[385], die dit vervolgens op 3 december rapporteert aan het AWDC. Het CD&V-wetsvoorstel over de verruimde minnelijke schikking in strafzaken (DOC 53 1252) werd pas op 24 februari gedrukt. De heer Servais Verherstraeten verklaarde hierover: "We wachtten met de goedkeuring tot drukken uit loyaliteit tegenover onze minister van Justitie en staatssecretaris voor Fraudebestrijding."[386]

455. Op 2 februari 2011 worden tussen het kabinet-Clerfayt en het kabinet-Reynders en MR-leden van de Kamer van volksvertegenwoordigers verschillende mails uitgewisseld om te bepalen welke tekst door de MR moet worden ingediend of medeondertekend[387]. Eerst vraagt de heer Nicolas Lagasse zich af of het niet ongepast is hun wetsvoorstel in te dienen terwijl het deel minnelijke schikking in strafzaken een tekst van CD&V is. De heer Rudy Volders antwoordt dat hij er geen probleem mee heeft de tekst met het deel "gerechtelijke schikking" in te dienen en is voorstander van contact met Open Vld die, volgens hem, bereid is het voorstel mede te

[383] Stukken overgemaakt door de heer Jef Smits.
[384] Hoorzitting met de heer Tom Van Wynsberghe, 21 juni 2017, CRIV 54 K044, p. 2.
[385] Documentatie overgemaakt door het AWDC – Bijlage 1 /Deel III a).
[386] Hoorzitting met de heer Servais Verherstraeten, 17 mei 2017, CRIV 54 K033, p. 3.
[387] Stukken bezorgd door mevrouw Sophie Heuskin.

pas personnellement et qui s'est présenté comme un membre du cabinet Reynders.*"* (traduction)

Dans le cadre de ses travaux, la commission d'enquête a tenté, par des questions à différents interlocuteurs et notamment des membres du cabinet Reynders, de savoir qui était la personne qui avait contacté Mme Carina Van Cauter, mais elle n'a pu obtenir cette information.

454. Le 2 février 2011, le lendemain de la concertation interne, le secrétaire politique du CD&V fait savoir à son collègue du MR que son groupe déposera lui-même "une proposition de loi", ce par quoi il entendait une proposition de loi sur le secret bancaire, car une proposition de loi sur le secret bancaire est déposée par le groupe CD&V[383] le 3 février 2011 et est imprimée le 9 février 2011. La proposition de loi du CD&V relative à la transaction pénale avait déjà été déposée le 13 décembre 2010. Elle reprend le texte de l'avant-projet de loi de juillet 2009 (*cf. supra* constatation n° 380). Le 9 décembre 2010, Mme Hildegard Penne du cabinet du ministre de la Justice avait en effet fait savoir à son collègue qu'elle avait fourni le projet sur la transaction pénale élargie à M. Servais Verherstraeten "pour qu'il le dépose en tant que proposition de loi"[384]. (traduction) Une semaine plus tôt, le 2 décembre 2010, la collaboratrice du groupe CD&V avait annoncé le dépôt de cette proposition de loi à M. Axel Haelterman[385] , qui l'a ensuite a rapporté le 3 décembre 2010 à l'AWDC. La proposition de loi CD&V sur la transaction pénale élargie (DOC 53 1252) est imprimée le 24 février 2011. M. Servais Verherstraeten déclare à ce sujet: "Par loyauté envers notre ministre de la Justice et notre secrétaire d'État à la Lutte contre la fraude, nous avons attendu avant de donner l'autorisation d'imprimer."[386] (traduction)

455. Le 2 février 2011, différents courriels sont échangés entre les cabinets de M. Bernard Clerfayt, de M. Didier Reynders et des membres MR de la Chambre des représentants afin de déterminer quel texte doit être déposé ou co-signé par le MR[387]. Dans un premier temps, M. Nicolas Lagasse se demande s'il n'est pas indélicat de déposer leur proposition de loi alors que la partie transaction pénale est un texte CD&V. M. Rudy Volders répond qu'il n'a pas de problème à déposer le texte avec la partie "transaction judiciaire" et préconise un contact avec l'Open Vld qui, selon lui, est prêt à cosigner la proposition et est en contact avec la N-VA,

[383] Pièces communiquées par M. Jef Smits.
[384] Audition de M. Tom Van Wynsberghe, 21 juin 2017, CRIV 54 K044, p. 2.
[385] Documentation transmise par l'AWDC – Annexe 1 /Partie III a).
[386] Audition de M. Servais Verherstraeten, 17 mai 2017, CRIV 54 K033, p. 3.
[387] Pièces communiquées par Mme Sophie Heuskin.

ondertekenen en contact heeft met de N-VA, die ook bereid is de tekst te ondertekenen. De heer Rudy Volders besluit dat het een goede zaak zou zijn, mochten de drie partijen zich achter de gezamenlijke tekst scharen. Als de heer Nicolas Lagasse vervolgens verneemt dat CD&V het wetsvoorstel heeft ingediend met overname van het wetsontwerp van de heer Carl Devlies over de minnelijke schikking in strafzaken, vraagt hij zich af of het opportuun is dat de MR het medeondertekent, wat dan de indiening inhoudt van een MR-wetsvoorstel dat beperkt is tot het deel "bankgeheim". De heer Rudy Volders antwoordt: "Om te voorkomen dat het ene voorstel vóór het andere wordt besproken, stel ik voor de beide onderwerpen binnen één voorstel te houden". (vertaling) Op het einde van de dag kondigt de heer Nicolas Lagasse aan dat de MR 's anderendaags het wetsvoorstel zal indienen met een deel bankgeheim en een deel minnelijke schikking in strafzaken. De heer Nicolas Lagasse verduidelijkt dat "de vraag blijft of het tweede deel de tekst van Devlies of die van Van Cauter zal bevatten. De tekst van Open Vld gaat minder ver dan die van CD&V. Als men het Open Vld-voorstel in aanmerking neemt, is nog altijd een deal met CD&V inzake het bankgeheim mogelijk, in de zin van "jullie sluiten je aan bij ons standpunt inzake het bankgeheim, en dan nemen wij jullie tekst op". (vertaling) Aldus creëert men een rechts front (wij begrijpen elkaar)"[388]. Hij geeft ook aan dat hij Open Vld ervan heeft verwittigd dat het politiek voor de MR moeilijk zal zijn die tekst mee door de N-VA te laten ondertekenen. "Ik heb erop gewezen dat dit een bijkomstige vraag was: N-VA zal de PS-teksten niet steunen… Zij zullen ons dus in principe toevallen". (vertaling) De heer Rudy Volders antwoordt dat men de tekst van mevrouw Carina Van Cauter moet nemen. "Meteen is ook het politieke evenwicht tussen MR en Open Vld gewaarborgd". (vertaling) 's Avonds kondigt de heer Jean-François Smets aan dat de tekst van mevrouw Carina Van Cauter niet dezelfde reikwijdte heeft als die van CD&V. Hij legt uit dat het niet gaat om een minnelijke schikking in strafzaken maar om een bijzondere gerechtelijke regeling die bestemd is voor gevallen van spontane regularisatie. Daarin beoogt men niet de gevallen waarbij een onderzoeksrechter is gevat, zoals het geval is in het CD&V-wetsvoorstel.

456. Nog altijd de avond van dezelfde dag zendt de heer Bernard Clerfayt een mail naar de heer Emmanuel Degrève, met in kopie de heer Nicolas Lagasse en de heer Rudy Volders, met de vermelding: "Dit alles sluit aan bij wat ik vanmiddag heb geadviseerd.

1. een gemeenschappelijke tekst bankgeheim + minnelijke schikking

[388] *Ibidem.*

également prête à signer le texte. M. Rudy Volders conclut que ce sera une bonne chose, si le texte commun est porté par les trois partis. Dans un deuxième temps, M. Nicolas Lagasse, ayant appris le dépôt par le CD&V de la proposition de loi reprenant le projet de M. Carl Devlies sur la transaction pénale, se demande si il est opportun que le MR la co-signe, ce qui implique alors le dépôt d'une proposition MR limitée à la partie "secret bancaire". M. Rudy Volders répond "Afin d'éviter que l'une est traitée avant l'autre, je propose de garder les deux sujets dans une proposition". En fin de journée, M. Nicolas Lagasse annonce que le MR déposera le lendemain la proposition reprenant une partie secret bancaire et une partie transaction pénale. M. Nicolas Lagasse explique: "La question en suspens est de savoir si la seconde partie sera constituée "du texte "Devlies" ou du texte "Van Cauter", Open Vld (qui va moins loin que le texte CD&V. Prendre le texte Open Vld permet de maintenir une possibilité de deal avec le CD&V dans le volet "secret bancaire": vous prenez nos orientations sur le secret bancaire, nous prenons votre texte. De la sorte, on constitue un pôle des droites (on se comprend)[388]". Il indique également qu'il a averti l'Open Vld que politiquement il sera difficile pour le MR de faire co-signer ce texte par la N-VA. "J'ai fait valoir que cette question était secondaire: la N-VA ne soutiendra pas les textes PS, …Ils nous seront donc en principe acquis". M. Rudy Volders répond qu'il faut prendre le texte de Mme Carina Van Cauter. "Tout de suite l'équilibre politique entre MR et Open Vld est aussi garanti". Dans la soirée, M. Jean-François Smets annonce que le texte de Mme Carina Van Cauter n'a pas la même portée que celui du CD&V. Il explique qu'il ne s'agit pas d'une transaction pénale mais d'un régime judiciaire particulier réservé aux cas de régularisation spontanée. Cela ne vise pas les cas où un juge d'instruction est saisi comme cela est le cas dans la proposition de loi du CD&V.

456. Toujours dans la soirée de la même journée, M. Bernard Clerfayt envoie un courriel à M. Emmanuel Degrève, en mettant en copie M. Nicolas Lagasse et M. Rudy Volders, indiquant: "Tout ceci rejoint les conseils que je donnais ce midi.

1. un texte commun secret bancaire + transaction

[388] *Ibidem.*

2. een gemeenschappelijke tekst MR+Open Vld, niet mee ondertekend maar wel gesteund door N-VA

3. tekst Van Cauter indien die goed wordt bevonden

4. vervolgens oprichting van werkgroepen voor elk van beide aspecten, met steun aan CD&V voor de minnelijke schikking, in ruil voor zelfde steun inzake bankgeheim.

5. Morgen ben ik op de fractievergadering aanwezig en kunnen we dit nader bespreken." (vertaling)

457. Dat leidt uiteindelijk tot het gezamenlijke wetsvoorstel van de MR en Open Vld (DOC 53 1185/001)[389], dat op 8 februari 2011 wordt gedrukt en dat een door de MR voorbereid onderdeel bevat over een gereglementeerde opheffing van het bankgeheim, alsook een door Open Vld voorbereid onderdeel over de minnelijke schikking in strafzaken. Tijdens de hoorzitting herinnert de heer Bernard Clerfayt eraan dat het uiteindelijke wetsvoorstel van de MR niet van toepassing is op misdaden en dus niet toepasselijk is op de zaak omtrent de heer Patokh Chodiev en medestanders, aangezien in die zaak één van de aanklachten "valsheid in geschrifte" luidt, met andere woorden een misdaad[390].

458. Op 16 februari 2011 worden de – ondertussen vijf – wetsvoorstellen over het bankgeheim besproken in de commissie voor de Financiën en de Begroting. Geen enkele beslissing werd genomen en de bespreking zou op een volgende vergadering worden voortgezet.

9.2. ***Externe druk met betrekking tot bankgeheim (2010)***

459. Na de financiële crisis van 2008 worden landen onder de impuls van de G20 en de OESO aangemaand om financiële gegevens uit te wisselen op aanvraag om zo kapitaalvlucht en fiscale fraude te bestrijden.[391] De samenkomst van de G20 in Londen op 2 april 2009 wordt afgesloten met het innemen van bijzonder krachtige standpunten. De nood aan transparantie en internationale samenwerking in belastingzaken wordt nog eens bevestigd en tegen de Staten die terughoudend zijn om zich aan te sluiten bij de OESO-standaard wordt met sancties gedreigd. Dezelfde dag publiceert de OESO een document waarin de vierentachtig landen die deel uitmaakten van het *Global Forum* inzake transparantie

[389] De auteurs van het wetsvoorstel waren: de heren Philippe Goffin (MR), Damien Thiéry (MR), en de dames Gwendolyn Rutten (Open Vld), Carina Van Cauter (Open Vld) en Marie-Christine Marghem (MR).

[390] Hoorzitting met de heer Bernard Clerfayt, 12 juli 2017, CRIV 54 K052, p. 26.

[391] Hoorzitting met de heer Chris Delaere, 5 mei 2017, CRIV 54 K028, p. 4.

2. un texte commun MR+Open Vld, sans co-signature mais soutenu par la N-VA

3. Le texte Van Cauter s'il est bon

4. Ensuite on cherche à créer des GT sur chacun des deux sujets en offrant soutien au CD&V sur la transaction en échange de réciprocité sur le secret bancaire.

5. Je viens demain midi en réunion de groupe et on peut en parler."

457. Cela aboutit finalement à la proposition de loi conjointe MR-Open Vld (DOC 53 1185/001)[389], qui est imprimée le 8 février 2011 et qui se compose d'un volet sur une levée encadrée du secret bancaire, tel que préparé par le MR, et un volet sur la transaction pénale, tel que préparé par l'Open Vld. M. Clerfayt[390] rappelle lors de son audition que la proposition de loi finale du MR ne s'applique pas aux crimes et n'est donc pas applicable à l'affaire de M. Patokh Chodiev et consorts puisque, dans cette affaire, une des préventions est le faux en écriture, soit un crime.

458. Le 16 février 2011, les propositions de loi – au nombre de cinq dans l'intervalle – sur le secret bancaire sont examinées en commission des Finances et du Budget. Aucune décision n'est prise. L'examen des propositions sera poursuivi ultérieurement.

9.2. ***Pression externe concernant le secret bancaire (2010)***

459. Après la crise financière de 2008, les pays ont été sommés, sous l'impulsion du G20 et de l'OCDE, d'échanger des données financières à la demande afin de lutter contre la fuite des capitaux et la fraude fiscale.[391] La réunion du G20 à Londres du 2 avril 2009 s'est soldée par des positions particulièrement fermes. Le besoin de transparence et de coopération internationale en matière fiscale est réaffirmé et les États réticents à adhérer au standard de l'OCDE sont menacés de sanctions. Le même jour, l'OCDE rend public un document répartissant les quatre-vingt quatre États participant au Forum mondial sur la transparence et l'échange de renseignements (ci-après Forum mondial)

[389] Auteurs de la proposition de loi: M. Philippe Goffin (MR), M. Damien Thiéry (MR), Mme Gwendolyn, Rutten (Open Vld), Mme Carina Van Cauter (Open Vld) et Mme Marie-Christine Marghem (MR).

[390] Audition de M. Bernard Clerfayt, 12 juillet 2017, CRIV 54 K052, p. 26.

[391] Audition de M. Chris Delaere, 5 mai 2017, CRIV 54 K028, p. 4.

en uitwisseling van inlichtingen (hierna *Global Forum*), over drie lijsten worden verdeeld, in functie van de vooruitgang die elk van hen had geboekt bij het invoeren van de OESO-standaard. In een eerste *witte lijst* zijn de landen opgenomen waar die standaard reeds wezenlijk gebruikt wordt. Een tweede *grijze lijst* bevat een tussencategorie met landen die zich weliswaar bij de OESO-standaard hebben aangesloten maar deze nog niet gebruiken op een manier die als voldoende beoordeeld wordt. De derde *zwarte lijst* omvat de landen die zich er nog niet toe verbonden hadden om de OESO-standaard toe te passen. België wordt ondergebracht op de grijze lijst. Opdat een land in de witte lijst kan worden opgenomen moet deze immers ten minste twaalf overeenkomsten hebben gesloten die voorzien in een administratieve bijstand die beantwoordt aan de eisen van de OESO-standaard. Begin april 2009 kan België zich slechts beroepen op de ondertekening van de Overeenkomst met de Verenigde Staten.[392]

460. De heer Chris Delaere zegt over deze internationale druk het volgende: "Zij (de Amerikanen) hebben dat doorgedrukt op de G20, waar onmiddellijk werd gezegd dat men paal en perk zou stellen aan de kapitaalvlucht, aan de grensoverschrijdende belastingfraude enzovoort. Dat is immers ook een van de grote oorzaken van de financiële crisis van 2008. Zij gingen naar de OESO en naar het *Global Forum*, dat daarvan een zijtak is, zeggende dat zij tegen de volgende vergadering van de G20 al resultaten wilden zien. (…) België werd op de grijze lijst gezet en indien het binnen een bepaalde termijn geen twaalf belastingakkoorden zou hebben waaruit duidelijk zou blijken dat het bankgeheim niet gold, zou het zelfs op de zwarte lijst komen."[393] De regering heeft vervolgens op zeer korte tijd twaalf akkoorden ondertekend[394] die voorzien in een administratieve bijstand die beantwoordt aan de eisen van de OESO-standaard. Daardoor wordt België op 17 juli 2009 opgenomen op de witte lijst van de OESO.[395]

461. In september 2009 beslist het *Global Forum* inzake transparantie en uitwisseling van inlichtingen om een systeem in te voeren waarmee kan geëvalueerd worden in welke mate de OESO-normen daadwerkelijk door de deelnemende Staten worden toegepast. Dat systeem, "beoordeling door gelijken" genoemd (hierna: *peer review*), voorziet voor elke gecontroleerde Staat in twee onderzoeksfases. De eerste fase van de *peer*

[392] Stuk Senaat, nr. 5-969/1, 2010-2011, pp. 6-7.
[393] Hoorzitting met de heer Chris Delaere, 5 mei 2017, CRIV 54 K028, p. 26.
[394] Met volgende landen: Monaco, Australië, Nederland, Finland, het Verenigd Koninkrijk, Noorwegen, Frankrijk, San Marino, Andorra, Denemarken, Singapore en Luxemburg (Stukken Senaat, nrs. 5-961/1 tot en met 5-972/1, 2010-2011).
[395] Stuk Senaat, nr. 5-969/1, 2010-2011, p. 7.

en trois listes en fonction des progrès accomplis par chacun d'eux dans la mise en œuvre du standard de l'OCDE. Une première *liste blanche* reprend les États qui avaient déjà substantiellement mis en œuvre ce standard. Une deuxième *liste grise* établit une catégorie intermédiaire d'États qui, bien qu'ayant adhéré au standard de l'OCDE, n'ont pas encore procédé à sa mise en œuvre dans une mesure jugée suffisante. La troisième *liste noire* regroupe les États ne s'étant pas encore engagés à appliquer le standard de l'OCDE. La Belgique est classée dans la liste grise. Pour qu'un État puisse figurer dans la liste blanche, celui-ci doit avoir signé au moins douze accords prévoyant une assistance administrative répondant aux exigences du standard de l'OCDE. Or, début avril 2009, la Belgique ne peut se prévaloir que de la signature de la Convention avec les États-Unis.[392]

460. M. Chris Delaere précise ce qui suit à propos de cette pression internationale: "Ils (les Américains) ont imposé cette mesure lors du G20. Il a immédiatement été précisé à cette occasion que l'on mettrait un frein à la fuite des capitaux, à la fraude fiscale transfrontalière, etc., qui sont en effet également en grande partie responsables de la crise financière de 2008. Ils se sont rendus à l'OCDE et au Forum mondial, qui est une ramification de cette organisation, pour annoncer qu'ils voulaient déjà des résultats d'ici la réunion suivante du G20. (…) La Belgique a été inscrite sur la liste grise et risquait même de se retrouver sur la liste noire si elle ne concluait pas dans un délai déterminé douze accords fiscaux d'où il ressortirait clairement que le secret bancaire n'était pas d'application."[393] (traduction) Le gouvernement a ensuite signé, dans un délai très court, douze accords[394] prévoyant une assistance administrative répondant aux exigences du standard de l'OCDE. En conséquence, la Belgique est reprise, le 17 juillet 2009, dans la liste blanche de l'OCDE.[395]

461. En septembre 2009, le Forum mondial sur la transparence et l'échange de renseignements décide de mettre en place un dispositif permettant d'évaluer l'effectivité de la mise en œuvre des normes OCDE par les États participants. Ce dispositif, appelé "examen par les pairs" (*peer review*), prévoit pour chaque État supervisé deux phases d'examen. La première phase de la *peer review*, qui se déroule du 1er juillet 2010 à fin

[392] Doc Sénat, n° 5-969/1, 2010-2011, pp. 6-7.
[393] Audition de M. Chris Delaere, 5 mai 2017, CRIV 54 K028, p. 26.
[394] Avec les pays suivants: Monaco, l'Australie, les Pays-Bas, la Finlande, le Royaume-Uni, la Norvège, la France, San Marin, Andorre, le Danemark, Singapour et le Luxembourg (Doc Sénat, nos 5-961/1 à 5-972/1, 2010-2011).
[395] Doc Sénat, n° 5-969/1, 2010-2011, p. 7.

review, die voor België loopt van 1 juli 2010 tot eind februari 2011, bestaat uit een onderzoek van het juridisch en reglementair kader dat door de onderzochte Staat gecreëerd werd met het oog op het uitwisselen van inlichtingen.[396] Het kabinet van de minister van Financiën wordt geregeld van de evolutie van de zaak op de hoogte gebracht.[397]

462. In maart en april 2010 brengt de Raad van State advies uit over de twaalf dubbelbelastingverdragen.[398] De Raad van State stelt onder meer het volgende: "Het sluiten van dergelijke verdragen is geregeld in het samenwerkingsakkoord van 8 maart 1994 tussen de federale overheid, de gemeenschappen en de gewesten over de nadere regelen voor het sluiten van gemengde verdragen. Volgens dat samenwerkingsakkoord dienen in dat geval de gewesten via de Interministeriële Conferentie voor het Buitenlands Beleid te worden betrokken alsook het verdrag mede te ondertekenen, wat blijkbaar niet is gebeurd. Een ander gevolg van het gemengd karakter is dat de gewestparlementen alsnog zullen moeten instemmen met het verdrag."[399] De heer Chris Delaere zegt over deze adviezen het volgende: "Toen kwam echter de ontnuchtering, in die zin dat wij problemen kregen met de Raad van State, die plots opmerkte dat, gelet op de bijzondere financieringswet en de bevoegdheden, alle dubbelbelastingverdragen zouden moeten worden voorgelegd aan de zes Parlementen, die ze allemaal zouden moeten ratificeren. Daardoor ontstond een enorme vertraging en een enorme administratieve last. De twaalf verdragen werden bijgevolg niet tijdig geratificeerd, waardoor wij met de *peer review* in het vizier kwamen en waarbij de eerste indicaties halfweg 2010 zeer negatief waren."[400]

463. In het kader van de *peer review* wordt België dus onder druk gezet om iets aan de wetgeving m.b.t. het bankgeheim te doen. De heer Chris Delaere zegt over deze druk: "Door diplomatie en onderhandeling (…) heeft men dat serieus kunnen afzwakken in de tweede *draft*[401] – dat was dan eerder naar eind 2010 toe – maar wij kregen dan toch de indicatie dat België hier niet zo gemakkelijk vanaf zou komen. Zij zagen nog altijd dat er, ten eerste, niets gebeurde in onze wetgeving op het bankgeheim, dat er daar nog altijd remmen op stonden en dat, ten tweede, de dubbelbelastingverdragen

[396] *Ibidem*.
[397] Brief van 3 mei 2017 van de heer Hans D'Hondt, voorzitter van het Directiecomité, Federale Overheidsdienst Financiën, aan de onderzoekscommissie.
[398] Stukken Senaat, nrs. 5-961/1 tot en met 5-972/1, 2010-2011.
[399] Stuk Senaat, nrs. 5-969/1, 2010-2011, p. 41.
[400] Hoorzitting met de heer Chris Delaere, 5 mei 2017, CRIV 54 K028, p. 26-27.
[401] Van het rapport dat door de assessoren van het Wereldforum werd opgesteld in het kader van de "*peer review*".

février 2011 pour la Belgique, consiste en l'analyse du cadre juridique et réglementaire mis en place par l'État considéré aux fins de l'échange de renseignements.[396] Le cabinet du ministre des Finances est régulièrement informé de l'évolution du dossier.[397]

462. En mars et avril 2010, le Conseil d'État émet un avis sur les douze conventions préventives de la double imposition.[398] Le Conseil d'État précise notamment ceci: "La conclusion de pareils traités est réglée dans l'accord de coopération du 8 mars 1994 précité. Selon cet accord de Coopération, les communautés et les régions doivent dans ce cas être associées à l'acte dans le cadre de la Conférence interministérielle de la Politique étrangère et à la signature du traité, ce qui n'a apparemment pas eu lieu. Le caractère mixte implique également que les parlements communautaires et régionaux devront encore donner leur assentiment au traité."[399] M. Chris Delaere indique ceci à propos de ces avis: "Mais nous avons dû déchanter: nous avons eu des problèmes avec le Conseil d'État, qui a soudain fait remarquer qu'eu égard à la loi spéciale de financement et à la répartition des compétences, toutes les conventions préventives de la double imposition devraient être soumises aux six Parlements, qui devraient toutes les ratifier. Tout cela a entraîné un retard très important et une charge administrative considérable. Les douze traités n'ont donc pas été ratifiés à temps, ce qui a attiré l'attention sur notre pays lors de la *peer review.* Les premières indications publiées à la mi-2010 se sont avérées très négatives."[400] (traduction)

463. Dans le cadre de la *peer review*, la Belgique est mise sous pression afin de revoir la législation sur le secret bancaire. M. Chris Delaere précise ce qui suit à propos de cette pression: "Des interventions diplomatiques et des négociations (...) ont permis de la réduire de façon significative dans le deuxième *draft*[401] – c'était plutôt vers la fin 2010 –, mais nous avons tout de même été informés du fait que la Belgique ne s'en tirerait pas aussi facilement. Ils voyaient bien, d'une part, que notre législation sur le secret bancaire n'avait pas été modifiée, qu'il existait toujours des freins en la matière

[396] *Ibidem*.
[397] Lettre du 3 mai 2017 de M. Hans D'Hondt, président du Comité de direction, Service public fédéral Finances, à la commission d'enquête.
[398] Doc Sénat, n° 5-961/1 à 5-972/1, 2010-2011.
[399] Doc Sénat, n° 5-961/1, 2010-2011, p. 41.
[400] Audition de M. Chris Delaere, 5 mai 2017, CRIV 54 K028, pp. 26-27.
[401] Du rapport rédigé par les assesseurs du Forum mondial dans le cadre de la "*peer review*".

maar niet geratificeerd geraakten. Men kon dan wel zeggen dat men er twaalf ondertekend had via een protocol, maar ze waren nog altijd niet van kracht. Met andere woorden, wij moesten niet denken dat wij op 12 stonden, wij stonden op 0. Ik vermoed dat de minister van Financiën op dat ogenblik het geweer van schouder heeft veranderd, ook een beetje onder druk van de administratie. Ik heb een passage (zie volgende vaststelling) voorgelezen uit een nota waar de administratie zeer duidelijk zegt dat als wij niets doen aan het bankgeheim, zij niet weten hoe wij ooit van de zwarte lijst gaan geraken – daar kwam het op neer. En dus vermoedelijk met de toename van de druk die dus steeds maar crescendo ging, kan ik mij best voorstellen dat de minister van Financiën op een bepaald ogenblik ook wel beseft heeft dat hij er met zijn versie *light* ook niet zou komen."[402]

464. Tijdens het tweede semester van 2010 heeft de Administratie Fiscale Zaken minister van Financiën de heer Didier Reynders gewaarschuwd dat een aanpassing van het bankgeheim nodig was om niet op de lijst van fiscale paradijzen terecht te komen. Bij mail van 22 januari 2011 wordt die waarschuwing hem overigens duidelijker herhaald met de woorden: "daarom dring ik er ten stelligste op aan dat het wetsontwerp houdende dringende bepalingen, dat mijn voorstel tot wijziging van artikel 318 van het Wetboek van de inkomstenbelastingen bevat, aan het Parlement wordt voorgelegd." (vertaling)

465. Het Belgische ontwerp voor het rapport dat door de assessoren van het Global Forum werd opgesteld, is door de "*Peer Review Group*" (hierna PRG) van het Global Forum onderzocht op de vergadering van die groep tijdens de week van 28 februari tot 3 maart 2011, in aanwezigheid van de leden van de administratie van de Federale Overheidsdienst Financiën, en goedgekeurd op 1 maart 2011[403].

466. In een e-mail van 1 maart 2011[404] informeert de administratie van de Federale Overheidsdienst Financiën onder meer het kabinet van de vice-eerste minister en minister van Financiën, alsook het kabinet van de staatssecretaris voor Fiscale fraude, dat de eerste fase van de *peer review* op die dag in Parijs heeft plaatsgevonden in de kantoren van de OESO. Deze e-mail bevat onder meer de volgende informatie:

[402] Hoorzitting met de heer Chris Delaere, 5 mei 2017, CRIV 54 K028, p. 27.

[403] Brief van 3 mei 2017 van de heer Hans D'Hondt, voorzitter van het Directiecomité, Federale Overheidsdienst Financiën, aan de onderzoekscommissie.

[404] Bijlage bij de brief van 3 mei 2017 van de heer Hans D'Hondt, voorzitter van het Directiecomité, Federale Overheidsdienst Financiën, aan de onderzoekscommissie.

et, d'autre part, que la ratification des conventions préventives de la double imposition s'éternisait. On pouvait bien invoquer les douze conventions signées par le biais d'un protocole, mais celles-ci n'étaient toujours pas en vigueur. En d'autres termes, nous avions un score de 0 et non de 12. Je suppose que c'est à ce moment-là que le ministre des Finances a changé son fusil d'épaule, un petit peu sous la pression de l'administration. J'ai lu à haute voix un passage (voir recommandation suivante) d'une note dans laquelle l'administration indique très clairement en substance qu'elle ne sait pas comment nous parviendrons un jour à sortir de la liste noire si nous ne changeons rien au secret bancaire. Et je peux m'imaginer que, la pression augmentant, le ministre des Finances a dû comprendre à un certain moment que sa version *light* ne serait pas suffisante."[402] (traduction)

464. Dans la deuxième moitié de 2010, l'administration des Affaires fiscales a averti le ministre des Finances, M. Didier Reynders, qu'une adaptation du secret bancaire était nécessaire pour ne pas se retrouver sur la liste des paradis fiscaux. Par courriel du 22 janvier 2011, l'avertissement lui est d'ailleurs plus clairement répété en ces termes: "c'est pourquoi j'insiste fermement sur la nécessité de soumette au Parlement le projet de loi portant dispositions urgentes qui contient ma proposition de modification de l'article 318 du Code des impôts sur les revenus.".

465. Le projet de rapport belge élaboré par les assesseurs du Forum mondial a été examiné par le "*Peer Review Group*" (ci-après PRG) du Forum mondial lors de la réunion de ce groupe durant la semaine du 28 février au 3 mars 2011 en présence des membres de l'administration du Service public fédéral Finances et approuvé le 1er mars 2011[403].

466. Par courriel du 1er mars 2011[404], l'administration du Service Public Fédéral Finances informe notamment les cabinets du vice premier ministre et ministre des Finances et du secrétaire d'État à la Fraude fiscale que le jour-même la phase 1 du *peer review* a eu lieu à Paris dans les locaux de l'OCDE. Ce courriel mentionne entre autres que:

[402] Audition de M. Chris Delaere, 5 mai 2017, CRIV 54 K028, p. 27.

[403] Courrier du 3 mai 2017 de M. Hans D'Hondt, président du Comité de direction, Service public fédéral Finances, à la commission d'enquête.

[404] Annexe au courrier du 3 mai 2017 de M. Hans D'Hondt, président du Comité de direction, Service public fédéral Finances, à la commission d'enquête.

"3. Het resultaat van die fase 1 is dat België de toestand moet verbeteren, wat dus inhoudt dat:

— ofwel de overeenkomsten die werden gesloten met de belangrijke partners (Frankrijk, Duitsland, Nederland en het Verenigd Koninkrijk) snel in werking treden;

— ofwel artikel 318 WIB 92 wordt gewijzigd, zodat ten minste de internationale uitwisseling van bancaire informatie mogelijk wordt (…).

4. Het spreekt voor zich dat dit resultaat (dat op zich weinig genoegdoening biedt) moet aanzetten om te beslissen artikel 318 WIB 92 te wijzigen, want de tenuitvoerlegging van de ondertekende overeenkomsten houdt in dat ook de parlementen van de gewesten en gemeenschappen aan zet zijn, en dat er termijnen zullen gelden die niet bestaanbaar zijn met de behoeften aan een snelle oplossing" (vertaling).

467. Het aanvullend verslag van de eerste fase van de *peer review* wordt besproken in de week van 18 tot 22 juli 2011 en wordt aangenomen op 19 juli 2011.[405]

468. Op 19 juli 2011 brengt de administratie van de Federale Overheidsdienst Financiën het kabinet van de minister van Financiën ervan op de hoogte dat "het aanvullend verslag over België (naar aanleiding van de publicatie van de wet van 14 april 2011 en van de opheffing van het bankgeheim met het oog op de internationale gegevensuitwisseling) door de PRG werd aangenomen tijdens de bijeenkomst van het Mondiaal Forum inzake transparantie en uitwisseling van inlichtingen voor belastingdoeleinden, dat momenteel op de Kaaimaneilanden plaatsvindt. Alle bestanddelen van het Belgische juridisch raamwerk worden dan ook als operationeel beschouwd. België heeft fase I van de *peer review* dus met succes doorstaan.".[406] (vertaling)

9.3. ***Opname van het internationaal bankgeheim in de wet houdende diverse bepalingen (oktober 2010 – 3 februari 2011)***

469. In die algemene context verzoekt het kabinet van de minister van Financiën – tijdens de vergaderingen van de interkabinettenwerkgroep over het voorontwerp van de wet houdende diverse noodzakelijke bepalingen, die sinds oktober 2010 werd voorbereid – een bepaling in te voegen om het bankgeheim te versoepelen in geval er een vraag uit het buitenland komt (opheffing van het internationaal bankgeheim).

[405] Brief van 3 mei 2017 van de heer Hans D'Hondt, voorzitter van het Directiecomité, Federale Overheidsdienst Financiën, aan de onderzoekscommissie.

[406] *Ibidem*.

"3. Le résultat de cette phase 1 est que la Belgique doit améliorer la situation càd:

— Soit mettre en vigueur rapidement les accords conclus avec les partenaires importants: France Allemagne, Pays-Bas et Royaume-Uni;

— Soit modifier l'article 318 CIR 92 (afin de permettre au moins l'échange international de renseignements bancaires) (…).

4. Il est clair que ce résultat (en soi peu satisfaisant) doit constituer un stimulant en ce qui concerne la décision de modifier l'article 318 CIR 92, car la mise en œuvre des accords signés implique le passage par les parlements régionaux et communautaires et des délais incompatibles avec les besoins d'une solution rapide."

467. Le rapport complémentaire sur la phase I du *Peer review* est discuté pendant la semaine du 18 au 22 juillet 2011 et approuvé le 19 juillet 2011.[405]

468. Le 19 juillet 2011 le cabinet Finances est informé par l'administration du Service Public Fédéral Finances que "le rapport complémentaire concernant la Belgique (qui fait suite à la publication de la loi du 14 avril 2011 et à la levée du secret bancaire aux fins de l'échange international de renseignements) a été adopté par le PRG lors de la réunion du Forum mondial sur la transparence et l'échange de renseignements qui se tient actuellement aux Iles Cayman. Tous les éléments du cadre juridique belge sont maintenant considérés comme étant en place. La Belgique a donc passé avec succès la phase 1 de l'examen par les pairs.".[406]

9.3. ***Introduction de la levée du secret bancaire international dans la loi portant des dispositions diverses (octobre 2010 – 3 février 2011)***

469. C'est dans ce contexte général que, lors du groupe de travail intercabinets sur l'avant-projet de loi protant des dispositions diverses nécessaires qui était en préparation depuis octobre 2010, le cabinet du ministre des Finances demande d'introduire une disposition visant à assouplir le secret bancaire en cas de demande provenant de l'étranger (levée du secret bancaire international).

[405] Courrier du 3 mai 2017 de M. Hans D'Hondt, président du Comité de direction, Service public fédéral Finances, à la Commission d'enquête.

[406] *Ibidem.*

Die bepaling komt terecht bij de vergadering van de directeurs Algemeen Beleid[407] ter voorbereiding van de Ministerraad van 19 november 2010, aangezien het kabinet van vice-eerste minister mevrouw Laurette Onkelinx zich ertegen verzette. De PS[408] vreesde dat, indien de opheffing van het internationaal bankgeheim zou worden aangenomen bij de wet houdende diverse noodzakelijke bepalingen, het PS-voorstel betreffende de opheffing van het bankgeheim op nationaal vlak, dat werd besproken in de Kamer van volksvertegenwoordigers, in dat geval niet zou kunnen worden aangenomen: "Indien de PS-volksvertegenwoordigers voor de voorgestelde tekst zouden stemmen, zouden alle elementen in verband met druk vanwege de OESO wegvallen: de OESO zal België er niet langer van kunnen beschuldigen dat het de toegang tot de gegevens tegenhoudt" (vertaling). De PS-fractie meende tevens dat dat dossier, net zoals dat inzake de minnelijke schikking in strafzaken, in het Parlement moest worden besproken, aangezien het ressorteert onder de tenuitvoerlegging van de aanbevelingen van de commissie belast met het onderzoek naar de grote fiscale-fraudedossiers, overeenkomstig de akkoorden tussen de regering en het Parlement[409]. Voorts verwierp de PS-fractie het argument van de *peer review*-gerelateerde dringende noodzaak; ze meende immers dat een en ander binnen de gestelde termijn kon worden verwezenlijkt aan de hand van in het Parlement besproken voorstellen, gezien de brede consensus over de opheffing van het binnenlandse bankgeheim, als men gevolg geeft aan de aanbevelingen van de commissie.

470. Bij gebrek aan akkoord binnen de Ministerraad, beslist de Ministerraad van 19 november 2010 om het voorontwerp van wet met de in het geding zijnde bepaling naar de Raad van State te sturen en voort te werken aan een akkoord[410]. De notificatie van de Ministerraad van 19 november stelt: "Wat betreft artikel 47 zal een Werkgroep Beleidscoördinatie, die zal vergaderen op initiatief van een vertegenwoordiger van de minister van Financiën, en bovendien samengesteld uit vertegenwoordigers van de leden van het Kernkabinet en de minister van Buitenlandse Zaken, voor de tweede lezing, de bestaande adviezen van de Raad van State over de wetsontwerpen tot instemming met de afgesloten

[407] De directeurs van de kabinetten van de vice-eersteministers.

[408] Nota die ten behoeve van mevrouw Laurette Onkelinx, minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, ter voorbereiding van de Ministerraad van 3 februari 2011 werd opgesteld door haar adviseurs, mevrouw Florence Lepoivre en de heer Didier Leemans, pp. 3 tot 5.

[409] Hoorzitting met de heer Hervé Parmentier, 5 mei 2017, CRIV 54 K028, p. 2.

[410] Hoorzitting met de heer Chris Delaere, 5 mei 2017, CRIV 54 K028.

Cette disposition est renvoyée à la réunion des directeurs de politique générale[407]- visant à préparer le Conseil des ministres du 19 novembre 2010 car le cabinet de la vice-première ministre Mme Laurette Onkelinx y était opposé. Le PS[408] craignait que si la levée du secret bancaire international était adoptée dans la loi portant des dispositions diverses nécessaires, la proposition PS sur la levée du secret bancaire ayant un scope interne, en discussion à la Chambre des représentants, ne puisse alors être adoptée: "Si les parlementaires PS votent le texte proposé, tous les éléments de pression liés à l'OCDE disparaissent: l'OCDE ne pourra plus accuser la Belgique de bloquer l'accès au renseignement". Le groupe PS considérait, également, que "comme les accords qui avaient été passés entre le gouvernement et le parlement le prévoyaient"[409] ce dossier, tout comme la transaction pénale, devait être discuté au parlement puisqu'il relevait de la mise en œuvre des recommandations de la commission d'enquête chargé d'examiner les dossiers de grande fraude fiscale. Par ailleurs, il rejetait l'argument de l'urgence lié à la *peer review* estimant qu'il était possible d'aboutir dans les temps par le biais des propositions débattues au parlement puisqu'il y a un large consensus sur la levée interne du secret bancaire si l'on suit les recommandations de la commission.

470. En l'absence d'accord en son sein, le Conseil des ministres décide d'envoyer l'avant-projet de loi au Conseil d'État avec la disposition litigieuse tout en continuant à chercher un accord.[410] La notification du Conseil des ministres du 19 novembre 2010 stipule que "En ce qui concerne l'article 47, un groupe de travail "coordination de la politique", qui se réunira à l'initiative d'un représentant du ministre des Finances, et sera en outre composé de représentants des membres du cabinet restreint et du ministre des Affaires étrangères, examinera, pour la deuxième lecture, les avis existants du Conseil d'État sur les projets de loi portant assentiment des Conventions conclues en matière d'échange

[407] Directeurs de cabinets des vice-premier ministres.

[408] Note établie pour Mme Laurette Onkelinx, ministre des Affaires sociales et de la Santé publique en vue du conseil des ministres du 3 février 2011 par ses conseillers, Mme Florence Lepoivre et M. Didier Leemans, pages 3 à 5.

[409] Audition de M. Hervé Parmentier, 5 mai 2017, CRIV 54 K028, p. 2.

[410] Audition de M. Chris Delaere, 5 mai 2017, CRIV 54 K028.

Verdragen inzake de uitwisseling van bankgegevens, alsook de timing voor de *peer review* van OESO, onderzoeken."[411] [412].

471. Op 18 januari 2011 wordt het ontwerp van wet houdende diverse bepalingen (die niet meer als "noodzakelijk" zijn gekwalificeerd zoals dit het geval was in de titel van het voorontwerp) andermaal besproken door de interkabinettenwerkgroep nadat die het advies van de Raad van State had ontvangen.[413] De bepaling inzake de opheffing van het internationaal bankgeheim wordt niet aanvaard door PS, CD&V en cdH[414]. Volgens de heer Chris Delaere omwille van de volgende redenen: "1) de administratie is niet zeker van het feit of de voorgestelde maatregel ook effectief zal werken, 2) het valt te verwachten dat ook de OESO dit als "zand in de ogen" zal ervaren, 3) dit doorkruist de discussie in het Parlement, waar de opvolgingscommissie van de parlementaire onderzoekscommissie naar de grote fiscale fraude dossiers een meer algemene afschaffing van het bankgeheim wil, 4) omdat er een duidelijke discriminatie ontstaat tussen buitenlanders en Belgen, 5) dit als gevolg heeft dat in feite de Belgische banken bevoordeeld zijn ten opzichte van buitenlandse en dus gevreesd wordt dat dit onaanvaardbaar is voor EU".

472. De heer Chris Delaere[415] geeft voorts omtrent de vergadering van 18 januari 2011 aan dat de voorgestelde tekst volgens de PS niet ver genoeg gaat, aangezien de aanpassing alleen de uitwisseling van Belgische gegevens met het buitenland mogelijk zou maken, terwijl de Belgische fiscus er niet toe zou worden gemachtigd inzage te krijgen in de inlichtingen uit het buitenland over Belgische belastingplichtigen. Ook de CD&V- en de cdH-fractie zijn ervan overtuigd dat de uitwisseling van financiële gegevens dusdanig evolueert (rekening houdend met onder meer de Spaarrichtlijn, de bestrijding van de terrorismefinanciering, het akkoord met de Verenigde Staten, de acties van de G20 en van de OESO), dat het fiscaal bankgeheim in zijn huidige vorm op termijn onhoudbaar is.

473. Het voorontwerp wordt opnieuw besproken op de interkabinettenwerkgroep van 31 januari 2011. Volgens de heer Chris Delaere wordt op die interkabinettenwerkgroep door het kabinet van de vice-eerste

[411] Nota van de heer Chris Delaere die hij heeft bezorgd na zijn hoorzitting, p. 3.
[412] Notificatie van de Ministerraad van 19 november 2010.
[413] Tijdlijn van de Kanselarij aangaande het wetsontwerp houdende diverse bepalingen.
[414] Advies van de heer Chris Delaere ten behoeve van de eerste minister over het voorontwerp van wet houdende diverse noodzakelijke bepalingen ter voorbereiding van de Ministerraad van 3 februari 2011.
[415] Nota van de heer Chris Delaere, p. 4.

de données bancaires, ainsi que le calendrier de la *peer review* de l'OCDE.[411]" [412] (traduction).

471. Le 18 janvier 2011, le projet de loi portant des dispositions diverses (qui ne sont plus qualifiées de nécessaires comme c'était le cas dans le titre de l'avant-projet)[413], est à nouveau discuté en GTI après réception de l'avis du Conseil d'État. La disposition relative à la levée du secret bancaire international ne recueille pas l'accord du PS, du CD&V et du cdH.[414] Selon Monsieur Chris Delaere leurs objections étaient les suivantes: "1) l'administration n'est pas certaine que les mesures proposées fonctionneront effectivement, 2) il faut s'attendre à ce que l'OCDE considère, elle aussi, qu'elles ne sont que "de la poudre aux yeux", 3) ces mesures court-circuitent la discussion au Parlement, où la commission de suivi de la commission d'enquête parlementaire relative aux grands dossiers de fraude fiscale souhaite une levée plus générale du secret bancaire, 4) parce qu'une discrimination flagrante est créée entre les étrangers et les Belges, 5) ce qui a pour conséquence que les banques belges sont en réalité privilégiées par rapport aux banques étrangères et qu'il est donc à craindre que l'UE juge cette situation inacceptable". (traduction)

472. Toujours concernant cette réunion du 18 janvier 2011, M. Chris Delaere[415] relate que le PS estime que le texte proposé ne va pas assez loin dans la mesure où l'adaptation ne permettrait que l'échange de données de renseignements belges vers l'étranger et n'habiliterait pas le fisc belge à prendre connaissance de renseignements provenant de l'étranger au sujet de contribuables belges. Le CD&V et le cdH sont, eux aussi, convaincus que l'échange de données financières connaît une telle évolution (eu égard, entre autres, à la directive "Épargne", à la lutte contre le financement du terrorisme, à l'accord avec les États-Unis, à l'action du G20 et de l'OCDE) que le secret bancaire fiscal tel qu'il existe alors est, à terme, intenable.

473. L'avant-projet est à nouveau discuté en GTI du 31 janvier 2011. D'après M. Chris Delaere, c'est lors de ce GTI que le couplage avec la transaction pénale est opéré par le cabinet du vice premier ministre et ministre

[411] Note de M. Chris Delaere communiquée après son audition, p. 3.
[412] Notification du Conseil des ministres du 19 novembre 2010.
[413] Chronologie réalisé par la Chancellerie concernant le projet de loi portant des dispositions diverses.
[414] Avis de M. Chris Delaere à l'intention du premier ministre sur l'avant-projet de loi dispositions diverses nécessaires en vue du conseil des ministres du 3 février 2011.
[415] Note de M.Chris Delaere, p. 4.

minister en minister van financiën, de heer Didier Reynders[416] de koppeling met de minnelijke schikking in strafzaken gemaakt (zie *infra* vaststelling nr. 489 en volgende).

474. De heren Henin en Volders hebben, toen zij werden gehoord, aangegeven dat zij van de heer Reynders[417] geen instructie hebben ontvangen om een koppeling met de minnelijke schikking in strafzaken te bewerkstelligen, alsook dat zij in dit dossier geen contact hebben gehad met de heer De Decker[418], noch met de diamantsector[419].

475. Het voorontwerp wordt nogmaals besproken tijdens een laatste interkabinettenwerkgroep op 1 februari 2011[420].

476. Uit de drie interkabinettenvergaderingen op 18 januari, 31 januari en 1 februari 2011 blijkt, volgens de heer Chris Delaere het volgende:

"dat het kabinet Financiën ook beseft dat ze verder moeten gaan dan wat *windowdressing* voor de OESO; dat MR aan de verdere inperking van het fiscale bankgeheim een fundamentele uitbreiding van de minnelijke schikking wil koppelen (alhoewel dat punt niet is opgenomen in het voorontwerp van wet); dat er over die minnelijke schikking geen probleem is bij CD&V en cdH, en dat PS nu wel aanvaardt dat fundamentele stappen worden gezet op dat vlak; dat er over de tekst van het bankgeheim geen consensus is, maar dat de standpunten wel al naar elkaar toegroeien; dat moet worden vastgesteld dat in de Kamer al een aantal wetvoorstellen zijn ingediend over het bankgeheim en over de minnelijke schikking; dat het parlement volheid heeft van bevoegdheden, maar de regering niet: zij is in lopende zaken en de uitkomst van de vorming van een nieuwe regering is op dat ogenblik zeer onzeker"[421].

[416] Hoorzitting met de heer Chris Delaere, 5 mei 2017, CRIV 54 K028, p. 10: "Ik heb op 31 januari of 1 februari echter wel in een mail aan de premier gemeld dat het dossier van het bankgeheim politiek werd gekoppeld aan de minnelijke schikking. Ik ga ervan uit dat dit op 31 januari is gedaan door het kabinet van de vice-eerste minister van MR, Didier Reynders".

[417] Hoorzitting met de heer Olivier Henin, 10 mei 2017, CRIV 54 K029, p. 18; hoorzitting met de heer Rudy Volders, 22 mei 2017, CRIV 54 K034, pp. 11 en 18.

[418] Hoorzitting met de heer Olivier Henin, 10 mei 2017, CRIV 54 K029, p. 40; hoorzitting met de heer Rudy Volders, 22 mei 2017, CRIV 54 K034, p. 22.

[419] Hoorzitting met de heer Olivier Henin, 10 mei 2017, CRIV 54 K029, p. 41; hoorzitting met de heer Rudy Volders, 22 mei 2017, CRIV 54 K034, p. 22 en hoorzitting van 14 juni 2017, CRIV 54 K040, pp. 12 en 14.

[420] *Ibidem*, p. 5.

[421] Nota van de heer Chris Delaere, overgemaakt aan de onderzoekscommissie, p. 4.

des finances M. Didier Reynders[416] (*cf. infra* constatation n° 489 e.s.).

474. MM. Henin et Volders ont affirmé, lors de leur audition, ne pas avoir eu d'instruction venant de M. Reynders[417] pour effectuer le couplage avec la transaction pénale, ni avoir eu de contact avec M. De Decker[418] ou le secteur des diamantaires[419] sur ce dossier.

475. L'avant-projet est encore discuté à un dernier GTI du 1er février 2011[420].

476. Selon M. Chris Delaere, il ressort des trois intercabinets qui se sont tenus les 18 et 31 janvier et 1er février 2011:

"que le cabinet des Finances est, lui aussi, conscient de la nécessité d'aller au-delà d'une simple politique de façade à l'égard de l'OCDE que le MR souhaite lier une extension fondamentale de la transaction à la limitation plus poussée du secret bancaire fiscal (bien que ce point ne figure pas dans l'avant-projet de loi); que le CD&V et le cdH ne sont pas opposés à cette transaction et que le PS accepte aujourd'hui que des initiatives fondamentales soient prises en la matière; qu'il n'y a pas de consensus au sujet du texte sur le secret bancaire, mais que les points de vue sont déjà en train de se rapprocher; qu'il y a lieu de constater que plusieurs propositions de loi sur le secret bancaire et la transaction ont déjà été déposées à la Chambre; que le Parlement dispose de la plénitude de compétences, mais qu'il n'en va pas de même du gouvernement: ce dernier est en affaires courantes et la composition du futur gouvernement est aujourd'hui très incertaine."[421] (traduction).

[416] Audition de M. Chris Delaere, 5 mai 2017, CRIV 54 K028, p. 10: "J'ai toutefois informé le premier ministre par courriel du 31 janvier ou 1er février que le dossier du secret bancaire avait été joint d'un point de vue politique à celui de la transaction pénale. Je suppose que cela a été fait le 31 janvier par le cabinet du vice-premier ministre MR Didier Reynders".

[417] Audition de M. Olivier Henin, 10 mai 2017, CRIV 54 K029, p. 18; audition de M. Rudy Volders, 22 mai 2017, CRIV 54 K034, pp. 11 et 18.

[418] Audition de M. Olivier Henin, 10 mai 2017, CRIV 54 K029, p. 40; audition de M. Rudy Volders, 22 mai 2017, CRIV 54 K034, p. 22.

[419] Audition de M. Olivier Henin, 10 mai 2017, CRIV 54 K029, p. 41; audition de M. Rudy Volders, 22 mai 2017, CRIV 54 K034, p. 22 et audition du 14 juin 2017, CRIV 54 K040 pp. 12 et 14.

[420] *Ibidem*, p. 5.

[421] Note de M. Chris Delaere, communiquée à la commission d'enquête, page 4.

477. Op basis van die elementen heeft de heer Chris Delaere een ontwerp van notificatie opgesteld, dat werd voorgelegd aan de vertegenwoordigers van de vice-eerste ministers en vervolgens aan de vergadering van de Directeurs Algemeen Beleid van de kabinetten van de leden van de federale regering (hierna DAB) op 2 februari 2011: "De raad heeft akte genomen van het feit dat momenteel een aantal wetsvoorstellen met betrekking tot eventuele aanpassingen aan het zogenaamde fiscale bankgeheim besproken worden in de bevoegde Kamercommissie. Bij de parlementaire bespreking van het voorontwerp zal de regering aan de bevoegde Kamercommissie voorstellen om een gezamenlijke en definitieve oplossing te zoeken voor de problematiek van het fiscale bankgeheim en voor het uitbreiden van een regeling van minnelijke schikking bij de strafrechtelijke aanpak van fraude. Zij zal daarbij voorstellen om de bepalingen die zullen voortvloeien uit deze oplossing, op te nemen als amendement bij het voorliggende voorontwerp. In dit kader worden de huidige bepalingen van hoofdstuk 1, afdeling 4, in het voorontwerp (die op het bankgeheim betrekking hebben, nvdr.) behouden of geschrapt in afwachting van die parlementaire bespreking".

478. Na de vergadering met de DAB, waarbij geen akkoord kon worden gevonden, heeft de heer Eric Kirsch aan de heer Chris Delaere gevraagd om nogmaals te trachten een akkoord te bereiken met zijn collega's bij de fiscale interkabinettenwerkgroep.[422] "Het leek mij in die omstandigheden onaanvaardbaar dat wij in een situatie terecht zouden komen waarin ons land, publiekelijk, ten opzichte van een OESO-forum zou moeten toegeven dat wij omwille van de onmacht van een regering in lopende zaken niet in staat waren internationaal aangegane verbintenissen na te komen."[423].

479. (vertaling) Tijdens de hoorzitting merkt de heer Olivier Henin op dat de koppeling nooit ter sprake is gekomen bij DAB. Volgens hem is er dus nooit een probleem rond gerezen. Hij voegt daaraan toe dat het enige probleem de reikwijdte van de opheffing van het bankgeheim was, alsook de plaats waar zulks diende te worden besproken.[424]

480. Na nieuw overleg met de vertegenwoordigers van de PS en na bijkomend overleg met vertegenwoordigers van de PS en van de MR laat op de avond van 2 februari 2011 wordt een nieuwe versie van

[422] Hoorzitting met de heer Eric Kirsch, 5 mei 2017, CRIV 54 K028, p. 2.
[423] *Ibidem*, p. 2.
[424] Hoorzitting met de heer Olivier Henin, 10 mei 2017, CRIV 54 K029, p. 17.

477. Ces éléments ont inspiré à M. Chris Delaere un projet de notification proposé , aux membres des représentants des vice-premiers ministres, et plus tard à la réunion de Directeurs de Politique Général des cabinets des membres du gouvernement fédéral (DPG) s'étant déroulé le 2 février 2011: "Le conseil a pris acte du fait qu'actuellement, un certain nombre de propositions de loi relatives à d'éventuelles adaptations du "secret bancaire fiscal" sont examinées en commission compétente de la Chambre. Lorsque le parlement examinera le projet, le gouvernement présentera à la commission compétente de la Chambre un projet visant à résoudre globalement et définitivement le problème du secret bancaire fiscal et à élargir le régime de la transaction dans le cadre de l'approche pénale de la fraude. Il proposera à cet égard que les dispositions qui découleront de cette solution soient proposées sous forme d'amendements au projet. Dans ce cadre, il convient d'examiner si les dispositions actuelles du chapitre 1er, section 4, de l'avant-projet (NDLR: qui traitent du secret bancaire) seront maintenues ou supprimées en attendant les discussions parlementaires".

478. Après la réunion avec les DPG , qui n'avait abouti à aucun accord, M. Eric Kirsch, demande à M. Chris Delaere d'encore tenter de trouver un accord avec ses collègues du GTI fiscal.[422] "Dans ces circonstances, il m'a paru inacceptable que nous nous retrouvions dans la situation où notre pays doive reconnaître publiquement, devant un forum de l'OCDE, son impossibilité de respecter les engagements pris sur la scène internationale, en raison de l'impuissance d'un gouvernement en affaires courantes." (traduction)[423].

479. M. Olivier Henin relève, lors de son audition, que le couplage n'a jamais été mentionné en DPG. Il n'a donc, selon lui, jamais posé problème. Il ajoute que le seul problème était le scope de la levée du secret bancaire et l'endroit où on devait le traiter.[424]

480. Après une nouvelle concertation avec les représentants du PS et après une concertation supplémentaire avec les représentants du PS et du MR le 2 février 2011 tard dans la soirée, une nouvelle version

[422] Audition de M. Eric Kirsch, audition du 5 mai 2017, CRIV 54 K028, p. 2.
[423] *Ibidem*, p. 2.
[424] Audition de M. Olivier Henin, 10 mai 2017, CRIV 54 K029 p. 17.

het ontwerp van notificatie ter goedkeuring naar de Ministerraad gestuurd (zie *infra* vaststelling nr. 504).[425]

481. De aan de minister van Financiën gerichte nota die door diens kabinetschef, de heer Rudy Volders, werd opgesteld met het oog op de Ministerraad van 3 februari 2011, vermeldt dat de in het wetsontwerp opgenomen bepaling waardoor België niet op de grijze lijst zou komen niet ver genoeg gaat voor de PS en het cdH, die verwijzen naar het in de Kamer van volksvertegenwoordigers lopende bredere debat over het bankgeheim. "Om uit de impasse te geraken, heb ik voorgesteld dat MR akkoord kan gaan met de verdere uitbreiding van het bankgeheim, indien ook voor de minnelijke schikking in fiscale strafzaken vooruitgang kan worden geboekt"[426].

482. De heer Hervé Parmentier[427], kabinetschef van mevrouw Laurette Onkelinx, vice-eerste minister en minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, geeft aan dat de PS zich er altijd tegen heeft verzet de bepaling inzake de opheffing van het internationaal bankgeheim op te nemen in de wet houdende diverse bepalingen omdat die bepaling niet van toepassing was op het binnenlandse bankgeheim en niet voorzag in een centraal rekeningenregister. Binnen de taakverdeling tussen de regering en het Parlement diende laatstgenoemde zich te buigen over zowel het bankgeheim als de minnelijke schikking in strafzaken, ter uitvoering van de aanbevelingen van de commissie belast met het onderzoek van de grote fiscale-fraudedossiers". De politieke redenering van het kabinet van mevrouw Laurette Onkelinx was dat in het Parlement voorstellen waren ingediend die in een ruimere opheffing van het bankgeheim voorzagen dan die welke de minister van Financiën in de wet houdende diverse bepalingen in uitzicht stelde. Bovendien wilden zij verder gaan dan de aanbevelingen van de commissie belast met het onderzoek van de grote fiscale-fraudedossiers door te voorzien in een centraal register voor bankrekeningen. En tot besluit: "(vertaling) Hoe dan ook was de regering ons inziens niet de geschikte plek om het bankgeheim te bespreken. Voorts herinner ik eraan dat de regering zich destijds in lopende zaken bevond; en in tijden van lopende zaken zijn wisselmeerderheden, in welke richting ook, nooit uitgesloten." Die mogelijkheid van een wisselmeerderheid wordt bevestigd in een interne nota aan mevrouw Laurette Onkelinx met het oog op de

[425] Hoorzitting met de heer Chris Delaere, 5 mei 2017, CRIV 54 K028, p. 6.

[426] Document door de heer Rudy Volders overgedragen aan de onderzoekscommissie.

[427] Hoorzitting met de heer Hervé Parmentier, 5 mei 2017, CRIV 54 K028, p. 2; nota ter attentie van mevrouw Onkelinx, minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, met het oog op de Ministerraad van 3 februari 2011, opgesteld door haar adviseurs, Florence Lepoivre en Didier Leemans, pp. 3 tot 5.

du projet de notification est envoyée au Conseil des ministres. (*cf. infra* constation n° 504)[425].

481. La note établie par M. Rudy Volders, chef de cabinet du ministre des finances, à son ministre en vue du conseil des ministres du 3 février 2011, mentionne que la disposition contenue dans le projet de loi qui permet à la Belgique de ne pas se retrouver sur la liste grise ne va pas assez loin pour le PS et le cdH qui se réfèrent au débat plus large sur le secret bancaire ayant lieu à la Chambre des représentants. "Pour sortir de l'impasse, j'ai proposé que le MR marque son accord sur l'élargissement du secret bancaire, pour autant que des avancées puissent également être réalisées concernant la transaction pénale." (traduction)[426].

482. M. Hervé Parmentier[427], chef de cabinet de Mme Laurette Onkelinx, vice première ministre et ministre des Affaires sociales et de la Santé publique, explique que le PS s'est toujours opposé à l'introduction de la disposition sur la levée du secret bancaire international dans la loi dispositions diverses nécessaires car cette disposition ne s'appliquait pas au secret bancaire interne et ne prévoyait pas un registre central des comptes. Dans la répartition du travail entre le gouvernement et le Parlement, ce dernier devait s'occuper aussi bien du dossier secret bancaire que de la transaction pénale qui relevaient de la mise en œuvre des recommandations de la commission Grande fraude fiscale. Le raisonnement politique du cabinet de Mme Laurette Onkelinx était que, sur la table du Parlement avaient été déposées des propositions prévoyant une levée du secret bancaire plus large que celle proposée par le ministre des Finances dans la loi dispositions diverses nécessaires. Au surplus, ils souhaitaient aller au-delà des recommandations de la commission Grande fraude fiscale en prévoyant un registre centralisé des comptes bancaires. Et de conclure: "En toute hypothèse, de notre point de vue, le lieu opportun pour discuter du secret bancaire n'était pas le gouvernement. Je rappelle aussi qu'on était, à cette époque, dans un contexte d'affaires courantes; qui disait affaires courantes disait aussi majorité alternative possible dans tous les sens." Cette possibilité de majorité alternative est évoqué dans une note interne adressée à Mme Laurette Onkelinx en vue du conseil des ministres du 3 février 2011: "d'après mes contacts avec le conseiller du CD&V chez le premier:

[425] Audition de M. Chris Delaere, 5 mai 2017, CRIV 54 K028, p. 6.

[426] Document communiqué par M. Rudy Volders à la commission d'enquête.

[427] Audition de M. Hervé Parmentier, 5 mai 2017, CRIV 54 K028, p. 2.; note établie pour la ministre Onkelinx des affaires sociales et de la Santé publique en vue du CM du 3 février 2011 établie par ses conseillers, Florence Lepoivre et Didier Leemans, pages 3 à 5.

Ministerraad van 3 februari 2011: "(vertaling) naar ik uit contacten met de adviseur van CD&V bij de premier heb kunnen vernemen, hecht CD&V zeer veel belang aan de minnelijke schikking in gerechtszaken" (…) "Voorts heeft de CD&V-adviseur mij te verstaan gegeven dat een akkoord over de drie aspecten (bankgeheim, minnelijke schikking en centraal register) niet uitgesloten was. Met of zonder het akkoord van de MR…"[428].

483. Volgens de heer Chris Delaere stond dat trouwens ook met zoveel woorden in het verkiezingsprogramma van CD&V. "Het stond ook in het actieplan van Carl Devlies. Het stond ook in de beleidsnota van 2008 van Jo Vandeurzen. Dus, dat was niet zo vreemd dat wij van de MR ook wel hoorden dat zij dat op tafel legden. Laat ons zeggen, dat was niet onverwacht zeker. Wij hebben daar eigenlijk niet bij stilgestaan om te zeggen van waarom komen die daar nu mee af, wat zit daar eigenlijk achter. Het stond overal in. We waren het eigenlijk al jaren aan het meeslepen".

484. De heer Chris Delaere heeft aangegeven dat de minnelijke schikking een punt was waarop de CD&V en ook de MR en Open Vld vooruitgang wilden boeken, "maar in de eerste plaats MR"[429].

485. De heer Emmanuel Degrève heeft het volgende verklaard: "(vertaling) Op dit punt ben ik formeel. De MR was niet als enige vragende partij voor één aspect, voor de beide aspecten of voor een koppeling. De minnelijke schikking in strafzaken is een dossier dat in de eerste plaats de wil en de wens van CD&V was. De stuwende krachten van dat dossier waren Devlies en het gerecht. Het gerecht, zeker, maar met name Devlies en Bart Vandenberghe waren de pleitbezorgers van dit dossier, waarvoor zij ver en hoog mikten. Voor hen was dat een realiteit, zoals wij onze realiteit hadden met betrekking tot het bankgeheim. Met betrekking tot het bankgeheim was het onze ambitie om het te doen opheffen, maar binnen een welbepaald raamwerk. Iedereen was immers voorstander van een opheffing. Sommigen wilden het bankgeheim opheffen maar toch niet echt, en dan had je nog degenen die het wilden opheffen door het helemaal af te schaffen. En wij, wij stonden daar met een evenwichtig standpunt. Daar lag ónze bekommering, zoals die van CD&V bij de minnelijke schikking in strafzaken lag."[430].

[428] Nota ter attentie van mevrouw Onkelinx, minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, met het oog op de Ministerraad van 3 februari 2011, opgesteld door haar adviseurs, Florence Lepoivre en Didier Leemans, p. 5.

[429] Hoorzitting met de heer Chris Delaere, 5 mei 2017, CRIV 54 K028, p. 23.

[430] Hoorzitting met de heer Emmanuel Degrève, 10 mei 2017, CRIV 54 K030, p. 11.

le CD&V est très attaché à la transaction en matière judiciaire" (…) "Le conseiller CD&V m'a aussi laissé entendre qu'un accord sur les trois volets (secret bancaire, transaction et fichier central) n'était pas exclu. Avec ou sans accord du MR….[428]".

483. Selon M. Chris Delaere, c'était d'ailleurs explicitement mentionné dans le programme électoral du CD&V. "Cela se trouvait aussi dans le plan d'action de Carl Devlies. Ces mêmes intentions figuraient dans la note de politique générale de 2008 de Jo Vandeurzen. Il n'y avait dès lors rien de bien surprenant à ce que le MR nous fasse savoir qu'ils mettaient ce dossier sur la table. Disons que ce n'était certainement pas inattendu. Nous ne nous sommes en fait pas posé la question de savoir pourquoi ils faisaient cette proposition, ni demandé ce que cela cachait. C'était dans l'air. Cela faisait des années que nous traînions ce projet" (traduction).

484. M. Chris Delaere a indiqué que la transaction pénale était un point sur lequel le CD&V souhaitait avancer mais aussi le MR et l'Open Vld, "mais davantage le MR"[429].

485. M. Emmanuel Degrève a, quant à lui, indiqué: "Là, je suis formel. Il n'y avait pas que le MR qui était demandeur sur une chose, sur deux choses ou sur un lien. La transaction pénale est un dossier qui était d'abord et avant tout la volonté et le souhait du CD&V. C'était un dossier qui était porté par Devlies et la Justice. Oui, c'était la Justice mais c'était en particulier Devlies et Bart Vandenberghe qui portaient ce dossier et ils ont toujours porté ce dossier haut et fort. C'était pour eux une réalité, tout comme nous, nous avions une réalité sur le secret bancaire. Pour le secret bancaire, nous avions une ambition de le lever mais dans un certain cadre. Parce que tout le monde voulait lever le secret bancaire. Certains voulaient lever le secret bancaire sans le lever et, puis, il y avait ceux qui voulaient le lever en le supprimant absolument. Et nous, nous avions une position qui était équilibrée. Et c'était notre préoccupation, tout comme le CD&V avait une préoccupation sur la transaction pénale."[430]

[428] Note établie pour la ministre Onkelinx des affaires sociales et de la Santé publique en vue du CM du 3 février 2011 établie par ses conseillers, Florence Lepoivre et Didier Leemans, p. 5.

[429] Audition de M. Chris Delaere, 5 mai 2017, CRIV 54 K028, p. 23.

[430] Audition de M. Emmanuel Degrève, 10 mai 2017, CRIV 54 K030, p. 11.

486. Tijdens de hoorzitting met de heer Yves Leterme heeft deze ontkend dat hij in een artikel van 22 november 2016 in de krant De Morgen het volgende zou hebben verklaard over de manier waarop de heer Reynders het dossier inzake de minnelijke schikking in strafzaken aanpakte: "De afkoopwet was voor Reynders een erg belangrijk politiek dossier. Hij was erg actief bezig met deze materie en nam de afkoopwet erg ter harte. Het was een van zijn strijdpunten. Ik vond dat niet onlogisch. Hij was ook minister van Financiën.".

De heer Yves Leterme verklaarde het volgende: "De reden waarom ik spontaan antwoordde dat collega Reynders daar heel fel mee bezig was, heeft er vooral mee te maken dat het cruciaal was te vermijden dat ons land op de zogenaamde "grijze lijst" van de OESO terecht zou komen."[431] Op de vraag wat de heer Yves Leterme dan bedoelde met "de afkoopwet was voor Reynders een erg belangrijk dossier dat hij erg ter harte nam", antwoordde hij dat dit slaat op het geheel van bankgeheim én de afkoopwet, en dat het in de laatste fase logisch is dat wanneer men toewerkt naar een beslissing in tweede lezing, minister Reynders veel aandacht had voor wat de Ministerraad ter zake zou beslissen, net zoals de andere ministers zeer bekommerd waren over de beslissingen over de andere artikelen van het wetsontwerp houdende diverse bepalingen. "Men hoeft daar echt niet meer achter te zoeken. Indien u mij andere vragen zou stellen over de betrokkenheid van collega Reynders – wat u niet doet, uiteraard – moet ik zeggen dat ik op geen enkel moment gevoeld heb dat er meer aan de hand was dan de zeer normale zorg van een titularis van een departement, van een titularis van een beleidsdomein om ervoor te zorgen dat de maatregelen die werden voorgesteld en die betrekking hadden op zijn domein, uiteindelijk tot goedkeuring aanleiding zouden geven in het kader van, bijvoorbeeld, een wetsontwerp diverse bepalingen.".

Tijdens de hoorzitting met de heer Didier Reynders heeft deze de sms voorgelezen die hij van de heer Yves Leterme heeft ontvangen de dag dat voormeld artikel is verschenen: (vertaling) "Dag Didier. Gisteren was ik op de ULB, waar ik door RTL werd bevraagd over de zaak-Chodiev. Er was ook een journalist van De Morgen die mij over dat dossier bevroeg. Ik stel vanmorgen vast dat De Morgen heeft geprobeerd mijn antwoorden over de behandeling van het wetsontwerp in de Ministerraad een draai te geven. Ik vind dat wat de journalist over jou insinueert, kant noch wal raakt. Dit is één van de journalistieke methoden om het onderwerp "op te kloppen" (…).".

[431] Hoorzitting met de heer Yves Leterme, 12 juli 2017 CRIV 54 K053, p. 3.

486. Lors de son audition, M. Yves Leterme a démenti les propos, que lui faisait tenir le quotidien De Morgen dans un article du 22 novembre 2016, sur la manière dont M. Reynders appréhendait le dossier de la transaction pénale, à savoir: "Il s'agissait alors d'un dossier politique très important. Il s'est occupé de cette matière de façon très active et a pris cette loi très à cœur. C'était un de ses chevaux de bataille. Je ne trouvais pas cela illogique. Il était également ministre des Finances." (traduction)

M. Yves Leterme a déclaré: "La raison pour laquelle j'ai répondu spontanément que mon collègue Reynders s'en était beaucoup occupé, tient surtout au fait qu'il était crucial d'éviter que notre pays figure sur la "liste grise" de l'OCDE." (traduction)[431] À la question de savoir ce qu'il entendait par "La loi sur la transaction financière était pour Reynders un dossier politique très important dont il s'est occupé de façon très active", M. Leterme a répondu: "Cela concerne l'ensemble du secret bancaire et de la loi sur la transaction financière et, dans la dernière phase, il est logique que, dans le cadre d'une prise de décision en deuxième lecture, au même titre que d'autres ministres étaient fort préoccupés par les autres articles du projet de loi portant des dispositions diverses, lui-même était fortement intéressé par ce qui allait se décider en Conseil des ministres dans ce domaine. Il ne faut vraiment pas y voir autre chose. Si vous me posiez d'autres questions sur l'implication de mon collègue Reynders – ce que vous ne faites pas, bien entendu –, je dois dire qu'à aucun moment, je n'ai senti qu'il se passait autre chose que le souci parfaitement normal du titulaire d'un département, du titulaire d'un domaine politique, de faire en sorte que les mesures qui ont été proposées et qui concernaient son domaine, puissent finalement être approuvées dans le cadre, par exemple, d'un projet de loi portant des dispositions diverses.". (traduction)

M. Didier Reynders, lors de son audition, a, quant à lui, lu le sms que lui a envoyé M. Yves Leterme le jour de la parution de cet article: "Didier, bonjour. Hier, j'étais à l'ULB et j'y ai été interrogé sur l'affaire Chodiev par RTL. Il y avait aussi un journaliste de De Morgen sur ce dossier. Je vois que ce matin, De Morgen essaye d'interpréter mes réponses quant au traitement du projet de loi au sein du Conseil des ministres. Je suis d'avis que l'insinuation à ton égard n'a pas lieu d'être. Elle relève de méthodes journalistiques qui essayent de faire "mousser" le sujet (...)".

[431] Audition de M. Yves Leterme, 12 juillet 2017 CRIV 54 K053, p. 3.

De heer Didier Reynders heeft die sms beantwoord als volgt: (vertaling) "Dag Yves. De Morgen kennende, en gezien de band tussen ons, heb ik nooit getwijfeld. Bedankt voor je bericht, dank ook om het te bevestigen, mocht men je vragen stellen (…)."[432].

487. Tijdens zijn hoorzitting heeft de heer Didier Reynders gesteld dat hij niet wist welke individuele dossiers destijds zouden zijn behandeld[433], dat hij destijds niet op de hoogte was van de rol van de heer Armand De Decker in het gerechtelijk dossier inzake de heer Patokh Chodiev c.s.[434], alsook dat hij zulks via de pers heeft vernomen. Tevens heeft hij aangegeven dat hij in het kader van dit dossier geen contacten met de diamantsector heeft gehad[435].

488. De notificatie werd op 3 februari 2011 door de Ministerraad goedgekeurd (zie *infra* vaststelling nr. 504).

9.4. ***Koppeling bankgeheim – verruimde minnelijke schikking in strafzaken***

489. Sommige getuigen beweerden in de onderzoekscommissie dat de politieke koppeling tussen de dossiers versoepeling bankgeheim en verruiming minnelijke schikking, zoals die in de notificatie van 3 februari 2011 werd geformaliseerd, al veel langer gekoppeld waren (mevrouw Hildegard Penne, de heer Didier Reynders en zijn adviseur, de heer Rudy Volders, en de heer Bernard Clerfayt en zijn adviseur, de heer Emmanuel Degrève – zie vaststellingen nrs. 490, 491, 493, 494, 495, 496 en 502). Terwijl anderen beweerden dat de koppeling tussen beide dossiers pas tot stand kwam op de voorbereidende IKW van 31 januari 2011 (de heer Yves Leterme en zijn adviseur, de heer Chris Delaere, de heer Carl Devlies en zijn adviseur, de heer Bart Vandenberghe – zie vaststellingen nrs. 473, 499, 500 en 501).

490. Mevrouw Hildegard Penne, adviseur van de minister van Justitie, de heer Stefaan De Clerck, schreef in een aan haar minister gerichte debriefing dd. 29 januari 2010 aangaande de voortgang in verband met het voorontwerp betreffende de verruimde minnelijke schikking in strafzaken, dat ingevolge het begrotingsconclaaf van 2009 de dossiers gekoppeld zijn: "Project is ook besproken in kader van begrotingsopmaak, ook dan niet weerhouden (door PS gekoppeld aan bankgeheim). Het kabinet Devlies heeft dossier nooit voor de Ministerraad gebracht maar verkoos bilaterale gesprekken te voeren met de PS (kabinet Onkelinx)

[432] Hoorzitting met de heer Didier Reynders, 14 juli 2017, CRIV 54 K055, pp. 20 et 21.
[433] *Ibidem*, p. 6.
[434] *Ibidem*, p. 2.
[435] *Ibidem*, p. 15.

La réponse de M. Reynders fut: "Bonjour, Yves. Connaissant De Morgen et vu nos relations, je n'ai pas douté. Merci pour ton message, merci de le confirmer si des questions te sont posées (...)[432].

487. M. Didier Reynders a affirmé, lors de son audition, qu'il n'était au courant d'aucun des dossiers individuels qui pouvaient être traités à l'époque[433], qu'il n'était pas au courant à l'époque du rôle joué par M. Armand De Decker dans le dossier judiciaire de M. Patokh Chodiev et consorts[434] et qu'il l'a appris par la presse. Il a également indiqué qu'il n'avait pas eu de contacts avec le secteur du diamant dans le cadre de ce dossier[435].

488. La notification a été approuvée au conseil des ministres du 3 février 2011 (*cf. infra* constatation n° 504).

9.4. ***Couplage politique entre le secret bancaire et la transaction pénale***

489. Certains témoins ont affirmé, lors de leur audition, que le couplage politique entre les dossiers de l'assouplissement du secret bancaire et de l'élargissement de la transaction, tel que formalisé dans la notification du 3 février 2011, date déjà depuis longtemps (Mme Hildegard Penne, conseillère de M.Stefaan De Clerck, M. Didier Reynders et son conseiller, M. Rudy Volders, et M. Bernard Clerfayt et son conseiller, M. Emmanuel Degrève – *cf.* constatations n°s 490, 491, 493, 494, 495, 496 et 502) alors que d'autres affirment que ce couplage est intervenu lors de l'IKW du 31 janvier 2011 (M. Yves Leterme et son conseiller, M. Chris Delaere, M. Carl Devlies et son conseiller, M. Bart Vandenberghe, – *cf.* constatations 473, 499, 500 et 501).

490. Mme Hildegard Penne, conseillère du ministre de la Justice M. Stefaan De Clerck, a affirmé que les deux dossiers étaient liés dès 2009. Dans un débriefing adressé à son ministre en date du 29 janvier 2010 sur l'évolution de l'avant-projet sur la transaction pénale élargie, Mme Hildegard Penne écrit que les projets ont été couplés suite au conclave budgétaire de 2009: "Le projet a également été discuté dans le cadre de la confection du budget, sans être retenu non plus (couplage par le PS au secret bancaire). Le cabinet Devlies n'a jamais porté le dossier devant le Conseil des ministres, préférant mener des discussions bilatérales

[432] Audition de M. Didier Reynders, 14 juillet 2017, CRIV 54 K055, pp. 20 et 21.
[433] *Ibidem*, p. 6.
[434] *Ibidem*, p. 2.
[435] *Ibidem*, p. 15.

om het project te kaderen en hun te overtuigen dit los te laten van het bankgeheim"[436]. Mevrouw Hildegard Penne heeft ten overstaan van de onderzoekscommissie verduidelijkt dat zij niet fysiek aanwezig was op het begrotingsconclaaf en dat zij zich voor de debriefing derhalve heeft gebaseerd op de informatie die zij had kunnen verzamelen.

491. De minister, staatssecretaris en kabinetsdirecteuren van MR hebben aan de onderzoekscommissie verklaard dat historisch gezien de minnelijke schikking in strafzaken wegens politieke evenwichtsoefeningen en wegens pragmatische en budgettaire aspecten was gekoppeld aan de opheffing van het bankgeheim[437]. Voor laatstgenoemden zijn die dossiers sinds lang aan elkaar gekoppeld[438]. Wanneer tijdens de IKW van 1 juli 2009 de PS weigert verdere stappen te zetten inzake de minnelijke schikking en dat dossier verbindt met andere maatregelen betreffende de grote fiscale fraude, is volgens de heren Didier Reynders en Rudy Volders sprake van een koppeling.

Tijdens de hoorzitting heeft de heer Didier Reynders net zoals de heer Rudy Volders[439] de volgende toelichting gegeven: "(…) tijdens een vergadering op 1 juli 2009, waarop mijn partij niet aanwezig was – kennelijk ten gevolge van een communicatiestoornis – ging iedereen akkoord om verdere stappen te zetten inzake de minnelijke schikking in strafzaken, met uitzondering van de PS, die vroeg om dat dossier op te nemen in een bredere visie over fiscale fraude (toen al koppelde die partij dat thema dus aan een bredere visie over fiscale fraude); voorts wou die partij bovenal dat dit vraagstuk in het Parlement zou worden behandeld. Persoonlijk heb ik altijd het gevoel gehad dat die dossiers op een of andere wijze enigszins parallel vorderden." (vertaling).

492. In de notulen van die vergadering van de IKW van 1 juli 2009 wordt niet vermeld dat de PS zou hebben

[436] Hoorzitting met mevrouw Hildegard Penne, 15 maart 2017, CRIV 54 K015, p. 7.

[437] Hoorzitting met de heer Didier Reynders, 14 juli 2017, CRIV 54 K055, in het bijzonder pp. 4, 5, 7 en 20; hoorzitting met de heer Olivier Henin, 10 mei 2017, CRIV 54 K029, in het bijzonder pp. 1 en 2; hoorzitting met de heer Rudy Volders, 22 mei 2017, CRIV 54 K034, in het bijzonder p. 7; hoorzitting met de heer Bernard Clerfayt, 12 juli 2017, CRIV 54 K052, in het bijzonder pp. 3 tot 5, alsook 8 en 9; hoorzitting met de heer Emmanuel Degrève, 10 mei 2017, CRIV 54 K029, in het bijzonder pp. 6 en 7.

[438] Hoorzitting met de heer Didier Reynders, 14 juli 2017, CRIV 54 K055 blz. 6; hoorzitting met de heer Bernard Clerfayt, 12 juli 2007, CRIV 54 K052, in het bijzonder p. 5; hoorzitting met de heer Emmanuel Degrève, 10 mei 2017, CRIV 54 K029, in het bijzonder pp. 6 en 7.

[439] Hoorzitting met de heer Didier Reynders, 14 juli 2017, CRIV 54 K055, p. 6; hoorzitting met de heer Rudy Volders, 22 mei 2017, CRIV 54 K034, p. 7.

avec le PS (Cabinet Onkelinx) pour encadrer le projet et les convaincre de le dissocier du secret bancaire" (traduction).[436] Mme Hildegard Penne a précisé à la commission d'enquête qu'elle n'était pas présente en personne lors du conclave budgétaire, son débriefing se basait dès lors sur les informations qu'elle avait pu collecter.

491. Les ministre, secrétaire d'État et Chefs de Cabinet du MR auditionnés ont expliqué à la Commission que la transaction pénale est un dossier lié à la levée du secret bancaire historiquement, pour des questions d'équilibre politique, pragmatiquement et budgétairement[437]. Pour ces derniers ces dossiers sont liés depuis longtemps[438]. M. Didier Reynders et M. Rudy Volders considèrent que lorsque, lors du GTI du 1er juillet 2009, le PS refuse d'avancer sur la transaction pénale en liant ce dossier aux autres mesures relatives au dossier grandes fraudes fiscales, il y a couplage.

M. Didier Reynders tout comme M. Rudy Volders[439] a ainsi expliqué lors de son audition qu': "(…) au cours d'une réunion du 1er juillet 2009, en l'absence de ma formation politique en raison, semble-t-il, d'un problème de communication, tout le monde était d'accord pour avancer sur la transaction pénale, à l'exception du parti socialiste qui demandait que l'on intègre ce dossier dans une vision plus large sur la fraude fiscale – il couplait donc déjà cela avec une vision plus large sur la fraude fiscale – et, surtout, que cela soit traité au parlement. Personnellement, j'ai toujours eu le sentiment que ces dossiers avançaient un peu en parallèle, d'une manière ou d'une autre.".

492. Dans les minutes de cette réunion du GTI du 1er juillet 2009, il n'est pas indiqué que le PS aurait

[436] Audition de Mme Hildegard Penne, 15 mars 2017, CRIV 54 K015, p. 7.

[437] Audition de M. Didier Reynders, 14 juillet 2017, CRIV 54 K055, en particulier pp. 4, 5, 7 et 20; audition de M. Olivier Henin, 10 mai 2017, CRIV 54 K029, en particulier pp. 1 et 2; audition de M. Rudy Volders, 22 mai 2017, CRIV 54 K034, en particulier p. 7; audition de M. Bernard Clerfayt, 12 juillet 2017, CRIV 54 K052, en particulier pp. 3 à 5, ainsi que 8 et 9; audition de M. Emmanuel Degrève, 10 mai 2017, CRIV 54 K029, en particulier pp. 6 en 7.

[438] Audition de M. Didier Reynders, 14 juillet 2017, CRIV 54 K055, p. 6; audition de M. Bernard Clerfayt, 12 juillet 2007, CRIV 54 K052, en particulier p. 5; audition de M. Emmanuel Degrève, 10 mai 2017, CRIV 54 K029 en particulier pp. 6 et 7.

[439] Audition de M. Didier Reynders, 14 juillet 2017 CRIV 54 K055, p. 6; audition de M. Rudy Volders, 22 mai 2017, CRIV 54 K034, p. 7.

verzocht de minnelijke schikking in strafzaken te koppelen aan de opheffing van het bankgeheim (zie *supra* vaststelling nr. 491). Naar luid van mevrouw Hildegard Penne en van de heer Bart Vandenberghe, die beiden de IKW van juli 2009 hebben bijgewoond, heeft de PS het dossier inzake de minnelijke schikking in strafzaken op die vergadering niet gekoppeld aan het dossier inzake de opheffing van het bankgeheim.[440,441]

493. Op de hoorzitting heeft de heer Bernard Clerfayt het volgende uitgelegd met de volgens hem, politieke koppeling tussen de dossiers: (vertaling) "Ik herinner me dat, algemeen genomen, de vraagstukken "minnelijke schikking in strafzaken, bankgeheim en *una via*" dossiers zijn waarop wij, dat wil zeggen de MR in de ruime zin, tegelijkertijd vooruitgang wensten te boeken. We wisten heel goed dat het dossier "bankgeheim" veeleer een eis was van de socialistische partners, en in mindere mate van het cdH, en dat zij het waren die enigszins op de rem stonden wat het onderdeel "minnelijke schikking in strafzaken" betreft. U weet hoe een regering functioneert. (...) U weet dus heel goed dat, over het algemeen, wanneer partners verschillende prioriteiten hebben, ernaar wordt gestreefd om de prioriteiten te verdelen. Het samenvoegen van de dossiers had dus tot doel de prioriteiten van de enen tegelijk met die van de anderen te doen vooruitgaan". Hij voegde daaraan toe: "Voor mij bestond die koppeling. Ik heb dat altijd zo geweten.".[442] De heer Emmanuel Degrève maakt gewag van dossiers die onderdeel zijn van een reeks. Hij geeft aan dat "het bankgeheim [...] daar altijd aan gelinkt [is] geweest, in het kader van de consensus dat de minnelijke schikking in strafzaken er komt. Dat is geen nieuw gegeven[443]."

494. Voorts heeft heer Bernard Clerfayt[444] – net als mevrouw Carina Van Cauter[445] – uitgelegd dat het pragmatisch gezien van samenhang getuigt om gelijktijdig werk te maken van de aspecten versoepeling van het bankgeheim, eenmalige bevrijdende aangifte en minnelijke schikking in strafzaken. Meer bepaald heeft hij het verband toegelicht tussen de versoepeling van het bankgeheim, waardoor meer informatie en meer aanwijzingen van fraude kunnen worden verzameld, waardoor de eenmalige bevrijdende aangifte de belastingbetalers

440 Hoorzitting met de heer Bart Vandenberghe, 10 mei 2017; CRIV 54 K030, p. 9.
441 Hoorzitting van mevrouw Hildegard Penne, 15 maart 2017, CRIV 54 K015, p. 7.
442 Hoorzitting met de heer Bernard Clerfayt, 12 juli 2017, CRIV 54 K052, pp. 4 en 5.
443 Hoorzitting met de heer Emmanuel Degrève, 10 mei 2017, CRIV 54 K029, p. 8.
444 Hoorzitting met de heer Bernard Clerfayt, 12 juli 2017, CRIV K052, p. 5.
445 Hoorzitting met mevrouw Carina Van Cauter, CRIV 54 K032, p. 5.

demandé à lier la transaction pénale élargie à la levée du secret bancaire (voir *supra* constatation n°491). Selon Mme Hildegard Penne et M. Bart Vandenberghe, tous deux présents à la réunion du GTI de juillet 2009, le PS n'a pas lié le dossier de la transaction pénale élargie au dossier relatif à la levée du secret bancaire lors de cette réunion.[440] (traduction)[441]

493. Lors de son audition, M. Bernard Clerfayt a expliqué, selon lui, le lien politique entre les dossiers: "J'ai le souvenir que, de manière générale, la question "transaction pénale, secret bancaire et *una via*" sont des dossiers sur lesquels on, c'est-à-dire le MR au sens large, souhaitait avancer concomitamment. Sachant bien que le dossier "secret bancaire" était plutôt une demande des partenaires socialistes et un peu cdH et que c'était eux qui bloquaient plutôt sur le volet "transaction pénale". Vous savez comment fonctionne un gouvernement. (...). Donc, vous savez très bien que, en général, quand des partenaires ont des priorités différentes, on s'arrange pour partager les priorités. Donc, la volonté de mettre les dossiers ensemble était de faire avancer les priorités des uns en même temps que les priorités des autres". Et de continuer: "Pour moi ce lien existait. Je l'ai toujours connu.[442] M. Emmanuel Degrève, quant à lui, se réfère à des dossiers faisant partie d'une série mentionnant que: "le secret bancaire a toujours été lié dans le consensus à ce que la transaction pénale arrive, aboutisse. Ça n'est pas un fait nouveau.".[443]"

494. M. Bernard Clerfayt[444] a également expliqué – explication également tenue par Mme Carina Van Cauter[445], – que pragmatiquement il y avait une cohérence à travailler simultanément sur les volets assouplissement du secret bancaire, déclaration libératoire unique et transaction pénale. Il a justifié le lien entre l'assouplissement du secret bancaire, par lequel on obtient plus d'informations, plus d'indices de fraude; le volet "déclaration libératoire unique" pour permettre aux contribuables de se mettre en ordre spontanément

440 Audition de M. Bart Vandenberghe, 10 mai 2017, CRIV 54 K030, p. 9.
441 Audition de Mme Hildegard Penne, 15 mars 2017, CRIV 54K015, p. 7.
442 Audition de M. Bernard Clerfayt, 12 juillet 2017, CRIV 54 K052, pp. 4 et 5.
443 Audition de M. Emmanuel Degrève, 10 mai 2017, CRIV 54 K029, p. 8.
444 Audition de M. Bernard Clerfayt, 12 juillet 2017, CRIV 54 K052, p. 5.
445 Audition de Mme Carina Van Cauter, CRIV 54 K032, p. 5.

de mogelijkheid krijgen hun situatie spontaan in orde te brengen, en, de minnelijke schikking in strafzaken, die een snellere strafrechtelijke afhandeling van die zaken mogelijk maakt.

Bovendien wees de heer Bernard Clerfayt erop dat België net af te rekenen had gekregen met zaken zoals KB Lux, die, "gelet in de eerste plaats op de vele procedures, bij ons de behoefte deden ontstaan om duidelijkheid te scheppen door de *una via*-procedure vast te leggen – en dus te kiezen voor één van beide mogelijkheden – en oplossingen aan te reiken die een goed akkoord konden opleveren, veeleer dan een slecht proces." (vertaling)

495. Tevens heeft de heer Bernard Clerfayt aangestipt[446] dat, voor zover hij het zich herinnert, op elk begrotingsconclaaf de opheffing van het bankgeheim én de minnelijke schikking in strafzaken op tafel lagen, zij het uit een louter budgettair oogpunt.

496. Tijdens haar hoorzitting heeft mevrouw Gwendolyn Rutten aangehaald[447]:"Inhoudelijk is er voor ons, als liberalen, eigenlijk altijd een logica geweest om die twee dossiers samen te bekijken. Die logica dateert trouwens niet uit die periode. Die ging al veel verder terug, maar men kan, om die dossiers samen te bekijken, zowel inhoudelijk als politiek als budgettair, een redenering maken om ze samen te bekijken."

497. (vertaling) Met betrekking tot die koppeling gaf mevrouw Joëlle Milquet tijdens haar hoorzitting de volgende uitleg: "Ik heb op geen enkel ogenblik iets ongewoons ervaren in de politieke besluitvorming, die wij als "klassiek" beschouwden, noch enige verdachte druk ondervonden van welke collega-minister ook. Voor mij ging het in feite om twee, sinds lang bekende politieke eisen, die zoals vaak werden gekoppeld met het oog op een klassiek compromis, en die uiteindelijk hun beslag kregen in een politiek akkoord dat ons geheel logisch en evenwichtig voorkwam"[448]. En verder: "Van een verrassing was geen sprake, aangezien de twee dossiers aan elkaar waren gelinkt, en gelet ook op het vraagstuk van de bestrijding van de fiscale en sociale fraude. Het ging immers ook om twee nogal delicate voorstellen, het ene eerder "links" gekleurd, vertegenwoordigd door de regering, en het andere eerder "rechts", los van het rendementsoogmerk dat een minister van Begroting

[446] Hoorzitting met de heer Bernard Clerfayt, 12 juli 2017, CRIV 54 K052, pp. 3 en 9.
[447] Hoorzitting met mevrouw Gwendolyn Rutten, 17 mei 2017, CRIV 54 K033.
[448] Hoorzitting met mevrouw Joëlle Milquet, 10 juli 2017, CRIV 54 K051, p. 4.

"et le volet transaction pénale" pour permettre, dans le traitement pénal des affaires qui pourraient être nées des solutions plus rapides."

Par ailleurs, M. Bernard Clerfayt a ajouté que la Belgique sortait des affaires telles que la KB Lux, qui, "en raison d'abord de la multiplicité des procédures, allaient nous amener à vouloir clarifier les choses en fixant la procédure *una via*, une des deux voies, et proposer des solutions qui permettaient d'avoir un bon accord plutôt qu'un mauvais procès".

495. M. Bernard Clerfayt a aussi relaté[446] que dans son souvenir, à chaque conclave budgétaire se trouvaient dans la liste des dossiers sur la table et la levée du secret bancaire et la transaction pénale avec une vision purement budgétaire.

496. Lors de son audition Mme Gwendolyn Rutten a indiqué que[447]: "Sur le plan du contenu, il a toujours été logique, pour nous, libéraux, de traiter ces deux dossiers parallèlement. Cette logique ne date d'ailleurs pas de cette période. Elle remonte bien plus loin dans le temps mais, tant sur le plan du contenu que sur les plans politique et budgétaire, il semble raisonnable de lire ces dossiers conjointement." (traduction)

497. Lors de son audition, Mme Joëlle Milquet, a expliqué que "Je n'ai jamais ressenti la moindre anomalie dans le processus de discussion politique, qui était considéré comme classique pour nous, ni perçu d'empressement suspect de la part d'aucun de mes collègues ministres. Il s'agissait en fait pour moi de deux demandes politiques connues de longue date, couplées comme souvent dans une volonté de compromis classique, et finalisées dans un accord politique qui nous a semblé tout à fait logique et équilibré"[448]. Et d'ajouter: "On n'avait pas de surprise eu égard au lien systémique entre les deux dossiers et à la problématique de la lutte contre la fraude fiscale et sociale, parce que nous étions aussi dans deux propositions plus sensibles, l'une plutôt pour la "gauche" du gouvernement et l'autre plutôt pour la "droite", au-delà des volontés de rendement qu'un ministre du Budget peut avoir, par ailleurs, et que nous évoquions quand même de temps en temps dans le

[446] Audition de M. Bernard Clerfayt, 12 juillet 2017, CRIV 54 K052, pp. 3 et 9.
[447] Audition de Mme Gwendolyn Rutten, 17 mai 2017, CRIV 54 K033.
[448] Audition de Mme Joëlle Milquet, 10 juillet 2017, CRIV 54 K051, p. 4.

overigens kan hebben, iets waar toch af en toe naar werd verwezen tijdens de begrotingsconclaven, zoals dat ook nu nog het geval is.".

498. Mevrouw Laurette Onkelinx verklaarde in de onderzoekscommissie hierover het volgende:

(vertaling) "Het voorstel om de mogelijkheid van een gerechtelijke schikking in onze wetgeving op te nemen, gaat al zeer lang mee. Voor zover ik me herinner, werd dit voorstel, in de verschillende begrotingsoefeningen, wanneer deze of gene partij de meest originele ideeën uit zijn mouw schudt om de begroting in evenwicht te brengen, door de liberalen op tafel gelegd."[449]

499. Volgens de heer Chris Delaere werden de dossiers "minnelijke schikking in strafzaken" en "opheffing van het bankgeheim" voor de eerste keer samen vermeld tijdens het begrotingsconclaaf van 2009, maar werden ze nog niet aan elkaar gekoppeld. Volgens hem toont geen enkel element expliciet aan dat die twee dossiers vanaf dat moment politiek aan elkaar gekoppeld waren[450]. Hij heeft dat als volgt verwoord: "Ik heb gezegd dat zij inderdaad samen werden besproken, maar ik heb ook gezegd dat daaruit niet blijkt dat zij effectief politiek gekoppeld zijn. Met "effectief politiek gekoppeld" wil ik zeggen dat een partij zegt dat het een niet kan zonder het ander. Op dat ogenblik was daar in de discussie, bij mijn weten en in de teksten die wij daarover hadden, geen duidelijke indicatie over. Daarmee wil ik niet gezegd hebben dat dit misschien niet speelde in de hoofden van sommigen. Dat weet ik niet. De twee zaken werden samen besproken, maar bij mijn weten niet echt politiek gekoppeld."[451]

500. De heer Carl Devlies bevestigt die zienswijze in nagenoeg dezelfde bewoordingen: "Het is op dit ogenblik, in oktober 2009, dat de minnelijke schikking en de opheffing van het fiscale bankgeheim voor het eerst samen worden vernoemd. Op dat ogenblik werd er evenwel geen politieke koppeling tussen beide dossiers gemaakt." Volgens de heer Carl Devlies werd die koppeling pas eind januari 2011 gemaakt: "Eind januari 2011 laat de MR horen te willen praten over een inperking van het fiscale bankgeheim, mits een koppeling aan de uitbreiding van de minnelijke schikking."[452]

501. Zoals ook zijn fiscaal adviseur heeft verklaard (zie *supra* vaststelling nr. 473), stelde ook gewezen eerste minister, de heer Yves Leterme dat het op de

[449] Hoorzitting met mevrouw Laurette Onkelinx, 10 juli 2017, CRIV 54 K051, p. 1.
[450] Hoorzitting met de heer Chris Delaere, 5 mei 2017, CRIV 54 K028, p. 4.
[451] *Ibidem*, 21.
[452] Hoorzitting met de heer Carl Devlies, 12 juli 2017, CRIV 54 K052, p. 5.

cadre de nos conclaves budgétaires, comme cela se fait encore aujourd'hui.".

498. Mme Laurette Onkelinx a déclaré devant la commission d'enquête ce qui suit:

"La proposition de mettre dans nos lois la possibilité d'une transaction judiciaire existe depuis fort longtemps. Du plus loin que je me souvienne, dans les différents exercices budgétaires, au moment où les uns et les autres mettent sur la table les idées les plus originales pour équilibrer le budget, cette proposition a été déposée par les libéraux."[449]

499. Selon M. Chris Delaere, les dossiers "transaction pénale" et "levée du secret bancaire" ont été pour la première fois cités ensemble lors du conclave budgétaire d'octobre 2009 mais il n'était pas encore question de les lier. Selon lui, rien ne montre explicitement que ces deux dossiers étaient politiquement liés dès ce moment-là[450]. Il l'a précisé de la façon suivante: "J'ai déclaré qu'ils ont effectivement été examinés ensemble, mais j'ai également dit que l'on ne peut en déduire qu'ils ont effectivement été liés politiquement. Par "effectivement liés politiquement" j'entends qu'un parti déclare que l'un est indissociable de l'autre. À ce moment-là il n'y avait pas d'indication claire en ce sens dans les discussions, à ma connaissance et dans les textes en notre possession sur ce sujet. Ce faisant, je n'ai pas dit que cela ne jouait dans la tête de certains. Je n'en sais rien. Les deux dossiers ont été examinés ensemble mais ils n'ont pas, à ma connaissance, été véritablement liés politiquement.[451]" (traduction)

500. M. Devlies confirme ce point de vue selon pratiquement les mêmes termes: "C'est à ce moment, en octobre 2009, que la transaction pénale et la levée du secret bancaire ont été pour la première fois citées ensemble. À ce moment, aucun lien politique n'a toutefois été établi entre les deux dossiers." (traduction) Selon M. Carl Devlies, la liaison de ces dossiers n'est intervenue que fin janvier 2011: "Fin janvier, le MR laisse entendre qu'il souhaite examiner une restriction du secret bancaire fiscal, pourvu qu'un élargissement de la transaction pénale y soit lié."[452] (traduction)

501. Comme son conseiller fiscal l'a également déclaré (voir *supra* constatation n° 473), l'ancien premier ministre Yves Leterme a également indiqué que le MR

[449] Audition de Mme Laurette Onkelinx, 10 juillet 2017, CRIV 54 K051, p. 1.
[450] Audition de M. Chris Delaere, 5 mai 2017, CRIV 54 K028, p. 4.
[451] *Ibidem*, 21.
[452] Audition de M. Carl Devlies, 12 juillet 2017, CRIV 54 K052, p. 5.

IKW van 31 januari 2011 was dat de koppeling, door de MR werd gemaakt: (vertaling) “eind januari, toen de tweede lezing werd voorbereid van wat toen nog een voorontwerp van wet was, werd de uitdrukkelijke vraag gesteld, na enkele gesprekken op initiatief van de vertegenwoordiger van de MR of van het kabinet van de MR-vice-eerste minister, om de twee te koppelen.”[453]

502. In verband met de koppeling tussen de minnelijke schikking in strafzaken en de opheffing van het bankgeheim via de wet houdende diverse bepalingen uit 2011 heeft de heer Didier Reynders[454] eraan herinnerd dat hij – net als heel zijn partij – altijd voorstander is geweest van de minnelijke schikking in strafzaken, al sinds het verzoek van het College van procureurs-generaal dat is opgenomen in de beleidsnota van minister van Justitie de heer Jo Vandeurzen van november 2008. Volgens hem wisten zijn medewerkers dus dat de MR in dat dossier een stap vooruit wilde zetten.

In 2011 moest de MR ten gevolge van interne en externe druk (zie *supra* punt 8. en punt 9.2.) de opheffing van het bankgeheim slikken. De heer Olivier Henin preciseert: “(vertaling) Dat inzake de opheffing van het bankgeheim het *momentum* veranderd was, erken ik ten volle namens de MR. Wat de minnelijke schikking in strafzaken betreft, was er echter niets gewijzigd. Waarschijnlijk is het *momentum* voor anderen veranderd wat de minnelijke schikking in strafzaken betreft, want anders zouden zij de blokkering, vermoed ik, niet hebben opgeheven”[455].

[453] Hoorzitting met de heer Yves Leterme, 12 juli 2017, CRIV 54 K053, p. 7.

[454] Hoorzitting met de heer Didier Reynders, 14 juli 2017, CRIV 54 K055 pp. 3 en 5.

[455] Hoorzitting met de heer Olivier Henin, 10 mei 2017, CRIV 54 K029, p. 13.

a procédé au couplage des dossiers lors du GTI du 31 janvier 2011: “c’est à la fin janvier, pour préparer la deuxième lecture de ce qui était alors un avant-projet de loi, qu’il y a eu une demande expresse, après quelques conversations de la part du représentant MR ou du cabinet du vice-premier MR, de coupler les deux”[453]

502. En ce qui concerne le couplage de la transaction pénale à la levée du secret bancaire dans la loi dispositions diverses de 2011, M. Reynders[454] a déclaré qu’il a toujours, comme toute sa formation politique, été favorable à la transaction pénale depuis la demande du Collège des procureurs généraux qui s’est traduite dans la note de politique générale du ministre de la justice, M. Vandeurzen en novembre 2008. Selon lui, ses collaborateurs savaient donc que le MR était prêt à avancer sur ce dossier.

En 2011, le MR doit, suit aux pressions internes et externes (*cf. supra* point 8. et point 9.2.), assumer la levée du secret bancaire. M. Olivier Henin explique: “Que le *momentum* ait changé, je l’assume complètement pour le MR en matière de levée du secret bancaire. Il n’a pas changé du tout en matière de transaction pénale. Le *momentum* a probablement changé pour d’autres en matière de transaction pénale, sans quoi le blocage n’aurait, j’imagine, pas été levé par eux”[455].

[453] Audition de M. Yves Leterme, 12 juillet 2017, CRIV 54 K053, p. 7.

[454] Audition de M. Didier Reynders, 14 juillet 2017, CRIV 54 K055, pp. 3 et 5.

[455] Audition M. Olivier Henin, 10 mai 2017, CRIV 54 K029, p. 13.

Afgezien van het feit dat die dossiers al geruime tijd aan elkaar waren gekoppeld, was het volgens de MR mogelijk, door het dossier van de minnelijke schikking in strafzaken ter tafel te leggen, niet helemaal met lege handen[456] te staan na de bespreking over de opheffing van het bankgeheim. Bovendien kon men ter zake invloed blijven hebben bij de tenuitvoerlegging[457] van die regeling, omdat men een onderhandelingselement had ten opzichte van de verschillende andere partijen. Door de politieke context van "lopende zaken" waren wisselmeerderheden immers niet uitgesloten[458].

Wat de PS betreft, heeft de heer Rudy Volders[459] verklaard dat aangezien vooruitgang moest worden geboekt op het vlak van het bankgeheim, het voor de MR politiek interessant was om opnieuw het dossier van de minnelijke schikking in strafzaken ter tafel te leggen, een dossier waar de PS geen voorstander van was.

[456] Hoorzitting met de heer Olivier Henin, 10 mei 2017, CRIV 54 K029 pp. 30 en 32. Aangaande de keuze om de minnelijke schikking in strafzaken in de balans te leggen met de opheffing van het bankgeheim, heeft mevrouw Heuskin het volgende verklaard: (vertaling) "Wij hebben een interne vergadering gehad met de personen naar wie u heeft verwezen. Wij informeren de MR-fractie over de impasse ten aanzien van de drie ingediende voorstellen inzake het bankgeheim; wij voelen dat een wisselmeerderheid dreigt inzake die drie voorstellen en vragen ons af hoe wij iets kunnen bijdragen aan het debat over het bankgeheim. Op dat vlak brengt het kabinet-Clerfayt een element aan; op een bepaald ogenblik bedenken wij dat ook wij misschien één van de 108 aanbevelingen die ons ter harte ligt, naar voren kunnen schuiven. Ik herinner mij dat *una via* ons in die periode na aan het hart lag, maar dat die regeling niet opschoot. Met betrekking tot de minnelijke schikking lag dat anders: in dat verband bestond al het ontwerp-Devlies, dat al in 2009 werd besproken. Volgens mij wordt dat debat op een bepaald ogenblik gevoerd, waarbij het erom gaat dat sommigen iets willen en dat wij proberen iets anders in ruil daarvoor te krijgen. Wat willen wij in ruil? Had *una via* verder gestaan, dan was het misschien *una via* geweest, en zouden we niet zijn terechtgekomen in de situatie waarin we ons nu bevinden." (hoorzitting met mevrouw Sophie Heuskin, 22 mei 2017, CRIV 54 K034, p. 19).

[457] Hoorzitting met de heer Didier Reynders, 14 juli 2017, CRIV 54 K055, pp. 6 en 7; hoorzitting met de heer Bernard Clerfayt, 12 juli 2017, CRIV 54 K052, p. 6; hoorzitting met de heer Olivier Henin, 10 mei 2017, CRIV 54 K029, p. 4; hoorzitting met de heer Emmanuel Degrève, 10 mei 2017, CRIV 54 K030, pp. 7, 8, 11, 13 en 14.

[458] Hoorzitting met de heer Didier Leemans, 5 mei 2017, CRIV 54 K028, p. 2.

[459] Hoorzitting met de heer Rudy Volders, 22 mei 2017, CRIV 54 K034, pp. 16 en 17; zie ook hoorzitting met de heer Olivier Henin, 10 mei 2017, CRIV 54 K029, pp. 1, 2 en 16.

Selon le MR, indépendamment du fait que ces dossiers sont liés depuis longtemps, remettre le dossier de la transaction pénale sur la table permet "de ne pas sortir tout nus"[456] de la discussion sur la levée du secret bancaire et d'en maîtriser la concrétisation[457] en introduisant un élément de négociation avec les différents partis autour de la table et ce alors qu'il y avait un risque de majorités alternatives[458] vu le contexte politique d'affaires courantes.

En ce qui concerne le PS, M. Rudy Volders[459] a relevé que comme il faut avancer en matière de secret bancaire, politiquement, il est intéressant pour le MR de revenir avec le dossier de la transaction pénale dont le PS n'est pas partisan.

[456] Audition de M. Olivier Henin, le 10 mai 2017, CRIV 54 K029 notamment p. 30 et 32. Quant au choix de prendre la transaction pénale comme pendant à la levée du secret bancaire, Mme Heuskin a expliqué: "Nous avons une réunion interne avec les personnes que vous avez citées. Nous relatons le groupe MR de l'impasse dans laquelle nous sommes vis-à-vis des trois propositions "secret bancaire"; nous sentons la pression d'une majorité alternative sur ces trois propositions; nous nous demandons comment on peut apporter quelque chose au débat sur le secret bancaire. Là, le cabinet Clerfayt apporte quelque chose et, à un moment donné, on se dit aussi que nous pouvons peut-être mettre en avant une des 108 recommandations qui nous tient à coeur.Je me souviens que, durant cette période, *una via*nous tenait à coeur mais *una via*n'était pas dans un processus bien avancé, tandis que pour la transaction à l'amiable, il y avait déjà le projet Devlies qui avait déjà été discuté en 2009 et qui existait. Je pense que c'est une discussion qu'on a à un moment donné; les autres veulent cela et nous, on va essayer d'avoir quelque chose en retour. Qu'est-ce qu'on prend en retour? *una via*aurait été plus avancé, peut-être que cela aurait été *Una Via,* et on n'en serait pas là". (audition de Mme Sophie Heuskin, 22 mai 2017, CRIV 54 K034, p. 19).

[457] Audition de M. Didier Reynders, 14 juillet 2017, CRIV 54 K055, pp. 6 et 7; Audition de M. Bernard Clerfayt, le 12 juillet 2017, CRIV 54 K052, p. 6; Audition de M. Olivier Henin, séance du 10 mai 2017, CRIV 54 K029, p. 4.; Audition de M. Emmanuel Degrève, 10 mai 2017, CRIV 54 K030, pp. 7, 8, 11, 13 et 14.

[458] Audition de M. Didier Leemans, 5 mai 2017, CRIV 54 K028, p. 2.

[459] Audition de M. Rudy Volders, 22 mai 2017, CRIV 54 K034, pp. 16 et 26; voir aussi Audition de M. Olivier Henin, 10 mai 2017, CRIV 54 K029, pp. 1, 2 et 16.

Voorts wou de MR[460] niet dat de PS ter zake de enige winnaar zou zijn.

Met CD&V en Open Vld kon over de minnelijke schikking in strafzaken worden onderhandeld; zij hadden ter zake een wetsvoorstel ingediend en wilden dan ook dat dit dossier kon worden afgerond (zie *infra* vaststelling nr. 506). De heer Bernard Clerfayt wees erop dat "in het politieke spel CD&V diende tevreden te worden gesteld, opdat die partij het spel van de meerderheid zou meespelen, temeer daar de partij de eerste minister leverde. Per slot van rekening was CD&V een partner waar men niet omheen kon, een fundamentele partner. (vertaling)"[461]. De heer Emmanuel Degrève treedt die stelling bij: "In deze evenwichtsoefening, die er voor ons met name in bestond de PS te overtuigen om onze aan voorwaarden gebonden wet te aanvaarden, moesten we ook de steun zien te krijgen van CD&V. We wisten derhalve zeer goed dat we, door de dossiers aan elkaar te koppelen, binnen CD&V over een stevige steun zouden beschikken. (vertaling)"[462].

Tijdens zijn hoorzitting heeft de heer Emmanuel Degrève als volgt besloten: "wat een akkoord over het bankgeheim wellicht in de kaart heeft gespeeld, is de vrij uitgesproken politieke wil, vooral bij CD&V, maar ook bij Open Vld, om tot een akkoord te komen over de minnelijke schikking in strafzaken (vertaling)"[463]

503. Ten slotte hebben de minister, staatssecretaris en kabinetsdirecteurs van de MR verklaard dat die "koppeling" moest worden bekeken uit een begrotingsoogpunt[464]. Op 10 januari 2011 verzocht de Koning de ontslagnemende eerste minister immers de begroting voor te bereiden, en op 2 februari 2011 om ze in te dienen (zie *supra* vaststelling nr. 409). Over die maatregel heeft de Inspectie van Financiën echter al adviezen geredigeerd (zie *supra* vaststellingen nrs. 385 en 386).

[460] Hoorzitting met de heer Rudy Volders, 22 mei 2017, CRIV 54 K034, p. 26: (vertaling) "In de toenmalige internationale context konden we niet anders dan het bankgeheim opheffen. Wij konden ons niet veroorloven, en de minister van Financiën al helemaal niet, op de "grijze lijst" te staan. De PS zag echter dat ze op dat vlak kon zegevieren en wou vooruitgang boeken. Wij wisten echter ook wat de PS hinderde. Er zijn maatregelen die elkeen ten goede komen; wij moeten allebei leven – als jullie ons pijn doen, zullen wij jullie ook pijn doen. Wat doet men in zo'n geval? Men probeert zo weinig mogelijk pijn te doen. Op die manier is de minnelijke schikking ontstaan. Dat kan toch ook als een politieke logica worden opgevat, niet?". (zie ook hoorzitting met de heer Olivier Henin, 10 mei 2017, CRIV 54 K029, pp. 1, 2 en 16).

[461] Hoorzitting met de heer Bernard Clerfayt, 12 juli 2017, CRIV 54 K052, p. 10.

[462] Hoorzitting met de heer Emmanuel Degrève, 10 mei 2017, CRIV 54 K030, p. 7.

[463] *Ibidem*, p. 2.

[464] Hoorzitting met de heer Olivier Henin, 10 mei 2017, CRIV 54 K029, pp. 6 en 8; hoorzitting met de heer Didier Reynders, 14 juli 2017, CRIV 54 K055, pp. 4 en 5; hoorzitting met de heer Rudy Volders, 22 mei 2017, CRIV 54 K034, p. 10.

Par ailleurs, le MR[460] ne souhaite pas que le PS sorte seul gagnant de l'opération.

En ce qui concerne le CD&V et l'Open Vld, la transaction pénale est un élément de négociation avec ces deux partis qui ont une proposition de loi sur le sujet et souhaitent donc que ce dossier aboutisse (*cf. infra* constatation n° 506). M. Bernard Clerfayt a relaté que "(…) dans le jeu politique, il fallait offrir au CD&V des satisfactions pour qu'il fasse le jeu de la majorité, surtout qu'ils ont le premier ministre. Finalement, c'est un partenaire qu'on ne peut pas contourner, c'est un partenaire fondamental.[461]". M. Emmanuel Degrève abonde dans le même sens: "Dans les jeux d'équilibre, notamment celui qui était le nôtre de convaincre le PS d'accepter notre loi conditionnée, il fallait que nous soyons aussi soutenus par le CD&V. Donc, nous savions très bien qu'en liant les dossiers, nous aurions un soutien de poids au sein du CD&V.[462]".

M. Emmanuel Degrève a conclu au cours de son audition que "ce qui a probablement joué en faveur d'un accord sur le secret bancaire, c'est la volonté politique assez manifeste, surtout dans le chef du CD&V, mais aussi dans le chef de l'Open Vld, d'obtenir un accord sur la transaction pénale."[463].

503. Le ministre, secrétaire d'État et chefs de cabinet du MR ont enfin déclaré que ce "couplage" devait être considéré dans une perspective budgétaire[464]. En effet, le 10 janvier 2011, le Roi demande au premier ministre démissionnaire de préparer le budget et le 2 février 2010 de le déposer (*cf. supra* constatation n° 409). Or, des avis de l'IF ont déjà été établis sur cette mesure (*cf. supra* constatations n°s 385 et 386). M. Olivier Henin relate que "La transaction pénale est apparue comme

[460] Audition de M. Rudy Volders, 22 mai 2017, CRIV 54 K034, p. 26: "Dans le contexte international, nous ne pouvions que lever le secret bancaire. Nous ne pouvions pas nous permettre, certainement pas le ministre des Finances, de figurer sur la liste grise. Le PS y voyait toutefois une victoire et voulait aller de l'avant. Nous savons cependant aussi ce qui gêne le PS. Il y a des mesures qui profitent à tout le monde. Nous devons vivre tous les deux. Si vous nous faites mal, nous vous ferons mal aussi. Que faire dans ce cas? On essaie de faire aussi peu de mal que possible. C'est ainsi qu'est née la transaction. Cela peut quand même aussi se concevoir comme un raisonnement politique, non?"; voir aussi Audition de M. Olivier Henin, 10 mai 2017, CRIV 54 K029, pp. 1 et 2, 16.

[461] Audition de M. Bernard Clerfayt, le 12 juillet 2017, CRIV 54 K052, p. 10.

[462] Audition de M. Emmanuel Degrève, le 10 mai 2017, CRIV 54 K030, p. 7.

[463] *Ibidem*, p. 2.

[464] Audition de M. Olivier Henin, 10 mai 2017, CRIV 54 K029, pages 6 et 8; Audition de M. Didier Reynders, 14 juillet 2017, CRIV 54 K055, pp. 4 et 5; audition de M. Rudy Volders, 22 mai 2017, CRIV 54 K034, p. 10.

De heer Olivier Henin geeft het volgende aan: (vertaling) "De minnelijke schikking in strafzaken is een eenvoudig middel gebleken om aanzienlijke ontvangsten te genereren, namelijk 50 miljoen euro, die bovendien "pijnloos" waren en waardoor zij geen voor de belastingbetalers dwingendere fiscale maatregelen moesten treffen."

Hij voegt daar nog aan toe dat "fiscale ontvangsten uit een minnelijke schikking in strafzaken voor de MR politiek veel minder moeilijk te slikken vielen dan een fiscale opbrengst uit bedrijfsvoertuigen, uit notionele interesten of uit enige andere maatregel van die aard"[465].

Tijdens de hoorzitting heeft de heer Didier Reynders hetzelfde standpunt toegelicht en erop gewezen dat, toen hij minister van Financiën was, hij er altijd de voorkeur aan heeft gegeven om geld vanuit het buitenland (bijvoorbeeld fraudegeld dat afkomstig was van een schikking) te doen terugvloeien, in plaats van de belastingen voor de burgers te verhogen[466].

9.5. ***Notificatie van de Ministerraad van 3 februari 2011 en overleg tussen de politieke partijen met het oog op de indiening van een amendement (3 februari 2011 – 2 maart 2011)***

504. De Ministerraad van 3 februari 2011 keurde een notificatie goed waarin de meerderheidsfracties in het Parlement werd opgedragen amendementen in te dienen op de wet houdende diverse bepalingen tot versoepeling van het bankgeheim en tot invoering van de verruimde minnelijke schikking in strafzaken: "Bij de parlementaire bespreking van het voorliggende voorontwerp, zal de Regering aan de bevoegde Kamercommissie voorstellen om een gezamenlijke en definitieve oplossing te zoeken voor de problematiek van het fiscale bankgeheim en voor het uitbreiden van een regeling van minnelijke schikking bij de strafrechtelijke aanpak van fraude. De regering zal aan de bevoegde Kamercommissie vragen om deze parlementaire oplossing, in voorkomend geval, op te nemen als amendement bij het voorliggende voorontwerp"[467].

Deze Ministerraad werd bijgewoond door de eerste minister en door de vice-eerste ministers, alsook door de volgende ministers en staatssecretarissen:

— voor CD&V: mevrouw Inge Vervotte en de heren Steven Vanackere, Stefaan De Clerck, Pieter De Crem, Etienne Schouppe en Carl Devlies;

[465] Hoorzitting met de heer Olivier Henin, 10 mei 2017, CRIV 54 K 029, p. 9. Zie ook de hoorzitting met de heer Didier Reynders, 14 juli 2017, CRIV 54 K 055, p. 9.

[466] Hoorzitting met de heer Didier Reynders, 14 juli 2017, CRIV 54 K055, p. 5.

[467] Notificatie, punt 47, Ministerraad van 3 februari 2011.

étant un moyen simple de générer des revenus substantiels, en l'occurrence 50 millions d'euros, qui, de plus, étaient "indolores" et qui les préservaient d'adopter un certain nombre de réglementations plus contraignantes en matière fiscale pour les contribuables."

Et d'ajouter qu'"une recette fiscale de transaction pénale était, pour le MR, politiquement nettement moins difficile à admettre qu'une recette fiscale sur les voitures de société, sur les intérêts notionnels ou sur toute autre mesure de ce type"[465].

M. Didier Reynders , lors de son audition, a défendu le même point de vue en déclarant que lorsqu'il était ministre des Finances, il a "toujours préféré faire rentrer de l'argent de l'étranger, de l'argent de la fraude provenant, par exemple, d'une transaction que d'augmenter les impôts des citoyens"[466].

9.5. ***Notification du Conseil des ministres du 3 février 2011 et concertation entre les groupes politiques en vue de l'introduction d'un amendement (3 février 2011 – 2 mars 2011)***

504. Le Conseil des ministres du 3 février 2011 a approuvé une notification par laquelle les groupes de la majorité au Parlement recevaient la mission de présenter des amendements à la loi portant des dispositions diverses assouplissant le secret bancaire et introduisant la transaction pénale élargie: "Lorsque l'avant-projet sera discuté au Parlement, le gouvernement proposera à la commission compétente de la Chambre de trouver une solution commune et définitive à la problématique du secret bancaire fiscal ainsi qu'à l'extension d'un régime de règlement transactionnel dans le cadre de la lutte pénale contre la fraude. Dans ce cadre, le gouvernement proposera à la commission compétente d'inclure les dispositions qui résultent de cette solution comme amendement dans le présent avant-projet."[467].

Étaient présents à ce Conseil des ministres le premier ministre ainsi que les vice-premiers ministres, les ministres et secrétaires d'État suivants:

— pour le CD&V: Mme Inge Vervotte, MM. Steven Vanackere, Stefaan De Clerck, Pieter De Crem, Etienne Schouppe, Carl Devlies;

[465] Audition de M. Olivier Henin, 10 mai 2017, CRIV 54 K 029, p. 9, voir aussi audition de M. Didier Reynders, 14 juillet, CRIV 54 K 055, p. 9.

[466] Audition de M. Didier Reynders, 14 juillet 2017, CRIV 54 K055, p. 5.

[467] Notification, point 47, Conseil des ministres du 3 février 2011.

— voor MR: de heren Didier Reynders, Charles Michel en Olivier Chastel en mevrouw Sabine Laruelle;

— voor PS: de heren Michel Daerden, Paul Magnette en Philippe Courard;

— voor Open Vld: de heren Guy Vanhengel en Vincent Van Quickenborne;

— voor cdH: de heer Melchior Wathelet.

Met betrekking tot voorontwerpen van wet diverse bepalingen, programmawetten is het gebruikelijk dat het altijd de eerste minister is die agendeert[468].

De heer Stefaan De Clerck, minister van Justitie, was niet betrokken bij de totstandkoming van deze notificatie en verklaarde daarover in de onderzoekscommissie: "Aangezien ik in dat dossier persoonlijk geen enkel initiatief had genomen – dat was mijn dossier niet, ik was daar niet mee bezig – en ik wist niet wat de stand van zaken was". "Ik zat niet in de cockpit voor die wetgeving. Politiek gesproken was ook altijd de afspraak dat dit in het pakket van Carl Devlies zat"[469], die de bevoegdheid had, globaal, om de politieke aansturing te doen, om tot politieke akkoorden te komen. Wij waren leverancier van juridisch behoorlijk werk met Hildegard Penne".

Toenmalig staatssecretaris voor Fraudebestrijding, de heer Carl Devlies zei in de onderzoekscommissie: "Op basis van de bezorgde teksten werd door mevrouw Penne, adviseur van de minister van Justitie, samen met de dienst Wetgeving van de FOD Justitie en Bart Van Humbeeck van mijn beleidscel een definitief ontwerp uitgewerkt. Mevrouw Hildegard Penne verzorgde de eindredactie. Ik deed de coördinatie van het geheel."

De heer Carl Devlies, de toenmalige staatssecretaris voor Fraudebestrijding, heeft in de hoorzitting aangegeven dat dat dossier altijd had geressorteerd onder de bevoegdheid van het kabinet van de minister van Justitie[470]. Verder zei de heer Carl Devlies in de onderzoekscommissie: "Iedere minister en iedere staatssecretaris bleef bevoegd voor zijn eigen domein.

468 Hoorzitting met de heer Yves Leterme, 12 juli 2017, CRIV 54 K053, p. 2.
469 Hoorzitting met de heer Stefaan De Clerck, 14 juli 2017, CRIV 54 K054, pp. 2 en 31.
470 Hoorzitting met de heer Carl Devlies, 10 juli 2017, CRIV 54 K052, p. 13.

— pour le MR: MM. Didier Reynders, Charles Michel, Olivier Chastel et Mme Sabine Laruelle;

— pour le PS: MM. Michel Daerden, Paul Magnette et Philippe Courard;

— pour l'Open Vld: MM. Guy Vanhengel et Vincent Van Quickenborne;

— pour le cdH: M. Melchior Wathelet.

S'agissant des avant-projets de loi portant des dispositions diverses et des lois-programmes, l'usage veut que ce soit toujours le premier ministre qui les inscrive à l'ordre du jour[468].

M. Stefaan De Clerck, le ministre de la Justice, n'avait pas été associé à l'élaboration de cette notification et a déclaré à ce sujet à la commission d'enquête: "Puisque je n'avais pris aucune initiative personnelle dans ce dossier – ce dossier n'étant pas le mien, je n'en avais pas la charge – et que je n'en connaissais pas l'état d'avancement"'. M. Stefaan De Clerck a ajouté: "Je ne pilotais pas l'élaboration de cette législation. Sur le plan politique, il avait toujours été convenu que ce dossier relevait de la compétence de Carl Devlies[469], qui était, de manière globale, en charge de son pilotage politique en vue de parvenir à des accords politiques. Nous fournissions un travail juridique de qualité avec l'aide de Mme Hildegard Penne.".

M. Carl Devlies, le secrétaire d'État à la Lutte contre la fraude de l'époque, a déclaré à la commission d'enquête: "Sur la base des textes fournis, un projet définitif a été élaboré par Mme Penne, conseillère du ministre de la Justice, en collaboration avec le service Législation du SPF Justice et avec M. Bart Van Humbeeck, un collaborateur de ma cellule stratégique. Mme Hildegard Penne s'est chargée de la rédaction finale du projet. Je me suis chargé de coordonner l'ensemble." (traduction).

M. Carl Devlies, le secrétaire d'État à la Lutte contre la fraude de l'époque, a toutefois déclaré durant son audition que ce dossier "avait toujours relevé de la compétence du cabinet du ministre de la Justice.".[470] M. Carl Devlies a également précisé en commission d'enquête que: "Chaque ministre et chaque secrétaire d'État demeurait compétent pour son propre domaine. (traduction)

468 Audition de M. Yves Leterme, 12 juillet 2017, CRIV 54 K053, p. 2.
469 Audition de M. Stefaan De Clerck, 14 juillet 2017, CRIV 54 K054, pp. 2 et 31.
470 Audition de M. Carl Devlies, 10 juillet 2017, CRIV 54 K052, p. 13.

505. Op 3 februari 2011, de dag van de beslissing van de Ministerraad, vraagt de heer Chris Delaere aan de CD&V-fractie om, conform de beslissing van de Ministerraad, een meerderheidsoverleg *ad hoc* op te starten[471].

506. Dezelfde dag, nog altijd dezelfde dag van de Ministerraad, vraagt de heer Emmanuel Degrève, kabinetschef van staatssecretaris Bernard Clerfayt een bilateraal en voorafgaand overleg met het kabinet-Devlies. Het overleg wordt vastgelegd op 8 februari 2011 op het kabinet-Clerfayt. Op dat overleg wordt het wetsvoorstel van de MR[472] en de Open Vld voorgesteld, waarbij zowel minnelijke schikking, bevrijdende aangifte als bankgeheim aan bod komen[473].

507. Op 9 februari 2011 vindt een eerste overleg plaats in het Parlement. Het betreft een overleg tussen de vijf fracties in het parlement en kabinetsmedewerkers van de partijen van de regering in lopende zaken (CD&V, Open Vld, cdH, MR, en PS). Hierna meerderheidsoverleg genoemd. Deze vergadering wordt voorgezeten door CD&V-volksvertegenwoordiger Raf Terwingen als lid van de politieke fractie van de eerste minister. In die discussie focust elke partij zich op de teksten omtrent het bankgeheim. Iedereen brengt daar nog eens zijn ideeën naar voren en er wordt vooral een inventaris gemaakt van de verschillen tussen de partijen. Volgens de heer Chris Delaere blijkt dat er nauwelijks of geen discussie is geweest omtrent de minnelijke schikking. Hij preciseert daarbij: “Ook niet van de kant van de PS”. Er wordt een nieuw meerderheidsoverleg vastgelegd op 15 februari 2011[474].

508. Na de vergadering van 9 februari 2011 vragen de liberalen aan de CD&V-fractie een bilaterale vergadering[475]. Bijna op hetzelfde ogenblik vragen ook de socialisten, zowel de PS als de sp.a, een vergadering met CD&V. Op het trilaterale overleg tussen CD&V, de MR en de Open Vld, op maandag 14 februari, worden een aantal knelpunten weggewerkt inzake het bankgeheim.

[471] Hoorzitting met de heer Chris Delaere, 5 mei 2017, CRIV 54 K028, p. 6.

[472] Wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van strafvordering wat de minnelijke schikking en de bevrijdende aangifte betreft en tot invoering van een bankonderzoeksprocedure inzake directe belastingen door invoeging van de artikelen 332/1 en 338*ter* in het Wetboek van de Inkomstenbelastingen 1992, ingediend door de heer Philippe Gofffin (MR), de heer Damien Thiéry (MR), mevrouw Gwendolyn Rutten (Open Vld), mevrouw Carina Van Cauter (Open Vld), mevrouw Marie-Christine Marghem (MR), 8 februari 2011, DOC 53 1185/001.

[473] Hoorzitting met de heer Chris Delaere, 5 mei 2017, CRIV 54 K028, p. 6.

[474] *Ibidem*, p. 6.

[475] *Ibidem*.

505. Le 3 février 2011, le jour de la décision prise par le Conseil des ministres, M. Chris Delaere demande au groupe CD&V d’entamer, conformément à la décision du Conseil des ministres, une concertation de majorité *ad hoc*.[471]

506. Le même jour, M. Emmanuel Degrève, chef de cabinet du secrétaire d’État M. Bernard Clerfayt, demande une concertation bilatérale et préalable avec le cabinet Devlies. La concertation est prévue le 8 février 2011 au cabinet Clerfayt. La proposition de loi[472]du MR et de l’Open Vld a été présentée lors de cette concertation, abordant à la fois la transaction, la déclaration libératoire et le secret bancaire[473].

507. Le 9 février 2011, une première concertation a eu lieu au Parlement. Il s’agissait d’une concertation entre les cinq groupes parlementaires des partis du gouvernement en affaires courantes (CD&V, Open Vld, cdH, MR et PS) (ci-après la concertation de majorité) et de membres de cabinets ministériels. Cette réunion était présidée par le député CD&V M. Raf Terwingen, comme membre du groupe politique du premier ministre. Lors de cette discussion, chaque parti s’est focalisé sur les textes relatifs au secret bancaire. Chacun a encore présenté ses idées, et on a surtout répertorié les différences entre les partis. Selon M. Chris Delaere, il n’a pas ou presque pas été question de la transaction pénale. Il précise que le PS n’en a pas parlé non plus. Une nouvelle concertation de majorité a été fixée au 15 février 2011[474].

508. Après la réunion du 9 février 2011, les libéraux ont demandé au groupe CD&V une réunion bilatérale[475]. Presqu’au même moment, les socialistes, tant le PS que le sp.a, ont aussi demandé une réunion avec le CD&V. Lors de la concertation trilatérale entre le CD&V, le MR et l’Open Vld, qui s’est déroulée le lundi 14 février 2011, il a été remédié à une série de problèmes concernant le secret bancaire.

[471] Audition de M. Chris Delaere, 5 mai 2017, CRIV 54 K028, p. 6.

[472] Proposition de loi modifiant le Code d’instruction criminelle en ce qui concerne le règlement transactionnel et la déclaration libératoire et visant à introduire une procédure d’enquête en banque en matière d’impôts directs en insérant dans le Code des impôts sur les revenus 1992 les articles 322/1 et 338*ter*, déposée par M. Philippe Gofffin (MR), M. Damien Thiéry (MR), Mme Gwendolyn Rutten (Open Vld), Mme Carina Van Cauter (Open Vld), Mme Marie-Christine Marghem (MR), datée du 8 février 2011, DOC 53 1185/001.

[473] Audition de M. Chris Delaere, 5 mai 2017, CRIV 54 K028, p. 6.

[474] *Ibidem*, p. 6.

[475] *Ibidem*.

Maar volgens de heer Chris Delaere wordt over de minnelijke schikking niet gesproken[476].

509. Een overleg tussen CD&V, PS en sp.a over het bankgeheim vindt plaats op 15 februari 2011 om 11 uur.[477]

510. Op diezelfde dag vindt, om 12u30, nog een tweede meerderheidsoverleg plaats met kabinets-en fractiemedewerkers. Die vergadering wordt opnieuw voorgezeten door CD&V-volksvertegenwoordiger Raf Terwingen. Ook daar werd, volgens de heer Chris Delaere alleen over het bankgeheim gesproken en dit op basis van de tekst die CD&V had voorbereid. De conclusie was dat er toch nog een te overbruggen kloof was tussen enerzijds PS en anderzijds de liberalen. Dat was de conclusie die CD&V maakte op basis van de verschillende vergaderingen[478]. Op die vergadering wordt volgens de heer Jef Smits afgesproken dat er een nieuw meerderheidsoverleg over het bankgeheim zal georganiseerd worden op dinsdag 1 maart 2011 op de middag. Hij stuurt hiervoor op 16 februari 2011 de uitnodiging naar zijn collega's van de vijf fracties. Kenmerkend is, volgens de heer Chris Delaere, dat men daar gewoon spreekt over een overleg bankgeheim. Minnelijke schikking staat daar niet bij[479].

511. Op 17 februari 2011 vraagt de PS, via haar fractiesecretaris, aan de CD&V om terug te overleggen met de sp.a op 22 februari 2011 over het bankgeheim. In die vergadering stelt PS voor om de sp.a bij de besprekingen te betrekken en te zoeken naar een alternatieve meerderheid voor het bankgeheim. De socialisten willen 's anderendaags in de commissie Financiën en Begroting de bespreking versnellen en de bedoeling was om het bankgeheim erdoor te krijgen[480]. Op dat trilateraal overleg van 22 februari 2011 stellen de socialisten nog een aantal amendementen voor op de tekst van CD&V omtrent het bankgeheim. Die amendementen gaan wel behoorlijk wat verder en sowieso zou dit volgens de heer Chris Delaere voor de liberalen onaanvaardbaar zijn[481]. Sp.a zou zelfs gaan voor de integrale afschaffing van het bankgeheim en maakt duidelijk dat zij weigerachtig staan tegenover de minnelijke schikking[482].

512. Op 18 februari 2011 krijgt de heer Chris Delaere van de kabinetschef van de heer Bernard Clerfayt, de heer Emmanuel Degrève, een uitnodiging voor een overleg op 22 februari 2011. Uiteindelijk gaat die vergadering

476 *Ibidem*.
477 Hoorzitting met de heer Jef Smits, 17 mei 2017, CRIV 54 K033, p. 4.
478 Hoorzitting met de heer Chris Delaere, 5 mei 2017, CRIV 54 K028.
479 *Ibidem*, p. 6.
480 *Ibidem*.
481 *Ibidem*.
482 *Ibidem*.

Mais, selon M. Chris Delaere, il n'a pas été question de la transaction pénale[476].

509. Une concertation sur le secret bancaire entre le CD&V, le PS et le sp.a a eu lieu à 11h le 15 février 2011.[477]

510. Le même jour à 12h30, une deuxième concertation de majorité a également lieu entre les groupes parlementaires et des membres de cabinets ministériels. Cette réunion était à nouveau présidée par le député CD&V M. Raf Terwingen Selon M. Chris Delaere, seule la question du secret bancaire y a été examinée, et ce, sur la base du texte préparé par le CD&V. La conclusion à laquelle est parvenue le CD&V sur la base des différentes réunions[478] était qu'il existait tout de même encore une divergence à résoudre entre, d'une part, le PS et, d'autre part, les libéraux. Selon M. Jef Smits, il est convenu, lors de cette réunion, qu'une nouvelle concertation de majorité sur le secret bancaire sera organisée le mardi 1er mars 2011 après-midi. Le 16 février 2011, il invite ses collègues des cinq groupes à cette concertation. Selon M. Delaere, il est frappant que la convocation à la réunion fasse uniquement mention d'une concertation sur la question du secret bancaire. Elle ne fait pas mention de la transaction pénale[479].

511. Le 17 février 2011, le PS demande au CD&V de rouvrir la concertation relative au secret bancaire avec le sp.a le 22 février 2011. Au cours de cette réunion, le PS propose de rechercher une majorité alternative avec le sp.a pour le secret bancaire. Les socialistes entendent accélérer la discussion en commission des Finances et du Budget le lendemain dans le but de faire passer le secret bancaire[480]. Lors de cette concertation du 22 février 2011, les socialistes présentent encore une série d'amendements au texte du CD&V relatif au secret bancaire. Ces amendements vont toutefois sensiblement plus loin et, selon M. Chris Delaere, ils seront sans doute inacceptables pour les libéraux[481]. Le sp.a serait même favorable à la levée intégrale du secret bancaire et se montre clairement réticent à l'égard de la transaction[482].

512. Le 18 février 2011, M. Chris Delaere est invité par le chef de cabinet Clerfayt, M. Emmanuel Degrève, à participer à une concertation le 22 février 2011. Finalement, cette réunion se déroule le 25 février 2011.

476 *Ibidem*.
477 Audition de M. Jef Smits, 17 mai 2011, CRIV 54 K033, p. 4.
478 Audition de M. Chris Delaere, 5 mai 2017, CRIV 54 K028.
479 *Ibidem*, p. 6.
480 *Ibidem*.
481 *Ibidem*.
482 *Ibidem*.

door op 25 februari 2011. Hun voorstel houdt in dat het CD&V-voorstel over het bankgeheim op twee punten nog wat verstrengd moet worden[483]. Ze willen gaan voor een alternatieve meerderheid, zonder de socialisten, maar met de N-VA erbij. Daartoe werden zelfs berekeningen gemaakt om te weten of een alternatieve meerderheid haalbaar was. De heer Bernard Clerfayt en de heer Emmanuel Degrève hebben voor de commissie verklaard dat N-VA bij de bespreking werd betrokken om de PS onder druk te zetten[484].

513. Op 25 februari 2011 heeft een nieuw overleg plaats met CD&V, PS en sp.a. de socialisten suggereren een alternatieve meerderheid te vormen met de Ecolo-Groen! om het intern bankgeheim op te heffen en een vermogenskadaster in te voeren. Ook daar werd volgens de heer Chris Delaere de berekening gemaakt dat een alternatieve meerderheid nipt bereikt kon worden. Op het vlak van de teksten over het bankgeheim schuiven zij volgens hem een heel stuk op naar de CD&V-tekst. Op 25 februari 2011 nodigt de CD&V-fractie mevrouw Meyrem Almaci, lid van de commissie Financiën en de Begroting voor Ecolo-Groen!, uit voor een overleg op 1 maart[485]. Dit overleg heeft niet plaatsgevonden[486].

514. Op 27 februari 2011 schrijft de heer Chris Delaere[487] een mail aan kabinets- en fractiemedewerkers van MR, N-VA en Open Vld, meer specifiek in antwoord op een eerdere mail van de heer Emmanuel Degrève waarin de tijdens de vergadering van 25 februari 2011 bereikte akkoorden over de opheffing van het bankgeheim en over de minnelijke schikking in strafzaken op een rijtje worden gezet. Met betrekking tot de minnelijke schikking in strafzaken schrijft de heer Chris Delaere: “Zoals gezegd op de vergadering houden wij vast aan het ontwerp “Verherstraeten”. Dat ontwerp is uitgewerkt door een technische werkgroep met magistraten en ambtenaren binnen de opdracht van actieplan Devlies en is ook goedgekeurd door het College van PG’s. Zoals u weet is een sleutel voor succes van een maatregel op justitieel vlak fel beïnvloed door dat College.” De heer Chris Delaere vervolgt: “de minnelijke schikking vergt wijzigingen die vallen onder de toepassing van art. 77 van de Grondwet en moeten behandeld worden in de commissie voor de Justitie. Een opname in het ontwerp waar ook het bankgeheim in staat (art. 78 GW) is dus niet mogelijk. Wel kunnen we de ontwerpen parallel laten

483 *Ibidem*, p. 7.
484 Hoorzitting met de heer Bernard Clerfayt, 12 juli 2017, CRIV 54 K052, p. 7; hoorzitting met de heer Emmanuel Degrève, 10 mei 2017, CRIV 54 K029, p. 18.
485 Hoorzitting met de heer Jef Smits, 17 mei 2017, CRIV 54 K033, p. 5.
486 Hoorzitting met Meyrem Almaci, 17 mei 2017, CRIV 54 K033, p. 6.
487 Stukken overgemaakt door de heer Chris Delaere en de heer Jean-François Smets.

Leur proposition prévoit notamment que la proposition du CD&V relative au secret bancaire doit encore être quelque peu renforcée sur deux points[483]. Ils souhaitent recourir à une majorité alternative, sans les socialistes, mais avec la N-VA. Les choses sont même allées si loin qu'un calcul a été réalisé pour voir si une majorité alternative pouvait être atteinte. M. Bernard Clerfayt et M. Emmanuel Degrève ont expliqué à la Commission qu’ouvrir la discussion à la N-VA avait pour but de mettre la pression sur le PS[484].

513. Le 25 février 2011, une nouvelle concertation a lieu entre le CD&V, le PS et le sp.a. Les socialistes suggèrent de former une majorité alternative avec Ecolo-Groen! pour obtenir la levée du secret bancaire interne et le registre central des comptes. D’après M. Chris Delaere, là aussi, d’aucuns ont calculé qu’une majorité alternative serait difficile à atteindre. En ce qui concerne les textes relatifs au secret bancaire, ils se rapprochent, selon lui, sensiblement du texte du CD&V. Le 25 février 2011, le groupe CD&V invite Mme Meyrem Almaci, membre Ecolo-Groen! de la commission des Finances et du Budget, à participer à une concertation le 1er mars2011[485]. Cette concertation n’a pas eu lieu[486].

514. Le 27 février 2011, M. Chris Delaere[487] adresse un courrier électronique aux collaborateurs des cabinets et des groupes politiques du MR, de la N-VA et de l’Open Vld, plus spécifiquement en réponse à un courriel antérieur de M. Emmanuel Degrève, récapitulant les accords obtenus lors de la réunion du 25 février 2011 sur la levée du secret bancaire et sur la transaction pénale. En ce qui concerne la transaction pénale, M. Chris Delaere écrit: “Ainsi qu’il a été indiqué lors de la réunion, nous maintenons le projet “Verherstraeten”. Ce projet est élaboré par un groupe de travail technique composé de magistrats et de fonctionnaires dans le cadre de la mission du plan d’action Devlies et est également approuvé par le Collège des procureurs généraux. Ainsi que vous le savez, ce Collège a une influence considérable sur la clé du succès d’une mesure en matière judiciaire.” (traduction) M. Chris Delaere poursuit: “la transaction pénale requiert des modifications relevant de la procédure de l’article 77 de la Constitution et devant être examinées par la commission de la Justice. Il est par conséquent impossible de l’inscrire dans le projet relatif au secret bancaire (qui relève quant à lui de la

483 *Ibidem*, p. 7.
484 Audition de M. Bernard Clerfayt, 12 juillet 2017, CRIV 54 K052, p. 7; Audition M. Emmanuel Degrève, 10 mai 2017, CRIV 54 K029, p. 18.
485 Audition de M. Jef Smits, 17 mai 2017, CRIV 54 K033, p. 5.
486 Audition de Mme Meyrem Almaci, 17 mai 2017, CRIV 54 K033, p. 6.
487 Pièces communiquées par M. Chris Delaere et par M. Jean-François Smets.

behandelen, het ontwerp met bankgeheim evoceren en de eindstemmingen in de plenaire vergaderingen van de Kamer en de Senaat gelijktijdig doen.”.

515. Op 1 maart 2011 vindt een nieuwe vergadering van het meerderheidsoverleg tussen kabinets- en fractiemedewerkers plaats. Die vergadering wordt opnieuw voorgezeten door CD&V-volksvertegenwoordiger Raf Terwingen. De discussie wordt daar vooral gevoerd over het bankgeheim. Volgens de heer Chris Delaere willen de vertegenwoordigers van de Open Vld terug naar een situatie die het opheffen van het bankgeheim moeilijker maakt[488]. Volgens de heer Jef Smits, fractiesecretaris van CD&V, is de vergadering van 1 maart even onderbroken geweest omdat hij in zijn nota’s “herneming” had genoteerd. Na die herneming noteerde de heer Jef Smits dat Open Vld zei dat er slechts een akkoord zal zijn, als er een akkoord is over alles en dat er ook een vergadering over de minnelijke schikking dient te komen en dat Open Vld het wetsvoorstel MR-Open Vld[489] als basis wil nemen voor de bespreking. Aan het eind van die vergadering van 1 maart 2011 stelt de heer Chris Delaere voor om een nieuwe vergadering te organiseren over het bankgeheim, maar zijn voorstel wordt afgewezen door Open Vld en MR, die het standpunt innemen dat eerst over de minnelijke schikking dient te worden gesproken en dat dan het bankgeheim misschien makkelijker zal gaan.[490]. Er wordt een nieuwe vergadering belegd, ’s anderendaags, op 2 maart 2011[491].

516. In de ochtend van 2 maart 2011 stuurt de heer Emmanuel Degrève een e-mail naar de heer Rudy Volders waarin hij de stand van zaken schetst van de recentste overlegvergaderingen, alsook van de ontmoeting van 28 februari 2011 van de heer Didier Reynders met de heer Bernard Clerfayt. In die e-mail geeft hij onder meer het volgende aan: (vertaling) “(...) 5. De vergadering van gisteren, dinsdag, heeft nog maar eens de aandacht gevestigd op de “links-rechtsscheiding” binnen de meerderheid. In verband met de noodzakelijke koppeling tussen de opheffing van het bankgeheim en de minnelijke schikking in gerechtszaken, verdedigde Gwendolyn Rutten “vastberaden” de wens dat er op

488 Hoorzitting met de heer Chris Delaere, 5 mei 2017, CRIV 54 K028.

489 Wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van strafvordering wat de minnelijke schikking en de bevrijdende aangifte betreft en tot invoering van een bankonderzoeksprocedure inzake directe belastingen door invoeging van de artikelen 332/1 en 338*ter* in het Wetboek van de Inkomstenbelastingen 1992, ingediend door de heer Philippe Gofffin (MR), de heer Damien Thiéry (MR), mevrouw Gwendolyn Rutten (Open Vld), mevrouw Carina Van Cauter (Open Vld), mevrouw Marie-Christine Marghem (MR), 8 februari 2011, DOC 53 1185/001;

490 Hoorzitting met de heer Jef Smits, 17 mei 2017, CRIV 54 K033, p. 5.

491 Hoorzitting met de heer Chris Delaere, 5 mei 2017, CRIV 54 K028.

procédure de l’article 78 de la Constitution). Cependant, nous pouvons faire examiner ces projets parallèlement, évoquer le projet relatif au secret bancaire et organiser simultanément les votes finaux en séances plénières de la Chambre et du Sénat.”. (traduction)

515. Le 1er mars 2011, une nouvelle réunion de concertation de majorité a lieu entre les groupes parlementaires et des membres de cabinets. Cette réunion est à nouveau présidée par le député CD&V M. Raf Terwingen. La discussion se concentre essentiellement sur le secret bancaire. Selon M. Chris Delaere, les représentants de l’Open Vld veulent faire en sorte que l’on revienne à une situation compliquant la levée du secret bancaire[488]. Selon le secrétaire politique du groupe CD&V, M. Jef Smits, la réunion du 1er mars a été interrompue quelque temps, parce qu’il a indiqué “reprise” dans ses notes. Après cette reprise, M. Jef Smits indique que l’Open Vld a déclaré qu’il n’y aura d’accord que s’il y accord sur tout, qu’il faut également prévoir une réunion sur la transaction pénale et que l’Open Vld veut fonder la discussion sur la proposition de loi déposée MR- Open Vld[489]. À l’issue de cette réunion du 1er mars, M. Chris Delaere propose d’organiser une nouvelle réunion sur le secret bancaire, mais cette proposition est rejetée par l’Open Vld et le MR, qui considèrent qu’il faut d’abord examiner la transaction pénale et qu’alors, le secret bancaire passera peut-être plus facilement[490]. Une nouvelle réunion est fixée au lendemain, le 2 mars 2011[491].

516. Le matin du 2 mars 2011, M. Emmanuel Degrève envoie un courriel à M. Rudy Volders dans lequel il esquisse l’état d’avancement des dernières réunions de concertation ainsi que de la rencontre du 28 février 2011 entre M. Didier Reynders et M. Bernard Clerfayt. Il indique notamment ce qui suit dans ce mail: “(...) 5. La réunion de hier, mardi, a montré une nouvelle fois un clivage “gauche-droite” au sein de la majorité, avec une défense “déterminée” de Gwendolyn Rutten qui souhaitait dans le cadre d’un lien impératif entre la levée du secret bancaire et de la transaction judiciaire que cette dernière soit préalablement négociée, ce qui sera l’objet de notre rencontre ce matin.6. Lundi,

488 Audition de M.Chris Delaere, 5 mai 2017, CRIV 54 K028.

489 Proposition de loi modifiant le Code d’instruction criminelle en ce qui concerne le règlement transactionnel et la déclaration libératoire et visant à introduire une procédure d’enquête en banque en matière d’impôts directs en insérant dans le Code des impôts sur les revenus 1992 les articles 322/1 et 338*ter*, déposée par M. Philippe Gofffin (MR), M. Damien Thiéry (MR), Mme Gwendolyn Rutten (Open Vld), Mme Carina Van Cauter (Open Vld), Mme Marie-Christine Marghem (MR), datée du 8 février 2011, DOC 1185/001;

490 Audition de M. Jef Smits, 17 mai 2017, CRIV 54 K033, p. 5.

491 Audition de M. Chris Delaere, 5 mai 2017, CRIV 54 K028.

voorhand over die minnelijke schikking zou worden onderhandeld. Dat wordt ook het onderwerp van onze ontmoeting deze morgen. 6. Bernard Clerfayt stelde maandag tijdens zijn ontmoeting met Didier Reynders de vraag of een akkoord al dan niet nodig was. De minister is van mening dat niet tot elke prijs – bijvoorbeeld de onverkorte opheffing van het bankgeheim – naar een akkoord over de minnelijke schikking moest worden gestreefd. Het is denkbaar en mogelijk om de onderhandeling later uit te breiden naar een groter geheel van dossiers (bijvoorbeeld de gezinshereniging en sinds dinsdag ook de vrouwenquota) en ze misschien ook in een begrotingscontext te voeren (waarin het thema van het bankgeheim een interessante inbreng zou kunnen betekenen). (...)".[492].

517. Het meerderheidsoverleg tussen kabinets- en fractiemedewerkers op woensdag 2 maart 2011 wordt voorgezeten door de heer Servais Verherstraeten (die voor het eerst op dit meerderheidsoverleg aanwezig is) omdat de heer Raf Terwingen, die de vorige vergaderingen had voorgezeten, niet aanwezig kon zijn[493].

518. Op die vergadering van 2 maart 2011 wordt, zoals voorgesteld door Open Vld en MR op de vergadering de dag voordien, eerst over de minnelijke schikking gediscussieerd.[494]

519. Nog steeds op de vergadering van 2 maart 2011 stelt de heer Servais Verherstraeten, volgens de heer Jef Smits, de vraag of een compromis mogelijk is over de minnelijke schikking op basis van het wetsvoorstel DOC 53 1185/001 van MR en Open Vld. Mevrouw Gwendolyn Rutten herhaalt dat alles gekoppeld is. Uiteindelijk wordt er beslist om te werken op de tekst van het CD&V-wetsvoorstel over de minnelijke schikking, dat de tekst is van het College van procureurs-generaal[495]. Mevrouw Carina Van Cauter[496] heeft aangegeven dat zij naar die vergadering van 2 maart is gegaan in de overtuiging dat de tekst van MR-Open Vld over de minnelijke schikking in strafzaken als basis voor de bespreking zou worden gebruikt, maar dat CD&V erop heeft aangedrongen dat hún wetsvoorstel van de heren Servais

[492] Stukken die de heer Jean-François Smets aan de onderzoekscommissie heeft bezorgd. E-mail die op 2 maart 2011 om 9.06 uur werd verstuurd door de heer Emmanuel Degrève aan de heer Rudy Volders, alsook aan de heren Jean-Paul De Marie en Jean-François Smets, met kopie aan mevrouw Sophie Heuskin en aan de heren Lagasse, Wunsch en Henin.

[493] Hoorzitting met de heer Jef Smits, 17 mei 2017, CRIV 54 K033, p. 5; hoorzitting met de heer Chris Delaere, 5 mei 2017, CRIV 54 K028; hoorzitting met de heer Servais Verherstraeten, 17 mei 2017, CRIV 54 K033, p. 3.

[494] Hoorzitting met de heer Jef Smits, 17 mei 2017, CRIV 54 K033, p. 5.

[495] Hoorzitting met de heer Chris Delaere, 5 mei 2017, CRIV 54 K028.

[496] Hoorzitting met mevrouw Carina Van Cauter, 17 mei 2017, CRIV 54 K032, p. 6.

Bernard Clerfayt rencontrait Didier Reynders et l'interrogeait sur la question d'un accord nécessaire ou non. La position du ministre était la suivante: il ne faut pas obtenir un accord à tout prix sur la transaction judiciaire au prix d'une levée lourde du secret bancaire". Il est envisageable et possible de reporter la négociation sur un plus grand ensemble de dossiers ultérieurement (en pensant notamment au regroupement familial, et peut-être depuis mardi sur le quota des femmes) et peut-être dans le cadre budgétaire (dans lequel le secret bancaire pourrait trouver une place de valorisation intéressante). (...)".[492].

517. La concertation de majorité entre les groupes parlementaires et des membres de cabinets ministériels du mercredi 2 mars 2011 était présidée par M. Servais Verherstraeten, présent pour la première fois à ces réunions de majorité car M. Raf Terwingen, qui avait présidé les réunions précédentes, ne pouvait être présent[493].

518. Au cours de cette réunion du 2 mars 2011, il a d'abord été question de la transaction pénale, comme proposé par l'Open Vld et le MR lors de la réunion de la veille.[494]

519. Toujours au cours de cette réunion du 2 mars 2011, M. Servais Verherstraeten a, selon M. Jef Smits, demandé si un compromis était possible sur la base de la proposition de loi relative à la transaction pénale de Mme Carina Van Cauter, en d'autres termes la proposition de loi DOC 53 1185/001 du MR et de l'Open Vld. Mme Gwendolyn Rutten a répété que tout était lié. Finalement, il a été décidé de travailler sur le texte de la proposition de loi relative à la transaction pénale de M. Servais Verherstraeten, qui est le texte du Collège des procureurs généraux[495]. Mme Carina Van Cauter[496] a indiqué qu'elle s'est rendue à cette réunion du 2 mars 2011 en étant persuadée que le texte MR-Open Vld sur la transaction pénale serait utilisé comme base de discussions mais que le CD&V a insisté pour que

[492] Documents transmis à la commission par M. Jean-François Smets. Le courriel envoyé le 2 mars 2011 à 9 h 06 par M. Emmanuel Degrève à M. Rudy Volders, ainsi qu'à MM. Jean-Paul De Marie et Jean-François Smets, avec copie à Mme Sophie Heuskin et à MM. Lagasse, Wunsch et Henin.

[493] Audition de M. Jef Smits, 17 mai 2017, CRIV 54 K033, p. 5; audition de M. Chris Delaere, 5 mai 2017, CRIV 54 K028; audition de M. Servais Verherstraeten, 17 mai 2017, CRIV 54 K033, p. 3.

[494] Audition de M. Jef Smits, 17 mai 2017, CRIV 54 K033, p. 5.

[495] Audition de M.Chris Delaere, 5 mai 2017, CRIV 54 K028.

[496] Audition de Mme Carina Van Cauter, 17 mai 2017, CRIV 54 K032, p. 6.

Verherstraeten en Raf Terwingen als basis zou dienen. Mevrouw Carina Van Cauter verklaart daar nog over: “Als wij weten dat het College van procureurs-generaal blijkbaar toch mee… en op een kabinet een tekst is tot stand gekomen, wie ben je dan nog als parlementslid om je eigen tekst te blijven verdedigen?” Uiteindelijk wordt besloten om op de tekst van het wetsvoorstel van CD&V te werken.

520. Nog steeds op de vergadering van 2 maart 2011, en op vraag van Open Vld, worden aan de tekst volgende wijzigingen aangebracht: De proportionaliteit werd expliciet ingeschreven in de tekst van het wetsvoorstel: “Evenwel dient de procureur des Konings bij het formuleren van een voorstel tot minnelijke schikking de proportionaliteit ten aanzien van de ernst van de inbreuk in acht te nemen bij de vaststelling van de geldsom. Zo kan het niet de bedoeling zijn dat een symbolische geldsom wordt voorgesteld bij bijvoorbeeld zwaarwichtige fraudezaken.” Ten tweede, wordt de betaling van belastingen en intresten, expliciet toegevoegd. Ten derde, wordt toegevoegd: indien er een gerechtelijk onderzoek lopende is, te allen tijde het advies van de onderzoeksrechter zal kunnen worden gevraagd[497].

521. De PS stelt, op de vergadering van 2 maart 2011, in de discussie over de minnelijke schikking een aantal aanpassingen voor aan de tekst en zal concrete tekstvoorstellen bezorgen. Over de minnelijke schikking wordt vrij snel een akkoord bereikt[498].

522. Daarna doet de MR, nog steeds op de vergadering van 2 maart 2011, een voorstel om te landen inzake het bankgeheim. PS en CD&V hebben met betrekking tot dat voorstel wel enkele problemen over nieuwe vereisten in verband met de te doorlopen procedure bij het opheffen van het bankgeheim. Uiteindelijk blijven er met MR nog een paar knelpunten over. Op dat ogenblik wordt de vergadering even geschorst. De heer Chris Delaere hield een bilateraal overleg met Rudy Volders, die kabinetschef is van minister Didier Reynders. Dit onderhoud vindt plaats buiten de vergadering en de heer Chris Delaere heeft de verklaringen tegenover de heer Rudy Volders als volgt verwoord: “kijk, we staan op een zucht van een compromis. Als je de laatste punten niet laat vallen, dan hebben we niks, dan gaat alles in de frigo, zowel minnelijke schikking als bankgeheim, en doen we daar niks”. Na even bedenktijd heeft de heer Rudy Volders laten weten dat hij de discussiepunten laat vallen en is er een akkoord[499].

[497] *Ibidem*, p. 7.
[498] Hoorzitting met de heer Jef Smits, 17 mei 2017, CRIV 54 K033, p. 5.
[499] Hoorzitting met de heer Chris Delaere, 5 mei 2017, CRIV 54 K028.

ce soit leur propre proposition de loi, celle introduite par MM. Servais Verherstraeten et Raf Terwinghen, qui serve de base. Mme Carina Van Cauter a expliqué: “Sachant que le Collège des procureurs généraux a apparemment participé… et qu'un texte a été élaboré au niveau d'un cabinet, qui sommes-nous, parlementaires, pour continuer à défendre notre propre texte?” (traduction). Finalement, il a été décidé de travailler sur le texte de la proposition de loi CD&V.

520. Toujours lors de cette réunion du 2 mars 2011 et à la demande de l’Open Vld, les modifications suivantes ont été apportées à ce texte: La proportionnalité a été explicitement inscrite dans le texte de la proposition de loi: “Toutefois, le procureur du Roi doit, au moment de formuler une proposition de transaction, fixer une somme proportionnelle à la gravité de l’infraction. L’objectif ne peut être de proposer une somme symbolique dans les dossiers, par exemple, de fraude grave.”. Deuxièmement, le paiement des impôts et des intérêts y est explicitement ajouté. Troisièmement, il a été ajouté que l’avis du juge d’instruction pourrait être sollicité à tout moment si une enquête judicaire était en cours[497].

521. Toujours lors de cette réunion du 2 mars 2011, au cours de la discussion sur la transaction pénale, le PS a proposé une série d’adaptations au texte et a déclaré qu’il fournirait des propositions de texte concrètes. La transaction pénale a assez rapidement fait l’objet d’un accord[498].

522. Ensuite, toujours lors de cette réunion du 2 mars 2011, le MR a formulé une proposition visant à clôturer la question du secret bancaire. Cette proposition posait cependant quelques problèmes au PS et au CD&V en ce qui concerne de nouvelles exigences liées à la procédure de levée du secret bancaire. Finalement, il restait encore quelques divergences de vues avec le MR. À ce moment, la réunion a été brièvement suspendue. Il y a eu une concertation bilatérale entre M. Chris Delaere et M. Rudy Volders. Cet entretien a eu lieu en dehors de la réunion et M. Chris Delaere a rapporté les propos tenus à M. Rudy Volders dans les termes suivants: “Nous sommes à deux doigts d’un compromis. Si vous ne laissez pas tomber les derniers points, on n’aura rien, tout sera mis au frigo, tant la transaction pénale que le secret bancaire, et rien ne se fera.” Après un moment de réflexion, M. Rudy Volders a fait savoir qu’il laissait tomber les points de discussions, et un accord a été conclu[499].

[497] *Ibidem*, p. 7.
[498] Audition de M. Jef Smits, 17 mai 2017, CRIV 54 K033, p. 5.
[499] Audition de M. Chris Delaere, 5 mai 2017, CRIV 54 K028.

523. Nog op de vergadering van 2 maart 2011 wordt beslist dat de teksten worden aangepast door de kabinetsmedewerkers die aanwezig zijn op het meerderheidsoverleg, in functie van hetgeen op het overleg is afgesproken, en dat de aangepaste teksten over de minnelijke schikking en het bankgeheim worden samengevoegd. In de namiddag van 2 maart 2011 bezorgt de heer Chris Delaere aan de heer Jef Smits de geïntegreerde tekst van het bankgeheim en de minnelijke schikking, die zoals afgesproken in één amendement op de wet diverse bepalingen (DOC 53 1208/007) is verwerkt. Even later stuurt de heer Chris Delaere de tekst van het amendement naar degenen die aanwezig waren op het meerderheidsoverleg in de voormiddag[500].

524. Op 2 maart 2011 om 19u37, is dan in de commissie voor de Financiën dat amendement ingediend.[501]

10. **Wet houdende diverse bepalingen: Bespreking en stemming van de wet "verruimde minnelijke schikking in strafzaken" in de Kamer (23 februari 2011 – 17 maart 2011)**

525. Na de verkiezingen van juni 2010 heeft de Conferentie van voorzitters van 28 september 2010 beslist om voor elk geval afzonderlijk na te gaan of wetsontwerpen konden worden ingediend in het raam van de lopende zaken (zie *supra* nr. 5. Ontslagnemende regering en lange periode lopende zaken (april 2010 – december 2011). Dat was het geval tijdens de Conferentie van voorzitters van 16 februari 2011 waarin werd aangekondigd dat de regering op 11 februari 2011 een wetsontwerp houdende diverse bepalingen (DOC 53 1208/001) had ingediend en met toepassing van artikel 80 van de Grondwet om de spoedbehandeling verzocht. Met toepassing van het Reglement van de Kamer werd die tekst overgezonden aan de diverse bevoegde commissies: de commissie voor het Bedrijfsleven, de commissie voor de Infrastructuur, de commissie voor de Financiën en de Begroting, de commissie voor de Binnenlandse Zaken en de commissie voor de Sociale Zaken.[502]

526. De eerste minister gaf aan dat de diverse maatregelen ertoe strekten onze wetgeving in overeenstemming te brengen met het Europese recht alsook de omzetting beoogden van allerhande richtlijnen, omdat bij verzuim België door Europa dreigde te worden gestraft. De Conferentie van voorzitters ging ermee

[500] Hoorzitting met de heer Jef Smits, 17 mei 2017, CRIV 54 K033, pp. 5-6.
[501] *Ibidem*, p. 6.
[502] Hoorzitting met mevrouw Emma De Prins, 15 mei 2017, CRIV 54 K031, p. 2.

523. Toujours lors de cette réunion du 2 mars 2011, il a été décidé que les textes seraient adaptés par les collaborateurs de cabinet présents lors de la concertation entre partis de la majorité, en fonction de ce qui avait été convenu lors de la concertation, et que les textes adaptés sur la transaction et le secret bancaire seraient fusionnés dans un document commun. Dans l'après-midi du 2 mars 2011, M. Chris Delaere a transmis à M. Jef Smits le texte intégré du secret bancaire et de la transaction qui, comme convenu, avait pris la forme d'un amendement au projet de loi portant des dispositions diverses (DOC 53 1208/007). Un peu plus tard, M. Chris Delaere a envoyé l'amendement à ceux qui étaient présents lors de la concertation de majorité de la matinée[500].

524. Puis, le 2 mars 2011 à 19h37, cet amendement a été présenté au sein de la commission des Finances[501].

10. **Projet de loi portant des dispositions diverses: Discussion et vote de la loi "transaction pénale élargie" à la Chambre (23 février 2011 – 17 mars 2011)**

525. Après les élections de juin 2010, la Conférence des présidents du 28 septembre 2010 a décidé d'examiner au cas par cas si des projets de loi pouvaient être déposés dans le cadre des affaires courantes. (voir *supra* n° 5. Gouvernement démissionnaire et affaires courantes (avril 2010 - décembre 2011). Ce fut le cas lors de la Conférence des présidents du 16 février 2011, lors de laquelle le gouvernement a annoncé avoir déposé un projet de loi portant des dispositions diverses (DOC 53 1208/001) et qu'il demandait son traitement en urgence, sur la base de l'article 80 de la Constitution. En application du règlement de la Chambre, ce texte a été renvoyé vers les différentes commissions compétentes, à savoir Economie, Finances, Infrastructure, Intérieur et Affaires sociales.[502]

526. Le premier ministre argumenta pour justifier le traitement de ce projet de loi malgré le contexte d'affaires courantes que les différentes dispositions qu'il contenait avaient pour objectif de se conformer au droit européen et de transposer diverses directives, par rapport auxquelles la Belgique risquait une pénalité.

[500] Audition de M. Jef Smits, 17 mai 2017, CRIV 54 K033, pp. 5-6.
[501] *Ibidem*, p. 6.
[502] Audition de Mme Emma De Prins, 15 mai 2017, CRIV 54 K031, p. 2.

akkoord die tekst in behandeling te nemen binnen de lopende zaken[503].

527. Het wetsontwerp houdende diverse bepalingen (DOC 53 1208/001) omvatte 85 artikelen. De artikelen 26 tot 64 en 69 tot 75 werden door de Kamercommissie voor de Financiën en de Begroting besproken tijdens haar vergaderingen van 23 februari en 2 en 3 maart 2011.

528. De vergadering van 2 maart 2011 heeft geduurd van 14u11 tot 17u45, en vervolgens van 19u37 tot 23u15[504]; de opschorting moet de leden de gelegenheid bieden kennis te nemen van de amendementen nrs. 15 tot 18[505] die de meerderheid had ingediend[506].

529. De door de commissie voor de Financiën[507] besproken artikelen hebben meer bepaald betrekking op wijzigingen in verband met de personenbelasting, de rechtspersonenbelasting, de elektronische aangifte, de inzameling van bankinlichtingen op verzoek van andere Staten, de bedrijfsvoorheffing, de btw, de registratierechten, de successierechten alsook de douanerechten en accijnzen.

530. Meerdere amendementen worden ingediend door met name de heren Servais Verherstraeten, mevrouw Gwendolyn Rutten (Open Vld), de heer Guy Coëme (PS), mevrouw Carina Van Cauter (Open Vld), de heer Josy Arens (cdH), de heer Raf Terwingen (CD&V) en de heer Philippe Goffin (MR), die allen deel uitmaken van de meerderheid “in lopende zaken” (amendementen 15, 16 en 17), door de heer Dirk Van der Maelen (sp.a) (amendementen nrs. 7 tot 14 en 21), door mevrouw Meyrem Almaci en de heer Georges Gilkinet (Ecolo-Groen) (amendementen 19,23, 25 en 26) en door mevrouw Veerle Wouters en de heren Steven Vandeput, Jan Jambon en Peter Dedecker (N-VA) (amendementen nrs. 27 tot 30). Die amendementen beoogden een uitbreiding, volgens verschillende nadere voorwaarden, van de mogelijkheden inzake bankonderzoek naar Belgische spaarders, alsook de instelling van een centraal meldpunt voor bankrekeningen.

531. De door sp.a en Ecolo-Groen ingediende amendementen waren voordien ingediend in de vorm van wetsvoorstellen, respectievelijk op 10 en

[503] *Ibidem*.
[504] Voorzittersblad van het secretariaat van de commissie voor de Financiën en de Begroting.
[505] Cf. *infra*.
[506] Hoorzitting met mevrouw Muriel Gerkens, 17 mei 2017, CRIV 54 K033, p. 2.
[507] Zie voor het commissieverslag: DOC 53 1208/012.

En conséquence de quoi, la conférence des présidents accepta l’introduction et l’examen de ce projet de loi dans le cadre des affaires courantes[503].

527. Le projet de loi portant des dispositions diverses (DOC 53-1208/001), qui comportait 85 articles, a été examiné, pour ce qui concerne ses articles 26 à 64 et 69 à 75, par la Commission des Finances et du Budget de la Chambre au cours de ses réunions des 23 février et 2 et 3 mars 2011.

528. La réunion du 2 mars s’est tenue de 14h11 à 17h45, puis de 19h37 à 23h15[504], une interruption ayant été décidée pour permettre aux membres de prendre connaissance des amendements 15 à 18[505] déposés par les membres de la majorité[506].

529. Les articles analysés par la Commission des Finances[507] portaient sur des modifications notamment en matière d’Impôt des Personnes physiques, d’Impôt des Personnes morales, de déclaration électronique, de recueil de renseignements bancaires à la demande d’états étrangers, de précompte professionnel, de TVA, de droits d’enregistrement, de droits de succession ou de douanes et d’accises.

530. Lors de la réunion du 2 mars, plusieurs amendements sont déposés à l’article 50 de ce projet relativement à la levée du secret bancaire, par M. Dirk Vandermaelen (sp.a) (amendements 7 à 14 et 21), par M. Servais Verhestraeten (CD&V), Mme Gwendolyn Rutten (Open Vld), M. Guy Coëme (PS), Mme Carina Van Cauter (Open Vld), M. Josy Arens (cdH), M. Raf Terwingen (CD&V) et M. Philippe Goffin (MR), tous appartenant à la majorité “en affaires courantes” (amendements 15, 16 et 17), par Mme Meyrem Almaci et M. Georges Gilkinet (Ecolo-Groen) (amendements 19, 23, 25 et 26) ainsi que par Mme Veerle Wouters et MM. Steven Vandeput, Jan Jambon et Peter Dedecker (N-VA) (amendements 27 à 30). Ces amendements ont pour objectif d’élargir, selon des modalités diverses, les possibilités d’enquête bancaire relatives à des déposants belges et de mettre en place un Point de Contact Central des comptes en banque.

531. Les amendements présentés par le sp.a et par Ecolo-Groen, avaient fait l’objet d’un avis antérieur du Conseil d’État, ayant été déposés sous forme

[503] *Ibidem*.
[504] Feuille au président du Secrétariat de la Commission des Finances et du Budget.
[505] Cf. *infra*.
[506] Audition de Mme Muriel Gerkens, 17 mai 2017, CRIV 54 K033, p 2.
[507] Pour le rapport de la commission: voir DOC 53-1208/012.

6 september 2010, en de Raad van State had er toen een advies over gegeven[508].

532. De tekst van de in het Nederlands opgestelde amendementen nrs. 15, 16 en 17 was gebaseerd op het door de heren Raf Terwingen en Servais Verherstraeten ingediende wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 met het oog op het opheffen van het bankgeheim in het kader van een efficiënte fraudebestrijding (DOC 53 1189/001)[509].

533. Tijdens dezelfde vergadering van 2 maart 2011 dient mevrouw Carina Van Cauter (Open Vld) een in het Nederlands opgesteld amendement nr. 18 in[510]; de ondertekenaars daarvan waren dezelfde leden als de ondertekenaars van de amendementen nrs. 15, 16 en 17. De Raad van State heeft over dit amendement geen voorafgaand advies uitgebracht. Er was ook geen vraag om de amendementen voor te leggen ter advies aan de Raad van State.

534. De tekst van amendement nr. 18 stemde grotendeels overeen met die van een op 24 februari 2011 in overweging genomen wetsvoorstel DOC 53 1252[511] van de CD&V (dat door de plenaire vergadering aan de commissie voor de Justitie was toegewezen) en, luidens de bij de diensten van de Kamer van volksvertegenwoordigers verkregen informatie, ook met een tekst die op 8 februari 2011 door de MR-fractie (vertegenwoordigd door de heren Philippe Goffin en Damien Thiéry) aan de wetgevende diensten van de Kamer was bezorgd (en door deze dienst werd behandeld), maar die uiteindelijk door die volksvertegenwoordigers niet werd ingediend ter inoverwegingneming door de plenaire vergadering van de Kamer. (zie *supra* vaststelling nr. 506)

[508] Wetsvoorstel tot opheffing van het bankgeheim (DOC53 0095/001), op 6 september 2010 ingediend door de heer Georges Gilkinet *c.s.* en Wetsvoorstel tot wijziging van sommige bepalingen van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 over de opheffing van het bankgeheim (DOC 53 0130/001), op 10 september 2010 ingediend door de heer Dirk Van der Maelen *c.s.*

[509] Verslag namens de commissie voor de Financiën en de Begroting betreffende het wetsontwerp houdende diverse bepalingen, DOC 53 1208/012, pp. 22-24.

[510] DOC 53 1208/007.

[511] Wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van strafvordering wat het verval van de strafvordering ten betaling van een geldsom betreft (DOC 53 1252/001), ondertekend door Servais Verherstraeten (CD&V), Sonja Becq (CD&V) en Raf Terwingen (CD&V).

de propositions de loi, respectivement le 10 et le 6 septembre 2010[508].

532. Le texte des amendements n°s 15, 16 et 17, introduit en néerlandais, se fonde sur la proposition de loi “modifiant le Code des impôts sur les revenus 1992 en vue de lever le secret bancaire dans le cadre d’une lutte efficace contre la fraude” (DOC53 1189/001), déposée par MM. Raf Terwingen et Servais Verherstraeten[509].

533. Mme Carina Van Cauter (Open Vld) présente ensuite, lors de la même réunion du 2 mars, un amendement n° 18[510] écrit en néerlandais et signé par les mêmes membres que les amendements n°s 15, 16 et 17. Le texte de cet amendement n’avait pas fait l’objet d’un avis préalable du Conseil d’État. Aucune demande n’a été formulée et donc aucune décision n’a été prise de le soumettre à un avis du Conseil d’État.

534. Le texte de cet amendement n°18 correspond globalement au texte de la proposition de loi du CD&V DOC 53 1252[511] (qui avait été renvoyé par la plénière en commission justice), prise en considération le 24 février 2011, ainsi que, selon les informations obtenues par la Commission d'enquête auprès des services de la Chambre, à un texte transmis au service législatif de la Chambre (et traité par celui-ci) le 8 février 2011 par le groupe MR représenté par MM. Philippe Goffin et Damien Thiéry, mais dont le bon à tirer n'a jamais été signé par les intéressés et qui n'a donc pas fait l'objet d'une prise en considération par l'assemblée plénière de la Chambre. (voir *supra* constatation n° 506)

[508] Proposition de loi visant à supprimer le secret bancaire (DOC 53-0095/001), déposée par M. Georges Gilkinet et consorts, le 6 septembre 2010 et proposition de loi modifiant certaines dispositions du Code des impôts sur les revenus 1992 relatives à la levée du secret bancaire (DOC 53-0130/001), déposée par M. Dirk Van der Maelen et consorts, le 10 septembre 2010.

[509] Rapport fait au nom de la Commission des Finances et du Budget de la Loi portant des dispositions diverses 53-1208/12, page 22-24.

[510] DOC 53-1208/007.

[511] Proposition de Loi modifiant le Code d’Instruction criminelle en ce qui concerne l’extinction de l’action publique moyennant le paiement d’une somme d’argent (DOC 53 1252/001), signée par Servais Veherstraeten (CD&V), Sonja Becq (CD&V) et Raf Terwingen (CD&V).

535. Dat amendement nr. 18 beoogde in het bijzonder het volgende:

— in bepaalde dossiers een minnelijke schikking mogelijk maken (in verband met een overtreding, een wanbedrijf of een correctionaliseerbare misdaad)[512];

— een schikking in strafzaken mogelijk maken, ook wanneer ter zake al een onderzoeksrechter is gevorderd[513].

536. Meerdere leden van politieke fracties die niet verbonden zijn met de regering in lopende zaken (de heer Georges Gilkinet, mevrouw Meyrem Almaci en de heer Dirk Van der Maelen) hebben zich verzet tegen de inhoud van dat amendement en tegen het koppelen van het debat over het opheffen van het bankgeheim aan dat over de schikking in strafzaken. Dit terwijl meerdere leden van de meerderheid in lopende zaken de tekst hebben verdedigd (o.a. mevrouw Carina Van Cauter, de heer Servais Verherstraeten en mevrouw Christiane Vienne). De heer Georges Gilkinet (Ecolo-Groen) meent dat het inbouwen van nieuwe vluchtwegen in de wet de fraudeurs ten goede zou komen, aangezien zulks hen een bijkomend veiligheidsnet zou bieden bovenop de al in de wet opgenomen fiscale regularisatie; dat zou in zekere zin aansporen tot fraude, omdat die onbestraft zou blijven. Mevrouw Meyrem Almaci (Ecolo-Groen) stelt een koehandel binnen de meerderheid aan de kaak en heeft bovendien aangegeven dat de minnelijke schikking de praktijk van de gedeeltelijke regularisatie van het door sommige belastingplichtigen in het buitenland verborgen geld nog zou versterken, aangezien hen nog een extra mogelijkheid zou worden geboden om uiteindelijk aan alle sancties te ontsnappen. Mevrouw Christiane Vienne (PS) weerlegt die argumenten en meent dat het ging om een redelijk en pragmatisch antwoord op fraude, in lijn met de aanbevelingen van de onderzoekscommissie “grote fiscale fraude-dossiers”. Mevrouw Van Carina

[512] “De procureur des Konings kan, indien hij meent voor een overtreding, een wanbedrijf of een misdaad die bij toepassing van de artikelen 1 en 2 van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden vatbaar is voor correctionalisering, enkel een geldboete of enkel een geldboete met verbeurdverklaring te moeten vorderen, de verdachte verzoeken een bepaalde geldsom te storten aan de Federale Overheidsdienst Financiën.”

[513] “Het recht, in § 1 aan de procureur des Konings toegekend, kan ook worden uitgeoefend wanneer de onderzoeksrechter met een onderzoek is gelast of wanneer de zaak reeds bij de rechtbank of het hof aanhangig is gemaakt, indien de verdachte, de in verdenkinggestelde of de beklaagde zijn bereidheid te kennen geeft de aan een ander veroorzaakte schade te vergoeden, voor zover er nog geen vonnis of arrest is uitgesproken dat kracht van gewijsde heeft verkregen.”

535. Cet amendement n° 18 visait principalement à:

— rendre possible une transaction amiable dans certains dossiers (pour une contravention, un délit ou un crime susceptible de correctionnalisation)[512];

— rendre possible la transaction pénale lorsqu’un juge d’instruction a déjà été saisi d’un dossier[513].

536. Plusieurs membres relevant des groupes politiques qui ne sont pas associés dans le gouvernement en affaires courantes (M. Georges Gilkinet, Mme Meyrem Almaci et M. Dirk Vandermaelen) ont contesté le contenu de l’amendement et la liaison des débats relatifs à la levée du secret bancaire et à la transaction pénale tandis que des membres de la majorité en affaires courantes ont défendu le texte (entre autres, Mme Carina Van Cauter, M. Servais Verherstraten, Mme Christiane Vienne). Ainsi par exemple: M. Georges Gilkinet (Ecolo-Groen) a estimé que l’intégration de nouvelles échappatoires dans la loi profiterait aux fraudeurs en leur offrant un filet de sécurité supplémentaires, après la possibilité de régularisation fiscale déjà prévue par la loi et serait en quelque sorte un incitant à la fraude, dès lors que celle-ci resterait impunie. Mme Meyrem Almaci (Ecolo-Groen) a dénoncé un marchandage au sein de la majorité et a indiqué également que la transaction pénale renforcerait encore la pratique de régularisation partielle de l’argent caché à l’étranger par certains contribuables, dès lors que leur offrant une possibilité supplémentaire d’échapper *in fine* à toute sanction. Mme Christiane Vienne (PS) a réfuté ces arguments estimant qu’il s’agissait là d’une réponse proportionnée et pragmatique à la fraude, s’inscrivant dans les recommandations de la commission d’enquête sur les dossiers grande fraude fiscale. Mme Carina Van Cauter (Open Vld) a mis quant à elle en évidence

[512] “Lorsque le procureur du Roi estime, pour une contravention, un délit ou un crime susceptible de correctionnalisation par application des articles 1er et 2 de la loi du 4 octobre 1867 sur les circonstances atténuantes, ne devoir requérir qu’une amende ou qu’une amende avec confiscation, il peut inviter le suspect à verser une somme d’argent déterminée au Service Public Fédéral Finances.”

[513] “La faculté accordée au procureur du Roi au § 1er peut également être exercée lorsque le juge d’instruction est déjà chargé d’instruire ou lorsque le tribunal ou la cour est déjà saisi du fait, si le suspect, l’inculpé ou le prévenu manifeste sa volonté de réparer le dommage causé à autrui, pour autant qu’aucun jugement ou arrêt ne soit intervenu qui a acquis force de chose jugée.”

Cauter (Open Vld) maakt duidelijk dat de maatregel doeltreffend was en onderzoekscapaciteit voor andere dossiers zou vrijmaken; zij meent dat de debatten over de fiscale regularisatie en over de minnelijk schikking niet met elkaar mochten worden verward. De heer Servais Verherstraeten (CD&V) betoogt dat de tekst het resultaat was van een compromis, dat hij voortvloeide uit de "Justitiedialogen", dat hij werd behandeld door de onderzoekscommissie "grote fiscale fraude" en dat er overleg over werd gepleegd met het College van procureurs-generaal. De heer Dirk Van der Maelen (sp.a) verwijst naar dezelfde werkzaamheden van die onderzoekscommissie en meent dat een minnelijke schikking aanvaardbaar is in de administratieve fase van een dossier, maar niet in de gerechtelijke fase; op die manier wordt een behandeling à la tête du client voorkomen en kan men in de belangrijkste dossiers tot een gerechtelijke beslissing komen.[514]

537. Sommige commissieleden menen dat de commissie voor de Justitie bevoegd is voor de aspecten van de amendementen betreffende de minnelijke schikking en vragen derhalve dat die commissie de bepalingen aangaande dat thema zou behandelen of er minstens advies over zou uitbrengen[515].

538. De commissie heeft met 10 tegen 7 stemmen, beslist om over dat amendement nr. 18 van de heer Servais Verherstraeten (CD&V), mevrouw Gewendolyn Rutten (Open Vld), de heer Guy Coëme (PS), mevrouw Carina Van Cauter (Open Vld), de heer Josy Arens (cdH), de heer Raf Terwingen (CD&V) en de heer Philippe Goffin (MR) geen advies te vragen aan de commissie voor de Justitie.

539. Na een langdurig debat tijdens de vergadering van 2 maart 2011, worden de onder de bevoegdheid van de commissie voor de Financiën en de Begroting ressorterende artikelen van het wetsontwerp houdende diverse bepalingen (DOC 53 1208) aangenomen, inclusief de amendementen nrs. 15 tot 18.

540. De amendementen nrs. 15, 16 en 17, in verband met de opheffing van het bankgeheim, worden aangenomen met respectievelijk 10 tegen 6 stemmen en 1 onthouding, met 12 tegen 4 stemmen en 1 onthouding, en met 11 tegen 5 stemmen en 1 onthouding. Amendement nr. 18, dat ertoe strekte een artikel 75/1 betreffende de schikking in strafzaken in te voegen, wordt aangenomen met 10 tegen 3 stemmen en 4 onthoudingen.

[514] DOC 53 1208/012, p. 46, betoog van de heer Dirk van der Maelen.
[515] DOC 53 1208/012, p. 44, betoog van mevrouw Meyrem Almaci.

l'efficacité de la mesure et le fait qu'elle libérerait des capacités d'enquête pour d'autres dossiers, estimant qu'il n'y avait pas lieu de mêler les débats relatifs à la régularisation fiscale et à la transaction pénale. M. Servais Verherstraeten (CD&V) a argumenté que le texte est le fruit d'un compromis, trouve son origine dans les Dialogues de la Justice, a été abordé par la commission d'enquête sur la grande fraude fiscale et a fait l'objet d'une concertation avec le Collège des procureurs généraux. Faisant référence aux mêmes travaux de la commission d'enquête, M. Dirk Van der Maelen (sp.a) a estimé qu'une transaction amiable est acceptable dans la phase administrative d'un dossier mais pas dans sa phase judiciaire, de façon à éviter un traitement à la tête du client et à permettre aux dossiers les plus importants d'aboutir à une décision judiciaire.[514]

537. Certains membres de la commission ont estimé que la commission de la Justice était compétente pour les aspects des amendements relatifs à la transaction pénale et ont donc demandé à ce que les dispositions relatives à la transaction amiable soient traitées par la commission de la Justice[515] ou fassent à tout le moins l'objet d'un avis de celle-ci.

538. La Commission a décidé par 10 voix contre 7 de ne pas demander l'avis de la commission de la Justice sur cet amendement n° 18 de M. Servais Verherstraeten (CD&V), Mme Gwendolyn Rutten (Open Vld), M. Guy Coëme (PS), Mme Carina Van Cauter (Open Vld), M. Josy Arens (cdH), M. Raf Terwingen (CD&V) et M. Philippe Goffin (MR).

539. À l'issue d'un long débat, les articles du projet de loi portant des dispositions diverses (DOC 53 1208) relevant de la Commission des finances, complétés notamment des amendements n°s 15 à 18, ont été adoptés lors de la réunion du 2 mars 2011.

540. Les amendements n°s 15, 16 et 17 relatifs à la levée du secret bancaire ont été adoptés respectivement par 10 voix contre 6 et 1 abstention, par 12 voix contre 4 et 1 abstention et par 11 voix contre 5 et 1 abstention. L'amendement n° 18 visant à insérer un article 75/1 relatifs à la transaction pénale a été adopté par 10 voix contre 3 et 4 abstentions.

[514] DOC 53 1208/012, p. 46, intervention de M. Dirk Van der Maelen.
[515] DOC 53 1208/012, p. 44, intervention de Mme Meyrem Almaci.

541. Overeenkomstig de toen vigerende artikelen 83 en 94 van het Kamerreglement worden de in eerste lezing aangenomen artikelen onderworpen aan een tweede lezing, tijdens de vergadering van 3 maart 2011. De vergadering van 3 maart 2011, die overeenkomstig de toen vigerende regels een tweede lezing van de tekst mogelijk moet maken, vindt plaats na afloop van de plenaire vergadering van die dag, van 18u50 tot 19u39. Alle naar de commissie verwezen en aldus geamendeerde bepalingen worden aangenomen met 10 tegen 6 stemmen en 1 onthouding.

542. Vervolgens wordt op woensdag 16 maart 2011 in de plenumvergadering van de Kamer opnieuw een debat over dat wetsontwerp houdende diverse bepalingen (DOC 53 1208/009) gehouden en op 17 maart 2011 wordt erover gestemd.[516]

11. **Begrotingscontrole 2011 (16 maart 2011)**

543. De minnelijke schikking is na de Ministerraad van 3 februari 2011 nog eenmaal ter sprake gekomen binnen de regering, namelijk op de begrotingscontrole 2011[517]. Op de IKW van 16 maart 2011 inzake het begrotingsoverleg is er een inschatting gevraagd van de mogelijke opbrengst van de opheffing van het bankgeheim en de invoering van de minnelijke schikking. Specifiek voor de minnelijke schikking meldt het kabinet Financiën, volgens de heer Chris Delaere, dat enkele belangrijke dossiers hangende zijn voor de strafrechter[518]. In 2010 zou er al voor 110 miljoen euro zijn ontvangen bij constructies met kasgeldvennootschappen. Uiteindelijk luidt de conclusie bij het begrotingsconclaaf een raming aan meeropbrengsten uit minnelijke schikkingen van 50 miljoen euro per jaar. Dat bedrag is in de begroting ingeschreven. De beslissing van de Ministerraad luidt: “Minnelijke schikking in strafzaken: deze maatregel maakt het mogelijk om binnen het kader van een gerechtelijk strafonderzoek mits akkoord van de betrokken administratie een betaling van de verschuldigde belastingen en/of sociale bijdragen, inclusief de intresten, een minnelijke regeling te treffen teneinde de strafvordering te laten vervallen”. In de budgettaire tabel staat een opbrengst van 50 miljoen euro.

[516] Bij de stemming over het geheel van het wetsontwerp houdende diverse bepalingen stemden de leden van de politieke fracties van cdH, CD&V, MR, Open Vld en PS, voor het wetsontwerp; de leden van de politieke fracties van N-VA en VB, tegen, en de leden van de politieke fracties Ecolo en Groen! onthielden zich. (Zie Bijlage bij naamstemming 020, Handelingen van de Plenaire Vergadering van 17 maart 2011, CRIV 53 PLEN 023, p. 136).

[517] Hoorzitting met de heer Chris Delaere, 5 mei 2017, CRIV 54 K028, p. 8.

[518] *Ibidem*.

541. Conformément aux articles 83 et 94 du Règlement de la Chambre en vigueur à l’époque, les articles adoptés en première lecture ont été soumis à une deuxième lecture qui a eu lieu au cours de la réunion du 3 mars 2011 à l’issue de la séance plénière du même jour, de 18h50 à 19h39. L’ensemble des dispositions renvoyées à la commission, telles qu’amendées, a été adopté par 10 voix contre 6 et une abstention.

542. Ce projet de loi portant des dispositions diverses (DOC 53 1208/009) a ensuite fait l’objet d’un nouveau débat en séance plénière de la Chambre le mercredi 16 mars et d’un vote par celle-ci le 17 mars 2011.[516]

11. **Contrôle budgétaire de 2011 (16 mars 2011)**

543. Après le Conseil des ministres du 3 février 2011, la transaction a été évoquée encore une fois au sein du gouvernement lors du contrôle budgétaire 2011[517]. Lors de la réunion d’un GTI le 16 mars 2011, une estimation a été demandée du rendement potentiel de la levée du secret bancaire et de l’instauration de la transaction. Spécifiquement pour la transaction, le cabinet du ministre des Finances indique, selon M. Chris Delaere que le juge répressif est saisi de quelques dossiers importants[518]. En 2010, on aurait déjà récupéré 110 millions d’euros dans des dossiers concernant des sociétés de liquidités. Le conclave budgétaire finit par estimer les recettes supplémentaires générées par les transactions à 50 millions d’euros par an. Ce montant est inscrit au budget. La décision du Conseil des ministres est la suivante: “Transaction pénale: cette mesure permet, dans le cadre d’une instruction, moyennant l’accord de l’administration concernée, et moyennant le paiement des impôts et/ou cotisations sociales dus, intérêts compris, de conclure une transaction en vue d’éteindre l’action publique”. (traduction) Une recette de 50 millions d’euros est inscrite dans le tableau budgétaire.

[516] Lors du vote sur l’ensemble du projet de loi portant des dispositions diverses, les membres des groupes politiques cdH, CD&V, MR, Open Vld et PS ont voté en faveur du projet de loi; les membres des groupes politiques N-VA et VB ont voté contre, et les membres du groupe politique Ecolo en Groen! se sont abstenus. Voir l’Annexe au vote nominatif 020, Annales de la séance plénière du 17 mars 2011, CRIV 53 PLEN 023, 136).

[517] Audition de M. Chris Delaere, 5 mai 2017, CRIV 54 K028, p. 8.

[518] *Ibidem*.

12. **Wetsontwerp houdende diverse bepalingen: Verruimde Minnelijke Schikking in de Senaat (16 maart 2011 – 31 maart 2011)**

12.1. ***De in de Senaat gevolgde wetgevingsprocedure***

544. Vóór de Zesde staatshervorming, die de Senaat in 2014 ingrijpend hervormde, luidde artikel 78 van de Grondwet als volgt:

"Art. 78. In de andere aangelegenheden dan die bedoeld in de artikelen 74 en 77, wordt het wetsontwerp dat door de Kamer van volksvertegenwoordigers is aangenomen, overgezonden aan de Senaat.

Op verzoek van ten minste vijftien van zijn leden onderzoekt de Senaat het wetsontwerp. Dat verzoek wordt geformuleerd binnen vijftien dagen na de ontvangst van het ontwerp.

De Senaat kan, binnen een termijn die zestig dagen niet te boven mag gaan:

— beslissen dat er geen reden is om het wetsontwerp te amenderen;

— het ontwerp na amendering aannemen.

Indien de Senaat zich niet binnen de voorgeschreven termijn heeft uitgesproken of indien hij de Kamer van volksvertegenwoordigers in kennis heeft gesteld van zijn beslissing om het wetsontwerp niet te amenderen, zendt de Kamer van volksvertegenwoordigers het ontwerp over aan de Koning.

Indien het ontwerp is geamendeerd, zendt de Senaat het over aan de Kamer van volksvertegenwoordigers, die een definitieve beslissing neemt door alle of sommige van de door de Senaat aangenomen amendementen hetzij aan te nemen, hetzij te verwerpen.".

Artikel 80 van de Grondwet bepaalde dan weer:

"Indien de federale Regering bij de indiening van een in artikel 78 bedoeld wetsontwerp de spoedbehandeling vraagt, bepaalt de in artikel 82 bedoelde parlementaire overlegcommissie de termijnen waarbinnen de Senaat zich moet uitspreken.

Wordt in de commissie geen overeenstemming bereikt, dan wordt de termijn waarbinnen de Senaat zijn evocatierecht kan uitoefenen, verminderd tot zeven dagen en de termijn van behandeling bedoeld in artikel 78, derde lid, tot dertig dagen."

12. **Projet de loi portant des dispositions diverses: Discussion et vote de la loi "transaction pénale élargie" au Sénat (16 mars 2011 – 31 mars 2011)**

12.1. ***La procédure législative suivie au Sénat***

544. Avant la sixième réforme de l'État qui comprendra une importante réforme du Sénat entrée en vigueur en 2014, l'article 78 de la Constitution est rédigé comme suit:

"Art. 78. Dans les matières autres que celles visées aux articles 74 et 77, le projet de loi adopté par la Chambre des représentants est transmis au Sénat.

À la demande de quinze de ses membres au moins, le Sénat examine le projet de loi. Cette demande est formulée dans les quinze jours de la réception du projet.

Le Sénat peut, dans un délai ne pouvant dépasser les soixante jours:

— décider qu'il n'y a pas lieu d'amender le projet de loi;

— adopter le projet après l'avoir amendé.

Si le Sénat n'a pas statué dans le délai imparti ou s'il a fait connaître à la Chambre des représentants sa décision de ne pas amender le projet de loi, celui-ci est transmis au Roi par la Chambre des représentants.

Si le projet a été amendé, le Sénat le transmet à la Chambre des représentants, qui se prononce définitivement, soit en adoptant, soit en rejetant en tout ou en partie les amendements adoptés par le Sénat.".

L'article 80 de la Constitution stipulait, quant à lui, que:

"Si, lors du dépôt d'un projet de loi visé à l'article 78, le Gouvernement fédéral demande l'urgence, la commission parlementaire de concertation visée à l'article 82 détermine les délais dans lesquels le Sénat aura à se prononcer.

À défaut d'accord au sein de la commission, le délai d'évocation du Sénat est ramené à sept jours et le délai d'examen visé à l'article 78, alinéa 3, à trente jours."

545. De gewone evocatietermijn van vijftien dagen en de onderzoekstermijn van zestig dagen kunnen worden ingekort. Op 24 februari 2011 spreekt de parlementaire overlegcommissie zich gunstig uit over het urgentieverzoek van de regering bij de behandeling van de wet houdende diverse bepalingen. De Senaat beschikt daardoor over vijf dagen om het wetsontwerp te evoceren en over twintig dagen om het te bespreken[519].

546. Op 15 en 16 maart 2011 wordt het wetsontwerp houdende diverse bepalingen nog besproken in de Kamer, maar beginnen toch verschillende Senaatscommissies met de behandeling. Die mogelijkheid is opgenomen in artikel 27.1 van het reglement van de Senaat, dat bepaalt: "Is bij de Kamer van volksvertegenwoordigers een ontwerp of voorstel van wet aanhangig, dan kan de bevoegde commissie nog vóór de stemming in de Kamer een rapporteur aanwijzen en de behandeling van de tekst aanvatten, zonder stemmingen". Dat is gebruikelijk voor wetten houdende diverse bepalingen. "Wanneer er een dergelijke urgentie is, is het de enige redelijke manier om een grondig debat te voeren. Dat betekent dat men een anticipatieve behandeling opstart"[520].

547. Op 17 maart 2011 neemt de Kamer van volksvertegenwoordigers het wetsontwerp houdende diverse bepalingen aan. Het wordt op vrijdag 18 maart 2011 overgezonden aan de Senaat en nog diezelfde dag geëvoceerd door leden van Open Vld, CD&V, de PS en het cdH, politieke fracties die verbonden zijn met de regering in lopende zaken.

548. In de praktijk is het verzoek tot evocatie geen individuele handeling van een parlementslid, maar een collectieve politieke handeling. De secretariaten van de fracties die een tekst willen evoceren, bezorgen aan de wetgevende diensten van de Senaat door de parlementsleden van de fractie ondertekende formulieren.[521] Formeel doen niet noodzakelijkerwijze alle fracties die met de evocatie van een wetsontwerp hebben ingestemd, daartoe een verzoek. Zodra het quorum van vijftien handtekeningen is bereikt, is de evocatie een feit en gaat de tekst voor behandeling naar de Senaat.[522]

549. Hoewel zij niet de intentie hadden een wetsontwerp te amenderen, konden fracties van de meerderheid desondanks een evocatieverzoek indienen om het wetgevingsproces te versnellen of om zich tegen vertragingsmanoeuvres te wapenen. Door op de eerst

[519] Hoorzitting met de heer Gert Van der Biesen, 24 mei 2017, CRIV 54 K035, p. 1.
[520] *Ibidem*.
[521] Aan de parlementaire onderzoekscommissie bezorgde documenten van de Senaat.
[522] Hoorzitting met mevrouw Virginie Defrang-Firket, 24 mei 2017, CRIV 54 K035, p. 2.

545. Le délai d'évocation ordinaire de quinze jours et le délai d'examen de soixante jours peuvent être abrégés. Le 24 février 2011, la commission parlementaire de concertation se prononce favorablement sur la demande d'urgence du gouvernement dans le traitement de la loi portant dispositions diverses. Le Sénat dispose dès lors de cinq jours pour évoquer le projet et de vingt jours pour l'examiner[519].

546. Les 15 et 16 mars 2011, le projet de loi portant dispositions diverses est encore examiné à la Chambre. Néanmoins, différentes commissions du Sénat commencent son examen. Cette possibilité est inscrite à l'article 27.1 du Règlement du Sénat qui prévoit que "Lorsque la Chambre des représentants est saisie d'un projet ou d'une proposition de loi, la commission compétente peut, avant le vote de la Chambre, désigner son rapporteur et entamer l'examen du texte, sans votes". C'est une pratique courante pour les lois portant dispositions diverses. "Lorsqu'il existe une telle urgence, c'est la seule manière raisonnable de mener un débat sur le fond. Cela signifie que l'on entame un examen anticipé"[520].

547. Le 17 mars 2011 la Chambre des représentants adopte le projet de loi portant dispositions diverses. Il est transmis au Sénat le vendredi 18 mars 2011 et il est évoqué le même jour par des membres de l'Open Vld, du CD&V, du PS et du cdH, des groupes politiques associés dans le gouvernement en affaires courantes.

548. En pratique, la demande d'évocation n'est pas un acte parlementaire individuel, c'est un acte politique collectif. Les secrétariats des groupes politiques qui souhaitent évoquer un texte déposent au service de législation du Sénat des formulaires signés par les parlementaires du groupe.[521] Formellement, tous les groupes politiques ayant marqué leur accord pour l'évocation d'un projet n'en font pas nécessairement la demande. Dès que le quorum de quinze signatures est atteint, l'évocation est acquise et le Sénat est saisi du texte.[522]

549. Bien qu'ils n'aient pas l'intention d'amender un projet de loi, des groupes politiques de la majorité pouvaient malgré tout introduire une demande d'évocation pour accélérer le processus législatif ou pour se prémunir contre des manœuvres dilatoires. En effet, évoquer

[519] Audition de M. Gert Van der Biesen, 24 mai 2017, CRIV 54 K035, p. 1.
[520] *Ibidem*.
[521] Documents du Sénat fournis à la Commission d'enquête parlementaire.
[522] Audition de Mme Virginie Defrang-Firket, 24 mai 2017, CRIV 54 K035, p. 2.

mogelijke dag te evoceren kan het potentiële risico worden voorkomen dat de tekst uiteindelijk door de oppositie wordt geëvoceerd op de laatste dag van de evocatietermijn, wat de aanneming van het wetsontwerp automatisch met enkele dagen zou uitstellen.

12.2. ***De bespreking in de commissie voor de Justitie***[523]

550. De griffier van de Senaat heeft in de onderzoekscommissie de redenen uiteengezet waarom het artikel van de wet op de minnelijke schikking, in tegenstelling tot wat in de Kamer is gebeurd, in de commissie voor de Justitie werd behandeld:

"Het wetsontwerp wordt verdeeld over de verschillende commissies van de Senaat. Stukken gaan naar de commissie voor de Sociale Zaken, stukken gaan naar de commissie voor de Financiën, andere naar de commissie voor de Binnenlandse Zaken en één artikel, artikel 84, wordt toegewezen aan de commissie voor de Justitie. In de Senaat is dat een beslissing die *de facto* door de ambtenaren wordt genomen. De directeur van de plenaire vergadering, in samenspraak met de griffier en de commissiesecretarissen, beslist tot die verdeling over de verschillende commissies. Dat is uiteraard wel onder toezicht van de voorzitter, maar aangezien dit doorgaans niet tot een debat leidt, is dat eigenlijk een louter formeel toezicht. In dit geval rees er dus helemaal geen discussie in de Senaat dat artikel 84 zou worden toegewezen aan de commissie voor de Justitie. Het betrof een wijziging van het Wetboek van strafvordering en dat is in de Senaat nu eenmaal het territorium van de commissie voor de Justitie. Men heeft in de Senaat trouwens altijd het werkingsdomein van de commissie voor de Justitie op een extensieve manier geïnterpreteerd. Een toewijzing van dit artikel aan een andere commissie zou ongetwijfeld tot contestatie geleid hebben en wellicht een terugverwijzing naar plenaire en een doorverwijzing naar de commissie voor de Justitie."[524]

551. De eerste vergadering van de commissie voor de Justitie vindt plaats op 16 maart 2011 en duurt van

[523] Verslag van de Commissie voor de Justitie, uitgebracht door de heren Francis Delpérée en Peter Van Rompuy, stuk Senaat, Nr. 5-869/4.

[524] Hoorzitting met de heer Gert Van der Biesen, 24 mei 2017, CRIV 54 K035, p. 2.

le premier jour utile permet de contrer le risque potentiel que le texte ne soit, en définitive, évoqué par l'opposition le dernier jour du délai d'évocation, ce qui retarderait d'office de quelques jours l'adoption du projet.

12.2. ***L'examen en commission de la Justice***[523]

550. Le Greffier du Sénat a exposé à la commission d'enquête les raisons pour lesquelles, contrairement à ce qui s'est produit à la Chambre, l'article de la loi concernant la transaction pénale fut traité par la commission de la Justice:

"Le projet de loi est réparti entre les différentes commissions du Sénat. Des parties sont traitées en commission des Affaires sociales, d'autres parties en commission des Finances, d'autres parties encore en commission de l'Intérieur et un seul article, l'article 84, est attribué à la commission de la Justice. Au Sénat, cette décision est prise *de facto* par les fonctionnaires. Le directeur de la séance plénière décide de cette répartition entre les différentes commissions, en concertation avec le greffier et les secrétaires de commission. Cette décision est évidemment prise sous le contrôle du président, mais étant donné qu'elle ne suscite généralement pas de débat, il s'agit en fait d'un contrôle purement formel. En l'occurrence, la décision d'attribuer l'article 84 à la commission de la Justice n'a suscité aucune contestation au sein du Sénat. Cet article portait sur une modification du Code d'instruction criminelle, une matière qui, au Sénat, relève de la compétence de la commission de la Justice. Le domaine d'action de la commission de la Justice a en effet toujours été interprété de manière extensive au Sénat. L'attribution de cet article à une autre commission aurait indubitablement entraîné une contestation et peut-être un renvoi en séance plénière, ainsi qu'un renvoi à la commission de la Justice." (traduction)[524]

551. La première réunion de la commission de la Justice a lieu le 16 mars 2011 de 10 heures 15 à

[523] Rapport de la Commission de la Justice, fait par MM. Francis Delpérée et Peter Van Rompuy, Doc. Sénat, N° 5-869/4.

[524] Audition de M. Gert Van der Biesen, 24 mai 2017, CRIV 54 K035, p. 2.

10.15 uur tot 11.45 uur.[525] minister van Justitie Stefaan De Clerck is aanwezig, samen met zijn kabinetsmedewerkster mevrouw Hildegard Penne.[526]

552. Vanaf deze dag hebben minister Stefaan De Clerck en zijn kabinetsmedewerkers, mevrouw Hildegard Penne en Jo Baret, verklaard dat zij opnieuw betrokken waren: "Over het latere wetgevend werk kan ik alleen herhalen dat mijn tussenkomst pas is gestart bij de bespreking van de wet houdende diverse bepalingen in de commissie voor de Justitie van de Senaat."[527] Echter, een andere medewerker van het kabinet-Justitie verklaarde dat men ook al betrokken was bij het meerderheidsoverleg dat voorafging aan de indiening van de amendementen in de Kamer: "midden februari of misschien eind februari (...) hebben wij de vraag gekregen om deel te nemen aan enkele vergaderingen waarin een en ander afgetoetst zou worden. Er werd ons gezegd dat het over het bankgeheim zou gaan, maar dat de minnelijke schikking daarbij ook ter sprake kon komen."[528]

553. De minister van Justitie heeft de taak om toelichting te verschaffen bij het wetsontwerp tot wijziging van het Wetboek van strafvordering teneinde de mogelijkheid tot minnelijke schikking in strafzaken uit te breiden. De minister benadrukt dat de voorliggende bepaling een belangrijke stap betekent. Hij zet de argumenten uiteen van de indieners van het amendement in de Kamer van volksvertegenwoordigers. Hij legt uit dat de minnelijke schikking wordt gekenmerkt door een voortdurende uitbreiding van het toepassingsgebied en licht het wetsontwerp voor een nieuwe uitbreiding gedetailleerd toe.

554. De minister van Justitie preciseert dat het wetsontwerp betrekking heeft op bepaalde misdrijven, zoals valsheid in geschrifte, die momenteel nog uitgesloten zijn terwijl ze vaak wel in aanmerking komen voor een alternatieve geschillenbeslechting, en de voorliggende procedure zou ideaal zijn voor fiscale misdrijven. De maatregel "zal (…) remediëren aan de thans bestaande bijzonder problematische situatie op het vlak van de onredelijk lange duurtijd van strafprocessen in financiële

[525] Zijn aanwezig: mevrouw Christine Defraigne (MR), voorzitster van de commissie; de dames Inge Faes, Helga Stevens en Lieve Maes en de heer Karl Vanlouwe (N-VA), de heer Philippe Mahoux (PS), mevrouw Sabine de Béthune en de heer Eric Van Rompuy (CD&V), de heer Guy Swennen (sp.a), mevrouw Martine Taelman (Open Vld) de heer Bart Laeremans (Vlaams Belang), mevrouw Zakia Khattabi (Ecolo) en de heer Francis Delpérée (cdH). De medewerkers van de aanwezige politieke fracties zijn de heer Grégory Matgen (MR), de heer Thomas Van Ongeval (CD&V), de heer Kris Gysels (Open Vld).

[526] Notulen van de vergadering van de commissie voor de Justitie, overgemaakt door de diensten van de Senaat aan de onderzoekscommissie.

[527] Hoorzitting met de heer Stefaan De Clerck, 14 juli 2017, CRIV 54 K054, p. 3.

[528] Hoorzitting met de heer Tom Van Wynsberghe, 21 juni 2017, CRIV 54 K044, p. 5.

11 heures 45.[525] Le ministre de la Justice, M. Stefaan De Clerck est présent. Il est accompagné de Mme Hildegard Penne, collaboratrice au cabinet du ministre.[526]

552. À partir de ce jour-là, le ministre Stefaan De Clerck et ses collaborateurs de cabinet, Mme Hildegard Penne et M. Jo Baret, ont déclaré qu'ils y étaient de nouveaux associés: "Concernant la suite du travail législatif, je ne peux que répéter que mon intervention n'a démarré que lors de l'examen de la loi portant des dispositions diverses en commission de la Justice."(traduction)[527] Toutefois, un autre collaborateur du cabinet de la Justice a affirmé qu'ils étaient également déjà associés à la concertation de majorité qui a précédé le dépôt des amendements à la Chambre: "mi-février ou peut-être fin février (...) nous avons été invités à participer à quelques réunions au cours desquelles plusieurs choses seraient vérifiées. On nous a dit que ces réunions concerneraient le secret bancaire, mais que la transaction pénale pourrait également y être abordée." (traduction)[528]

553. Il revient au ministre de la Justice de présenter le projet de loi modifiant le Code d'instruction criminelle visant à élargir la possibilité de transaction en matière pénale. Le ministre souligne que la disposition à l'examen constitue une avancée importante. Il expose les arguments des auteurs de l'amendement déposé à la Chambre des représentants. Il explique que la pratique de la transaction se caractérise par une extension constante de son champ d'application et détaille le projet de nouvel élargissement.

554. Selon le ministre, les infractions comme le faux en écriture actuellement exclues, alors qu'elles entrent souvent en considération pour un traitement alternatif des litiges comme la transaction, sont visées par le projet et la procédure à l'examen sera idéale pour les délits fiscaux. La mesure "apportera une solution à la situation actuelle particulièrement problématique en ce qui concerne les délais déraisonnablement longs des procédures dans les affaires financières et fiscales. La

[525] Sont présents Mme Christine Defraigne (MR), Présidente de la Commission, Mmes Inge Faes, Helga Stevens et Lieve Maes et M. Karl Vanlouwe (N-VA), M. Philippe Mahoux (PS), Mme Sabine de Béthune et M. Eric Van Rompuy (CD&V), M. Guy Swennen (sp.a), Mme Martine Taelman (Open Vld), pour le Vlaams belang, M. Bart Laeremans (Vlaams Belang), Mme Zakia Khattabi (Ecolo) et M. Francis Delpérée (cdH). Les collaborateurs des groupes politiques présents sont M. Grégory Matgen (MR), M. Thomas Van Ongeval (CD&V), M. Kris Gysels (Open Vld).

[526] Procès-verbal de la réunion de la commission de la Justice remis par les services du Sénat à la commission d'enquête.

[527] Audition de M. Stefaan De Clerck, 14 juillet 2017, CRIV 54 K054, p. 3.

[528] Audition de M. Tom Van Wynsberghe, 21 juin 2017, CRIV 54 K044, p. 5.

en fiscale zaken. Het heeft de bedoeling om ruimte te creëren, om de correctionele rechtbanken toe te laten meer energie te spenderen aan betwiste zaken en om bij te dragen tot een snelle en daadwerkelijke inning van geldsommen, om een bijkomende mogelijkheid te creëren voor het openbaar ministerie om tussen te komen in de ontwikkeling van het strafrechtelijk beleid. Het kadert eveneens in de evolutie van een opgelegde Justitie naar een meer consensuele herstelgerichte Justitie."[529]. Hij voegt eraan toe dat het wetsontwerp eveneens veel geld kan opleveren aan de Schatkist, want aldus kunnen zeer grote bedragen worden geïnd.

555. Volgens minister Stefaan De Clerck is de roep om uitbreiding van het toepassingsgebied van de minnelijke schikking niet nieuw. Hij verklaart zich nader: "Dit werd reeds voorgesteld in de Justitiedialogen van de heren Fred Erdman en Georges de Leval, is ook opgenomen in het plan van het College van procureurs-generaal met betrekking tot de krachtlijnen voor een strategisch plan voor de modernisering van het openbaar ministerie en is ook voorgesteld in het verslag van de parlementaire onderzoekscommissie belast met het onderzoek naar de grote fiscale fraude-dossiers, en vormt ook een actiepunt in de plannen van het College tegen de fiscale en sociale fraude, zoals voorgesteld door staatssecretaris Carl Devlies en goedgekeurd door het ministerieel comité voor de strijd tegen de fiscale en sociale fraude. Er bestond dus een aanbeveling om de methode van de minnelijke schikking uit te breiden en er zijn ook wetsvoorstellen in die zin. De voorliggende tekst werd voorbereid door een werkgroep van het college van de strijd tegen de fiscale en sociale fraude, in uitvoering van de aanbevelingen van de parlementaire commissie fiscale fraude en het actieplan daaropvolgend, in gezamenlijk overleg tussen de betreffende werkgroep en het expertisenetwerk strafrechtspleging van het College van de procureurs-generaal."[530] Minister Stefaan De Clerck voegt twee argumenten toe die niet werden vermeld door de indieners van het in de Kamer van volksvertegenwoordigers ingediende amendement. "Verschillende instanties, ook buiten Justitie, werden hierbij betrokken en professoren werden geraadpleegd. De tekst werd ook voorgelegd aan en goedgekeurd door het College van procureurs-generaal."[531].

556. Tot slot wijst de minister erop dat de ter bespreking voorliggende bepaling werd besproken in samenhang met de tekst inzake de opheffing van het bankgeheim. De politieke partijen verbonden met de

[529] Commissieverslag, Senaat, Nr. 5-869/4, p. 3.
[530] *Ibidem*, p. 4.
[531] *Ibidem*, p. 4.

disposition à l'examen a pour objectif de permettre aux tribunaux correctionnels de consacrer plus d'énergie à l'examen d'affaires contestées, de contribuer à une perception rapide et effective de sommes d'argent et d'offrir une possibilité supplémentaire au ministère public de s'exprimer sur le développement d'une politique pénale. Elle s'inscrit également dans le cadre de l'évolution d'une justice imposée vers une justice consensuelle, réparatrice"[529]. Il ajoute que le projet peut également rapporter beaucoup d'argent au Trésor. Des montants très importants pourront être perçus de cette manière.

555. Selon le ministre M. Stefaan De Clerck, il y a un appel à l'extension du champ d'application de la transaction qui n'est pas neuf. Il détaille: "Il en était par exemple déjà question dans le document intitulé "Les dialogues Justice" de MM. Fred Erdman et Georges de Leval, dans le projet du Collège des procureurs généraux relatif aux lignes de force pour un plan stratégique en vue de la modernisation du ministère public ainsi que dans le rapport de la commission d'enquête parlementaire sur les grands dossiers de fraude fiscale. L'extension du champ d'application de la transaction constitue également un des points d'action repris dans les projets du Collège pour la lutte contre la fraude fiscale et sociale, présentés par le secrétaire d'État M. Carl Devlies et approuvés par le Comité ministériel de lutte contre la fraude fiscale et sociale. Il existait donc des recommandations en faveur de l'extension de la pratique de la transaction et des propositions de loi ont également été déposées en ce sens. Le texte à l'examen a été préparé par un groupe de travail du Collège pour la lutte contre la fraude fiscale et sociale, en exécution des recommandations de la commission parlementaire Fraude fiscale et du plan d'action subséquent, en concertation avec le réseau d'expertise "Procédure pénale" du Collège des procureurs généraux"[530]. Le ministre M. Stefaan De Clerck ajoute deux arguments qui n'ont pas été avancés par les auteurs de l'amendement déposé à la Chambre des représentants: "Différentes instances, dont certaines extérieures au monde judiciaire, y ont été associées et des professeurs ont été consultés. Le texte a également été soumis au Collège des procureurs généraux, qui l'a approuvé"[531].

556. Enfin, le ministre rappelle que la disposition à l'examen a été liée au texte relatif à la levée du secret bancaire. Les partis politiques associés dans le gouvernement en affaires courantes ont déposé les deux

[529] Rapport de la commission, Sénat, N° 5-869/4, p. 3.
[530] *Ibidem*, p. 4.
[531] *Ibidem*, p. 4.

regering in lopende zaken hebben de beide bepalingen ingediend als amendement op het wetsontwerp houdende diverse bepalingen.

557. Bij de bespreking komen eerst en vooral de omstandigheden waaronder de tekst werd besproken aan bod. De heer Bart Laeremans heeft bezwaar tegen de manier waarop het Parlement ertoe wordt gedwongen inderhaast het resultaat van een politieke koehandel aan te nemen. Verschillende leden zijn verwonderd dat een dermate belangrijke wijziging van het Wetboek van strafvordering werd besproken in de Kamercommissie voor de Financiën en de Begroting. Mevrouw Zakia Khattabi stipt aan dat de wijziging van de minnelijke schikking in strafzaken deel uitmaakt van het algemeen compromis over de opheffing van het bankgeheim. Zij betreurt evenwel dat daarvoor zo'n hoge politieke prijs moet worden betaald.

558. Vervolgens geven meerdere leden aan dat ze bezorgd zijn over de omvang van de verruiming van de minnelijke schikking in strafzaken. Zowel de heer Philippe Mahoux als mevrouw Christine Defraigne merken op dat het wetsontwerp beoogt het toepassingsveld van de minnelijke schikking aan te passen wat de aard van de misdrijven betreft, alsook het moment te wijzigen waarop de minnelijke schikking kan worden voorgesteld. Mevrouw Martine Taelman ziet in eerste instantie de grote voordelen van het in uitzicht gestelde systeem, inzonderheid in geval van fiscale en sociale fraude.

559. De heer Francis Delpérée vraagt zich af of de in uitzicht gestelde wijziging onder de lopende zaken ressorteert en betwist dat de regering bij machte is een dergelijke wijziging van het strafrecht te bekrachtigen in de huidige politieke context, waarin het niet dringend, noch vereist is ter zake wetgevend op te treden. Minister Stefaan De Clerck voert aan dat de voorliggende tekst een parlementair initiatief via een amendement in de Kamer is. De heer Francis Delpérée meent dat de verruiming van de minnelijke schikking ook vragen doet rijzen over de zin en de methode van de wetten houdende "diverse bepalingen": "Tot dusver heeft het Parlement deze wetsontwerpen, die verschillende rechtsgebieden bestrijken, welwillend besproken en aangenomen in het kader van het optreden van de politieke meerderheid. In dit geval werd de hervorming echter ingevoegd bij een door een parlementslid ingediend amendement en staat ze los van het hoofdthema."[532] De heer Francis Delpérée vraagt zich dan ook af of het parlementaire initiatiefrecht in dergelijke gevallen wel gegrond is. De heer Philippe Mahoux is ervan overtuigd dat het niet uitmaakt of het parlementaire initiatief geënt is op een wetsontwerp, dan wel los daarvan wordt uitgeoefend; het resultaat

[532] *Ibidem*, p. 4.

dispositions sous la forme d'un amendement au projet de loi portant des dispositions diverses.

557. La discussion porte d'abord sur les conditions d'examen du texte. M. Bart Laeremans proteste sur la manière dont le Parlement se voit contraint d'adopter à la hâte le résultat d'un marchandage politique. Plusieurs membres s'étonnent qu'une modification aussi importante du Code d'instruction criminelle ait été discutée en commission des Finances et du Budget à la Chambre des représentants. Mme Zakia Khattabi note que la modification du régime de transaction pénale s'inscrit dans le compromis global sur la levée du secret bancaire. Elle déplore cependant que le prix politique à payer pour obtenir celle-ci soit aussi élevé.

558. Plusieurs membres s'inquiètent ensuite de l'ampleur de l'élargissement de la transaction pénale. Ils relèvent une modification de son champ d'application dans la nature des infractions, d'une part, et dans le moment où elle peut intervenir, d'autre part. C'est le cas de M. Philippe Mahoux et Mme Christine Defraigne. Mme Martine Taelman voit surtout les grands avantages que présente le système proposé, en particulier en matière de fraude fiscale et sociale.

559. M. Francis Delpérée se demande si le changement proposé est un sujet d'affaires courantes et conteste la capacité du gouvernement à sanctionner pareille modification du droit pénal dans le contexte politique actuel sans urgence ou nécessité à légiférer sur le sujet. Le ministre M. Stefaan De Clerck avance que le texte à l'examen est une initiative parlementaire par voie d'amendement à la Chambre. M. Francis Delpérée est d'avis que l'extension du système transactionnel pose aussi la question du sens et de la méthode des lois portant des "dispositions diverses": "Jusqu'à présent le Parlement a toujours accepté de discuter et de voter ces projets de loi qui recouvrent différents domaines du droit et ce, dans le cadre de l'action de la majorité politique. Toutefois, dans le cas présent, la réforme a été insérée par voie d'amendement déposée par un parlementaire et n'a pas trait au sujet principal."[532] M. Francis Delpérée s'interroge dès lors quant au bien-fondé du droit d'initiative parlementaire dans pareil cas. M. Philippe Mahoux pense que le résultat est le même que l'initiative parlementaire se greffe à un projet de loi ou qu'elle s'exerce de manière séparée. M. Francis Delpérée ne partage pas ce point de vue car le vote

[532] *Ibidem*, p. 4.

is volgens hem hetzelfde. De heer Francis Delpérée is het daarmee niet eens; de stemuitslag kan immers verschillen naargelang de voorgestelde hervorming wordt ingediend via een wet "houdende diverse bepalingen", dan wel via een op zich staand wetsvoorstel.

12.3. ***Hoorzitting van 22 maart 2011***

560. Hoewel de beslissing niet in de notulen van de vergadering van de commissie voor de Justitie van 16 maart 2011 is opgenomen, heeft de commissie, luidens het Senaatsverslag, beslist, "na afloop van deze eerste gedachtewisseling, vertegenwoordigers van de academische wereld te horen".[533] Het betreft met name professor Adrien Masset van de *Université de Liège* en de professoren Raf Verstraeten en Axel Haelterman van de KU Leuven.

561. Uit de door de onderzoekscommissie verzamelde getuigenissen blijkt dat de Franstalige deskundige, de heer Adrien Masset, werd voorgedragen door één of meer parlementsleden van dezelfde taalrol[534]. Het wordt niet betwist dat de Nederlandstalige deskundigen, de heer Axel Haelterman en de heer Raf Verstraeten, zoals gebruikelijk, werden voorgedragen door Nederlandstalige parlementsleden, maar het is niet mogelijk nauwkeuriger uit te maken van wie de suggestie uitging. De onderzoekscommissie heeft in haar hoorzittingen aan elke ex-senator verduidelijking gevraagd over wie toen de namen van deze getuigen of experten heeft voorgesteld en heeft zelfs bij de diensten van de Senaat de audiobestanden opgevraagd. Deze inspanningen hebben er echter niet toe geleid dat we duidelijkheid op die vraag konden krijgen.

562. Volgens de nota[535] betreffende de totstandkoming van de wet met betrekking tot de verruimde minnelijke schikking in strafzaken die mevrouw Hildegard Penne voor de onderzoekscommissie heeft opgesteld, zijn de "geraadpleegde professoren", over wie de minister het heeft[536] in zijn inleidende toelichting voor de Senaat, de heren Axel Haelterman en Raf Verstraeten.

563. Tijdens de met hem gehouden hoorzitting voor de commissie voor de Justitie van de Senaat trad de heer Raf Verstraeten, die ook advocaat is, op voor rekening van zijn cliënt, het *Antwerp World Diamond Centre* (AWDC). In dit verband maakte de heer Raf Verstraeten[537] in zijn ereloonnota's melding van de

[533] *Ibidem*, p. 14.
[534] Mevrouw Christine Defraigne of de heer Francis Delpérée.
[535] Tijdlijn en procesverloop project verruimde minnelijke schikking – overzicht werkzaamheden Hildegard Penne.
[536] Zie *supra* vaststelling nr. 365.
[537] Deze ereloonnota's werden overgemaakt aan de onderzoekscommissie door het AWDC.

peut être différent selon que la réforme proposée figure dans une loi "portant dispositions diverses" ou dans une proposition de loi indépendante.

12.3. ***Audition du 22 mars 2011***

560. La décision ne figure pas dans le procès-verbal de la réunion de la commission de la Justice du 16 mars 2011 mais selon le rapport du Sénat, "à la suite de ce premier échange de vues, la commission a décidé de procéder à l'audition de représentants du monde académique"[533]. Il s'agit du professeur Adrien Masset de l'Université de Liège et des professeurs Axel Haelterman et Raf Verstraeten de la KU Leuven.

561. Il ressort des témoignages recueillis par la commission d'enquête que l'expert francophone, M. Adrien Masset, a été proposé par un ou plusieurs parlementaires du même rôle linguistique[534]. Il n'est pas contesté que les experts néerlandophones, MM. Axel Haelterman et Raf Verstraeten, ont été proposés par des néerlandophones comme c'est souvent l'usage. La commission d'enquête a interrogé plusieurs anciens sénateurs afin d'identifier quel sénateur ou quel groupe politique avait proposé d'auditionner MM. Axel Haelterman et Raf Verstraeten. La Commission d'enquête a également posé la même question aux services du Sénat à cet égard. Ces démarches n'ont pas permis de déterminer avec plus de précision de qui émanait la suggestion.

562. D'après la note[535] sur l'élaboration de la loi sur la transaction pénale élargie que Mme Hildegard Penne a rédigée à l'attention de la commission d'enquête, les "professeurs consultés" dont parle le ministre[536] dans son exposé introductif au Sénat sont MM. Axel Haelterman et Raf Verstraeten.

563. Lors de son audition devant la commission de la Justice du Sénat, M. Raf Verstraeten, qui est également avocat, agissait, pour le compte de son client l'*Antwerp World Diamond Centre* (AWDC). À cet égard, les notes d'honoraires de M. Raf Verstraeten[537] mentionnent les prestations suivantes: *"Voorbereiden*

[533] *Ibidem*, p. 14.
[534] Mme Christine Defraigne ou M. Francis Delpérée.
[535] Chronologie et déroulement des discussions sur le projet de la transaction pénale élargie – aperçu des travaux, Hildegard Penne.
[536] Voir *supra* constatation n° 365.
[537] Ces notes d'honoraires ont été communiquées à la Commission d'enquête par l'AWDC.

volgende prestaties: “Voorbereiden Senaatscommissie Justitie”, “Bijwonen en toelichten in Senaatscommissie” en “Nabespreking kabinet minister van Justitie”. Mevrouw Hildegard Penne zei hieromtrent dat ze onmiddellijk na de hoorzitting had gepraat met de heer Raf Verstraeten over de in de hoorzittingen aangehaalde problematiek: “Ik heb met hem daarover van gedachten gewisseld, ja. Als professor, als ik het zo mag zeggen. Om geen fouten meer te maken.”[538] Tijdens zijn getuigenis[539] voor de onderzoekscommissie heeft professor Raf Verstraeten aangegeven dat al het werk dat hij in het kader van de uitwerking van de wetgeving inzake de uitbreiding van de minnelijke schikking in strafzaken heeft verricht, vergoed werd door het AWDC. Tijdens de hoorzitting voor de onderzoekscommissie verklaarde de heer Axel Haelterman verrast te zijn door de uitnodiging van de Senaat in 2011, aangezien hij geen specialist ter zake is. Hij stuurde destijds een e-mail naar het Kamerlid de heer Servais Verherstraeten om te vragen wat van hem werd verwacht.[540]

564. Na de beslissing om hoorzittingen te houden, neemt de heer Rudy Volders contact op met de heer Grégory Matgen, MR-medewerker in de Senaat. Tijdens de hoorzitting met de heer Grégory Matgen heeft deze aangegeven dat het de eerste keer was dat hij rechtstreeks op zijn gsm werd gebeld door iemand van het kabinet van Financiën, aangezien hij niet de dossiers inzake de commissie voor de Financiën, maar wel die inzake de commissie voor de Justitie volgt. Hij heeft verklaard dat de wet betreffende de verruimde minnelijke schikking in strafzaken volgens de heer Rudy Volders ongewijzigd moest worden aangenomen in de Senaat en dat het vooruit moest gaan. “De instructie luidde – en dat was de boodschap die vervolgens werd meegedeeld – dat men wel oor mocht hebben naar het verzoek om hoorzittingen te houden, maar dat het “pakket” in zijn geheel moest worden aangenomen.” Volgens de heer Grégory Matgen wijst de heer Rudy Volders hem op het

538 Hoorzitting met mevrouw Hildegard Penne, 22 mei 2017, CRIV 54 K034, p. 9.

539 Hoorzitting met de heer Raf Verstraeten, 19 april 2017, CRIV 54 K021, p. 14.

540 Hoorzitting met de heer Axel Haelterman, 7 juni 2017, CRIV 54 K039, p. 3: “Mijnheer de voorzitter, mevrouw De Wit, ik heb opnieuw gezocht naar de uitnodigingsmail voor de Senaat. Ik heb hem zelf niet meer gevonden, maar ik heb van diezelfde dag wel nog een mail van mijzelf aan Servais Verherstraeten, met wie ik veel contact had, teruggevonden, waarin ik schreef dat ik door de Senaat was gevraagd en hem vroeg wat zij van mij wensten. Ik werd door de Senaat gevraagd, wellicht via een e-mail vanuit de Senaat. Ik was daarover verrast. Ik was verrast dat ik werd gevraagd. Ik ben immers geen specialist strafvordering. Ik ben gespecialiseerd in heel veel zaken maar niet in strafvordering. Laat dat duidelijk zijn. Ik ging er dus vanuit dat de Senaat mij vroeg, omdat men wist dat ik het wetsontwerp sedert 2008 mee had gevolgd en mee had begeleid en dat ik dat deed als adviseur en raadsman van de diamantsector. Dat had immers in de kranten gestaan.”

Senaatscommissie Justitie”, “Bijwonen en toelichten in Senaatscommissie” et “Nabespreking kabinet minister van Justitie”. Mme Hildegard Penne a déclaré à ce sujet qu’immédiatement après l’audition, elle s’était entretenue avec M. Raf Verstraeten de la problématique évoqué lors des auditions: “J’ai eu un échange de vues sur la question avec lui, oui. En qualité de professeur, si je puis dire. Pour ne plus commettre d’erreurs.”[538] *(traduction)* Lors de son témoignage[539] devant la commission d’enquête, le professeur Raf Verstraeten a expliqué que l’ensemble du travail qu’il a effectué dans le cadre de l’élaboration de la législation sur l’élargissement de la transaction pénale a été rémunéré par l’AWDC. Lors de son audition devant la commission d’enquête, M. Axel Haelterman a déclaré avoir été surpris par l’invitation du Sénat en 2011 parce qu’il n’est pas un spécialiste. À l’époque, il a envoyé un courriel au député Servais Verherstraeten pour demander ce qu’on attendait de lui[540].

564. Après la décision de faire des auditions, M. Rudy Volders prend contact avec M. Grégory Matgen, collaborateur MR au Sénat. Lors de son audition, ce dernier a indiqué que c’est la première fois qu’il est appelé directement sur son gsm par une personne du cabinet du ministre des Finances puisqu’il ne suit pas les dossiers des Finances mais ceux relevant de la commission de la Justice. Il a relaté que le message de M. Rudy Volders était que la loi relative à la transaction pénale élargie devait être votée sans modification au Sénat et que la procédure devait avancer. “La consigne – et c’est le message qui a été relayé ensuite – était de se dire “attention, ici, on entend bien que vous réclamez des auditions mais le package doit passer dans son entièreté””. Selon Grégory Matgen, M. Rudy Volders lui “parle du risque de prescriptions dans des affaires, ne l’identifie pas expressément” et d’ajouter ‘’Ce qui était certain, c’est qu’il y avait au moins une affaire qui

538 Audition de Mme Hildegard Penne, 22 mai 2017, CRIV 54 K034, p. 9.

539 Audition de M. Raf Verstraeten, 19 avril 2017, CRIV 54 K021, p. 14.

540 Audition de M. Axel Haelterman, 7 juin 2017, CRIV 54 K039, p. 3: “Monsieur le Président, Madame De Wit, j’ai à nouveau cherché le courriel d’invitation du Sénat. Je ne l’ai pas retrouvé mais j’ai retrouvé, en revanche, un e-mail que j’ai adressé le même jour à Servais Verherstraeten, avec qui j’avais eu de nombreux contacts, e-mail dans lequel je lui ai indiqué que le Sénat m’avait invité, et demandé ce qu’ils attendaient de moi. Le Sénat m’a donc invité, sans doute par courriel. Cela m’a surpris. J’ai été étonné d’être invité. En effet, je ne suis pas spécialisé dans la procédure pénale. Je suis spécialisé dans de nombreuses matières mais pas, que ce soit clair, en procédure pénale. J’ai donc supposé que le Sénat m’avait invité parce que l’on savait que j’avais suivi et accompagné le projet de loi depuis 2008, et que je l’avais fait en qualité de conseiller et de conseil du secteur du diamant. Ces informations avaient en effet été publiées dans les journaux.”

risico dat zaken zullen verjaren, zonder uitdrukkelijk te preciseren welke. Naar luid van de heer Rudy Volders naderde de verjaring op vrij korte termijn voor op zijn minst één dossier en was handelen dus geboden[541]. De heer Rudy Volders[542] heeft dan weer aangegeven dat hij met zijn oproep beoogde te waarborgen dat de beide dossiers samen werden goedgekeurd, aangezien hij verwonderd was dat werd verzocht hoorzittingen te houden over een tekst die was opgesteld door gerechtsspecialisten en die was goedgekeurd door het College van procureurs-generaal. Tevens stipt hij aan dat de begrotingsprovisie van 50 miljoen euro die werd uitgetrokken voor de nieuwe minnelijke-schikkingsprocedure in strafzaken, gebaseerd was op het jaarverslag van de FOD Financiën. Hoe langer de stemming over de wettelijke regeling werd uitgesteld, hoe minder dat bedrag kon worden gewaarborgd: "Op dat moment was voor mij het belangrijkste dat hoe langer wij uitstellen, hoe minder we die 50 miljoen op jaarbasis konden garanderen. Dat was dan nog op jaarbasis en het was al maart.". Hij bevestigde echter nooit te hebben gesproken "over het feit dat er minstens een dossier zou verjaren".

Met betrekking tot het dossier van de heer Patokh Chodiev c.s., heeft de behandelend substituut, de heer Jean-Michel Verelst, er tijdens zijn hoorzitting op gewezen dat, volgens zijn berekeningen, de verjaring verworven was op 28 februari 2013.[543].

De heer Grégory Matgen heeft tijdens zijn hoorzitting ook aangegeven dat deze zaak in de Senaat onderwerp van gesprek was "onder medewerkers en senatoren, en dat men zich werkelijk afvroeg wat er achter dit alles eigenlijk schuilging, en waarom er zo snel voortgang moest worden gemaakt."[544] Hij voegde er aan toe dat "in één van de geruchten, of gesprekken, die in de wandelgangen van de Senaat viel te horen, inderdaad sprake was van het Antwerpse milieu en de diamantairs."[545]

[541] Hoorzitting met de heer Grégory Matgen, 24 mei 2017, CRIV 54 K035, p. 14.
[542] Hoorzitting met de heer Rudy Volders, 22 mei 2017, CRIV 54 K034, p. 13; hoorzitting met de heer Rudy Volders, 14 juni 2017, CRIV 54 K040, pp. 2 en 3.
[543] Hoorzitting met de heer Jean-Michel Verelst, 21 juni 2017, CRIV 54 K044, pp. 5 en 6.
[544] Hoorzitting met de heer Grégory Matgen, 24 mei 2017, CRIV 54 K035, p. 8.
[545] *Ibidem*, p. 12.

allait être prescrite dans un délai relativement court, et donc il fallait agir."[541] M. Rudy Volders[542], quant à lui, a indiqué que, d'une part, son appel visait à s'assurer que les deux dossiers soient votés ensemble, étant étonné que des auditions soient demandées sur un texte élaboré par des spécialistes de la justices et approuvé par le Collège des procureurs généraux. D'autre part, selon ses propos, la prévision budgétaire de 50 millions pour la nouvelle procédure de transaction pénale était basée sur le rapport annuel du SPF Finances. Retarder le vote de la disposition, diminuait la garantie d'obtenir ce montant. Plus on retardait le vote de la loi, plus la garantie d'obtenir ce montant diminuait: "À ce moment-là le point le plus important, selon moi, était que plus on retardait le vote de la loi, plus la garantie d'obtenir ces 50 millions d'euros sur une base annuelle diminuait. Il s'agissait en effet d'un montant annuel et on était déjà en mars." (traduction). Il n'a toutefois jamais confirmé qu'il avait évoqué "le risque de prescription d'au moins un dossier" (traduction).

En ce qui concerne le dossier de M. Chodiev et consorts, M. Jean-Michel Verelst, substitut en charge de ce dossier, a indiqué, lors de son audition, que, suivant ses calculs, la prescription était acquise au 28 février 2013[543].

M. Grégory Matgen a également affirmé lors de son audition que, "entre collaborateurs et entre sénateurs, on en discute dans les travées du Sénat en se demandant réellement quelle est l'affaire qui est derrière tout cela et pourquoi il faut agir vite."[544] Et d'ajouter: "Donc parmi les rumeurs, les discussions, disons, dans les travées du Sénat, c'est vrai qu'on parlait du milieu anversois et des diamantaires"[545].

[541] Audition de M. Grégory Matgen, 24 mai 2017, CRIV 54 K035, p. 14.
[542] Audition de M. Rudy Volders, 22 mai 2017, CRIV 54 K034, p. 13; audition de M. Rudy Volders, 14 juin 2017, CRIV 54 K040, pp. 2 et 3.
[543] Audition de M. Jean-Michel Verelst, 21 juin, 2017, CRIV 54 K044 pp. 5 et 6.
[544] Audition de M. Grégory Matgen, 24 mai 2017, CRIV 54 K035, p. 8.
[545] *Ibidem*, p. 12.

Het bestaan van die gesprekken in de wandelgangen werd ontkend door de senatoren en de medewerkers aan wie hiernaar werd gevraagd.[546]

565. De hoorzitting[547] in de commissie voor de Justitie heeft plaats op 22 maart 2011 en duurt van 14.20 uur tot 16.30 uur.[548] minister van Justitie Stefaan De Clerck is aanwezig. Hij is vergezeld van een kabinetsmedewerkster, mevrouw Hildegard Penne. De staatssecretaris voor de Coördinatie van de fraudebestrijding is aanwezig, samen met de heer Jurgen Jordaens, een kabinetsmedewerker.

566. Volgens de heer Axel Haelterman beoogt de wettekst tegemoet te komen aan een behoefte aan juridische efficiëntie en rechtszekerheid in gevallen waarin een verdere dossierbehandeling door een rechter geen toegevoegde waarde heeft, omdat zowel de overheid als het slachtoffer en de dader tot een akkoord zijn gekomen met volledige voldoening van alle belangen. Hij wijst op de verschillende toepassingsvoorwaarden van de mogelijkheid tot minnelijke schikking waarin de tekst voorziet.[549]

567. De heer Raf Verstraeten plaatst de discussie over de minnelijke schikking in het bredere kader van een reflectie over een alternatief geschillenbeslechtingsmechanisme buiten het klassieke strafproces. Hij geeft vervolgens de voor hem belangrijkste argumenten voor de uitbreiding van de minnelijke schikking, inclusief in de gevallen waarin de onderzoeksrechter of het vonnisgerecht al is geadieerd. Hij stipt vervolgens aan dat

[546] Hoorzitting met de heer Philippe Mahoux, 24 mei 2017, CRIV 54 K035 p. 4: "*vraiment en aucune manière*"; hoorzitting met mevrouw Anne Kärcher, 24 mei 2017, CRIV 54 K035 p. 6: "*non. Absolument pas*"; hoorzitting met de heer Peter Van Rompuy, 24 mei 2017, CRIV 54 K035 pp. 2 en 6; hoorzitting met de heer Thomas Van Ongeval, 24 mei 2017, CRIV 54 K035 p. 6: "Ik kende de link die u hier aanhaalt met de diamantsector niet. Ik was daar niet op de hoogte."; hoorzitting met mevrouw Martine Taelman, 31 mei 2017, CRIV 54 K036 p. 3 en 4: "Nee, dat kan ik met stelligheid zeggen.".

[547] Verslag van de Commissie voor de Justitie, Senaat, Nr. 5-869/4.

[548] De volgende senatoren zijn daarop aanwezig: mevrouw Christine Defraigne (MR), voorzitster; mevrouw Inge Faes en de heren Frank Boogaerts en Karl Vanlouwe (N-VA), de heer Hassan Bousetta (PS), de heer Peter Van Rompuy (CD&V), mevrouw Güler Turan (sp.a), mevrouw Martine Taelman (Open Vld), de heer Bart Laeremans (Vlaams Belang), mevrouw Zakia Khattabi (Ecolo), en de heer Francis Delpérée (cdH). De aanwezige medewerkers van de politieke fracties zijn mevrouw Ann Kärcher (PS), de heer Grégory Matgen (MR), de heer Thomas Van Ongeval (CD&V) en de heer Kris Gysels (Open Vld).

[549] Verslag van de Commissie voor de Justitie, Senaat, Nr.5-869/4, p. 25 e.v.

L'existence de ces discussions dans les travées a été infirmée par les sénateurs et collaborateurs interrogés à ce sujet[546].

565. Les auditons[547] se tiennent lors de la deuxième réunion de la commission de la Justice[548] qui a lieu le 22 mars 2011 de 14 heures 20 à 16 heures 30. Le ministre de la Justice, M. Stefaan De Clerck est présent. Il est accompagné de Mme Hildegard Penne, collaboratrice au cabinet du ministre. Le secrétaire d'État à la coordination de la lutte contre la fraude est présent et accompagné de M. Jurgen Jordaens, collaborateur à son cabinet.

566. Pour M. Axel Haelterman, le texte de loi vise à répondre à un besoin d'efficacité et de sécurité juridiques dans les cas où la poursuite du traitement du dossier par un juge n'apporte aucune valeur ajoutée parce que tant les pouvoirs publics que la victime et l'auteur sont parvenus à un accord qui rencontre les intérêts de tous. Il attire l'attention sur les différentes conditions d'application de la possibilité de transaction prévue par le texte.[549]

567. M. Raf Verstraeten inscrit la discussion relative à la transaction dans le cadre plus large d'une réflexion sur les mécanismes de règlement alternatif des conflits en dehors du procès pénal classique. Il expose les arguments les plus importants à ses yeux en faveur de l'extension de la transaction, y compris aux cas dans lesquels le juge d'instruction ou la juridiction de jugement a déjà été saisi. Ensuite, il relève que la position

[546] Audition de M. Philippe Mahoux, 24 mai 2017, CRIV 54 K035 p. 4: "vraiment en aucune manière".; Audition de Mme Anne Kärcher, 24 mai 2017, CRIV 54 K035 p. 6: "non. Absolument pas"; Audition de M. Peter Van Rompuy, 24 mai 2017, CRIV 54 K035, pp. 2 et 6; audition de M. Thomas Van Ongeval, 24 mai 2017, CRIV 54 K035, p. 6: "*Ik kende de link die u hier aanhaalt met de diamantsector niet. Ik was daar niet op de hoogte.*".; audition de Mme Martine Taelman, 31 mai 2017, CRIV 54 K036, pp. 3 et 4: *"Nee, dat kan ik met stelligheid zeggen."*.

[547] Rapport de la Commission de la Justice, Sénat, N° 5-869/4.

[548] Sont présents Mme Christine Defraigne (MR), Présidente de la Commission, Mme Inge Faes et MM. Frank Boogaerts et Karl Vanlouwe (N-VA), M. Hassan Bousetta (PS), M. Peter Van Rompuy (CD&V), Mme. Güler Turan (sp.a), Mme Martine Taelman (Open Vld), M. Bart Laeremans (Vlaams Belang), Mme Zakia Khattabi (Ecolo), et M. Francis Delpérée (cdH). Les collaborateurs des groupes politiques présents sont Mme Ann Kärcher (PS), M. Grégory Matgen (MR), M. Thomas Van Ongeval (CD&V), M. Kris Gysels (Open Vld).

[549] Rapport de la Commission de la Justice, Sénat, N° 5-869/4, p. 25 e.s.

een delicaat punt in het systeem van deze minnelijke schikking de positie van de onderzoeksrechter is.[550]

568. Tot slot maakt de heer Raf Verstraeten een opmerking die hij redactioneel noemt betreffende het materiële toepassingsgebied. Zoals nu geformuleerd, zal de bepaling van § 1, eerste lid, zijns inziens moeilijk toepasbaar zijn. "Indien een misdaad immers wordt gecorrectionaliseerd, moet volgens artikel 80 van het Strafwetboek minimaal een gevangenisstraf van één maand worden gevraagd. De tekst zou moeten nauwer aansluiten bij de gedachte geformuleerd in artikel 216*ter*, die inhoudt dat het parket van oordeel is dat hij, indien de zaak voor de rechtbank zou komen, een gevangenisstraf zou vorderen van niet meer dan 2 jaar".[551]

569. Volgens de heer Adrien Masset wijzigt voorliggende tekst ingrijpend bepaalde klassieke beginselen van ons strafprocesrecht. De hervorming verstoort het evenwicht tussen de machten en doet een grondwettigheidsprobleem ontstaan, "[a]angezien de oplossing de rechtbank wordt opgelegd (…). Een rechtbank is immers verplicht het geschil dat bij haar aanhangig wordt gemaakt te beslechten, hetzij door de dagvaarding van het parket, hetzij door de beschikking van verwijzing. Het lijkt problematisch dat een rechtbank waarbij een geschil aanhangig is gemaakt moet vaststellen dat de strafvordering vervallen is door een akkoord dat buiten haar om tot stand is gekomen."[552]

570. Voorts denkt de heer Adrien Masset dat er "een fundamenteel probleem rijst in verband met het toepassingsgebied van de minnelijke schikking zoals ze wordt voorgesteld in voorliggende tekst. Het ligt in de logica van het voorstel de regeling open te stellen voor gecorrectionaliseerde misdaden. Het misdrijf van valsheid in geschriften komt immers voor in elke strafrechtszaak in het zakenleven. Ons Strafwetboek brengt de valsheid in geschriften echter onder bij de categorie van de misdaden (artikelen 196 en 214 van het Strafwetboek: opsluiting van 5 tot 10 jaar en geldboete van 26 tot 2 000 euro). Bij correctionalisering door aanvaarding van verzachtende omstandigheden, is de minimumstraf een maand gevangenisstraf en een geldboete (artikelen 80 en 83 van het Strafwetboek). Tenzij hij een onwettige straf vordert, kan de procureur des Konings in dergelijk geval niet volstaan met het vorderen van een eenvoudige geldboete. De regeling van de minnelijke schikking is echter slechts mogelijk wanneer de procureur des Konings oordeelt dat hij slechts

[550] *Ibidem*, p. 27.
[551] *Ibidem*, p. 29.
[552] *Ibidem*, p. 35.

du juge d'instruction est un point délicat dans le système de cette transaction.[550]

568. M. Raf Verstraeten formule également une remarque qu'il qualifie de "rédactionnelle" concernant le champ d'application matériel. Selon lui, "le § 1er, alinéa 1er, tel qu'il est actuellement formulé, sera difficilement applicable. En effet, si un crime est correctionnalisé, il faut, selon l'article 80 du Code pénal, requérir une peine d'emprisonnement d'un mois au minimum. Le texte devrait coller plus étroitement à l'idée énoncée à l'article 216*ter*, selon laquelle le parquet estime qu'il requerrait un emprisonnement de 2 ans au maximum si l'affaire était portée devant le tribunal."[551]

569. Selon M. Adrien Masset, le texte à l'examen aboutit au bouleversement de certains principes classiques de notre droit de la procédure pénale. La réforme pose un problème d'équilibre des pouvoirs et de constitutionnalité, "dans la mesure où la solution s'impose au tribunal. (...)Un tribunal est en effet obligé de trancher le litige dont il est saisi soit par la citation du parquet soit par l'ordonnance de renvoi. Il semble problématique qu'un tribunal saisi d'un litige doive constater que l'action publique est éteinte par un accord qui s'est fait sans son intervention".[552]

570. M. Adrien Masset pense aussi qu' "un problème fondamental se pose concernant le champ d'application du régime de transaction tel que proposé dans le texte à l'examen. Il est dans la logique de la proposition d'ouvrir le régime aux crimes correctionnalisés. L'infraction de faux en écriture est en effet retenue dans chaque affaire de droit pénal des affaires. Or, notre Code pénal classe le faux en écriture dans la catégorie des crimes (articles 196 et 214 du Code pénal: réclusion de 5 à 10 ans et amende de 26 à 2000 euros). En cas de correctionnalisation par admission des circonstances atténuantes, la peine minimum est d'un mois d'emprisonnement et d'une amende (articles 80 et 83 du Code pénal). Sauf à requérir une peine illégale, le procureur du Roi ne peut se contenter de requérir une simple peine d'amende dans une telle hypothèse. Or, le régime de transaction n'est possible que lorsque le procureur du Roi estime ne devoir requérir qu'une amende ou qu'une amende avec confiscation. Par conséquent, le régime mis en place n'atteindra pas son objectif car dans les affaires

[550] *Ibidem*, p. 27.
[551] *Ibidem*, p. 29.
[552] *Ibidem*, p. 35.

een geldboete of een geldboete met verbeurdverklaring moet vorderen. De ingestelde regeling zal bijgevolg haar doel niet bereiken, aangezien er in belangrijke sociale en fiscale zaken bijna systematisch sprake is van valsheid in geschriften.”.[553]

571. Het amendement nr. 18 dat op 2 maart 2011 werd ingediend in de commissie voor de Financiën en de Begroting van de Kamer van volksvertegenwoordigers, strekte er wel degelijk toe van toepassing te zijn voor correctionaliseerbare misdaden.[554] Hoewel in de verantwoording van het amendement het volgende staat: “Wat het toepassingsgebied *ratione materiae* betreft, wordt aangesloten bij het bestaande mechanisme van artikel 216*bis* van het Wetboek van strafvordering, dat eveneens een algemeen toepassingsgebied heeft. Een uitbreiding van dit toepassingsgebied dringt zich echter op om misdaden die van oudsher worden gecorrectionaliseerd zoals de gemeenrechtelijke valsheden in geschriften en gebruik van valse stukken ook het voorwerp te kunnen laten uitmaken van een minnelijke schikking”, voorzag de tekst van de wet van 14 april 2011 betreffende de verruimde minnelijke schikking deze toepassingsgebiedsuitbreiding echter niet.

572. Op 22 maart 2011 stelt de dienst Wetsevaluatie[555] van de Senaat[556] ter attentie van de parlementsleden een nota op betreffende de in artikel 84 van het wetsontwerp houdende diverse bepalingen opgenomen wijziging van het Wetboek van strafvordering.

[553] *Ibidem*.

[554] Amendementen op het wetsontwerp houdende diverse bepalingen, DOC 53 1208/007, p. 29 maar ook pp. 23 en 30; Idem voor het Wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van strafvordering wat het verval van de strafvordering ten betaling van een geldsom betreft, DOC 53 1252/001, p. 12 maar ook pp. 5 et 14; idem voor het voorontwerp van wet tot wijziging van artikel 216*bis* van het Wetboek van Strafvordering betreffende het verval van de strafvordering middels de betaling van een geldsom, p. 13 maar ook pp. 4 en 16.

[555] De op de nota vermelde contactpersoon is de heer Jan Beckers. De verantwoordelijke van de dienst was de heer Gert Van der Biesen.

[556] Tijdens de hoorzitting voor de parlementaire onderzoekscommissie heeft de griffier van de Senaat, de heer Gert Van der Biesen, het volgende verklaard: “Dat is een vaste regel in de Senaat die reeds in 2000 ingevoerd werd door het bureau van de Senaat: alle door de Kamer aangenomen teksten die voor evocatie vatbaar zijn, moeten worden getoetst op hun taalkundige, wetgevingstechnische en juridische kwaliteit door de afdeling wetsevaluatie van de Senaat. Het is een gebruik dat naderhand uitgewaaierd is tot ook de volstrekt bicamerale wetsontwerpen die door de Kamer worden overgezonden, de zogenaamde “77-ers”, en naderhand zelfs tot alle teksten die worden geagendeerd op de agenda van een commissie. Ook gewone wetsvoorstellen van de Senaat krijgen dus een dergelijke toets door de afdeling Wetsevaluatie van de Senaat. Het is een loutere informatie ten behoeve van de senatoren. Dat kan men eigenlijk niet eens het juridische statuut van een advies toekennen: het is puur informatie, het zijn elementen die desgevallend kunnen meespelen bij de afweging om al dan niet te evoceren, of naderhand om al dan niet de voorliggende tekst te verbeteren.”.

sociales et fiscales importantes, il y a presque systématiquement un faux en écriture”.[553]

571. L’amendement n° 18 déposé en commission des Finances et du Budget à la Chambre des représentants le 2 mars 2011 avait bien pour objectif de s’appliquer aux crimes correctionnalisables. Bien que la justification de l’amendement stipule que “Concernant le champ d’application *ratione materiae*, on se rattache au mécanisme existant de l’article 216*bis* du Code d’instruction criminelle, pour lequel il existe également un champ d’application général. Une extension de ce champ d’application s’impose toutefois afin que des crimes qui ont toujours été correctionnalisés comme les faux en écritures et l’usage de faux de droit commun, puissent également faire l’objet d’une transaction”[554], le texte de la loi du 14 avril 2011 sur la transaction pénale élargie ne prévoyait pas cette extension du champ d’application.

572. Le 22 mars 2011, le service d’Évaluation de la législation du Sénat[555] rédige une note[556] à l’attention des parlementaires à propos de la modification du Code d’instruction criminelle contenue dans l’article 84 du projet de loi portant des dispositions diverses.

[553] *Ibidem*.

[554] Amendements au projet portant des dispositions diverses, DOC 53 1208/007, p. 29 mais aussi pp. 23 et 30; Idem pour la proposition de loi modifiant le Code d’Instruction criminelle en ce qui concerne l’extinction de l’action publique moyennant le paiement d’une somme d’argent, DOC 53 1252/001, p. 12 mais aussi pp. 5 et 14; idem pour l’avant-projet de loi modifiant l’article 216*bis* du Code d’Instruction criminelle concernant l’extinction de l’action publique moyennant le paiement d’une somme d’argent, p. 13 mais aussi pp. 4 et 16.

[555] Sur la note, la personne de contact est M. Jan Beckers. Le responsable du service était M. Gert Van der biesen.

[556] Lors de son audition devant la commission d’enquête parlementaire, le Greffier du Sénat, Gert Van der biesen, a expliqué: “Il s’agit d’une règle constante au Sénat, qui a déjà été instaurée en 2000 par le bureau du Sénat: tous les textes adoptés par la Chambre qui sont susceptibles de faire l’objet d’une procédure d’évocation doivent être soumis à un contrôle de qualité linguistique, légistique et juridique par le service d’évaluation de la législation du Sénat. Cet usage a été étendu par la suite aux projets de loi entièrement bicaméraux transmis par la Chambre (les “77”) et même, plus tard, à l’ensemble des textes inscrits à l’ordre du jour d’une commission. Les propositions de loi ordinaires déposées au Sénat sont donc également soumises à un tel contrôle du service d’évaluation de la législation du Sénat. Il s’agit simplement d’informations mises à la disposition des sénateurs. On ne peut en fait même pas leur accorder le statut juridique d’un avis: ce sont de simples informations, des éléments qui peuvent éventuellement jouer un rôle dans la décision d’évoquer ou non ou, par la suite, de corriger ou non le texte proposé.”. (traduction)

De nota bevat drie opmerkingen: 1. Door het stelsel van de minnelijke schikking in strafzaken te wijzigen, wijzigt men eveneens het bemiddelingsstelsel dat ernaar verwijst. 2. Het wetsontwerp houdt geen rekening met een wijziging die is aangebracht door de wet van 6 juni 2010 tot invoering van het Sociaal Strafwetboek en die nog niet in werking is getreden. 3. Het begrip "bevoegde rechter" zou moeten worden verduidelijkt.

573. In de marge van de vergaderingen van de commissie voor de Justitie overwegen de senatoren en de medewerkers van de politieke formaties van de regering in lopende zaken de wet te wijzigen. Mevrouw Christine Defraigne getuigt: "Na de hoorzittingen zijn we met enkelen naar een kantoor getrokken om amendementen uit te werken. Ik had amendementen voorbereid. Er was op dat dossier gewerkt. Ik had – voor zover mijn geheugen me niet in de steek laat – een paar dingen op papier gezet en ik had een vijftal amendementen bij me. De amendementen betroffen het toepassingsgebied van de wet, de controle door het gerecht maar ook en vooral dat vraagstuk van de valse stukken. De senatoren waren daar dus aanwezig, net als (als het me goed herinner) de vertegenwoordigster van de minister, mevrouw Hildegard Penne. We hebben het daar dus gehad over de amendementen. We bevonden ons dus in die ruimte. Vraag me wel niet welke dag het precies was, noch welk weer het buiten was. We waren bezig met onze amendementen. Ik weet dat de heer Mahoux op een bepaald moment het kantoor heeft verlaten, en dat de geruchtenmolen echt op gang kwam. Er werd ons gezegd dat het niet mogelijk zou zijn het wetsontwerp te amenderen, omdat de tekst dan opnieuw aan de Kamer zou moeten worden voorgelegd. Ik heb de zaak zo begrepen; het was volgens mij geen morele druk, maar gewoon een politieke deal."[557]

574. Mevrouw Hildegard Penne vat de zaken voor de onderzoekscommissie als volgt samen: "Naar aanleiding van de opmerkingen in de hoorzitting is er dan een spoedoverleg geweest. Ik herinner mij dat het tijdens de middag was, maar ik herinner mij niet meer precies of het op 22 of op 23 maart was, het was op een van die twee dagen. Daarop waren zowel de leden van de IKW aanwezig als de parlementsleden. Het voornaamste discussiepunt was het toepassingsgebied. Er is dan besloten om een analoge formulering te gebruiken als voor de strafbemiddeling, dus een strafmaat *in concreto*. Op die vergadering is door Maïté De Rue van het kabinet van minister Onkelinx ook nog bijkomend in een uitsluiting voorzien uit het toepassingsgebied voor feiten

[557] Hoorzitting met mevrouw Christine Defraigne, 24 mei 2017, CRIV 54 K035, p. 11.

La note comprend trois remarques: 1. En modifiant le régime de transaction pénale, l'on modifie également le régime de médiation qui y fait référence. 2. Le projet de loi ne tient pas compte d'une modification apportée par la loi du 6 juin 2010 introduisant le Code pénal social qui n'est pas encore entrée en vigueur. 3. Il conviendrait de préciser la notion de "juge compétent".

573. En marge des réunions de la commission de la Justice, les sénateurs et les collaborateurs des formations politiques du gouvernement en affaires courantes envisagent la modification de la loi. Selon Mme Christine Defraigne, "après les auditions, nous nous sommes réunis dans une pièce à quelques-uns pour préparer des amendements. J'avais préparé des amendements. On avait travaillé. Je me souviens que j'avais ma petite feuille et j'avais à peu près cinq amendements. Je dis cela de mémoire. Et donc les amendements portaient sur le champ d'application de la loi, sur le contrôle juridictionnel et essentiellement aussi sur cette problématique du faux. Donc, les sénateurs étaient là. Il y avait aussi la représentante du ministre, Mme Hildegard Penne, de mémoire. Et donc, nous avons débattu sur les amendements. Donc, nous sommes dans cette pièce. Ne me demandez plus la date ni le temps qu'il faisait. Nous avons nos amendements. À ce moment-là, je sais que M. Philippe Mahoux est sorti de la pièce et que, manifestement, les tam-tams ont chauffé. On nous a dit: "Non, cela ne va pas être possible de faire les amendements. Sinon, le texte va devoir faire la navette et retourner à la Chambre". Je l'ai compris comme cela, pas comme une pression morale; il y avait un deal politique qui était scellé."[557]

574. Devant la commission d'enquête, Mme Hildegard Penne résume: "Une concertation a eu lieu en urgence à la suite des observations formulées lors de l'audition. Je me souviens que c'était sur le temps de midi, mais je ne sais plus exactement si c'était le 22 ou le 23 mars. C'était un de ces deux jours. Les membres du GTI et les parlementaires étaient présents à cette réunion. Le point essentiel qui a été débattu à cette occasion est celui du champ d'application. Il a été décidé d'utiliser une formulation analogue à celle appliquée dans le cadre de la médiation pénale, c'est-à-dire de fixer une peine concrète. Au cours de cette réunion, Maïté De Rue, du cabinet de la ministre Onkelinx, a également prévu une exclusion du champ d'application pour les faits qui

[557] Audition de Mme Christine Defraigne, 24 mai 2017, CRIV 54 K035, p 11.

die een zware aantasting van de lichamelijke integriteit uitmaken”[558].

575. Op woensdag 23 maart 2011 om 9.29 uur verstuurt de medewerker van de CD&V-fractie van de Senaat in naam van senator Peter Van Rompuy twee amendementen die waren uitgewerkt door de kabinetten van het ministerie van Justitie en van de staatssecretaris om tegemoet te komen aan de opmerkingen van de dienst Wetsevaluatie. Naar aanleiding van de discussies de dag voordien, is hij ook van plan nog twee andere amendementen op artikel 84 van de in uitzicht gestelde wet houdende diverse bepalingen te bezorgen. Er werd een vertaling gevraagd bij de diensten van de Senaat teneinde de amendementen in commissie te kunnen bespreken.[559]

576. Volgens de e-mails die door de kabinetschef van vice-eerste minister Vanhengel aan de onderzoekscommissie werden bezorgd, heeft de meerderheid vóór de zitting van de commissie vergaderd. In de mail van Open-Vld-medewerker Gijs Boute staat het volgende: “PS doet moeilijk, willen geen extra navette naar Kamer maar zo rap mogelijk erdoor sleuren. Onkelinx heeft nog uurtje bedenktijd gevraagd, maar indien geen akkoord zou kunnen dat De Clerck initiatief neemt om deze namiddag de kabchefs samen te roepen”[560]. *Pro memorie*: met “navette” wordt bedoeld dat artikel 78 van de Grondwet bepaalt dat, indien in de Senaat amendementen worden ingediend, die assemblee dat ontwerp opnieuw overzendt aan de Kamer van volksvertegenwoordigers, die de amendementen bespreekt en een definitieve beslissing neemt, hetzij door de amendementen aan te nemen, hetzij door ze volledig of deels te verwerpen.

577. De derde vergadering van de commissie voor de Justitie vindt plaats op 23 maart 2011 en start om 11.30 uur en eindigt om 12.50 uur.[561] De minister van Justitie, de heer Stefaan De Clerck, is aanwezig. De

[558] Hoorzitting met mevrouw Hildegard Penne, 15 maart 2017, CRIV 54 K015, p. 8.

[559] E-mail en bijlage ingediend bij de parlementaire onderzoekscommissie.

[560] E-mail van 23 maart 2011 om 11u24 van de heer Gijs Boute aan de heer Fons Borginon, door die laatste bezorgd aan de onderzoekscommissie.

[561] Aanwezig zijn commissievoorzitster Christine Defraigne (MR), mevrouw Inge Faes, mevrouw Lieve Maes, mevrouw Helga Stevens, en de heer Frank Boogaerts (N-VA), de heer Hassan Bousetta, de heer Ahmed Laaouej en de heer Philippe Mahoux (PS), de heer Peter Van Rompuy (CD&V), mevrouw Güler Turan (sp.a), de heer Ludo Sannen (sp.a), mevrouw Martine Taelman (Open Vld), de heer Bart Laeremans (Vlaams Belang), mevrouw Zakia Khattabi (Ecolo) en de heer Francis Delpérée (cdH). De aanwezige medewerkers van de fracties zijn de heer Willem Wevers (N-VA), mevrouw Ann Kärcher (PS), de heer Grégory Matgen (MR), de heer Thomas Van Ongeval (CD&V) en de heer Kris Gysels (Open Vld).

portent gravement atteinte à l’intégrité physique”[558]. (traduction)

575. Le mercredi 23 mars 2011, à 9h29, le collaborateur du groupe CD&V du Sénat envoie, au nom du sénateur Peter Van Rompuy, deux amendements élaborés par les cabinets du ministre de la Justice et du secrétaire d’État pour répondre aux remarques du service d’Évaluation de la loi. Suite aux discussions de (la veille), il prévoit d’envoyer deux autres amendements à l’article 84 de la loi portant dispositions diverses. Une traduction a été demandée aux services du Sénat afin de discuter des amendements en commission.[559]

576. D’après les courriels remis à la commission d’enquête par le Chef de cabinet du Vice-premier ministre Guy Vanhengel, une réunion de majorité a lieu avant la commission. Dans un courriel rédigé par le collaborateur Open Vld M. Gijs Boute, on peut lire: “Le PS joue les trouble-fêtes, il veut que le texte soit adopté aussi vite que possible sans nouvelle navette vers la Chambre. Onkelinx a encore demandé un délai de réflexion d’une heure, mais en l’absence d’accord, il se pourrait que De Clerck prenne l’initiative de convoquer les chefs de cabinet cet après-midi”[560] (traduction) Pour rappel, par “navette” on entend qu’en cas d’amendement au Sénat, l’article 78 de la Constitution prévoyait que le projet retourne à la Chambre des représentants afin que celle-ci examine les amendements et se prononce définitivement soit en les adoptant, soit en les rejetant en tout ou en partie.

577. La troisième réunion de la commission de la Justice[561] a lieu le 23 mars 2011 de 11 heures 30 à 12 heures 50. Le ministre de la Justice, M. Stefaan De Clerck est présent. Il est accompagné de Mme Hildegard

[558] Audition de Mme Hildegard Penne, 15 mars 2017, CRIV 54 K015, p. 8.

[559] Courriel et pièce jointe remis à la commission d’enquête parlementaire.

[560] Mail du 23 mars 2011 à 11h24 de M. Gijs Boute à M. Fons Borginon remis à la commission d’enquête par ce dernier.

[561] Sont présents Mme Christine Defraigne (MR), Présidente de la Commission, Mmes Inge Faes, Lieve Maes et Helga Stevens et M. Frank Boogaerts (N-VA), MM. Hassan Bousetta, Ahmed Laaouej et Philippe Mahoux (PS), M. Peter Van Rompuy (CD&V), Mme Güler Turan et M. Ludo Sannen(sp.a), Mme Martine Taelman (Open Vld), M. Bart Laeremans (Vlaams Belang), Mme Zakia Khattabi (Ecolo) et M. Francis Delpérée (cdH). Les collaborateurs des groupes politiques présents sont M. Willem Wevers (N-VA), Mme Ann Kärcher (PS), M. Grégory Matgen (MR), M. Thomas Van Ongeval (CD&V), M. Kris Gysels (Open Vld).

minister wordt vergezeld door zijn kabinetsmedewerkster, mevrouw Hildegard Penne. De staatssecretaris voor de Coördinatie van de Fraudebestrijding, de heer Devlies, is eveneens aanwezig.

578. De bespreking omtrent de uitbreiding van de minnelijke schikking in strafzaken wordt hervat. De partijen die geen deel uitmaken van de regering in lopende zaken verzetten zich tegen het aannemen van het wetsontwerp. De minister van Justitie en de staatssecretaris voor de Coördinatie van de Fraudebestrijding dienen de oppositie van antwoord. Mevrouw Zakia Khattabi vat aan en betreurt "dat men een tekst wil doordrukken waarvan men het watervaleffect op de strafrechtelijke procedures niet goed inschat. (…) Zij denkt dat de regering van lopende zaken de werkzaamheden in de commissie zo organiseert dat zij op een drafje een uitbreiding van de minnelijke schikking moet behandelen, terwijl daar lange besprekingen voor nodig zijn"[562]. Zij voegt daaraan toe dat het wetsontwerp "de deur opent voor een klassenjustitie"[563]. Dat standpunt wordt gedeeld door mevrouw Güler Turan[564].

579. Minister Stefaan De Clerck antwoordt: "Aan de tekst zijn uitvoerige besprekingen, voorbereidingen, studies en overlegrondes binnen de regering en in de Kamer van volksvertegenwoordigers voorafgegaan"[565]. Hij voegt daaraan toe: "De uitbreiding van de minnelijke schikking beantwoordt aan een vraag van het openbaar ministerie, dat bijkomende instrumenten wenst om criminaliteit te bestrijden. Een dergelijk instrument is door de complexiteit van de samenleving en van de fiscale en sociale wetgeving onontbeerlijk geworden. Omzendbrieven zullen worden uitgevaardigd over de tenuitvoerlegging van de minnelijke schikking door de parketten. De procureur des Konings, die voor elk dossier zal moeten beslissen op welke manier de zaak het best kan worden behandeld, zal meer verantwoordelijkheid krijgen. (…) Men moet er vertrouwen in hebben dat het openbaar ministerie de procedure van minnelijke schikking correct zal gebruiken overeenkomstig de omzendbrieven die zullen worden uitgevaardigd."

[562] Verslag van de Commissie voor de Justitie, Senaat, Nr. 5-869/4, p. 14.
[563] *Ibidem*.
[564] Verslag van de Commissie voor de Justitie, Senaat, Nr. 5-869/4, p. 18.
[565] *Ibidem.*

Penne, collaboratrice au cabinet du ministre. Le secrétaire d'État M. Carl Devlies à la coordination de la lutte contre la fraude est également présent.

578. La discussion sur l'élargissement de la transaction pénale reprend. Les partis qui ne font pas partie du gouvernement en affaires courantes s'opposent à l'adoption du texte. Le ministre de la Justice et le secrétaire d'État à la coordination de la lutte contre la fraude répondent. Mme Zakia Khattabi commence par regretter "que l'on veuille forcer l'adoption d'un texte dont on ne mesure pas les incidences en cascade sur les procédures pénales. (…) Elle pense que le gouvernement en affaires courantes organise les travaux de la commission en faisant examiner au pas de charge une extension de la transaction pénale qui mériterait de longs débats."[562] Elle ajoute que le projet de loi "ouvre la porte à une justice de classe"[563]. Ce point de vue est partagé par Mme Güler Turan[564].

579. Le ministre Stefaan De Clerck répond que "le texte a fait l'objet de longues discussions, préparations, études et concertations au sein du gouvernement et à la Chambre des représentants"[565]. Pour le ministre, "l'extension de la transaction pénale répond à une demande du ministère public qui souhaite disposer d'outils supplémentaires dans la lutte contre la criminalité. La complexité de la société ainsi que de la législation fiscale et sociale rend un tel outil indispensable. Des circulaires seront édictées quant à la mise en œuvre de la transaction par les parquets. Une responsabilité accrue pèsera sur le procureur du Roi qui devra apprécier dans chaque dossier la manière la plus adéquate de traiter l'affaire. (…) Il faut faire confiance au ministère public quant à l'utilisation correcte de la procédure de transaction dans le cadre des circulaires qui seront édictées." Le ministre Stefaan De Clerck déclare que ce sont les mêmes spécialistes qui ont élaboré la réglementation relative au secret bancaire et la réglementation relative

[562] Rapport de la Commission de la Justice, Sénat, N° 5-869/4, p. 14.
[563] *Ibidem*.
[564] Rapport de la Commission de la Justice, Sénat, N° 5-869/4, p. 18.
[565] *Ibidem.*

Minister Stefaan De Clerck verklaart dat de regeling met betrekking tot het bankgeheim en die inzake de minnelijke schikking door dezelfde specialisten zijn opgesteld[566]. Hij pleit voor "een snelle aanneming van het voorliggende wetsontwerp"[567]. De heer Stefaan De Clerck zei in de onderzoekscommissie: "Uiteraard was het de vraag om de totaliteit van de wet diverse bepalingen niet te blokkeren omwille van die amendementen of van mogelijke amendementen op die wet diverse bepalingen".[568]

580. Staatssecretaris Carl Devlies verklaart het volgende: "De bedoeling van voorliggende bepaling is duidelijk een efficiënte werking van het gerecht te bevorderen; voor de gevallen waarbij het openbaar ministerie een financiële sanctie wenst op te leggen is minnelijke schikking ongetwijfeld aangewezen. Dit brengt eveneens een versnelde afhandeling mee, een zekerheid tot invordering en de capaciteit bij de rechtbank wordt vrijgemaakt voor de zwaardere zaken of zaken waarover er betwisting is."[569].

581. De staatssecretaris vermeldt de opdrachten van het parket in het kader van de verruimde minnelijke schikking in strafzaken. Hij stelt "dat artikel 151 van de Grondwet niet enkel gewag maakt van de onafhankelijkheid van de magistraten maar ook van de opdrachten van het openbaar ministerie"[570]. Hij voegt daar het volgende aan toe: "Het college van procureurs-generaal heeft steeds zeer nauw samengewerkt inzake strafrechtelijk beleid en meer bepaald in de strijd tegen de fiscale fraude. Men moet respect hebben voor de magistraten van de zetel en voor het openbaar ministerie, en vertrouwen hebben in hun werking."[571]. Voorts pleit de staatssecretaris ervoor "de voorgestelde maatregel zo snel mogelijk goed te keuren"[572].

582. De leden van de politieke fracties die niet verbonden zijn met de regering in lopende zaken wensen de vertegenwoordigers van de onderzoeksrechters te horen en voorts de Raad van State om advies te verzoeken, teneinde te antwoorden op de opmerkingen van de heer Adrien Masset met betrekking tot de grondwettigheid van de nieuwe regeling. Die verzoeken worden afgewezen.

[566] Verslag van de Commissie voor de Justitie, Senaat, Nr. 5-869/4, p. 20.
[567] Verslag van de Commissie voor de Justitie, Senaat, Nr. 5-869/4, p. 15.
[568] Hoorzitting met de heer Stefaan De Clerck, 14 juli 2017, CRIV 54 K054, p. 23.
[569] Verslag van de Commissie voor de Justitie, Senaat, Nr. 5-869/4, p. 16.
[570] *Ibidem*.
[571] *Ibidem*, p. 21.
[572] *Ibidem*, p. 17.

à la transaction.[566] Il plaide pour "une adoption rapide du projet à l'examen".[567]. M. Stefaan De Clerck a précisé en commission d'enquête: "Il était bien entendu demandé de ne pas bloquer la totalité de la loi portant des dispositions diverses par ces amendements ou par des amendements éventuels à cette loi".[568] (traduction)

580. Pour le secrétaire d'État Carl Devlies, "la disposition à l'examen vise clairement à favoriser un fonctionnement efficace de la justice. La transaction est incontestablement indiquée dans les cas où le ministère public souhaite infliger une sanction financière. Elle permet en outre d'accélérer le traitement des dossiers et de garantir le recouvrement, tout en laissant une marge de manœuvre au tribunal pour les dossiers plus lourds ou qui font l'objet d'une contestation"[569].

581. Le secrétaire d'État évoque les missions du Parquet dans le cadre de la transaction pénale élargie. Selon lui, "l'article 151 de la Constitution fait état de l'indépendance non seulement des magistrats, mais aussi de celle du ministère public dans l'exercice de ses missions"[570]. Par ailleurs, il ajoute que "le collège des procureurs généraux a toujours collaboré très étroitement dans le domaine de la politique criminelle et, en particulier, dans la lutte contre la fraude fiscale. Il faut respecter les magistrats du siège ainsi que le ministère public, et avoir confiance dans leur fonctionnement".[571] Le secrétaire d'État plaide également pour "que la mesure proposée soit adoptée le plus rapidement possible"[572].

582. Les membre des groupes politiques qui ne sont pas associés au gouvernement en affaires courantes souhaitent entendre les représentants des juges d'instruction et demander l'avis du Conseil d'État, afin de répondre aux remarques formulées par M. Adrien Masset à propos de la constitutionnalité du nouveau dispositif. Les demandes sont rejetées.

[566] Rapport de la Commission de la Justice, Sénat, N° 5-869/4, p. 20.
[567] Rapport de la Commission de la Justice, Sénat, N° 5-869/4, p. 15.
[568] Audition de M. Stefaan De Clerck, 14 juillet 2017, CRIV 54 K054, p 23.
[569] Rapport de la Commission de la Justice, Sénat, N° 5-869/4, p. 16.
[570] *Ibidem*.
[571] *Ibidem*, p. 21.
[572] *Ibidem*, p. 17.

583. Volgens mevrouw Zakia Khattabi verbergen "sommige commissieleden hun gebrek aan enthousiasme over de uitbreiding van de minnelijke schikking niet"[573]. Tijdens de met haar gehouden hoorzitting voor de onderzoekscommissie wijst zij op "de spontane houding van sommige (van haar) collega's van de toenmalige meerderheid in lopende zaken, die zich zorgen maakten over wat er aan de gang was. Sommigen – zoals de hier aanwezige collega Delpérée – hadden het moeilijk met de werkwijze, waarbij ze zich afvroegen of een dergelijk debat wel paste in een bespreking van een wetsontwerp houdende diverse bepalingen. Anderen uitten hun bezorgdheid over de grond van de zaak, zoals mevrouw Defraigne; zij gaven aan dat de ter bespreking voorliggende bepaling een echte bedreiging was voor onze strafrechtelijke procedure, en ze toonden zich daar verontwaardigd over."[574].

584. Vanuit het Parlement verzoekt de minister van Justitie zijn kabinetschef, de heer Jo Baret, de andere kabinetten van de regering ervan op de hoogte te brengen dat om 13 uur in de Wetstraat 16 een overlegvergadering van de meerderheid zal plaatsvinden met betrekking tot de ontworpen teksten over de minnelijke schikking in strafzaken.

585. Om 12.35 uur nodigt de heer Jo Baret de verantwoordelijken van de andere kabinetten uit via een mail met de melding "heel dringend".

586. Na afloop van de vergadering is niet langer sprake van amendementen, maar van een nieuw wetsvoorstel die de in artikel 84 van de wet houdende diverse bepalingen aan te brengen wijzigingen overneemt.

587. Mevrouw Hildegard Penne getuigt: "Op die vergadering van de IKW tijdens de middag wel degelijk heb ik geholpen met de wettekst zelf. Waarschijnlijk heb ik dat handgeschreven of mondeling gedaan. Het wetsontwerp van de herstelwet zelf is volgens mij echter gemaakt door de medewerkers van de volksvertegenwoordigers. Het ontwerp van wettekst is immers als wetsvoorstel ingediend op 23 maart 2011. Dat was ondertekend door de senatoren Christine Defraigne, Francis Delpérée, Philippe Mahoux, Martine Taelman en Peter Van Rompuy.".

588. Voor de onderzoekscommissie heeft mevrouw Hildegard Penne het volgende verklaard: "Amendementen werden besproken en uiteindelijk is het goedgekeurd, ondanks de fout. Want mij werd meegedeeld is dat er niet mocht geraakt worden aan de

[573] *Ibidem*, p. 14.
[574] Hoorzitting met mevrouw Zakia Khattabi, 31 mei 2017, CRIV 54 K036, p. 2.

583. Selon Mme Zakia Khattabi, "plusieurs commissaires de la majorité sortante ne cachent pas leur manque d'enthousiasme vis-à-vis de l'extension de la procédure de transaction"[573]. Lors de son audition devant la commission d'enquête, Mme Khattabi parlera de "l'attitude spontanée de certains de (ses) collègues de la majorité en affaires courantes en place qui se sont émus de ce qui se jouait. Certains sur la forme, interrogeant l'opportunité d'un tel débat dans le cadre d'une loi dispositions diverses. C'était mon collègue M. Delpérée qui est là. D'autres aussi s'inquiétant sur le fond, comme Mme Defraigne, et qui s'interrogeaient et qui s'indignaient aussi sur le fait que la disposition qui était mise en débat remettait profondément en question notre procédure pénale."[574].

584. Depuis le Parlement, le ministre de la Justice demande à son directeur de cabinet, M. Jo Baret, d'avertir les autres cabinets du gouvernement qu'une réunion de concertation de la majorité se tiendra à 13 heures au 16, rue de la Loi à propos des textes en projet sur la transaction pénale.

585. À 12 heures 35, dans un mail "très urgent", M. Jo Baret invite les responsables des autres cabinets.

586. À l'issue de la réunion, il n'est plus question d'amendements mais d'une nouvelle proposition de loi qui reprend les modifications à apporter à l'article 84 de la loi portant des dispositions diverses.

587. Mme Hildegard Penne a déclaré ce qui suit: "Au cours de cette réunion du GTI de l'après-midi, j'ai effectivement participé à la rédaction du texte de la loi. J'y ai probablement participé de façon manuscrite ou oralement. Cependant, à mon avis, le projet de loi de réparation a été rédigé par les collaborateurs des parlementaires. En effet, le projet de texte législatif a été déposé sous la forme d'une proposition de loi, le 23 mars 2011, et cette proposition a été signée par les sénateurs Christine Defraigne, Francis Delpérée, Philippe Mahoux, Martine Taelman et Peter Van Rompuy.".

588. Mme Hildegard Penne a fourni les explications suivantes à la commission d'enquête: "Des amendements ont été discutés et le texte a finalement été approuvé en dépit de l'erreur. On m'a dit que la loi-programme et la loi portant des dispositions diverses

[573] *Ibidem*, p. 14.
[574] Audition de Mme Zakia Khattabi, 31 mai 2017, CRIV 54 K036, p. 2.

programmawet, de wet diverse bepalingen, omdat die dringend waren en omdat die wet diverse bepalingen een delicaat politiek evenwicht bevatte waaraan niet mocht geraakt worden. De noodzakelijke wetswijzigingen moesten gebeuren in een aparte reparatiewet."[575]

589. Om 14.47 uur stuurt de justitiemedewerker van de CD&V-fractie van de Senaat aan de toekomstige ondertekenaars de tekst van het wetsvoorstel tot wijziging van de artikelen 216*bis* en 216*ter* van het Wetboek van strafvordering en van artikel 7 van de wet van 6 juni 2010 tot invoering van het Sociaal Strafwetboek.[576] (zie *infra* hoofdstuk over de reparatiewet)

590. De vierde vergadering van de commissie voor de Justitie vindt plaats op 23 maart 2011 van 14.45 uur tot 15.20 uur.[577] Minister van Justitie Stefaan De Clerck is aanwezig. Hij is vergezeld van mevrouw Hidegard Penne, zijn kabinetsmedewerkster. De staatssecretaris voor de Coördinatie van de Fraudebestrijding, de heer Carl Devlies, is eveneens aanwezig en is vergezeld van de heer Jurgen Jordaens, zijn kabinetsmedewerker.

591. De zitting is gewijd aan de bespreking van en de stemming over amendementen die door de oppositie werden ingediend. Mevrouw Zakia Khattabi dient een amendement in, tot weglating van artikel 84 van het wetsontwerp houdende diverse bepalingen, wat de verruiming van de minnelijke schikking in strafzaken betreft. Mevrouw Güler Turan dient een amendement met hetzelfde oogmerk in. Het amendement van mevrouw Zakia Khattabi wordt verworpen met 9 tegen 4 stemmen en 4 onthoudingen. Bijgevolg vervalt het amendement van mevrouw Güler Turan. Mevrouw Inge Faes dient twee amendementen in die N-VA in de Kamer ook had ingediend. Het eerste amendement strekt ertoe te bepalen dat de procureur des Konings geen minnelijke schikking mag treffen indien in een vonnis of arrest reeds

575 Hoorzitting met mevrouw Hildegard Penne, 15 maart 2017, CRIV 54 K015, p. 8.

576 E-mail en bijlage bezorgd aan de parlementaire onderzoekscommissie.

577 Aanwezig zijn commissievoorzitster Christine Defraigne (MR); voorts voor N-VA, de dames Inge Faes, Lieve Maes en Helga Stevens alsook de heren Frank Boogaerts en Patrick De Groote; voor de PS, de heren Hassan Bousetta, Ahmed Laaouej en Philippe Mahoux; voor de MR, de heer François Bellot; voor CD&V, de heren Peter Van Rompuy en Dirk Claes; voor de sp.a mevrouw Güler Turan en de heer Guy Swennen; voor Open Vld, mevrouw Martine Taelman; voor Vlaams Belang, de heer Bart Laeremans; voor Ecolo, mevrouw Zakia Khattabi en voor het cdH, de heer Francis Delpérée. Aanwezige fractiemedewerkers zijn de heer Willem Wevers (N-VA) en mevrouw Ann Kärcher (PS); de heer Grégory Matgen (MR); de heer Thomas Van Ongeval (CD&V) alsmede de heer Kris Gysels (Open Vld).

ne pouvaient pas être modifiées parce qu'elles étaient urgentes et que la loi portant des dispositions diverses reposait sur un équilibre politique délicat auquel on ne pouvait rien changer. Les modifications législatives nécessaires devaient faire l'objet d'une loi de réparation distincte."[575]

589. À 14 heures 47, le collaborateur en matière de Justice du groupe CD&V au Sénat envoie aux futurs signataires le texte de la proposition de loi modifiant les articles 216*bis* et 216*ter* du Code d'instruction criminelle et l'article 7 de la loi du 6 juin 2010 introduisant le Code pénal social.[576] (Voir *infra*, le chapitre concernant la loi réparatrice.)

590. La quatrième réunion de la commission de la Justice[577] a lieu également le 23 mars 2011 de 14 heures 45 à 15 heures 20. Le ministre de la Justice, M. Stefaan De Clerck est présent. Il est accompagné de Mme Hidegard Penne, collaboratrice au cabinet du ministre. Le secrétaire d'État à la coordination de la lutte contre la fraude, M. Carl Devlies, est également présent et accompagné de M. Jurgen Jordaens, collaborateur à son cabinet.

591. La séance est consacrée à la discussion et au vote d'amendements déposés par l'opposition. Mme Zakia Khattabi dépose un amendement visant à supprimer l'article 84 du projet de loi portant dispositions diverses relatif à l'élargissement de la transaction pénale. Mme Güler Turan dépose un amendement ayant le même objet. L'amendement est rejeté par 9 voix contre 4 et 4 abstentions. Mme Inge Faes dépose deux amendements également déposés par la N-VA à la Chambre. Le premier prévoit que le procureur du Roi perd la faculté de transiger si un jugement ou un arrêt prononçant une condamnation à une peine d'emprisonnement a déjà été rendu. Le second précise que le montant de la transaction ne peut être inférieur aux montants, frais et confiscations auxquels un prévenu a été condamné par

575 Audition de Mme Hildegard Penne, 15 mars 2017, CRIV 54 K015, p. 8.

576 Courriel et pièce jointe communiqués à la commission d'enquête parlementaire.

577 Sont présents Mme Christine Defraigne (MR), Présidente de la Commission, pour la N-VA, Mmes Inge Faes, Lieve Maes et Helga Stevens, MM. Frank Boogaerts et Patrick De Groote, pour le PS, MM. Hassan Bousetta, Ahmed Laaouej et Philippe Mahoux, pour le MR, M. François Bellot, pour le CD&V, MM. Peter Van Rompuy et Dirk Claes, pour le Sp.a, Mme.Güler Turan et M. Guy Swennen, pour l'Open Vld, Mme Martine Taelman, pour le Vlaams belang, M. Bart Laeremans, pour Ecolo, Mme Zakia Khattabi et pour le cdH, M. Francis Delpérée. Les collaborateurs des groupes politiques présents sont M. Willem Wevers (N-VA), Mme Ann Kärcher (PS), M. Grégory Matgen (MR), M. Thomas Van Ongeval (CD&V), M. Kris Gysels (Open Vld).

een gevangenisstraf werd uitgesproken. Het tweede beoogt te verduidelijken dat het bedrag van de schikking niet lager mag liggen dan de geldsom, de kosten en de verbeurdverklaringen waartoe een beklaagde door de rechtbank of het hof van beroep is veroordeeld. De amendementen worden verworpen met 9 tegen 5 stemmen en 3 onthoudingen.

592. Artikel 84 wordt in zijn geheel aangenomen met 9 tegen 8 stemmen.

593. De vijfde vergadering van de commissie voor de Justitie vindt plaats op 24 maart 2011 van 14.45 uur tot 14.55 uur.[578] Minister van Justitie Stefaan De Clerck is aanwezig. Het verslag van de heren Peter Van Rompuy en Francis Delpérée wordt aangenomen met 13 stemmen en 1 onthouding.

12.4. ***Bespreking in de plenaire vergadering***[579]

594. Op 24 maart 2011 om 15.00 uur vergadert de Senaat in plenaire zitting. Na afhandeling van de mondelinge vragen gaat de algemene bespreking van wetsontwerp nr. 5-869 houdende diverse bepalingen van start met de lezing van het verslag van de werkzaamheden door de heer Francis Delpérée en de heer Peter Van Rompuy.

595. Vervolgens neemt senator Johan Vande Lanotte het woord met de mededeling dat hij samen met enkele collega's van N-VA en van Vlaams Belang een verzoekschrift heeft ingediend om het advies van de Raad van State in te winnen. De eigenlijke bedoeling is de bespreking van het wetsontwerp houdende diverse bepalingen uit te stellen. Wordt op dat verzoek niet ingegaan, dan zal een meerderheid van de Nederlandse taalgroep de Raad van State om advies vragen over een in de vergadering ingediend amendement.

596. In de commissie voor de Justitie werden amendementen op het wetsontwerp ingediend tot wijziging van de ontworpen bepaling betreffende de verruimde minnelijke schikking in strafzaken. Al deze amendementen werden verworpen. Aansluitend op de werkzaamheden van de commissie hebben vijf senatoren die de meerderheidspartijen van de regering in lopende zaken

578 Aanwezig zijn commissievoorzitster Christine Defraigne (MR); voorts voor de N-VA, mevrouw Inge Faes; voor de PS, de heren Hassan Bousetta, Ahmed Laaouej en Philippe Mahoux; voor de MR, de heer Alain Courtois; voor CD&V, mevrouw Sabine de Bethune en de heer Peter Van Rompuy; voor sp.a, mevrouw Güler Turan en de Guy heer Swennen; voor Open Vld, mevrouw Martine Taelman; voor Vlaams belang, de heer Bart Laeremans; voor Ecolo, mevrouw Zakia Khattabi en voor het cdH, de heer Francis Delpérée. Aanwezige fractiemedewerkers zijn de heer Grégory Matgen (MR) en de heer Thomas Van Ongeval (CD&V).

579 Senaat, *Parl. Hand*. 5-17, pp. 26 en volgende.

le tribunal ou la cour d'appel. Les amendements sont rejetés par 9 voix contre 5 et 3 abstentions.

592. L'article 84 dans son ensemble est adopté par 9 voix contre 8.

593. La cinquième réunion de la commission de la Justice[578] a lieu le 24 mars 2011 de 14 heures 45 à 14 heures 55. Le ministre de la Justice, M. Stefaan De Clerck est présent. Le rapport de MM. Peter Van Rompuy et Francis Delpérée est approuvé par 13 voix et 1 abstention.

12.4. ***L'examen en séance plénière***[579]

594. Le Sénat se réunit en séance plénière le 24 mars 2011 à 15 heures. Après les questions orales, la discussion générale sur projet de loi n°5-869 portant dispositions diverses s'ouvre avec la lecture du rapport des travaux par MM. Francis Delpérée et Peter Van Rompuy.

595. Le Sénateur Johan Vande Lanotte prend ensuite la parole pour signaler qu'avec quelques collègues de la N-VA et du Vlaams Belang, ils ont introduit une requête visant à demander l'avis du Conseil d'État. En réalité, ils souhaitent reporter l'examen du projet de loi portant dispositions diverses. A défaut, une demande d'avis au Conseil d'État sera introduite par une majorité du groupe linguistique néerlandais sur un amendement déposé en séance.

596. Des amendements au projet de loi ont été déposés en commission de la Justice. Ils visaient à modifier la disposition en projet concernant la transaction pénale élargie. Ils ont tous été rejetés. Néanmoins, suite aux travaux en commission, le 23 mars 2011, cinq sénateurs représentant les partis de la majorité en affaires courantes ont déposé une nouvelle proposition de loi visant

578 Sont présents Mme Christine Defraigne (MR), Présidente de la Commission, pour la N-VA, Mme Inge Faes, pour le PS, MM. Hassan Bousetta, Ahmed Laaouej et Philippe Mahoux, pour le MR, M. Alain Courtois, pour le CD&V, Mme Sabine de Bethune et M. Peter Van Rompuy, pour le sp.a, Mme Güler Turan et M. Guy Swennen, pour l'Open Vld, Mme Martine Taelman, pour le Vlaams belang, M. Bart Laeremans, pour Ecolo, Mme Zakia Khattabi et pour le cdH, M. Francis Delpérée. Les collaborateurs des groupes politiques présents M. Grégory Matgen (MR) et M. Thomas Van Ongeval (CD&V).

579 Sénat, *Ann*. 5-17, pp. 26 et s.

vertegenwoordigden, op 23 maart 2011 over hetzelfde onderwerp evenwel een nieuw wetsvoorstel ingediend tot wijziging van het Wetboek van strafvordering. Dit wetsvoorstel beoogde wel degelijk het wetsontwerp bij te sturen, maar dan pas nadat het wet zou zijn geworden[580].

597. De senatoren die hebben gedreigd met een adviesaanvraag bij de Raad van State, dringen erop aan de op diezelfde dag in overweging genomen herstelwet snel in commissie te bespreken, opdat de Senaat die herstelwet een week later zou kunnen aannemen, samen met het wetsontwerp houdende diverse bepalingen[581].

598. Na een schorsing van de vergadering van 17.20 uur tot 17.45 uur beloven de sp.a- en de N-VA-fracties geen advies aan de Raad van State te vragen, op voorwaarde dat de bespreking van het wetsontwerp houdende diverse bepalingen met één week wordt uitgesteld en dat het wetsvoorstel nr. 5-893 in die tijdsspanne wordt besproken. De Senaatsvoorzitter stelt voor het wetsontwerp houdende diverse bepalingen te bespreken in de ochtendvergadering van donderdag 31 maart 2011. De assemblee stemt daarmee in[582].

13. **De reparatiewet**[583]

599. Bij de evocatie van een wetsontwerp kan de Senaat zijn amenderingsrecht uitoefenen. In dat geval wordt het wetsontwerp teruggezonden naar de Kamer van volksvertegenwoordigers; die neemt een definitieve beslissing door de in de Senaat aangenomen amendementen aan te nemen dan wel deels of geheel te verwerpen.

600. Zoals de griffier van de Senaat heeft aangestipt tijdens de hoorzitting in de onderzoekscommissie, ligt de zaak evenwel bijzonder gevoelig wanneer het de bespreking van een programmawet betreft. Eerst en vooral loopt het ontwerp vertraging op door het terug te zenden naar de Kamer. Wanneer een ontwerp meer dan honderd artikelen bevat die tientallen aangelegenheden regelen, waarvan sommige eventueel urgent, leidt de terugzending ertoe dat de inwerkingtreding van de hele wet wordt uitgesteld. Vervolgens is het niet helemaal uitgesloten dat het politieke akkoord dat bij de eerste stemming in de Kamer werd bereikt, er niet meer is. Nadat het akkoord is verworven, is ook het wetsontwerp

580 Zie *de Reparatiewet*.
581 Senaat, *Parl. Hand.,* 5-17, p. 38.
582 Senaat, *Parl. Hand.,* 5-17, p. 44.
583 Wetsontwerp tot wijziging van de artikelen 216*bis* en 216*ter* van het Wetboek van strafvordering en van artikel 7 van de wet van 6 juni 2010 tot invoering van het Sociaal Strafwetboek, ingediend door mevrouw Christine Defraigne, de heren Francis Delpérée en Philippe Mahoux, mevrouw Martine Taelman en de heer Peter Van Rompuy (Senaat nr. 5-893/1).

à modifier le Code d'instruction criminelle sur le même sujet. Il s'agit bien de corriger le projet mais uniquement lorsqu'il sera devenu loi.[580]

597. Les sénateurs qui menace de demander l'avis au Conseil d'État demandent que la loi de réparation prise en considération le jour-même soit examinée rapidement en commission afin d'être adoptée par le Sénat en même temps que la loi portant dispositions diverses, une semaine plus tard[581].

598. Après une suspension de séance de 17 heures 20 à 17 heures 45, les groupe sp.a et N-VA s'engagent à ne demander aucun avis au Conseil d'État si la discussion sur le projet de loi portant dispositions diverses est reportée d'une semaine et la proposition de loi n° 5-893 examinée entretemps. Le président du Sénat propose d'examiner le projet de loi portant dispositions diverses le jeudi 31 mars 2011 le matin. L'assemblée donne son assentiment.[582]

13. **La loi réparatrice**[583]

599. Lorsqu'il évoque un projet de loi, le Sénat peut exercer son droit d'amendement. Dans ce cas, le projet est renvoyé à la Chambre des représentants, qui se prononce définitivement, soit en adoptant, soit en rejetant en tout ou en partie les amendements adoptés par le Sénat.

600. Néanmoins la question est particulièrement délicate lorsqu'il s'agit d'examiner une loi-programme, comme l'a rappelé lors de son audition devant la commission d'enquête, le greffier du Sénat. Premièrement, le renvoi à la Chambre entraine une perte de temps. Lorsqu'un projet contient plus d'une centaine d'articles qui règlent des dizaines de matières pour lesquelles, éventuellement, il peut y avoir urgence. Le renvoi implique le report de l'entrée en vigueur pour l'ensemble de la loi. Deuxièmement, il n'est pas tout à fait exclu que l'accord politique qu'on a pu atteindre à la Chambre lors du premier vote ne soit plus là. L'accord est acquis, le projet de loi est acquis. On a passé le cap de la

580 Voir *la loi réparatrice*.
581 Sénat, *Ann*. 5-17, p. 38.
582 Sénat, *Ann*. 5-17, p. 44.
583 Proposition de loi modifiant les articles 216*bis* et 216*ter* du Code d'instruction criminelle et l'article 7 de la loi du 6 juin 2010 introduisant le Code pénal social de Mme Christine Defraigne, MM. Francis Delpérée et Philippe Mahoux, Mme Martine Taelman et M. Peter Van Rompuy. (Sénat n°5-893/1).

verworven. Het wetsontwerp is door de Kamer geraakt. De terugzending ervan houdt altijd, op zijn minst in theorie, een risico in[584].

601. Sinds de hervorming van 2014 is het initiatiefrecht van de Senaat beperkt tot de aangelegenheden als bedoeld in artikel 77 van de Grondwet, waarvoor de Kamer van volksvertegenwoordigers en de Senaat gelijkelijk bevoegd zijn ("volledig" bicameralisme)[585]. De wijziging van het Wetboek van strafvordering viel onder het "facultatieve" bicameralisme, maar in 2011 beschikte de Senaat nog over initiatiefrecht in die aangelegenheden. Bijgevolg dienden mevrouw Christine Defraigne, de heren Francis Delpérée en Philippe Mahoux, mevrouw Martine Taelman en de heer Peter Van Rompuy op 23 maart 2011 in de Senaat een wetsvoorstel in tot wijziging van de artikelen 216*bis* en 216*ter* van het Wetboek van strafvordering en van artikel 7 van de wet van 6 juni 2010 tot invoering van het Sociaal Strafwetboek. Dat wetsvoorstel werd in overweging genomen op 24 maart 2011 en overgezonden aan de commissie voor de Justitie.[586]

602. Zoals het in de bijbehorende toelichting wordt geformuleerd, beoogt het wetsvoorstel tegemoet te komen aan sommige technische opmerkingen die door de commissie voor de Justitie van de Senaat zijn geformuleerd tijdens de bespreking van het wetsontwerp houdende diverse bepalingen (Senaat, nr. 5-869/1), dat artikel 216*bis* van het Wetboek van strafvordering beoogt aan te passen.

Bij de artikelen worden de volgende commentaren gegeven:

"Tijdens de hoorzitting in de commissie voor de Justitie van de Senaat van 22 maart 2011 met de professoren Haelterman, Verstraeten en Masset is gebleken dat de voorgestelde wijziging van artikel 216*bis*, § 1, niet in overeenstemming is met artikel 80 van het Strafwetboek. Dit artikel houdt in dat na correctionalisatie van een misdaad door aanneming van verzachtende omstandigheden steeds minstens een gevangenisstraf van 1 maand dient te worden opgelegd.

Om dit te verhelpen wordt, naar analogie met artikel 216*ter* van het Wetboek van strafvordering het toepassingsgebied aangepast in die zin dat de minnelijke schikking kan aangeboden worden indien de procureur des Konings meent dat het feit niet van die aard is dat het gestraft moet worden met een hoofdstraf van meer dan twee jaar correctionele gevangenisstraf of een

584 Hoorzitting met de heer Gert Van der Biesen, 24 mei 2017, CRIV 54 K035, p. 4.
585 Artikel 75 van de Grondwet.
586 Voor de totstandkoming en het opstellen van de wet, zie *supra*.

Chambre. Retourner constitue toujours, au moins en théorie, un risque[584].

601. Depuis la réforme de 2014, le droit d'initiative du Sénat est limité aux matières visées à l'article 77 de la Constitution pour lesquelles la Chambre des représentants et le Sénat sont compétents sur un pied d'égalité (la procédure bicamérale "parfaite").[585] La modification du Code d'instruction criminelle relevait de la procédure bicamérale "facultative" mais en 2011, le Sénat possédait encore le droit d'initiative dans ces matières. En conséquence, une proposition de loi a été déposée modifiant les articles 216*bis* et 216*ter* du Code d'instruction criminelle et l'article 7 de la loi du 6 juin 2010 introduisant le Code pénal social a été déposée au Sénat le 23 mars 2011 par Mme Christine Defraigne, MM. Francis Delpérée et Philippe Mahoux, Mme Martine Taelman et M. Peter Van Rompuy. Elle a été prise en considération le 24 mars 2011 et envoyée à la commission de la Justice.[586]

602. Selon ses développements, la proposition de loi vise à donner suite à certaines remarques de nature technique formulées lors de l'examen, par la commission de la Justice du Sénat, du projet de loi portant des dispositions diverses (Sénat, nº 5-869/1) qui adapte l'article 216*bis* du Code d'instruction criminelle.

Les articles sont commentés comme suit:

"Lors de l'audition des professeurs Haelterman, Verstraeten et Masset, le 22 mars 2011 en commission de la Justice du Sénat, il est apparu que la modification proposée de l'article 216*bis*, § 1er, n'est pas conforme à l'article 80 du Code pénal. Cet article prévoit que lorsqu'un crime est correctionnalisé par l'admission de circonstances atténuantes, une peine d'emprisonnement d'un mois au moins est requise.

Afin de remédier à cette situation, il est procédé à l'extension du champ d'application, par analogie avec l'article 216*ter* du Code d'instruction criminelle, en ce sens qu'une transaction peut être proposée si le procureur du Roi estime que le fait n'est pas de nature à devoir être puni d'un emprisonnement correctionnel principal de plus de deux ans ou d'une peine plus lourde, ou

584 Audition de M. Gert Van der Biesen, 24 mai 2017, CRIV 54 K035, p. 4.
585 Article 75 de la Constitution.
586 Pour la genèse et la rédaction de la loi, *voy. supra*.

zwaardere straf of een hoofdstraf van meer dan twee jaar correctionele gevangenisstraf of een zwaardere straf met verbeurdverklaring.

Zoals bij artikel 216*ter* inzake de strafbemiddeling is het criterium voor de mogelijkheid van een minnelijke schikking dus niet de wettelijk bepaalde straf op een misdrijf, doch wel de hoofdstraf die maximaal *in concreto*, eventueel na aanneming van verzachtende omstandigheden, schijnt te moeten worden opgelegd.

Het spreekt vanzelf dat wanneer de procureur des Konings van oordeel is dat daadwerkelijk een gevangenisstraf of een werkstraf of een bijkomende straf zoals een ontzetting uit de burgerlijke en politieke rechten zou moeten worden opgelegd, hij geen minnelijke schikking zal voorstellen.

In het licht van artikel 151 van de Grondwet wordt aan de bodemrechter de bevoegdheid gegeven om ter gelegenheid van het vaststellen van het verval van strafvordering voorafgaandelijk na te gaan of aan de formele voorwaarden voor het afsluiten van een minnelijke schikking is voldaan.

Deze toetsing beperkt zich tot de formele voorwaarden en betreft dus geenszins een inhoudelijke toetsing of afweging van de opportuniteit en de proportionaliteit van de minnelijke schikking. Overeenkomstig artikel 151 van de Grondwet behoort de beoordeling hiervan eveneens tot de exclusieve bevoegdheid van het openbaar ministerie.

Bij de bespreking van het wetsontwerp houdende diverse bepalingen (Senaat, nr. 5-869/1) stelde de Dienst Wetsevaluatie van de Senaat de vraag of het de bedoeling van de wetgever was om de nieuwe regeling uit te breiden naar de strafbemiddeling. Het is inderdaad niet de bedoeling om ook de strafbemiddeling, bedoeld in artikel 216*ter* van het Wetboek van strafvordering, procedureel uit te breiden tot de fase van het gerechtelijk onderzoek en de procedure ten gronde. Artikel 3 komt hieraan tegemoet.

Bij de bespreking van het wetsontwerp houdende diverse bepalingen (Senaat, nr. 5-869/1) merkte de Dienst Wetsevaluatie op dat artikel 7 van de wet van 6 juni 2010 tot invoering van het Sociaal Strafwetboek ook wijzigingen aanbracht aan artikel 216*bis* van het Wetboek van strafvordering.

Gelet op het feit dat artikel 216*bis*, § 1, gewijzigd wordt door de wet van 6 juni 2010 tot invoering van het Sociaal Strafwetboek en deze wet pas in werking treedt

d'un emprisonnement correctionnel principal de plus de deux ans ou d'une peine plus lourde avec confiscation.

Comme c'est le cas pour l'article 216*ter* relatif à la médiation pénale, le critère pour l'octroi d'une transaction n'est donc pas, pour une infraction punissable, la peine fixée par la loi, mais bien la peine principale qui semble requise concrètement, éventuellement après l'admission de circonstances atténuantes.

Si le procureur du Roi estime qu'une peine d'emprisonnement, une peine de travail ou encore une peine complémentaire comme la privation des droits civils et politiques est requise, il va sans dire qu'il ne proposera pas une transaction.

À la lumière de l'article 151 de la Constitution, le juge du fond est habilité, lors de la constatation de l'extinction de l'action publique, à examiner préalablement si les conditions formelles en vue de la conclusion d'une transaction sont remplies.

Ce contrôle porte uniquement sur les conditions formelles. Il ne s'agit donc nullement d'un examen au fond ou d'un examen tendant à déterminer l'opportunité ou la proportionnalité de la transaction. Cette appréciation relève de la compétence exclusive du ministère public, conformément toujours à l'article 151 de la Constitution.

Lors de l'examen du projet de loi portant des dispositions diverses (Sénat, nº 5-869/1), le service d'Évaluation de la législation du Sénat a demandé si l'intention du législateur était d'étendre la nouvelle réglementation à la médiation pénale. L'objectif n'est effectivement pas d'étendre la procédure de la médiation pénale, visée à l'article 216*ter* du Code pénal, jusqu'à la phase de l'instruction et de la procédure au fond. L'article 3 y veille.

Lors de l'examen du projet de loi portant des dispositions diverses (Sénat, nº 5-869/1), le service d'Évaluation de la législation a fait remarquer que l'article 7 de la loi du 6 juin 2010 introduisant le Code pénal social apportait également des modifications à l'article 216*bis* du Code d'instruction criminelle.

Étant donné que l'article 216*bis*, § 1er, est modifié par la loi du 6 juin 2010 introduisant le Code pénal social et que cette loi n'entrera en vigueur que le 1er juillet 2011,

op 1 juli 2011, dient de desbetreffende bepaling van deze wet overeenkomstig te worden aangepast."[587].

13.1. ***Bespreking in de commissie voor de Justitie***

603. De vergadering van de commissie voor de Justitie van 29 maart 2011 duurt van 14.25 uur tot 16.35 uur.[588]De heer Stefaan De Clerck, minister van Justitie, is aanwezig. Hij wordt bijgestaan door mevrouw Hildegard Penne, kabinetsmedewerkster van de minister. De heer Jurgen Jordaens, kabinetsmedewerker van de staatssecretaris belast met de Coördinatie van de Fraudebestrijding, is eveneens aanwezig.

604. De dames Zakia Khattabi en Helga Stevens worden door de commissie als rapporteurs aangesteld. Mevrouw Christine Defraigne, hoofdindienster, zit de werkzaamheden voor. De heer Francis Delpérée licht het wetsvoorstel toe. Het ter bespreking voorliggende wetsvoorstel vloeit voort uit de opmerkingen die in de commissie zijn geformuleerd bij de bespreking van de wet houdende diverse bepalingen. De bespreking van de wet houdende diverse bepalingen in de plenaire zitting werd uitgesteld naar een volgende plenaire zitting. In de commissie voor de Justitie wordt zij niet hervat. De werkzaamheden van de commissie slaan uitsluitend op het nieuwe door mevrouw Christine Defraigne c.s. ingediende wetsvoorstel, dat wordt aangemerkt als "reparatiewet"[589].

605. Mevrouw Inge Faes erkent dat het voorstel van eparatiewet beantwoordt aan een reeks opmerkingen die zijn geformuleerd door de hoogleraren die werden gehoord naar aanleiding van de bespreking van het wetsontwerp houdende diverse bepalingen, maar zij is van mening dat sommige vragen onbeantwoord zijn gebleven.[590]

606. Ook mevrouw Zakia Khattabi is van mening dat de indiening van een voorstel van reparatiewet de relevantie aantoont van de inhoudelijke opmerkingen die

[587] stuk Senaat, Nr. 5-893/1, artikelsgewijze toelichting.

[588] Aanwezig zijn mevrouw Christine Defraigne (MR), commissievoorzitter, alsook de dames Inge Faes, Lieve Maes en Helga Stevens en de heer Frank Boogaerts (voor N-VA), mevrouw Fatiha Saïdi en de heren Hassan Bousetta en Philippe Mahoux (voor de PS), de heer Alain Courtois (voor de MR), mevrouw Sabine de Bethune en de heer Peter Van Rompuy (voor CD&V), mevrouw Güler Turan en de heer Guy Swennen (voor de sp.a), mevrouw Martine Taelman (voor Open Vld), de heer Bart Laeremans (voor Vlaams Belang), mevrouw Zakia Khattabi (voor Ecolo) en de heer Francis Delpérée (voor het cdH). Als medewerkers van de aanwezige fracties nemen deel mevrouw Ann Kärcher (PS), de heer Grégory Matgen (MR), de heer Thomas Van Ongeval (CD&V), de heer Ben Segers (sp.a) en heer Kris Gysels (Open Vld), alsook iemand voor N-VA.

[589] Verslag van de Commissie voor de Justitie, Senaat, Nr. 5-893/3, p. 3.

[590] *Ibidem.*

la disposition en question de ladite loi doit être adaptée en conséquence."[587]

13.1. ***L'examen en commission de la Justice***

603. La réunion de la commission de la Justice[588] a lieu le 29 mars 2011de 14 heures 25 à 16 heures 35. Le ministre de la Justice, M. Stefaan De Clerck est présent. Il est accompagné de Mme Hildegard Penne, collaboratrice au cabinet du ministre. M. Jurgen Jordaens, collaborateur au cabinet du secrétaire d'État à la coordination de la lutte contre la fraude est également présent.

604. Mmes Zakia Khattabi et Helga Stevens sont désignées comme rapporteuses par la commission. Mme Christine Defraigne, première signataire préside les travaux. M. Francis Delpérée présente la proposition. La proposition de loi à l'examen est née des remarques formulées lors de la discussion en commission de la loi portant des dispositions diverses. La discussion de la loi portant dispositions diverses en séance plénière a été reportée à une autre séance plénière. Elle ne reprend pas en commission de la Justice. Les travaux de la commission portent uniquement sur la nouvelle proposition de loi déposée par Mme Christine Defraigne et consorts qui est qualifiée de "loi de réparation"[589].

605. Mme Inge Faes reconnaît que la proposition de loi de réparation répond à une série de remarques formulées par les professeurs qui ont été entendus dans le cadre de l'examen du projet de loi portant des dispositions diverses mais estime que certaines questions ne sont pas résolues.[590]

606. Mme Zakia Khattabi estime également que le dépôt d'une proposition de loi réparatrice montre la pertinence des remarques de fond qui avaient été

[587] Doc. Sénat, N°5-893/1, commentaire des articles.

[588] Sont présents Mme Christine Defraigne (MR), Présidente de la Commission, pour la N-VA, Mmes Inge Faes, Lieve Maes et Helga Stevens, MM. Frank Boogaerts, pour le PS, Mme Fatiha Saïdi et MM. Hassan Bousetta, et Philippe Mahoux, pour le MR, M. Alain Courtois, pour le CD&V, Mme Sabine de Bethune et M. Peter Van Rompuy, pour le sp.a, Mme Güler Turan et M. Guy Swennen, pour l'Open Vld, Mme Martine Taelman, pour le Vlaams belang, M. Bart Laeremans, pour Ecolo, Mme Zakia Khattabi et pour le cdH, M. Francis Delpérée. Les collaborateurs des groupes politiques présents sont Mme Ann Kärcher (PS), M. Grégory Matgen (MR), M. Thomas Van Ongeval (CD&V), M. Ben Segers (sp.a) et M. Kris Gysels (Open Vld) et une personne pour la NV-A.

[589] Rapport de la Commission de la Justice, Sénat, N°5-893/3, p. 3.

[590] *Ibidem.*

zijn gemaakt tijdens de bespreking van artikel 84 van het wetsontwerp houdende diverse bepalingen. De indieners van voorliggende tekst hebben zich verantwoordelijk opgesteld, terwijl de regering de tekst wou doordrukken. Ze stelt vast dat het voorstel van reparatiewet de minnelijke schikking in strafzaken op een aantal punten verbetert. Niettemin heeft zij het een en ander aan te merken op de tekst. Eerst en vooral betreurt zij dat deze grondige wijziging van het strafprocesrecht niet werd voorafgegaan door een debat over de alomvattende herziening van ons vervolgingssysteem. Vervolgens hekelt zij dat het toezicht op de minnelijke schikking door de bevoegde rechter louter formeel is en geen uitstaans heeft met de grond van de zaak. Tot slot meent zij dat deze regeling dreigt te leiden tot ongelijkheid tussen de rechtzoekenden omdat zij niet billijk zullen worden behandeld[591].

607. Mevrouw Güler Turan dankt de ontslagnemende meerderheid omwille van haar bereidheid om een voorstel van reparatiewet in te dienen, teneinde tegemoet te komen aan enkele opmerkingen die werden geuit tijdens de bespreking van het wetsontwerp houdende diverse bepalingen. “Waar een wil is, is een weg.”. Zij preciseert dat haar opmerkingen vooral verband houden met het feit dat de misdrijven waarbij de lichamelijke integriteit zwaar wordt aangetast, niet werden uitgesloten en dat geenszins werd gewaarborgd dat het slachtoffer extra zou worden beschermd tegen dwang of sterke druk. Deze leemte wordt weggewerkt door de feiten uit te sluiten die een zware aantasting van de lichamelijke integriteit behelzen. De spreekster geeft aan zeer tevreden te zijn dat deze wijziging werd doorgevoerd[592].

608. Er worden verschillende amendementen ingediend door N-VA, Vlaams Belang en sp.a, betreffende het toepassingsgebied van de mogelijkheid tot minnelijke schikking in strafzaken, tijdens de proceduretijd, in verband met het vervolgde misdrijf en de opgelopen boete, over de schadeloosstelling van de slachtoffers, inclusief de fiscus, en over de inwerkingtreding van de reparatiewet. Alle amendementen worden verworpen.

609. Mevrouw Zakia Khattabi verklaart dat “zij zich zal onthouden tijdens de eindstemming. Zij waardeert de inspanningen die de commissieleden hebben geleverd om het debat te heropenen en wijzigingen aan te brengen in het door de regering voorgestelde stelsel van minnelijke schikking. Zij kan echter geen steun verlenen aan de tekst omdat hij niet ver genoeg gaat.”[593]

610. Het wetsvoorstel in zijn geheel wordt aangenomen met 9 tegen 4 stemmen bij 3 onthoudingen. De

[591] *Ibidem*, p. 5.
[592] *Ibidem*, p. 6.
[593] *Ibidem*, p. 24.

soulevées lors de la discussion de l’article 84 du projet de loi portant des dispositions diverses. Selon Mme Zakia Khattabi, les auteurs du texte à l’examen ont pris leurs responsabilités là où le gouvernement voulait faire passer le texte en force. Elle constate que la proposition de loi réparatrice apporte un certain nombre d’améliorations au régime de la transaction pénale. Elle émet néanmoins différentes critiques sur le texte. D’une part, elle regrette que cette modification fondamentale de la procédure pénale n’ait pas été précédée d’un débat sur la refonte globale de notre système de poursuites. D’autre part, elle dénonce le fait que le contrôle du juge compétent sur la transaction soit purement formel et ne porte pas sur le fond du dossier. Enfin, elle estime que le dispositif risque de créer une inégalité entre justiciables, qui ne seront pas traités de façon équitable.[591]

607. Mme Güler Turan remercie la majorité sortante d’avoir accepté de déposer une proposition de loi de réparation afin de donner suite à plusieurs remarques formulées lors de l’examen du projet de loi portant des dispositions diverses. Elle précise que ses objections portaient surtout sur le fait que les infractions comportant une atteinte grave à l’intégrité physique n’avaient pas été exclues et qu’il n’y avait aucune garantie de protection supplémentaire pour la victime contre la contrainte ou les fortes pressions. En excluant les faits comportant une atteinte grave à l’intégrité physique, on remédie à cette lacune. L’intervenante se dit très satisfaite de cette modification.[592]

608. Plusieurs amendements sont déposés par la N-VA, le VB et le sp.a, concernant le champ d’application de la possibilité de transaction pénale, dans le temps de la procédure, quant à l’infraction poursuivie et la peine encourue, sur l’indemnisation des victimes y compris le fisc et sur l’entrée en vigueur de la loi réparatrice. Tous les amendements sont rejetés.

609. Mme Zakia Khattabi déclare “qu'elle s'abstiendra lors du vote final. Elle salue l'effort des membres de la commission qui ont accepté de rouvrir le débat pour apporter des modifications au régime de la transaction pénale tel qu'il était défendu par le gouvernement. Elle ne peut cependant soutenir le texte car il ne va pas assez loin.”[593].

610. L’ensemble de la proposition est adopté par 9 voix contre 4 et 3 abstentions. À l’unanimité des

[591] *Ibidem*, p. 5.
[592] *Ibidem*, p. 6.
[593] *Ibidem*, p. 24.

17 aanwezige leden schenken eenparig vertrouwen aan de rapporteurs voor het opstellen van dit verslag[594].

611. Bij de bespreking van een amendement van de dames Inge Faes en Helga Stevens teneinde de wet houdende diverse bepalingen en de reparatiewet op dezelfde dag in werking te doen treden, preciseert de minister van Justitie in commissie het volgende: "Het wetsontwerp houdende diverse bepalingen, dat ook andere bepalingen bevat, zal worden gepubliceerd na aanneming door de Senaat. Ook voorliggend wetsvoorstel zal zo snel mogelijk worden gestemd. Intussen zal instructie worden gegeven aan het college van PG met de toepassing van de minnelijke schikking te wachten tot ook voorliggende wijzigingswet is gepubliceerd. Dit zal trouwens een korte tussenperiode zijn"[595].

612. De heer Stefaan De Clerck zei hierover in de onderzoekscommissie: "Uiteraard was er het voluntarisme van iedereen in die commissie om te zeggen dat de wet diverse bepalingen zou doorgaan, maar dat we onmiddellijk het nodige zouden doen voor die reparatie. We proberen die reparatie zo snel mogelijk te doen en indien mogelijk gelijktijdig gepubliceerd te krijgen. Het was een voluntaristische benadering".[596]

613. De procureur-generaal bij het Hof van Beroep van Antwerpen, de heer Yves Liégeois heeft in de onderzoekscommissie verklaard dat de minister van Justitie er – mits akkoord van zijn collega-ministers – ook voor had kunnen kiezen om te wachten met de publicatie in het *Belgisch Staatsblad* van de wet diverse bepalingen zodat die tegelijk met de reparatiewet kon gepubliceerd worden: "de minister had ook, in overeenstemming met iedereen, kunnen beslissen om de wet niet bekend te maken".[597]

13.2. ***Bespreking in plenaire vergadering***

614. Op 31 maart 2011 staan op de agenda van de ochtendvergadering van de Senaat zowel het wetsontwerp houdende diverse bepalingen (Stuk nr. 5-869) als het wetsvoorstel tot wijziging van de artikelen 216*bis* en 216*ter* van het Wetboek van strafvordering en van artikel 7 van de wet van 6 juni 2010 tot invoering van het Sociaal Strafwetboek (ingediend door mevrouw Christine Defraigne c.s.; Stuk nr. 5-893).

[594] Email en bijlage overgemaakt aan de parlementaire onderzoekscommissie.
[595] Verslag van de Commissie voor de Justitie, stuk Senaat, Nr. 5-893/3, p. 23.
[596] Hoorzitting met de heer Stefaan De Clerck, 14 juli 2017, CRIV 54 K054, p. 23.
[597] Hoorzitting met de heer Yves Liégeois, 21 juni 2017, CRIV 54 K043, p. 14.

17 membres présents, confiance a été faite aux rapporteuses pour la rédaction du rapport.[594]

611. Lors de la discussion portant sur un amendement de Mmes Inge Faes et Helga Stevens visant à faire entrer en vigueur le même jour la loi portant des dispositions diverses et la loi réparatrice, le ministre de la Justice précise en commission que "le projet de loi portant des dispositions diverses, qui contenait également d'autres dispositions, sera publié après son approbation par le Sénat. La proposition de loi à l'examen devra aussi être votée au plus vite. Dans l'intervalle, instruction sera donnée au Collège des procureurs généraux de retarder l'application de la transaction jusqu'à ce que la loi modificative à l'examen ait été publiée. Ce délai ne sera d'ailleurs pas très long"[595].

612. À ce propos, M. Stefaan De Clerck a délcaré à la commission d'enquête ce qui suit: "À ce propos, M. Stefaan De Clerck a déclaré à la commission d'enquête ce qui suit: "Bien sûr, tout le monde s'accordait à dire au sein de la commission que la loi portant des dispositions diverses allait passer, mais qu'il convenait de faire aussitôt le nécessaire pour cette réparation. Nous voulions procéder à la réparation au plus vite et, si possible, la faire publier en même temps que la loi. Il s'agissait d'une approche volontariste."[596]

613. Le procureur général près la Cour d'appel d'Anvers, M. Yves Liégeois, a déclaré devant la commission d'enquête que le ministre de la Justice aurait également pu choisir – moyennant l'accord de ses collègues – de repousser la publication au *Moniteur belge* de la loi portant des dispositions diverses afin que celle-ci puisse être publiée en même temps que la loi de réparation: "le ministre aurait aussi pu décider, en accord avec tout le monde, de ne pas la publier".[597]

13.2. ***L'examen en séance plénière***

614. Le 31 mars 2011, à l'agenda de la séance du matin du Sénat figurent à la fois le projet de loi portant des dispositions diverses (Doc. n° 5-869) et la proposition de loi modifiant les articles 216*bis* et 216*ter* du Code d'instruction criminelle et l'article 7 de la loi du 6 juin 2010 introduisant le Code pénal social (de Mme Christine Defraigne et consorts; Doc n° 5-893)

[594] Courriel et pièce jointe communiqués à la commission d'enquête parlementaire.
[595] Rapport de la Commission de la Justice, doc Sénat, N°5-893/3, p. 23.
[596] Audition de M. Stefaan De Clerck, 14 juillet 2017, CRIV 54 K054, p. 23.
[597] Audition de M. Yves Liégeois, 21 juin 2017, CRIV 54 K043, p. 14.

615. De meeste fracties nemen die gelegenheid te baat om hun in commissie ontwikkelde argumenten betreffende de minnelijke schikking in strafzaken te hernemen.

616. Voor de MR herinnert de heer François Bellot aan de elementen uit de bespreking van artikel 84 van het wetsontwerp. Hij verwijst hierbij naar het uitstel met een week: "De commissie voor de Justitie heeft deze week de reparatiewet aangenomen, waardoor de onontbeerlijke goedkeuring van het geheel van het wetsontwerp houdende diverse bepalingen niet in gevaar komt, maar de juridische zekerheid van de tekst wel wordt versterkt. Wij zijn daarmee tegemoetgekomen aan de wensen van de oppositie, die tijdens de plenaire vergadering van vorige week heeft verklaard dat de goedkeuring van het wetsontwerp houdende diverse bepalingen moest samengaan met de goedkeuring van een voorstel tot reparatiewet."[598]

617. De minister van Justitie, de heer Stefaan De Clerck, staat achter het principe van de minnelijke schikking. Hij vindt het een nuttig instrument dat het openbaar ministerie correct en met de grootste omzichtigheid in de praktijk zal moeten aanwenden op basis van omzendbrieven. De minister vindt het een verstandige aanpak om in de Senaat meteen al een reparatiewet te behandelen. Die tweede tekst verbetert namelijk de tekst over de minnelijke schikking. Wat de inwerkingtreding van de wet betreft, geeft minister Stefaan De Clerck het volgende aan: "Al die amendementen zijn al besproken. Wat de inwerkingtreding betreft, volgt elke wet best haar eigen logica. We kunnen dus de eigen logica van de diverse wetten waaraan wordt geraakt, beter ongemoeid laten."[599]

618. Er werden in plenaire vergadering geen amendementen op het wetsontwerp houdende diverse bepalingen aangenomen. De Senaat heeft het wetsontwerp ongewijzigd aangenomen. Aanwezig: 60, voor: 33, tegen: 15, onthoudingen: 12.[600]

[598] *Ibidem.*
[599] *Ibidem*, p. 23.
[600] Voor: Marie Arena, Wouter Beke, François Bellot, Hassan Bousetta, Jacques Brotchi, Dirk Claes, Alain Courtois, Rik Daems, Sabine de Bethune, Alexander De Croo, Armand De Decker, Christine Defraigne, Francis Delpérée, Willy Demeyer, Guido De Padt, Gérard Deprez, Caroline Désir, André du Bus de Warnaffe, Jan Durnez, Dimitri Fourny, Cindy Franssen, Nele Lijnen, Philippe Mahoux, Richard Miller, Philippe Moureaux, Fatiha Saïdi, Louis Siquet, Martine Taelman, Muriel Targnion, Rik Torfs, Peter Van Rompuy, Fabienne Winckel, Olga Zrihen.
Tegen: Frank Boogaerts, Yves Buysse, Piet De Bruyn, Patrick De Groote, Bart De Wever, Filip Dewinter, Inge Faes, Louis Ide, Bart Laeremans, Lieve Maes, Danny Pieters, Elke Sleurs, Helga Stevens, Anke Van dermeersch, Karl Vanlouwe.
Onthoudingen: Bert Anciaux, Marcel Cheron, Liesbeth Homans, Zakia Khattabi, Jacky Morael, Claudia Niessen, Freya Piryns, Ludo Sannen, Guy Swennen, Marleen Temmerman, Cécile Thibaut, Mieke Vogels.

615. La plupart des groupes politiques reprennent les arguments développés en commission sur la transaction pénale.

616. Pour le MR, M. François Bellot rappelle les éléments de la discussion autour de l'article 84 du projet de loi. Il revient sur le report d'une semaine: "La commission de la Justice a donc pris ses responsabilités en adoptant, cette semaine, la loi réparatrice, sans mettre en difficulté l'indispensable adoption de l'ensemble du projet de loi portant des dispositions diverses, tout en renforçant la sécurité juridique de ce texte. Nous avons ainsi répondu au souhait exprimé par l'opposition en séance plénière jeudi dernier, à savoir conditionner l'adoption du projet portant des dispositions diverses à l'adoption conjointe d'une loi réparatrice ou correctrice, selon certains."[598]

617. Le ministre de la Justice, M. Stefaan De Clerck, défend le principe de la transaction et estime qu'il s'agit d'un bon instrument que le ministère public devra bien appliquer dans la pratique sur la base de circulaires et avec la plus grande circonspection. Pour le ministre, l'examen immédiat au Sénat d'une loi de réparation est une approche intelligente. Cette seconde loi améliore en effet le texte sur la transaction. En ce qui concerne l'entrée en vigueur de la loi, le ministre Stefaan De Clerck indique que: "Al die amendementen zijn al besproken. Wat de inwerkingtreding betreft, volgt elke wet best haar eigen logica. We kunnen dus de eigen logica van de diverse wetten waaraan wordt geraakt, beter ongemoeid laten."[599]

618. Aucun amendement à la loi portant des dispositions diverses n'est adopté en séance plénière. Le Sénat a adopté le projet sans modification. Présents: 60, Pour: 33, Contre: 15, Abstentions: 12.[600]

[598] *Ibidem.*
[599] *Ibidem*, p. 23.
[600] Pour: Marie Arena, Wouter Beke, François Bellot, Hassan Bousetta, Jacques Brotchi, Dirk Claes, Alain Courtois, Rik Daems, Sabine de Bethune, Alexander De Croo, Armand De Decker, Christine Defraigne, Francis Delpérée, Willy Demeyer, Guido De Padt, Gérard Deprez, Caroline Désir, André du Bus de Warnaffe, Jan Durnez, Dimitri Fourny, Cindy Franssen, Nele Lijnen, Philippe Mahoux, Richard Miller, Philippe Moureaux, Fatiha Saïdi, Louis Siquet, Martine Taelman, Muriel Targnion, Rik Torfs, Peter Van Rompuy, Fabienne Winckel, Olga Zrihen.
Contre: Frank Boogaerts, Yves Buysse, Piet De Bruyn, Patrick De Groote, Bart De Wever, Filip Dewinter, Inge Faes, Louis Ide, Bart Laeremans, Lieve Maes, Danny Pieters, Elke Sleurs, Helga Stevens, Anke Van dermeersch, Karl Vanlouwe.
Abstentions: Bert Anciaux, Marcel Cheron, Liesbeth Homans, Zakia Khattabi, Jacky Morael, Claudia Niessen, Freya Piryns, Ludo Sannen, Guy Swennen, Marleen Temmerman, Cécile Thibaut, Mieke Vogels.

619. Het wetsontwerp wordt overgezonden naar de Kamer van volksvertegenwoordigers met het oog op de koninklijke bekrachtiging en afkondiging op 14 april 2011. Het wetsontwerp wordt op 6 mei 2011 gepubliceerd in het *Belgisch Staatsblad* en treedt dus op 16 mei 2011 in werking.

620. Er werden in plenaire vergadering geen amendementen op het wetsvoorstel van mevrouw Christine Defraigne c.s. (Stuk Nr. 5-893) aangenomen. Het wetsvoorstel wordt aangenomen. Aanwezig: 61, voor: 34, tegen:16, onthoudingen: 11.[601] Het wetsontwerp wordt overgezonden naar de Kamer van volksvertegenwoordigers.

13.3. ***Bespreking en stemming van de Reparatiewet in de Kamer (26 april 2011 – 30 juni 2011)***

621. Na overzending ervan door de Senaat, wordt het wetsontwerp "tot wijziging van de artikelen 216*bis* en 216*ter* van het Wetboek van strafvordering en van artikel 7 van de wet van 6 juni 2010 tot invoering van het Sociaal Strafwetboek", ook wel "reparatiewet" genoemd, besproken in de Kamer onder het nummer DOC 53 1344/001.

622. Het wetsontwerp wordt dit keer wel door de commissie voor de Justitie besproken op 26 april 2011[602].

623. Overeenkomstig de bicamerale parlementaire procedure komt het de minister van Justitie toe de door de Senaat aangenomen tekst uiteen te zetten en te verdedigen ten overstaan van de leden van de Kamer.

[601] Voor: Marie Arena, Wouter Beke, François Bellot, Hassan Bousetta, Jacques Brotchi, Dirk Claes, Alain Courtois, Rik Daems, Sabine de Bethune, Alexander De Croo, Armand De Decker, Christine Defraigne, Francis Delpérée, Willy Demeyer, Guido De Padt, Gérard Deprez, Caroline Désir, André du Bus de Warnaffe, Jan Durnez, Dimitri Fourny, Cindy Franssen, Nele Lijnen, Paul Magnette, Philippe Mahoux, Richard Miller, Philippe Moureaux, Fatiha Saïdi, Louis Siquet, Martine Taelman, Muriel Targnion, Rik Torfs, Peter Van Rompuy, Fabienne Winckel, Olga Zrihen.
Tegen: Frank Boogaerts, Yves Buysse, Piet De Bruyn, Patrick De Groote, Bart De Wever, Filip Dewinter, Inge Faes, Liesbeth Homans, Louis Ide, Bart Laeremans, Lieve Maes, Danny Pieters, Elke Sleurs, Helga Stevens, Anke Van dermeersch, Karl Vanlouwe.
Onthoudingen: Bert Anciaux, Marcel Cheron, Zakia Khattabi, Jacky Morael, Claudia Niessen, Freya Piryns, Ludo Sannen, Guy Swennen, Marleen Temmerman, Cécile Thibaut, Mieke Vogels.

[602] Zie het Verslag namens de commissie voor de Justitie uitgebracht door mevrouw Sabien Lahaye-Battheu op 6 mei 2011 (DOC 53 1344/003).

619. Le projet sera transmis à la Chambre des représentants en vue de la sanction royale et la promulgation en date du 14 avril 2011. Il est ensuite soumis à la sanction royale puis publié au Moniteur en date le 6 mai 2011. Il entre en vigueur le 16 mai 2011.

620. Aucun amendement à la proposition de loi de Mme Christine Defraigne et consorts (Doc. n° 5-893) n'est adopté en séance plénière. La proposition de loi est adoptée. Présents: 61, Pour: 34, Contre: 16, Abstentions: 11.[601] Le projet de loi sera transmis à la Chambre des représentants.

13.3. ***Discussion et vote de la Loi réparatrice à la Chambre (26 avril 2011 – 30 juin 2011)***

621. Après sa transmission par le Sénat, le projet de Loi "modifiant les articles 216*bis* et 216*ter* du Code d'instruction criminelle et l'article 7 de la loi du 6 juin 2010 introduisant le Code pénal social", dite "Loi réparatrice", est examiné à la Chambre (numéro Doc 53-1344).

622. Le projet de loi fait l'objet, cette fois-ci, d'un examen par la commission de la Justice du 26 avril 2011[602].

623. Conformément à la procédure parlementaire bicamérale, c'est le ministre de la Justice qui présente et défend le texte adopté par le Sénat face aux membres de la Chambre.

[601] Pour: Marie Arena, Wouter Beke, François Bellot, Hassan Bousetta, Jacques Brotchi, Dirk Claes, Alain Courtois, Rik Daems, Sabine de Bethune, Alexander De Croo, Armand De Decker, Christine Defraigne, Francis Delpérée, Willy Demeyer, Guido De Padt, Gérard Deprez, Caroline Désir, André du Bus de Warnaffe, Jan Durnez, Dimitri Fourny, Cindy Franssen, Nele Lijnen, Paul Magnette, Philippe Mahoux, Richard Miller, Philippe Moureaux, Fatiha Saïdi, Louis Siquet, Martine Taelman, Muriel Targnion, Rik Torfs, Peter Van Rompuy, Fabienne Winckel, Olga Zrihen.
Contre: Frank Boogaerts, Yves Buysse, Piet De Bruyn, Patrick De Groote, Bart De Wever, Filip Dewinter, Inge Faes, Liesbeth Homans, Louis Ide, Bart Laeremans, Lieve Maes, Danny Pieters, Elke Sleurs, Helga Stevens, Anke Van dermeersch, Karl Vanlouwe.
Abstentions: Bert Anciaux, Marcel Cheron, Zakia Khattabi, Jacky Morael, Claudia Niessen, Freya Piryns, Ludo Sannen, Guy Swennen, Marleen Temmerman, Cécile Thibaut, Mieke Vogels.

[602] Voir rapport établi au nom de la Commission de la Justice par Mme Sabien Lahaye-Battheu, le 6 mai 2011 (DOC 53 1344/003).

624. De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) formuleert meteen een verzoek om hoorzittingen te organiseren met de actoren van Justitie, die ondertussen via een open brief[603] hebben gereageerd op de stemming in de Kamer over het principe van de minnelijke schikking in strafzaken. Hij formuleert tevens een verzoek om het advies in te winnen van de Raad van State.

625. Dit verzoek wordt gesteund door andere leden van de politieke fracties die niet verbonden zijn met de regering in lopende zaken (onder wie mevrouw Kristien Van Vaerenbergh, N-VA), maar wordt verworpen door mevrouw Carina Van Cauter (Open Vld) en door de heren Servais Verherstraeten (CD&V), Rachid Madrane (PS) en Christian Brotcorne (cdH), alsook door de minister van Justitie, die vindt dat de beperkte strekking van deze reparatiewet zulks niet rechtvaardigt en dat er al een voldoende uitvoerig debat heeft plaatsgevonden in het kader van de besprekingen in de Kamer en de Senaat over de wet houdende diverse bepalingen.

De heer Servais Verherstraeten wees tevens op het feit dat het wetsontwerp onverwijld moest worden aangenomen, opdat de tekst van de reparatiewet tegelijkertijd met de tekst die op die manier verbeterd diende te worden, in werking kon treden.[604].

626. Met 10 tegen 6 stemmen worden het verzoek om hoorzittingen te organiseren en het verzoek om de Raad Van State te raadplegen achtereenvolgens verworpen door de commissie voor de Justitie van de Kamer.

627. Tijdens de algemene bespreking worden door tegenstanders van de tekst de volgende argumenten naar voren geschoven:

— ze zien de minnelijke schikking in strafzaken als een knieval van Justitie voor een bepaalde vorm van criminaliteit;

— ze hekelen dit mechanisme, dat een soort van klassenjustitie creëert, waardoor wie de middelen heeft, kan ontsnappen aan een veroordeling;

[603] Open brief van 22 april 2011 aan de Kamer van volksvertegenwoordigers betreffende de uitbreiding van de minnelijke schikking in strafzaken, getekend door de heren Karel Van Cauwenberghe, voorzitter van de Vereniging van onderzoeksrechters, Hervé Louveaux, voorzitter van de *Association Syndicale des Magistrats*, Jean-Baptiste Andries, voorzitter van de *Union professionnelle de la magistrature* (UPM), Pierre Lefranc, voorzitter van Magistratuur & Maatschappij (M&M), en Christian Denoyelle, voorzitter van het Nationaal verbond van de magistraten van eerste aanleg.

[604] Verslag namens de Commissie voor de Justitie, uitgebracht door mevrouw Sabien Lahaye-Batteu, DOC 53 1344/003, p. 5.

624. Une demande d'auditions des acteurs de la Justice, qui ont entre-temps réagi par lettre ouverte[603] au vote par la Chambre du principe de la transaction pénale, ainsi que d'avis du Conseil d'État est d'emblée formulée par M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen).

625. Cette demande est soutenue par d'autres membres des groupes politiques qui ne sont pas associés dans le gouvernement en affaires courantes (dont Mme Kristien Van Vaerenbergh, N-VA) et, par contre, contredite par Mme Carina Van Cauter (Vld) ainsi que MM. Servais Verherstraeten (cd&V), Rachid Madrane (PS), Christian Brotcorne (cdH), ainsi que par le ministre de la Justice estimant que la portée limitée de cette "loi réparatrice" ne le justifie pas et qu'un débat suffisant a déjà eu lieu dans le cadre des discussions à la Chambre et au Sénat sur la Loi dispositions diverses.

M. Servais Verherstraeten a également souligné le fait que le projet de loi devait être adopté sans délai, de telle sorte que le texte de la loi de réparation puisse entrer en vigueur en même temps que le texte qui devait être corrigé de cette manière[604].

626. Par 10 voix contre 6, la demande d'organiser des auditions et la demande de consultation du Conseil d'État sont successivement rejetées par la commission de la Justice de la Chambre.

627. Dans le cadre du débat général, parmi les opposants du texte, plusieurs membres s'expriment pour:

— estimer que la transaction pénale équivalait à une capitulation de la Justice par rapport à une certaine forme de criminalité;

— dénoncer un mécanisme créant une forme de justice de classe, permettant à celles ou ceux qui en ont les moyens d'échapper à toute condamnation;

[603] Lettre ouverte à la Chambre des représentants au sujet de l'extension de la transaction en matière pénale, du 22 avril 2011, signée par MM. Karel Van Cauwenberghe, Président de l'Association des Juges d'instruction, Hervé Louveaux, Président de l'Association Syndicale des Magistrats, Jean-Baptiste Andries, Président de l'Union professionnelle de la magistrature (UPM), Pierre Lefranc, Président de Magistratuur & Maatschappij (M&M), Christian Denoyelle, Président de l'Union Nationale des Magistrats de première instance (UNM).

[604] Rapport fait au nom de la commission de la Justice, par Mme Sabien Lahaye-Batteu, DOC 53 1344/003, p. 5.

— ze stellen vast dat het om een buitengewoon snelle reparatiewet ging, die een tekst wijzigde die nog niet eens in het *Belgisch Staatsblad* was verschenen;

— ze voeren aan dat een zo fundamentele wijziging van de manier van recht spreken een veel systematischer en grondiger overleg met de actoren van de gerechtelijke wereld vereiste.

628. De minister van Justitie, de heer Stefaan De Clerck, en de heer Bart Van Humbeeck, medewerker van staatssecretaris Carl Devlies, nemen het op zich om de kritiek van de oppositie te weerleggen.

629. Amendementen worden ingediend door de heer Stefaan Van Hecke en mevrouw Juliette Boulet (Ecolo-Groen) om terug te keren naar de oorspronkelijke versie van het Wetboek van strafvordering, en door mevrouw Kristien Van Vaerenbergh (N-VA), om minnelijke schikking in strafzaken uit te sluiten wanneer het gaat om psychisch geweld. Ze worden door de leden van de meerderheid verworpen.

630. Het gehele, door de Senaat overgezonden wetsontwerp wordt uiteindelijk ongewijzigd aangenomen met 10 tegen 7 stemmen.

631. Het wetsontwerp wordt toegevoegd aan de agenda van de plenaire vergadering van 12 mei 2011.

632. Tijdens deze plenaire vergadering dient de heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) een verzoek om advies aan de Raad van State in. Dat wordt gesteund door meer dan 30 leden van de vergadering, namelijk zijn eigen fractie, de N-VA en de sp.a.

633. Verschillende leden nemen het woord om dit verzoek om advies te steunen: mevrouw Kristien Van Vaerenbergh (N-VA) en de heren Georges Gilkinet (Ecolo-Groen) en Dirk Van der Maelen (sp.a); namens de meerderheid wordt het verzoek echter verworpen door de heer Servais Verherstraeten (CD&V), die vindt dat het niet over het juiste onderwerp gaat (namelijk de wet houdende diverse bepalingen).

634. Uiteindelijk steunen 58 leden het verzoek om advies aan de Raad van State.

635. De voorzitter van de Kamer bezorgt de Raad van State op 16 mei 2011 een verzoek om advies, dat binnen vijf werkdagen dient te worden verleend.

636. In zijn advies nr. 49.702/2 van 23 mei 2011 oordeelt de Raad van State echter dat het verzoek om advies onontvankelijk is, aangezien de motivering

— constater qu'il s'agissait d'une loi réparatrice particulièrement rapide, modifiant un texte non-encore publié par le *Moniteur belge*;

— affirmer qu'une modification aussi fondamentale de la façon de rendre la Justice nécessitait une concertation beaucoup plus systématique et approfondie des acteurs du monde judiciaire.

628. C'est le ministre de la Justice et le collaborateur du secrétaire d'État Carl Devlies, M. Bart Van Humbeeck qui se chargent de répondre aux critiques de l'opposition.

629. Des amendements sont déposés par M. Stefaan Van Hecke et Mme Juliette Boulet (Ecolo-Groen) pour en revenir à la version originelle du Code d'Instruction Criminelle et par Mme Kristien Van Vaerenbergh (N-VA) pour empêcher toute transaction pénale en cas de violence psychique. Ils sont rejetés par les membres de la majorité.

630. *In fine*, l'ensemble du projet de loi, transmis par le Sénat, est adopté, sans modification, par 10 voix contre 7.

631. Le projet de loi est porté à l'ordre du jour de la séance plénière du 12 mai 2011.

632. Lors de celle-ci, M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) dépose une demande d'avis au Conseil d'État, soutenue par plus de 30 membres de l'assemblée, représentant outre son propre groupe la N-VA et le sp.a.

633. Plusieurs membres s'expriment pour soutenir cette demande d'avis: Mme Kristien Van Vaerenbergh (N-VA), MM. Georges Gilkinet (Ecolo-Groen) et Dirk Van der Maelen (sp.a), celle-ci étant contestée au nom de la majorité par M. Servais Verherstraeten (CD&V) estimant que la demande ne porte pas sur le bon objet (à savoir, la Loi Dispositions diverses).

634. 58 membres soutiennent *in fine* la demande d'avis au Conseil d'État.

635. Le président de la Chambre saisit le Conseil d'État, le 16 mai 2011, d'une demande d'avis à remettre dans un délai de cinq jours ouvrables.

636. Dans son avis n° 49.702/2 du 23 mai 2011, le Conseil d'État estime cependant la demande d'avis irrecevable, la motivation de l'urgence n'étant pas

van de urgentie niet aanvaardbaar is omdat de concrete elementen ter staving van de urgentie niet worden vermeld.[605]

637. De voorzitter van de Kamer bezorgt de Raad van State op 1 juni 2011 opnieuw een verzoek om advies, dat binnen vijf werkdagen dient te worden verleend en waarbij de urgentie ervan ditmaal correct wordt verantwoord.

638. In zijn advies nr. 49.792/2 van 7 juni 2011 stelt de Raad van State enkel een risico vast dat de tekst verkeerd wordt geïnterpreteerd. De wetgever wordt verzocht een en ander te verduidelijken[606].

639. De plenaire vergadering van de Kamer van 23 juni 2011 beslist de tekst terug te sturen naar de commissie voor de Justitie.

640. Het wetsontwerp wordt door de commissie voor de Justitie opnieuw behandeld op 28 juni 2011[607].

641. Amendementen worden ingediend door mevrouw Kristien Van Vaerenbergh (N-VA), met als doel gevolg te geven aan het advies van de Raad van State.

642. De minister van Justitie en de leden van de meerderheid wensen geen wijzigingen aan te brengen aan de oorspronkelijke tekst, omdat ze vinden dat, enerzijds, de bepalingen van de tekst voldoende duidelijk zijn of nader bepaald zullen kunnen worden middels een circulaire van de procureurs-generaal en, anderzijds, de dossiers geval per geval moeten kunnen worden beoordeeld.

643. Het gehele wetsontwerp wordt door de commissie voor de Justitie van de Kamer ongewijzigd aangenomen met 9 tegen 7 stemmen.

644. Het wetsontwerp wordt nog een laatste keer op de agenda geplaatst van de plenaire vergadering van 30 juni 2011, tijdens welke er zich geen nieuw debat ontspint. De reparatiewet wordt uiteindelijk aangenomen met 82 stemmen voor, 12 onthoudingen en 28 stemmen tegen[608].

[605] DOC 53 1344/004.
[606] DOC 53 1344/005.
[607] DOC 53 1344/007.
[608] *http://www.dekamer.be/doc/PCRI/html/53/ip042x.html.*

admissible en ce qu'elle n'énonçait pas les éléments concrets la justifiant.[605]

637. Le président de la Chambre saisit à nouveau le Conseil d'État, le 1er juin 2011, d'une demande d'avis à remettre dans un délai de cinq jours ouvrables, en justifiant cette fois correctement l'urgence de celle-ci.

638. Dans son avis n° 49.792/2 du 7 juin 2011, le Conseil d'État relève uniquement un risque de mauvaise interprétation du texte qu'il invite le législateur à préciser.[606]

639. La séance plénière de la Chambre du 23 juin décide de renvoyer le texte vers la commission de la Justice.

640. Le projet de loi fait l'objet d'un nouvel examen par la commission de la Justice, le 28 juin 2011[607].

641. Des amendements sont introduits par Mme Kristien Van Vaerenbergh (N-VA) dans l'objectif de répondre à l'avis du Conseil d'État.

642. Le ministre de la Justice et les membres de la majorité ne souhaitent pas apporter de modification au texte initial, estimant que, d'une part, les dispositions du texte sont suffisamment claires ou pourront être précisées via une circulaires des procureurs généraux, et que, d'autre part, les dossiers doivent pouvoir être évalués au cas par cas.

643. L'ensemble du projet de loi est adopté sans modification par la commission de la Justice de la Chambre par 9 voix contre 7.

644. Le projet de loi est porté une ultime fois à l'ordre du jour de la séance plénière du 30 juin 2011, au cours de laquelle elle ne suscite pas de nouveaux débats. La loi réparatrice est finalement adoptée par 82 voix pour, 12 abstentions et 28 voix contre[608].

[605] DOC 53 1344/004.
[606] DOC 53 1344/005.
[607] DOC 53 1344/007.
[608] *http://www.lachambre.be/doc/PCRI/html/53/ip042x.html.*

645. Ze wordt vervolgens op 11 juli 2011 aan de Koning ter bekrachtiging voorgelegd en daarna bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 1 augustus 2011. De wet treedt bijgevolg in werking op 11 augustus 2011[609].

[609] *http://www.ejustice.just.fgov.be/eli/loi/2011/07/11/2011009542/justel.*

645. Elle est ensuite soumise à la sanction royale en date du 11 juillet 2011, puis publiée au *belge* en date du 1er août 2011. Elle entre dès lors en vigueur le 11 août 2011[609].

[609] *http://www.ejustice.just.fgov.be/eli/loi/2011/07/11/2011009542/justel.*

II. — BEOORDELINGEN

1. Algemene beschouwing

646. De wet van 14 april 2011 werd goedgekeurd volgens de vigerende regels die toen van kracht waren, in een bicamerale procedure. Deze bicameraliteit beperkte de potentiële invloed van een parlementslid *ut singuli* des te meer, aangezien elk initiatief van zijnentwege kon worden geneutraliseerd in de andere assemblee.

Hoewel een parlementslid invloed kan hebben op de beslissing, is het dus niet bij machte in zijn eentje een wetgevingsinitiatief op te leggen. Ter zake is altijd een meerderheid vereist.

Bovendien kon in theorie de Senaat wetgevingsinitiatieven van de Kamer bijsturen. De Kamer had echter altijd het laatste woord. Omgekeerd en al evenzeer in theorie kon ook de Kamer wetgevingsinitiatieven van de Senaat verbeteren of tegenhouden.

Die amenderingscapaciteit was *de facto* echter heel beperkt in het raam van een "wetsontwerp houdende diverse bepalingen", met dermate veel verschillende onderwerpen en dermate veel artikelen dat de wijziging van één artikel zou leiden tot parlementair "gependel" en tot vertraging voor heel wat andere bepalingen die soms dringend zijn of op een moeilijk politiek compromis stoelen.

Meer, in ons parlementair stelsel wordt het vermogen van de parlementsleden om individueel en autonoom op te treden *de facto* beperkt door de akkoorden die de regering vooraf intern sluit.

647. Het is normaal dat parlementsleden of regeringsleden in contact treden met hun kiezers, met burgers, met belangenorganisaties,… Het gebeurt vaak dat deze burgers of organisaties problemen aankaarten bij parlementsleden of regeringsleden en dat zij vragen om voor de gestelde problemen een oplossing uit te werken. Parlementsleden en regeringsleden doen voor het uitwerken van mogelijke oplossingen voor de gestelde problemen een beroep op de expertise van partij-of kabinetsmedewerkers, professoren, organisaties, (externe) deskundigen ter zake, winnen adviezen in, … Het gebeurt dat particulieren, belangengroepen of organisaties reeds voorbereide wetswijzigingen aanreiken aan parlementsleden die, als ze ermee akkoord gaan, deze indienen als wetsvoorstel. Het is niet ongewoon dat deze mensen en/of organisaties vervolgens op de hoogte worden gehouden van evoluties in het wetgevend proces of dat ze informeren naar de stand van zaken van de door hen aangekaarte problemen.

II. — APPRÉCIATIONS

1. Observation générale

646. La loi du 14 avril 2011 a été adoptée selon les règles en vigueur à l'époque, selon une procédure bicamérale. Ce bicaméralisme limitait d'autant plus l'influence potentielle d'un parlementaire *ut singuli* que toute initiative de ce dernier peut être neutralisée dans l'autre assemblée.

S'il peut avoir une influence sur la décision, un parlementaire n'a donc pas le pouvoir d'imposer seul une initiative législative. Une majorité est toujours nécessaire.

De plus, le Sénat pouvait en théorie corriger des initiatives législatives de la Chambre. La Chambre avait toutefois toujours le dernier mot. A l'inverse et toujours en théorie, la Chambre pouvait également corriger ou bloquer des initiatives législatives du Sénat.

Cependant, cette capacité d'amendement était *de facto* particulièrement limitée dans le cadre de loi "portant des dispositions diverses", comprenant un grand nombre de sujets différents et un grand nombre d'articles, la modification d'un seul article ayant pour conséquence une navette parlementaire et le retardement d'une grand nombre d'autres dispositions, parfois urgentes ou fruit d'un délicat compromis politique.

Qui plus est, dans notre système parlementaire, la capacité d'intervention individuelle et autonome des députés est *de facto* limitée par les accords conclus en amont au sein du gouvernement.

647. Il est normal que les parlementaires ou les membres du gouvernement entrent en contact avec leurs électeurs, des citoyens, des groupes d'intérêts, … Il arrive fréquemment que ces citoyens ou groupes signalent des problèmes aux parlementaires ou aux membres du gouvernement et qu'ils leur demandent d'y trouver une solution. Afin de trouver des solutions possibles aux problèmes signalés, les parlementaires et les membres du gouvernement font appel à l'expertise de collaborateurs de parti ou de cabinet, de professeurs, d'organisations, d'experts (externes) en la matière, ils recueillent des avis, … Il arrive que des modifications législatives déjà préparées soient proposées par des particuliers, groupes d'intérêts ou organisations à des parlementaires qui, s'ils y adhèrent, les déposent comme proposition de loi. Il n'est pas inhabituel que ces personnes et/ou organisations soient ensuite informées des évolutions du processus législatif ou qu'elles se renseignent sur l'état d'avancement des problèmes qu'ils ont signalés.

648. Geregeld worden amendementen of wetteksten die op regeringsniveau werden voorbereid, bij de Kamer ingediend met de handtekening van parlementsleden van de meerderheid.

2. **Ontstaan van het concept "verruimde minnelijke schikking"**

649. De doorlooptijden van fiscale en financiële gerechtelijke dossiers waren in ons land bijzonder lang. In de onderzoekscommissie werd het verwoord als: "we werden met enorme kerkhoven van dossiers geconfronteerd". Het gaat vaak om complexe dossiers die het risico lopen op verjaring of waarvan het risico groot is dat de redelijke termijn wordt overschreden. Dat vormde voor leden van het openbaar ministerie trouwens een reden om een uitbreiding te eisen van de hun ter beschikking gestelde middelen om dergelijke feiten doeltreffend te kunnen bestrijden en, voor anderen, om een verruiming van de wetgeving betreffende de minnelijke schikking in strafzaken te vragen en daartoe teksten te bestuderen.

650. Verschillende personen en instanties tonen zich in de periode 2006-2009 voorstander van een verruiming van de mogelijkheden van het openbaar ministerie om een minnelijke schikking in strafzaken te kunnen treffen. Het gaat meer bepaald om politieke partijen, leden van het openbaar ministerie en sectororganisaties. In concreto wordt de denkpistes in de richting van de verruiming vermeld in het CD&V verkiezingsprogramma van 2007, toont het parket-generaal van Antwerpen (de heer Yves Liégeois) zich een voorstander bij de parlementaire bespreking van de Grote Franchimont in 2006, het Memorandum van het openbaar ministerie van mei 2007, en neemt het AWDC de verruiming op in het memorandum van juni 2007 gericht aan de politieke partijen met het oog op een regeringsvorming. In de beleidsnota van minister van Justitie Jo Vandeurzen van 5 november 2008 wordt een afzonderlijke titel m.b.t. de uitbreiding van de mogelijkheden tot minnelijke schikking opgenomen.

3. **Politieke besluitvorming**

651. Er werd geen compleet nieuw juridisch concept ingevoerd. Wel werd verder gewerkt op reeds bestaande wetgeving (artikel 216 en 216*bis* van het Wetboek van Strafvordering) vanuit de invalshoek van een uitbreiding van het materiële en procedurele toepassingsgebied.

652. De onderzoekscommissie stelt vast dat in 2008-2009, in drie verschillende werkgroepen voorstellen worden uitgewerkt om artikel 216*bis* Sv. aan te

648. Il arrive fréquemment que des amendements et des textes de loi, qui ont été préparés au niveau gouvernemental, soient soumis à la Chambre sous la signature de parlementaires de la majorité.

2. **Apparition du concept de "'transaction élargie"'**

649. Les délais de traitement des dossiers judiciaires fiscaux ou financiers étaient particulièrement longs dans notre pays, ce qui a été formulé comme suit à la commission d'enquête: "nous avons été confrontés à une quantité énorme de dossiers en souffrance". Il s'agit souvent de dossiers complexes menacés de prescription ou dont le délai raisonnable risque fort d'être dépassé. C'était d'ailleurs une raison pour laquelle des membres du ministère public réclamaient une augmentation des moyens mis à leur disposition pour lutter efficacement contre ce type de phénomène et pour laquelle d'autres souhaitaient un élargissement de la législation relative à la transaction pénale et examinaient des textes à cet effet.

650. Au cours de la période 2006-2009, différentes personnes et instances défendent l'idée d'un élargissement des possibilités dont dispose le ministère public pour conclure une transaction pénale. Il s'agit plus particulièrement de partis politiques, de membres du ministère public et d'organisations sectorielles. Plus concrètement, les pistes de réflexion visant l'élargissement figurent dans le programme électoral du CD&V de 2007, le parquet général d'Anvers (M. Yves Liégeois) y est favorable lors de la discussion parlementaire du Grand Franchimont en 2006 et dans le Mémorandum du ministère public de mai 2007 et l'AWDC mentionne l'élargissement dans le mémorandum de juin 2007 adressé aux partis politiques en vue de la formation d'un gouvernement. Un titre distinct relatif à l'extension des possibilités d'accord à l'amiable et de transaction par le ministère public est inséré dans la note de politique générale du ministre de la Justice Jo Vandeurzen du 5 novembre 2008.

3. **Prise de décision politique**

651. Aucun nouveau concept juridique n'a été élaboré. En revanche, la législation existante (articles 216 et 216*bis* du Code d'instruction criminelle) a été développée dans une optique d'élargissement de son champ d'application matériel et procédural.

652. La commission d'enquête constate qu'en 2008-2009, des propositions visant à adapter l'article 216*bis* du Code d'instruction criminelle sont

passen. Het gaat om het lokaal overleg in Antwerpen, de werkgroep minnelijke schikking in het kader van het Actieplan 2008-2009 van het College voor de Strijd tegen de Sociale en Fiscale Fraude en ten slotte het openbaar ministerie (Expertisenetwerk Strafrechtspleging). De commissie concludeert hieruit dat de vraag naar een verruiming van de minnelijke schikking binnen verschillende instanties van het openbaar ministerie leefde.

653. Tijdens het lokaal overleg in Antwerpen krijgt de heer Raf Verstraeten de opdracht een nota op te stellen m.b.t. de verruimde minnelijke schikking. Ook tijdens de werkgroep Minnelijke Schikking in het kader van het Actieplan 2008-2009 werd deze nota van de heer Raf Verstraeten besproken. Ook andere teksten kwamen aan bod. De meeste leden van deze werkgroep Minnelijke Schikking zijn niet op de hoogte dat de heer Raf Verstraeten aan het lokaal overleg in Antwerpen deelneemt als raadsman voor het AWDC. De onderzoekscommissie oordeelt dat hij onvoldoende transparantie aan de dag heeft gelegd.

654. De commissie stelt vast dat de eindtekst die als basis heeft gediend voor het voorontwerp van wet tot wijziging van de verruimde minnelijke schikking in strafzaken het resultaat is van een lange denkoefening (waaraan verschillende actoren hebben deelgenomen) die in 2009 uiteindelijk werd goedgekeurd door het College van procureurs-generaal.

655. De aanpassing van artikel 216*bis* Sv. door de wet van 14 april 2011 heeft een algemeen toepassingsgebied. De toepassing ervan slaat niet op een sector of een individueel dossier. Voorts kan de procureur des Konings eigenmachtig over de toepassing ervan beslissen. Ten slotte houdt die aanpassing een mogelijkheid, maar geen verplichting in om er gebruik van te maken; die mogelijkheid komt bovenop de diverse wijzen om geschillen te beslechten.

656. Tijdens de hoorzittingen in de Kamercommissie voor de Financiën en de Begroting rond het bankgeheim suggereert de heer Axel Haelterman op 8 december 2010 om de dossiers bankgeheim en minnelijke schikking aan elkaar te verbinden. Hij had dit idee reeds eerder geopperd aan de diamantsector in november 2010. De heer Haelterman werd in de commissie voor de Financiën en de Begroting uitgenodigd als expert over het bankgeheim. Het is onduidelijk of de heer Axel Haelterman dit idee oppert in het Parlement als deskundige of als raadsheer voor het AWDC. Door zijn dubbele hoedanigheid niet te vermelden, heeft hij onvoldoende transparantie aan de dag gelegd.

développées dans trois groupes de travail différents. Il s'agit de la concertation locale à Anvers, du groupe de travail Transaction pénale dans le cadre du Plan d'action 2008-2009 du Collège pour la lutte contre la fraude fiscale et sociale et du ministère public (réseau d'expertise Procédure pénale). La commission en conclut qu'il existait une véritable demande d'élargissement de la transaction pénale au sein de différentes instances du ministère public.

653. Lors de la concertation locale à Anvers, M. Raf Verstraeten est chargé de rédiger la note relative à la transaction pénale élargie. Cette note de M. Raf Verstraeten a également été examinée au sein du groupe de travail Transaction pénale dans le cadre du Plan d'action 2008-2009. D'autres textes ont également été abordés. La plupart des membres de ce groupe de travail Transaction pénale ignorent que M. Raf Verstraeten participe à la concertation locale à Anvers en tant que conseil de l'AWDC. La commission d'enquête estime qu'il n'a pas fait preuve de suffisamment de transparence.

654. La commission constate que le texte final qui a servi de base pour rédiger l'avant-projet de loi modifiant la transaction pénale élargie est le résultat d'une longue réflexion, (à laquelle différents acteurs ont travaillé), avalisée, en définitive, par le Collège des procureurs généraux en 2009.

655. L'article 216*bis* du Code d'instruction criminelle tel que modifié par la loi du 14 avril 2011 a un champ d'application général. Son application ne concerne pas un secteur ou un dossier particulier. Par ailleurs, son application revient à la discrétion du procureur du Roi. Enfin, il s'agit d'une option – pas d'obligation d'y recourir – qui s'ajoute à la panoplie des possibilités de règlement des conflits.

656. Le 8 décembre 2010, au cours des auditions organisées à la Chambre en commission des Finances et du Budget sur le secret bancaire, M. Axel Haelterman suggère de lier les dossiers relatifs au secret bancaire et à la transaction. Il avait déjà fait part de cette idée au secteur diamantaire en novembre 2010. M. Haelterman a été invité en commission des Finances et du Budget en sa qualité d'expert sur le secret bancaire. On ne sait pas clairement si M. Haelterman soumet cette idée au Parlement en tant qu'expert ou en tant que conseiller auprès de l'AWDC. En ne précisant pas son double statut, il n'a pas fait preuve de suffisamment de transparence.

657. Op basis van de hoorzittingen alsook mails en nota's die destijds door de verschillende adviseurs van de fracties en kabinetten werden opgesteld (zie vaststellingen nrs. 489-524), is de commissie van oordeel dat de koppeling, op 31 januari 2011, van de opheffing van het bankgeheim aan de minnelijke schikking in strafzaken een klassiek geval van politieke koppeling is. De commissie beschikt niet over elementen die aantonen dat de koppeling zou hebben plaatsgevonden met het oog op een minnelijke schikking in een hangend, specifiek strafrechtelijk dossier (gerechtelijk dossier van de heer Patokh Chodiev en consoorten).

658. De onderzoekscommissie oordeelt dat uit geen enkele vaststelling blijkt dat de contacten tussen de minister van Justitie, de heer De Clerck en de heer Armand De Decker en tussen de heer De Decker en twee leden van het kabinet van de minister van Justitie het wetgevend proces hebben beïnvloed.

659. Uit onderzoek van het dossier blijkt dat de wet betreffende de minnelijke schikking in strafzaken naar de vorm tot stand is gekomen overeenkomstig de voorwaarden die de Grondwet bepaalt. De commissie heeft vastgesteld dat in dit dossier de actoren van de wetgevende macht zijn opgetreden, te weten de ministers, de leden van hun kabinet, de parlementsleden en hun medewerkers. Dat optreden gebeurt in interkabinettenvergaderingen, of ontmoetingen tussen parlementsleden en kabinetsleden.

De commissie is van oordeel dat die praktijken stroken met wat politiek gebruikelijk is en bijdragen tot de goede werking van de Staat.

660. Het wetgevingsproces is ingewikkelder geworden sinds de beginselen met betrekking tot de totstandkoming van de wetten werden opgenomen in de Grondwet en in de reglementen van de assemblees. Heel wat instellingen, groeperingen en individuen treden op bij pre-legislatieve werkzaamheden. Zij doen dat openlijk dan wel meer vertrouwelijk, op eigen initiatief of omdat ze door anderen in de arm worden genomen.

Tijdens het parlementair debat is niet elk parlementslid noodzakelijk op de hoogte van deze pre-legislatieve werkzaamheden.

4. **De deskundigen – genodigde hoorzittingen**

661. De heer Raf Verstraeten is aanwezig bij de vergadering van het expertisenetwerk Strafrechtspleging op 22 januari 2009 als deskundige. Bij de uittekening van het expertisenetwerk is er uitdrukkelijk in voorzien dat men ook derden die een zekere expertise kunnen

657. Sur base des auditions ainsi que des mails et notes établis à l'époque par les différents conseillers des groupes et cabinets politiques (*cf.* constatations n°s 489-524), la commission estime que le couplage réalisé le 31 janvier 2011 entre la levée du secret bancaire et la transaction pénale est un couplage politique classique. La commission ne dispose pas d'éléments qui établiraient que ce couplage s'est opéré dans l'intention de voir une transaction pénale s'appliquer à un dossier judiciaire spécifique pendant (dossier judiciaire de M. Patokh Chodiev et consorts).

658. La commission d'enquête estime qu'il ne ressort d'aucune constatation que les contacts entre le ministre de la Justice, M. De Clerck, et M. Armand de Decker et entre M. Dedecker et deux membres du cabinet du ministre de la Justice ont influencé le processus législatif.

659. L'examen du dossier révèle que l'élaboration de la loi relative à la transaction pénale s'est faite dans les conditions de forme prévues par la Constitution. La commission a constaté les interventions des acteurs du pouvoir législatif – à savoir les ministres, les membres de leur cabinet, les parlementaires et leurs collaborateurs. Cette action prend la forme de réunions inter cabinets, ou de rencontres entre parlementaires et membres de cabinet.

La commission estime que ces pratiques sont conformes à l'usage politique et contribuent au bon fonctionnement de l'État.

660. Le processus de confection de la loi s'est complexifié depuis le moment où ses principes d'élaboration ont été inscrits dans la Constitution et dans les règlements d'assemblée. Un ensemble d'institutions, de groupes et de personnes s'immiscent dans les opérations pré-législatives. Elles le font à visage découvert ou de manière plus confidentielle, d'initiative ou parce qu'elles sont consultées.

Pendant le débat parlementaire, chaque député n'est pas nécessairement au courant de ces opérations pré-législatives.

4. **Les experts – Invités aux auditions**

661. M. Raf Verstraeten participe en tant qu'expert à la réunion du réseau d'expertise Procédure pénale le 22 janvier 2009. Lors de la constitution du réseau d'expertise, il a été expressément prévu de pouvoir y associer des tiers susceptibles d'apporter une

meebrengen daarbij kan betrekken wanneer de materie daartoe aanleiding zou geven. De heer Raf Verstraeten factureert zijn aanwezigheid aan het AWDC. De heer Raf Verstraeten heeft onvoldoende transparantie aan de dag gelegd door niet te melden dat hij voor deze vergadering door het AWDC werd betaald.

662. Tijdens de hoorzittingen in de Senaatscommissie Justitie worden o.m. de heren Axel Haelterman en Raf Verstraeten gehoord als deskundigen. De onderzoekscommissie stelt vast dat de heren Axel Haelterman en Raf Verstraeten deze hoorzitting factureerden aan AWDC.

663. De heer Raf Verstraeten en de heer Axel Haelterman hebben onvoldoende transparantie aan de dag gelegd door ten aanzien van de senatoren te verhullen dat zij zich in een belangenconflict bevonden. Zij hebben onvoldoende transparantie aan de dag gelegd door niet te melden dat zij voor deze vergadering door het AWDC werden betaald.

664. Het Parlement is niet op de hoogte of er een belangenconflict is tussen de verschillende activiteiten van de deskundige: zo kan hij bijvoorbeeld hoogleraar zijn aan een universiteit, en tegelijk advocaat en lobbyist. Het Parlement is ook niet altijd op de hoogte of de deskundige voor dat optreden wordt vergoed door enige opdrachtgever.

665. De commissie is van oordeel dat dergelijke situaties de rol van de deskundigen alsook de parlementaire werkzaamheden in een slecht daglicht kan plaatsen.

5. **Lobbying**

666. Weliswaar ijverde het AWDC voor een uitbreiding van de wet op de “verruimde minnelijke schikking”, maar de onderzoekscommissie stelt vast dat het AWDC het wetgevend proces in 2011 niet heeft beïnvloed.

6. **Het wetgevend proces**

667. Toen het amendement over de verruimde minnelijke schikking in strafzaken op 2 maart 2011 werd besproken in de commissie voor de Financiën en de Begroting van de Kamer van volksvertegenwoordigers, hebben de meeste commissieleden geweigerd dat de commissie voor de Justitie om advies zou worden gevraagd. Hoewel die weigering niet in strijd was met het Kamerreglement en was ingegeven door de wil het hele wetsontwerp houdende diverse bepalingen geen vertraging te doen oplopen, was het niet verstandig

certaine expertise lorsque la matière l’exigerait. M. Raf Verstraeten facture sa participation à l’AWDC. M. Raf Verstraeten a manqué de transparence en omettant de mentionner qu’il était rémunéré par l’AWDC pour cette réunion.

662. Lors des auditions en commission de la Justice du Sénat, MM. Axel Haelterman et Raf Verstraeten ont notamment été entendus en qualité d’experts. La commission d’enquête constate que ces derniers ont facturé ces auditions à l’AWDC.

663. M. Raf Verstraeten et M. Axel Haelterman ont manqué de transparence en dissimulant aux sénateurs le fait qu’ils étaient dans une situation de conflit d’intérêts. Ils ont manqué de transparence en omettant de mentionner qu’ils étaient rémunérés par l’AWDC pour cette réunion.

664. Le Parlement n’est pas toujours au courant qu’il existe un conflit d’intérêts entre les différentes activités de l’expert qui peut, par exemple, cumuler les qualités de professeur d’université, d’avocat et de lobbyiste. Le Parlement n’est pas toujours au courant du fait que l’expert est rénuméré à ce moment par l’un ou l’autre mandant.

665. La commission estime que ces situations peuvent jeter un discrédit sur le rôle des experts et sur les travaux parlementaires.

5. **Lobbying**

666. Même si l’AWDC œuvrait en faveur d’une extension de la loi sur la “transaction pénale élargie”, la commission d’enquête constate qu’elle n’a pas influencé le processus législatif en 2011.

6. **Le processus législatif**

667. Lors de l’examen de l’amendement relatif à la transaction pénale élargie en commission des Finances et du Budget de la Chambre des représentants le 2 mars 2011, la majorité des membres de la commission a refusé qu’un avis soit demandé à la commission de la Justice. Bien que ce refus ne soit pas irrégulier au regard du règlement de la Chambre et ait été dicté par la volonté de ne pas ralentir le projet portant des dispositions diverses dans son ensemble, la commission estime qu’il n’était guère judicieux de se priver ainsi de

om aldus voorbij te gaan aan de deskundigheid van de leden van de commissie voor de Justitie van de Kamer van volksvertegenwoordigers.

668. Na de stemming in de Kamer wordt het wetsontwerp houdende diverse bepalingen geëvoceerd door de Senaat. De bepalingen in verband met de verruimde minnelijke schikking worden in de Senaat toegewezen aan de commissie voor de Justitie, waar een grondig publiek debat gevoerd wordt, onder meer met hoorzittingen.

669. De onderzoekscommissie heeft vastgesteld dat de wijze waarop de tekst in de Kamer en in de Senaat werd besproken niet in strijd was met het reglement van elk van beide Kamers. Dat de bespreking snel werd gevoerd, hangt samen met het feit dat de bepaling een onderdeel was van een wet houdende diverse bepalingen die spoedig daarna in werking moest treden.

670. De wetgevingspraktijk waarbij talrijke onderwerpen, zonder onderling verband met elkaar, worden gebundeld in zogeheten wetsontwerpen "houdende diverse bepalingen", kan de kwaliteit van het wetgevend werk van de Kamer van volksvertegenwoordigers schaden, aangezien die ontworpen bepalingen – vaak wegens tijdsgebrek – niet elk grondig kunnen worden onderzocht.

7. **Transparantie en deontologie**

671. De heer Armand De Decker heeft van zijn positie van ondervoorzitter van de Senaat gebruik gemaakt om er voordeel uit te puren voor zijn werkzaamheden als advocaat. Dat was het geval toen hij de toenmalige minister van Justitie, de heer Stefaan De Clerck, zowel thuis als op diens kabinet heeft bezocht, zonder op voorhand te melden dat hij optrad namens de heren Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch.

672. De heer Armand De Decker behoorde tot het advocatenteam van de heer Patokh Chodiev en consoorten. Niettemin participeerde hij, zonder melding te maken van enig belangenconflict aan het wetgevend werk dat heeft geleid tot de aanneming van het beginsel van de minnelijke schikking in strafzaken en tot de aanneming van de reparatiewet.

l'expertise des membres de la commission de la Justice de la Chambre des représentants.

668. Après le vote à la Chambre, le projet de loi portant des dispositions diverses a été évoqué par le Sénat. Les dispositions relatives à la transaction pénale élargie ont été attribuées à la commission de la Justice du Sénat, où elles ont fait l'objet d'un débat approfondi qui a notamment été alimenté par des auditions.

669. La commission d'enquête a constaté que la manière dont le texte a été examiné tant à la Chambre qu'au Sénat n'est pas contraire au règlement des deux chambres. La rapidité de l'examen est inhérente au fait que la disposition était comprise dans une loi portant des dispositions diverses devant entrer rapidement en application.

670. La pratique législative consistant à agréger de nombreux sujets, sans liens entre eux, au sein de projets de loi "portant des dispositions diverses" nuit à la qualité du travail législatif de la Chambre des représentants dans la mesure où elle ne permet pas, souvent faute de temps, un examen approfondi de chacune des dispositions en projet.

7. **Transparence et déontologie**

671. M. Armand De Decker a profité de son statut de vice-président du Sénat afin d'obtenir des avantages dans l'exercice de sa profession d'avocat. Ce fut le cas lorsqu'il s'est rendu au domicile et au cabinet du ministre de la justice de l'époque, M. Stefaan De Clerck, sans annoncer au préalable qu'il agissait pour le compte de MM. Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov et Alexandre Machkevitch.

672. En dépit d'un conflit d'intérêts, M. Armand De Decker, tout en faisant partie de l'équipe d'avocats de M. Patokh Chodiev et consorts, a participé, sans signaler un tel conflit d'intérêts, au travail législatif qui a conduit à l'adoption du principe de la transaction pénale amiable et à l'adoption de la Loi réparatrice.

III. — AANBEVELINGEN

De werkzaamheden van deze onderzoekscommissie werden doorkruist door de werkzaamheden van de Werkgroep Politieke Vernieuwing die haar werkzaamheden met het verslag van 18 juli 2017 heeft beëindigd (DOC 54 2584/001). De werkzaamheden van deze werkgroep werden beperkt tot de bevoegdheden van de Kamer van volksvertegenwoordigers. De conclusies van deze werkgroep kunnen vooral op dat niveau verder worden uitgevoerd en in wetteksten worden omgezet.

1. Transparantie – deontologie

673. Artikel 163*bis*, eerste lid, van het Reglement van de Kamer van volksvertegenwoordigers bepaalt het volgende: "Ieder Kamerlid verbindt zich ertoe de bij dit Reglement gevoegde deontologische code van de leden van de Kamer van vertegenwoordigers in acht te nemen"[610]. De verplichtingen die zijn ingeschreven in die deontologische code (aangenomen tijdens de plenaire vergadering van 19 december 2013) en in het bijzonder de "algemene beginselen" ervan zouden beter bekend moeten worden gemaakt. Het betreft in het bijzonder artikel 3 ("De Kamerleden mogen hun titel of hun voorrechten niet gebruiken voor andere doeleinden dan die welke verband houden met de uitoefening van hun mandaat. Zij mogen zich, noch in de uitoefening van hun ambt, noch daarbuiten, voordoen als een ombuds- of een klachtendienst.") en artikel 4 ("Bij hun betogen in en buiten het Parlement en in hun contacten met individuen, groepen en instellingen geven de Kamerleden voorrang aan het algemeen belang boven de particularistische belangen"). Die voorschriften werden opgenomen in het wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 6 januari 2014 houdende oprichting van een Federale Deontologische Commissie om er de Deontologische Code voor de openbare mandatarissen in te voegen (DOC 54 2098/001).

2. Wetgevende procedure

674. De onderzoekscommissie beveelt aan dat het Reglement van de Kamer van volksvertegenwoordigers wordt gewijzigd zodat op verzoek van een derde van de aanwezige leden aan de bevoegde commissie wordt gevraagd een advies uit te brengen over alle amendementen met een andere dan een louter technische draagwijdte.

610 "Voor de toepassing van deze code worden met de handelingen die door de Kamerleden worden verricht, gelijkgesteld de handelingen die in hun naam worden gesteld door hun persoonlijke medewerkers, door medewerkers van hun fractie of door derden die voor hun rekening handelen." (art. 1).

III. — RECOMMANDATIONS

Les travaux de la présente commission d'enquête ont été concommittans à ceux du groupe de travail Renouveau politique qui a déposé son rapport le 18 juillet 2017 (DOC 54 2584/001). Les travaux de ce groupe de travail étaient limités aux compétences de la Chambre des représentants. Ses conclusions peuvent être principalement exécutées à ce niveau et être transposées en textes législatifs.

1. Transparence – déontologie

673. L'article 163*bis*, alinéa 1er, du Règlement de la Chambre des représentants prescrit que "chaque membre de la Chambre s'engage à respecter le Code de déontologie des membres de la Chambre des représentants annexé au présent règlement".[610] Il y aurait lieu de donner une meilleure diffusion aux obligations inscrites dans ledit Code (adopté en séance plénière le 19 décembre 2013) et spécialement à ses "principes généraux". L'on cite, en particulier, l'article 3 ("Les membres de la Chambre ne peuvent faire usage de leur titre ou de leurs prérogatives à d'autres fins que celles liées à l'exercice de leur mandat. Ils ne peuvent se présenter, ni dans l'exercice de leur fonction ni en dehors de celui-ci, comme un service de médiation ou comme un service de plainte") et l'article 4 ("Lors de leurs interventions au sein du Parlement et en dehors de celui-ci, ainsi que dans leurs contacts avec des citoyens, des groupes et des institutions, les membres de la Chambre donnent priorité à l'intérêt général sur les intérêts particuliers"). Ces prescriptions ont été reprises dans la proposition de loi portant modification de la loi du 6 janvier 2014 portant création d'une Commission fédérale de déontologie en vue d'y insérer le Code de déontologie des mandataires publics (DOC 54 2098/001).

2. Procédure législative

674. La commission d'enquête recommande de modifier le règlement de la Chambre afin qu'un avis sur tout amendement dont la portée est autre qu'uniquement technique soit demandé à la commission compétente à la demande d'un tiers des membres présents.

610 "Pour l'application du présent code, sont assimilés à des actes accomplis par les membres de la Chambre, les actes accomplis en leur nom par leurs collaborateurs personnels, des collaborateurs de leur groupe politique ou des tiers agissant pour leur compte." (art. 1er).

675. Uit het oogpunt van de behandeling van de wetgevende teksten, beveelt de onderzoekscommissie aan dat iedere deskundige die door een onderzoekscommissie wordt uitgenodigd, een verklaring op erewoord aflegt met betrekking tot de belangen die hij vertegenwoordigt en de hoedanigheid waarin hij het woord neemt.

3. **Lobbying**

676. Ten aanzien van professionele lobbyisten heeft de Werkgroep Politieke Vernieuwing van de Kamer een consensus bereikt over de drie volgende punten:

1. Het invoeren van een (kosten)efficiënt en haalbaar lobbyregister, en dit minstens voor de Kamer van volksvertegenwoordigers en de Senaat. Verschillende andere lidstaten van de EU kennen immers reeds een dergelijke regeling. Het lobbyregister is openbaar, wordt gepubliceerd op een specifieke website en wordt beheerd door een daartoe aangestelde dienst. Het is wenselijk om dezelfde zes categorieën te gebruiken als in het Europese Parlement. Het lobbyregister bevat, naast de persoonlijke identificatiegegevens van de lobbyist in kwestie, in geval van een onderneming/ instelling/ organisatie:

• Naam
• Rechtsvorm
• Maatschappelijke zetel
• Telefoonnummer
• E-mailadres
• Ondernemingsnummer
• Doel van de onderneming
• Naam van de cliënten die door deze onderneming/ instelling/organisatie vertegenwoordigd worden

Het Parlement maakt elk jaar een evaluatie van de werking van het lobbyregister en publiceert haar bevindingen en aanbevelingen hierover.

2. Er komt een gedragscode voor lobbyisten. De ondertekening van het lobbyregister houdt automatisch ook de erkenning van de gedragscode in.

Wat de inhoud van de gedragscode betreft, kan inspiratie gehaald worden uit *best practices* uit het buitenland.

De gedragscode omvat een klachten- en sanctieprocedure in geval van niet-naleving van deze code.

675. D'un point de vue du traitement des textes législatifs, la commission d'enquête recommande que chaque expert invité par une Commission d'enquête fasse une déclaration sur l'honneur quant aux intérêts qu'il représente et au titre avec lequel il s'exprime.

3. **Lobbyisme**

676. Vis-à-vis des lobbyistes professionnels, le groupe de travail Renouveau politique de la Chambre est parvenu à un consensus sur les trois points suivants:

1. Il est prévu d'instaurer un registre des lobbies efficace (en termes de coût) et praticable, et ce, au moins pour la Chambre des représentants et le Sénat. Plusieurs autres États membres de l'Union européenne disposent déjà d'un tel dispositif. Le registre des lobbies est public, il est publié sur un site internet spécifique et est géré par un service désigné à cette fin. Il est souhaitable d'utiliser les mêmes six catégories que celles utilisées au Parlement européen. Le registre des lobbies contient, outre les coordonnées personnelles du lobbyiste en question, lorsqu'il s'agit d'une entreprise/ institution/organisation:

• Le nom
• La forme juridique
• L'adresse du siège social
• Le numéro de téléphone
• L'adresse électronique
• Le numéro d'entreprise
• L'objet de l'entreprise
• Le nom des clients qui sont représentés par cette entreprise/institution/organisation

Le Parlement évaluera chaque année le fonctionnement du registre des lobbies et il publiera ses constatations et recommandations en la matière.

2. Il est prévu de créer un code de bonne conduite pour les lobbyistes. La signature du registre des lobbies entraînera automatiquement l'adhésion au code de bonne conduite.

Pour ce qui est du contenu de ce code, on pourrait s'inspirer des bonnes pratiques développées à l'étranger.

Le code de bonne conduite prévoira une procédure de plainte et de sanction applicable en cas de non-respect de ses dispositions.

In geval van wijzigingen aan de gedragscode, is een nieuwe handtekening in het lobbyregister vereist.

Het Parlement maakt elk jaar een evaluatie van de gedragscode en publiceert haar bevindingen en aanbevelingen hierover.

3. De invoering van de lobbyparagraaf wordt op zijn haalbaarheid onderzocht. Dit houdt in dat de indieners van een wetsvoorstel of wetsontwerp in de toelichting aangeven bij welke organisaties advies werd ingewonnen bij de voorbereiding ("voetafdruk van de wetgeving").

677. De onderzoekscommissie verheugt zich over de conclusie nr. 14 van de Werkgroep Politieke Vernieuwing dd. 18 juli 2017 (zie DOC 54 2584/001, p. 9) die deels uitvoering geeft aan bovenstaande aanbeveling nr. 673 door infosessies te organiseren over de parlementaire deontologie, na de eedaflegging van nieuwe Kamerleden, maar ook op regelmatige basis in de loop van de legislatuur. De onderzoekscommissie roept de Kamer op om deze infosessies zo snel mogelijk op te starten.

4. **De deskundigen – genodigden hoorzittingen**

678. Sprekers die worden gehoord in een commissie, naar aanleiding van de behandeling van een bepaald wetgevend initiatief, en die van mening zijn dat zij in meer of mindere mate – al dan niet kosteloos – eerder wetgevend initiatief binnen hetzelfde domein hebben beïnvloed, melden dit voorafgaand schriftelijk aan de voorzitter van de commissie.

Indien de uitgenodigde spreker vergoed wordt voor zijn aanwezigheid in het Parlement, dan maakt hij melding van de persoon of organisatie door wie hij vergoed wordt.

De diensten van de Kamer zullen de sprekers hierover informeren bij de uitnodiging.

679. De onderzoekscommissie verheugt zich over de conclusie nr. 13 van de Werkgroep Politieke Vernieuwing dd. 18 juli 2017 (zie DOC 54 2584/001, p. 9) om bij elke hoorzitting in het Parlement de sprekers te vragen om duidelijk te vermelden (1) of men ook nog in een andere hoedanigheid betrokken is (geweest) bij de voorliggende wetgeving en (2) of men betaald wordt voor de bijdrage aan de hoorzitting en in voorkomend geval door welke instantie. De onderzoekscommissie roept het Parlement op om het wetsvoorstel DOC 54 2818/001 tot uitvoering van deze conclusie zo snel mogelijk goed te keuren.

Si des modifications sont apportées au code de bonne conduite, une nouvelle signature du registre des lobbies sera requise.

Le Parlement évaluera chaque année le code de bonne conduite et il publiera ses constatations et recommandations en la matière.

3. Il est procédé à une analyse de faisabilité de l'introduction du paragraphe sur le lobbyisme. L'idée du paragraphe sur le lobbyisme implique que les auteurs d'une proposition de loi ou d'un projet de loi indiquent dans les développements ou l'exposé des motifs les organisations dont ils ont demandé l'avis lors de l'élaboration de leur texte ("empreinte législative").

677. La commission d'enquête se félicite de la conclusion n° 14 du groupe de travail Renouveau politique du 18 juillet 2017 (voir DOC n° 54 2584/001, p. 9), qui met partiellement en œuvre la recommandation n° 673 ci-dessus en organisant des séances d'information sur la déontologie parlementaire, après la prestation de serment des nouveaux députés, mais aussi de manière régulière au cours de la législature. La commission d'enquête invite la Chambre des représentants à entamer ces séances d'information le plus rapidement possible.

4. **Les auditions des experts – invités**

678. Les orateurs entendus en commission, dans le cadre de l'examen d'une initiative législative donnée, qui estiment avoir influencé – gratuitement ou non – à des degrés divers une initiative législative antérieure prise dans le même domaine, le signalent préalablement par écrit au président de la commission.

Si l'orateur invité est rémunéré pour sa présence au parlement, il fait état de la personne ou de l'organisation qui le rémunère.

Les services de la Chambre informeront les orateurs à ce propos lors de l'invitation.

679. La commission d'enquête se félicite de la conclusion n° 13 du groupe de travail Renouveau politique du 18 juillet 2017 (voir DOC 54 2584/001, p. 9) de demander, pour chaque audition au Parlement, aux orateurs d'indiquer clairement (1) s'ils sont ou ont été impliqués en toute autre qualité dans la législation à l'examen et (2) s'ils sont rémunérés pour leur contribution à l'audition et, le cas échéant, par quelle instance. La commission d'enquête invite le Parlement à adopter dans les meilleurs délais la proposition de loi DOC 54 2818/001 mettant en œuvre cette conclusion.

LUIK II*BIS*.

ONTSTAAN VAN HET ADVOCATENTEAM VAN DE HEER PATOKH CHODIEV IN OPDRACHT VAN HET ELYSÉE

1. **Voorafgaande bemerking**

680. De parlementaire onderzoekscommissie heeft al het mogelijke gedaan om belangrijke getuigen te ondervragen met als doel informatie over hun mogelijke rol inzake de totstandkoming van de wet op de verruimde minnelijke schikking te bekomen en de toepassing van deze wet in het dossier van de heren Patokh Chodiev, Alexandre Machkevitch, Alijan Ibragimov en consoorten.

681. Een parlementaire onderzoekscommissie heeft echter niet dezelfde bevoegdheden als gerechtelijke instanties[611], met name wanneer het gaat over buitenlandse getuigen.

Die getuigen kunnen immers op de uitnodiging van een parlementaire onderzoekscommissie ingaan, maar ze zijn daar niet toe verplicht. Het is meer bepaald moeilijk om de straffen toe te passen die artikel 8, achtste lid, van de wet van 3 mei 1880 op het parlementair onderzoek bepaalt ten aanzien van diegenen die niet ingaan op een uitnodiging van een parlementaire onderzoekscommissie[612].

Zo zijn zowel advocate Catherine Degoul, als haar ex-medewerker, de heer Eric Lambert, als oud-raadgever van het Elysée, de heer Jean-François Etienne des Rosaies, als oud-medewerker van de diplomatieke cel van het Elysée, de heer Damien Loras, als voormalig senator, de heer Aymeri de Montesquiou, niet voor de parlementaire onderzoekscommissie verschenen.

Die afwezigheden hebben verschillende oorzaken:

[611] De parlementaire onderzoekscommissie die belast was met het onderzoek naar de omstandigheden die hebben geleid tot het faillissement van Sabena, de bepaling van eventuele verantwoordelijkheden en de formulering van aanbevelingen voor de toekomst, is destijds tijdens haar werkzaamheden de mogelijkheden nagegaan waarover ze beschikte om eventueel onderzoeksdaden in het buitenland te stellen. Die mogelijkheden bleken nogal beperkt en waren afhankelijk van de goede wil van de buitenlandse overheid. *Cf.* het verslag van de parlementaire onderzoekscommissie “Sabena” (DOC 50 1514/003, p. 27 e.v.).

[612] “Hij die gedagvaard wordt om als getuige te worden gehoord, is gehouden te verschijnen en aan de dagvaarding te voldoen, op straffe van gevangenisstraf van acht dagen tot zes maanden en geldboete van vijfhonderd euro tot tienduizend euro. De bepalingen van boek I van het Strafwetboek, hoofdstuk VII en artikel 85 niet uitgezonderd, zijn van toepassing.”.

VOLET II*BIS*.

MISE SUR PIED DE L’ÉQUIPE D’AVOCATS DE M. PATOKH CHODIEV POUR LE COMPTE DE L’ELYSÉE

1. **Remarque préliminaire**

680. La commission d’enquête parlementaire a tout mis en œuvre pour interroger certains témoins importants afin d’obtenir des informations sur le rôle qu’ils auraient pu jouer dans le cadre de l’élaboration de la loi relative à la transaction pénale élargie et de l’application de celle-ci au dossier de MM. Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov, Alexandre Machkevitch et consorts.

681. Les compétences d’une commission d’enquête ne sont toutefois pas identiques à celles des instances judiciaires[611], notamment lorsqu’il s’agit de témoins étrangers.

En effet, ceux-ci peuvent répondre à l’invitation d’une commission d’enquête parlementaire mais n’y sont pas contraints. Plus précisément, les peines prévues à l’alinéa 8 de l’article 8 de la Loi du 3 mai 1880 sur les enquêtes parlementaires à l’encontre de quiconque ne se répondrait à l’invitation d’une Commission d’enquête parlementaire sont difficilement applicables.[612]

C’est ainsi que tant Maitre Catherine Degoul, que son ex-collaborateur Monsieur Eric Lambert, que l’ancien sénateur français, M. Aymeri de Montesquiou, que l’ancien conseiller de l’Elysée, M. Jean-François Etienne des Rosaies, que l’ancien membre de la cellule diplomatique de l’Elysée, M. Damien Loras n’ont pas comparu devant la commission d’enquête.

Ces absences s’expliquent pour diverses raisons:

[611] Lors de ces travaux, la commission d’enquête parlementaire visant à examiner les circonstances qui ont conduit à la mise en faillite de la Sabena, de déterminer les éventuelles responsabilités et de formuler des recommandations pour l’avenir, cette commission a examiné les possibilités éventuelles d’accomplissement, par la commission, de devoirs à l’étranger. Ces possibilités étaient plutôt restreintes et impliquait une manifestation de bonne volonté de la part de l’autorité étrangère: *cf.* Rapport de la commission d’enquête parlementaire “Sabena”, Doc. Chambre, DOC 50 1514/003, p. 27 e.s.

[612] “Toute personne citée pour être entendue en témoignage sera tenue de comparaître et de satisfaire à la citation sous peine d’un emprisonnement de huit jours à six mois et d’une amende de cinq cents [euros] à dix mille [euros]. Les dispositions du livre Ier du Code pénal, sans exception du chapitre VII et de l’article 85, sont applicables.”.

— Meester Catherine Degoul werd herhaaldelijk per email en per brief uitgenodigd (18 april 2017, 4 mei 2017 en 16 oktober 2017). Op 4 mei 2017 werd vanwege haar gewezen raadsman, meester Joël Blumenkranz, de volgende reactie ontvangen: “Ik stuur de uitnodiging die u mij hebt gestuurd onmiddellijk door naar mevrouw Catherine Degoul. Ter informatie breng ik de onderzoekscommissie er echter van op de hoogte dat ik sinds meerdere maanden niet langer de raadsman van mevrouw Degoul ben, dat zij mij niet heeft laten weten dat zij een andere raadsman heeft, dat zij haar ontslag bij de balie heeft ingediend en dat zij haar telefoon niet langer opneemt. Ik stuur de uitnodiging derhalve naar haar emailadressen, maar kan niet garanderen dat zij dit bericht zal ontvangen.” (vertaling).

— De heer Eric Lambert werd per brief *de dato* 25 september 2017 uitgenodigd, maar de onderzoekscommissie heeft geen antwoord ontvangen.

— De heer Aymeri de Montesquiou werd per brief *de dato* 18 april 2017 uitgenodigd. De raadsman van de heer Aymeri de Montesquiou, meester Alexandre Varaut, heeft de onderzoekscommissie per brief *de dato* 25 april 2017 het volgende antwoord bezorgd: “De heer de Montesquiou zal de informatie die hij zou kunnen moeten geven, uitsluitend meedelen aan de Franse rechter voor wie deze zaak aanhangig wordt gemaakt, met strikte inachtneming van de strafprocedure.” (vertaling).

— De heer Jean-François Etienne des Rosaies werd uitgenodigd op 14 april 2017 en op 24 mei 2017. Naar aanleiding daarvan was er een telefonisch onderhoud met de raadsman van de heer Etienne des Rosaies, meester Pierre Kopp. Die heeft aangegeven dat zijn cliënt met ernstige gezondheidsproblemen kampt en de informatie waarover hij beschikt bovendien uitsluitend zal meedelen aan de Franse rechter voor wie de zaak aanhangig wordt gemaakt. De onderzoekscommissie heeft geen schriftelijke reacties ontvangen.

— De heer Damien Loras woont thans in Brazilië. De onderzoekscommissie heeft zijn exacte contactgegevens niet kunnen verkrijgen. Er kon derhalve geen uitnodiging worden gestuurd.

682. De Belgische advocaten van de heren Pathokh Chodiev, Alijan Ibragimov, Alexandre Machkevitch *c.s.*, te weten meester Véronique Laurent, meester Dirk

— Me Catherine Degoul a été invitée à différentes reprises par voie de mail et par lettre (18 avril 2017, 4 mai 2017 et 16 octobre 2017). Une réaction a été reçue par mail le 4 mai 2017 de la part de son ancien avocat Maître Joël Blumenkranz: “J’adresse immédiatement l’invitation que vous m’avez adressée à Madame Catherine Degoul. Je vous précise cependant aux fins d’information de la Commission d’Enquête que je ne suis plus depuis plusieurs mois l’avocat de Madame Degoul qui ne m’a pas informé de la constitution d’un autre avocat, qu’elle a démissionné du Barreau et qu’elle ne répond plus aux appels téléphoniques. Je lui adresse donc l’invitation à ses adresses courriels sans pouvoir assurer que cette communication lui parviendra.”.

— M. Eric Lambert a été invité par voie de lettre le 25 septembre 2017. La commission d’enquête n’a pas eu de réaction.

— M. Aymeri de Montesquiou a été invité par voie de lettre le 18 avril 2017. Maître Alexandre Varaut, l’avocat de M. Aymeri de Montesquiou a répondu à la commission, par voie de lettre du 25 avril 2017: “M. de Montesquiou réserve au juge français saisi de cette affaire dans le cadre strict de la procédure pénale les informations qu’il pourrait avoir à donner.”

— M. Jean-François Etienne des Rosaies a été invité le 14 avril 2017 et le 24 mai 2017. Suite à cela, un entretien téléphonique a eu lieu avec l’avocat de M. Etienne des Rosaies, Me Pierre Kopp qui a indiqué que son client a de graves problèmes de santé et que par ailleurs il réserve au juge français saisi les informations dont il dispose. La commission d’enquête n’a pas reçu de réactions écrites.

— M. Damien Loras réside actuellement au Brésil, la commission d’enquête parlementaire n’a pas pu obtenir ses coordonnées exactes. Aucune invitation n’a dès lors pu être envoyée.

682. Les avocats belges de MM. Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov, Alexandre Machkevitch et consorts, Mes Véronique Laurent, Dirk Libotte, Jean-François

Libotte, meester Jean-François Tossens en meester Jonathan Biermann, zijn voor de commissie verschenen maar hebben hun beroepsgeheim ingeroepen[613].

683. De heer Armand De Decker is wel verschenen, maar heeft zich beroepen op zijn beroepsgeheim en zijn zwijgrecht krachtens artikel 8, laatste lid, van de wet van 3 mei 1880 op het Parlementair Onderzoek[614].

684. De heer Pathokh Chodiev heeft wegens gezondheidsredenen op woensdag 8 november 2017 per videoconferentie vanuit de Belgische ambassade te Moskou een getuigenis afgelegd en heeft verzocht dit met gesloten deuren te doen. Na zijn inleidende uiteenzetting heeft hij op grond van artikel 8, laatste lid, van de wet van 3 mei 1880 op het parlementair onderzoek, gebruik gemaakt van zijn recht om te weigeren te getuigen.

2. **Context**

685. De heer Claude Guéant verklaarde voor de onderzoekscommissie dat de Kazachse president in aanloop naar het staatsbezoek van oktober 2009 had laten verstaan dat het goed zou zijn voor de commerciële relaties tussen Kazachstan en Frankrijk mocht de gerechtelijke vervolging tegen de heer Chodiev in België onderbroken of gestopt kunnen worden: "Ik zeg en herhaal – want ik heb dit zo-even al aangegeven – dat ons in 2009 (voor zover ik me herinner al vóór de reis van de Franse president naar Kazachstan) was aangegeven dat de zaken gemakkelijker zouden verlopen indien er op gerechtelijk vlak goede vooruitzichten zouden zijn. (…) Het ging in dit geval om contracten tussen bedrijven en de Staat. Voor zover ik weet werden tussen die bedrijven en de Kazachse Staat handelscontracten in verband met observatiesatellieten, helikopters en spoorwegmaterieel besproken."[615] (vertaling).

Hierover verklaarde de heer Claude Guéant het volgende voor de onderzoekscommissie: "De eerste keer dat ik over die zaak heb horen spreken was – als ik me goed herinner – in de herfst van 2009, toen de reis van president Sarkozy naar Kazachstan werd voorbereid. Damien Loras, de diplomatiek adviseur die die regio van de wereld opvolgde, had mij gevraagd of het mogelijk was om een bekwame advocaat te vinden die in die zaak

[613] Hoorzitting met mevrouw Veroninque Laurent en de heer Jean-François Tossens, 18 juli 2017, CRIV 54 K056, p. 1; hoorzitting met de heer Dirk Libotte, 5 juli 2017, CRIV 54 K047, p. 1; hoorzitting met de heer Jonathan Biermann, 5 juli 2017, CRIV 54 K048, p. 1.

[614] Hoorzitting met de heer Armand De Decker, 7 juli 2017, CRIV 54 K050, p. 2.

[615] Hoorzitting met de heer Claude Guéant, 3 mei 2017, CRIV 54 K025, p. 10.

Tossens, et Jonathan Biermann ont comparu, mais ont invoqué leur secret professionnel[613].

683. M. Armand De Decker a comparu et a invoqué son secret professionnel et son droit de silence, en vertu de l'article 8, dernière alinéa, de la loi du 3 mai 1880 sur les enquêtes parlementaires.[614]

684. M. Patokh Chodiev a, pour raisons de santé, témoigné par vidéoconférence depuis l'ambassade de Belgique à Moscou, en date du mercredi 8 novembre 2017, demandant le huis clos. À l'issue de son exposé introductif, il a fait valoir son droit de refuser de témoigner en vertu de l'article 8, dernière alinéa, de la loi du 3 mai 1880 sur les enquêtes parlementaires.

2. **Contexte**

685. M. Claude Guéant, ancien secrétaire général de la Présidence de la République française, a déclaré devant la commission d'enquête que le président kazakh avait laissé entendre, à l'approche de la visite d'État d'octobre 2009, qu'il serait bon pour les relations commerciales entre le Kazakhstan et la France que les poursuites menées à l'encontre de M. Patokh Chodiev en Belgique soient interrompues ou arrêtées: "Ce que je peux dire et répéter, puisque je l'ai déjà indiqué tout à l'heure, c'est qu'en 2009, de mémoire avant même le déplacement du président de la République au Kazakhstan, il nous avait été indiqué que cela faciliterait les choses si on pouvait entrevoir une perspective judiciaire qui soit positive. (…). En l'occurrence, il s'agissait de contrats d'entreprises à État. À ma connaissance, 'étaient en discussion des accords commerciaux entre ces entreprises et l'État kazakh, sur des questions de satellites d'observation, d'hélicoptères et de matériel ferroviaire.".[615]

À ce propos, Monsieur Claude Guéant a déclaré ensuite à la commission d'enquête: "La première fois que j'ai entendu parler de cette affaire, c'était, si mes souvenirs sont bons, à l'automne 2009, alors que se préparait un voyage du président Sarkozy au Kazakhstan. Et Damien Loras, le conseiller diplomatique qui suivait cette région du monde, m'avait demandé s'il était possible de trouver un avocat compétent, susceptible

[613] Audition de Mme Veronique Laurent et de M. Jean-François Tossens, 18 juillet 2017, CRIV 54 K056, p. 1; audition de M. Dirk Libotte, 5 juillet 2017, CRIV 54 K047, p. 1; audition de M. Jonathan Biermann, 5 juillet 2017, CRIV 54 K048, p. 1.

[614] Audition de M. Armand De Decker, 7 juillet 2017, CRIV 54 K050, p. 2.

[615] Audition de M. Claude Guéant, 3 mai 2017, CRIV 54 K025, p. 10.

zou kunnen optreden en die uiteraard ingeschreven moest zijn bij de balie van Brussel. Hij had daarover met Jean-François Etienne des Rosaies gepraat, die hij kende omdat ze in hetzelfde gebouw werkten. Etienne des Rosaies had hem gezegd dat hij iemand kende, namelijk meester Degoul. Loras vroeg mij of dat mogelijk was. Ik heb hem gezegd dat ik meester Degoul absoluut niet kende, maar dat ik er geen bezwaar tegen had als het een compentente advocate was en als hij dacht dat zij geschikt zou zijn. Het was dan ook normaal dat ik die zaak verder zou opvolgen, niet in mijn hoedanigheid van minister van Binnenlandse Zaken, maar als gewezen secretaris-generaal, aangezien het eerste contact via de diplomatieke cel van het Franse presidentschap had plaatsgevonden."[616] (vertaling).

De heer Claude Guéant verklaart hierover verder nog het volgende: "Wij zorgden er gewoon voor dat wij op de hoogte bleven omdat dat voor ons van belang was – dat klopt –, maar het was duidelijk dat wij niet méér hebben gedaan dan de heer Chodiev een advocaat suggereren die ons de vereiste capaciteiten leek te hebben om zijn belangen zo goed mogelijk te verdedigen. Dat is alles."[617] (vertaling). Hij heeft daaraan toegevoegd: "ik bevestig dat er geen Frans initiatief is geweest met de bedoeling de Belgische wetgeving te wijzigen. Dat verklaar ik met veel nadruk.[618] (vertaling).

Volgens de heer Claude Guéant wordt mevrouw Catherine Degoul wordt de "*chef de file*" van het advocatenteam van de heer Patokh Chodiev en de heer Etienne des Rosaies zal vanaf dan mee de zaak opvolgen. De heer Etienne des Rosaies was op het Elysée officieel belast met de paardensector.

De heer Claude Guéant zegt over de manier van rapporteren van de heer Etienne des Rosaies:

"Het is volstrekt normaal dat een advocaat die een dossier behartigt en die werd voorgesteld door het team waarvan ik de namen eerder al heb genoemd, geregeld verslag uitbrengt, aangezien Frankijk belangen heeft in deze zaak. Tot slot was ik op de hoogte, en wel omdat de mensen die op het Elysée werken – destijds 40 à 45 – geregeld verslag uitbrachten door middel van nota's (ik zag hen immers hoogst zelden) over de voortgang van de dossiers. Het gaat hier om één nota van de tientallen nota's die ik elke dag kon ontvangen. Ten slotte wil ik echter opmerken dat ik niet inzie hoe er iets abnormaals of ongebruikelijks zou zijn aan het feit informatie te geven over gebeurtenissen waarvan de pers verslag uitbrengt en die dus algemeen bekend zijn."[619] (verta-

[616] *Ibidem*, p. 4.
[617] *Ibidem*, p. 19.
[618] *Ibidem*, p. 16. Zie ook p. 12.
[619] *Ibidem*, p. 8.

d'intervenir dans cette affaire, et bien sûr inscrit au Barreau de Bruxelles. Il en avait parlé – parce qu'ils se connaissaient, ils travaillaient dans le même immeuble – à Jean-François Étienne des Rosaies qui lui avait dit "Je connais quelqu'un, Me Degoul." Il m'avait demandé si c'était possible. Je lui ai dit: "Moi, je ne connais absolument pas Me Degoul. Si c'est quelqu'un de compétent et dont vous pensez qu'elle fera l'affaire, pourquoi pas?" Voilà. De sorte qu'il était normal – puisque la première prise de contact avait été faite sous l'égide de la cellule diplomatique de la Présidence de la République –, il était assez normal que j'assure le suivi, pas en tant que ministre de l'Intérieur, mais en tant qu'ancien secrétaire général."[616]

Lors de son audition, M. Claude Guéant a également déclaré à ce propos: "Simplement, nous nous tenions informés, c'est vrai, parce que cela avait de l'intérêt pour nous, mais il était clair que notre rôle s'était borné à suggérer à M. Chodiev un avocat qui nous semblait avoir des qualités requises pour défendre au mieux ses intérêts. C'est tout."[617]. Il a ajouté: "(...), je confirme qu'il n'y a pas eu d'initiative de la France pour modifier la législation belge. Je le dis avec force."[618].

Selon M. Claude Guéant, mme Catherine Degoul devient la "chef de file" de l'équipe d'avocats de M. Patokh Chodiev et M. Etienne des Rosaies va également suivre le dossier à partir de ce moment-là. M. Etienne des Rosaies était officiellement conseiller équestre de l'Élysée.

M. Claude Guéant dit à propos de la façon dont M. Etienne des Rosaies fait rapport:

"Ensuite, il est parfaitement normal qu'un avocat chargé d'un dossier qui a été suggéré par l'équipe dont je rappelais les noms tout à l'heure, rende compte régulièrement, puisqu'il y a des intérêts de la France dans cette affaire. Enfin, le fait que je sois informé tient à ce que les gens qui travaillent à l'Élysée – il y en avait à l'époque 40 à 45 – rendent compte régulièrement par notes, parce que je ne les voyais que très rarement, de l'avancée des dossiers. C'est une note sur quelques dizaines que je pouvais recevoir par jour. Mais enfin, je dois dire que donner de l'information sur des événements qui sont de notoriété publique parce qu'ils sont dans la presse, je ne vois pas ce que cela peut avoir d'anormal ni d'inhabituel."[619]… "C'est un

[616] *Ibidem*, p. 4.
[617] *Ibidem*, p. 19.
[618] *Ibidem*, p. 16. Voir aussi p. 12.
[619] *Ibidem*, p. 8.

ling). (…) “het is een ervaren ambtenaar, absoluut geen vrijbuiter. Zoals ik zo-even al heb benadrukt, brengt hij veel verslag uit – inclusief over zaken die geen belang hebben of algemeen bekend zijn – omdat hij meent dat zulks zijn plicht is.”[620] (vertaling).

686. De heer Jean-Pierre Mazery, grootkanselier van de Orde van Malta van 2005 tot 2014, van wie Etienne des Rosaies gedurende 4 of 5 jaar de diplomatiek adviseur voor Frankrijk is geweest, zegt over laatstgenoemde het volgende: “Mensen zoals prefect des Rosaies zijn bekwaam; ze zijn gewend zijn om in alle omstandigheden te werken met mensen met alle mogelijke achtergronden. Ik zou hem echt omschrijven als iemand “uit het veld”, altijd bereid om te reizen en om dingen te ondernemen, erg inventief en zeer relatiebekwaam; bij verschillende moeilijke, maar ook technische dossiers heeft hij mij geholpen.”[621] (vertaling).

De heer Jean-Pierre Mazery verklaart ook het volgende: “Het is iemand die heel veel dingen kan, maar die ook heel veel nood heeft aan erkenning en aan maatschappelijk aanzien. Daardoor heeft hij, telkens hij met een zaak bezig is, de neiging om de touwtjes in handen te willen krijgen, zodat hij kan zeggen dat hij in de cockpit zit. Dat is soms vervelend voor wie echt met de zaak bezig is, maar soms komt ons dat goed uit. Hij gaat daarin te ver en werkt de mensen daardoor soms op de zenuwen.”[622] (vertaling). Op de vraag of de heer Etienne des Rosaies onwaarheden zou kunnen schrijven om zichzelf te kunnen ophemelen, antwoordt de heer Jean-Pierre Mazery: “Dat is inderdaad exact het geval. Het is precies wat u zegt. Daarom zeg ik ook dat het soms vervelend is, want hij gaat echt te ver.”[623] (vertaling).

687. De heer Stefaan De Clerck werd tijdens zijn hoorzitting ondervraagd over de inhoud van de verschillende documenten die door de heer Jean-François Etienne des Rosaies zouden zijn opgesteld in het kader van de opvolging van het dossier van de heer Patokh Chodiev en consoorten. Onder meer het volgende werd aan de heer De Clerck voorgelegd: mevrouw Catherine Degoul heeft de wet betreffende de minnelijke schikking opgesteld op verzoek van de minister van Justitie, de minister van Justitie heeft drie tenlasteleggingen tegen de heer Chodiev vernietigd, de heer Armand De Decker heeft de steun bekomen van de ministers van Justitie, Financiën en de Buitenlandse Aangelegenheden voor de wijziging van de wet betreffende de minnelijke

[620] *Ibidem*, p. 26.
[621] *Ibidem.*
[622] Hoorzitting met de heer Jean-Pierre Mazery, 7 juli 2017, CRIV 54 K050, p. 7.
[623] *Ibidem*.

fonctionnaire qui a de l’expérience, qui n’est pas du tout un électron libre. Comme je l’ai souligné tout à l’heure, il rend compte beaucoup parce qu’il estime que c’est son devoir de le faire, y compris de choses qui n’ont pas d’intérêt et de choses qui sont dans le domaine public.”[620].

686. M. Jean-Pierre Mazery, Grand Chancelier de l’ordre de Malte de 2005 à 2014, dont M. Etienne des Rosaies a été le conseiller diplomatique pour la France pendant 4 ou 5 ans, dit de ce dernier: “Des gens comme le préfet des Rosaies sont des gens capables, habitués à travailler dans la brousse avec tous les milieux possibles. C’est quelqu’un qui est très “terrain”, si je puis dire, toujours prêt à voyager et à faire des choses, très inventif, qui a un très bon relationnel, puisqu’il m’a aidé dans plusieurs dossiers difficiles, mais aussi techniques.”[621]

M. Jean-Pierre Mazery affirme également ce qui suit: “C’est quelqu’un qui a beaucoup de cordes à son arc mais qui a un fort besoin de reconnaissance, un très fort besoin de reconnaissance, de statut social. Du coup, chaque fois qu’il est dans une affaire, il a tendance à tirer un peu la couverture à lui et à dire: “C’est moi qui pilote tout.” C’est parfois gênant pour les vrais pilotes mais parfois ça nous arrange aussi. Il en fait trop et à un moment donné, les gens s’énervent avec lui.”[622]. À la question de savoir si M. Etienne des Rosaies pouvait “aller jusqu’à écrire des choses fausses de sorte à ce qu’il puisse “se faire mousser””, M. Jean-Pierre Mazery répond: “C’est exactement le cas! Ce que vous citez, c’est exactement ça! C’est pour cela que je dis que parfois c’est gênant car il va vraiment trop loin”[623].

687. Au cours de son audition, M. Stefaan De Clerck a été interrogé sur le contenu des différents documents qui auraient été établis par M. Jean-François Etienne des Rosaies dans le cadre du suivi du dossier de M. Patokh Chodiev et consorts. Les éléments suivants, notamment, ont été soumis à M. De Clerck: Mme Catherine Degoul aurait rédigé la loi sur la transaction pénale à la demande du ministre de la Justice; le ministre de la Justice aurait annulé trois préventions à l’encontre de M. Chodiev; M. De Decker aurait reçu le soutien des ministres de la Justice, des Finances et des Affaires étrangères pour la modification de la loi sur la transaction pénale. Concernant ces allégations, M. Stefaan De Clerck a déclaré qu’elles étaient fausses

[620] *Ibidem*, p. 26.
[621] *Ibidem.*
[622] Audition de M. Jean-Pierre Mazery, 7 juillet 2017, CRIV 54 K050, p. 7.
[623] *Ibidem*.

schikking. Over bovenstaande beweringen heeft de heer Stefaan De Clerck verklaard dat deze beweringen vals, volledig fantaisistisch zijn en op geen enkele wijze met de werkelijkheid overeenstemmen.[624]

688. Op de vraag wat de belangen voor Frankrijk waren verklaarde de heer Claude Guéant het volgende in de onderzoekscommissie: "het was in het belang van Frankrijk om met Kazachstan een vertrouwensrelatie te behouden die zou kunnen uitmonden in – voor ons niet onbelangrijke – handelsakkoorden. Dat is alles, zoveel is duidelijk."[625] (vertaling).

689. De heer Claude Guéant bevestigde in zijn hoorzitting dat de oprichting van het advocatenteam voor de heer Patokh Chodiev en het uiteindelijke behalen van de minnelijke schikking voor de heer Patokh Chodiev bevorderlijk was voor de commerciële relaties tussen Frankrijk en Kazachstan: ""*L'équipe*" was het advocatenteam waar ik zo-even op alludeerde en waarvan mevrouw Catherine Degoul de leiding had. Meester De Decker en andere – overigens Belgische – advocaten maakten deel uit van dat team. Zij hebben daadwerkelijk mooi werk geleverd aangezien zij erin zijn geslaagd om in een dossier- naar ik meen – "Tractebel", via de minnelijke schikking de al tien of twaalf jaar lopende vervolging stop te zetten. Het klopt dat dit Frankrijk goed uitkwam. Waarom? Omdat de president van Kazachstan, de heer Nazarbayev, had laten weten dat het hem welgevallig zou zijn mocht de vervolging jegens de heer Chodiev worden opgeschort of stopgezet en dat zulks de handelsrelaties die wij met dat land konden hebben alleen maar kon vergemakkelijken.[626] Hij voegde eraan toe: "Dat een advocaat een wetsbepaling benut om de belangen van zijn cliënt zo goed mogelijk te dienen, lijkt me echt volkomen normaal." ... "Ik heb vastgesteld dat het in het belang van Frankrijk was dat het tot een minnelijke schikking in strafzaken was kunnen komen in plaats van voort te gaan met de vervolging, omdat op die manier de gerechtelijke situatie van de heer Chodiev en van zijn vrienden uit de emotionele sfeer werd gehaald. Dat is onbetwistbaar. Het is een feitelijke en objectieve opmerking." (vertaling)

690. Op 5 en 6 oktober 2009 vindt het staatsbezoek van de Franse president, de heer Nicolas Sarkozy, aan Kazachstan plaats. Bij deze gelegenheid wordt het contract van de satellieten ondertekend.[627]

[624] Hoorzitting met de heer Stefaan De Clerck, 14 juli 2017, CRIV 54 K054, p. 11 en 12.
[625] Hoorzitting met de heer Claude Guéant, 3 mei 2017, CRIV 54 K025, p. 8, 9 en 13.
[626] *Ibidem*, p. 4.
[627] *https://www.senat.fr/rap/l12-219/l12-2191.pdf.*

et tout à fait fantaisistes, et qu'elles ne correspondaient pas du tout à la réalité.[624]

688. Interrogé sur l'intérêt pour la France, M. Claude Guéant déclare ce qui suit devant la commission d'enquête: "que l'intérêt pour la France, c'était de maintenir une relation de confiance avec le Kazakhstan, pouvant déboucher sur des accords commerciaux qui, pour nous, n'étaient pas négligeables. C'est tout, c'est très clair".[625]

689. Au cours de son audition, M. Claude Guéant confirme que la constitution de l'équipe d'avocats autour de M. Patokh Chodiev et l'obtention, en fin de compte, de la transaction en faveur de M. Patokh Chodiev pour faciliter les relations commerciales entre la France et le Kazakhstan: «"L'équipe", c'est l'équipe des avocats, à laquelle je faisais allusion tout à l'heure et dont le chef de file était Mme Catherine Degoul. Il y avait dans cette équipe Me De Decker et d'autres avocats, belges d'ailleurs. Ils ont effectivement fait un beau travail, puisqu'ils ont obtenu, moyennant la transaction, l'arrêt des poursuites qui étaient engagées depuis déjà dix ou douze ans dans une affaire dite "Tractebel", je crois. Cela arrangeait la France, c'est vrai. Pourquoi? Parce que le président du Kazakhstan, M. Nazarbaïev, avait fait savoir qu'il lui serait agréable que les poursuites contre M. Chodiev soient interrompues, soient arrêtées, que cela ne pourrait que faciliter les relations commerciales que nous pouvions avoir avec ce pays."[626] Il a ajouté: "Qu'un avocat utilise une disposition législative au mieux des intérêts de son client, cela me semble vraiment absolument normal." … "J'ai constaté que le fait d'avoir pu aboutir à une transaction pénale plutôt qu'au maintien des poursuites allait dans l'intérêt de la France puisque cela dépassionnait la situation judiciaire de M. Chodiev et de ses amis. C'est incontestable. C'est une observation de fait, c'est une observation objective."

690. La visite d'État du président français, M. Nicolas Sarkozy, au Kazakhstan, a eu lieu les 5 et 6 octobre 2009. Le contrat des satellites a été signé au cours de cette visite.[627]

[624] Audition de M. Stefaan De Clerck, 14 juillet 2017, CRIV 54 K054, p. 11 et 12.
[625] Audition de M. Claude Guéant, 3 mai 2017, CRIV 54 K025, p. 8, 9 et 13.
[626] *Ibidem*, p. 4.
[627] *https://www.senat.fr/rap/l12-219/l12-2191.pdf.*

691. Volgens informatie die is meegedeeld aan de onderzoekscommissie wordt het advocatenteam rond de heer Patokh Chodiev eind 2010 versterkt met de heer Armand De Decker.

692. In dezelfde periode onderhield ook België diplomatieke contacten met Kazachstan. In 2010 had minister van Buitenlandse Zaken Steven Vanackere een eerste maal in januari een contact met zijn Kazachse ambtsgenoot in Brussel.[628] Van 11 tot 15 oktober 2010 was er een economische missies van ZKH prins Filip naar Kazachstan[629]. Toenmalig minister van Buitenlandse Zaken, Steven Vanackere, nam deel aan de eerste dag van deze missie. De heer Vanackere werd hierover ondervraagd in de onderzoekscommissie en zei het volgende: "De heer Chodiev en zijn problemen zijn daarbij niet ter sprake gekomen. Meer in het algemeen heb ik geen weet van welke demarche dan ook vanuit de diplomatie van Kazachstan, die in de richting van de Belgische diplomatie in dat verband zou zijn ondernomen."[630].

De Kazachse president Noursoultan Nazarbayev bracht op 25 en 26 oktober 2010 een officieel bezoek aan België. In het kader hiervan had de president een onderhoud met de Koning en premier Yves Leterme[631]. Op de vraag of de heer Yves Leterme een vraag gekregen heeft van de president van Kazachstan of zijn vertrouwelingen zei hij het volgende: "Nooit. Ik heb in die periode en ook nadien president Nazarbajev een tweetal keer gesproken, een eerste keer bij een staatsbezoek en een tweede keer bij de OVSE-top van 2 december 2010. In die twee gesprekken is nooit met een woord gerept over Chodiev of wat dan ook. Ik herinner mij vooral dat eerste gesprek vrij goed. Daar is nooit over zoiets gesproken".[632]

693. Ter gelegenheid van een staatsbezoek van de president van Kazachstan aan Frankrijk, op 27 oktober 2010, wordt een MoU *(Memorandum of Understanding)* ondertekend rond de verkoop van

[628] Brief van 4 april 2017 van de minister van Buitenlandse Zaken, de heer Didier Reynders aan de parlementaire onderzoekscommissie.

[629] *https://diplomatie.belgium.be/sites/default/files/downloads/110606_JVSL2010BZ_NLWEB.pdf.*

[630] Hoorzitting met de heer Steven Vanackere, 10 juli 2017, CRIV 54 K051, p. 3.

[631] *https://diplomatie.belgium.be/sites/default/files/downloads/110606_JVSL2010BZ_NLWEB.pdf,* p. 31 en brief van 4 april 2017 met een overzicht van de bezoeken in Kazachstan en in België.

[632] Hoorzitting met de heer Yves Leterme, 12 juli 2017, CRIV 54 K053, p. 5.

691. Selon une information transmise à la commission d'enquête l'équipe d'avocats entourant M. Patokh Chodiev aurait été renforcée fin 2010 par M. Armand De Decker.

692. La Belgique entretenait également des relations diplomatiques avec le Kazakhstan au cours de la même période. En 2010, le ministre des Affaires étrangères Steven Vanackere a un premier contact avec son homologue kazakh, en janvier, à Bruxelles.[628] Une mission économique de SAR le Prince Philippe a eu lieu au Kazakhstan du 11 au 15 octobre 2010.[629]L'ancien ministre des Affaires étrangères a participé à la première journée de cette mission. M. Steven Vanackere a été interrogé à ce sujet par la commission d'enquête. Il a déclaré ce qui suit: "M. Chodiev et ses problèmes n'ont pas été évoqués à cette occasion. Plus généralement, je n'ai connaissance d'aucune démarche de la part de la diplomatie kazakhe qui aurait été entreprise à ce propos vis-à-vis de la diplomatie belge".[630]

M. Noursoultan Nazarbaïev, président du Kazakhstan, a effectué une visite officielle en Belgique les 25 et 26 octobre 2010. Dans ce contexte, le Président a rencontré le Roi et le Premier ministre Yves Leterme.[631] Lorsqu'on lui a demandé s'il avait reçu une demande de la part du président du Kazakhstan ou de ses proches, M. Yves Leterme a répondu comme suit: "Jamais. Au cours de cette période et ultérieurement, je me suis entretenu à deux reprises avec le Président Nazarbaïev, une première fois au cours d'une visite d'État et une deuxième fois au sommet de l'OSCE du 2 décembre 2010. Durant ces deux conversations, nous n'avons jamais parlé de Chodiev ou de quoi que ce soit d'autre le concernant. Je me souviens surtout très bien de notre première conversation. Ce sujet n'a jamais été abordé à cette occasion".[632]

693. À l'occasion d'une visite d'État en France du président kazakh, le 27 octobre 2010, un protocole d'accord (*Memorandum of Understanding*, MoU) est signé au sujet de la vente d'hélicoptères. Ce contrat

[628] Lettre à la commission d'enquête parlementaire du 4 avril 2017 de ministre de Affaires étrangères, M. Didier Reynders.

[629] *https://diplomatie.belgium.be/sites/default/files/downloads/110606_JVSL2010BZ_NLWEB.pdf.*

[630] Audition de M. Steven Vanackere, 10 juillet 2017, CRIV 54 K051, p. 3.

[631] *https://diplomatie.belgium.be/sites/default/files/downloads/110606_JVSL2010BZ_NLWEB.pdf* (p. 31 et lettre de M. Didier Reynders du 4 avril 2017) avec aperçu des visites au Kazachstan et en Belgique.

[632] Audition de M. Yves Leterme, 12 juillet 2017, CIV 54 K053, p. 5.

helikopters. Dit contract is niet bindend, maar betekent wel een eerste stap naar een definitieve overeenkomst.[633]

694. Op 16 oktober 2010 wordt de heer Didier Reynders, die al van heel veel folkloristische broederschappen lid is, samen met de heer Melchior Wathelet senior, prinses Lea van België en een vijftiental andere bekende personen, aangesteld als "musketier van Armagnac", behorend tot het Brusselse eskadron van die musketierscompagnie. De plechtigheid grijpt plaats in het stadhuis van Brussel; de ontvangst gebeurt door de toenmalige burgemeester van Brussel, de heer Freddy Thielemans, die al lid was van die broederschap. De kapitein van de musketierscompagnie van Armagnac is de heer Aymeri de Montesquiou. De heer Didier Reynders heeft tijdens de hoorzitting aangegeven dat hij met laatstgenoemde geen contact aangaande het "dossier van de heer Patokh Chodiev en consoorten" heeft gehad.[634].

695. De commissie heeft de heer Didier Reynders ondervraagd omtrent een mogelijk telefonisch contact tussen hemzelf en de heer Claude Guéant. Dit telefonisch contact zou mevrouw Catherine Degoul en de heer Armand De Decker met elkaar in verbinding hebben gebracht. In de commissie heeft de heer Didier Reynders het volgende geantwoord: "(...) ik kan u bevestigen dat er nooit enig contact is geweest tussen de heer Guéant en mijzelf. Ik heb geen enkele rol gespeeld bij de aanstelling van de heer De Decker; ik heb zo-even bij de eerste vraag al geantwoord dat ik in het geheel niet op de hoogte was van die situatie. Ik wil trouwens aanstippen dat de heer Guéant nooit, in geen enkele functie, mijn tegenhanger is geweest. Nogmaals, ik heb op geen enkele wijze deel gehad aan dergelijke contacten of dergelijke beslissingen. Ik wist hoegenaamd niet dat er een band tussen de heer De Decker en dit dossier bestond."[635] (vertaling).

Tijdens de hoorzitting kreeg de heer Claude Guéant vragen over het bestaan van contacten tussen het Elysée en Belgische politici aangaande het dossier betreffende de heer Patokh Chodiev *c.s.*, alsook over contacten tussen hemzelf en de heer Reynders of Belgische politici.[636]. Dit was zijn antwoord: "Ik zeg u dat ik geen enkel contact heb gehad met eender welk Belgisch regeringslid en dat ik, weliswaar met iets minder overtuiging, er vrijwel zeker van ben dat niemand van het algemeen secretariaat van het presidentschap contact

633 *https://kz.ambafrance.org/Visite-officielle-du-President.*
634 Hoorzitting met de heer Didier Reynders, 14 juli 2017, CRIV 54 K055, p. 9, alsook de officiële website van de heer Didier Reynders.
635 Hoorzitting met de heer Didier Reynders, 14 juli 2017, CRIV 54 K055, p. 13.
636 Hoorzitting met de heer Claude Guéant, 3 mei 2017, CRIV 54 K025, p. 5.

est non contraignant, mais représente bel et bien une première étape en vue d'un contrat définitif.[633]

694. Le 16 octobre 2010, M. Didier Reynders, déjà membre d'un très grand nombre de confréries folkloriques, est intronisé comme Mousquetaire d'Armagnac, dans l'escadron bruxellois de cette compagnie, en même temps que M. Melchior Wathelet père, la Princesse Léa de Belgique et qu'une quinzaine de personnalités diverses. La cérémonie se déroule à l'hôtel de ville de Bruxelles où il est accueilli par le bourgmestre de l'époque, M. Freddy Thielemans, déjà membre de la confrérie. Le capitaine de la compagnie des Mousquetaires d'Armagnac est M. Aymeri de Montesquiou. M. Didier Reynders, lors de son audition, a indiqué ne pas avoir eu de contact avec ce dernier sur le "dossier de M. Patokh Chodiev Chodiev et consorts"[634].

695. La commission a interrogé M. Didier Reynders à propos d'un éventuel contact téléphonique entre lui-même et M. Claude Guéant. Ce contact téléphonique aurait mis en relation Mme Catherine Degoul et M. Armand De Decker. M. Didier Reynders a répondu en commission: "(...), je puis vous confirmer qu'à aucun moment, il n'y a eu de contact entre M. Guéant et moi-même. Je n'ai participé en rien à la désignation de M. De Decker, puisque j'ai répondu tout à l'heure à la première question que je n'étais en rien au courant de l'existence de cette situation. Je tiens, d'ailleurs, à vous préciser que M. Guéant n'a jamais été mon homologue. Jamais, dans aucune fonction. Mais, de nouveau, je n'ai en rien participé à ce genre de contact ou à ce genre de décision. J'étais totalement ignorant de l'existence d'un lien entre M. De Decker et ce dossier".[635]

M. Claude Guéant a été interrogé, lors de son audition, sur l'existence de contact entre l'Elysée et des responsables politiques belges concernant le dossier de M. Patokh Chodiev et consorts ainsi qu'entre lui-même et M. Reynders ou des responsables politiques belges[636]. Il a répondu: "De façon absolument catégorique, je vous dis que je n'ai eu aucun contact avec quelque membre du gouvernement belge que ce soit et que, sans pouvoir être si catégorique, je suis à peu près certain que personne au secrétariat général de

633 *https://kz.ambafrance.org/Visite-officielle-du-President.*
634 Audition de M. Reynders, 14 juillet 2017, CRIV 54 K055, p. 9 ainsi que site officiel de M. Reynders.
635 Audition de M. Didier Reynders, 14 juillet 2017, CRIV 54 K055, p. 13.
636 Audition de M. Claude Guéant, 3 mai 2017, CRIV 54 K025, p. 5.

heeft gehad met leden van de Belgische regering, al was het maar om een heel eenvoudige reden die onder het regeringswerk ressorteert. Dat soort contacten wordt immers altijd via Buitenlandse Zaken gelegd."[637] (vertaling). Wat de heer Didier Reynders betreft, heeft hij het volgende aangegeven: "Ik heb eerlijk gezegd in heel die periode nooit de minste aanwijzing gehoord dat de heer Reynders zich van ver of van nabij met dat zou hebben beziggehouden. Nooit. Ik zeg dit met buitengewone stelligheid.[638] (vertaling). Hij heeft daaraan toegevoegd: "ik heb de heer Reynders gedurende die periode nooit aan de telefoon gehad. Ik geloof trouwens dat ik hem in heel mijn leven nog nooit aan de telefoon heb gehad."[639] (vertaling).

3. **Contacten tussen de heer Armand De Decker en de dienst Veiligheid van de Staat**

696. Uit informatie die aan de onderzoekscommissie is meegedeeld blijkt dat de heer Alain Winants, administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat, op 23 en 24 februari 2011, de fiche van de Veiligheid van de Staat over de heer Eric Van de Weghe consulteert. De heer Eric Van de Weghe is een zakenrelatie van de heer Alijan Ibragimov. In totaal gaat het om vier consultaties verspreid over deze twee dagen. De heer Alain Winants verklaarde in zijn hoorzitting voor de onderzoekscommissie dat hij vooraf niet op de hoogte was van een eventuele verplaatsing van de heer De Decker naar Parijs en dat de heer De Decker hem niet gevraagd had informatie rond de heer Van de Weghe op te zoeken[640].

697. Eind februari 2011 zit de heer Armand De Decker, tijdens een lunch in Parijs, samen met de heren Claude Guéant, Damien Loras, Jean-François Etienne des Rosaies en mevrouw Catherine Degoul. De stand van zaken betreffende het dossier-Chodiev en consoorten is het eerste punt op de agenda[641].

De heer Claude Guéant verklaart hierover het volgende aan de onderzoekscommissie:

"Ik meen me te herinneren (die feiten liggen toch al een aantal jaren achter ons) dat tijdens die vergadering twee zaken aan bod zijn gekomen, heel kort want het kon niet anders. Een eerste punt was de stand van zaken in een door mevrouw Degoul toegelicht dossier. Naast wat smalltalk (zoals de verbroedering tussen de gemeente

[637] *Ibidem*, p. 7.
[638] *Ibidem*, p. 5.
[639] *Ibidem*, p. 11.
[640] Hoorzitting met de heer Alain Winants, 7 juni 2017, CRIV 54 K038, p. 1-2.
[641] Hoorzitting met de heer Claude Guéant, 3 mei 2017, CRIV 54 K025, p. 2.

la présidence n'a eu de contacts avec des membres du gouvernement belge, ne serait-ce que pour une raison très simple qui est de l'ordre de l'organisation du travail gouvernemental. Ce type de contacts avec un gouvernement étranger est toujours pris par le canal des Affaires étrangères."[637]. En ce qui concerne M. Didier Reynders, il a indiqué: "Très honnêtement, jamais au cours de cette période, je n'ai entendu la moindre indication selon laquelle M. Reynders se serait occupé de ce dossier de près ou de loin. Jamais! Je suis absolument catégorique"[638]. Il a ajouté: "Je n'ai jamais eu M. Reynders au téléphone durant cette période. Je pense d'ailleurs ne jamais l'avoir eu de ma vie au téléphone"[639].

3. **Les contacts entre M. Armand De Decker et la Sûreté de l'État**

696. Il ressort des informations communiquées à la commission d'enquête que, les 23 et 24 février 2011, M. Alain Winants, administrateur général de la Sûreté de l'État, consulte la fiche rédigée par la Sûreté à propos de M. Eric Van de Weghe. M. Eric Van de Weghe est une relation d'affaires de M. Alijan Ibragimov. Au total, il y aura quatre consultations sur ces deux jours. M. Alain Winants a déclaré devant la commission d'enquête qu'il n'avait pas été informé préalablement d'un déplacement éventuel de M. De Decker à Paris et que ce dernier ne lui avait pas demandé de rechercher des informations sur M. Van de Weghe.[640]

697. Fin février 2011, M. Armand De Decker déjeune à Paris en compagnie de MM. Claude Guéant, Damien Loras, Jean-François Etienne des Rosaies et de Mme Catherine Degoul. L'état d'avancement du dossier Chodiev et consorts est le premier point à l'ordre du jour.[641]

M. Claude Guéant fait la déclaration suivante en la matière devant la commission d'enquête:

"Au cours de cette réunion, je crois me souvenir que – cela remonte quand même à quelques années – deux sujets ont été évoqués, brièvement par la force des choses. Le premier, c'était l'état du dossier qui était présenté par Mme Degoul. Nous avons aussi évoqué, au-delà de quelques propos disons de civilité comme, par

[637] *Ibidem*, p. 7.
[638] *Ibidem*, p. 5.
[639] *Ibidem*, p. 11.
[640] Audition de M. Alain Winants, 7 juin 2017, CRIV 54 K038, p. 1-2.
[641] Audition de M. Claude Guéant, 3 mai 2017, CRIV 54 K025, p. 2.

Ukkel – waar de heer De Decker burgemeester was en volgens mij nog altijd is – en de stad Neuilly-sur-Seine, waar de heer Sarkozy burgemeester was) hadden we het ook over een moeilijk dossier omtrent mevrouw Florence Cassez, een Frans staatsburger die al enkele jaren in Mexico werd vastgehouden - volgens ons helemaal onterecht. Een denkpiste was om mevrouw Cassez naar België en niet naar Frankrijk te laten uitwijzen, omdat die vrouw verwant was met mensen die in België leefden. Daar ben ik absoluut zeker van. Ik heb niet beweerd dat die vergadering vooral betrekking had op de situatie van mevrouw Florence Cassez. Ik heb duidelijk aangegeven dat er een vergadering was gepland tussen mevrouw Degoul, de heer De Decker en onze ploeg, bestaande uit Étienne des Rosaies en Damien Loras, en dat zij mij hebben voorgesteld hem te ontvangen, uit hoffelijkheid ten overstaan van een Belgisch hoogwaardigheidsbekleder." (vertaling)

De heer Claude Guéant verklaart in de onderzoekscommissie ook dat hij over dit dossier geen enkel contact had met Belgische politici:

"Ik geef u mee dat ik geen enkel contact heb gehad met enig lid van de Belgische regering, en met iets minder stelligheid verklaar ik dat ik er haast zeker van ben dat niemand van het secretariaat-generaal van het presidentschap contact heeft gehad met leden van de Belgische regering; daar bestaat een heel eenvoudige reden voor, die verband houdt met de organisatie van het werk van de regering"[642].

698. Volgens informatie die aan de onderzoekscommissie is meegedeeld gaat de heer Armand De Decker eind februari-begin maart 2011 bij de Franse binnenlandse inlichtingendienst, DCRI, aankloppen in de hoedanigheid van vicevoorzitter van de Senaat en "Président de la délégation parlementaire belge au renseignement." In deze hoedanigheid wordt hij ontvangen door één van de adjuncten van de nationale coördinator van inlichtingen, de heer Mancini. Naast algemene beschouwingen, bleek de boodschap van de heer De Decker te zijn dat de Belgische Staatsveiligheid met de DCRI zou willen samenwerken rond de heer Eric Van de Weghe.

Volgens de toenmalige chef van de Belgische Staatsveiligheid, de heer Alain Winants, spreekt de heer Armand De Decker op dat moment niet in naam van de Belgische Staatsveiligheid[643].

699. Op 4 maart 2011 brengt de heer Armand De Decker de administrateur-generaal van de

[642] *Ibidem*, p. 2, 7 en 28.
[643] Hoorzitting met de heer Alain Winants, 7 juni 2017, CRIV 54 K038, p. 17.

exemple, l'existence d'un jumelage entre la ville d'Uccle dont M. De Decker a été et est encore – je crois – le maire et la ville de Neuilly-sur-Seine dont M. Sarkozy avait été le maire. Nous avons aussi évoqué le cas difficile d'une compatriote qui était détenue au Mexique depuis plusieurs années, à notre point de vue, de façon tout à fait anormale, à savoir Mme Florence Cassez parce que l'hypothèse avait été émise que Mme Cassez aurait pu être extradée vers la Belgique plutôt que vers la France, compte tenu de relations de parenté avec des personnes vivant en Belgique." … "Absolument! Pour cela, oui, bien sûr. Je n'ai pas prétendu non plus que la réunion avait pour objet principal la situation de Mme Florence Cassez. J'ai clairement indiqué que cette réunion était prévue entre Mme Degoul, M. De Decker et notre équipe constituée d'Étienne des Rosaies et de Damien Loras et qu'ils m'ont suggéré de le recevoir pour être courtois envers une personnalité belge de premier plan."

M. Claude Guéant déclare également devant la commission d'enquête qu'il n'a eu aucun contact avec des politiques belges concernant ce dossier:

"Je vous dis que je n'ai eu aucun contact avec quelque membre du gouvernement belge que ce soit et que, sans pouvoir être si catégorique, je suis à peu près certain que personne au secrétariat général de la présidence n'a eu de contacts avec des membres du gouvernement belge, ne serait-ce que pour une raison très simple qui est de l'ordre de l'organisation du travail gouvernemental"[642].

698. Selon des informations communiquées à la commission d'enquête, M. Armand De Decker se rend, fin février-début mars 2011, au service français du renseignement intérieur, la DCRI, en qualité de vice-président du Sénat et de "Président de la délégation parlementaire belge au renseignement." Il est reçu, en cette qualité, par l'un des adjoints du coordinateur national du renseignement, M. Mancini. Outre des considérations générales, le message qu'adresse M. De Decker est que la Sûreté de l'État belge aimerait collaborer avec la DCRI à propos de M. Eric Van de Weghe.

Selon l'ancien chef de la Sûreté de l'État belge, M. Alain Winants, M. Armand De Decker ne s'exprime, à ce moment-là, pas au nom de la Sûreté de l'État belge.[643]

699. Le 4 mars 2011, M. Armand De Decker informe l'administrateur général de la Sûreté de l'État, M. Alain

[642] *Ibidem*, p. 2, 7 et 28.
[643] Audition de M. Alain Winants, 7 juin 2017, CRIV 54 K038, p. 17.

Staatsveiligheid, de heer Alain Winants, op de hoogte van het verlies van zijn gsm in Parijs. De heer De Decker vraagt de Staatsveiligheid om de verloren gsm op te sporen. De heer Alain Winants neemt akte van die vraag. Diezelfde dag beveelt administrateur-generaal van de Staatsveiligheid, de heer Alain Winants, zijn dienst om via een bijzondere inlichtingenmethode (BIM) de gsm van de heer De Decker te traceren. De BIM-commissie[644] schorst de inlichtingenmethode wegens onvoldoende motivering[645].

700. Uit informatie die aan de commissie is meegedeeld blijkt dat de heer Alijan Ibragimov op 9 maart 2011 een eerste raadpleging heeft rond zijn rechtszaak met advocate Véronique Laurent. De heer Ibragimov beslist, met de aanstelling van zijn nieuwe advocate, het advocatenteam van de heer Chodiev en consoorten te verlaten. De heer Ibragimov kiest hiervoor omdat hij vindt dat hij voor een Belgische rechtszaak beter beroep kan doen op een Belgische advocate. Mevrouw Véronique Laurent is hem aangeraden door de heer Eric Van de Weghe die op dat moment ook met deze advocate samenwerkte.

701. Uit informatie die aan de onderzoekscommissie is meegedeeld, blijkt dat advocate Véronique Laurent zich op 10 maart 2011 bij het advocatenteam van mevrouw Catherine Degoul en consoorten meldt met de vraag tot samenwerking. Dit advocatenteam verkiest echter niet samen te werken met mevrouw Véronique Laurent.

702. Verschillende commissieleden hebben de heer Claude Guéant, voormalig minister van de Franse Republiek, ondervraagd omtrent een mail van 14 maart 2011, vanwege de heer des Rosaies aan de heer Loras, waarin sprake is van de wens van de heer Ibragimov om een eigen advocate te nemen en het advocatenteam van de heer Chodiev en consoorten te verlaten. In de mail is sprake van een “fiche V” die door de heer De Decker zou zijn overhandigd naar aanleiding van het gesprek van de heer De Decker op het Elysée, eind februari. De overhandiging van die fiche V kadert volgens deze mail in een vraag van de heer De Decker aan de Franse inlichtingendienst tot samenwerking met de Belgische Staatsveiligheid rond de heer Eric Van de Weghe. Uit informatie die aan de commissie is meegedeeld blijkt dat de terminologie “fiche” intern wordt gebruikt binnen Staatsveiligheid voor een samenvattende staat van een dossier. De toenmalige administrateur-generaal van de Belgische Staatsveiligheid, de heer Alain Winants, heeft

644 Bestuurlijke Commissie belast met het toezicht op de bijzondere inlichtingenmethoden. Zie Activiteitenverslag 2011 van het Vast Comité I, p. 68.

645 Hoorzitting met de heer Alain Winants, 7 juni 2017, CRIV 54 K038, p. 3.

Winants, de la perte de son gsm à Paris. M. De Decker demande à la Sûreté de l’État de retrouver le gsm perdu. M. Winants prend acte de cette demande. Le même jour, l’administrateur général de la Sûreté de l’État, M. Alain Winants, ordonne à son service de tracer le gsm de M. De Decker au moyen d’une méthode spéciale de renseignement (MRD). La commission MRD[644] suspend la méthode de renseignement en raison de l’insuffisance de la motivation.[645]

700. Il ressort des informations transmises à la commission que, le 9 mars 2011, M. Alijan Ibragimov consulte pour la première fois sa nouvelle avocate, Me Véronique Laurent, concernant son procès. Avec la désignation de sa nouvelle avocate, M. Ibragimov quitte l’équipe d’avocats de l’Élysée. M. Ibragimov a décidé de quitter l’équipe d’avocats de M. Patokh Chodiev et consorts, car il estimait qu’il était préférable de faire appel à une avocate belge pour un procès en Belgique. Me Véronique Laurent lui a été recommandée par M. Eric Van de Weghe, qui travaillait également avec cette avocate à cette époque.

701. Il ressort des informations transmises à la commission que, le 10 mars 2011, l’avocate Véronique Laurent prend contact avec l’équipe d’avocats de Me Catherine Degoul et consorts en vue de proposer la mise en place d’une collaboration. Cette équipe d’avocats décide cependant ne pas collaborer avec Me Véronique Laurent.

702. Plusieurs membres de la commission ont interrogé M. Claude Guéant, ancien ministre de la République française, au sujet d’un courriel que M. des Rosaies aurait envoyé, le 14 mars 2011, à M. Loras et dans lequel il serait question du fait que M. Ibragimov souhaite choisir sa propre avocate et quitter l’équipe d’avocats de M. Chodiev et consorts. Ce courriel fait état d’une “fiche V” que M. De Decker aurait transmise lors de l’entretien qu’il a eu à l’Élysée, fin février. La remise de cette fiche V s’inscrit, selon ce courriel, dans le cadre d’une demande de M. De Decker au service de renseignement français de collaborer avec la Sûreté de l’État belge en ce qui concerne M. Eric Van de Weghe. D’après les informations transmises à la commission, le mot “fiche” est utilisé au sein de la Sûreté de l’État pour désigner un résumé relatif à l’état d’un dossier. Lors de son audition, l’ancien administrateur général de la Sûreté de l’État belge, M. Alain Winants, a contesté avoir un jour transmis une telle fiche à M. De Decker:

644 Commission administrative chargée du contrôle des méthodes spéciales de renseignement. Voir Rapport d’activités 2011 du Comité permanent R, page 68.

645 Aaudition de M. Alain Winants, 7 juin 2017, CRIV 54 K038, p. 3.

in het kader van zijn hoorzitting ontkent ooit een dergelijke fiche aan de heer De Decker te hebben overhandigd: "Nogmaals, ik heb geen enkel document, laat staan een fiche, aan de heer De Decker overhandigd.[646]."

703. Volgens informatie die aan de onderzoekscommissie is meegedeeld, laat de heer Alain Winants op 1 april 2011 opzoekingswerk uitvoeren rond het "Kazachse Trio". Hij consulteert op diezelfde dag ook nog eens de fiche van de heer Eric Van de Weghe.

704. Op 8 april 2011 ontvangt Staatsveiligheid informatie met betrekking tot het feit dat de Franse binnenlandse inlichtingendienst, vanuit het Elysée, een vraag had gekregen waarom er niet werd samengewerkt met de Belgische Staatsveiligheid rond de heer Eric Van de Weghe[647].

705. Volgens informatie die aan de onderzoekscommissie is meegedeeld ontvangt de Belgische Staatsveiligheid op 11 april 2011 een melding van het feit dat de heer De Decker bij de Franse binnenlandse inlichtingendienst, DCRI, is gaan aankloppen in hoedanigheid van vicevoorzitter van de Senaat en "*Président de la délégation parlementaire belge au renseignement*." In deze hoedanigheid werd hij ontvangen door één van de adjuncten van de nationale coördinator van inlichtingen. Naast algemene beschouwingen, bleek de boodschap van de heer De Decker te zijn dat de Belgische Staatsveiligheid met de DCRI zou willen samenwerken rond de heer Eric Van de Weghe. De administrateur-generaal van de Staatsveiligheid, de heer Alain Winants, is van mening dat er in de interne mail niets staat ter stoffering van het inroepen van artikel 29 van het Wetboek van Strafvordering dat iedere ambtenaar die in de uitoefening van zijn ambt kennis krijgt van een misdaad of een wanbedrijf verplicht is dit te melden aan de procureur des Konings[648].

[646] *Ibidem*.
[647] Hoorzitting met de heer Alain Winants, 7 juni 2017, CRIV 54 K038, p. 5.
[648] *Ibidem,* p. 17-18.

"Encore une fois, je n'ai jamais transmis le moindre document, pas même une fiche, à M. De Decker."[646]

703. Selon des informations transmises à la commission d'enquête, M. Alain Winants demande le 1er avril 2011 que l'on réalise une recherche au sujet du "Trio kazakh". Le même jour, il consulte encore la fiche de M. Eric Van de Weghe.

704. Le 8 avril 2011, la Sûreté de l'État reçoit une information selon laquelle la direction française du renseignement intérieur a été interrogée par l'Élysée pour savoir pourquoi elle n'avait pas collaboré avec la Sûreté de l'État belge au sujet de M. Eric Van de Weghe.[647]

705. Selon des informations transmises à la commission d'enquête, la Sûreté de l'État belge apprend le 11 avril 2011 que M. De Decker s'est rendu au service français du renseignement intérieur, la DCRI, en qualité de vice-président du Sénat et de "Président de la délégation parlementaire belge au renseignement." Il est reçu, en cette qualité, par l'un des adjoints du coordinateur national du renseignement. Mis à part certaines considérations générales, le message de M. De Decker semble être que la Sûreté de l'État souhaiterait collaborer avec la DCRI au sujet d'Eric Van de Weghe. L'administrateur général de la Sûreté de l'État, M. Alain Winants, considère que le courriel interne ne comporte aucun élément susceptible d'appuyer l'invocation de l'article 29 du Code d'instruction criminelle, selon lequel tout fonctionnaire qui, dans l'exercice de ses fonctions, acquiert la connaissance d'un crime ou d'un délit, est tenu d'en informer le procureur du Roi.[648]

[646] *Ibidem*.
[647] Audition de M. Alain Winants, 7 juin 2017, CRIV 54 K038, p. 5.
[648] *Ibidem* p. 17-18.

LUIK III.

TOEPASSING VAN DE WET "VERRUIMDE MINNELIJKE SCHIKKING IN STRAFZAKEN" TOT DE INWERKINGTREDING VAN DE REPARATIEWET VAN 11 JULI 2011

In luik III heeft de parlementaire onderzoekscommissie de verruimde minnelijke schikkingen in strafzaken onderzocht die door het parket van Antwerpen en door het parket-generaal van Brussel werden gesloten in de gerechtelijke dossiers "Société général-cvba Belgimont" en "de heer Patokh Chodiev en consoorten" voor de in werkingtreding van de reparatiewet "tot wijziging van de artikelen 216*bis* en 216*ter* van het Wetboek van Strafvordering en van artikel 7 van de wet van 6 juni 2010 tot invoeging van het Sociaal Strafwetboek."

I. — VASTSTELLINGEN

1. Algemene richtlijnen met betrekking tot de toepassing van de verruimde minnelijke schikking in strafzaken n.a.v. de totstandkoming en inwerkingtreding van de wet van 14 april 2011

706. De minister van Justitie, de heer Stefaan De Clerck, richt op 2 mei 2011 een brief aan het College van procureurs-generaal waarin hij meedeelt dat de bepalingen inzake de verruimde minnelijke schikking in strafzaken inmiddels werden opgenomen in artikel 84 van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen (naderhand gepubliceerd in het *Belgisch Staatsblad van* 6 mei 2011).De minister geeft aan dat naar aanleiding van een debat in de Senaatscommissie voor de Justitie een aantal opmerkingen van technische aard werden geformuleerd en dat een wetsvoorstel werd neergelegd door diverse senatoren teneinde aan deze opmerkingen tegemoet te komen.

In het licht van deze achtergrond deelde de minister mee aan het College:

"Voor de goede werking is het aangewezen dat de bepalingen samen van toepassing worden, en dat met de toepassing van de bepalingen opgenomen in de wet diverse bepalingen gewacht wordt totdat ook de "reparatie"-wet gepubliceerd is. Normaliter zal de periode tussen de publicatie van beide wetten kort zijn. Mag ik u vragen in die zin richtlijnen uit te vaardigen?".

De minister geeft tevens aan dat hij de nieuwe bepalingen inzake de verruimde minnelijke schikking wenst te bespreken tijdens de reeds aangekondigde bijeenkomst

VOLET III.

APPLICATION DE LA LOI RELATIVE À LA "TRANSACTION PÉNALE ÉLARGIE" JUSQU'À L'ENTRÉE EN VIGUEUR DE LA LOI RÉPARATRICE DU 11 JUILLET 2011

Dans le volet III, la commission d'enquête parlementaire a examiné la transaction pénale élargie qui a été conclue par le parquet d'Anvers et par le parquet général de Bruxelles dans les dossiers judiciaires "Société général-scrl Belgimont" et "M. Patokh Chodiev et consorts" avant l'entrée en vigueur de la loi réparatrice "modifiant les articles 216*bis* et 216*ter* du Code d'instruction criminelle et l'article 7 de la loi du 6 juin 2010 introduisant le Code pénal social."

I. — CONSTATATIONS

1. Directives générales relatives à l'application de la transaction pénale élargie dans le cadre de l'élaboration et de l'entrée en vigueur de la loi du 14 avril 2011

706. Le 2 mai 2011, le ministre de la Justice, M. Stefaan De Clerck, adresse au Collège des procureurs généraux une lettre dans laquelle il annonce que les dispositions concernant la transaction pénale élargie ont entre-temps été insérées dans l'article 84 de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses (ensuite publiée au *Moniteur belge* du 6 mai 2011). Le ministre indique que suite à un débat au sein de la commission de la Justice du Sénat, plusieurs observations de nature technique avaient été formulées et qu'une proposition de loi avait été déposée par différents sénateurs afin d'y répondre.

À la lumière de ces éléments, le ministre indique ce qui suit au Collège:

"Pour le bon fonctionnement, il s'indique que les dispositions entrent en vigueur simultanément et que l'on attende avant d'appliquer les dispositions figurant dans la loi portant des dispositions diverses jusqu'à ce que la loi de réparation ait également été publiée. Normalement, le délai entre la publication des deux lois sera court. Puis-je vous demander d'établir des directives en ce sens?". (traduction)

Le ministre indique par ailleurs qu'il souhaite examiner les nouvelles dispositions relatives à la transaction pénale élargie au cours de la réunion déjà annoncée

van 12 tot 14 mei 2011. De minister verduidelijkt hierbij dat tijdens de parlementaire werkzaamheden werd benadrukt dat de nieuwe wet begeleid zou moeten worden door bindende richtlijnen van de minister van Justitie en van het College (zie in dit kader het Verslag namens de commissie voor de Justitie, Stuk Senaat, 2010-2011, nr. 5-869/4, p. 3, 20).

De minister wijst er tevens op dat hij de transparantie wenst te waarborgen.[649]

707. De heer Patrick De Wolf, advocaat-generaal bij het hof van beroep van Brussel, ontvangt op 10 mei 2011 – de wet van 14 april 2011 is inmiddels gepubliceerd in het *Belgisch Staatsblad* – van het secretariaat van de heer procureur-generaal Marc de le Court een emailbericht met de volgende boodschap: "We hebben een brief ontvangen van 2 mei 2011. Op 12 en 14 mei is er een vergadering van het College, voorgezeten door de minister van Justitie. *Quid*?". (vertaling)

Bij wijze van antwoord op deze mail maakt de heer Patrick De Wolf een uitvoerige nota op – gedateerd op 12 mei 2011 – ten aanzien van de heer Marc de le Court, procureur-generaal bij het hof van beroep van Brussel, waarin hij er op wijst dat er reeds een eerste (quasi gefinaliseerd) toepassingsgeval van de wet bestaat (het betreft de zaak betreffende de heer Patokh Chodiev en consoorten – *cf. infra*), die ertoe kon leiden dat een som van meer dan 20 miljoen euro zou kunnen worden gestort aan de Belgische Staat in juni 2011.[650] Op 12 mei 2011 richt de heer Patrick De Wolf, advocaat-generaal bij het hof van beroep van Brussel, volgend schrijven aan de heer Marc de le Court, procureur-generaal: "Het is noodzakelijk om deze procedure van minnelijke schikking zo snel als mogelijk te finaliseren ... Alle voorwaarden zijn vervuld. In het betrokken geval – Chodiev – is het niet mogelijk te wachten op een omzendbrief. "[651]. (vertaling)

708. Van 12 tot 14 mei 2011 vindt in Kortrijk het geplande overleg plaats tussen de minister van Justitie, de heer Stefaan De Clerck en het College van procureurs-generaal. Op 13 mei 2011 wordt een vergadering georganiseerd "van het College van procureurs-generaal, de Raad van Procureurs des Konings en de Raad van Arbeidsauditeurs onder het voorzitterschap van de minister van Justitie.".

[649] Brief van de heer Stefaan De Clerck van 27 maart 2017 aan de onderzoekscommissie: brief dd. 2 mei 2011 van de minister van Justitie aan het College van procureurs-generaal.

[650] Hoorzitting met de heer Patrick De Wolf, 28 juni 2017, CRIV 54 K045.

[651] Hoorzitting met de heer Patrick De Wolf, 29 juni 2017, CRIV 54 K046, p. 63.

des 12 au 14 mai 2011. Le ministre précise à ce propos qu'au cours des travaux parlementaires, il a été souligné que la nouvelle loi devrait être accompagnée de directives contraignantes du ministre de la Justice et du Collège. (voir, à ce propos, le rapport fait au nom de la commission de la Justice, Doc. Sénat, 2010-2011, n° 5-869/4, p. 3, 20).

Le ministre fait par ailleurs observer qu'il souhaite-garantir la transparence.[649]

707. M. Patrick De Wolf, avocat général près la cour d'appel de Bruxelles, reçoit le 10 mai 2011 – soit après la publication de la loi du 14 avril 2011 au *Moniteur belge* – un courriel du secrétariat de M. Marc de le Court, procureur général, indiquant ce qui suit: "On a reçu une lettre du 2 mai 2011. Il y a une réunion du Collège présidée par le ministre de la Justice le 12 et le 14 mai. *Quid*?".

En réponse à ce courriel, M. Patrick De Wolf rédige une note circonstanciée – datée du 12 mai 2011 – à l'attention de M. Marc de le Court, procureur général près la Cour d'appel de Bruxelles, dans laquelle il souligne qu'il existe déjà un premier cas d'application (presque finalisé) de la loi (il s'agit de l'affaire "Chodiev et consorts" – *cf. infra),* dans le cadre de laquelle une somme de plus de 20 millions d'euros pourrait être versée à l'État belge en juin 2011.[650] Le 12 mai 2011, M. Patrick De Wolf, avocat général près la Cour d'appel de Bruxelles, adresse le message suivant à M. Marc de le Court, procureur général: "Il est indispensable de pouvoir finaliser au plus vite cette procédure de transaction, …. Toutes les conditions sont remplies. Dans le cas d'espèce – Chodiev –, il n'est pas possible d'attendre une circulaire."[651].

708. Du 12 au 14 mai 2011, la concertation prévue réunissant le ministre de la Justice, M. Stefaan De Clerck, et le Collège des procureurs généraux, se tient à Courtrai. Le 13 mai 2011, une réunion "du Collège des procureurs généraux, du Conseil des Procureurs du Roi et du Conseil des auditeurs du travail" se tient "sous la présidence du ministre de la Justice.".

[649] Lettre de M. Stefaan De Clerck du 27 mars 2017 à la commission d'enquête: lettre du 2 mai 2011 du ministre de la Justice au Collège des procureurs généraux.

[650] Audition de M. Patrick De Wolf, 28 juin 2017, CRIV 54 K045.

[651] Audition de M. Patrick De Wolf, 29 juin 2017, CRIV 54 K046, p. 63.

In het proces-verbaal van deze vergadering wordt het volgende vermeld:

"**Bespreking**

F. Schins[652] verwijst naar de brief van de minister dd. 2 mei 2011. Hij vraagt naar de stand van zaken betreffende de reparatiewet.

De minister informeert het College dat de reparatiewet goedgekeurd werd door de Senaat en de Kamercommissie. Een advies werd gevraagd aan de Raad van State, waardoor het dossier een zekere vertraging oploopt.

In afwachting van een goedkeuring van deze reparatiewet, is de toepassing van de verruimde minnelijke schikking een moeilijk punt. Het is aangewezen nog geen toepassing van deze mogelijkheid te maken, maar reeds een omzendbrief voor te bereiden. De procureur-generaal van Antwerpen zal hiervoor instaan.

Beslissing

De procureur-generaal van Antwerpen zal over de verruimde minnelijke schikking twee omzendbrieven voorbereiden: een eerste om de parketten en auditoraten er op te wijzen dat het niet aangewezen is van de nieuwe mogelijkheden gebruik te maken vooraleer ook de repartiewet zal in voege zijn getreden, en een tweede over de verruimde minnelijke schikking zelf.".

Uit het PV van deze vergadering blijkt dus dat het College beslist heeft dat het niet aangewezen is verruimde minnelijke schikkingen in strafzaken af te sluiten vooraleer ook de reparatiewet in voege zal zijn getreden. Er blijkt niet te zijn gerefereerd aan eventuele uitzonderingen op dit principe. Er zijn geen specifieke dossiers ter sprake gekomen.[653]

709. Op 15 mei 2011 maakt de heer Jo Baret, hoofd van de beleidscel van de minister van Justitie een intern verslag op in navolging van de gemaakte afspraken met het College, die in het verslag als volgt worden weergegeven:

[652] De heer Frank Schins, toenmalig procureur-generaal bij het hof van beroep van Gent was op dat ogenblik voorzitter van het College van procureurs-generaal.

[653] Brief van de heer Ignacio de la Serna, voorzitter van het College van procureurs-generaal van 19 mei 2017: uittreksel uit het PV van de vergadering dd. 13 mei 2011 van het College van procureurs-generaal.

Le PV de cette réunion mentionne ce qui suit:

"**Discussion**

F. Schins[652] renvoie au courrier du ministre du 2 mai 2011. Il s'enquiert de l'état d'avancement de la loi de réparation.

Le ministre informe le Collège que la loi de réparation a été adoptée par le Sénat et la commission de la Chambre. Dès lors que l'avis du Conseil d'État a été sollicité, le dossier accuse un certain retard.

En attendant l'adoption de cette loi de réparation, l'application de la transaction élargie constitue un point difficile. Il s'indique de ne pas encore recourir à cette possibilité mais de déjà préparer une circulaire. Le procureur général d'Anvers en est chargé.

Décision

Le procureur général d'Anvers rédige deux circulaires sur la transaction élargie: la première vise à faire savoir aux parquets et aux auditorats qu'il convient de s'abstenir de faire usage des nouvelles possibilités avant l'entrée en vigueur de la loi de réparation et la seconde porte sur la transaction élargie proprement dite.". (traduction)

Il ressort donc du PV de cette réunion que le Collège a décidé qu'il convenait de s'abstenir de conclure des transactions pénales élargies avant que la loi de réparation soit également entrée en vigueur. Il n'apparaît pas que d'éventuelles exceptions à ce principe ont été évoquées. Aucun dossier spécifique n'a été évoqué.[653]

709. Le 15 mai 2011, M. Jo Baret, chef de la cellule stratégique du ministre de la Justice, rédige un rapport interne de suivi des accords conclus avec le Collège, reflétés comme suit dans le rapport:

[652] M. Frank Schins, alors procureur général près la cour d'appel de Gand, présidait alors le Collège des procureurs généraux.

[653] Lettre de M. Ignacio de la Serna, président du Collège des procureurs généraux du 19 mai 2017: extrait du PV de la réunion du 13 mai 2011 du Collège des procureurs généraux.

"— Pas inwerking stellen als herstelwet gepubliceerd. PG A'pen maakt richtlijn

— Uniforme toepassing en transparantie:

o langzame opstart;

o werkgroep o.l.v. Antwerpen werkt aan een inhoudelijke richtlijn;

• terugkoppeling met Hildegard [Penne; eigen toevoeging];

• DSB [Dienst Strafrechtelijke Beleid; eigen toevoeging] inzetbaar.".

710. Op 18 mei 2011 vaardigt het parket-generaal van Brussel een omzendbrief uit, met volgende inhoud (omzendbrief van de heer procureur-generaal bij het hof van beroep en het Arbeidshof, de heer Marc de le Court en gericht aan de procureur des Konings en de Arbeidsauditeur):

"Ik vestig uw aandacht op het feit dat de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen op vrijdag 6 mei 2011 in het *Belgisch Staatsblad* werd bekendgemaakt op pagina 26576 en volgende. Artikel 84 van deze wet wijzigt artikel 216*bis* van het Wetboek van Strafvordering teneinde de uitgebreide minnelijke schikking mogelijk te maken, zelfs na de uitoefening van de strafvordering, en voor zover er geen definitieve beslissing is tussengekomen (p. 26591 tot 26593).

Een herstelwet werd reeds gestemd binnen de Senaat en werd overgemaakt op 1 april 2011 aan de Kamer van volksvertegenwoordigers (DOC 53 1344/001). Tijdens de besprekingen in plenaire zitting van de Kamer van donderdag 12 mei 2011 werd echter het advies van de Raad van State gevraagd.

Voor zover het toepassingsveld van de gevallen waarin de uitgebreide minnelijke schikking zou kunnen worden voorgesteld, beperkt wordt in de herstelwet, is het momenteel niet aan te raden om dit nieuw artikel 216*bis* Sv toe te passen en minnelijke schikkingen voor te stellen zolang de herstelwet niet wordt bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* en een omzendbrief van het College van procureurs-generaal de precieze toepassingsmodaliteiten van deze bepaling heeft bepaald. Indien u, in helemaal uitzonderlijke omstandigheden, echter de mening bent toegedaan een dergelijke minnelijke schikking te moeten voorstellen, dient u mij een omstandig verslag over te maken met een verantwoording van deze bijzondere omstandigheden en voorafgaand mijn toestemming te vragen.".

"— Entrée en vigueur après publication de la loi de réparation. PG Anvers élabore directive

— Application uniforme et transparence:

o mise en œuvre lente;

o groupe de travail sous la direction d'Anvers élabore une directive;

• retour à Hildegard [Penne; ajout personnel];

• possibilité de faire appel au SPC [Service de la politique criminelle; ajout personnel].".

710. Le 18 mai 2011, le parquet général de Bruxelles publie une circulaire (circulaire de M. Marc de le Court, procureur général près la cour d'appel et la cour du travail, adressée au procureur du Roi et à l'auditeur du travail) formulée comme suit:

"J'ai l'honneur d'attirer votre attention sur la circonstance que la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses a été publiée au *Moniteur belge* du vendredi 6 mai 2011 en pages 26576 et suivantes. L'article 84 de cette loi modifie l'article 216*bis* du Code d'instruction criminelle pour permettre la transaction élargie, même après l'exercice de l'action publique et tant qu'une décision définitive n'est pas intervenue (pages 26591 à 26593).

Une loi de réparation a d'ores et déjà été votée au Sénat et transmise le 1er avril 2011 à la Chambre (DOC 53 1344/001). Cependant, lors des discussions en séance plénière de la Chambre de ce jeudi 12 mai 2011, l'avis du Conseil d'État a été demandé.

Dans la mesure où le champ d'application des cas où la transaction élargie pourrait être proposée est réduit dans la loi de réparation, il est actuellement contre-indiqué de faire application de cet article 216*bis* nouveau C.I.Cr. et de proposer des transactions tant que la loi de réparation n'aura pas été publiée au *Moniteur belge* et qu'une circulaire du Collège des procureurs généraux n'aura pas déterminé les modalités précises d'application de cette disposition. Si toutefois, dans des circonstances tout à fait exceptionnelles, vous estimez devoir proposer une telle transaction, il y aurait lieu de m'adresser un rapport circonstancié justifiant ces circonstances particulières et de solliciter au préalable mon accord.".

711. Op 24 mei 2011 volgt een omzendbrief van het parket-generaal van Antwerpen (omzendbrief nr. 3/2011 van de heer procureur-generaal bij het hof van beroep en het arbeidshof, de heer Yves Liégeois, met referte C 41/3-1 en gericht aan de procureur des Konings en de arbeidsauditeur), waarin het volgende wordt aangegeven:

"Ik vestig uw aandacht op het feit dat de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen op vrijdag 6 mei 2011 in het *Belgisch Staatsblad* werd bekendgemaakt op pagina 26576 en volgende. Artikel 84 van deze wet wijzigt artikel 216*bis* van het Wetboek van Strafvordering teneinde de uitgebreide minnelijke schikking mogelijk te maken, zelfs na de uitoefening van de strafvordering, en voor zover er geen definitieve beslissing is tussengekomen (p. 26591 tot 26593).

Een herstelwet werd reeds gestemd binnen de Senaat en werd overgemaakt op 1 april 2011 aan de Kamer van volksvertegenwoordigers (DOC 53 1344/001). Tijdens de besprekingen in plenaire zitting van de Kamer van donderdag 12 mei 2011 werd echter het advies van de Raad van State gevraagd.

Voor zover het toepassingsveld van de gevallen waarin de uitgebreide minnelijke schikking zou kunnen worden voorgesteld, beperkt wordt in de herstelwet, is het momenteel niet aan te raden om dit nieuw artikel 216*bis* Sv toe te passen en minnelijke schikkingen voor te stellen zolang de herstelwet niet wordt bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* en een omzendbrief van het College van procureurs-generaal de precieze toepassingsmodaliteiten van deze bepaling heeft bepaald.

Indien u, in helemaal uitzonderlijke omstandigheden, echter de mening bent toegedaan een dergelijke minnelijke schikking te moeten voorstellen, dient u mij een omstandig verslag over te maken met een verantwoording van deze bijzondere omstandigheden en voorafgaand mijn toestemming te vragen.".

De heer Christiaan Nys (destijds fiscaal substituut bij het parket van Antwerpen en belast met het strafdossier "Société Générale – cvba Belgimont", *cf. infra*) heeft verklaard dat deze omzendbrief werd opgesteld door de heren Flor De Mond (destijds eerste advocaat-generaal) en Yves Liégeois (destijds procureur-generaal). Met het oog op de redactie van deze omzendbrief werd tevens de mening gevraagd van de heer Christiaan Nys.[654]

712. Tijdens de hoorzitting van de heren Frank Schins, Yves Liégeois, Marc de le Court en Claude Michaux werd door de heren Frank Schins en Yves Liégeois aangegeven dat de in de omzendbrieven

[654] Hoorzitting met de heer Christiaan Nys, 14 juni 2017, CRIV 54 K042.

711. Le 24 mai 2011, suit une circulaire du parquet général d'Anvers (circulaire n° 3/2011 de M. Yves Liégeois, procureur général près la cour d'appel et la cour du travail, réf. C 41/3-1, adressée au procureur du Roi et à l'auditeur du travail), énoncée comme suit:

"J'ai l'honneur d'attirer votre attention sur le fait que la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses a été publiée au *Moniteur belge* du vendredi 6 mai 2011 en pages 26576 et suivantes. L'article 84 de cette loi modifie l'article 216*bis* du Code d'instruction criminelle pour permettre la transaction élargie, même après l'exercice de l'action publique et tant qu'une décision définitive n'est pas intervenue (p. 26591 à 26593).

Une loi de réparation a d'ores et déjà été votée au Sénat et transmise à la Chambre des représentants le 1er avril 2011 (DOC 53 1344/001). Cependant, au cours des débats en séance plénière de la Chambre de ce jeudi 12 mai 2011, l'avis du Conseil d'État a été demandé.

Dans la mesure où le champ d'application des cas où la transaction élargie pourrait être proposée, est réduit dans la loi de réparation, il est actuellement contre-indiqué de faire application de ce nouvel article 216*bis* C.I.Cr. et de proposer des transactions tant que la loi de réparation n'aura pas été publiée au *Moniteur belge* et qu'une circulaire du Collège des procureurs généraux n'aura pas établi les modalités précises d'application de cette disposition.

Si toutefois, dans des circonstances tout à fait exceptionnelles, vous estimez devoir proposer une telle transaction, il y aurait lieu de m'adresser un rapport circonstancié justifiant ces circonstances particulières et de solliciter au préalable mon accord.".

M. Christiaan Nys (alors substitut fiscal au parquet d'Anvers et chargé du dossier pénal "Société Générale – Belgimont scrl", *cf. infra*) indique que cette circulaire a été rédigée par M. Flor De Mond (alors premier avocat général) et M. Yves Liégeois (procureur général). L'avis de M. Christiaan Nys a également été demandé en vue de la rédaction de cette circulaire.[654]

712. Au cours de l'audition de MM. Frank Schins, Yves Liégeois, Marc de le Court et Claude Michaux, MM. Frank Schins et Yves Liégeois ont indiqué que la possibilité prévue par les circulaires des 18 et

[654] Audition de M. Christiaan Nys, 14 juin 2017, CRIV 54 K042.

van 18 en 24 mei 2011 opgenomen mogelijkheid om in "uitzonderlijke omstandigheden" toch toepassing te maken van de wet op de verruimde minnelijke schikking in strafzaken, niet was ingegeven vanuit de bekommernis om uitsluitend enkele specifieke dossiers (*in casu* de dossiers betreffende de heer Patokh Chodiev en consoorten en betreffende Société Générale – cvba Belgimont) te kunnen afsluiten.

Middels de omzendbrief wenste men voornamelijk de zekerheid in te bouwen dat de procureur-generaal binnen zijn ressort wist voor welke dossiers de nieuwe wet wordt toegepast teneinde hierover ook met kennis van zaken een oordeel te kunnen vellen[655].

713. Tijdens de hoorzitting van de heren Frank Schins, Yves Liégeois, Marc de le Court en Claude Michaux (respectievelijk en tijdens de eerste helft van 2011, de voorzitter en de leden van het College van procureurs-generaal) verklaart de heer Frank Schins dat deze omzendbrieven niet in strijd zijn met de "aanbeveling" of de "wensen" van de minister om de verruimde minnelijke schikking in strafzaken niet toe te passen in afwachting van de Reparatiewet en evenmin met de door het College van procureurs-generaal genomen beslissing om de verruimde minnelijke schikking in strafzaken vooralsnog niet toe passen.[656]

Zij wijzen er eveneens op dat de wet bestond en dat het College van procureurs-generaal op zich geen negatieve injunctie kan uitoefenen teneinde het openbaar ministerie te verplichten de wet niet toe te passen. Zij wijzen er voorts op dat de minister in deze geen "bevel" kan en mag geven. De heer Yves Liégeois voegt daar in zijn verklaring ook nog het volgende aan toe: "Op dat ogenblik niet. Het probleem is gerezen bij de eerste wet, de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen. Toen werden we geconfronteerd met een wet waarvan geweten is dat ze in werking zou treden. We weten vooraf dat ze zal worden gepubliceerd, wat vrij normaal is, ofschoon de minister in overleg met alle partijen ook had kunnen beslissen om de wet niet te doen verschijnen. De wet is verschenen op 6 mei en is in werking getreden op 16 mei. Op het ogenblik dat die wet is goedgekeurd, eind maart, begin april, weten we dus dat die wet er aankomt. Ze werd uitgevaardigd op 14 april 2011 en is gepubliceerd op 6 mei 2011."[657]

[655] Hoorzitting met de heren Frank Schins, Yves Liégeois, Marc de le Court en Claude Michaux, 21 juni 2017, CRIV 54 K043, p. 9 en 11.

[656] Hoorzitting met de heren Frank Schins, Yves Liégeois, Marc de le Court en Claude Michaux, 21 juni 2017, CRIV 54 K043, p. 13.

[657] Hoorzitting met de heer Yves Liégeois, 21 juni 2017, CRIV 54 K043, p. 14.

24 mai 2011 de néanmoins appliquer la loi sur la transaction pénale élargie "dans des circonstances exceptionnelles" n'était pas dictée par le souhait de pouvoir clôturer uniquement quelques dossiers spécifiques (en l'espèce les dossiers concernant Patokh Chodiev et consorts ainsi que la Société Générale – Belgimont scrl).

Cette circulaire visait principalement à s'assurer que le procureur général sache, au niveau de son ressort, à quels dossiers la nouvelle loi était appliquée afin de pouvoir également statuer sur ceux-ci en connaissance de cause[655].

713. Au cours de l'audition de MM. Frank Schins, Yves Liégeois, Marc de le Court et Claude Michaux (respectivement et, durant le premier semestre de 2011, président et membres du Collège des procureurs généraux), M. Frank Schins, déclare que ces circulaires n'étaient pas en contradiction avec la "recommandation" ou le "souhait" du ministre que la transaction pénale élargie ne soit pas appliquée avant l'adoption de la loi de réparation, et moins encore en contradiction avec la décision du Collège des procureurs généraux de ne pas encore appliquer la transaction pénale élargie.[656]

Ils soulignent également que la loi était en vigueur et que le Collège des procureurs généraux n'est pas habilité en soi à adresser une injonction négative en vue d'obliger le ministère public à ne pas appliquer la loi. Ils soulignent par ailleurs que le ministre ne peut donner aucun "ordre" en la matière. M. Yves Liégeois ajoute également ajouté ce qui suit à sa déclaration: "À ce moment, non. Le problème est venu sur la table au moment où on a eu la première loi, celle du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses. À ce moment-là, nous étions confrontés à une loi dont on sait qu'elle entrera en vigueur. Nous savons à l'avance qu'elle sera publiée, c'est assez normal, bien que le ministre aurait aussi pu décider de demander, en accord avec tout le monde, de ne pas la publier. Elle a été publiée le 6 mai et est entrée en vigueur le 16 mai. Donc, au moment où cette loi est votée, fin mars, début avril, on sait que cette loi va arriver. Elle a été datée du 14 avril 2011 et publiée le 6 mai 2011."[657]

[655] Audition de MM. Frank Schins, Yves Liégeois, Marc de le Court et Claude Michaux, 21 juin 2017, CRIV 54 K043, p. 9 et 11.

[656] Audition de MM. Frank Schins, Yves Liégeois, Marc de le Court en Claude Michaux, 21 juin 2017, CRIV 54 K043, p. 13.

[657] Audition de M. Yves Liégeois, 21 juin 2017, CRIV 54 K043, p. 14.

714. Op 26 mei 2011 schrijft de heer Frank Schins, destijds voorzitter van het College van procureurs-generaal, aan de minister van Justitie:

"Van zowel mijn ambtgenoot te Brussel als van de sectie Ecofin parket Antwerpen verneem ik dat ernstige onderhandelingen – die specifiek onder toepassing van het nieuw artikel 216*bis* van het Wetboek van Strafvordering vallen – zich thans in een eindfase bevinden.

Het zou bijzonder te betreuren – en in de crisis waarin dit land zich bevindt – eigenlijk niet te verantwoorden zijn dat de Belgische schatkist miljoenen euro zouden ontglippen omdat onderhandelingen moeten gestopt of opgeschort worden omwille van een aanslepende politieke besluitvorming.

Ik ben dan ook van oordeel de zienswijze van mijn ambtgenoten te Brussel en Antwerpen-Limburg bij te treden waar de mogelijkheid tot verruimde minnelijke schikking toch niet volledig wordt uitgesloten maar onderworpen wordt aan een bijzondere verantwoording en ter instemming dient voorgelegd aan het parket-generaal."[658].

De heer Frank Schins verklaart dat hij niet wist over welke dossiers het precies ging. Hij herinnert zich uitsluitend dat er hem werd meegedeeld dat er "een of twee dossiers waren, die dringend waren en zouden moeten kunnen worden afgehandeld, gelet op verjaringen, overschrijdingen van de redelijke termijn en dies meer."[659].

715. Op 27 mei 2011 verstuurt de heer Frank Schins (in zijn hoedanigheid van voorzitter van het College) een brief aan de minister met de mededeling dat de wet op de verruimde minnelijke schikking in strafzaken effectief niet zal worden toegepast, behoudens in uitzonderlijke omstandigheden:

"Mijnheer de minister,

Met verwijzing naar uw schrijven van 2 mei 2011 inzake "verruimde minnelijke schikking" kan ik u het volgende meedelen.

[658] Brief van de heer Stefaan De Clerck aan de onderzoekscommissie van 27 maart 2017: brief van 26 mei 2011 van de heer Frank Schins, gewezen voorzitter van het College van procureurs-generaal aan de heer Stefaan De Clerck, gewezen minister van Justitie.

[659] Hoorzitting met de heren Frank Schins, Yves Liégeois, Marc de le Court en Claude Michaux, 21 juni 2017, CRIV 54 K043.

714. Le 26 mai 2011, M. Frank Schins, président du Collège des procureurs généraux à l'époque, écrit au ministre de la Justice:

"J'apprends tant de mon collègue de Bruxelles que de la section Ecofin du parquet Antwerpen que des négociations sérieuses – qui relèvent spécifiquement du champ d'application du nouvel article 216*bis* du Code d'instruction criminelle – se trouvent actuellement dans une phase finale.

Il serait particulièrement déplorable et en fait injustifiable – vu la crise dans laquelle le pays se trouve – que des millions d'euros échappent au Trésor belge du fait que des négociations doivent être arrêtées ou suspendues en raison de la lenteur du processus décisionnel politique.

J'estime dès lors pouvoir me rallier au point de vue de mon collègue de Bruxelles et d'Anvers-Limbourg où la possibilité de conclure une transaction élargie n'est pas tout à fait exclue mais doit faire l'objet d'une justification particulière et être soumise pour assentiment au parquet général". (traduction)[658]

M. Frank Schins déclare qu'il ne savait pas de quels dossiers il s'agissait précisément. Il se rappelle uniquement qu'il lui avait été communiqué qu'il y avait "un ou deux dossiers, qui étaient urgents et qui devraient pouvoir être clôturés, vu les prescriptions, dépassements du délai raisonnable, etc."[659].

715. Le 27 mai 2011, M. Frank Schins (en sa qualité de président du Collège) envoie au ministre une lettre mentionnant que la loi sur la transaction pénale élargie ne sera effectivement pas appliquée, sauf dans des circonstances exceptionnelles:

"Monsieur le ministre,

Me référant à votre courrier du 2 mai 2011 relatif à la "transaction pénale élargie" je puis vous communiquer les informations suivantes.

[658] Lettre du 27 mars 2017 de M. Stefaan De Clerck à la commission d'enquête: lettre du 26 mai 2011 de M. Frank Schins, ancien président du Collège des procureurs généraux à M. Stefaan De Clerck, ancien ministre de la Justice.

[659] Auditions de MM. Frank Schins, Yves Liégeois, Marc de le Court et Claude Michaux, 21 juin 2017, CRIV 54 K043.

De parlementaire afhandeling van dit wetsontwerp kent wel een hele lijdensweg.

Samengevat blijkt mij de toestand thans als volgt:

1. Artikel 84 van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen (*Belgisch Staatsblad* 6 mei 2011); wijziging artikel 216*bis* Sv.

Er is blijkbaar geen bijzondere datum van inwerkingtreding voorzien, zodat deze wet inmiddels van kracht is.

2. De Senaat bracht enkele technische verfijningen aan die zouden verschijnen in een “reparatie”wet.

De plenaire zitting van de Kamer besliste echter op 12 mei 2011 ter zake nog het advies in te winnen van de Raad van State (termijn: 1 maand).

Met uw schrijven verzocht u het College van procureurs-generaal onderrichtingen te geven om met de toepassing van de nieuwe wet te wachten op de publicatie van de “reparatie”wet: hierbij vindt U een omzendbrief zoals die in elk rechtsgebied zal worden verspreid.

Inmiddels kan ik u meedelen dat het ontwerp van richtlijnen van het College van procureurs-generaal i.v.m. de verruimde minnelijke schikking de finalisatie nadert en dat de tekst hiervan alle transparantie waarborgt.

Wat betreft het aannemen van een afwachtende houding tot ook de reparatiewet van kracht zal zijn, ben ik wel verplicht uw aandacht te vestigen op het volgende.

Van zowel mijn ambtgenoot te Brussel als van de sectie Ecofin parket Antwerpen verneem ik dat ernstige onderhandelingen – die specifiek onder toepassing van het nieuw artikel 216*bis* Sv vallen – zich thans in een eindfase bevinden.

Het zou bijzonder te betreuren zijn – en in de crisis waarin dit land zich bevindt – eigenlijk niet te verantwoorden dat aan de Belgische schatkist miljoenen euro zouden ontglippen omdat onderhandelingen moeten gestopt of opgeschort worden omwille van een aanslepende politieke besluitvorming.

Ik ben dan ook van oordeel de zienswijze van mijn ambtsgenoten te Brussel en Antwerpen-Limburg bij

L’examen parlementaire du projet de loi en question connaît un parcours chaotique.

En résumé, il m’apparaît que la situation se présente aujourd’hui comme suit:

1. Article 84 de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses (*Moniteur belge* du 6 mai 2011); modification de l’article 216*bis* du Code d’instruction criminelle.

Aucune date spécifique n’ayant manifestement été prévue pour l’entrée en vigueur de cette loi, celle-ci est devenue applicable dans l’intervalle.

2. Le Sénat a apporté quelques ajustements techniques, qui devraient être publiés dans une loi dite de “réparation”.

La séance plénière de la Chambre a toutefois décidé, le 12 mai 2011, qu’il s’indiquait de solliciter l’avis du Conseil d’État en la matière (délai: 1 mois).

Dans votre courrier, vous avez demandé au Collège des procureurs généraux de donner des instructions en vue d’attendre la publication de la loi de réparation avant d’appliquer la nouvelle loi: veuillez trouver, en annexe, la circulaire qui sera diffusée dans chacun des ressorts.

Dans l’intervalle, je peux vous annoncer que le projet de directives du Collège des procureurs généraux relatives à la transaction pénale élargie est en cours de finalisation et que ce texte offre toutes les garanties de transparence.

Quant à adopter une attitude attentiste jusqu’à ce que la loi de réparation entre elle aussi en vigueur, je me vois dans l’obligation d’attirer votre attention sur les éléments suivants.

J’apprends tant de mon collègue de Bruxelles que de la section Ecofin du parquet d’Anvers que des négociations sérieuses – qui relèvent spécifiquement du champ d’application du nouvel article 216*bis* du Code d’instruction criminelle – se trouvent actuellement dans une phase finale.

Il serait particulièrement déplorable et en fait injustifiable – vu la crise dans laquelle le pays se trouve – que des millions d’euros échappent au Trésor belge du fait que des négociations doivent être arrêtées ou suspendues en raison de la lenteur du processus décisionnel politique.

J’estime dès lors pouvoir me rallier au point de vue de mon collègue de Bruxelles et d’Anvers-Limbourg où

te treden waar de mogelijkheid tot verruimde minnelijke schikking toch niet volledig wordt uitgesloten maar onderworpen wordt aan een bijzondere verantwoording en ter instemming dient voorgelegd aan het parket-generaal.".

Met betrekking tot deze brief verklaart de heer Stefaan De Clerck het volgende:

"Veertien dagen later heb ik inderdaad een brief van de voorzitter van het College van procureurs-generaal gekregen. Hij liet mij weten dat zij daarmee rekening hielden, maar dat zij in een uitzondering voorzagen: "Met uw schrijven verzocht u het College van procureurs-generaal onderrichtingen te geven om met de toepassing van de nieuwe wet te wachten op de publicatie van de reparatiewet. Hierbij vindt u een omzendbrief, zoals die in elk rechtsgebied zal worden verspreid.".

Hij bevestigde dus wat ik gevraagd had, maar – *in cauda venenum* – op het einde schreef hij: "Wat betreft het aannemen van een afwachtende houding tot ook de reparatiewet van kracht zal zijn, ben ik wel verplicht uw aandacht te vestigen op het volgende. Het zou bijzonder te betreuren zijn. Ik ben dan ook van oordeel de zienswijze van mijn ambtgenoten te Brussel en Antwerpen-Limburg bij te treden, waar de mogelijkheid tot verruimde minnelijke schikking toch niet volledig wordt uitgesloten, maar onderworpen wordt aan een bijzondere verantwoording en ter instemming dient voorgelegd aan het parket-generaal.".

Die brief werd eind mei 2011 verstuurd. Ik heb daar niet op gereageerd, maar ik werd ook niet geïnformeerd over dit of dat dossier. Achteraf werd ik ook niet geïnformeerd over de beslissingen die werden genomen. Men zei mij dat er een procedure of methode was om heel uitzonderlijk iets anders te doen dat wat ik hun gevraagd had."[660].

Op 14 juni 2011 meldt de heer Patrick De Wolf via mail het volgende aan mevrouw Paule Somers, magistrate en adjunct-kabinetschef op het kabinet van de minister van Justitie:

"(vertaling) ... Het staat nagenoeg vast dat de B.S. ongeveer 20 miljoen euro dreigt te mislopen indien de minnelijke schikking niet vóór het einde van deze maand wordt afgerond. Dat zou heel jammer zijn. Het betreft een financieel dossier (valsheid in geschrifte, witwassing, bendevorming). De feiten zijn heel oud (1996, 1997, ... en één uit 2004)."[661].

[660] Hoorzitting met de heer Stefaan De Clerck, 14 juli 2017, CRIV 54 K054.

[661] Documentatie overgemaakt door de heer Patrick De Wolf na zijn hoorzitting op 28 juni 2017.

la possibilité de conclure une transaction élargie n'est pas tout à fait exclue mais doit faire l'objet d'une justification particulière et être soumise pour assentiment au parquet général.". (traduction)

Concernant cette lettre, M. Stefaan De Clerck déclare ce qui suit:

"Quinze jours plus tard, j'ai effectivement reçu une lettre du président du Collège des procureurs généraux. Il m'indiquait que le Collège tenait compte de ma directive, mais qu'il prévoyait une exception: "Par votre courrier, vous demandiez au Collège des procureurs généraux de donner des instructions afin d'attendre la publication de la loi de réparation avant d'appliquer la nouvelle loi. Vous trouverez ci-joint une circulaire, telle qu'elle sera diffusée dans chaque ressort.".

Il confirmait donc ce que j'avais demandé, mais – *in cauda venenum* – il précisait à la fin de sa lettre: "En ce qui concerne l'adoption d'une attitude attentiste jusqu'à ce que la loi de réparation entre également en vigueur, je me dois toutefois d'attirer votre attention sur le fait suivant. Ce serait particulièrement déplorable. J'estime dès lors pouvoir me rallier au point de vue de mes collègues de Bruxelles et d'Anvers-Limbourg où la possibilité de conclure une transaction pénale élargie n'est pas tout à fait exclue mais doit faire l'objet d'une justification particulière et être soumise pour assentiment au parquet général.".

Cette lettre a été envoyée fin mai 2011. Je n'y ai pas réagi, mais je n'étais pas non plus tenu informé de l'avancement de tel ou tel dossier. Je n'ai pas non plus été informé *a posteriori* des décisions qui ont été prises. On m'a dit qu'il y avait une procédure ou une méthode pour faire de manière très exceptionnelle autre chose que ce que je leur avais demandé."[660]. (traduction)

Le 14 juin 2011, M. Patrick De Wolf envoie un courriel à Mme Paule Somers, magistrate et chef de cabinet adjointe au cabinet du ministre de la Justice, l'informant que:

"… Il est quasi certain que si la transaction n'est pas finalisée avant la fin de ce mois, l'E.B. risque de perdre +/- 20 millions d'euros... Ce serait vraiment dommage... Il s'agit d'un dossier financier (faux, blanchiment, association de malfaiteurs). Les faits sont très anciens (1996, 1997,... et un en 2004)."[661]

[660] Audition de M. Stefaan De Clerck, 14 juillet 2017, CRIV 54 K054.

[661] Documentation transmise par M. Patrick De Wolf à l'issue de son audition du 28 juin 2017.

De heer Stefaan De Clerck verklaarde hierover in de onderzoekscommissie: “Van die mail ben ik niet op de hoogte, ik heb die niet onder ogen gekregen. Ik weet ook niet wanneer de heer De Wolf verdere stappen heeft gezet”.[662].

716. Op 30 juni 2011 wordt de volgende tekst in de Kamer aangenomen:

“§ 1. De procureur des Konings kan, indien hij meent dat een feit niet van aard schijnt te zijn dat het gestraft moet worden met een hoofdstraf van meer dan twee jaar correctionele gevangenisstraf of een zwaardere straf, desgevallend met inbegrip van de verbeurdverklaring, en dat het geen zware aantasting inhoudt van de lichamelijke integriteit, de dader verzoeken een bepaalde geldsom te storten aan de federale overheidsdienst Financiën.”.

Deze tekst was eerder al goedgekeurd in de Senaat op 31 maart 2011.

Middels deze wettekst werd (o.m.) beoogd de onvolkomenheden in de versie zoals opgenomen in de wet van 14 april 2011 te “repareren”. Inzonderheid werd hiermee geremedieerd aan het tijdens de hoorzitting in de commissie voor de Justitie van de Senaat van 22 maart 2011 door de twee deskundigen opgeworpen probleem dat de voorgestelde wijziging van artikel 216*bis*, § 1, van het Wetboek van Strafvordering niet in overeenstemming was met artikel 80 van het Strafwetboek omdat dit artikel inhoudt dat na correctionalisering van een misdaad door aanneming van verzachtende omstandigheden steeds minstens een gevangenisstraf van 1 maand dient te worden opgelegd. Dit is bijvoorbeeld het geval voor valsheid en gebruik van valse stukken, hetgeen betekent dat in heel wat fiscaal-financiële strafdossiers geen minnelijke schikking mogelijk was, terwijl amendement nr. 18, dat op 2 maart 2011 in de commissie voor de Financiën en de Begroting van de Kamer van volksvertegenwoordigers werd ingediend, ertoe strekte het toepassingsgebied te verruimen tot die correctionaliseerbare misdaden. Hoewel in de verantwoording van het amendement het volgende staat: “Wat het toepassingsgebied *ratione materiae* betreft, wordt aangesloten bij het bestaande mechanisme van artikel 216*bis* van het Wetboek van strafvordering, dat eveneens een algemeen toepassingsgebied heeft. Een uitbreiding van dit toepassingsgebied dringt zich echter op om misdaden

[662] Hoorzitting met de heer Stefaan De Clerck, 14 juli 2017, CRIV 54 K054, p. 26.

M. Stefaan De Clerck déclaré à ce propos devant la commission d’enquête: “Je ne suis pas au courant de ce courriel, je ne l’ai pas eu sous les yeux. Je ne sais pas non plus quand M. De Wolf a fait d’autres démarches”.[662].(traduction)

716. Le 30 juin 2011, la Chambre adopte le texte suivant:

“§ 1er. Lorsque le procureur du Roi estime que le fait ne paraît pas être de nature à devoir être puni d’un emprisonnement correctionnel principal de plus de deux ans ou d’une peine plus lourde, y compris la confiscation le cas échéant, et qu’il ne comporte pas d’atteinte grave à l’intégrité physique, il peut inviter l’auteur à verser une somme d’argent déterminée au service public fédéral Finances.”.

Ce texte avait déjà été adopté précédemment par le Sénat le 31 mars 2011.

Ce texte de loi visait (notamment) à “réparer” les imperfections de la version figurant dans la loi du 14 avril 2011. Il remédiait en particulier au problème soulevé par les trois experts au cours de l’audition organisée en commission de la Justice du Sénat le 22 mars 2011, à savoir que la modification proposée de l’article 216*bis*, § 1er, du Code d’instruction criminelle n’était pas conforme à l’article 80 du Code pénal étant donné que cet article prévoit qu’après correctionnalisation d’un crime par l’admission de circonstances atténuantes, il faut toujours infliger une peine d’emprisonnement d’un mois au moins. C’est par exemple le cas pour faux et usage de faux, ce qui signifie qu’aucune transaction n’était possible dans de nombreux dossiers pénaux financiers et fiscaux alors que l’amendement n° 18 déposé en commission des Finances et du Budget à la Chambre des représentants le 2 mars 2011 avait pour objectif de s’appliquer à ces crimes correctionnalisables.”. Bien que la justification de l’amendement stipule que “Concernant le champ d’application *rationae materiae*, on se rattache au mécanisme existant de l’article 216*bis* du Code d’instruction criminelle, pour lequel il existe également un champ d’application général. Une extension de ce champ d’application s’impose toutefois afin que des crimes qui ont toujours été correctionnalisés comme les faux en écritures et l’usage de faux de droit commun, puissent également faire l’objet

[662] Audition de M. Stefaan De Clerck, 14 juillet 2017, CRIV 54 K054, p. 26.

die van oudsher worden gecorrectionaliseerd zoals de gemeenrechtelijke valsheden in geschriften en gebruik van valse stukken ook het voorwerp te kunnen laten uitmaken van een minnelijke schikking"[663], voorzag de tekst van de wet van 14 april 2011 betreffende de verruimde minnelijke schikking deze toepassingsgebiedsuitbreiding echter niet.

Deze wet van 11 juli 2011 tot wijziging van de artikelen 216*bis* en216*ter* van het Wetboek van strafvordering en van artikel 7 van de wet van 6 juni 2010 tot invoering van het Sociaal Strafwetboek werd gepubliceerd in het *Belgisch Staatsblad* van 1 augustus 2011.

2. **De verruimde minnelijke schikking afgesloten betreffende het dossier Société Générale-cvba Belgimont**

2.1. ***Fiscaal luik***

717. De feiten – die tevens aanleiding hebben gegeven tot de strafvervolging – hielden verband met een zogenaamde fraude met kasgeldvennootschappen. Dergelijke fraude impliceert (beknopt gesteld) dat de aandelen van belastingschuldige vennootschappen, waarvan het vermogen uitsluitend of in belangrijke mate is samengesteld uit "liquide middelen", worden overgedragen. De overnemer (i.e. de eigenlijke fraudeur) financiert deze overname (alsook zijn "persoonlijke commissie") met de liquide middelen van de vennootschap. Op deze manier blijft een onvermogende vennootschap achter die niet in staat is om de gevestigde belastingschulden te betalen.

718. De Bijzondere Belastingsinspectie (BBI) heeft – voor de aanslagjaren 1998 tot en met 2001 – aanslagen in de vennootschapsbelasting gevestigd in hoofde van de diverse kasgeldvennootschappen. Zoals vermeld, is het eigen aan de fraude met kasgeldvennootschappen dat de verschuldigde belastingen niet bij de eigenlijke belastingplichtige kunnen worden ingevorderd, net omdat deze fraude automatisch leidt tot het onvermogen van de betrokken vennootschap.

Teneinde de invordering efficiënt te organiseren, werd binnen de FOD Financiën (administratie van de invordering) een nationale invorderingscel

[663] Amendement nr.18 op het wetsontwerp houdende diverse bepalingen, stuk Kamer nr. 53 1208/007, p. 29 maar ook pp. 23 en 30; Idem voor het wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering wat het verval van de strafvordering ten betaling van een geldsom betreft, stuk Kamer nr. 53 1252/001, p. 12 maar ook pp. 5 en 14; maar ook voor het voorontwerp van wet tot wijziging van artikel 216*bis* van het Wetboek van Strafvordering betreffende het verval van de strafvordering middels de betaling van een geldsom, p. 13 maar ook pp. 4 en 16.

d'une transaction"[663], le texte de la loi du 14 avril 2011 sur la transaction pénale élargie ne prévoyait pas cette extension du champ d'application.

Cette loi du 11 juillet 2011 modifiant les articles 216*bis* et 216*ter* du Code d'instruction criminelle et l'article 7 de la loi du 6 juin 2010 introduisant le Code pénal social a été publiée au *Moniteur belge* le 1er août 2011.

2. **La transaction élargie conclue concernant le dossier Société Générale-Belgimont scrl**

2.1. ***Volet fiscal***

717. Les faits – qui ont donné lieu aux poursuites pénales – s'inscrivaient dans le cadre de la fraude liée aux sociétés de liquidités. Ce genre de fraude implique (en abrégé) la cession de parts de sociétés qui ont des dettes fiscales et dont le patrimoine est exclusivement ou principalement constitué de "liquidités". Le cessionnaire (c.-à-d., en vérité, le fraudeur) finance cette cession (ainsi que sa "commission personnelle") avec les liquidités de la société. Ce faisant, il ne reste qu'une société insolvable qui n'est pas en mesure de payer les dettes fiscales établies.

718. L'Inspection spéciale des impôts (ISI) a – pour les exercices d'imposition de 1998 à 2001 inclus – établi les cotisations à l'impôt des sociétés pour les différentes sociétés de liquidités. Comme il a déjà été souligné, le propre de la fraude liée aux sociétés de liquidités est que les impôts dus ne peuvent être recouvrés auprès du véritable contribuable, précisément parce que cette fraude débouche automatiquement sur l'insolvabilité de la société concernée.

En vue d'organiser le recouvrement de manière efficace, une cellule nationale de recouvrement spéciale pour les sociétés de liquidités (ci-après dénommée

[663] Amendement n°18 au projet portant des dispositions diverses, Doc Chambre n° 53-1208/007, p. 29, mais aussi pp. 23 et 30; Idem pour la proposition de loi modifiant le Code d'Instruction criminelle en ce qui concerne l'extinction de l'action publique moyennant le paiement d'une somme d'argent, doc 53-1252/001, p. 12 mais aussi pp. 5 et 14; idem pour l'avant-projet de loi modifiant loi modifiant l'article 216*bis* du Code d'Instruction criminelle concernant l'extinction de l'action publique moyennant le paiement d'une somme d'argent, p. 13 mais aussi pp. 4 et 16.

Kasgeldvennootschappen opgericht (hierna: Cel Kasgeldvennootschappen).

719. De onderzoekscommissie heeft vernomen dat de Cel Kasgeldvennootschappen van mening was dat de Franse financiële instelling Société Générale een belangrijke rol heeft gespeeld bij het opzetten van de frauduleuze kasgeldconstructies. Om die reden werden in de loop van de jaren 2004, 2005 en 2006 diverse (burgerrechtelijke) procedures in aansprakelijkheid ingesteld met het oog op het bekomen van een schadevergoeding van de betrokken vennootschappen die behoorden tot de groep Société Générale.

720. De onderzoekscommissie heeft kunnen vaststellen dat eind 2005 de advocaat van Société Générale contact heeft opgenomen met de raadsman van de Belgische Staat teneinde na te gaan of een akkoord kon worden afgesloten met betrekking tot het geheel aan ingestelde procedures.

721. De in dit kader opgestarte onderhandelingen hebben uiteindelijk geleid tot een principe-akkoord op 6 juni 2007 waarbij de betrachting overheerste dat Société Générale – bij wijze van schadevergoeding – een geldsom zou dienen te betalen die overeenstemt met het bedrag aan door de kasgeldvennootschappen ontdoken belasting.

722. Op basis van dit principe-akkoord werd vervolgens overgegaan tot de redactie van een meer gedetailleerde overeenkomst. Dit kreeg concreet gestalte in een eerste dading, gedateerd 26 mei 2009 op basis waarvan Société Générale ertoe gehouden was een bedrag te betalen van 27 miljoen euro, weze het onder een aantal opschortende voorwaarden. Het betreft een burgerrechtelijke dading tussen de Belgische Staat (FOD Financiën) en de financiële instelling, die er toe strekte de schade te regelen, bestaande uit het verlies van de kans in hoofde van de Belgische Staat om een betaling van de belastingschulden en toebehoren te verkrijgen van de (onvermogende) kasgeldvennootschappen. Deze dading staat op zich los van de strafrechtelijke minnelijke schikking.

723. Op 19 juni 2009 werd door de FOD Financiën aan de onderzoeksrechter een schrijven gericht teneinde de onderzoeksrechter te informeren over het bestaan en de inhoud van de afgesloten dading. Hierbij werd gepreciseerd dat het akkoord slaat op het herstel van de schade geleden door de Schatkist waarbij een oplijsting werd gegeven van de betrokken (kasgeld)vennootschappen.

724. Op 14 januari 2010 werd door de FOD Financiën andermaal een schrijven gericht aan de onderzoeksrechter teneinde hem ervan op de hoogte te brengen

Cellule “Sociétés de liquidités”) a été créée au sein du SPF Finances.

719. La commission d’enquête a appris que la Cellule “Sociétés de liquidités” pense que l’établissement financier français Société Générale a joué un rôle important dans la construction de sociétés de liquidités frauduleuses. C’est pour cette raison qu’au cours des années 2004, 2005 et 2006, diverses procédures (civiles) en responsabilité ont été engagées dans le but d’obtenir un dédommagement de la part des sociétés concernées appartenant au groupe Société Générale.

720. La commission d’enquête a pu constater que l’avocat de la Société Générale avait pris contact avec le conseil de l’État belge fin 2005 afin d’examiner s’il était possible de conclure un accord sur l’ensemble des procédures engagées.

721. Les négociations ouvertes dans ce cadre ont finalement abouti le 6 juin 2007 à un accord de principe, visant principalement à obliger la Société Générale à verser, à titre de dédommagement, une somme d’argent correspondant au montant de l’impôt éludé par les sociétés de liquidités.

722. Sur la base de cet accord de principe, il a ensuite été procédé à la rédaction d’un accord plus détaillé. Celui-ci a pris la forme d’une première transaction en date du 26 mai 2009 contraignant la Société Générale à régler un montant de 27 millions d’euros, moyennant cependant, un certain nombre de conditions suspensives. Il s’agit d’une transaction civile entre l’État belge (SPF Finances) et l’institution financière visant à réparer le dommage causé par la perte de la possibilité dans le chef de l’État belge de percevoir le paiement des dettes fiscales et accessoires des sociétés de liquidités (insolvables). Cette transaction n’est pas liée, en soi, à la transaction pénale.

723. Le 19 juin 2009, un courrier est adressé par le SPF Finances au juge d’instruction afin de l’informer de l’existence et du contenu de la transaction conclue. À cet égard, le courrier précise que l’accord porte sur la réparation du préjudice subi par le Trésor, en énumérant une liste des sociétés (de liquidités) concernées.

724. Le 14 janvier 2010, un nouveau courrier est adressé par le SPF Finances au juge d’instruction afin de l’informer que les conditions suspensives fixées

dat reeds voor twee dossiers die onder de voornoemde dading van 26 mei 2009 vielen, de bepaalde opschortende voorwaarden waren vervuld.

725. Op 16 mei 2011, tien dagen na de publicatie in het *Belgisch Staatsblad* van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen, treden de bepalingen betreffende de verruimde minnelijke schikking in strafzaken in werking.

726. Op 19 mei 2011 werd tot slot andermaal een schrijven gericht door de FOD Financiën aan de onderzoeksrechter om hem mee te delen dat het geheel aan opschortende voorwaarden inmiddels in vervulling was gegaan. Op dat ogenblik waren reeds volop onderhandelingen aan de gang tussen de advocaten van de financiële instelling en het parket omtrent de modaliteiten van een eventuele opschorting/minnelijke schikking (*cf. infra*).

727. Een tweede dading werd afgesloten op 10 juni 2011 (zijnde de dezelfde dag waarop ook de strafrechtelijke minnelijke schikking werd voorgesteld aan de financiële instellingen), voor een bedrag van 4,5 miljoen euro. Deze tweede dading betrof de afhandeling van enkele dossiers die ook reeds in het kader van de eerste dading waren aangehaald en waarover sinds 2009 werd onderhandeld, maar waarbij de concrete omvang van de schade nog moest worden vastgesteld.

728. Aan de heer Christiaan Nys (destijds fiscaal substituut bij het parket van Antwerpen) werd een kopie van deze tweede dading bezorgd.

729. De in het kader van deze dadingen verschuldigde geldsommen werden correct door Société Générale in schijven betaald sinds 2010. De heer Christiaan Nys verklaarde in dit verband wel dat reeds sinds 2009 een bedrag van 27(,9) miljoen euro geblokkeerd stond en dat daar bovenop (ingevolge de tweede dading) nog een bedrag van 4,5 miljoen euro moest betaald worden.[664]

2.2. ***Strafrechtelijk luik***

730. Het strafdossier (gekend onder het notitienummer TU27.98 100740/02) – dat betrekking heeft op feiten over de periode 1996-2001 – werd opgestart in navolging van een door de Cel voor Financiële Informatieverwerking opgemaakt verslag dd. 24 september 2001.

731. Op 18 juli 2002 wordt het dossier door het parket van Brussel overgemaakt aan het parket van Turnhout.

[664] Hoorzitting met de heer Christiaan Nys, 14 juni 2017, CRIV 54 K042.

étaient déjà remplies pour deux dossiers qui relevaient de la transaction précitée du 26 mai 2009.

725. Le 16 mai 2011, dix jours après la publication au *Moniteur belge* de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses, les dispositions relatives à la transaction pénale élargie entrent en vigueur.

726. Le 19 mai 2011, un autre courrier est enfin adressé par le SPF Finances au juge d'instruction pour l'informer que l'intégralité des conditions suspensives étaient entre-temps respectées. À cette date, des négociations étaient déjà en cours entre les avocats de l'institution financière et le parquet au sujet des modalités d'un(e) éventuel(le) sursis/ transaction (voir ci-dessous).

727. Une deuxième transaction est conclue le 10 juin 2011 (à savoir le même jour que celui où la transaction pénale a été proposée aux institutions financières) pour un montant de 4,5 millions d'euros. Cette deuxième transaction concernait le règlement de quelques dossiers qui avaient déjà été cités dans le cadre de la première transaction et à propos desquels des négociations étaient en cours depuis 2009, mais pour lesquels l'étendue concrète des dommages devait encore être constatée.

728. Une copie de cette deuxième transaction est transmise à M. Christiaan Nys (à l'époque substitut spécialisé en matière fiscale auprès du parquet d'Anvers).

729. Les sommes dues dans le cadre de ces transactions ont été dument réglées par la Société Générale selon un plan de règlement échelonné ayant débuté en 2010. M. Christiaan Nys a toutefois déclaré à cet égard qu'un montant de 27(,9) millions d'euros était déjà bloqué depuis 2009 et qu'un montant supplémentaire (suite à la deuxième transaction) de 4,5 millions d'euros devait encore être payé.[664]

2.2. ***Volet répressif***

730. Le dossier répressif (connu sous le numéro de notice TU27.98 100740/02) – qui porte sur des faits couvrant la période 1996-2001 – a été ouvert à la suite d'un rapport du 24 septembre 2001 établi par la Cellule pour le traitement des informations financières.

731. Le 18 juillet 2002, le dossier est transmis par le parquet de Bruxelles au parquet de Turnhout.

[664] Audition de M. Christiaan Nys, 14 juin 2017, CRIV 54 K042.

732. De inleidende vordering dateert van 1 oktober 2002[665]. Het dossier wordt onder het toezicht geplaatst van de heer onderzoeksrechter Ferdinand Lammens.

733. Op 21 oktober 2004 werd door Société Générale – cvba Belgimont (i.e. de vervolgde rechtspersonen) en door de heer François Meunier een klacht met burgerlijke partijstelling neergelegd in handen van de onderzoeksrechter te Turnhout, de heer Marc De Munck. De klacht was gericht tegen de heer Lodewijk Willaerts die volgens de klagers de "spilfiguur" zou zijn geweest bij het opzetten van de frauduleuze constructies.[666].

734. Gedurende de jaren 2005 t.e.m. 2008 gebeurt klaarblijkelijk relatief weinig in het strafdossier. De heer Christiaan Nys verklaart binnen dit kader dat het onderzoek in de loop van 2005 feitelijk lijkt te zijn stilgevallen.[667]

735. Op 31 maart 2009 wordt het dossier door de onderzoeksrechter voor de eerste keer meegedeeld[668].

De onderzoeksrechter gaf hiermee te kennen dat het onderzoek – wat hem betreft – als afgesloten kon worden beschouwd.

736. Eveneens in 2009 wordt het dossier overgeheveld naar het parket van Antwerpen teneinde aldaar te worden behandeld door de (in fiscale zaken) gespecialiseerde substituten. Tijdens de hoorzittingen wordt verklaard dat dit het gevolg is geweest van een gebrek aan relevante ervaring binnen het parket van Turnhout met dergelijke fraudefenomenen (o.m. verklaring van de heer Yves Liégeois dd. 21 juni 2017). De toenmalige procureur van Turnhout, de heer Jan Poels, zou dan ook in het najaar 2009 gevraagd hebben dat één van de fiscale substituten of van de financiële magistraten van het parket van Antwerpen het dossier zou behandelen[669].

In navolging hiervan belandt het dossier eind november 2009 op het werkplan van de heer Christiaan Nys, destijds fiscaal substituut bij het parket van Antwerpen.

Volgens de heer Christiaan Nys werd het dossier overgeheveld omdat de magistraten te Turnhout niet

[665] Hoorzitting met de heer Marc De Munck, 14 juni 2017, CRIV 54 K042 en hoorzitting met de heer Yves Liégeois, 21 juni 2017, CRIV 54 K043.

[666] Hoorzitting met de heer Marc De Munck, 14 juni 2017, CRIV 54 K042.

[667] Hoorzitting met de heer Christiaan Nys, 14 juni 2017, CRIV 54 K042.

[668] Hoorzitting met de heer Marc De Munck, 14 juni 2017, CRIV 54 K042.

[669] Hoorzitting met de heer Christiaan Nys, 14 juni 2017, CRIV 54 K042.

732. La demande réquisitoire de mise à l'instruction date du 1er octobre 2002[665]. Le dossier est placé sous le contrôle de M. le juge d'instruction Ferdinand Lammens.

733. Le 21 octobre 2004, la Société Générale – scrl Belgimont (c'est-à-dire les personnes morales poursuivies) et M. François Meunier portent plainte avec constitution de partie civile entre les mains de M. le juge d'instruction de Turnhout, M. Marc De Munck. La plainte visait M. Lodewijk Willaerts, qui aurait, selon les plaignants, joué un rôle clé dans la mise en place des constructions frauduleuses.[666].

734. De 2005 à 2008, il ne se passe manifestement pas grand-chose dans le dossier répressif. M. Christiaan Nys déclare à ce propos que, concrètement, l'enquête semble s'être arrêtée dans le courant de l'année 2005.[667]

735. Le 31 mars 2009, le juge d'instruction communique le dossier pour la première fois.[668]

Ce faisant, le juge d'instruction indiquait que l'enquête pouvait – en ce qui le concerne – être considérée comme clôturée.

736. En 2009 également, le dossier est transféré au parquet d'Anvers afin d'y être traité par les substituts spécialisés (en matière fiscale). Au cours des auditions, il est précisé que ce transfert résultait de l'absence d'expérience pertinente au sein du parquet de Turnhout concernant de tels phénomènes de fraude (notamment, déclaration de M. Yves Liégeois du 21 juin 2017). Le procureur de Turnhout de l'époque, M. Jan Poels, aurait dès lors demandé, à l'automne 2009, que le dossier soit traité par un des substituts spécialisés en matière fiscale ou des magistrats des sections financières du parquet d'Anvers[669].

De ce fait, le dossier atterrit, fin novembre 2009, sur le bureau de M. Christiaan Nys, à l'époque substitut fiscal au parquet d'Anvers.

Selon M. Christiaan Nys, le dossier a été transféré du fait que les magistrats de Turnhout n'étaient pas

[665] Auditions de M. Marc De Munck, 14 juin 2017, CRIV 54 K042 et de M. Yves Liégeois, 21 juin 2017, CRIV 54 K043.

[666] Audition de M. Marc De Munck, 14 juin 2017, CRIV 54 K042.

[667] Audition de de M. Christian Nys, 14 juin 2017, CRIV 54 K042.

[668] Audition de M. Marc De Munck, 14 juin 2017, CRIV 54 K042.

[669] Audition de M. Christiaan Nys, 14 juin 2017, CRIV 54 K042.

echt thuis waren in de materie[670]. De heer Flor De Mond verduidelijkt in dit verband bijkomend dat er in het algemeen een gebrek was aan parate kennis van de materie (zowel bij de opsporingsambtenaren, de politiediensten als de onderzoeksrechters en de parketmagistraten. Hij bevestigt dat dit de aanleiding is geweest waarom het parket van Turnhout gevraagd heeft dat het dossier zou worden overgeheveld naar het parket van Antwerpen, dat destijds beschikte over drie gespecialiseerde magistraten[671].

737. In de loop van 2010 worden diverse bijkomende onderzoeksdaden gevraagd, worden nog 24 kantschriften uitgeschreven, teneinde de bundel administratief te vervolledigen en worden nog een aantal bulletins voor vervolging van mensen in het buitenland aan het dossier gevoegd[672].

Het door het openbaar ministerie op 28 januari 2010 gevorderde bijkomend onderzoek had o.m. betrekking op het opvragen van akkoorden die gesloten waren tussen de FOD Financiën en de Société Générale.[673]

738. Op 29 maart 2010 volgt dan een tweede beschikking tot mededeling.

739. Op 17 mei 2010 wordt de eindvordering opgesteld.[674] In deze eindvordering wordt de verwijzing naar de correctionele rechtbank gevraagd van alle verdachten, met inbegrip dus van de vervolgde rechtspersonen, Société Générale en cvba Belgimont[675].

Blijkens de eindvordering worden de rechtspersonen Société Générale en de cvba Belgimont vervolgd voor tenlastelegging TL A: deelneming aan beslissingen in een criminele organisatie, B: valsheid en gebruik in private geschriften, E: misbruik van vennootschapsgoederen, G: Fiscale valsheid en gebruik, H: inbreuk op de fiscale wetgeving (onjuiste aangifte, niet afdragen verschuldigde belasting; I: het misbruik van de middelen van de vennootschap tot betaling of zekerheid van de verwerving van de aandelen van de kasgeldvennootschap. (*cf. infra* vaststelling nr. 751).

670 Hoorzitting met de heer Christiaan Nys, 14 juni 2017, CRIV 54 K042.
671 Hoorzitting met de heer Flor De Mond, 14 juni 2017, CRIV 54 K042.
672 Hoorzitting met de heer Christiaan Nys, 14 juni 2017, CRIV 54 K042.
673 Hoorzitting met de heer Marc De Munck, 14 juni 2017, CRIV 54 K042.
674 Zie evenwel de verklaring van de heer Yves Liégeois: de eindvordering dateert van 27 mei 2010. Zie verklaring van de heer Marc De Munck die stelt dat de eindvordering dateert van 17 mei 2010.
675 Hoorzitting met de heer Marc De Munck, 14 juni 2017, CRIV 54 K042.

vraiment familiarisés avec la matière[670]. M. Flor De Mond précise à cet égard qu'en général, les connaissances en matière fiscale laissaient à désirer (tant dans le chef des officiers chargés de la recherche des infractions et des services de police que des juges d'instruction et des magistrats du parquet). Il confirme que c'est la raison pour laquelle le parquet de Turnhout a demandé que le dossier soit transféré au parquet d'Anvers, qui disposait à l'époque de trois magistrats spécialisés[671].

737. Dans le courant de l'année 2010, divers devoirs d'enquête complémentaires sont demandés, 24 apostilles supplémentaires sont rédigées afin de compléter le dossier sur le plan administratif et plusieurs bulletins relatifs à la poursuite de personnes à l'étranger sont également ajoutés au dossier.[672]

Le devoir d'enquête complémentaire demandé le 28 janvier 2010 par le ministère public portait notamment sur une demande de transmission des accords conclus entre le SPF Finances et la Société Générale[673].

738. Le 29 mars 2010, une deuxième ordonnance de soit-communiqué est rendue.

739. Le 17 mai 2010, la réquisition finale est rédigée.[674] Dans cette dernière, le ministère public demande le renvoi de tous les suspects devant le tribunal correctionnel, et donc même des personnes morales poursuivies (la Société Générale et Belgimont scrl)[675].

Selon la réquisition finale, les personnes morales Société Générale et Belgimont scrl sont poursuivies pour les charges suivantes: A: participation à des décisions au sein d'une organisation criminelle; B: faux et usage de faux en écritures privées; E: abus de biens sociaux; G: faux et usage de faux fiscaux; H: infraction à la législation fiscale (déclaration inexacte, non-paiement de l'impôt dû); I: utilisation abusive des moyens de la société pour payer les actions de la société de liquidités ou s'en assurer l'acquisition. (*cf.* ci-dessous constatation n° 751).

670 Audition de M. Christiaan Nys, 14 juin 2017, CRIV 54 K042.
671 Audition de M. Flor De Mond, 14 juin 2017, CRIV 54 K042.
672 Audition de M. Chritiaan Nys, 14 juin 2017, CRIV 54 K042.
673 Audition de M. Marc De Munck, 14 juin 2017, CRIV 54 K042.
674 Voir cependant la déclaration de M. Yves Liégeois: la réquisition finale date du 27 mai 2010. Voir la déclaration de M. Marc De Munck, qui affirme que la réquisition finale date du 17 mai 2010.
675 Audition de M. Marc De Munck, 14 juin 2017, CRIV 54 K042.

De heer Christiaan Nys verklaart dat in deze uitsluitend de meest essentiële tenlasteleggingen werden vermeld "gezien het dringend was en gezien er duidelijk sprake was van een dreigende overschrijding van de redelijke termijnen".[676] "Op 15 mei 2010, na behoorlijk visum, is dan mijn eindvordering ondertekend. Dat was een document van 61 pagina's tekst, maar ik had al aangekondigd in mijn brief van 18 januari 2010 dat daarin alleen de meest essentiële tenlasteleggingen zouden staan gezien het dringend was, gezien er duidelijk sprake was van een dreigende overschrijding van de redelijke termijnen"(…) De raadkamer heeft de overschrijding van de redelijke termijn vastgesteld. De Kamer van Inbeschuldigingsstelling heeft de overschrijding van de redelijke termijn vastgesteld (…) en de grondrechter heeft de overschrijding van de redelijke termijn vastgesteld. Het hof van beroep heeft de overschrijding van de redelijke termijn vastgesteld. Dat ben ik niet, dat zijn zetelende magistraten."

740. Met het oog op de behandeling van de zaak door de raadkamer werd door diverse partijen bijkomend onderzoek gevraagd. In totaal werden zeven verzoekschriften in die zin neergelegd. De heer Christiaan Nys heeft zich enkel verzet tegen het bijkomend onderzoek dat gevraagd werd door Société Générale en de cvba Belgimont.[677] [678]

741. De vervolgde rechtspersonen Société Générale en cvba Belgimont hebben hoger beroep ingesteld tegen de afwijzing van het verzoek om bijkomende onderzoeksdaden. De Kamer van Inbeschuldigingstelling heeft het standpunt van de onderzoeksrechter bevestigd. Dit gebeurde op 30 december 2010[679].

742. In februari 2011 werd de heer Christiaan Nys voor het eerst (telefonisch) gecontacteerd door de advocaten van Société Générale en cvba Belgimont met de vraag om een overleg in te plannen. Op basis hiervan heeft het Antwerps parket beslist om gesprekken aan te vatten. De heer Christiaan Nys heeft binnen dit kader verklaard dat inzonderheid de overweging meespeelde om na te gaan of er eventueel een opschorting van de uitspraak in raadkamer* mogelijk en bespreekbaar

[676] Hoorzitting met de heer Christiaan Nys, 14 juni 2017, CRIV 54 K042, pp. 2 en 25.

[677] Hoorzitting met de heer Christiaan Nys, 14 juni 2017, CRIV 54 K042.

[678] Dit bijkomend onderzoek had betrekking op de feiten gerelateerd aan de klachten met burgerlijke partijstelling van de Société Générale t.a.v. van de heer Lodewijk Willaerts en onbekenden aan wie het verwijt werd gemaakt dat zij de naam van de financiële instelling zouden hebben misbruikt om kasgeldvennootschapsconstructies op te zetten.

[679] Hoorzitting met de heer Christiaan Nys, 14 juni 2017, CRIV 54 K042.

M. Christiaan Nys précise que cette réquisition mentionnait exclusivement les charges principales "compte tenu de l'urgence et du fait qu'il y avait clairement un risque de dépassement des délais raisonnables."[676] "Le 15 mai 2010, après avoir été dument visée, ma réquisition finale a été signée. Il s'agissait d'un document de 61 pages, mais j'avais déjà annoncé dans mon courrier du 18 janvier 2010 que ma réquisition ne contiendrait que les charges les plus essentielles, compte tenu de l'urgence et du fait qu'il y avait clairement un risque de dépassement des délais raisonnables" (…) "La chambre du conseil a constaté le dépassement du délai raisonnable. La chambre des mises en accusation a constaté le dépassement du délai raisonnable (…) et le juge du fond a constaté le dépassement du délai raisonnable. La cour d'appel a constaté le dépassement du délai raisonnable. Ce n'est pas moi: ce sont des magistrats du siège."

740. Plusieurs parties demandent l'accomplissement de devoirs d'enquête complémentaires dans la perspective de l'examen de l'affaire par la chambre du conseil. Au total, sept requêtes sont déposées en ce sens. M. Christiaan Nys s'oppose uniquement au devoir d'enquête complémentaire demandé par la Société Générale et Belgimont scrl.[677] [678]

741. Les personnes morales poursuivies (la Société Générale et Belgimont scrl) font appel du rejet de leur requête relative à l'accomplissement de devoirs d'enquête complémentaires. La chambre des mises en accusation confirme la position du juge d'instruction le 30 décembre 2010[679].

742. En février 2011, M. Christiaan Nys est contacté pour la première fois (par téléphone) par les avocats de la Société Générale et de Belgimont scrl, qui lui demandent de planifier une concertation. Sur la base de cette demande, le parquet d'Anvers décide d'entamer des discussions. M. Christiaan Nys déclare dans ce cadre qu'au cours de ces discussions, il avait notamment été question d'examiner si une suspension en chambre du conseil* était éventuellement possible et

[676] Audition de M. Christiaan Nys, 14 juin 2017, CRIV 54 K042, pp. 2 et 25.

[677] Audition de M. Christiaan Nys, 14 juin 2017, CRIV 54 K042.

[678] Ce devoir d'enquête complémentaire portait sur les faits liés aux plaintes avec constitution de partie civile déposées par la Société Générale contre M. Lodewijk Willaerts et contre X, à qui l'institution financière reprochait d'avoir abusé de son nom pour créer des constructions de sociétés de liquidités.

[679] Audition de M. Christiaan Nys, 14 juin 2017, CRIV 54 K042.

was. Hiertoe werd voorafgaand overleg gepleegd tussen de heren Christiaan Nys en de heer Jan Poels en mevrouw Inge Claes (respectievelijk destijds procureur en substituut bij het Parket van de rechtbank van eerste aanleg van Turnhout), alsook met het parket-generaal en de heer Herman Dams[680].

***De opschorting van de uitspraak van de veroordeling** wordt, samen met het uitstel, de probatie-opschorting en het probatie-uitstel, geregeld in de wet van 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie (hierna: Probatiewet).

De opschorting van de uitspraak van de veroordeling (hierna: opschorting) is geen straf. Het is een gunst waarbij een rechter finaal oordeelt over de toekenning ervan.

Hierna volgt een overzicht van het wetgevend kader ***anno 2011*** betreffende de opschorting.

Alvorens ze de gunst van de opschorting toestond, deed de raadkamer een dubbele controle; één met betrekking tot de antecedenten, één met betrekking tot de op te leggen straf. Ten eerste gaat ze na of de beklaagde nog niet werd veroordeeld tot een criminele straf, een correctionele straf van meer dan zes maanden en ten tweede of het voorliggend feit *in concreto* niet moest worden gestraft met een correctionele straf van 5 jaar of meer (art. 3, lid 1, Probatiewet).

De raadkamer kan alleen de opschorting uitspreken als "de openbaarheid van de debatten de declassering van de verdachte zou kunnen veroorzaken of zijn reclassering in gevaar zou kunnen brengen" (art. 3, tweede lid, Probatiewet).

De opschorting impliceert een uitspraak over de grond van de zaak en het bewezen zijn van de ten laste gelegde feiten (art. 3, eerste lid, Probatiewet).

Als de opschorting niet wordt herroepen, dan is de strafvervolging definitief ten einde (art. 3, vijfde lid, Probatiewet). De opschorting gaat gepaard met een veroordeling tot de kosten en mogelijks met de teruggave (art. 6, tweede lid, Probatiewet).

Daarnaast kon er een bijzondere verbeurdverklaring op schriftelijke vordering van het parket worden opgelegd (art. 6, tweede lid, Probatiewet). Deze verbeurdverklaring was in 2011 steeds facultatief en afhankelijk van de vordering. In dat geval moest het parket belanghebbende derden op de hoogte brengen zodat zij hun rechten konden doen gelden ter zitting (art. 5*ter* voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering).

Als er ook een burgerlijke vordering was ingesteld, moest de raadkamer die de opschorting gelastte, zich ook over die vordering uitspreken (art. 6, derde lid, Probatiewet).

[680] *Ibidem.*

négociable. À cette fin, une concertation préalable a lieu entre MM. Christiaan Nys et Jan Poels, Mme Inge Claes (ancien procureur et substitut au parquet du Tribunal de Première Instance de Turnhout), le parquet général et M. Herman Dams[680].

***La suspension du prononcé de la condamnation** est, comme le sursis, la suspension probatoire et le sursis probatoire, réglé par la loi du 29 juin 1964 concernant la suspension, le sursis et la probation (ci-après: loi sur la probation).

La suspension du prononcé de la condamnation (ci-après: suspension) n'est pas une peine. C'est une faveur dont l'octroi dépend au final de la décision d'un juge.

Le texte ci-dessous donne une vue d'ensemble du cadre législatif relatif à la suspension tel qu'il existait ***en 2011***.

Avant d'octroyer la faveur de la suspension, la chambre du conseil effectuait un double contrôle: l'un relatif aux antécédents, l'autre relatif à la peine à infliger. Elle vérifie, premièrement, si le prévenu n'a pas encouru antérieurement une condamnation à une peine criminelle ou à une peine correctionnelle de plus de six mois, et, deuxièmement, si le fait concerné ne doit pas être sanctionné, concrètement, par une peine correctionnelle de cinq ans ou plus (art. 3, alinéa 1er, de la loi sur la probation).

La chambre du conseil ne peut prononcer la suspension que si "la publicité des débats pourrait provoquer le déclassement de l'inculpé ou compromettre son reclassement" (art. 3, alinéa 2, de la loi sur la probation).

La suspension implique qu'il y a eu une décision sur le fond de l'affaire et que les faits à charge ont été prouvés (art. 3, alinéa 1er, de la loi sur la probation).

Si la suspension n'est pas révoquée, il est définitivement mis fin aux poursuites (art. 3, alinéa 5, de la loi sur la probation). La suspension s'accompagne d'une condamnation aux frais et éventuellement de restitutions (art. 6, alinéa 2, de la loi sur la probation).

Par ailleurs, une confiscation spéciale pouvait être infligée sur demande écrite du parquet (art. 6, alinéa 2, de la loi sur la probation). En 2011, cette confiscation était toujours facultative et dépendait de l'action publique. Dans ce cas, le parquet devait informer les tiers intéressés afin qu'ils puissent faire valoir leurs droits lors de l'audience (art. 5*ter* du Titre préliminaire du Code de procédure pénale).

Si une action civile avait également été intentée, la chambre du conseil qui avait ordonné la suspension devait également se prononcer sur cette action (art. 6, alinéa 3, de la loi sur la probation).

[680] *Ibidem.*

De behandeling gebeurt steeds in gesloten zitting, maar als de raadkamer de opschorting uitspreekt, dan is dit in het openbaar (art. 6, eerste lid, Probatiewet).

De opschorting wordt opgenomen in het centraal strafregister (art. 590, 2°, Wetboek van Strafvordering). In principe is de opschorting niet zichtbaar wanneer bij Koninklijk Besluit bepaalde administratieve overheden het strafregister consulteren (art. 594 Wetboek van Strafvordering) of wanneer een persoon het uittreksel uit het strafregister (attest van goed gedrag en zeden) opvroeg (art. 595 Wetboek van Strafvordering).

743. Omtrent de opportuniteit om effectief gesprekken aan te vatten, verklaart de heer Christiaan Nys tijdens de hoorzittingen dat het weliswaar gerechtvaardigd zou zijn Société Générale mee te vervolgen, gelet op de klaarblijkelijke sleutelrol die deze instelling ter zake had gespeeld[681].

Niettemin werd toch ingegaan door het parket op de vraag van de raadslieden van Société Générale en cvba Belgimont om rond de tafel te zitten teneinde de piste van opschorting in raadkamer in overweging te nemen.

Daartoe wordt tijdens de hoorzittingen door de heer Christiaan Nys inzonderheid gewezen op het feit dat:

• het onderzoek feitelijk lijkt te zijn stilgevallen in de loop van 2005, op basis waarvan de vrees werd geopperd dat de verdediging de overschrijding van de redelijke termijn zou inroepen;

• het onderzoek op diverse punten onvolledig was (zo verwijst de heer Christiaan Nys naar het feit dat de directeurs die hiërarchisch boven de heer Lodewijk Willaerts stonden niet werden verhoord) en dat gelet op de dreigende verjaring t.a.v. sommige van de vervolgde personen (anderen dan de financiële instelling Société Générale zelf) hieraan niet langer kon geremedieerd worden (omdat de eindvordering zo snel als mogelijk diende opgesteld te worden);

• aan rechtspersonen finaal enkel geldboeten kunnen worden opgelegd[682].

Ook de heer Flor De Mond wees naar het "tijdsverloop" en naar het "feit dat het gerechtelijk onderzoek nog niet volledig was afgerond en zelfs lacunes vertoonde", alsook naar "het feit dat er blijkbaar fiscale akkoorden

681 Hoorzitting met de heer Christiaan Nys, 14 juni 2017, CRIV 54 K042, p. 2, met verwijzing naar een schrijven gericht aan de heer Jan Poels, toenmalig procureur van Turnhout.

682 *Ibidem*, p. 3.

L'examen a toujours lieu à huis clos, mais si la chambre du conseil ordonne la suspension, elle le fait en audience publique (art. 6, alinéa 1er, de la loi sur la probation).

La suspension est enregistrée dans le casier judiciaire (art. 590, 2°, du Code d'instruction criminelle). En principe, la suspension n'est pas visible lorsque certaines autorités administratives consultent, par arrêté royal, le casier judiciaire (art. 594 du Code d'instruction criminelle) ou lorsqu'une personne demande un extrait du casier judiciaire (certificat de bonnes conduite, vie et mœurs) (art. 595 du Code d'instruction criminelle).

743. En ce qui concerne l'opportunité d'entamer effectivement des discussions, M. Christiaan Nys déclare, au cours des auditions, qu'il serait certes justifié de poursuivre également la Société Générale, vu le rôle clé que cette institution a manifestement joué en la matière[681].

Toutefois, le parquet a malgré tout accédé à la demande des conseils de la Société Générale et de la scrl Belgimont de s'asseoir autour de la table en vue de prendre en considération la piste d'une suspension en chambre du conseil.

À ce propos, M. Christiaan Nys souligne notamment lors des auditions:

• que l'enquête semble s'être concrètement arrêtée dans le courant de l'année 2005, sur la base de quoi la crainte a été exprimée que la défense invoque le dépassement du délai raisonnable;

• que l'enquête était incomplète sur de nombreux points (M. Christiaan Nys renvoie au fait que des directeurs qui étaient les supérieurs hiérarchiques de M. Lodewijk Willaerts n'ont pas été entendus) et que, vu la menace de prescription relative à certaines des personnes poursuivies (autres que l'organisme financier, la Société générale, lui-même), il n'était plus possible d'y remédier (parce que la réquisition finale devait être rédigée le plus rapidement possible);

• qu'en fin de compte, les personnes morales pouvaient uniquement être sanctionnées par des amendes[682].

M. Flor De Mond renvoie lui aussi à "l'écoulement du temps" et au "fait que l'enquête judiciaire n'était pas encore entièrement terminée et présentait même des lacunes", ainsi qu'au "fait que des accords fiscaux avaient

681 Audition de M. Christiaan Nys, 14 juin 2017, CRIV 54 K042, p. 2, qui renvoie à un courrier adressé à M. Jan Poels, à l'époque procureur de Turnhout.

682 *Ibidem*, p. 3.

waren gesloten door de Société Générale, hetgeen kan worden beschouwd als een witte raaf in die materie”[683].

De heer Yves Liégeois legt een gelijkaardige verklaring af. Hij noemt het dossier van de Société Générale een schoolvoorbeeld van een zaak waar de redelijke termijn overschreden was en nog meer overschreden zou worden. Hij stelt voorts dat het duidelijk was dat het dossier “hiaten” vertoont (zo verwijst de heer Yves Liégeois naar het feit dat de top van de bank nooit verhoord werd) en dat er – in het kader van de verdere strafvervolging – gevreesd werd voor “bijzonder grote procedureslagen”. Ook de heer Yves Liégeois verwijst naar de verjaringsproblematiek[684].

Uit de hoorzittingen is evenwel gebleken dat er wat Société Générale betreft geen risico op verjaring was. De heer Christiaan Nys verklaart daarover: “Voor de Société Générale speelde de verjaring niet. Daar was geen risico op verjaring.”[685].

744. In navolging hiervan vindt op 9 maart 2011 om 14u30 een eerste vergadering plaats in het gerechtsgebouw te Antwerpen tussen het parket en de raadslieden van Société Générale en cvba Belgimont[686].

745. De heer Christiaan Nys verklaart dat hij “toen” vernam dat de wet op de verruimde minnelijke schikking in strafzaken in het Parlement “plotsklaps” terug aan de orde zou komen.

De heer Christiaan Nys verklaart daarover:

• “Ik heb op 12 april 2011 geschreven: “Een regeling in het kader van een toekomstige uitgebreide minnelijke schikking is natuurlijk ook mogelijk.” Dat staat in mijn e-mail aan collega Inge Claes. We hadden signalen gekregen van het parket-generaal, dat dicht aan de bron zat, dat er mogelijkerwijs een verruimde minnelijke schikking zou komen.”[687];

• “Twee dagen later werd het wetsvoorstel of het wetsontwerp al goedgekeurd. Er was al een heel legislatief proces voordien waarvan het parket-generaal – dat dichtbij zat, dicht bij de bron, Yves Liégeois volgt de parlementaire werkzaamheden goed op – mij op de hoogte hield of het er zeker zou komen of niet. Er zaten

[683] Hoorzitting met de heer Flor De Mond, 14 juni 2017, CRIV 54 K042.
[684] Hoorzitting met de heer Yves Liégeois, 21 juni 2017, CRIV 54 K043.
[685] Hoorzitting met de heer Christiaan Nys, 14 juni 2017, CRIV 54 K042, p. 25.
[686] *Ibidem*.
[687] *Ibidem*, p. 10.

manifestement été conclus par la Société Générale, ce qui peut être considéré comme un phénomène très rare en la matière”[683]. (traduction).

M. Yves Liégeois fait une déclaration similaire. Il qualifie le dossier de la Société Générale de cas d’école d’une affaire où le délai raisonnable était dépassé et le serait encore. Il ensuite affirme qu’il était clair que le dossier présentait des “lacunes” (M. Yves Liégeois faisait ainsi référence au fait que les dirigeants de la banque n’ont jamais été entendus) et que – dans le cadre des poursuites pénales ultérieures – on craignait des “batailles de procédure particulièrement importantes” (traduction). M. Yves Liégeois renvoie lui aussi à la problématique de la prescription[684].

Il est toutefois ressorti des auditions qu’il n’existait pas de risque de prescription en ce qui concerne la Société Générale. M. Christiaan Nys déclare à ce sujet: “Pour la Société Générale, la prescription n’intervenait pas. Il n’y avait pas de risque de prescription dans ce dossier.”[685].

744. Dans la foulée, le 9 mars 2011 à 14h30, une première réunion a eu lieu au palais de justice d’Anvers entre le parquet et les conseils de la Société Générale et de Belgimont scrl[686].

745. M. Christiaan Nys déclare qu’il a “alors” appris que la loi sur la transaction pénale élargie allait “subitement” être réinscrite à l’ordre du jour du Parlement.

M. Christiaan Nys déclare à ce sujet:

• “J’ai écrit le 12 avril 2011: “Un règlement dans le cadre d’une future transaction élargie est naturellement aussi possible.”. C’était dans l’e-mail que j’ai adressé à ma collègue Inge Claes. Nous avions reçu des signaux du parquet général, qui était proche de la source, qu’une transaction élargie pourrait être envisagée.”[687] (traduction);

• “À peine deux jours plus tard, la proposition de loi ou le projet de loi a été adopté. Il y avait déjà eu auparavant tout un processus législatif, dont le parquet général – qui était très proche de la source, Yves Liégeois suivant attentivement les travaux parlementaires – m’informait quant à savoir si l’élargissement allait certainement

[683] Audition de M. Flor De Mond, 14 juin 2017, CRIV 54 K042.
[684] Audition de M. Yves Liégeois, 21 juin 2017, CRIV 54 K043.
[685] Audition de M. Christiaan Nys, 14 juin 2017, CRIV 54 K042, p. 25.
[686] *Ibidem*.
[687] *Ibidem*, p. 10.

maar twee dagen op. Maar het was toen een mogelijkheid. Maar ik heb geen voorstellen in die zin gedaan zolang dat nog maar een mogelijkheid was want men weet nooit wat er gebeurt."[688];

• "En dan hoorde ik dat het waarschijnlijk door het parlement zou komen. Dat heeft mij ook verbaasd. Ik vroeg mij af of de diamantsector er zich toch achter had gezet, maar daar had ik geen enkele aanwijzing voor of bewijs van.".

De heer Christiaan Nys voegt hieraan toe dat – in het licht hiervan – "natuurlijk" ook tussen partijen werd gesproken over de mogelijkheid om tot een minnelijke schikking over te gaan.[689]

Tijdens de hoorzitting verklaart de heer Christiaan Nys eveneens dat, zodra hij vernam dat de mogelijkheid om een minnelijke schikking af te sluiten op het werkplan stond van het Parlement, hij deze piste zelfs verkoos boven een opschorting, omdat de bank er bij een opschorting nog relatief goedkoop vanaf zou kunnen komen.[690] De heer Christiaan Nys wenste inzonderheid dat de bank de volledige fiscale schade zou vergoeden, alsook dat de bank alle commissies die betaald werden, zou afstaan in het kader van een minnelijke schikking. Met een minnelijke schikking kon de rechtspersoon volgens de heer Christiaan Nys dus harder worden getroffen dan middels een opschorting in raadkamer.[691]

De heer Christiaan Nys wijst er voorts op dat in het kader van een minnelijke schikking (en anders dan inzake opschorting) geen verbeurverklaring kan worden uitgesproken (en uitgevoerd) zodat de verbeurdverklaring

[688] *Ibidem*, p. 12.
[689] *Ibidem*, p. 16.
[690] Op dat ogenblik bepaalde artikel 6, lid 2, van de wet van 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie dat de bijzondere verbeurdverklaring kon worden uitgesproken op schriftelijke vordering van het openbaar ministerie. Een dergelijke vordering leidde dus niet automatisch tot een bijzondere verbeurdverklaring wanneer de gunst van de opschorting werd toegestaan. Bovendien – en in tegenstelling tot het stelsel van de minnelijke schikking – kan een opschorting ook verleend worden zelfs indien de benadeelde partijen niet zijn vergoed. Verder dient opgemerkt dat de afdracht van vermogensvoordelen zoals voorzien onder artikel 216*bis* Sv., hoewel het effect hetzelfde is, strikt juridisch gezien geen verbeurdverklaring omvat (J. ROZIE en P. WAETERINCKX, "Actualia verbeurdverklaring (2010-2015): alles stroomt, niet is blijvend ", *NC* 2015/5, 391, nr. 6).
Strikt juridisch genomen was er naar de toekomst toe geen bezwaar qua cumulatie met een eventuele verbeurdverklaring waarbij de rechter – zonder hier in detail te treden over de mogelijkheden desbetreffend in die periode – de mogelijkheid had om eventueel onbillijke situaties waar nodig te temperen.
[691] Hoorzitting met de heer Christiaan Nys, 14 juni 2017, CRIV 54 K042.

intervenir ou non. Cela n'avait pris que deux jours. Mais à l'époque, c'était une possibilité. Mais je n'ai fait aucune proposition dans ce sens tant que ce n'était qu'une possibilité, car on ne sait jamais ce qu'il peut se passer."[688] (traduction);

• "Et j'ai alors appris que la question serait probablement examinée par le Parlement. Cela m'a aussi étonné. Je me suis demandé si le secteur diamantaire avait tout de même porté ce dossier, mais je n'avais aucune indication ou preuve dans ce sens." (traduction).

M. Christiaan Nys ajoute qu'à la lumière de cette donnée, les parties ont dès lors "naturellement" évoqué la possibilité de procéder à une transaction[689].

Lors de l'audition, M. Christiaan Nys déclare également dans ce cadre que dès qu'il a appris que la possibilité de conclure une transaction se trouvait sur le plan de travail du Parlement, il a même privilégié cette piste plutôt qu'une suspension, parce qu'avec une suspension, la banque s'en tirerait encore à relativement bon compte.[690] M. Christiaan Nys souhaitait en particulier que, dans le cadre d'une transaction, la banque indemnise l'intégralité du préjudice fiscal et qu'elle cède toutes les commissions qui avaient été payées. Avec une transaction, la personne morale pouvait donc, selon M. Christiaan Nys, être touchée plus durement qu'au moyen d'une suspension en chambre du conseil.[691]

M. Christiaan Nys a par ailleurs indiqué que dans le cadre d'une transaction (et contrairement à ce qui est le cas dans le cadre d'une suspension), une confiscation ne peut pas être prononcée (ni exécutée), de sorte que

[688] *Ibidem*, p. 12.
[689] *Ibidem*, p. 16.
[690] À cette date, l'article 6, alinéa 2, de la loi du 29 juin 1964 concernant la suspension, le sursis et la probation disposait que la confiscation spéciale pouvait être prononcée sur requête écrite du ministère public. Cette action ne débouchait donc pas automatiquement sur une confiscation spéciale lorsque la faveur de la suspension était accordée. En outre, contrairement à ce que prévoit le régime de la transaction, la suspension pouvait également être accordée même si les parties lésées n'avaient pas été indemnisées. Il convient également de souligner que le transfert d'avantages patrimoniaux tel que prévu à l'article 216*bis* C.I.Cr ne comprend pas de confiscation d'un point de vue strictement juridique, même si l'effet est le même (J. ROZIE et P. WAETERINCKX, "*Actualia verbeurdverklaring (2010-2015): alles stroomt, niet is blijvend*", *NC* 2015/5, 391, n° 6).
D'un point de vue strictement juridique, il n'était pas possible de déposer ensuite un recours relatif à un cumul avec une éventuelle confiscation, qui, sans rentrer dans les détails des possibilités offertes en la matière à l'époque, aurait permis au juge de pallier si nécessaire d'éventuelles situations injustes.
[691] Audition de M. Christiaan Nys, 14 juin 2017, CRIV 54 K042.

nog steeds lastens de andere vervolgde personen kon worden gevorderd.

De heer Christiaan Nys verklaart tevens dat het bewandelen van de piste van de verruimde minnelijke schikking "ook op vraag van de bank" was en dat "de bank dat ook enorm interessant [vond]".

In het feit dat de heer Christiaan Nys – in het kader van de onderhandelingen – geanticipeerd heeft op een toekomstige wet, ziet hij absoluut geen probleem[692]. Hij stelt in dit verband en bij wijze van antwoord op de vraag wanneer de minnelijke schikking ter sprake kwam: "Dat was op het moment dat de wet er doorkwam, in april 2011, als ik me niet vergis. Die wet werd dan gepubliceerd in mei 2011. Maar als de wet al goedgekeurd is, weet je dat ze ook gepubliceerd zal worden. Dan kan je al, met het oog op de toepassing daarvan, eventueel het geweer van schouder veranderen."[693]

De heer Yves Liégeois zegt hieromtrent het volgende in de onderzoekscommissie: "Mag men nadenken over een toekomstige wet? Waarom niet? Dergelijke dingen gebeuren frequent. Wij moeten dus, in goed juridisch management, rekening houden met hetgeen geweest is, met hetgeen nu is en met hetgeen mogelijk ook nog zal komen. Iemand die zijn hoofd in de grond steekt met een struisvogelpolitiek en niet wenst te weten wat de toekomst zou kunnen bieden, is, denk ik, geen goed magistraat. Hij zou zeker geen goede manager zijn want men moet zich kunnen toespitsen ook op hetgeen veranderende is in de evolutie van de maatschappij.

Dus, met andere woorden, het parket heeft zelfs niet ontijdige voorbesprekingen gehad. Op het moment dat wij geraadpleegd worden, dat wij weten dat er een bespreking is, is de wet van kracht. We krijgen al hetgeen wij eigenlijk wensen op een wettige basis van een wet die in werking is gesteld."[694]

746. Op 4 april 2011 ondertekende de heer Marc De Munck de derde en laatste beschikking tot mededeling[695].

747. Op 12 april 2011 richt de heer Christiaan Nys een email aan diens collega mevrouw Inge Claes, substituut bij het parket van de rechtbank van Eerste Aanleg van Turnhout, met de volgende boodschap: "We zijn sinds

692 *Ibidem*.
693 *Ibidem*.
694 Hoorzitting met de heer Yves Liégeois, 21 juni 2017, CRIV 54 K044, p. 26.
695 Hoorzitting met de heer Marc De Munck, 14 juni 2017, CRIV 54 K042.

la confiscation peut encore et toujours être requise à charge des autres personnes poursuivies.

M. Christiaan Nys déclare également que l'exploration de la piste de la transaction élargie répondait "également à une demande de la banque" et que "la banque [trouvait] également cette piste extrêmement intéressante" (traduction).

M. Christiaan Nys ne voit aucun problème dans le fait d'avoir anticipé – dans le cadre des négociations – une loi future[692]. Il déclare à ce propos, en guise de réponse à la question de savoir quand la transaction avait été envisagée: "C'était au moment de l'adoption de la loi, en avril 2011, si je ne me trompe pas. Cette loi a ensuite été publiée, en mai 2011. Cependant, dès qu'une loi est adoptée, on sait qu'elle va être publiée. On peut alors éventuellement déjà changer son fusil d'épaule dans la perspective de son application."[693] (traduction)

M. Yves Liégeois déclare ce qui suit à ce propos devant la commission d'enquête: "Peut-on réfléchir à une future loi? Pourquoi pas? De telles choses se produisent fréquemment. Nous devons donc tenir compte, pour assurer une bonne gestion juridique, de ce qui s'est passé, de ce qui se passe actuellement et de ce qui peut encore éventuellement se passer à l'avenir. Quelqu'un qui ne veut rien entendre et fait l'autruche et qui ne souhaite pas savoir ce que l'avenir peut nous offrir, n'est, à mon avis, pas un bon magistrat. Ce ne serait assurément pas un bon manager, car il convient également de se concentrer sur ce qui est en train de changer dans l'évolution de la société.

En d'autres termes, le parquet n'a donc même pas organisé de discussions préalables intempestives. Au moment où nous sommes consultés, où nous apprenons qu'une discussion est en cours, la loi est en vigueur. Nous obtenons légalement tout ce que nous souhaitions en fait grâce à une loi déjà en vigueur."[694] (traduction)

746. Le 4 avril 2011, M. Marc De Munck signe la troisième et dernière ordonnance de soit – communiqué[695].

747. Le 12 avril 2011, M. Christiaan Nys adresse à sa collègue Inge Claes, substitute au parquet du tribunal de première instance de Turnhout, un courriel rédigé comme suit: "Depuis ce matin, nous en avons terminé

692 *Ibidem*.
693 *Ibidem*.
694 Audition de M. Yves Liégeois, 21 juin 2017, CRIV 54 K044, p. 26.
695 Audition de M. Marc De Munck, 14 juin 2017, CRIV 54 K042.

hedenmorgen rond met Société Générale (cijfermatig dus). (…) Dit houdt *in concreto* in dat, naast en bovenop de fiscale regeling lastens Société Générale een verbeurdverklaring van zeker 7,5 miljoen euro zal dienen te worden uitgesproken. Een regeling in het kader van de toekomstige uitgebreide minnelijke schikking is natuurlijk ook mogelijk. Hoe dan ook staan de bedragen vast.

De heer Christiaan Nys verklaart hierover dat een minnelijke schikking in strafzaken hem logischer leek omdat in dat kader (en anders dan inzake opschorting) geen verbeurverklaring kan worden uitgesproken (en uitgevoerd) zodat de verbeurdverklaring nog steeds lastens de andere vervolgde personen kon worden gevorderd.

Volgens de heer Christiaan Nys vond iedereen het opportuun de zaak te regelen in het kader van de verruimde minnelijke schikking: "Ik heb geen minnelijke schikking aangeboden, men is die vanwege de bank komen vragen. Wij hebben die in overweging genomen en ik heb daarover overlegd met de heer Poels. Er is ook een overleg geweest met mevrouw Claes, de dossierbeheerder in Turnhout. Er is overleg geweest met het parket-generaal en met Herman Dams. Iedereen vond het opportuun: "Laten wij deze kans maar grijpen, want pecuniair is het een zeer goede zaak voor de Belgische staat, als er in een financiële zaak toch geen gevangenisstraf uitgesproken kan worden…"[696] De heer Christiaan Nys verklaart nog het volgende aan de onderzoekscommissie: "Ik heb in al die jaren nooit zelf een minnelijke schikking voorgesteld. Men is ze komen vragen vanwege de verdediging, zodoende dat ik telkens in een positie van kracht kon negotiëren. Ik ben niet de vragende partij. Daarover mag u alle advocaten in Antwerpen en Brussel aanschrijven; ik heb het niemand voorgesteld."[697]

In het licht hiervan werd de fiscale administratie verzocht uit te rekenen hoeveel belastingen door middel van de kasgeldconstructies werden ontdoken.

748. Volgens de verklaring van de heer Christiaan Nys werd eveneens mondeling afgestemd met het parket-generaal die klaarblijkelijk beslist had dat er geen reden bestond om nog even te wachten. De betrachting overheerste om de zaak af te ronden voorafgaand aan de geplande inleidende zitting voor de raadkamer op 17 juni 2011.[698]

[696] Hoorzitting met de heer Christiaan Nys, 14 juni 2017, CRIV 54 K042.
[697] *Ibidem*, p. 14.
[698] *Ibidem*, p. 11-12.

avec la Société générale (en termes de chiffres donc). (…) Cela implique concrètement qu'outre et en sus d'un règlement fiscal à la charge de la Société générale, une confiscation d'un montant minimum de 7,5 millions d'euros devra être prononcée. Un règlement dans le cadre d'une future transaction élargie est naturellement aussi possible. Quoi qu'il en soit, les montants sont fixés." (traduction).

M. Christiaan Nys déclare à ce propos qu'une transaction lui semblait plus logique dès lors qu'aucune confiscation ne peut être prononcée (ni exécutée) dans ce cadre (à l'inverse de ce qui existe en matière de suspension), si bien que la confiscation pouvait toujours être requise à charge des autres personnes poursuivies.

Selon M. Christiaan Nys, tout le monde estimait qu'il était opportun de régler l'affaire dans le cadre de la transaction pénale élargie: "Je n'ai pas proposé de transaction, c'est la banque qui en a fait la demande. Nous l'avons prise en considération et je me suis concerté à ce sujet avec M. Poels. Une concertation a également eu lieu à ce sujet avec Mme Claes, la gestionnaire de dossier à Turnhout. Il y a eu une concertation avec le parquet général et avec Herman Dams. Tout le monde trouvait que c'était opportun: "Saisissons cette chance, car, sous l'angle pécuniaire, c'est une très bonne affaire pour l'État belge, si on ne peut quand même pas prononcer de peine d'emprisonnement dans une affaire financière…""[696]. M. Christiaan Nys déclare également ce qui suit devant la commission d'enquête: "Pendant toutes ces années, je n'ai jamais moi-même proposé de transaction. C'est la défense qui en faisait la demande, si bien que je pouvais chaque fois négocier en position de force. Je ne suis jamais la partie requérante. Vous pouvez interroger tous les avocats d'Anvers et de Bruxelles à ce propos; je ne l'ai jamais proposée à qui que ce soit."[697] (traduction).

À la lumière de ces éléments, il a été demandé à l'administration fiscale, de calculer le montant de l'impôt éludé au moyen de sociétés de liquidités.

748. Selon la déclaration de M. Christiaan Nys, cela a également été convenu oralement avec le parquet général, qui avait manifestement décidé qu'il n'y avait aucune raison de traîner plus longtemps. L'objectif était de boucler l'affaire préalablement à l'audience prévue devant la chambre du conseil le 17 juin 2011[698].

[696] Audition de M. Christiaan Nys, 14 juin 2017, CRIV 54 K042.
[697] *Ibidem*, p. 14.
[698] *Ibidem*, p. 11-12.

Volgens de heer Yves Liégeois was het helemaal niet abnormaal dat alles geregeld werd met het oog op de zitting in raadkamer van 17 juni 2011. Het zou zelfs een risico zijn om verder te wachten met de zaak.[699]

De heer Christiaan Nys verklaart: "De inleidingszitting van juni 2011 van de raadkamer was een agendazitting. We gingen daar een agenda bepalen. Daar ging de raadkamer nog niet die minnelijke schikking in beraad nemen. (…) Als er nog moeilijkheden waren, ging dat tijdens de debatten die zes maanden nadien nog zouden worden gevoerd, naar boven komen. Niemand heeft daar enige moeilijkheid rond gemaakt. Wij hebben gewoon de zitting van de raadkamer als een geleide stroom rustig laten verder kabbelen, totdat ze het verval van de strafvordering heeft kunnen vaststellen. U vraagt: stond u dan onder extreme tijdsdruk. Eigenlijk niet. De bank was vragende partij, maar ook de fiscus had graag de zaak rond."[700]

749. Aldus wordt op 31 mei 2011 per faxbericht een brief verstuurd naar de procureur-generaal bij het hof van beroep met het verzoek toestemming te willen verlenen om een minnelijke schikking af te sluiten met Société Générale en cvba Belgimont.

Bij de feitelijke onderbouwing komen volgende aspecten aan de orde:

o de feiten hebben betrekking op kasgeldvennootschapsfraude die bestaat uit diverse tenlasteleggingen die een complex geheel vormen;

o de procureur stelt voor om deze tenlastelegging onder te brengen onder tenlastelegging TL I zodat voor het geheel de saisine kan worden geledigd.

Door verschillende commissieleden wordt aan de heer Christiaan Nys gevraagd nader toe te lichten op welke wijze zijn verzoek aan de procureur-generaal om toestemming te willen verlenen om over te gaan tot een minnelijke schikking zich verhoudt tot de op dat moment reeds uitgevaardigde omzendbrief nr. 3/2011 dd. 24 mei 2011 en de daarin opgenomen verwijzing naar de "uitzonderlijke omstandigheden" (zie *supra* vaststelling nr. 711). De heer Christiaan Nys verklaart binnen die context: "ik zag geen juridische bezwaren om een deal uit te werken. Het kwam erop aan de zaak zo snel mogelijk af te handelen. De zaak kwam voor op de raadkamer en zij waren bereid de gevraagde sommen te betalen. Indien men kan krijgen wat men heeft gevraagd, waarom zou men dan nog een half jaar of langer wachten?".

[699] Hoorzitting met de heer Yves Liégeois, 21 juni 2017, CRIV 54 K043.

[700] Hoorzitting met de heer Christiaan Nys, 14 juni 2017, CRIV 54 K042, p. 27.

Selon M. Yves Liégeois, il n'est absolument pas anormal que tout soit réglé dans la perspective de l'audience en chambre du conseil du 17 juin 2011. Il aurait même été risqué d'attendre plus longtemps[699].

M. Christiaan Nys déclare: "L'audience introductive de juin 2011 de la chambre du conseil était destinée à fixer l'agenda. Nous allions y fixer l'agenda. La chambre du conseil n'allait pas encore y délibérer sur la transaction. (…) Si des difficultés subsistaient, elles feraient surface lors des débats qui seraient encore menés six mois plus tard. Personne n'a fait de difficultés à ce propos. Nous avons simplement laissé l'audience de la chambre du conseil suivre tranquillement son cours jusqu'à ce qu'elle ait pu constater l'extinction de l'action publique. Vous demandez: étiez-vous extrêmement pressé par le temps? Pas vraiment. Non seulement la banque le demandait, mais le fisc aussi souhaitait que l'affaire soit close."[700] (traduction)

749. Le 31 mai 2011, une lettre est ainsi envoyée par fax au procureur général près la cour d'appel lui demandant l'autorisation de conclure une transaction avec la Société Générale et Belgimont scrl.

Dans la justification factuelle apparaissent les éléments suivants:

o les faits concernent une fraude aux sociétés de liquidités, qui consiste en divers chefs d'inculpation formant un ensemble complexe;

o le procureur propose de regrouper ces chefs d'inculpation sous le titre "CI 1", de façon à pouvoir vider la saisine pour l'ensemble des charges.

Plusieurs membres de la commission demandent à M. Christiaan Nys de donner de plus amples explications sur le lien entre sa requête adressée au procureur général priant ce dernier de donner l'autorisation de procéder à une transaction et le renvoi aux "circonstances tout à fait exceptionnelles" (voir ci-dessus, constatation n° 711) repris dans la circulaire n° 3/2011 en date du 24 mai 2011, qui avait à ce moment-là déjà été rédigée. M. Christiaan Nys déclare à ce propos: "je ne voyais aucune objection juridique à l'élaboration d'un accord. L'objectif était de régler l'affaire le plus vite possible. L'affaire a été portée devant la chambre du conseil et les intéressés étaient prêts à s'acquitter des sommes exigées. Quand on peut obtenir ce qu'on a demandé, pourquoi attendre six mois ou plus?". Il déclare en outre:

[699] Audition de M. Yves Liégeois, 21 juin 2017, CRIV 54 K043.

[700] Audition de M. Christiaan Nys, 14 juin 2017, CRIV 54 K042, p. 27.

Hij verklaart eveneens: “De omzendbrieven laten een uitzondering toe. Wij hebben gewoon die uitzondering gebruikt”. Op de vraag waaruit die uitzonderlijke omstandigheden dan precies zouden hebben bestaan, antwoordt de heer Christiaan Nys: “Dat moet u mij niet vragen. Dat moet u de procureur-generaal vragen, die de uitzondering heeft toegestaan.”[701]

De heer Yves Liégeois nog bijkomend aangegeven dat hij wel degelijk van mening was dat er sprake was van “uitzonderlijke omstandigheden”. De heer Yves Liégeois benadrukt voorts dat de nieuwe wet van 14 april 2011 het perfect wettig mogelijk maakte om toepassing te maken van deze procedurewet op het dossier betreffende Société Générale – cvba Belgimont[702].

750. Op diezelfde dag antwoordt de heer Flor De Mond, toenmalig eerste advocaat-generaal:

“Met verwijzing naar uw faxbericht van 31 mei 2011 betreffende bovenvermeld onderwerp deel ik u mee dat ik akkoord ga met de door u voorgestelde werkwijze en het geformuleerde voorstel”[703].

Dat de heer Flor De Mond nog dezelfde dag antwoordt, wordt door de heer Christiaan Nys verklaard als volgt:

o “De heer Flor De Mond was op de hoogte van de gesprekken voordien. Hij kende het verhaal.”

o “Hij was principieel daarmee akkoord. (…) Als ik niet op voorhand wist dat ik al een uitzondering zou krijgen op de omzendbrief, dat er een akkoord zou komen, dan had ik die negotiaties (met de advocaten van Société Générale red.) niet gevoerd”.

o “Dat het parket-generaal op de hoogte was van het verhaal en eigenlijk de modaliteiten van de minnelijke schikking kende. Tenslotte waren deze al min of meer vastgelegd in april, een maand eerder.””[704]

751. Op 10 juni 2011 wordt de minnelijke schikking voorgesteld aan Société Générale en cvba Belgimont waarbij de meeste feiten worden vereenzelvigd onder tenlastelegging TL I (*cf. supra* vaststelling nr. 739), terwijl voor een ander deel van de feiten de buitenvervolgingstelling zal worden gevorderd.

[701] Hoorzitting met de heer Christiaan Nys, 14 juni 2017, CRIV 54 K042, p. 13.
[702] Hoorzitting met de heer Yves Liégeois, 21 juni 2017, CRIV 54 K043.
[703] *Ibidem*, p. 23.
[704] *Ibidem*, p. 17.

“Les circulaires admettaient une exception. Nous avons simplement fait usage de cette possibilité”. Lorsqu’on lui demande en quoi aurait pu précisément consister ces circonstances exceptionnelles, M. Christiaan Nys répond: “Ce n’est pas à moi que vous devez le demander, mais au procureur général, qui a admis cette exception.”[701].

M. Yves Liégeois qu’il estimait qu’il s’agissait bien de “circonstances exceptionnelles”. M. Yves Liégeois par ailleurs souligne que la nouvelle loi du 14 avril 2011 permettait parfaitement d’appliquer en toute légalité cette loi de procédure dans le cadre du dossier “Société Générale – scrl Belgimont”[702].

750. Le même jour, M. Flor De Mond, alors premier avocat général, répond ce qui suit:

“Faisant référence à votre fax du 31 mai 2011 concernant le sujet précité, je vous annonce que je donne mon assentiment à la méthode de travail que vous avez proposée ainsi qu’à la proposition formulée”[703]. (traduction)

Le fait que M. Flor De Mond répond le jour même est expliqué par M. Christiaan Nys comme suit:

o “M. Flor De Mond était déjà au courant des discussions antérieures. Il connaissait la situation.”

o “Il était d’accord sur le principe. (…) Si je n’avais pas su à l’avance que je recevrais déjà une exception à la circulaire, qu’un accord serait conclu, alors je n’aurais pas mené ces négociations (avec les avocats de la Société Générale red.)”.

o “Que le parquet-général était au courant de l’affaire et connaissait en fait les modalités de la transaction. Enfin, celles-ci avaient déjà été plus ou moins établies en avril, soit un mois auparavant.””[704] (traduction)

751. Le 10 juin 2011, il est proposé à la Société Générale et à la scrl Belgimont la transaction pénale assimilant la plupart des faits sous le titre “CI 1” (*cf. supra* constatation n° 739), tandis que, pour une autre partie des faits, un non-lieu sera requis.

[701] Audition de M. Christiaan Nys, 14 juin 2017, CRIV 54 K042, p. 13.
[702] Audition de M. Yves Liégeois, 21 juin 2017, CRIV 54 K043.
[703] *Ibidem*, p. 23.
[704] *Ibidem*, p. 17.

De minnelijke schikking in strafzaken vereist wel dat de vervolgde rechtspersonen de hiernavolgende betalingen heeft moeten verrichten:

• het volledig door de fiscus in het kader van de civielrechtelijke dading berekende bedrag aan (door de kasgeldvennootschappen) ontdoken belastingen (27,9 miljoen euro + 4,5 miljoen euro); (*cf. supra* vaststelling nr. 729)

• een bedrag van 7,7 miljoen euro (7 614 376,21 euro), zijnde het bedrag aan commissies die in het kader van de kasgeldconstructies werden ontvangen (niet noodzakelijk door de financiële instelling zelf);

• een symbolische geldsom ten belope van 2 750 euro, te weten het wettelijk minimum[705].

752. De heer Christiaan Nys benadrukt dat hij "zeker niet mild" was voor de bank. Hij benadrukt dat de bank op die manier financieel hard werd getroffen. Voor elke euro die zij verdiend heeft (door de heer Christiaan Nys geraamd op ongeveer 800 000 euro), heeft zij er tussen de 40 en de 50 euro aan de Belgische Staat betaald[706].

Het feit dat naast de voornoemde bedragen (belastingschulden en vermogensvoordelen) nog een symbolische geldsom wordt opgelegd ten belope van 2 750 euro acht de heer Christiaan Nys zelf niet abnormaal vermits – blijkens een omzendbrief 5/2011 dd. 24 oktober 2011 van de procureur-generaal van Antwerpen – bij de bepaling van de geldsom rekening mag worden gehouden met de afstand van vermogensvoordelen[707].

De heer Flor De Mond verklaart in gelijklopende zin dat – met het oog op het afsluiten van een minnelijke schikking – "vooral rekening [wordt gehouden] met de zuivere fiscale schuld die er bestaat, plus de afstand van de vermogensvoordelen". De te betalen geldsom (van in casu 2 750 euro) bestempelt hij als "symbolisch". De belangrijkste insteek is dat de schade moet worden geregeld[708].

Ook de heer Yves Liégeois bevestigt dat de "symbolische geldsom van 2 750 euro" niet abnormaal is, gegeven het feit dat – middels de afstand van de

[705] Artikel 648, 7° W.Venn. j° artikel 41*bis* Sw. maakt dat 1 maand gevangenisstraf (minimumstraf) = 500 euro geldboete voor de rechtspersoon x 5,5 opdeciemen = 2 750 euro. Dit is inderdaad de minimumstraf voor de rechtspersoon.

[706] Hoorzitting met de heer Christiaan Nys, 14 juni 2017, CRIV 54 K042.

[707] *Ibidem*.

[708] Hoorzitting met de heer Flor De Mond, 14 juni 2017, CRIV 54 K042.

La transaction pénale requiert toutefois que les personnes juridiques poursuivies aient dû effectuer les paiements suivants:

• la totalité du montant calculé par le fisc, dans le cadre de l'action civile, d'impôts éludés (au moyen des sociétés de liquidités) (27,9 millions d'euros + 4,5 millions d'euros); (*cf. supra* constatation n° 729)

• un montant de 7,7 millions d'euros (7 614 376,21 euros), à savoir le montant des commissions qui ont été reçues dans le cadre des constructions de sociétés de liquidités (pas nécessairement par l'institution financière elle-même);

• une somme symbolique de 2 750 euros, à savoir le minimum légal[705].

752. M. Christiaan Nys estime qu'il n'a "certainement pas été tendre" pour la banque et que celle-ci a ainsi été lourdement touchée d'un point de vue financier. Pour chaque euro qu'elle a gagné (gain estimé par M. Christiaan Nys à 800 000 euros), la banque a versé entre 40 et 50 euros à l'État[706].

M. Christiaan Nys n'estime même pas anormal qu'une somme symbolique de 2 750 euros soit encore imposée en plus des montants précités (dettes fiscales et avantages patrimoniaux) étant donné que selon une circulaire 5/2011 du 24 octobre 2011 du procureur général d'Anvers, il peut être tenu compte de l'abandon d'avantages patrimoniaux lors de la fixation de la somme d'argent[707].

M. Flor De Mond déclare dans le même sens que, pour conclure une transaction, il "est surtout tenu compte de la dette fiscale proprement dite et de l'abandon des avantages patrimoniaux". (traduction) Il qualifie la somme à payer (de 2 750 euros en l'occurrence) de "symbolique". Le principal objectif est la réparation du préjudice[708].

M. Yves Liégeois confirme lui aussi que la "somme symbolique de 2 750 euros" n'est pas anormale, compte tenu du fait que le préjudice a finalement été réparé par

[705] L'article 648, 7°, du Code des sociétés j° l'article 41*bis* du Code pénal fait qu'un mois de peine de prison (peine minimale) = 500 euros d'amende pour la personne morale x 5,5 décimes additionnels = 2 750 euros. C'est effectivement la peine minimale pour la personne morale.

[706] Audition de M. Christiaan Nys, 14 juin 2017, CRIV 54 K042.

[707] *Ibidem*.

[708] Audition de M. Flor De Mond, 14 juin 2017, CRIV 54 K042.

vermogensvoordelen – uiteindelijk het herstel van nadeel bekomen is. Hierbij aansluitend benadrukt de heer Yves Liégeois dat de minnelijke schikking het best mogelijke '"onverhoopte" resultaat was dat er te behalen werd en dat in deze helemaal niet aan "klassenjustitie" is gedaan[709].

De onderzoekscommissie stelt vast dat in de toelichting bij het amendement inzake de verruiming van de minnelijke schikking het volgende wordt gesteld: "Evenwel dient de procureur des Konings bij het formuleren van een voorstel tot minnelijke schikking de proportionaliteit ten aanzien van de ernst van de inbreuk in acht te nemen bij de vaststelling van de geldsom. Zo kan het niet de bedoeling zijn dat er een symbolische geldsom wordt voorgesteld bij bijvoorbeeld zwaarwichtige fraudezaken."[710]

753. Op 17 juni 2011, 6 december 2011, 13 december 2011 en 24 januari 2012 vinden de zittingen plaats van de raadkamer. Het verval van de strafvordering lastens Société Générale en cvba Belgimont wordt reeds gevorderd door het openbaar ministerie tijdens de zitting van 17 juni 2011.[711]

754. De verwijzingsbeschikking is gevolgd op 21 februari 2012. De raadkamer stelde toen wel reeds de overschrijding van de redelijke termijn vast[712]. Op datzelfde moment wordt het verval van de strafvordering (dat door de procureur des Konings werd gevorderd op 17 juni en 6 december 2011) vastgesteld in hoofde van Société Générale en cvba Belgimont[713].

755. Een arrest van de kamer van in beschuldigingstelling te Antwerpen van 18 maart 2013, uitgesproken n.a.v. een beschikking tot regeling van de rechtspleging van de raadkamer te Antwerpen van 21 februari 2012 stelt het volgende vast:

— het verval van de strafvordering door verjaring t.a.v. bepaalde inverdenkinggestelden;

— de verwijzing van de meeste inverdenkinggestelden naar de correctionele rechter;

— de overschrijding van de redelijke termijn.

[709] Hoorzitting met de heer Yves Liégeois, 21 juni 2017, CRIV 54 K043; in gelijkaardige zin zie: Hoorzitting met de heren Frank Schins, Yves Liégeois, Marc de le Court en Claude Michaux, 21 juni 2017, CRIV 54 K043.

[710] Zie p. 31 van het verslag van de Commissie voor de Financiën en de begroting over de bespreking van het wetsontwerp houdende diverse bepalingen: *http://www.dekamer.be/FLWB/pdf/53/1208/53K1208007.pdf*.

[711] Hoorzitting met de heer Marc De Munck, 14 juni 2017, CRIV 54 K042.

[712] Hoorzitting met de heer Christiaan Nys, 14 juin 2017, CRIV 54 K042.

[713] *Ibidem*.

l'abandon des avantages patrimoniaux. À cet égard, M. Yves Liégeois souligne que la transaction était le meilleur résultat "inespéré" possible et que l'on ne peut en la matière absolument pas parler de "justice de classe"[709].

La commission d'enquête constate que la justification de l'amendement tendant à élargir la transaction pénale indique ce qui suit: "Toutefois, le procureur du Roi doit, au moment de formuler une proposition de transaction, fixer une somme proportionnelle à la gravité de l'infraction. L'objectif ne peut être de proposer une somme symbolique dans les dossiers, par exemple, de fraude grave."[710]

753. La Chambre du conseil siège les 17 juin 2011, 6 décembre 2011, 13 décembre 2011 et 24 janvier 2012. L'extinction de l'action publique à charge de la Société Générale et de Belgimont scrl a déjà été demandée par le ministère public au cours de l'audience du 17 juin 2011[711].

754. L'ordonnance de renvoi suit le 21 février 2012. La Chambre du conseil a alors déjà constaté que le délai raisonnable était dépassé[712]. Au même moment, l'extinction de l'action publique (demandée par le procureur du Roi les 17 juin et 6 décembre 2011) est constatée dans le chef de la Société Générale et de Belgimont scrl[713].

755. Un arrêt de la chambre des mises en accusation d'Anvers du 18 mars 2013, prononcé à la suite d'une ordonnance réglant la procédure de la chambre du conseil d'Anvers du 21 février 2012, constate ce qui suit:

— l'extinction de l'action publique par prescription à l'égard de certains inculpés;

— le renvoi de la majeure partie des inculpés devant le juge correctionnel;

— le dépassement du délai raisonnable.

[709] Audition de M. Yves Liégeois, 21 juin 2017, CRIV 54 K043; dans le même sens: Audition de MM. Frank Schins, Yves Liégeois, Marc de le Court et Claude Michaux, 21 juin 2017, CRIV 54 K043.

[710] Voir p. 31 du rapport de la Commission des Finances et du Budget sur la discussion du projet de loi portant des dispositions diverses: *http://www.lachambre.be/FLWB/pdf/53/1208/53K1208007.pdf*.

[711] Audition de M. Marc De Munck, 14 juin 2017, CRIV 54 K042.

[712] Audition de M. Christiaan Nys, 14 juin 2017, CRIV 54 K042.

[713] *Ibidem*.

756. Andere betrokken partijen werden verder effectief vervolgd en sommigen werden veroordeeld. Het hof van beroep van Antwerpen heeft pas in 2016 een arrest geveld. Middels een arrest van het Hof van Cassatie in 2017 werd het dossier definitief afgesloten.

3. **De verruimde minnelijke schikking afgesloten betreffende het dossier betreffende de heren Patokh Chodiev, Alexandre Machkevitch en Alijan Ibragimov en consoorten**

3.1. ***Fiscaal luik***

757. In de loop van haar werkzaamheden heeft de onderzoeksommissie kunnen vaststellen dat de BBI – naar aanleiding van een aantal persartikelen waarin gerefereerd werd aan het lastens de heer Patokh Chodiev en consoorten geïnitieerde strafrechtelijk onderzoek – in 1998 een fiscaal onderzoek heeft opgestart. In navolging hiervan wordt door de BBI inzage gevraagd (en verkregen) in de diverse strafdossiers. Het fiscaal onderzoek had op dat moment niet enkel betrekking op de heer Patokh Chodiev, maar ook op de heren Alexandre Machkevitch en Alijan Ibragimov.

758. In 2002 meent de BBI over voldoende bewijzen te beschikken op basis waarvan kon aangetoond worden dat de heer Patokh Chodiev voor het inkomstenjaar 1997 een bedrag (750 miljoen BEF – 18,59 miljoen euro) aan roerende inkomsten (dividenden uit holdings) niet had aangegeven. In navolging hiervan werd een aanslag gevestigd, met akkoord van de heer Patokh Chodiev. De opgelegde belastingverhoging bedroeg 20 %. Hieraan was wel de voorwaarde verbonden dat een voorafgaande betaling tot zekerheid zou worden verricht en dat er tevens duidelijkheid zou worden gegeven aangaande de inkomsten over de navolgende jaren.

759. In 2003 en vervolgens in 2005 zijn bijkomende fiscale akkoorden tot stand gekomen.

De heer Patokh Chodiev heeft in het kader van deze akkoorden en over de aanslagjaren 1997 t.e.m. 2003 in totaal een bedrag van 12 573 000 euro aan belastingen betaald. Door de heer Alijan Ibragimov werd 8 440 000 euro betaald. De heer Alexandre Machkevitch tot slot betaalde 3 439 000 euro.

Voor de latere jaren was geen belasting meer verschuldigd, vermits de genoemde personen naderhand verhuisd zijn naar het buitenland, zodat ze niet langer onderworpen waren aan de Belgische personenbelasting.

760. Van het bestaan van deze fiscale akkoorden, alsmede aangaande de feiten die aan de grondslag

756. Les autres parties concernées ont effectivement été poursuivies et certaines d'entre elles ont été condamnées. La cour d'appel d'Anvers n'a rendu un arrêt qu'en 2016. À la suite d'un arrêt de la Cour de cassation en 2017, le dossier a été définitivement clôturé.

3. **La transaction élargie conclue au sujet du dossier relatif à MM. Patokh Chodiev, Alexandre Machkevitch et Alijan Ibragimov et consorts**

3.1. ***Volet fiscal***

757. Au cours de ses travaux, la commission d'enquête a pu constater que l'ISI – à la suite de plusieurs articles de presse faisant référence à l'enquête pénale initiée à charge de M. Patokh Chodiev – a lancé une enquête fiscale en 1998. Dans le prolongement de celle-ci, l'ISI demande (et obtient) la consultation des différents dossiers répressifs. À ce moment-là, l'enquête fiscale ne portait pas seulement sur M. Patokh Chodiev, mais également sur MM. Alexandre Machkevitch et Alijan Ibragimov.

758. En 2002, l'ISI estime qu'elle dispose de suffisamment de preuves démontrant que pour l'année de revenus 1997, M. Patokh Chodiev avait omis de déclarer un montant (750 millions BEF – 18,59 millions d'euros) au titre de revenus mobiliers (dividendes provenant de holdings). Une imposition a par conséquent été établie, avec l'accord de M. Patokh Chodiev. L'accroissement d'impôt qui a été infligé s'élevait à 20 %. La décision avait toutefois été assortie d'une condition, à savoir qu'un versement anticipé serait effectué en garantie et que la clarté serait faite sur les revenus afférents aux années qui ont suivi.

759. En 2003, et ensuite en 2005, des accords fiscaux supplémentaires sont conclus.

Dans le cadre de ces accords, M. Patokh Chodiev a, sur les exercices d'imposition allant de 1997 à 2003, payé un montant total de 12 573 000 euros à titre d'impôts. M. Alijan Ibragimov a payé, quant à lui, 8 440 000 euros. et enfin, M. Alexandre Machkevitch a versé 3 439 000 euros.

Pour les années qui ont suivi, il n'y avait plus de somme due à l'impôt, étant donné que les personnes citées avaient déménagé à l'étranger, de sorte qu'elles n'étaient plus assujetties à l'impôt des personnes physiques en Belgique.

760. L'existence de ces accords fiscaux, ainsi que les faits qui étaient à l'origine des infractions constatées,

lagen van de vastgestelde inbreuken, werd aangifte gedaan bij het parket. Dit gebeurde achtereenvolgens in de loop van de jaren 2003 en 2004. De betrokkenen werden echter niet (bijkomend) vervolgd voor fiscale fraude.

3.2. ***Strafrechtelijk luik***

761. Het strafdossier met notitienummer BR24/97/38/16 wordt geopend in 1996 naar aanleiding van een doormelding door de Cel voor Financiële Informatieverwerking (CFI) naar het parket van Brussel op 24 juni 1996.[714] [715]

De opgemerkte verdachte transactie houdt verband met de overschrijving van een som van 2 750 000 USD vanuit een Londense bankinstelling naar een rekening bij de Bank Brussel Lambert (BBL), geopend op naam van de heer Alijan Ibragimov en met de overschrijving van een som van 1 000 000 USD vanop een Zwitserse bankrekening naar een rekening bij de BBL, geopend op naam van mevrouw Natalia Kajegueldina. De gelden op deze rekeningen dienden ter financiering van de aankoop van vier onroerende goederen. Uit verder onderzoek bleek dat reeds in 1992 een ander onroerend goed op eenzelfde wijze was verworven[716].

762. De instelling van het gerechtelijk onderzoek dateert van 22 november 1996[717]. Het dossier werd achtereenvolgens onder het toezicht geplaatst van onderzoeksrechter Dominique de Haan (1996-1998), Françoise Roggen (1999-2001), Michel Claise (2001), Frédéric Lugentz (2002-juni 2009), Michel Claise (juli 2009-september 2009) om uiteindelijk behandeld te worden door mevrouw Laurence Heusghem[718].

763. De onderzoeksrechters hebben heel wat internationale rogatoire commissies bevolen (Zwitserland: 21/01/1998, 15/04/1999, 02/08/1999, Nederland: 23/03/1998, 24/04/1998, 06/05/1998, Groot-Brittannië: 16/10/1998, 09/09/1999, Kazachstan: 15/10/1998, Luxemburg: 11/11/1999, Jersey: 30/05/2001, 28/01/2002).

[714] Hoorzitting met de heer Jean-Marc Meilleur, 7 juli 2017, CRIV 54 K049.

[715] Een tweede witwasmelding heeft aanleiding gegeven tot de opening van het dossier 27/97/55/24. Het dossier werd geopend in juli 2009 en geseponeerd in augustus 2009. Verscheidene malen maakte de CFI aanvullende informatie over. Deze aanvullende informatie werd telkenmale onderzocht. Telkenmale werd beslist hieraan geen verder gevolg te geven (oktober 2009, februari 2012, december 2013, januari 2013, december 2014 en mei 2016): zie Hoorzitting met de heer Jean-Marc Meilleur, 7 juli 2017, CRIV 54 K049.

[716] Hoorzitting met de heer Patrick De Wolf, 28 juni 2017, CRIV 54 K045.

[717] Hoorzitting met mevrouw Laurence Heusghem, 21 juni 2017, CRIV 54 K044; Hoorzitting met de heer Marc de le Court, 5 juli 2017, CRIV 54 K047.

[718] Hoorzitting met mevrouw Laurence Heusghem, 21 juni 2017, CRIV 54 K044.

ont été signalés au parquet. Ces signalements sont intervenus successivement au cours des années 2003 en 2004. Les intéressés n'ont toutefois pas fait l'objet de poursuites (supplémentaires) pour fraude fiscale.

3.2. ***Volet pénal***

761. Le dossier répressif portant le numéro de notice BR24/97/38/16 est ouvert en 1996 à la suite d'un signalement envoyé par la CTIF au parquet de Bruxelles le 24 juin 1996.[714] [715]

L'opération "suspecte" a trait au virement d'une somme de 2 750 000 USD à partir d'un compte bancaire londonien vers un compte détenu auprès de la BBL, ouvert au nom de M. Alijan Ibragimov, et au virement d'une somme de 1 000 000 USD à partir d'un compte bancaire suisse vers un compte détenu auprès de la BBL, ouvert au nom de Mme Natalia Kajegueldina. Les fonds présents sur ces comptes ont servi à financer l'achat de quatre biens immobiliers. La suite de l'enquête revèle que dès 1992, un autre bien immobilier avait été acquis de la même manière[716].

762. La mise à l'instruction date du 22 novembre 1996[717]. Le dossier a été successivement soumis au contrôle des juges d'instruction Dominique de Haan (1996-1998), Françoise Roggen (1999-2001), Michel Claise (2001), Frédéric Lugentz (2002- juin 2009), Michel Claise (juillet 2009-septembre 2009) pour aboutir entre les mains de Mme Laurence Heusghem[718].

763. Les juges d'instruction ont ordonné de très nombreuses commissions rogatoires internationales (Suisse: 21/01/1998, 15/04/1999, 02/08/1999, Pays-Bas: 23/03/1998, 24/04/1998, 06/05/1998, Grande-Bretagne: 16/10/1998, 09/09/1999, Kazakhstan: 15/10/1998, Luxembourg: 11/11/1999, Jersey: 30/05/2001,

[714] Audition de M. Jean-Marc Meilleur, le 27 juillet 2017, CRIV 54 K049.

[715] Un deuxième signalement de blanchiment a donné lieu à l'ouverture du dossier 27/97/55/24. Le dossier a été ouvert en juillet 2009 et classé sans suite en août 2009. La CTIF a transmis des informations complémentaires à plusieurs reprises. Ces informations complémentaires ont été chaque fois examinées. Chaque fois, il a été décidé de ne pas y donner suite (octobre 2009, février 2012, décembre 2013, janvier 2013, décembre 2014 et mai 2016): voir Audition de M. Jean-Marc Meilleur, 7 juillet 2017, CRIV 54 K049.

[716] Audition de M. Patrick De Wolf, 28 juin 2017, CRIV 54 K045.

[717] Audition de Mme Laurence Heusghem, 21 juin 2017, CRIV 54 K044; Audition de M. Marc de le Court, 5 juillet 2017, CRIV 54 K047.

[718] Audition de Mme Laurence Heusghem, 21 juin 2017, CRIV 54 K044.

Volgens de heer Patrick De Wolf blijkt uit deze onderzoekshandelingen dat er sprake was van een groot aantal geanonimiseerde bankrekeningen, schermvennootschappen gevestigd in belastingparadijzen, talrijke overschrijvingen van omvangrijke geldsommen zonder duidelijke verantwoording, ….[719].

764. Op 8 juni 2001 worden (o.a.) de heren Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch in verdenking gesteld[720].

765. Op 12 juni 2001 heeft de onderzoeksrechter het dossier meegedeeld aan het parket[721].

766. Op 25 januari 2007 wordt voor de eerste keer door het parket een eindvordering opgesteld waarin de verwijzing van de betrokkenen wordt gevorderd naar de correctionele rechtbank voor de misdrijven "valsheid, witwassen en bendevorming"[722]. In de periode tussen 12 juni 2001 en 25 januari 2007 lijkt – volgens wat men kan vaststellen uit de inventaris van het strafdossier – voornamelijk nog enige onderzoeksactiviteit te zijn geweest in de periode 2002 tot 2004. Daarna lijkt die activiteit beperkter.

767. In april 2007 wordt de zaak vastgesteld voor de raadkamer. De zaak wordt tot vier maal toe uitgesteld[723].

768. Op 29 februari 2008 wordt een verbeterde eindvordering opgemaakt. Een belangrijk verschilpunt met de eerste eindvordering betreft (o.m.) het weerhouden basismisdrijf. Op 28 juni 2017 verklaart de heer Patrick De Wolf zonder verdere toelichting dat in de eerste eindvordering belastingontduiking als basismisdrijf[724] in aanmerking werd genomen, terwijl in de verbeterde eindvordering "corruptie" als basismisdrijf voor de tenlastelegging witwassen figureerde.

769. Op 6 oktober 2008 (i.e. daags voor de zitting in de raadkamer) leggen de heren Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch een verzoekschrift neer met het oog op het stellen van bijkomende onderzoekshandelingen[725].

[719] Hoorzitting met de heer Patrick De Wolf, 28 juni 2017, CRIV 54 K045.
[720] Hoorzitting met mevrouw Laurence Heusghem, 21 juni 2017, CRIV 54 K044.
[721] *Ibidem;* Hoorzitting met de heer Marc de le Court, 5 juli 2017, CRIV 54 K047.
[722] *Ibidem*.
[723] *Ibidem.*
[724] Witwassen is immers een gevolgmisdrijf dat betrekking heeft op illegale vermogensvoordelen geput uit een ander misdrijf, het zgn. "basismisdrijf".
[725] Hoorzitting met mevrouw Laurence Heusghem, 21 juni 2017, CRIV 54 K044; Hoorzitting met de heer Patrick De Wolf, 28 juni 2017, CRIV 54 K045.

28/01/2002). Selon M. Patrick De Wolf, ces devoirs d'enquête ont révélé l'existence d'une multitude de comptes bancaires anonymes, de sociétés écrans établies dans des paradis fiscaux, de nombreux virements de sommes d'argent considérables sans justification claire,…[719].

764. Le 8 juin 2001, MM. Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov et Alexandre Machkevitch (notamment) sont inculpés[720].

765. Le 12 juin 2001, le juge d'instruction communique le dossier au parquet[721].

766. Le 25 janvier 2007, un réquisitoire final est pour la première fois rédigé, qui demande le renvoi des intéressés devant le tribunal correctionnel pour les infractions de "faux, blanchiment, association de malfaiteurs"[722]. Entre le 12 juin 2001 et le 25 janvier 2007, il semble – sur la base de ce qui peut se déduire de l'inventaire du dossier pénal – que d'autres actes ont encore été posés, principalement durant la période de 2002 à 2004. Ensuite, l'activité paraît plus limitée.

767. En avril 2007, l'affaire est fixée devant la chambre du conseil. L'affaire est reportée à quatre reprises[723].

768. Le 29 février 2008, un réquisitoire final corrigé est rédigé. Une différence importante par rapport au premier réquisitoire final concerne (notamment) l'infraction de base retenue. Le 28 juin 2017, M. Patrick De Wolf déclare, sans fournir davantage d'explications, que, dans le premier réquisitoire final, c'était la fraude fiscale qui était retenue comme infraction de base[724], alors que dans le réquisitoire final corrigé, c'est la "corruption" qui est retenue comme infraction de base pour le chef d'inculpation de blanchiment.

769. Le 6 octobre 2008 (soit la veille de l'audience en chambre du conseil), MM. Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov et Alexandre Machkevitch adressent une requête demandant des actes d'instruction complémentaires[725].

[719] Audition de M. Patrick De Wolf, 28 juin 2017, CRIV 54 K045.
[720] Audition de Mme Laurence Heusghem 21 juin 2017, CRIV 54 K044.
[721] *Ibidem;* Audition de M. Marc de le Court, 5 juillet 2017, CRIV 54 K047.
[722] *Ibidem*.
[723] *Ibidem*.
[724] Le blanchiment est en effet une infraction de conséquence se rapportant à des avantages patrimoniaux illégaux tirés d'une autre infraction, dite "infraction de base".
[725] Audition de Mme Laurence Heusghem, 21 juin 2017, CRIV 54 K044; Audition de M. Patrick De Wolf, 28 juin 2017, CRIV 54 K045.

770. Op 6 november 2008 wijst onderzoeksrechter Frédéric Lugentz het verzoek af[726].

771. Tegen deze beschikking wordt hoger beroep ingesteld. Het arrest op datum van 28 januari 2009 bevestigt de beschikking van de onderzoeksrechter.[727]

772. Vervolgens wordt de zaak verdergezet voor de raadkamer, voor het eerst op 5 februari 2009, waarna de zaak stelselmatig wordt uitgesteld naar 7 mei 2009, 3 september 2009, 12 november 2009, 21 januari 2010, 1 april 2010 en 10 juni 2010. De reden van deze vertragingen lag in het feit dat de talrijke documenten ingevolge de rogatoire commissies dienden vertaald te worden[728].

773. Volgens de heer Jean-François Godbille (advocaat-generaal bij het parket-generaal van het hof van beroep van Brussel), zou de heer Armand De Decker, tijdens een lunch met hem ergens in december 2010 of januari 2011 hebben aangegeven dat hij als advocaat optrad in een strafdossier waarbij (onder meer) de heer Patokh Chodiev betrokken was. De heer Jean-François Godbille heeft uitgelegd dat hij de heer Armand De Decker geregeld ontmoette wegens hun vriendschappelijke band[729].

774. Meerdere commissieleden hebben advocaat-generaal Patrick De Wolf en procureur-generaal Marc de le Court ondervraagd over de organisatie van een mogelijke bijeenkomst tussen de heer Patrick De Wolf en de heren Armand De Decker en Jonathan Biermann die zou hebben plaatsgevonden op 13 januari 2011. Deze bijeenkomst zou door de heer Marc de le Court geregeld zijn. Noch de heer Patrick De Wolf, noch de heer Marc de le Court kunnen zich deze bijeenkomst evenwel herinneren:

De heer Patrick De Wolf verklaart hierover: “(vertaling) Tijdens hoorzittingen[730] heeft men mij tevens meegedeeld dat hij mij op 13 januari een bezoek zou hebben gebracht. Ik heb daar helemaal geen weet van, of het moet zijn dat ik mij die dag helemaal niet meer herinner.” De heer Marc de le Court verklaart hierover: “(vertaling) Volgens mij houdt die tijdslijn geen steek. In de pv’s van de rechtszittingen van de raadkamer heb ik de vermelding van advocaat De Decker niet gezien. Ik denk dus dat de heer Armand De Decker het verkeerd voorheeft wanneer hij beweert dat hij mijn ambt heeft gecontacteerd lang vóór de beschikking van de raadkamer en voordat beroep kon worden ingesteld, vanaf

[726] *Ibidem.*
[727] *Ibidem.*
[728] *Ibidem.*
[729] Hoorzitting met de heer Jean-François Godbille, 18 juli 2017, CRIV, 54 K056, p. 11, 12, 16, 21 en 24.
[730] Redactionele voetnoot: bij het gerecht.

770. Le 6 novembre 2008, le juge d’instruction Frédéric Lugentz rejette la requête[726].

771. Cette décision fait l’objet d’un recours. L’arrêt du 28 janvier 2009 confirme la décision du juge d’instruction[727].

772. L’affaire se poursuit ensuite devant la chambre du conseil, pour la première fois le 5 février 2009, après quoi elle est à chaque fois reportée au 7 mai 2009, 3 septembre 2009, 12 novembre 2009, 21 janvier 2010, 1er avril 2010 et 10 juin 2010. Ces retards s’expliquent par la nécessité de traduire les nombreux documents découlant des commissions rogatoires[728].

773. Selon M. Jean-François Godbille (avocat général au parquet-général de la cour d’appel de Bruxelles), au cours d’un déjeuner avec M. Armand De Decker ayant eu lieu entre décembre 2010 et janvier 2011, ce dernier lui aurait indiqué qu’il était avocat dans un dossier pénal concernant (notamment) M. Patokh Chodiev. M. Jean-François Godbille a expliqué qu’il rencontrait régulièrement M. Armand De Decker car ils entretenaient une relation d’amitié[729].

774. Plusieurs membres de la commission ont interrogé l’avocat général Patrick De Wolf et le procureur général Marc de le Court à propos de l’organisation d’une réunion éventuelle entre M. Patrick De Wolf et MM. Armand De Decker et Jonathan Biermann, qui aurait eu lieu le 13 janvier 2011. Cette réunion aurait été organisée par M. Marc de le Court. Cependant, ni M. Patrick De Wolf, ni M. Marc de le Court ne se souviennent de cette réunion.

M. Patrick De Wolf déclare à ce sujet: “Lors d’auditions[730], on m’a dit aussi qu’il serait venu chez moi le 13 janvier. Moi je n’ai pas du tout connaissance, ou je ne me souviens absolument pas de cette date-là.” M. Marc de le Court déclare à ce sujet: “Pour moi, cette chronologie ne tient pas la route. Je n’ai pas vu dans les pv d’audience de la Chambre du conseil la mention de l’avocat De Decker. Donc je pense que, quand M. Armand De Decker soutient qu’il a contacté mon office bien avant l’ordonnance de la Chambre du conseil et l’instance d’appel qui s’ouvrait, à partir du moment où il y avait des appels contre cette ordonnance, cette allégation me paraît erronée. Je ne sais

[726] *Ibidem.*
[727] *Ibidem.*
[728] *Ibidem.*
[729] Audition de M. J-F Godbille, 18 juillet 2017, CRIV, 54 K056, pp. 11, 12, 16, 21 et 24.
[730] Note rédactionnelle: en justice.

het ogenblik dat deze beschikking werd betwist. Ik kan alleen maar zeggen dat die bewering niet klopt." (zie *supra* vaststelling nr. 429 van luik II)[731].

775. De advocaten[732] van de betrokkenen hebben op een bepaald moment (en in de aanloop naar de zitting van de raadkamer van 27 januari 2011) de heer Jean-Michel Verelst, destijds substituut bij het parket van Brussel, benaderd met de vraag of deze zou kunnen instemmen met een opschorting van de uitspraak in raadkamer.

De vraag om opschorting van de uitspraak in raadkamer bleek vooral te zijn ingegeven vanuit de wens te vermijden dat een publiek en gemediatiseerd proces zou moeten gevoerd worden. De advocaten verwezen daarbij naar het feit dat hun cliënten referentieaandeelhouders waren van een op de Londense beurs genoteerde vennootschap[733].

De heer Jean-Michel Verelst deelde initieel aan de betrokkenen mee dat hij niet zonder meer zou kunnen instemmen met een opschorting in raadkamer. Inzonderheid het feit dat geen raadsman tussenkwam voor mevrouw Natalia Kajegueldina, bleek voor de heer Jean-Michel Verelst een hinderpaal om in te stemmen met de opschorting. Mevrouw Natalia Kajegueldina bleek immers de "uiteindelijk economisch begunstigde" te zijn van twee onroerende goederen waarop in het kader van het dossier beslag was gelegd – in totaal werden vijf onroerende goederen in beslag genomen – en waarvan de heer substituut Verelst de verbeurdverklaring trachtte te verkrijgen. "(vertaling) Ik dacht bij mezelf: op een aantal aspecten staan we minder sterk, maar ik zal niet lossen voor die twee gebouwen, met een geraamde waarde van respectievelijk 1,7 miljoen euro en 4,1 miljoen euro. Samen is dat 5,8 miljoen euro". De heer Jean-Michel Verelst meende dat hij, om met de opschorting van de uitspraak te kunnen instemmen, die verbeurdverklaring moest verkrijgen"[734].

De heer Jonathan Biermann treedt vanaf 24 januari 2011 op als raadsman van mevrouw Natalia Kajegueldina.

[731] Hoorzitting met de heer Patrick De Wolf, 10 mei 2017, CRIV 54 K030, p. 20; Hoorzitting met de heer Marc de le Court, 5 juli 2017, CRIV 54 K047, p. 12.

[732] Initieel bestond het advocatenteam van de heer Patokh Chodiev en consoorten uit: de Franse advocate Mr. Catherine Degoul en de Belgische advocaten Mr.Jean-François Tossens, Mr. Dirk Libotte en Mr. Armand De Decker. Vervolgens heeft Mr. Jonathan Biermann op 25 januari 2011 het team vervoegd als advocaat van mevrouw Natalia Kajegueldina. Tot slot stelt de heer Alijan Ibragimov op 9 maart 2011 Mr. Veronique Laurent aan als zijn persoonlijke advocate: zie *infra* vaststellingen nrs. 792 en 794.

[733] Hoorzitting met de heer Jean-Michel Verelst, 21 juni 2017, CRIV 54 K044.

[734] Hoorzitting met de heer Jean-Michel Verelst, 21 juni 2017, CRIV 54 K044, p. 3.

pas dire autrement qu'erronée." (voir *supra* constatation n° 429 du volet II)[731].

775. Les avocats[732] des intéressés ont, à un moment donné (et à l'approche de l'audience de la chambre du conseil du 27 janvier 2011), approché M. Jean-Michel Verelst, à l'époque substitut auprès du parquet de Bruxelles, lui demandant s'il pouvait marquer son accord sur une suspension du prononcé en chambre du conseil.

La demande de suspension du prononcé en chambre du conseil était surtout inspirée par le souhait d'éviter qu'un procès public et médiatisé doive se dérouler. Les avocats renvoyaient, à cet égard, au fait que leurs clients étaient des actionnaires de référence d'une société cotée à la Bourse de Londres[733].

M. Jean-Michel Verelst a, dans un premier temps, indiqué aux intéressés qu'il ne pouvait pas souscrire sans plus à une suspension en chambre du conseil. C'est tout particulièrement le fait qu'aucun conseil n'était intervenu pour Mme Natalia Kajegueldina qui empêchait M. Jean-Michel Verelst de marquer son accord sur la suspension. Mme Natalia Kajegueldina s'avérait être la "bénéficiaire économique finale" de deux biens immobiliers qui avaient été saisis dans le cadre du dossier – au total cinq biens immobiliers avaient été saisis – et dont M. le substitut Verelst entendait obtenir la confiscation. "Je me suis dit: tiens, on est moins fort sur un certain nombre d'aspects, mais en tout cas, je ne lâcherai pas pour ces deux immeubles de valeur, expertisés pour l'un à 1,7 million d'euros, l'autre à 4,1 millions d'euros. Ce qui faisait un total de 5,8 millions". Pour pouvoir marquer son accord sur cette demande de suspension du prononcée, selon M. Jean-Michel Verelst, il devrait obtenir ladite confiscation"[734].

À partir du 24 janvier 2011, M. Jonathan Biermann agit en tant que conseil de Mme Natalia Kajegueldina.

[731] Audition de M. Patrick De Wolf, 10 mai 2017, CRIV 54 K030, p. 20; Audition de M. Marc de le Court, 5 juillet 2017, CRIV 54 K047, p. 12.

[732] Initialement, l'équipe d'avocats de M. Patokh Chodiev et consorts était constituée comme suit: l'avocate française Me Catherine Degoul et les avocats belges Me Jean-François Tossens, Me Dirk Libotte et Me Armand De Decker. Me Jonathan Biermann a ensuite rejoint l'équipe le 25 janvier 2011 en tant qu'avocat de Mme Natalia Kajegueldina. Enfin, le 9 mars 2011, M. Alijan Ibragimov a fait de Me Véronique Laurent son avocate personnelle: voir *infra* constatations n°s 792 et 794.

[733] Audition de M. Jean-Michel Verelst, 21 juin 2017, CRIV 54 K044.

[734] Audition de M. Jean-Michel Verelst, 21 juin 2017, CRIV 54 K044, p. 3.

De heer Jonathan Biermann was destijds in de Senaat medewerker van de heer Armand De Decker. In de onderzoekscommissie geeft hij aan dat hij die baan heeft opgenomen bij de aanstelling van de heer Armand De Decker tot Senaatsvoorzitter, nadat die minister van Ontwikkelingssamenwerking was geweest. De heer Jonathan Biermann deed er documentatiewerk, stelde redevoeringen op en deed nog ander werk voor alle protocollaire functies van de Senaatsvoorzitter. Het wetgevend werk volgde hij niet op. Hij was medewerker in de Senaat tot april 2012.

De heer Jonathan Biermann heeft het beroepsgeheim en de richtlijnen van zijn stafhouder aangevoerd om de onderzoekscommissie geen nadere uitleg te geven over zijn optreden als raadsman van mevrouw Natalia Kajegueldina.[735]

Gelet op de latere tussenkomst van Mr. Biermann, als raadsman van mevrouw Natalia Kajegueldina Natalia, bestond volgens de heer Jean-Michel Verelst niet langer een beletsel om effectief met een opschorting in raadkamer akkoord te gaan. De heer Jean-Michel Verelst verwees hiertoe naar de dreigende verjaring en de overschrijding van de redelijke termijn. In het licht hiervan werd een schrijven gericht aan de procureur-generaal en werd overlegd met één van de advocaten-generaal. De heer Jean-Michel Verelst herinnert zich niet meer of hij overleg had met de heer Patrick De Wolf dan wel met de heer Jean-François Godbille.[736]

De heer Marc de le Court heeft in dit verband in ieder geval verklaard dat het parket van Brussel effectief op 25 januari 2011 een schrijven heeft gericht aan het parket-generaal met de verwijzing naar de mogelijkheid om akkoord te gaan met een opschorting van de uitspraak. Het parket verwees hierbij naar het risico dat de bodemrechter zou oordelen dat er onvoldoende bewijzen voorhanden zijn om tot een veroordeling over te gaan, behoudens wat een deel van de witwashandelingen betreft. De heer advocaat-generaal Jean-François Godbille heeft zich (bij afwezigheid van advocaat-generaal Patrick De Wolf) niet verzet tegen deze oplossing[737].

776. Tijdens de navolgende zittingen van 20 en 27 januari 2011 volgt een mondeling debat waarbij het parket vorderde en ook de verdediging aan het woord werd gelaten[738]. Tijdens de hoorzitting heeft de heer

[735] Hoorzitting met de heer Jonathan Biermann, 5 juli 2017, CRIV 54 K048.

[736] Hoorzitting met de heer Jean-Michel Verelst, 21 juni 2017, CRIV 54 K044.

[737] Hoorzitting met de heer Marc de le Court, 5 juli 2017, CRIV 54 K047.

[738] Hoorzitting met mevrouw Laurence Heusghem, 21 juni 2017, CRIV 54 K044.

M. Jonathan Biermann était alors collaborateur de M. Armand De Decker au Sénat. Il déclare à la commission d'enquête qu'il avait obtenu cet emploi au moment de la désignation de M. Armand De Decker en tant que président de Sénat, après son mandat de ministre de la Coopération au développement. M. Jonathan Biermann y faisait du travail de documentation, rédigeait des discours et exerçait encore d'autres tâches pour toutes les fonctions protocolaires du président du Sénat. Il ne suivait pas le travail législatif. Il a été collaborateur au Sénat jusqu'en avril 2012.

Invoquant le secret professionnel et les directives de son bâtonnier, M. Jonathan Biermann n'a pas fourni d'explications à la commission d'enquête concernant son intervention en tant que conseil de Mme Natalia Kajegueldina[735].

Compte tenu de l'intervention ultérieure de M. Jonathan Biermann, en qualité de conseil de Mme Natalia Kajegueldina, il n'y avait plus, selon M. Jean-Michel Verelst, d'obstacle à l'acceptation effective d'une suspension en chambre du conseil. M. Jean-Michel Verelst a renvoyé dans ce cadre au risque de prescription et de dépassement du délai raisonnable. Un courrier en ce sens a été envoyé au procureur général et une concertation a eu lieu avec un des avocats généraux. M. Jean-Michel Verelst ne se souvient plus s'il s'est concerté avec M. Patrick De Wolf ou avec M. Jean-François Godbille[736].

M. Marc de le Court a en tout état de cause déclaré à cet égard que le parquet de Bruxelles avait effectivement adressé au parquet général, en date du 25 janvier 2011, un courrier évoquant la possibilité de consentir à une suspension du prononcé. Le parquet soulignait que le juge du fond risquait de considérer qu'il n'y avait pas suffisamment de preuves pour entraîner une condamnation, sauf concernant une partie des activités de blanchiment. L'avocat général Jean-François Godbille (en l'absence de l'avocat général Patrick De Wolf) ne s'est pas opposé à cette solution[737].

776. Au cours des audiences suivantes des 20 et 27 janvier 2011, un débat oral suit. Au cours de ce débat, le parquet a pris ses réquisitions et la parole a été donnée à la défense[738]. Lors de son audition, M. Jean-Michel

[735] Audition de M. Jonathan Biermann, 5 juillet 2017, CRIV 54 K048.

[736] Audition de M. Jean-Michel Verelst, 21 juin 2017, CRIV 54 K044.

[737] Audition de M. Marc de le Court, 5 juillet 2017, CRIV 54 K047.

[738] Audition de Mme Laurence Heusghem, 21 juin 2017, CRIV 54 K044.

Jean-Michel Verelst het volgende verklaard: "(vertaling) Als de raadkamer dus gevolg had gegeven aan dat verzoek van de verdediging, zou de zaak dan zijn beëindigd met de verbeurdverklaring ter waarde van 5,8 miljoen en de gerechtskosten die zouden zijn betaald. Op dat ogenblik komt er een einde aan de zaak-Chodiev."[739].

777. Volgens de heer Stefaan De Clerck, minister van Justitie, sprak Senator Armand De Decker hem, wellicht op donderdag 17 februari 2011, aan in de marge van een plenaire vergadering. De heer Armand De Decker vroeg de heer Stefaan De Clerck dringend te zien over een dossier, zonder te preciseren[740]. De heer Stefaan De Clerck zag enkel tijdens het daarop volgende weekend in Kortrijk een mogelijkheid om dit te bespreken. De heer Armand De Decker bevestigde dat dit geen probleem was en vroeg of zondagavond schikte.[741]

De heer Stefaan De Clerck zegt hierover in de onderzoekscommissie:

"Op het ogenblik dat hij mij gevraagd heeft om mij te zien, heeft hij niet gezegd dat hij mij als advocaat wilde zien. Dat is gebeurd in een donderdagnamiddagsfeer van mondelinge vragen beantwoorden in de Kamer, Senaat, weg en weer lopen enzovoort, daar waren activiteiten. Hij heeft mij gezegd: ik moet u dringend zien over een dossier, zonder te preciseren"[742]. Verder zei de heer Stefaan De Clerck: "Mocht hij gezegd hebben dat het over een individueel dossier of over Chodiev ging, zou ik onmiddellijk gezegd hebben dat hij daarover niet moest beginnen"[743].

De heer Stefaan De Clerck verklaart hierover ook het volgende:

"Tot mijn verbazing was hij die bewuste avond vergezeld van een Franse advocate. Hij verklaarde dat hij opnieuw actief was als advocaat en dat hij was geconsulteerd in een lopend gerechtelijk dossier. Ik wist dat evident niet op het ogenblik dat hij mij om die afspraak vroeg.

Het bleek om het dossier-Chodiev te gaan, een dossier dat mij op dat ogenblik ook totaal onbekend was. Zodra bleek dat hij opdracht had in en mij aansprak over een individueel strafrechtelijk dossier, heb ik duidelijk gesteld dat elke tussenkomst uitgesloten was, dat ik als minister van Justitie niet kon en niet wilde tussenkomen in individuele dossiers, dat de minister van Justitie alleen

739 Hoorzitting met de heer Jean-Michel Verelst, 21 juni 2017, CRIV 54 K044, p. 5.
740 Hoorzitting met de heer Stefaan De Clerck, 14 juli 2017, CRIV 54 K054, p. 4.
741 *Ibidem,* p. 2.
742 *Ibidem,* p. 4.
743 *Ibidem,* p. 8.

Verelst a indiqué: "Donc, si la chambre du conseil avait suivi cette demande de la défense, le dossier se serait arrêté là, moyennant confiscation de 5,8 millions, plus les frais de justice qui auraient été payés. C'est la fin du dossier Chodiev à ce moment-là."[739].

777. Selon M. Stefaan De Clerck, ministre de la Justice, probablement le jeudi 17 février 2011, M. Armand De Decker s'est entretenu avec lui en marge de la séance plénière. M. Armand De Decker a demandé à voir M. Stefaan De Clerck à propos d'un dossier urgent, sans préciser lequel[740]. M. Stefaan De Clerck a répondu qu'il ne pourrait examiner ce dossier qu'au cours du week-end suivant à Courtrai. M. Armand De Decker a confirmé que cela ne lui posait aucun problème et a demandé si le dimanche soir lui convenait.[741]

M. Stefaan De Clerck déclare à ce sujet devant la commission d'enquête:

"Au moment où il a demandé à me voir, il n'a pas dit qu'il voulait me voir en qualité d'avocat. Ça s'est passé un jeudi après-midi, alors que les questions orales battaient leur plein à la Chambre, au Sénat, que je devais aller et venir, etc., il y avait de l'animation. Il m'a dit: je dois vous voir d'urgence à propos d'un dossier, sans préciser lequel"[742]. M. Stefaan De Clerck déclare ensuite: "S'il m'avait dit qu'il s'agissait d'un dossier individuel ou de Chodiev, je lui aurais immédiatement répondu que je ne voulais rien entendre"[743].

M. Stefaan De Clerck déclare également à cet égard:

"À ma grande surprise, il était accompagné ce soir-là d'une avocate française. Il a déclaré qu'il travaillait à nouveau en qualité d'avocat et qu'il avait été consulté dans un dossier judiciaire en cours, ce que j'ignorais bien évidemment lorsqu'il m'a demandé ce rendez-vous.

Il s'est avéré qu'il s'agissait du dossier Chodiev, dont je n'avais absolument pas connaissance à cette époque. Dès qu'il est apparu qu'il était mandaté dans un dossier répressif individuel dont il souhaitait m'entretenir, je lui ai indiqué clairement que toute intervention était exclue, qu'en tant que ministre de la Justice, je ne pouvais ni ne souhaitais intervenir dans des dossiers individuels et

739 Audition de M. Jean-Michel Verelst, 21 juin 2017, CRIV 54 K044, p. 5.
740 Audition de M. Stefaan De Clerck, 14 juillet 2017, CRIV 54 K054, p. 4.
741 *Ibidem,* p. 2.
742 *Ibidem,* p. 4.
743 *Ibidem,* p. 8.

over een positief injunctierecht beschikt, met name om onderzoek en vervolging te vragen in een dossier, en dus helemaal niet om het omgekeerde te benaarstigen.

Het gesprek evolueerde in de richting van een mogelijke toekomstige wetswijziging, meer bepaald de uitbreiding van de mogelijkheden inzake de minnelijke schikking. Aangezien ik in dat dossier persoonlijk geen enkel initiatief had genomen – dat was mijn dossier niet, ik was daar niet mee bezig – en ik niet wist wat de stand van zaken was, heb ik afwimpelend gezegd dat ik bij mijn kabinetschef, de heer Jo Baret, zou moeten informeren hoever het ermee stond. Er was immers korte tijd voordien op de Ministerraad een notificatie gekomen waarvan ik de totstandkoming of het vervolg niet kende. Ik vernam ook dat de kern daarover een akkoord had gesloten waar ik, voor de goede orde, niet bij aanwezig was."

Verder zegt de heer Stefaan De Clerck het volgende in de onderzoekscommissie:

"Het dossier was in handen van het openbaar ministerie. Het dossier was in behandeling. Het dossier was dus bekend bij en behandeld door het openbaar ministerie. Het dossier was volop bezig. Uitleg geven aan het openbaar ministerie had geen zin. Het dossier was daar immers in behandeling. Ik kon moeilijk aan de procureur of de procureur-generaal een en ander gaan vertellen. Ik zou hen dan immers contamineren, door te vertellen dat er een interventie in een lopende procedure was geweest, wat echt niet kan. Ik heb ook gezegd dat ik dat niet zou doen en niet tussenbeide wilde komen.

Ik wil nog even meegeven dat wij uit een periode kwamen waarin de discussie over de scheiding der machten in het dossier-Fortis nogal wat sporen had nagelaten. Ik was in de regering gekomen omdat er een hele discussie geweest was over de vraag of de eerste minister dan wel de minister van Justitie contact met Justitie over een dossier had gehad. Wij gingen dus niet herbeginnen. De scheiding der machten is een evidentie. Ik heb Yves Leterme niet opnieuw aangesproken. Ik heb dat niet gezegd. Ik heb het voor mij gehouden. Ik heb er met niemand over gesproken. Ik wilde immers niet dat het enig effect op om het even wie zou hebben. Dat is mijn verantwoordelijkheid en mijn keuze geweest. Het verzoek was onaanvaardbaar en ik kon of wilde er niet op ingaan. Ik wilde ook niemand bij het verhaal betrekken"[744].

[744] *Ibidem*, p. 3.

que le ministre de la Justice dispose uniquement d'un droit d'injonction positive, c'est-à-dire le droit de demander une enquête et des poursuites dans un dossier, et donc certainement pas de faire le contraire.

La conversation s'est progressivement portée sur une éventuelle modification législative future, plus particulièrement l'élargissement des possibilités en matière de transaction pénale. Puisque je n'avais pris aucune initiative personnelle dans ce dossier – ce dossier n'étant pas le mien, je n'en avais pas la charge – et que je n'en connaissais pas l'état d'avancement, je leur ai répondu, pour mettre un terme à la conversation, que je devais m'informer auprès de mon chef de cabinet, M. Jo Baret, pour savoir où en était ce dossier. En effet, une notification dont je ne connaissais pas les tenants ni les aboutissants était parvenue un peu plus tôt au Conseil des ministres. J'ai également appris que le Comité ministériel restreint avait conclu un accord en la matière. Je tiens à préciser que je n'étais pas présent à cette occasion." (traduction)

Pour le reste, M. Stefaan De Clerck déclare encore ce qui suit devant la commission d'enquête:

"Le dossier était entre les mains du ministère public. Il était en cours de traitement. Le dossier était donc connu et traité par le ministère public. Donner des explications au ministère public n'avait aucun sens, vu que c'était lui qui était en train de le traiter. Je pouvais difficilement raconter quoi que ce soit au procureur ou au procureur général. J'aurais alors en effet "contaminé" le dossier, en racontant qu'il y a avait eu une intervention dans une procédure en cours, ce qui est tout à fait interdit. J'ai donc dit que je ne le ferais pas et que je n'interviendrais pas.

Je voudrais ajouter que nous sortions, à l'époque, d'une période où la discussion sur la séparation des pouvoirs dans le dossier Fortis avait laissé pas mal de traces. Je suis arrivé dans le gouvernement parce qu'il y avait eu toute une discussion sur la question de savoir si le premier ministre ou le ministre de la Justice avait eu des contacts avec la Justice à propos d'un dossier. Nous n'allions donc pas recommencer. La séparation des pouvoirs est une évidence. Je n'ai pas recontacté Yves Leterme. Je ne lui ai pas transmis l'information. J'ai tenu ça pour moi et n'en ai parlé à personne. Je voulais en effet éviter que ça ait le moindre effet sur qui que ce soit. C'était ma responsabilité et cela a été mon choix. La demande était inacceptable et je ne pouvais ni ne voulais y donner suite. Je ne voulais pas non plus impliquer quelqu'un d'autre dans cette affaire"[744]. (traduction)

[744] *Ibidem*, p. 3.

778. Op 18 februari 2011 volgt dan de beschikking van de raadkamer. Het verzoek tot opschorting wordt niet ingewilligd, spijts de gelijklopende vordering van het openbaar ministerie.

De strafvordering lastens mevrouw Natalia Kajegueldina (die door de onderzoeksrechter nooit in verdenking werd gesteld) wordt onontvankelijk verklaard, wegens overschrijding van de redelijke termijn en de aantasting van haar recht van verdediging.

Voorts worden de tenlasteleggingen A1 (m.b.t. de kwestieuze 55 miljoen dollar) en C1 ("bendevorming") onontvankelijk verklaard t.a.v. alle inverdenkinggestelden wegens overschrijding van de redelijke termijn.

De heren Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch worden wel naar de correctionele rechtbank doorverwezen voor de tenlastelegging A2 (valsheid en gebruik van valse stukken), C2 (bendevorming met het oogmerk om een misdaad te plegen), B (witwassen) en D (bendevorming met het oogmerk om een wanbedrijf te plegen).

Wat de verjaring betreft, oordeelt de raadkamer dat het laatste feit dateert van 10 september 2004 en dat de verjaring rechtsgeldig werd gestuit door de eindvordering van het parket dd. 29 februari 2008. De raadkamer oordeelt wel dat de redelijke termijn is overschreden[745].

779. Op 18 februari 2011 beslist de raadkamer van de rechtbank van eerste aanleg van Brussel om de heren Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch door te verwijzen naar de correctionele rechtbank. Volgens de heer Patrick De Wolf, meldt de heer Armand de Decker zich diezelfde voormiddag, na de beslissing van de raadkamer, op zijn bureau, zonder voorafgaande afspraak. De heer Armand De Decker draagt zijn toga en presenteert zich als advocaat van de heer Patokh Chodiev. De heer Armand De Decker vraagt naar de intenties van het parket na de doorverwijzing van zijn cliënt naar de correctionele rechtbank. De heer Patrick De Wolf spreekt eveneens over een wetswijziging inzake de minnelijke schikking in strafzaken.

Tijdens zijn eerste getuigenis verklaart de heer Patrick De Wolf hierover voor de commissie: "Als ik het goed heb, heb ik dat ook tijdens mijn zitting[746] gezegd. Ik denk dat ik er inderdaad op heb gewezen dat er mogelijk een evolutie op til was. Er dient in elk geval op te worden gewezen dat er een opschorting van de uitspraak zat aan

[745] Hoorzitting met mevrouw Laurence Heusghem, 21 juni 2017, CRIV 54 K044.

[746] Redactionele noot: Zitting in strafzaken

778. L'ordonnance de la chambre du conseil intervient le 18 février 2011. La demande de suspension du prononcé n'est pas acceptée, en dépit de la demande parallèle du ministère public.

L'action publique intentée contre Mme Natalia Kajegueldina (qui n'avait jamais été inculpée par le juge d'instruction) est déclarée irrecevable en raison du dépassement du délai raisonnable et de l'atteinte à son droit de défense.

En outre, les préventions A1 (concernant les 55 millions de dollars litigieux) et C1 ("association de malfaiteurs") sont ensuite déclarées irrecevables à l'égard de tous les inculpés en raison du dépassement du délai raisonnable.

MM. Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov et Alexandre Machkevitch sont toutefois renvoyés devant le tribunal correctionnel pour les préventions A2 (faux et usage de faux), C2 (association de malfaiteurs en vue de commettre des crimes), B (blanchiment d'argent) et D (association de malfaiteurs en vue de commettre des délits).

Concernant la prescription, la chambre du conseil juge que le dernier fait date du 10 septembre 2004 et que la prescription a été valablement interrompue par la réquisition finale du parquet en date du 29 février 2008. La chambre du conseil juge toutefois que le délai raisonnable a effectivement été dépassé[745].

779. Le 18 février 2011, la chambre du conseil du tribunal de première instance de Bruxelles décide de renvoyer MM. Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov et Alexandre Mashkevitch devant le tribunal correctionnel. Selon M. Patrick De Wolf, le même avant-midi, après la décision de la chambre du conseil, M. Armand De Decker se rend au bureau de l'avocat général Patrick De Wolf, sans avoir pris rendez-vous au préalable. M. Armand De Decker porte sa toge et se présente en qualité d'avocat de M. Patokh Chodiev. Il s'enquiert des intentions du parquet après le renvoi de son client devant le tribunal correctionnel. M. Patrick De Wolf évoque également une modification législative imminente en matière de transaction pénale.

Lors de son premier témoignage, M. Patrick De Wolf déclare à ce sujet devant la commission: "De mémoire, je crois me souvenir que lors de mon audition[746], j'ai aussi dit cela. Je crois que c'est moi qui ai signalé qu'effectivement, il était possible qu'il y ait une évolution. En tout cas, ce qui est important, c'est qu'on était dans

[745] Audition de Mme Laurence Heusghem, 21 juin 2017, CRIV 54 K044.

[746] Note rédactionnelle: Audition pénale.

te komen. Tot 9 maart stemde zelfs de magistraat van eerste aanleg in de raadkamer in met een opschorting van de uitspraak. Mocht een en ander nog veranderen, dan kon er nog altijd worden gesproken."[747]

Tijdens zijn tweede getuigenis, verklaart de heer Patrick De Wolf dat hij helemaal niet op de hoogte was van de evolutie van het wetsontwerp minnelijke schikking in strafzaken op politiek niveau in februari 2011. Hij zei in zijn tweede getuigenis voor de onderzoekscommissie dat, als hij het over een eventuele evolutie had, dat dit betrekking had op het voorstel van 2008 die betrekking had op de uitbreiding van het toepassingsgebied van de minnelijke schikking in strafzaken, zoals opgenomen in het actieplan van 2008-2009. Hij zegt hieromtrent het volgende in de onderzoekscommissie: "Ik ben in elk geval 100 % formeel: ik had geen weet van de evolutie op politiek niveau in februari".[748]

De heer Patrick De Wolf stelt dat dit de eerste en laatste keer is dat hij de heer Armand De Decker in de functie van advocaat heeft ontmoet in het kader van het gerechtelijk dossier van de heer Patokh Chodiev c.s. De naam van de heer Armand De Decker verschijnt in geen enkel procedurestuk waarin de onderzoekscommissie inzage had, behalve in een voor hem bestemde brief van 22 februari 2011, waarin procureur-generaal Marc de le Court hem ervan op de hoogte brengt dat het openbaar ministerie beroep heeft ingesteld tegen de beschikking van de raadkamer.[749]

780. Eveneens op 18 februari 2011 neemt de heer Patrick De Wolf contact op met de heer Jean-Michel Verelst en vraagt hem verslag uit te brengen over de beschikking van de raadkamer, luidende:

"Geachte collega,

ik verneem dat de raadkamer vandaag in dossier BR27.97 3816/96, in de zaak Patokh CHODIEV c.s., een beschikking had moeten geven.

Die beschikking zou de vervolging gedeeltelijk onontvankelijk hebben verklaard en zou de beklaagden naar de correctionele rechtbank hebben doorverwezen. Zou het, onder het voorrecht van de urgentie, mogelijk zijn een kopie van die beschikking te ontvangen (per fax op nummer 02 508 66 23) en zou het vervolgens

[747] Hoorzitting met de heer Patrick de Wolf, 10 mei 2017, CRIV 54 K030, p. 20.

[748] Hoorzitting met de heer Patrick De Wolf, 28 juni 2017, CRIV 54 K045, p. 9.

[749] Zie ook *supra* vaststelling nr. 431 in Luik II.

la voie d'une suspension du prononcé. Encore jusqu'au 9 mars, même le magistrat de première instance avait marqué son accord en chambre du conseil pour qu'il y ait une suspension du prononcé. Mais si, éventuellement, il y avait une évolution de ce côté-là, on pourrait encore discuter."[747]

Lors de son deuxième témoignage, M. Patrick De Wolf déclare qu'il n'avait nullement connaissance de l'évolution du projet de loi relatif à la transaction pénale au niveau politique en février 2011. Il a affirmé lors de son deuxième témoignage devant la commission d'enquête que, s'il a évoqué une éventuelle évolution, celle-ci concernait l'extension du champ d'application de la transaction pénale, telle qu'elle figure dans le Plan d'action 2008-2009. Il déclare ce qui suit en la matière devant la commission d'enquête: "Mais en tout cas, je suis formel à 100 %, j'ignorais les évolutions au niveau politique en février".[748]

M. Patrick De Wolf affirme que c'est la première et la dernière fois qu'il a rencontré M. Armand De Decker dans l'exerce de sa fonction d'avocat dans le cadre du dossier judiciaire de M. Patokh Chodiev et consorts. Le nom de M. Armand De Decker ne figure sur aucune des pièces de procédure auxquelles la commission d'enquête a eu accès, hormis dans une lettre qui lui a été adressée en date du 22 février 2011 par le procureur général Marc de le Court pour l'informer de l'appel du ministère public contre l'ordonnance de la chambre du Conseil.[749]

780. Le 18 février 2011 également, M. Patrick De Wolf contacte M. Jean-Michel Verelst et lui demande de lui faire rapport sur l'ordonnance de la chambre du conseil dans les termes suivants:

"Cher Collègue,

Il me revient que la chambre du conseil aurait rendu ce jour une ordonnance dans le dossier BR27.97 3816/96 en cause de CHODIEV Patokh, et consorts.

Cette ordonnance aurait déclaré partiellement les poursuites irrecevables et aurait renvoyé les prévenus devant le tribunal correctionnel. Serait-il possible d'obtenir sous le bénéfice de l'urgence une copie de cette ordonnance (par fax au 02 508 66 23) et par rapport subséquent, serait-il possible de connaître

[747] Audition de M. Patrick de Wolf, 10 mai 2017, CRIV 54 K030, p. 20.

[748] Audition de M. Patrick De Wolf, 28 juin 2017, CRIV 54 K045, p. 9.

[749] Voir également *supra* constatation n° 431 dans le Volet II.

mogelijk zijn kennis te krijgen van de verrichte (schriftelijke en mondelinge) vorderingen, alsook een advies te krijgen over de noodzaak om tegen die beslissing in beroep te gaan? Zou het ook mogelijk zijn een kopie te ontvangen van de conclusies die in die zaak moeten zijn ingediend?"(vertaling).[750]

781. Volgens de medewerkers van minister Stefaan de Clerck, biedt de heer Armand De Decker zich op 22 februari 2011 in de late voormiddag, samen met mevrouw Catherine Degoul, aan bij het kabinet van de minister van Justitie. De heer Armand De Decker komt onverwacht langs en stelt zich aan het onthaal voor als Senaatsvoorzitter. De heer Jo Baret, kabinetschef van de minister van Justitie, ontvangt de beide advocaten.

Wanneer de heer Armand De Decker aangeeft te komen spreken over een gerechtelijk dossier wordt adjunct-kabinetschef en magistrate Paule Somers erbij gehaald. De heer Armand De Decker preciseert vervolgens dat hij de kabinetsleden komt spreken in de hoedanigheid van advocaat van het Elysée, mevrouw Catherine Degoul wordt als advocate van de heer Patokh Chodiev voorgesteld. De vraag van de beide advocaten aan de kabinetsleden is dat zou worden tussenbeide gekomen voor een regeling van minnelijke schikking door het parket van Brussel ten behoeve van hun cliënt, de heer Patokh Chodiev[751]. Volgens de informatie die aan de onderzoekscommissie is meegedeeld, werd door de advocaten de heer Armand De Decker en mevrouw Catherine Degoul, tijdens het onderhoud ook een link gemaakt tussen het dossier betreffende de heer Patokh Chodiev en consoorten en de commerciële belangen van Frankrijk met Kazachstan inzake de luchtvaart ("*un marché en matière aéronautique*").

De heer Jo Baret zegt hierover het volgende in zijn hoorzitting voor de onderzoekscommissie: "Ik herinner mij nog dat mevrouw Somers en ik een beetje verbijsterd naar elkaar hebben gekeken. Wij hebben dan ook onmiddellijk daarop gesteld dat het uitgesloten was dat de minister van Justitie in dergelijke zaken optreedt, dat hij niet alleen niet bevoegd was, maar dat de minister per definitie nooit tussenbeide komt in individuele gerechtelijke dossiers en dat hij zich moest wenden tot het parket-generaal van Brussel. Ik denk dat zij bij hun aandringen wel hebben gezegd dat zij al op het parket waren geweest. In elk geval bleven zij aandringen. Ik herinner mij dat de heer Armand De Decker op een gegeven moment ook heeft gezegd dat het Elysée belang hechtte aan die zaak: *"Je dois vous dire que l'Elysée s'y intéresse*." Wij hebben dan nog eens gewezen op

[750] Documentatie overgemaakt door de heer Patrick De Wolf na zijn hoorzitting op 28 juni 2017.

[751] Hoorzitting met de heer Jo Baret en mevrouw Paule Somers, 7 juni 2017, CRIV 54 K038, p. 3.

l'objet des réquisitions (écrites et verbales) prises et un avis sur la nécessité d'interjeter appel contre cette décision? Serait-il également possible d'obtenir une copie des conclusions qui ont dû être déposées en cette affaire?".[750]

781. Selon les collaborateurs du ministre Stefaan De Clerck, le 22 février 2011, M. Armand De Decker se présente en fin de matinée, en compagnie de Mme Catherine Degoul, au cabinet du ministre de la Justice. M. Armand De Decker n'a pas rendez-vous et se présente à l'accueil en qualité de président du Sénat. M. Jo Baret, chef de cabinet du ministre de la Justice, reçoit les deux avocats.

Lorsque M. Armand De Decker indique qu'il vient lui soumettre un dossier judiciaire, la cheffe de cabinet adjointe et magistrate, Paule Somers, est appelée à la rescousse. M. Armand De Decker précise ensuite qu'il s'adresse à eux en tant qu'avocat de l'Élysée, tandis que Mme Catherine Degoul est présentée comme l'avocate de M. Patokh Chodiev. La demande adressée aux membres du cabinet par les deux avocats vise à ce qu'une intervention ait lieu afin que le parquet de Bruxelles prenne un règlement transactionnel au profit de leur client, M. Patokh Chodiev[751]. La commission d'enquête a appris que pendant cet entretien, un lien est par ailleurs établi par les avocats Armand De Decker et Catherine Degoul entre le dossier concernant M. Patokh Chodiev et consorts et les intérêts commerciaux de la France et du Kazakhstan à propos d'"un marché en matière aéronautique".

Lors de son audition devant la commission d'enquête, M. Jo Baret indique ce qui suit à ce sujet: "Je me souviens que, Mme Somers et moi, nous nous sommes regardés, quelque peu stupéfaits. Nous avons ensuite immédiatement indiqué qu'il était exclu que le ministre de la Justice intervienne dans ce type d'affaires, que cette question ne relevait pas des compétences du ministre, mais aussi que, par définition, le ministre n'intervenait jamais dans les dossiers judiciaires individuels, et qu'ils devaient contacter le parquet général de Bruxelles. Je crois qu'ils ont indiqué, en insistant, qu'ils avaient déjà contacté le parquet. En tout cas, ils ont continué à insister. Je me souviens que M. Armand De Decker a ajouté, à un moment donné, que l'Elysée attachait de l'importance à cette question: "Je dois vous dire que l'Elysée s'y intéresse". Nous avons alors

[750] Documentation transmise par M. Patrick De Wolf après son audition du 28 juin 2017.

[751] Audition de M. Jo Baret et Mme Paule Somers, 7 juin 2017, CRIV 54 K038, p. 3.

de scheiding van de machten en op het onderscheid tussen de positieve en de negatieve injunctie, maar ik moet eerlijk zeggen dat ik al helemaal niet snapte dat de heer Armand De Decker zoiets kwam vragen. Op zoveel jaren bij Justitie en het kabinet heb ik nooit iets dergelijks meegemaakt. Ik herinner mij dat ik ook dacht dat hij toch advocaat is, dat hij zou moeten weten dat dit niet kan, maar ik ging ervan uit dat hij het ook een beetje deed om indruk te maken op de advocate. Het onderhoud heeft niet zo heel lang geduurd. Het was dan ook afgelopen.".[752]

Na het bezoek van de heer Armand De Decker en mevrouw Catherine Degoul aan het kabinet van de minister van Justitie, hebben de heer Jo Baret en mevrouw Paule Somers hun minister ingelicht. De heer Stefaan De Clerck zegt hierover voor de commissie: "Ik had hen niet gesproken over de weekenddemarche van De Decker. Zij hebben mij onmiddellijk geïnformeerd over dat bezoek, na het bezoek, en de teneur was dat zij het uiteraard ondenkbaar achtten dat wij ook maar iets zouden ondernemen in dat dossier. Smalend voegden zij eraan toe dat de demarche gebeurde op verzoek van het Elysée en dat de heer Armand De Decker met een zekere trots had meegedeeld dat hij als advocaat was aangezocht door het Elysée. Dat heeft hij daar, in aanwezigheid van Somers en Baret, blijkbaar gezegd. Daarmee was voor ons het verhaal afgesloten. Geen enkele tussenkomst of initiatief is voortgevloeid uit die beide ontmoetingen. Evident, ik kon op geen enkele manier iets ondernemen. Geen enkel initiatief is ook genomen. Met niemand heb ik daar ooit over gesproken. Het was uitgesloten dat ik ten gevolge van zo'n ongepaste en onaanvaardbare tussenkomst iets zou ondernemen."[753] (…).

De heer Stefaan De Clerck verklaart tot slot als volgt:

"Wat het Elysée betreft, het dossier-Chodiev werd wel geschetst. Ik had het zo begrepen dat die Franse advocate mede op verzoek van het Elysée was aangeduid. Ik had begrepen dat De Decker was aangezocht door Degoul. Zo had ik dat begrepen, als een toch wel bijzondere verbindingsadvocaat in België. Voor mij was het een advocaat die mede namens Degoul, samen met Degoul optrad in het dossier-Chodiev als advocaat van Chodiev, niet als advocaat van het Elysée. Dat is op geen enkele manier gezegd, maar het woord Elysée is wellicht gevallen in de termen van Degoul, die handelt

[752] *Ibidem*, p. 3.
[753] Hoorzitting met de heer Stefaan De Clerck, 14 juli 2017, CRIV 54 K054, p. 2-3.

évoqué, une fois encore, la séparation des pouvoirs, ainsi que la distinction entre les injonctions positives et les injonctions négatives, mais je dois dire très franchement que je n'ai pas du tout compris pourquoi M. Armand De Decker avait formulé cette demande. Au cours de mes nombreuses années au ministère de la Justice et au cabinet, je n'avais jamais assisté à une démarche de cette nature. Je me souviens avoir aussi pensé qu'il était avocat et qu'il devait donc savoir que ce n'était pas possible, mais j'ai pensé qu'il agissait sans doute ainsi pour impressionner sa collègue avocate. Cet entretien n'a pas duré très longtemps. Il a alors pris fin.".[752] (traduction)

Après la visite de M. Armand De Decker et Mme Catherine Degoul au cabinet du ministre de la Justice, M. Jo Baret et Mme Paule Somers ont informé leur ministre. M. Stefaan De Clerck précise ce qui suit devant la commission: "Je ne leur avais pas parlé de la démarche entreprise pendant le week-end par De Decker. Ils m'ont immédiatement informé de cette visite après qu'elle a eu lieu, et ils estimaient qu'il était absolument impensable que nous entreprenions quoi que ce soit dans ce dossier. Ils ont ajouté sur un ton condescendant que la démarche avait été entreprise à la demande de l'Élysée et que M. Armand De Decker avait annoncé avec une certaine fierté qu'il était sollicité comme avocat par l'Élysée. C'est ce qu'il aurait déclaré en présence de Somers et Baret. Pour nous l'incident était clos. Aucune intervention ou initiative n'a découlé de ces deux rencontres. Je ne pouvais évidemment en aucun cas agir. Par conséquent, aucune initiative n'a été prise. Je n'en ai jamais parlé à personne. Il était exclu que j'entreprenne quoi que ce soit à la suite d'une intervention aussi déplacée et inacceptable." (traduction)."[753] (...).

Pour conclure, M. Stefaan De Clerck a déclaré ce qui suit:

"S'agissant de l'Élysée, le dossier Chodiev a bel et bien été exposé. Il m'avait semblé comprendre que cette avocate française avait été désignée entre autres à la demande de l'Élysée. J'avais compris que De Decker avait été sollicité par Degoul. Voilà ce que j'avais compris, qu'il était une sorte d'avocat de liaison avec la Belgique pour le moins spécial. À mes yeux, il s'agissait d'un avocat qui intervenait tantôt au nom de Degoul, tantôt avec Degoul dans le dossier Chodiev en qualité d'avocat de Chodiev, et pas d'avocat de l'Élysée. Cela n'a jamais été dit de quelque manière que ce soit,

[752] *Ibidem*, p. 3.
[753] Audition de M. Stefaan De Clerck, 14 juillet 2017, CRIV 54 K054, p. 2-3.

op de een of andere manier voor een dossier van belang in Frankrijk."[754]

"Voor mij was het duidelijk een contact als advocaat. Ik begreep wel dat er een Frans belang was. Degoul was de lead en De Decker was opgenomen in de equipe van Degoul. (...) Voor mij waren die belangen van de Franse Staat niet het punt waarover het ging. Het ging over een Belgische procedure en het was een advocaat die daarover kwam praten. Het was dus een juridisch verhaal over een dossier dat bij de Belgische Justitie in behandeling was."[755]

782. De heer Marc de le Court, gewezen procureur-generaal bij het hof van beroep van Brussel heeft voor de onderzoekscommissie verklaard dat, mocht hij toen op de hoogte zijn geweest van het feit dat de heer Armand De Decker optrad voor een buitenlandse staat, hij meteen zou hebben opgetreden: "Wanneer een advocaat me aanspreekt en me zegt of doet uitschijnen – daarover bestaan nogal wat hypotheses – dat hij handelt in opdracht van een buitenlands staatshoofd, dan bestook ik hem meteen met vragen om te weten te komen waarom een andere Staat of een buitenlands staatshoofd belangstelling heeft voor het dossier. Als ik uit de aan mij gedane uitleg kan afleiden dat er sprake is van inmenging van een buitenlandse macht in dat bewuste Belgische besluitvormingsproces, met andere woorden in het Belgische rechterlijke besluitvormingsproces, dan kunt u ervan op aan dat ik onmiddellijk per bode een rapport laat bezorgen aan de administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat."[756] En hij gaat verder: "Het is dan ook vanzelfsprekend dat indien mr. De Decker me had gezegd – *quod non* – dat hij in dit dossier optreedt of zou optreden als raadsman voor een buitenlands staatshoofd dat niets met dit dossier te maken heeft, dat ik dat – en het spijt me voor de betrokkene – hoogst merkwaardig en onrustbarend had gevonden. (...) Een dergelijke situatie wordt behandeld in een artikel van het Wetboek van strafvordering (artikel 29). De wet biedt hier een antwoord."[757] [758] (vertaling)

783. Gevolg gevend aan het verzoek van de heer Patrick De Wolf, brengt de heer Jean-Michel Verelst – middels schrijven van 21 februari 2011 – verslag uit aan de heer Patrick De Wolf met het advies hoger beroep in te stellen tegen de beschikking van de raadkamer; alleen om de eenvoudige reden dat de beschikking

[754] *Ibidem*, p. 5.
[755] *Ibidem*, p. 10.
[756] Hoorzitting met de heer Marc de le Court, 5 juli 2017, CRIV 54 K047, p. 7.
[757] *Ibidem*, p. 23.
[758] Zie ook *supra* vaststelling nr. 435 van Luik II.

mais le mot Élysée a vraisemblablement été évoqué par Degoul, qui traite d'une manière ou d'une autre d'un dossier d'importance pour la France."[754]

"À mes yeux, il s'agissait clairement d'un contact en qualité d'avocat. Je comprenais bien que la France y trouvait un intérêt. Degoul dirigeait et De Decker avait été repris dans l'équipe de Degoul. (…) À mes yeux, les intérêts de l'État français n'étaient pas au centre de la question. Il s'agissait d'une procédure belge et c'était un avocat qui venait en parler. Il s'agissait donc d'une histoire juridique au sujet d'un dossier qui était en train d'être traité par la justice belge."[755]

782. M. Marc de le Court, ancien procureur général près la cour d'appel de Bruxelles, déclare devant la commission d'enquête que s'il avait su à l'époque que M. Armand De Decker agissait pour le compte d'un État étranger, il serait intervenu immédiatement: "Donc, quand un avocat vient me voir en me disant ou en laissant sous-entendre – nous sommes toujours à échafauder des hypothèses – qu'il est mandaté par un chef d'État étranger, moi je vais immédiatement l'assaillir de questions, pour savoir dans quel contexte, un État étranger ou un chef d'État étranger s'intéresse au dossier. Et dans la mesure où je déduis, des explications qui me sont fournies, qu'il y a une tentative d'ingérence d'une puissance étrangère, dans le processus décisionnel belge en l'espèce, le processus judiciaire décisionnel belge, soyez assurés que j'adresse immédiatement, par porteur, un rapport à l'administrateur général de la Sûreté de l'État."[756] M. Marc de le Court déclare un peu plus loin: "Donc, il est évident que si, *quod non*, Me De Decker m'avait dit donc, dans la mesure où un avocat se présente ou se présenterait dans le cadre de ce dossier en disant qu'il est le conseil d'un chef d'État étranger qui n'a rien à voir avec le dossier, c'est quand même, je m'excuse pour la personne qui est visitée, extrêmement curieux et interpellant. (...) Il y a une disposition quelque part dans le Code d'instruction criminelle (art. 29), qui prévoit ce type de cas. Ce cas est prévu par la loi."[757] [758]

783. Donnant suite à la demande de M. Patrick De Wolf, M. Jean-Marie Verelst fait rapport à ce dernier – dans un courrier du 21 février 2011 – en lui conseillant d'introduire un recours contre l'ordonnance de la chambre du conseil; pour la simple raison que l'ordonnance était entachée d'un vice en ce qu'elle avait

[754] *Ibidem*, p. 5.
[755] *Ibidem*, p. 10.7
[756] Audition de M. Marc de le Court, 5 juillet 2017, CRIV 54 K047, p. 7.
[757] *Ibidem*, p. 23.
[758] Voir également *supra* la constatation nº 435 faites dans le cadre du Volet II.

behept was met een gebrek door dat zij de heren Alijan Ibragimov en Patokh Chodiev had verwezen voor feiten waarvoor ze niet werden vervolgd. Uit de mail blijkt dat de heer Jean-Michel Verelst zich niet kant tegen een opschorting.

Volgens de heer Jean-Michel Verelst is het instellen van een beroep opportuun vermits (i) de vrees blijft bestaan dat het dossier finaal op niets zal uitdraaien (problematiek verjaring en/of redelijke termijn) en (ii) er niet kan ingestemd worden met de ten gunste van mevrouw Natalia Kajegueldina uitgesproken onontvankelijkheid van de strafvordering. De heer Jean-Michel Verelst voegt er nog aan toe dat volgens zijn berekeningen het dossier zou verjaren op 28 februari 2013.[759]

784. Op 21 februari 2011 biedt de heer advocaat Jean-François Tossens zich aan op het kabinet van de heer Patrick De Wolf met de vraag of het parket al dan niet hoger beroep zal instellen tegen de beschikking van de raadkamer. Diezelfde dag bereidt de heer Patrick De Wolf een antwoord voor dat ondertekend wordt door de procureur-generaal, met de mededeling aan de heer Jean-François Tossens dat daadwerkelijk hoger beroep wordt ingesteld[760].

785. Op 22 februari 2011 ontvangt de heer Jean-Michel Verelst een faxbericht van de procureur-generaal waarin wordt aangesloten bij zijn mening[761]. De heer Patrick De Wolf verklaarde dat er effectief heel wat redenen waren die een hoger beroep verrechtvaardigen.[762]

786. Tegen de beschikking van de raadkamer wordt op 22 februari 2011 hoger beroep ingesteld door het openbaar ministerie. De heer Jean-Michel Verelst is de instrumenterende parketmagistraat[763]. Naderhand stelden ook de heren Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch hoger beroep in. Dit gebeurde op 1 maart 2011[764]. Een dergelijk hoger beroep door de inverdenkinggestelden was mogelijk omdat zij voor de raadkamer in schriftelijke conclusie o.a. de niet-ontvankelijkheid van de strafvordering hadden ingeroepen[765].

787. Eveneens op 22 februari 2011 richt de heer Marc de le Court een schrijven aan de advocaten

[759] Hoorzitting met de heer Jean-Michel Verelst, 21 juni 2017, CRIV 54 K044.
[760] Hoorzitting met de heer Patrick De Wolf, 28 juni 2017, CRIV 54 K045.
[761] Hoorzitting met de heer Jean-Michel Verelst, 21 juni 2017, CRIV 54 K044.
[762] Hoorzitting met de heer Patrick De Wolf, 28 juni 2017, CRIV 54 K045.
[763] Hoorzitting met de heer Jean-Michel Verelst, 21 juni 2017, CRIV 54 K044.
[764] Hoorzitting met de heer Marc de le Court, 5 juli 2017, CRIV 54 K047.
[765] *Cf.* artikel 135, § 2, van het Wetboek van Strafvordering.

renvoyé MM. Alijan Ibragimov et Patokh Chodiev pour des faits pour lesquels ils n'étaient pas poursuivis. Il ressort du courriel que M. Jean-Michel Verelst ne s'oppose pas à une suspension.

Selon M. Jean-Michel Verelst, l'introduction d'un recours est opportune (i) car il subsiste une crainte que le dossier finisse par se vider de sa substance (problème de prescription et/ou de délai raisonnable) et (ii) en raison de l'inadmissibilité de l'irrecevabilité de la procédure pénale prononcée en faveur de Mme Natalia Kajegueldina. M. Jean-Michel Verelst ajoute que, selon ses calculs, le dossier expirera le 28 février 2013.[759]

784. Le 21 février 2011, M. Jean François Tossens, avocat, se présente au cabinet de M. Patrick De Wolf, demandant si le parquet entend ou non introduire un recours contre l'ordonnance de la chambre du conseil. Le même jour, M. Patrick De Wolf prépare une réponse, qui est signée par le procureur général, dans laquelle il communique à M. Jean-François Tossens l'introduction d'un recours.[760]

785. Le 22 février 2011, M. Jean-Michel Verelst reçoit un fax du procureur général dans lequel ce dernier se rallie à son avis[761]. M. Patrick De Wolf déclare que de nombreuses raisons justifient effectivement un recours.[762]

786. Le 22 février 2011, le ministère public introduit un recours contre l'ordonnance de la chambre du conseil. M. Jean-Michel Verelst est le magistrat du parquet instrumentant[763]. Ensuite, MM. Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov et Alexandre Machkevitch font également appel, le 1er mars 2011.[764] Les inculpés ont pu introduire ce recours parce qu'ils avaient notamment invoqué l'irrecevabilité de l'action publique devant la chambre du conseil dans les conclusions écrites.[765]

787. Le 22 février 2011 également, M. Marc de le Court adresse un courrier aux avocats Jean-François Tossens

[759] Audition de M. Jean-Michel Verelst, 21 juin 2017, CRIV 54 K044.
[760] Audition de M. Patrick De Wolf, 28 juin 2017, CRIV 54 K045.
[761] Audition de M. Jean-Michel Verelst, 21 juin 2017, CRIV 54 K044.
[762] Audition de M. Patrick De Wolf, 28 juin 2017, CRIV 54 K045.
[763] Audition de M. Jean-Michel Verelst, 21 juin 2017, CRIV 54K044.
[764] Audition de M. Marc de le Court, 5 juillet 2017, CRIV 54 K047.
[765] *Cf.* l'article 135, § 2, du Code d'instruction criminelle.

Jean-François Tossens en Armand De Decker teneinde hen in te lichten over het feit dat er effectief hoger beroep werd ingesteld. De heer Marc de le Court verklaart dat deze briefwisseling in het verlengde ligt van het onderhoud tussen de advocaten Jean-François Tossens en Armand De Decker (op respectievelijk 18 en 21 februari) met de heer Patrick De Wolf.[766]

788. Uit informatie die aan de commissie werd meegedeeld blijkt dat mevrouw Catherine Degoul rond de datum van 23 februari 2011 een ontmoeting heeft met de heren Alijan Ibragimov, Alexandre Machkevitch en Patokh Chodiev. Bij die gelegenheid spreekt mevrouw Catherine Degoul over een wet die in het Belgisch parlement besproken wordt en de heren kan helpen een oplossing te vinden voor hun gerechtelijke problemen.

789. Op 6 maart 2011 ontvangt de heer Marc de le Court een emailbericht van de heer Patrick De Wolf met de mededeling dat de advocaten[767] van de betrokkenen met de heer Patrick De Wolf een overleg wensten in te plannen op 9 maart 2011 aangaande een eventuele opschorting van de uitspraak. In zijn email haalt de heer Patrick De Wolf aan dat zowel de parketmagistraten die het dossier in eerste aanleg behandelden, als advocaat-generaal Jean-François Godbille de idee van een opschorting genegen zijn. De heer Patrick De Wolf verwijst daarbij naar de diverse moeilijkheden waarmee het openbaar ministerie te kampen heeft (op het vlak van de bewijzen en de lange duur van de procedure met het daaruit voortvloeiende risico op een verjaring of, minstens, op een vaststelling van een overschrijding van de redelijke termijn).

In deze mail wordt tevens gerefereerd aan een ontmoeting tussen de heer Armand De Decker en de heer Marc de le Court. Hierover ondervraagd door de onderzoekscommissie, herinnert de heer Marc de le Court zich een dergelijke ontmoeting evenwel niet[768].

790. Op 8 maart 2011 overlegt de heer Marc de le Court met twee advocaten-generaal (de heren Patrick De Wolf en Jean-François Godbille), die de heer Marc de le Court inlichten over de volgens hen “catastrofale staat” van het dossier. Er werd gesproken over de mogelijkheid van een opschorting van de uitspraak. Of op dat

[766] Hoorzitting met de heer Marc de le Court, 5 juli 2017, CRIV 54 K047.

[767] Voor de namen van de advocaten: zie *supra* voetnoot 732. De onderzoekscommissie heeft niet kunnen nagaan welke advocaten precies worden bedoeld.

[768] Hoorzitting met de heer Marc de le Court, 5 juli 2017, CRIV 54 K047.

et Armand De Decker afin de les informer du fait qu’il a effectivement été interjeté appel. M. Marc de le Court déclare que ce courrier fait suite aux entretiens qui ont eu lieu entre les avocats Tossens et De Decker (respectivement les 18 et le 21 février) et M. Patrick De Wolf.[766]

788. Il ressort d’informations communiquées à la commission que Mme Catherine Degoul a recontré MM. Alijan Ibragimov, Alexandre Machkevitch et Patokh Chodiev aux alentours du 23 février 2011. Lors de cette rencontre, Mme Degoul évoque une loi qui est examinée au parlement belge et qui peut les aider à trouver une solution à leurs problèmes judiciaires.

789. Le 6 mars 2011, M. Marc de le Court reçoit un courriel de M. Patrick De Wolf lui communiquant que les avocats[767] des intéressés souhaitent organiser une rencontre avec M. Patrick De Wolf le 9 mars 2011 concernant une éventuelle suspension du prononcé. Dans son courriel, M. Patrick De Wolf indique que tant les magistrats du parquet qui ont traité le dossier en première instance que l’avocat général Jean-François Godbille sont favorables à l’idée d’une suspension du prononcé. M. Patrick De Wolf renvoie à cet égard aux différentes difficultés auxquelles le ministère public est confronté (en ce qui concerne les preuves et la durée de la procédure et le risque subséquent d’une prescription ou, du moins, d’un dépassement du délai raisonnable).

Dans ce courriel, il est également fait référence à une rencontre entre M. Armand De Decker et M. Marc de le Court. Interrogé par le commission d’enquête, M. Marc de le Court ne se souvient toutefois pas d’une telle rencontre[768].

790. Le 8 mars 2011, M. Marc de le Court se concerte avec deux avocats généraux (MM. Patrick De Wolf et Jean-François Godbille), qui informent M. Marc de le Court de “‘l’état catastrophique”’, selon eux, du dossier. Il a été question de la possibilité d’une suspension du prononcé. M. Marc de le Court ne se souvient pas s’il

[766] Audition de M. Marc de le Court, 5 juillet 2017, CRIV 54 K047.

[767] Pour les noms des avocats: *cf. supra* note en bas de p. 732. La commission d’enquête n’a pas pu contrôler de quels avocats il s’agit précisément.

[768] Audition de M. Marc de le Court, 5 juillet 2017, CRIV 54 K047.

moment ook reeds werd gesproken over de mogelijkheid van een minnelijke schikking, kan de heer Marc de le Court zich niet meer herinneren[769].

791. Op 9 maart 2011 vindt een overleg plaats tussen de heer Patrick De Wolf en de advocaten[770] van de inverdenkinggestelden. Tijdens dit overleg wordt een "voorakkoord" afgesloten waarbij de betrokkenen niet langer de materialiteit van de inbreuken zouden betwisten en waarbij ze om de opschorting zouden verzoeken. Daarenboven dienden de inverdenkinggestelden in te stemmen met een verbeurdverklaring van 14,6 miljoen euro (zijnde het equivalent van de waarde van de onroerende goederen).[771]

792. Uit informatie die aan de onderzoekscommissie is meegedeeld, blijkt dat de heer Alijan Ibragimov op 9 maart 2011 een eerste raadpleging heeft rond zijn rechtszaak met advocate Véronique Laurent. De heer Alijan Ibragimov beslist, met de aanstelling van zijn nieuwe advocate, niet meer samen te werken met het advocatenteam van de heer Patokh Chodiev en consoorten. De heer Alijan Ibragimov kiest bewust voor een Belgische advocate. Mevrouw Véronique Laurent is hem aangeraden door de heer Eric Van de Weghe die op dat moment ook met deze advocate samenwerkt.

793. Op 10 maart 2011 brengt de heer Patrick De Wolf procureur-generaal Marc de le Court via email op de hoogte van dit "voorakkoord tot stand gekomen na meer dan 5 uur onderhandelen". Daarin is sprake van het feit dat de feiten niet zullen worden betwist in het licht van het bekomen van een opschorting, waarbij evenwel de mogelijkheid van een verruimde minnelijke schikking ook ter sprake komt met de uitdrukkelijke melding dat het ontwerp voor stemming staat geagendeerd op de plenaire vergadering van de Kamer van volksvertegenwoordigers van 17 maart 2011.[772]

794. Uit informatie die aan de onderzoekscommissie is meegedeeld, blijkt dat Mr. Véronique Laurent zich op 10 maart 2011 bij het advocatenteam van mevrouw Catherine Degoul en consoorten meldt met de vraag tot samenwerking. Dit advocatenteam verkiest echter niet samen te werken met Mr. Véronique Laurent.

[769] Hoorzitting met de heren Frank Schins, Yves Liégeois, Marc de le Court en Claude Michaux, 21 juni 2017, CRIV 54 K043; Hoorzitting met de heer Marc de le Court, 5 juli 2017, CRIV 54 K047.

[770] Voor de namen van de advocaten: zie *supra* voetnoot 732. De onderzoekscommissie heeft niet kunnen nagaan welke advocaten precies worden bedoeld.

[771] Hoorzitting met de heer Patrick De Wolf, 28 juni 2017, CRIV 54 K045.

[772] *Ibidem.*

a également déjà été question à ce moment-là de la possibilité d'une transaction[769].

791. Le 9 mars 2011, une concertation a lieu entre M. Patrick De Wolf et les avocats[770] des inculpés. Pendant cette concertation, un "'préaccord"' est conclu par lequel les intéressés ne contesteraient plus la matérialité des infractions et par lequel ils demanderaient la suspension du prononcé. De plus, les inculpés devaient marquer leur accord sur une confiscation de 14,6 millions d'euros (étant l'équivalent de la valeur des biens immobiliers).[771]

792. Il ressort des informations transmises à la commission d'enquête que, le 9 mars 2011, M. Alijan Ibragimov consulte pour la première fois son avocate, Me Véronique Laurent, concernant son procès. Avec la désignation de sa nouvelle avocate, M. Alijan Ibragimov décide de ne plus collaborer avec l'équipe d'avocats de M. Patokh Chodiev et consorts. M. Alijan Ibragimov a délibérément choisi une avocate belge. Me Véronique Laurent lui a été recommandée par M. Eric Van de Weghe, qui travaillait également avec cette avocate à cette époque.

793. Le 10 mars 2011, M. Patrick De Wolf informe, par courriel, Marc de le Court, le procureur général, de ce "'préaccord intervenu après plus de cinq heures de négociations"'. Dans ce même courriel, il est précisé que les faits ne seront pas contestés en vue d'obtenir une suspension, la possibilité d'une transaction pénale élargie étant néanmoins évoquée, avec mention expresse que le vote relatif à ce projet est inscrit à l'ordre du jour de la séance plénière de la Chambre des représentants du 17 mars 2011.[772]

794. Il ressort des informations transmises à la commission que, le 10 mars 2011, l'avocate Véronique Laurent prend contact avec l'équipe d'avocats de Me Catherine Degoul et consorts en vue de proposer la mise en place d'une collaboration. Cette équipe d'avocats décide cependant ne pas collaborer avec Me Véronique Laurent.

[769] Audition de MM. Frank Schins, Yves Liégeois, Marc de le Court et Claude Michaux, 21 juin 2017, CRIV 54 K043; Audition de M. Marc de le Court, 5 juillet 2017, CRIV 54 K047.

[770] Pour les noms des avocats: *cf. supra* note en bas de p. 732. La commission d'enquête n'a pas pu contrôler de quels avocats il s'agit précisément.

[771] Audition de M. Patrick De Wolf, 28 juin 2017, CRIV 54 K045.

[772] *Ibidem.*

795. In de navolgende periode vindt verder overleg plaats tussen het parket-generaal en de advocaten van de betrokkenen (Mr. Jean-François Tossens, Mr. Catherine Degoul et Mr. Dirk Libotte, Mr. Véronique Laurent, Mr. Jonathan Biermann). Daarbij is de heer Armand De Decker volgens de heer Patrick De Wolf niet betrokken: "Advocaat Armand De Decker heeft niet deelgenomen aan de andere vergaderingen met de andere advocaten van de inverdenkinggestelden waarin de voorwaarden voor een opschorting van de uitspraak of voor een verruimde minnelijke schikking in strafzaken werden bepaald, noch heeft hij deelgenomen aan de vergadering van 17 juni 2011 of aan de zitting in de kamer van inbeschuldigingstelling van 28 juni 2011" (vertaling).[773] De mogelijkheid om tot een verruimde minnelijke schikking in strafzaken over te gaan, wordt besproken. Volgens de heer Patrick De Wolf dient de verruimde minnelijke schikking te worden overwogen omdat deze niet enkel toelaat de vermogensvoordelen (geraamd op 14,6 miljoen euro) aan de betrokkenen te ontnemen en de gerechtskosten op hen te verhalen, maar tevens toelaat een boete op te leggen (*in casu* een boete (eigenlijk geldsom) van meer dan 500 000 euro per inverdenkinggestelde).

796. Rond 16 maart 2011 wordt de verruiming van de minnelijke schikking in strafzaken een eerste keer besproken in de commissie voor de Justitie van de Senaat. Na de beslissing om hoorzittingen te houden, neemt de heer Rudy Volders contact op met de heer Grégory Matgen, MR-medewerker in de Senaat. Tijdens de hoorzitting met de heer Grégory Matgen heeft deze aangegeven dat het de eerste keer was dat hij rechtstreeks op zijn gsm werd gebeld door iemand van het kabinet van Financiën, aangezien hij niet de dossiers inzake de commissie voor de Financiën, maar wel die inzake de commissie voor de Justitie volgt. Hij heeft verklaard dat de wet betreffende de verruimde minnelijke schikking in strafzaken volgens de heer Rudy Volders ongewijzigd moest worden aangenomen in de Senaat en dat het vooruit moest gaan. De instructie luidde – en dat was de boodschap die vervolgens werd meegedeeld – dat men wel oor mocht hebben naar het verzoek om hoorzittingen te houden, maar dat het "pakket" in zijn geheel moest worden aangenomen. Volgens de heer Grégory Matgen wijst de heer Rudy Volders hem op het

[773] Documentatie overgemaakt door de heer Patrick De Wolf na zijn hoorzitting op 28 juni 2017.

795. Par la suite, le parquet général et les avocats des parties concernées continuent à se concerter (Me Jean-François Tossens, Me Catherine Degoul et Me Dirk Libotte, Me Véronique Laurent, Me Jonathan Biermann). Selon M. Patrick De Wolf, M. Armand De Decker n'y participe pas: "L'avocat Armand De Decker n'a pas participé aux autres réunions tenues avec les autres avocats des inculpés pour les conditions d'une suspension du prononcé ou pour une transaction pénale élargie, ni à la réunion du 17 juin 2011, ni à l'audience en chambre des mises en accusation du 28 juin 2011"[773]. La possibilité de procéder à une transaction pénale élargie est examinée. Selon M. Patrick De Wolf, le recours à la transaction pénale élargie doit être envisagé, car cette dernière permet non seulement de priver les personnes concernées de leurs avantages patrimoniaux (estimés à 14,6 millions d'euros) et de leur faire payer les frais de justice, mais également de leur infliger une amende (le cas présent, une amende (en fait une somme d'argent) de plus de 500 000 euros par inculpé).

796. Aux environs du 16 mars 2011, l'élargissement de la transaction pénale est examiné pour la première fois au sein de la commission de la Justice du Sénat. Après la décision d'organiser des auditions, M. Rudy Volders prend contact avec M. Grégory Matgen, collaborateur MR au Sénat. Lors de son audition, ce dernier a indiqué que c'était la première fois qu'il était appelé directement sur son gsm par une personne du cabinet des Finances puisqu'il ne suit pas les dossiers des Finances mais ceux relevant de la commission de la Justice. Il a relaté que le message de M. Rudy Volders était que la loi relative à la transaction pénale élargie devait être votée sans modification au Sénat et que la procédure devait avancer. La consigne – et c'est le message qui a été relayé ensuite – était de dire qu'on entend bien que des auditions sont réclamées, mais que le package doit passer dans son entièreté. Selon M. Grégory Matgen, M. Rudy Volders lui a parlé du risque de prescription dans des affaires, ne les a pas identifiées expressément et a ajouté que ce qui était certain, c'est qu'il y avait au moins une affaire qui allait être prescrite dans un délai

[773] Documentation transmise par M. Patrick De Wolf à l'issue de son audition du 28 juin 2017.

risico dat zaken zullen verjaren, zonder uitdrukkelijk te preciseren welke. Naar luid van de heer Rudy Volders naderde de verjaring op vrij korte termijn voor op zijn minst één dossier en was handelen dus geboden[774]. De heer Rudy Volders[775] geeft dan weer aan dat hij met zijn oproep beoogde te waarborgen dat de beide dossiers samen werden goedgekeurd, aangezien hij verwonderd was dat werd verzocht hoorzittingen te houden over een tekst die was opgesteld door gerechtsspecialisten en die was goedgekeurd door het College van procureurs-generaal. Tevens stipt hij aan dat de begrotingsprovisie van 50 miljoen euro die werd uitgetrokken voor de nieuwe minnelijke-schikkingsprocedure in strafzaken, gebaseerd was op het jaarverslag van de FOD Financiën. Hoe langer de stemming over de wettelijke regeling werd uitgesteld, hoe minder dat bedrag kon worden gewaarborgd: "Op dat moment was voor mij het belangrijkste dat hoe langer wij uitstellen, hoe minder we die 50 miljoen op jaarbasis konden garanderen. Dat was dan nog op jaarbasis en het was al maart.". Hij bevestigt echter nooit te hebben gesproken "over het feit dat er minstens een dossier zou verjaren".

Tijdens de hoorzitting heeft de heer Grégory Matgen eveneens aangegeven dat "(vertaling) daarover onder medewerkers en onder senatoren werd gepraat in de wandelgangen van de Senaat, waarbij men zich werkelijk afvroeg welke zaak achter dat alles schuil ging en waarom snel moest worden gehandeld."[776]. Hij voegde daaraan toe: "(vertaling) Het klopt dat in wat ik de geruchten of besprekingen in de wandelgangen van de Senaat zou noemen, werd gesproken van de Antwerpse kringen en van diamantairs"[777].

Het bestaan van die gesprekken in de wandelgangen werd ontkend door de senatoren en de medewerkers aan wie hiernaar werd gevraagd.[778]

797. Op de vergadering van de commissie voor de Justitie van 29 maart 2011 in de Senaat wordt het wetsvoorstel tot wijziging van de artikelen 216*bis* en 216*ter*

[774] Hoorzitting met de heer Grégory Matgen, 24 mei 2017, CRIV 54 K035, p. 14.

[775] Hoorzitting met de heer Rudy Volders, 22 mei 2017, CRIV 54 K034, p. 13; hoorzitting met de heer Rudy Volders, 14 juni 2017, CRIV54 K040, p. 2 en 3.

[776] Hoorzitting met de heer Grégory Matgen, 24 mei 2017, CRIV 54 K035, p. 8.

[777] *Ibidem*, p. 12.

[778] Hoorzitting met de heer Philippe Mahoux, 24 mei 2017, CRIV 54 K35, p. 4: "*vraiment en aucune manière*"; hoorzitting met mevrouw Anne Kärcher, 24 mei 2017, CRIV 54 K035, p. 6: "*non. Absolument pas*"; hoorzitting met de heer Peter Van Rompuy, 24 mei 2017, CRIV 54 K035, pp. 2 en 6; hoorzitting met de heer Thomas Van Ongeval, 24 mei 2017, CRIV 54 K035, p. 6: "Ik kende de link die u hier aanhaalt met de diamantsector niet. Ik was daar niet op de hoogte.".; hoorzitting met mevrouw Martine Taelman, 31 mei 2017, CRIV 54 K036, p. 3 en 4: "Nee, dat kan ik met stelligheid zeggen."

relativement court, et donc qu'il fallait agir.[774] M. Rudy Volders[775], indique quant à lui que, d'une part, son appel visait à s'assurer que les deux dossiers soient votés ensemble, étant étonné que des auditions soient demandées sur un texte élaboré par des experts judiciaires et approuvé par le Collège des procureurs généraux. D'autre part, selon ses propos, la prévision budgétaire de 50 millions d'euros pour la nouvelle procédure de transaction pénale était basée sur le rapport annuel du SPF Finances. Plus on retardait le vote de la disposition, plus la garantie d'obtenir ce montant diminuait: "À ce moment-là, le point le plus important selon moi était que plus on retardait le vote de la disposition, plus la garantie d'obtenir ces 50 millions d'euros sur une base annuelle diminuait. Il s'agissait après tout d'un montant annuel et on était déjà en mars." (traduction). Mais il certifie: "Je n'ai jamais évoqué le risque de prescription d'au moins un dossier". (traduction).

M. Grégory Matgen a également affirmé lors de son audition que, "entre collaborateurs et entre sénateurs, on en discute dans les travées du Sénat en se demandant réellement quelle est l'affaire qui est derrière tout cela et pourquoi il faut agir vite."[776] Et d'ajouter: "Donc parmi les rumeurs, les discussions, disons, dans les travées du Sénat, c'est vrai qu'on parlait du milieu anversois et des diamantaires"[777].

L'existence de ces discussions dans les travées a été infirmée par les sénateurs et collaborateurs interrogés à ce sujet[778].

797. Lors de la réunion de la commission de la Justice du 29 mars 2011 au Sénat, la proposition de loi modifiant les articles 216*bis* et 216*ter* du Code d'instruction

[774] Audition de M. Grégory Matgen, 24 mai 2017, CRIV 54 K035, p. 14.

[775] Audition de M. Rudy Volders, 22 mai 2017, CRIV 54 K034, p. 13; audition de M. Rudy Volders, 14 juin 2017, CRIV 54 K040, p. 2 et 3.

[776] Audition de M. Grégory Matgen, 24 mai 2017, CRIV 54 K035, p. 8.

[777] *Ibidem*, p. 12.

[778] Audition de M. Mahoux, 24 mai 2017, CRIV 54 K035, p. 4: "vraiment en aucune manière".; Audition de Mme Kärcher, collaboratrice du PS, 24 mai 2017, CRIV 54 K035, p. 6: "non. Absolument pas"; Audition de M. Peter Van Rompuy, 24 mai 2017, CRIV 54 K035, pp. 2 et 6; audition de M. Thomas Van Ongeval, collaborateur CD&V, 24 mai 2017, CRIV 54 K035, p. 6: "*Ik kende de link die u hier aanhaalt met de diamantsector niet. Ik was daar niet op de hoogte.*".; audition de Mme Taelman, 31 mai 2017, CRIV 54 K036, p. 3 et 4: "*Nee, dat kan ik met stelligheid zeggen.*"

van het Wetboek van strafvordering en van artikel 7 van de wet van 6 juni 2010 tot invoering van het Sociaal Strafwetboek in zijn geheel aangenomen met 9 tegen 4 stemmen en 3 onthoudingen[779]. Bij de bespreking van een amendement van de dames Inge Faes en Helga Stevens teneinde de wet houdende diverse bepalingen en de reparatiewet op dezelfde dag in werking te doen treden, preciseert de minister van Justitie in commissie het volgende: "Het wetsontwerp houdende diverse bepalingen, dat ook andere bepalingen bevat, zal worden gepubliceerd na aanneming door de Senaat. Ook voorliggend wetsvoorstel zal zo snel mogelijk worden gestemd. Intussen zal instructie worden gegeven aan het College van procureurs-generaal met de toepassing van de minnelijke schikking te wachten tot ook voorliggende wijzigingswet is gepubliceerd. Dit zal trouwens een korte tussenperiode zijn"[780].

798. Op 2 mei 2011 richt de minister van Justitie, de heer Stefaan De Clerck, een brief aan het College van procureurs-generaal, ter attentie van de heer Frank Schins (*cfr. supra* vaststelling nr. 706). In deze brief vraagt de heer Stefaan De Clerck om te wachten met de toepassing van de wet op de verruimde minnelijke schikking in strafzaken tot de publicatie van de reparatiewet. De heer Stefaan De Clerck vraagt de heer Frank Schins om in die zin een richtlijn uit te vaardigen. De heer Stefaan De Clerck stelt verder in de brief: "Tevens lijkt het me aangewezen dat we de nieuwe bepalingen inzake de verruimde minnelijke schikking even samen bespreken op onze bijeenkomst van 12-14 mei 2011. (…) Ik meen dan ook dat het opportuun is om hierover van gedachten te wisselen en concrete afspraken te maken over de op te stellen omzendbrief en de timing ervan."[781]

799. In de loop van de maand mei 2011 wordt mevrouw Laurence Heusghem, onderzoeksrechter, opgebeld door advocaat-generaal Patrick De Wolf met het verzoek hem een overzicht te bezorgen van alle gerechtskosten die in het dossier werden gemaakt. Advocaat-generaal Patrick De Wolf lichtte toe dat een schikking werd besproken. Mevrouw Laurence Heusghem verklaarde dat het eerder ongewoon is dat een onderzoeksrechter rechtstreeks gecontacteerd wordt door een advocaat-generaal.[782]

800. Zij geeft op 6 mei 2011 de gevraagde informatie door.

[779] Senaat nr. 5-893/3, p. 24.
[780] Senaat nr. 5-893/3, p. 23; zie ook *supra* vaststelling nr. 617, luik II.
[781] Brief van de heer Stefaan De Clerck aan de parlementaire onderzoekscommissie – 27 maart 2017.
[782] Hoorzitting met mevrouw Laurence Heusghem, 21 juni 2017, CRIV 54 K044, p. 4.

criminelle et l'article 7 de la loi du 6 juin 2010 introduisant le Code pénal social est adoptée dans son ensemble par 9 voix contre 4 et 3 abstentions[779]. Lors de la discussion d'un amendement de Mmes Inge Faes et Helga Stevens tendant à faire entrer en vigueur à la même date la loi portant des dispositions diverses et la loi de réparation, le ministre de la Justice indique ce qui suit devant la commission: "Le projet de loi portant des dispositions diverses, qui contenait également d'autres dispositions, sera publié après son approbation par le Sénat. La proposition de loi à l'examen devra aussi être votée au plus vite. Dans l'intervalle, instruction sera donnée au Collège des procureurs généraux de retarder l'application de la transaction jusqu'à ce que la loi modificative à l'examen ait également été publiée. Ce délai ne sera d'ailleurs pas très long"[780]. (traduction)

798. Le 2 mai 2011, M. Stefaan De Clerck, ministre de la Justice, adresse au Collège des procureurs généraux une lettre à l'attention de M. Frank Schins (*cf. supra* constatation n° 706). Dans cette lettre, M. Stefaan De Clerck demande de reporter l'application de la loi sur la transaction pénale élargie jusqu'à la publication de la loi de réparation. M. Stefaan De Clerck demande à M. Frank Schins de rédiger une directive en ce sens. M. Stefaan De Clerck indique également ce qui suit dans cette lettre: "Il me semble en outre que nous devrions examiner ensemble les nouvelles dispositions relatives à la transaction élargie lors de notre rencontre des 12-14 mai 2011. (…) J'estime dès lors qu'il serait opportun d'en débattre et de prendre des décisions concrètes sur la circulaire à rédiger et sur le calendrier y afférent."[781]

799. Au cours du mois de mai 2011, la juge d'instruction Laurence Heusghem est contactée par téléphone par l'avocat général Patrick De Wolf, qui lui demande de lui communiquer le montant de tous les frais de justice exposés dans ce dossier. L'avocat général Patrick De Wolf lui explique que la possibilité d'une transaction a été examinée. Selon Mme Laurence Heusghem, il est plutôt inhabituel qu'un juge d'instruction soit contacté directement par un avocat général.[782]

800. Elle transmet les informations demandées le 6 mai 2011.

[779] Sénat n° 5-893/3, p. 24.
[780] Sénat n° 5-893/3, p. 23; voir également, plus haut, la constatation n° 617, volet II.
[781] Lettre de M. Stefaan De Clerck adressée à la commission d'enquête parlementaire – 27 mars 2017.
[782] Audition de Mme Laurence Heusghem, 21 juin 2017, CRIV 54 K044, p. 4.

801. De heer Patrick De Wolf stelt dezelfde vraag aan de partijen:

"Men had alle partijen verzocht een exhaustief overzicht te maken van alle inbeslagnames en alle gerechtskosten. Men had gevraagd dat afzonderlijk te doen, met dien verstande dat ook ik aan mijn secretaresse op het parket-generaal heb gevraagd dat overzicht te maken, met de woorden: "Kijk, laten we proberen een volledig overzicht te maken van alle inbeslagnames en alle gerechtskosten; zo kunnen we hen in staat stellen hen de gerechtskosten te doen terugbetalen, en in elk geval zal een uitspraak worden gedaan over al die inbeslagnames en al die gerechtskosten. Tevens moesten zij de vastgestelde bedragen betalen en de gerechtskosten volledig terugbetalen; bovendien moesten we ook nagaan welke inbeslagnames allemaal waren uitgevoerd" (vertaling)".[783] Nochtans moet er worden vastgesteld dat het op dat ogenblik onmogelijk was om een minnelijke schikking te sluiten waaronder ook tenlastelegging (TL) A zou begrepen zijn. Die TL omvatte immers de valsheid in geschriften en het gebruik van valse stukken zoals bedoeld onder art. 196 en 197 Sw."[784].

802. Op 9 mei 2011 verzendt de heer Patrick De Wolf een emailbericht naar procureur-generaal Marc de le Court met de volgende mededeling:

"Ik heb vorige donderdag en vanmorgen nog een vergadering gehad met de advocaten van de beklaagden Chodiev en consoorten. Zij willen deze minnelijke schikking vóór eind juni 2011 kunnen afronden.

In het kader van deze verruimde minnelijke schikking zou 14,7 miljoen euro verbeurd kunnen worden verklaard, te verhogen met de gerechtskosten, met inbegrip van de vertaalkosten, IRC en de geldboeten, die voor de drie hoofdbeklaagden kunnen oplopen tot 2,5 miljoen euro (een geldboete van 500 000 euro, overeenkomstig artikel 505 van het Strafwetboek, x 5). (...) De feiten (valsheid in geschrifte en het gebruik van valse stukken, bendevorming en witwassen) werden voornamelijk in de periode 1992 – 2000 gepleegd; één feit zou nog in 2004 zijn begaan.

Het staat vast dat, mocht vervolging worden ingesteld bij de correctionele rechtbank, alle middelen zouden worden aangewend om de strafvordering te doen verjaren. Volgens de magistraat van het Brussels parket en volgens onze collega Jean-François Godbille, die dit dossier vroeger heeft opgevolgd, zou het bewijzen van meerdere in de vordering bedoelde feiten bovendien

[783] Hoorzitting met de heer Patrick De Wolf, 28 juni 2017, CRIV 54 K045, p. 14.

[784] Nota van de deskundigen aan de parlementaire onderzoekscommissie.

801. M. Patrick De Wolf pose la même question aux parties:

"On avait demandé à toutes les parties de faire un relevé exhaustif de toutes les saisies et de tous les frais de justice. On avait demandé de faire l'exercice séparément, étant entendu que, moi aussi, au niveau du parquet général, j'ai demandé à ma secrétaire de faire l'exercice en disant: "Voilà, essayons de faire un relevé exhaustif de toutes les saisies, de tous les frais de justice, on pourra ainsi leur faire rembourser les frais de justice, et en tout cas on statuera sur toutes ces saisies et tous ces frais de justice. Il fallait également qu'ils paient les montants fixés, qu'ils remboursent l'intégralité des frais de justice; et on devait aussi voir quelles étaient les différentes saisies pratiquées".[783] Pourtant, force est de constater qu'il était à ce moment impossible de conclure une transaction qui comprendrait également la prévention A. Cette prévention comprenait en effet le faux et l'usage de faux, visés aux articles 196 et 197 du Code pénal."[784].

802. Le 9 mai 2011, M. Patrick De Wolf adresse au procureur général Marc de le Court un courrier électronique rédigé comme suit:

"J'ai encore eu une réunion jeudi dernier et ce matin avec les avocats des prévenus Chodiev et consorts. Ils souhaitent pouvoir finaliser cette transaction avant la fin du mois de juin 2011.

Les montants qui pourraient être obtenus dans le cadre de cette transaction élargie pourraient s'élever à 14,7 millions d'euros à titre de confiscation, à majorer des frais de justice en ce compris les frais de traduction et de CRI et d'amendes pouvant s'élever, pour les 3 principaux prévenus, jusqu'à 2,5 millions d'euros (soit 500 000 euros d'amende visée à l'art. 505 CP X 5) ... Les faits (de faux et usage de faux, association de malfaiteurs et blanchiment) ont été commis principalement entre 1992 et 2000, un fait aurait encore été commis en 2004.

Il est certain que si des poursuites devaient être exercées devant le tribunal correctionnel, tous les moyens seraient utilisés pour arriver à une prescription de l'action publique. En outre, un problème de preuve se pose pour plusieurs faits visés au réquisitoire selon le magistrat du parquet de Bruxelles et selon notre collègue Jean-François Godbille qui a suivi ce dossier dans

[783] Audition de M. Patrick De Wolf, 28 juin 2017, CRIV 54 K045, p. 14.

[784] Notes des experts à la commission d'enquête parlementaire.

een probleem vormen. (...) Tevens is in dit dossier de redelijke termijn overschreden. De raadkamer heeft de vervolging van één van de beklaagden al onontvankelijk verklaard (zie bijgevoegde kopie). Daarenboven doet dit dossier een procedureprobleem rijzen omdat er nog een ander gerechtelijk onderzoek loopt bij het kabinet van onderzoeksrechter Van Espen. (...) Daardoor dreigt men de waarde van alle doorgevoerde inbeslagnemingen te moeten teruggeven. (...)

Ik wil dat de kamer van inbeschuldigingstelling dit dossier behandelt op de zitting van 15 juni 2011 (op voorwaarde dat de herstelwet nog in mei 2011 wordt bekendgemaakt), teneinde dit onderzoekscollege in staat te stellen de verruimde minnelijke schikking te valideren die in de eerste helft van juni 2011 zal worden voorgesteld en aangenomen bij een arrest dat moet worden uitgesproken op 22 of 29 juni 2011.

Het zou in ieder geval één van de eerste dossiers, zo niet het eerste, zijn waarin de verruimde minnelijke schikking wordt toegepast.". (vertaling)

In zijn email brengt de heer Patrick De Wolf tevens de omstandigheden in herinnering die volgens hem verantwoorden waarom in de ganse zaak best een regeling wordt getroffen. Hij verwijst naar de omstandigheid dat de vervolging betrekking had op feiten die teruggaan tot in het jaar 1992. Hieraan koppelt hij de problematiek van de eventuele verjaring en de overschrijding van de redelijke termijn. Hij vermeldt tevens het feit dat – parallel aan de strafprocedure die hij in behandeling heeft – nog een parallelle procedure loopt (het dossier behandeld door de heer Jean-Claude Van Espen)[785].

803. Op 11 mei 2011 geeft de heer Marc de le Court toelating aan de advocaten om het dossier in te kijken.[786]

804. Op 12 mei 2011 wordt door de Kamer van volksvertegenwoordigers besloten advies van de Raad van State te vragen met betrekking tot de reparatiewet.[787]

805. Advocaat-generaal Patrick De Wolf stuurt op 12 mei 2011 een brief aan procureur-generaal de le Court waarin hij vraagt een zaak van 20 miljoen euro te schikken en geen omzendbrief af te wachten: "Punt 19 van de vergadering van het College PG: Verruimde minnelijke schikking (Artikel 216*bis* van het Wetboek van strafvordering); in dit dossier moet deze procedure

[785] Documentatie overgemaakt door de heer Patrick De Wolf na zijn hoorzitting op 28 juni 2017.

[786] Hoorzitting met de heer Marc de le Court, 5 juli 2017, CRIV 54 K047.

[787] Stuk Kamer, 2010-2011, Handelingen van 12 mei 2011, CRIV 53 PLEN 032, p. 37.

le passé (...) Le délai raisonnable est également dépassé dans ce dossier. L'ordonnance de la chambre du conseil a déjà prononcé une irrecevabilité des poursuites pour une prévenue (*cf.* copie en annexe). Un problème de procédure se pose également dans ce dossier en raison de l'existence d'une autre procédure encore en instruction au cabinet de M. le juge d'instruction Van Espen. (...) On risque ainsi de devoir restituer toutes les saisies opérées. (...)

Je souhaiterais pouvoir fixer ce dossier devant la chambre des mises (pour autant que la loi de réparation soit publiée encore en mai 2011) à l'audience du 15 juin 2011 afin de permettre à cette juridiction d'instruction d'encore valider la transaction élargie qui serait proposée et acceptée durant la première quinzaine de juin 2001, par un arrêt à prononcer le 22 ou le 29 juin 2011.

Ce serait en tous cas le premier ou un des premiers cas d'application de la transaction élargie.".

Dans son courriel, M. Patrick De Wolf rappelle aussi les éléments justifiant selon lui qu'il serait préférable de conclure une transaction pour l'ensemble de cette affaire. Il fait valoir que les poursuites portent sur des faits remontant à l'année 1992, tout en soulignant la problématique de la prescription éventuelle et du dépassement du délai raisonnable. Il mentionne également qu'une autre procédure est en cours (le dossier examiné par M. Jean-Claude Van Espen) parallèlement à la procédure pénale dont il est chargé[785].

803. Le 11 mai 2011, M. Marc de le Court donne aux avocats l'autorisation de consulter le dossier.[786]

804. Le 12 mai 2011, la Chambre des représentants décide de solliciter l'avis du Conseil d'État au sujet de la loi de réparation.[787]

805. Le 12 mai 2011, l'avocat général Patrick de Wolf envoie au procureur général de Bruxelles, M. Marc de le Court, une lettre dans laquelle il demande une transaction dans le cadre de ce dossier de 20 millions d'euros et de ne pas attendre la circulaire: "Point 19 de la réunion du Collège PG: Transaction élargie (Art. 216*bis* C.I.Cr.). Il est dès lors indispensable de pouvoir

[785] Documentation transmise par M. Patrick De Wolf après son audition du 28 juin 2017.

[786] Audition de M. Marc de le Court, 5 juillet 2017, CRIV 54 K047.

[787] Doc. parl., 2010-2011, Annales du 12 mai 2011, CRIV 53 PLEN 032, p. 37.

tot verruimde minnelijke schikking derhalve zo snel mogelijk kunnen worden afgerond. Er is voldaan aan alle wettelijke voorwaarden inzake de verruimde minnelijke schikking. In dit geval kan niet worden gewacht op een omzendbrief van het College van procureurs-generaal!”[788] (vertaling)

806. Van 12 tot 14 mei 2011 vindt de meerdaagse vergadering van het College van procureurs-generaal, de raad van procureurs des Konings en de raad van arbeidsauditeurs onder het voorzitterschap van de minister van Justitie plaats. De bespreking van de nieuwe bepalingen inzake de verruimde minnelijke schikking in strafzaken is een punt op de agenda. Volgens een intern verslag van 15 mei 2011 betreffende de meerdaagse vergadering werd op deze vergadering de afspraak gemaakt om de wet op de minnelijke schikking pas inwerking te stellen als de reparatiewet is gepubliceerd en dat de procureur-generaal bij het hof van beroep van Antwerpen een richtlijn maakt.[789] Volgens procureur-generaal de le Court, is er op deze vergadering niet gesproken over het dossier Chodiev noch over het dossier Société Générale: “Neen (...), omdat ik meen dat de minister ons geen injuncties moet geven in welbepaalde gevallen. Ik moet hem dus niet meedelen of er in een dossier onderhandelingen aan de gang zijn, en ik moet hem niet vragen of hij al dan niet akkoord gaat. Ik vind het mijn verantwoordelijkheid om al dan niet te beslissen. Volgens mij moet ik die verantwoordelijkheid nemen, los van het algemeen raamwerk waarin de minister uitspraken doet.”[790] (vertaling) (zie *supra* vaststelling nr. 708)

807. Op 13 mei 2011 verzendt de heer Patrick De Wolf een email naar de advocaten van de inverdenkinggestelden (advocaten Catherine Degoul, Jean-François Tossens en Dirk Libotte), met de volgende boodschap:

“Als bijlage vindt u het beknopt verslag van de plenaire vergadering van de Kamer van volksvertegenwoordigers van afgelopen 11 mei 2011.[791]

Wanneer u de bladzijden 24 tot 26 erop naslaat, zult u vaststellen dat in verband met de herstelwet tot wijziging van artikel 216*bis* Sv het advies van de Raad van State wordt gevraagd.

Hiervan wilde ik u onverwijld in kennis stellen.

[788] Documentatie overgemaakt door de heer Patrick De Wolf na zijn hoorzitting op 28 juni 2017.

[789] Brief van de heer Stefaan De Clerck aan de parlementaire onderzoekscommissie – 27 maart 2017.

[790] Hoorzitting met de heer Marc de le Court, 5 juli 2017, CRIV 54 K047.

[791] De plenaire vergadering van de Kamer van volksvertegenwoordigers vond plaats op donderdag 12 mei 2011.

finaliser au plus vite cette procédure de transaction élargie dans ce dossier. Toutes les conditions légales prévues pour la transaction élargie sont remplies. Dans ce cas d’espèce, il n’est pas possible d’attendre une circulaire du Collège PG!”[788]

806. La rencontre du Collège des procureurs généraux, du Conseil des procureurs du Roi et du Conseil des auditeurs du travail se déroule du 12 au 14 mai 2011 sous la présidence du ministre de la Justice. La discussion des nouvelles dispositions relatives à la transaction pénale élargie est à l’ordre du jour. Selon un rapport interne du 15 mai 2011 concernant cette réunion étalée sur plusieurs jours, il a été décidé, lors de cette rencontre, que la loi sur la transaction n’entrerait en vigueur qu’après la publication de la loi de réparation et d’une directive rédigée par le procureur général près la cour d’appel d’Anvers.[789] Selon le procureur général de le Court, ni le dossier Chodiev, ni le dossier de la Société générale n’ont été abordés au cours de cette rencontre: “Non (...) Parce que j’estime que le ministre n’a pas d’injonction à nous donner dans des cas précis. Donc, je n’ai pas à lui révéler qu’il y a des négociations qui sont en cours dans un dossier et à lui demander s’il est d’accord ou non. J’estime que c’est ma responsabilité de décider ou non. J’estime que c’est à moi à prendre cette responsabilité, indépendamment du cadre général dans lequel le ministre s’exprime.”[790] (*cf. supra* constatation n° 708)

807. Le 13 mai 2011, M. Patrick De Wolf envoie aux avocats des inculpés (Me Catherine Degoul, Me Jean-François Tossens et Me Dirk Libotte) un courriel rédigé comme suit:

“Vous trouverez en attaché le compte rendu analytique de la séance plénière de la Chambre des représentants de ce 11 mai 2011.[791]

Vous constaterez à la lecture des pages 24 à 26 que l’avis du Conseil d’État est demandé pour la loi de réparation modifiant l’article 216*bis* C.I.Cr.

Je tenais à vous en aviser sans délai.

[788] Documentation transmise par M. Patrick De Wolf à l’issue de son audition du 28 juin 2017.

[789] Lettre de M. Stefaan De Clerck à la commission d’enquête parlementaire – 27 mars 2017.

[790] Audition de M. Marc de le Court, le 5 juillet 2017, CRIV 54 K047.

[791] La séance plénière de la Chambre des représentants s’est déroulée le jeudi 12 mai 2011.

Kunt u deze e-mail doorsturen aan de advocaten van wie ik het e-mailadres niet heb en die eveneens tijdens onze besprekingen zijn opgetreden?". (vertaling)

808. Op 18 mei 2011 wordt een eerste omzendbrief rond de toepassing van de nieuwe wet op de minnelijke schikking in strafzaken verstuurd vanwege Brussels procureur-generaal, de heer Marc de le Court, met als boodschap geen minnelijke schikkingen uit te werken "tenzij in uitzonderlijke omstandigheden" en mits akkoord van de procureur-generaal: "Indien u echter, in het licht van volstrekt uitzonderlijke omstandigheden, van mening bent dat een dergelijke minnelijke schikking moet worden voorgesteld, dient mij een omstandig verslag te worden bezorgd waarin die bijzondere omstandigheden worden gerechtvaardigd en dient voorafgaandelijk mijn toestemming te worden verkregen."[792] (vertaling) (zie *supra* vaststelling nr. 710)

809. Op 24 mei 2011 wordt een tweede omzendbrief rond de toepassing van de nieuwe wet op de minnelijke schikking in strafzaken verstuurd vanwege Antwerps procureur-generaal, de heer Yves Liégeois. Deze omzendbrief is een vertaalde versie van de brief van de heer Marc de le Court met als boodschap geen minnelijke schikkingen uit te werken "tenzij in uitzonderlijke omstandigheden" en mits akkoord van de procureur-generaal.[793] (zie *supra* vaststelling nr. 711)

810. De voorzitter van het College van procureurs-generaal, de heer Frank Schins, laat op 26 mei 2011 aan de minister van Justitie per brief weten geen afwachtende houding te zullen aannemen met betrekking tot de reparatiewet: "Van zowel mijn ambtgenoot te Brussel als van de sectie Ecofin parket Antwerpen verneem ik dat ernstige onderhandelingen – die specifiek onder toepassing van het nieuw artikel 216*bis* Sv vallen – zich thans in een eindfase bevinden. (…) Ik ben dan ook van oordeel de zienswijze van mijn ambtsgenoten te Brussel en Antwerpen-Limburg bij te treden waar de mogelijkheid tot verruimde minnelijke schikking toch niet volledig wordt uitgesloten maar onderworpen wordt aan een bijzondere verantwoording en ter instemming dient voorgelegd aan het parket-generaal."[794] De heer Stefaan De Clerck verklaart hierover voor de onderzoekscommissie: "Die brief werd eind mei verstuurd. Ik heb daar niet op gereageerd, maar ik werd ook niet geïnformeerd over dit of dat dossier. Achteraf werd ik ook niet geïnformeerd over de beslissingen die werden genomen. Men zei mij dat er een procedure of methode

[792] Omzendbrief van 18 mei 2011 betreffende de verruimde minnelijke schikking in strafzaken.

[793] Omzendbrief van 24 mei 2011 betreffende de verruimde minnelijke schikking in strafzaken.

[794] Brief van de heer Stefaan De Clerck aan de parlementaire onderzoekscommissie – 27 maart 2017.

Pourriez-vous forwarder ce courriel aux avocats dont je n'ai pas l'adresse email et qui sont également intervenus lors de nos discussions?".

808. Le 18 mai 2011, M. Marc de le Court, procureur général de Bruxelles, envoie une première circulaire concernant l'application de la nouvelle loi sur la transaction pénale. Il indique qu'aucune transaction ne doit être proposée, sauf "dans des circonstances tout à fait exceptionnelles" et moyennant l'accord du procureur général: "Si toutefois, dans des circonstances tout à fait exceptionnelles, vous estimez devoir proposer une telle transaction, il y aurait lieu de m'adresser un rapport circonstancié justifiant ces circonstances particulières et de solliciter au préalable mon accord."[792] (*cf. supra* constatation n° 710)

809. Le 24 mai 2011, une deuxième circulaire relative à l'application de la nouvelle loi sur la transaction pénale est envoyée par le procureur général d'Anvers, M. Yves Liégeois. Cette circulaire est une traduction de la lettre de M. Marc de le Court indiquant qu'il ne faut pas élaborer de transaction "sauf dans des circonstances exceptionnelles" et moyennant l'accord du procureur général.[793] (*cf. supra* constatation n° 711)

810. Le 26 mai 2011, le président du Collège des procureurs généraux, M. Frank Schins, informe le ministre de la Justice par lettre qu'il n'adoptera pas une attitude attentiste en ce qui concerne la loi de réparation: "J'apprends tant de mon collègue de Bruxelles que de la section Ecofin du parquet d'Anvers que des négociations sérieuses – qui relèvent spécifiquement du champ d'application du nouvel article 216*bis* du Code d'instruction criminelle – se trouvent actuellement dans une phase finale. (…). J'estime dès lors pouvoir me rallier au point de vue de mes collègues de Bruxelles et d'Anvers-Limbourg où la possibilité de conclure une transaction élargie n'est pas tout à fait exclue mais doit faire l'objet d'une justification particulière et être soumise pour assentiment au parquet général." (traduction)[794]. À cet égard, M. Stefaan De Clerck déclare à la commission d'enquête: "Cette lettre a été envoyée fin mai. Je n'y ai pas réagi, mais je n'étais pas davantage tenu informé de l'avancement de tel ou tel dossier. Je n'étais pas non plus informé ultérieurement des décisions prises. On m'a dit qu'il existait une

[792] Circulaire du 18 mai 2011 relative à la transaction pénale élargie.

[793] Circulaire du 24 mai 2011 relative à la transaction pénale élargie.

[794] Lettre de M. Stefaan De Clerck à la commission d'enquête parlementaire – 27 mars 2017.

was om heel uitzonderlijk iets anders te doen dat wat ik hun gevraagd had."[795](zie *supra* vaststelling nr. 714)

811. Op 10 juni 2011 ontvangt de heer Patrick De Wolf een emailbericht van een van de raadsmannen, Mr. Dirk Libotte, van de betrokken partijen, met aangehecht een reeks bijlagen: enerzijds een overzicht van de gelegde beslagen en de gemaakte kosten en anderzijds een "proces-verbaal van minnelijke schikking" en een ontwerp van eindvordering.

De heer Patrick De Wolf heeft bevestigd dat het effectief de bedoeling was dat eenieder naar best vermogen een overzicht zou bezorgen van de gemaakte kosten. De heer Patrick De Wolf stelt wel uiterst verwonderd te zijn geweest dat hij van advocaat Dirk Libotte per e-mail van 10 juni 2011 een ontwerp PV en een ontwerp van eindvordering ontving met het oog op het afsluiten van de verruimde minnelijke schikking. Hij benadrukt dat hij dergelijke ontwerpen nooit heeft gevraagd en evenmin heeft gebruikt. Hij stelt zeer nadrukkelijk dat de doorgestuurde ontwerpen overigens onbruikbaar waren en niet volgens de regels van de kunst waren opgesteld. Hij verklaart voorts dat de opgemaakte processtukken door hem persoonlijk werden opgesteld.[796]

Uit informatie aan de onderzoekscommissie meegedeeld, heeft de onderzoekscommissie vastgesteld dat in deze mail voor de eerste keer wordt verwezen naar het afsluiten van een minnelijke schikking op grond van artikel 21*ter* van de Voorafgaandelijke Titel van het Wetboek van Strafvordering omwille van de overschrijding van de redelijke termijn, zoals vastgesteld door de raadkamer op 18 februari 2011.

812. Op 13 juni 2011 antwoordt de heer Patrick De Wolf aan advocaat Dirk Libotte, met advocaten Jean-François Tossens, Catherine Degoul en Véronique Laurent in kopie, dat het niet aan de advocaten maar wel aan het openbaar ministerie toekomt om de vereiste processtukken op te stellen. De heer Patrick De Wolf maakt tevens melding van de geplande vergadering van de komende woensdag 15 juni 2011 teneinde na te gaan of bepaalde kosten al dan niet dubbel gebruik uitmaken. Voorts vraagt de heer Patrick De Wolf in de betrokken mail tevens of er kan bevestigd worden dat er wordt afgezien van de termijn van 15 dagen, zoals voorzien in artikel 216*bis* Sv. De heer Patrick De Wolf vraagt in de betrokken mail eveneens of de actuele domicilieadressen van de betrokkenen kunnen worden

[795] Hoorzitting met de heer Stefaan De Clerck, 14 juli 2017, CRIV 54 K054, p. 16.
[796] Hoorzitting met de heer Patrick De Wolf, 28 juni 2017, CRIV 54 K045.

procédure ou méthode permettant de procéder à titre tout à fait exceptionnel d'une autre manière que celle que je leur avais demandé d'appliquer." (traduction)[795] (*cf. supra* constatation n° 714)

811. Le 10 juin 2011, M. Patrick De Wolf reçoit un courrier électronique de l'un des conseils des parties concernées, Me Dirk Libotte, auquel sont jointes plusieurs annexes: d'une part un aperçu des saisies effectuées et des frais encourus et, d'autre part, un "procès-verbal de règlement amiable" et un projet de réquisitions finales.

M. Patrick De Wolf a confirmé que l'intention était effectivement que chacun communique un relevé des coûts engagés au mieux de ses capacités. M. Patrick De Wolf a cependant déclaré qu'il était extrêmement surpris d'avoir reçu de l'avocat Dirk Libotte par courriel du 10 juin 2011 un projet de PV et un projet de réquisitions finales en vue de la conclusion d'une transaction élargie. Il souligne qu'il n'a jamais demandé ou utilisé ces projets. Il affirme avec insistance que les projets transmis étaient d'ailleurs inutilisables et n'avaient pas été établis selon les règles de l'art. Il déclare en outre avoir rédigé lui-même les actes de procédure établis.[796]

À partir des informations qui lui ont été communiquées, la commission d'enquête a constaté que c'est dans ce courriel qu'il est pour la première fois fait référence à la conclusion d'une transaction sur la base de l'article 21*ter* du Titre préliminaire du Code de procédure pénale en raison du dépassement du délai raisonnable, comme constaté par la chambre du conseil le 18 février 2011.

812. Le 13 juin 2011, M. Patrick De Wolf répond à l'avocat Dirk Libotte, en mettant les avocats Jean-François Tossens, Catherine Degoul en Véronique Laurent en copie, qu'il n'appartient pas aux avocats mais au ministère public d'établir les actes de procédure requis. M. Patrick De Wolf mentionne également la réunion prévue pour le mercredi 15 juin 2011 afin de déterminer si certains coûts font, oui ou non, double emploi. En outre, dans ce courrier, M. Patrick De Wolf demande également s'il peut être confirmé qu'il est renoncé au délai de quinze jours, prévu à l'article 216*bis* du Code d'instruction criminelle. M. Patrick De Wolf demande également, dans ce courriel, si les adresses actuelles des domiciles des personnes concernées peuvent être communiquées. Dans le même courriel,

[795] Audition de M. Stefaan De Clerck, 14 juillet 2017, CRIV 54 K054, p. 16.
[796] Audition de M. Patrick De Wolf, 28 juin 2017, CRIV 54 K045.

doorgegeven. In dezelfde mail verklaart de heer Patrick De Wolf ook dat hij – gezien de recente wijziging van artikel 216*bis* Sv. – bij de opmaak van het proces-verbaal en zijn rekwisitoor zal moeten innoveren, vertrekkende van reeds bestaande modellen.[797]

813. Op 14 juni 2011 meldt de heer Patrick De Wolf via mail het volgende aan mevrouw Paule Somers, magistrate en adjunct-kabinetschef op het kabinet van de minister van Justitie, met betrekking tot de minnelijke schikking:

"Het staat nagenoeg vast dat de B.S. ongeveer 20 miljoen euro dreigt te mislopen indien de minnelijke schikking niet vóór het einde van deze maand wordt afgerond. Dat zou heel jammer zijn. Het betreft een financieel dossier (valsheid in geschrifte, witwassing, bendevorming). De feiten zijn heel oud (1996, 1997 en één uit 2004).". (vertaling)

814. Op 15 juni 2011 neemt de heer Patrick De Wolf contact met het Centraal Orgaan voor de Inbeslagneming en de Verbeurdverklaring (hierna: COIV) teneinde zicht te krijgen op alle gelegde beslagen en bedragen die aan het COIV werden gestort. De heer Patrick De Wolf neemt tevens contact op met de FOD Financiën teneinde het rekeningnummer te vernemen waarop de bedragen (verschuldigd in het kader van de verruimde minnelijke schikking) kunnen gestort worden.[798]

815. Eveneens op 15 juni 2011 worden de advocaten opgeroepen om op 17 juni 2011 het proces-verbaal van minnelijke schikking te komen ondertekenen.[799]

816. Op 16 juni 2011 ontvangt de heer Patrick De Wolf een mail van advocaat Dirk Libotte met zijn confrater Jean-François Tossens, Catherine Degoul en Véronique Laurent in cc, met volgende boodschap:

"Als bijlage vindt u een kopie, in Word, van de verbeterde vordering". (vertaling)

De heer Patrick De Wolf verklaarde andermaal bijzonder verwonderd te zijn een dergelijke email te ontvangen. Hij merkt in dit verband op dat het parket (evident) zelf over deze teksten beschikt en derhalve geen teksten hoeft te ontvangen van de advocaten.[800]

817. Op 16 juni 2011, tijdens de namiddag, vond nog een laatste vergadering plaats met vernoemde

[797] *Ibidem.*
[798] Hoorzitting met de heer Patrick De Wolf, 28 juni 2017, CRIV 54 K045.
[799] Hoorzitting met de heer Marc de le Court, 5 juli 2017, CRIV 54 K047.
[800] Hoorzitting met de heer Patrick De Wolf, 28 juni 2017, CRIV 54 K045.

M. Patrick De Wolf déclare également que, en vue de la rédaction des procès-verbaux et des formulaires de réquisitoire, il lui faudra innover, vu la modification récente de l'article 216 *bis* C.I.Cr, en s'inspirant des modèles existants.[797]

813. Le 14 juin 2011, M. Patrick De Wolf envoie un courriel à Mme Paule Somers, magistrate et chef de cabinet adjoint au cabinet du ministre de la Justice, dans lequel il indique, à propos de la transaction:

"… Il est quasi certain que si la transaction n'est pas finalisée avant la fin de ce mois, l'E.B. risque de perdre +/- 20 millions d'euros... Ce serait vraiment dommage... Il s'agit d'un dossier financier (faux, blanchiment, association de malfaiteurs). Les faits sont très anciens (1996, 1997, ... et un en 2004).".

814. Le 15 juin 2011, M. Patrick De Wolf prend contact avec l'Organe central pour la Saisie et la Confiscation (ci-après dénommé "l'OCSC") afin d'obtenir un relevé de toutes les saisies effectuées et des montants versés à l'OCSC. M. Patrick De Wolf prend également contact avec le SPF Finances afin de connaître le numéro de compte sur lequel les montants (dus dans le cadre de la transaction élargie) peuvent être versés.[798]

815. Le 15 juin 2011 toujours, les avocats sont convoqués pour signer le procès-verbal de la transaction le 17 juin 2011.[799]

816. Le 16 juin 2011, M. Patrick De Wolf reçoit un courriel de l'avocat Dirk Libotte, avec ses confrères Jean-François Tossens, Catherine Degoul et Véronique Laurent en copie, indiquant:

"Vous trouverez ci-joint copie du réquisitoire rectifié en Word".

M. Patrick De Wolf a déclaré avoir été encore une fois particulièrement étonné de recevoir un tel courriel. Il indique à cet égard que le parquet disposait (naturellement) de ces textes et qu'il n'était par conséquent pas nécessaire que les avocats lui en envoient.[800]

817. Le 16 juin 2011, pendant l'après-midi, une dernière réunion est organisée avec les avocats précités

[797] *Ibidem.*
[798] Audition de M. Patrick De Wolf, 28 juin 2017, CRIV 54 K045.
[799] Audition de M. Marc de le Court, 5 juillet 2017, CRIV 54 K047.
[800] Audition de M. Patrick De Wolf, 28 juin 2017, CRIV 54 K045.

advocaten teneinde de allerlaatste details van de verruimde minnelijke schikking te regelen.[801]

818. Op 17 juni 2011, tijdens de voormiddag, verzendt de heer Patrick De Wolf het eerste deel van zijn ontwerp-PV (met wijzigingen) door naar de eerste advocaat-generaal, de heer Jacques Delentdecker.[802]

In dit proces-verbaal wordt verwezen naar artikel 216*bis*,§ 1, Sv. in de versie zoals gewijzigd door artikel 84 van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen (waarin was opgenomen dat de minnelijke schikking in strafzaken slechts mogelijk was voor zover het openbaar ministerie meent voor de inbreuk slechts een geldboete of enkel een geldboete met verbeurdverklaring te moeten vorderen.

Op pagina 22 van het proces-verbaal staat te lezen:

"Overwegende dat moet worden opgemerkt dat in voorkomend geval is voldaan aan de voorwaarden als bepaald bij artikel 84 van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen, met betrekking tot de wijziging van artikel 216*bis* van het Wetboek van strafvordering.". (vertaling)

Voor het overige geeft het proces-verbaal van de advocaat-generaal diverse feitelijke omstandigheden weer die motiveren waarom hij meent dat het strafdossier moet worden afgewikkeld via een minnelijke schikking. Het betreft o.a. volgende elementen die in hun onderlinge samenhang moeten worden begrepen:

— het tijdsverloop omvattende de problematieken van de

o verjaring

o redelijke termijn. Hierbij verwees de heer Patrick De Wolf ook uitdrukkelijk naar de toepassing van artikel 21*ter* van de Voorafgaande Titel van het Wetboek van Strafvordering dat de rechter ten gronde toelaat om in geval van het overschrijden van de redelijke termijn een straf uit te spreken onder de minimumstraf; de raadkamer oordeelde op 18 februari 2011 immers dat de redelijke termijn was overschreden (zie *supra* vaststelling nr. 778).

— procedure nog steeds hangende in de fase van de regeling van de rechtspleging;

[801] *Ibidem.*
[802] *Ibidem.*

afin de régler les tout derniers détails de la transaction élargie.[801]

818. Le 17 juin 2011, dans l'après-midi, M. Patrick De Wolf envoie la première partie de son projet de PV (avec modifications) au premier avocat général, M. Jacques Delentdecker.[802]

Dans ce procès-verbal, il est renvoyé à l'article 216*bis*, § 1er, du Code d'instruction criminelle, dans sa version modifiée par l'article 84 de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses, dans lequel il est indiqué que la transaction pénale n'est possible que si le ministère public estime ne devoir requérir pour cette infraction qu'une amende ou qu'une amende avec confiscation.

À la page 22 du procès-verbal, on peut lire ce qui suit:

"Attendu qu'il y a lieu de relever que les conditions fixées par l'article 84 de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses modifiant l'article 216*bis* du code d'instruction criminelle sont réunies en l'espèce.".

Pour le surplus, le procès-verbal de l'avocat général mentionne diverses circonstances factuelles qui justifient pourquoi ce dernier estime que le dossier pénal doit être clôturé par le biais d'une transaction. Il s'agit notamment des éléments suivants, qu'il faut comprendre dans leur interrelation:

— le délai, englobant les problématiques

o de la prescription

o du délai raisonnable. À cet égard, M. Patrick De Wolf a aussi expressément renvoyé à l'application de l'article 21*ter* du Titre préliminaire du Code de procédure pénale, qui autorise le juge du fond à prononcer une peine inférieure à la peine minimale en cas de dépassement du délai raisonnable; le 18 février 2011, la chambre du conseil a en effet estimé que le délai raisonnable avait été dépassé (voir *supra* constatation n° 722 ci-dessus).

— la procédure toujours pendante dans la phase du règlement de la procédure;

[801] *Ibidem.*
[802] *Ibidem.*

— een publiek debat zou de reclassering van de inverdenkinggestelden in het gedrang kunnen brengen of hun professioneel en/of sociaal leven in het gedrang zou kunnen brengen;

— voor de bodemrechter zou men wellicht enkel nog een ontradende boete kunnen vorderen (recidive voorkomen) en de voordeelsontneming;

— verbeurdverklaring bij equivalent van een bedrag gelijk aan de actuele waarde van de eertijds in beslag genomen onroerende goederen (5 in totaal), zijnde een som van 18 450 000 euro.

Bovendien hebben de advocaten van de inverdenkinggestelden aan het parket-generaal het volgende schriftelijk meegedeeld:

"Dat voorts de raadslieden van de genaamden IBRAGIMOV Alijan, CHODIEV Patokh, MACHKEVITCH Alexandre, KAJEGUELDINA Natalia, FADEEVA Larissa Vassilievna, MACHKEVITCH Alla Alexandrovna, MACHKEVITCH Anna Alexandrovna schriftelijk bevestigen terdege te hebben begrepen dat hun cliënten, mocht na verval van de strafvordering blijken andere sommen en tegoeden dan die welke in de voormelde stukken worden genoemd, in beslag zouden zijn genomen in België en elders in de Europese Unie, wat hen betreft afstand zouden doen van elk recht op die sommen en tegoeden. Met dien verstande, voor zover nodig, dat hun cliënten geen afstand doen van hun rechten op inzonderheid de in Zwitserland geblokkeerde tegoeden, waarvan de inbeslagneming ongedaan werd gemaakt door de beslissing waarnaar wordt verwezen in de brief die de heer onderzoeksrechter LUGENTZ op 5 september 2007 aan de heer onderzoeksrechter SCHMID in Genève heeft gestuurd met betrekking tot de vrijgave van die tegoeden.". (vertaling)

De advocaat – generaal schrijft verder dat de raadslieden van de inverdenkinggestelden:

— het voorstel hebben aanhoord in een meeting met de advocaat-generaal;

— afzien van de wettelijke betalingstermijn en dat de betaling in de navolgende dagen zou worden uitgevoerd.

819. Op 17 juni 2011 wordt het proces-verbaal van de minnelijke schikking door de betrokken advocaten ondertekend (Mr. Véronique Laurent, Catherine Degoul, Jean-François Tossens, Dirk Libotte en Jonathan

— un débat public pourrait mettre en péril la réinsertion des inculpés ou mettre en péril leur vie professionnelle et/ou sociale;

— le fait que, devant le juge du fond, on ne pourrait sans doute plus requérir qu'une amende dissuasive (afin de prévenir la récidive) et la privation d'avantages;

— la confiscation par équivalent d'une somme correspondant à la valeur actuelle des biens immeubles saisis à l'époque (5 au total), soit une somme de 18 450 000 euros.

Les avocats des inculpés ont en outre communiqué ce qui suit par écrit au parquet général:

"Que les conseils des nommés IBRAGIMOV Alijan, CHODIEV Patokh, MACHKEVITCH Alexandre, KAJEGUELDINA Natalia, FADEEVA Larissa Vassilievna, MACHKEVITCH Alla Alexandrovna, MACHKEVITCH Anna Alexandrovna confirment en outre par écrit avoir bien compris que s'il devait apparaître, après l'extinction de l'action publique, que des sommes et avoirs auraient été saisis en Belgique et ailleurs sur le territoire de l'Union européenne autres que ceux visés dans les documents précités, leurs clients abandonneraient pour ce qui les concerne tout droit à l'égard de ces sommes et avoirs. Étant entendu, pour autant que de besoin, que leurs clients n'abandonnent pas leurs droits à l'égard, en particulier, des avoirs gelés en Suisse dont la saisie avait été levée par la décision visée dans le courrier adressé par Monsieur le Juge d'instruction LUGENTZ le 5 septembre 2007 à Monsieur le Juge d'instruction SCHMID de Genève, concernant la libération de ces avoirs.".

L'avocat général écrit en outre que les conseils des inculpés:

— ont entendu la proposition lors d'une rencontre avec l'avocat général;

— dérogent au délai de paiement légal et indiquent que le paiement sera effectué dans les prochains jours.

819. Le 17 juin 2011, le procès-verbal de la transaction est signé par les avocats concernés (Mes. Véronique Laurent, Catherine Degoul, Jean-François Tossens, Dirk Libotte et Jonathan Biermann). Cette signature a

Biermann). Dit gebeurt in aanwezigheid van de eerste advocaat-generaal Jacques De Lentdecker.[803]

820. Op 17 juni 2011 meldt de advocaat-generaal aan de griffier van het hof van beroep te Brussel o.a. dat hij op 28 juni 2011 verslag zal uitbrengen op een zitting waarop de inverdenkinggestelden vrijwillig zullen verschijnen en waar hij het verval van de strafvordering zal vorderen conform artikel 216*bis* Wetboek van strafvordering.[804].

Omdat er op 17 juni 2011 een akkoord was over de modaliteiten van de verruimde minnelijke schikking (verruimde minnelijke schikking in strafzaken), waren de inverdenkinggestelden bereid vrijwillig te verschijnen en kon de zaak snel worden vastgesteld.

821. Verschillende commissieleden hebben de heer Claude Guéant, toenmalig Frans minister van Binnenlandse Zaken, ondervraagd omtrent een mail die de heer Jean-François Etienne des Rosaies op 19 juni 2011 zou hebben verstuurd naar de persoonlijke assistente van de heer Claude Guéant inzake hun ontmoeting die dag om 19u45 en ter informatie van de "PR" ("*Président de la République*"). De onderzoekscommissie heeft de authenticiteit van deze mail noch de feitelijke correctheid van de informatie opgenomen in deze mail, kunnen achterhalen.

De heer Etienne des Rosaies zou in deze mail beweren dat de Belgische minister van Justitie de strafvervolging van de heer Patokh Chodiev heeft geannuleerd. De zaak zou, volgens de mail, geregeld zijn met een wettekst, die een maand voordien onder impuls van de heer Armand De Decker werd goedgekeurd. De heer Armand De Decker, aldus de mail, zou voor de stemming van de wet op de minnelijke schikking de Belgische ministers van Justitie, Financiën en Buitenlandse Zaken gesensibiliseerd hebben. De heer Etienne des Rosaies zou in deze mail aan de heer Claude Guéant ook melding maken van een commerciële overeenkomst tussen de Franse president en zijn Kazachse tegenhanger rond de verkoop van helikopters in ruil voor het stopzetten van de strafvervolging van de heer Patokh Chodiev in België. Wanneer hij wordt ondervraagd over de redenen waarom hij van die elementen op de hoogte moest worden gehouden, verklaart de heer Claude Guéant het volgende: "(vertaling) Het is volstrekt normaal dat een advocaat die een dossier behartigt en die werd voorgesteld door het team waarvan ik de namen eerder al heb genoemd, geregeld verslag uitbrengt, aangezien Frankijk belangen heeft in deze zaak. Tot slot was ik op

[803] Hoorzitting met de heer Marc de le Court, 5 juli 2017, CRIV 54 K047.

[804] Dit was dan in de versie zoals gewijzigd door de wet van 14 april 2011.

lieu en présence du premier avocat général Jacques De Lentdecker.[803]

820. Le 17 juin 2011, l'avocat général annonce au greffier de la cour d'appel de Bruxelles, entre autres choses, qu'il fera rapport le 28 juin 2011 lors d'une audience à laquelle les inculpés comparaîtront volontairement et où il requerra l'extinction de l'action publique conformément à l'article 216*bis* du Code d'instruction criminelle[804].

Un accord ayant été conclu le 17 juin 2011 sur les modalités de la transaction pénale élargie (transaction pénale élargie), les inculpés étaient disposés à comparaître volontairement et l'affaire a pu être fixée rapidement.

821. Plusieurs membres de la commission ont interrogé M. Claude Guéant, le ministre français de l'Intérieur de l'époque, au sujet d'un courriel que M. Jean-François Etienne des Rosaies aurait envoyé le 19 juin 2011 à l'assistante personnelle de M. Claude Guéant concernant leur rencontre de ce jour (19h45) et visant à informer le "PR" (Président de la République). La commission d'enquête n'a pas pu s'assurer de l'authenticité du courriel ni de l'exactitudedes informations qui y sont reprises.

Dans le courriel, M. Etienne des Rosaies aurait expliqué que le ministre de la Justice belge avait annulé les poursuites pénales entamées contre M. Patokh Chodiev. L'affaire aurait été réglée, selon ce courriel, par un texte de loi adopté un mois plus tôt sous l'impulsion de M. Armand De Decker. Selon le courriel, M. Armand De Decker aurait sensibilisé au vote de la loi sur la transaction pénale les ministres belges de la Justice, des Finances et des Affaires étrangères. M.des Rosaies y aurait également informé M. Claude Guéant d'un accord commercial entre le président français et son homologue kazakh au sujet de la vente d'hélicoptères en échange de la levée des poursuites pénales entamées contre M. Patokh Chodiev en Belgique. Interrogé sur les raisons pour lesquelles, il devait être tenu au courant de ces éléments, M. Claude Guéant déclare ceci: "il est parfaitement normal qu'un avocat chargé d'un dossier qui a été suggéré par l'équipe dont je rappelais les noms tout à l'heure, rende compte régulièrement, puisqu'il y a des intérêts de la France dans cette affaire. Enfin, le fait que je sois informé tient à ce que les gens qui travaillent à l'Élysée – il y en avait à l'époque 40 à 45 – rendent compte régulièrement par notes, parce que je ne les

[803] Audition de M. Marc de le Court, 5 juillet 2017, CRIV 54 K047.

[804] Dans la version telle que modifiée par la loi du 14 avril 2011.

de hoogte, en wel omdat de mensen die op het Elysée werken – destijds 40 à 45 – geregeld verslag uitbrachten door middel van nota's (ik zag hen immers hoogst zelden) over de voortgang van de dossiers. Het gaat hier om één nota van de tientallen nota's die elke dag kon ontvangen. Ten slotte wil ik echter opmerken dat ik niet inzie hoe er iets abnormaals of ongebruikelijks zou zijn aan het feit informatie te geven over gebeurtenissen waarvan de pers verslag uitbrengt en die dus algemeen bekend zijn."[148].

Tijdens de met hem gehouden hoorzitting heeft de heer Claude Guéant uitgelegd dat hun rol erin heeft bestaan de heer Patokh Chodiev "(vertaling) een bekwaam advocaat die in deze zaak kan optreden en die vanzelfsprekend is ingeschreven bij de Brusselse balie"[805] aan te raden. Toen werd mevrouw Catherine Degoul voorgesteld. De heer Claude Guéant heeft daaraan toegevoegd: "(vertaling) (…) ik bevestig dat Frankrijk niet het initiatief heeft genomen om de Belgische wetgeving te wijzigen. Ik verklaar dat met stelligheid.".

De heer Claude Guéant verklaarde voor de onderzoekscommissie ook het volgende: "Ik weet hoegenaamd niet in welke omstandigheden die wet werd aangenomen. Ik weet niets van gesprekken die de diverse betrokkenen zouden (let op de voorwaardelijke wijs!) hebben gevoerd (vertaling)."[806]

In deze mail zou geschreven staan dat de minister van Justitie de aanklachten tegen de heren Patokh Chodiev, Alexandre Machkevitch en Alijan Ibragimov geannuleerd zou hebben. De heer Stefaan De Clerck, toenmalig minister van Justitie, verklaart hierover voor de onderzoekscommissie: "Ik bedoel, het is evident dat een minister van Justitie in die dossiers op geen enkele manier tussenkomt. Dat het niet gemeld wordt vooraf en dat het ook niet achteraf,... Ze schrijven dat het de minister van Justitie is ... Het is misschien de Franse procedure. Ik heb niet onderzocht of dit een Franse procedure kan zijn; dat weet ik niet. Maar in elk geval, in België is dit totaal uitgesloten. Ook hier, dit is fantaisistisch. Ik ga ervan uit dat dit fantaisistisch is."[149]

Tijdens de met hem gehouden hoorzitting heeft de heer Didier Reynders[807] verklaard dat hij niet op de hoogte was van de voor het dossier-Chodiev opgezette taskforce. Hij heeft dat uit de pers en via de commissiewerkzaamheden vernomen. Toentertijd was hij niet op de hoogte van de rol van de heer Armand De Decker in dat dossier.

[805] Hoorzitting met de heer Claude Guéant, 3 mei 2017, CRIV 54 K025, pp. 4 en 19.
[806] *Ibidem*, p. 9.
[807] Hoorzitting met de heer Didier Reynders, 14 juli 2017, CRIV 54 K055 p. 2.

voyais que très rarement, de l'avancée des dossiers. C'est une note sur quelques dizaines que je pouvais recevoir par jour. Mais enfin, je dois dire que donner de l'information sur des événements qui sont de notoriété publique parce qu'il sont dans la presse, je ne vois pas ce que cela peut avoir d'anormal ni d'inhabituel."[148].

Lors de son audition, M. Claude Guéant a expliqué que leur rôle a consisté à suggérer à M. Patokh Chodiev "un avocat compétent, susceptible d'intervenir dans cette affaire, et bien sûr inscrit au Barreau de Bruxelles"[805], Mme Catherine Degoul fut proposée. M. Claude Guéant a ajouté: "(...), je confirme qu'il n'y a pas eu d'initiative de la France pour modifier la législation belge. Je le dis avec force.".

M. Claude Guéant a également déclaré comme suit: "je ne sais strictement rien des conditions dans lesquelles cette loi a été votée. Je ne sais rien des conversations qui auraient pu – je mets cela au conditionnel – avoir lieu entre les uns et les autres."[806]

Il aurait été indiqué dans ce courriel que le ministre de la Justice aurait annulé les inculpations de MM. Patokh Chodiev, Alexandre Machkevitch et Ibragimov. M. Stefaan De Clerck, ministre de la Justice de l'époque, déclare à ce propos devant la commission d'enquête: "Je veux dire, c'est évident qu'un ministre de la Justice n'intervient en aucune manière dans ces dossiers. Que ce n'est mentionné ni préalablement, ni a posteriori… Ils écrivent que c'est le ministre de la Justice qui… C'est peut-être la procédure française. Je ne me suis pas renseigné pour savoir si cela pouvait être une procédure française; je l'ignore. Mais en tout cas, en Belgique, c'est absolument exclu. Ici aussi, c'est fantaisiste. Je pars du principe que ces propos sont fantaisistes."[149] (traduction).

Lors de son audition, M. Didier Reynders[807] a déclaré qu'il n'était pas au courant de la taskforce mise en place pour le dossier Chodiev. Il l'a appris par la presse et par les travaux de la commission. Il n'était pas au courant, à l'époque, du rôle joué par M. Armand De Decker dans ce dossier. Il n'a pas été mis au courant des contacts

[805] Audition de M. Claude Guéant, 3 mai 2017, CRIV 54 K025, pp. 4 et 19.
[806] *Ibidem*, p. 9.
[807] Audition de M. Didier Reynders, 14 juillet 2017, CRIV 54 K055, p. 2.

Hij is niet op de hoogte gebracht van de contacten die de betrokkene met de minister van Justitie had opgenomen, daar die laatste hem daar niet over heeft gesproken. Voorts is de heer Armand De Decker hem nooit in het kader van dat dossier komen opzoeken.

Toen hij door de onderzoekscommissie werd ondervraagd, heeft hij ook bevestigd dat hij door geen enkele Franse autoriteit over de situatie was geïnformeerd, ook niet in het kader van internationale betrekkingen of van diplomatieke ontmoetingen[808].

Bovendien verklaarde de heer Didier Reynders over de heer Etienne des Rosaies het volgende: "(vertaling) Ik heb die persoon nooit ontmoet. Ik ken hem niet persoonlijk. Ik heb veel over hem gehoord, maar ik heb vooral met veel belangstelling kennisgenomen van de opmerking van de heer Jean-Pierre Mazery, de Grootmeester van de Orde van Malta die ik heb mogen ontmoeten en die over die persoon een uitgesproken mening blijkt te hebben. Maar aangezien ik hem nooit in eigen persoon heb ontmoet, wil ik over hem dus ook geen standpunt innemen.".

Tijdens de met hem gehouden hoorzitting heeft de heer Jean-Pierre Mazery in verband met de heer Etienne des Rosaies het volgende gesteld: "(vertaling) Het is weliswaar iemand met veel pijlen op zijn boog, maar hij heeft wel veel behoefte aan erkenning – heel veel behoefte zelfs –, en aan sociale status. Telkens als hij bij een dossier betrokken is, heeft hij de neiging de zaak wat naar zich toe te trekken en te zeggen: "Ik ben degene die alles aanstuurt.". Voor de echte sturende krachten is dat soms gênant, maar soms komt ons dat ook goed uit. Hij overdrijft erin, en op een gegeven ogenblik begint hij de mensen op de zenuwen te werken."[809]. Op de vraag of de heer Étienne des Rosaies "(vertaling) zover kon gaan onjuiste dingen te schrijven om met zichzelf te kunnen pronken", heeft de heer Jean-Pierre Mazery het volgende geantwoord: "(vertaling) Dat klopt helemaal! Wat u aanhaalt, is exact waar het om gaat! Daarom zeg ik ook dat het soms gênant is, want hij gaat werkelijk te ver"[810].

De heer Steven Vanackere reageerde als volgt op de mail van de heer Etienne des Rosaies: "Waarom iemand in een mail kan pretenderen of eventueel oprecht de mening kan toegedaan zijn dat de Belgische minister van Buitenlandse Zaken ook op de een of andere manier gesensibiliseerd was in dat dossier, daarover kan ik alleen maar speculeren en dat wens ik als getuige van deze commissie niet te doen. Het beantwoordt in

[808] *Ibidem*, p. 8.
[809] Hoorzitting met de heer Jean-Pierre Mazery, 7 juli 2017, CRIV 54 K050, p. 7.
[810] *Ibidem*.

qu'il avait pris avec le ministre de la justice puisque ce dernier ne lui en a pas parlé. Par ailleurs, M. Armand De Decker n'est jamais venu le trouver dans le cadre de ce dossier.

Interrogé par la commission d'enquête, il a également confirmé qu'il n'avait été informé de la situation par aucune autorité française, y compris dans le cadre de relations internationales ou de rencontre diplomatiques[808].

Par ailleurs, M. Didier Reynders a déclaré ce qui suit au sujet de M. Etienne des Rosaies: "Je n'ai jamais rencontré cette personne. Je ne la connais pas personnellement. J'ai entendu beaucoup de commentaires à son sujet, mais j'ai surtout entendu avec beaucoup d'intérêt le commentaire de M. Jean-Pierre Mazery, le grand maître de l'Ordre de Malte, que j'ai eu l'occasion de rencontrer, et qui semble avoir un avis très clair concernant cette personne. Mais personnellement, je ne l'ai jamais rencontré, donc je ne me permettrais pas de donner un avis à son sujet.".

Lors de son audition, M. Jean-Pierre Mazery a affirmé à propos de M. Des Rosaies: "C'est quelqu'un qui a beaucoup de cordes à son arc mais qui a un fort besoin de reconnaissance, un très fort besoin de reconnaissance, de statut social. Du coup, chaque fois qu'il est dans une affaire, il a tendance à tirer un peu la couverture à lui et à dire: "C'est moi qui pilote tout." C'est parfois gênant pour les vrais pilotes mais parfois ça nous arrange aussi. Il en fait trop et à un moment donné, les gens s'énervent avec lui."[809]. À la question de savoir si M. Etienne des Rosaies pouvait "aller jusqu'à écrire des choses fausses de sorte à ce qu'il puisse "se faire mousser"", M. Jean-Pierre Mazery a répondu: "C'est exactement le cas! Ce que vous citez, c'est exactement ça! C'est pour cela que je dis que parfois c'est gênant car il va vraiment trop loin"[810].

M. Steven Vanackere a réagi comme suit au courriel de M. Etienne des Rosaies: "Je ne peux que spéculer sur les raisons qui ont poussé une personne à affirmer dans un courriel – peut-être en toute bonne foi – que le ministre belge des Affaires étrangères avait également été, d'une manière ou d'une autre, sensibilisé à ce dossier – et je ne souhaite pas, en tant que témoin de cette commission, me lancer dans ce type de spéculations. Il

[808] *Ibidem*, p. 8.
[809] Audition de M. Jean-Pierre Mazery, 7 juillet 2017, CRIV 54 K050, p. 7.
[810] *Ibidem*.

elk geval niet aan de werkelijkheid. Zo eenvoudig is mijn getuigenis, wie iets anders beweert, is ofwel in de verkeerde indruk ofwel bewust iets aan het zeggen dat niet klopt. Het is dan ook misschien wel begrijpelijk, maar voor mij wel bijzonder onaangenaam dat mijn naam in de berichtgeving over deze kwestie telkens opnieuw ten onrechte werd en wordt genoemd. Ik ben mij er immers van bewust dat, zeker in de politiek, de logenstraffing van iets dat geïnsinueerd wordt zelden zoveel media- aandacht krijgt als de oorspronkelijke onterechte insinuatie."[811]

822. Op 21 en 22 juni 2011 worden de inverdenkinggestelden opgeroepen om te verschijnen ter zitting van 28 juni 2011.

In het oproepingsdocument prijkt wel nog de standaardzin: "(vertaling) Het dossier wordt te uwer beschikking gehouden vanaf vandaag tot minstens 15 dagen vóór de datum van verschijning". Gelet op de bereidheid tot vrijwillige verschijning was deze standaardzin van generlei waarde.

823. Op 22 juni 2011 bevestigt de heer Patrick De Wolf aan de eerste advocaat-generaal dat de gevorderde bedragen in het kader van de minnelijke schikking werden betaald.

824. Op 23 juni 2011 ontvangt de heer Patrick De Wolf een antwoord waarin hij wordt gefeliciteerd voor het geleverde werk. De eerste advocaat-generaal bestempelt het dossier als een "referentiedossier"[812].

825. Op 24 juni 2011 wordt de vordering die de advocaat-generaal zal nemen ter zitting op 28 juni getekend door de heer Patrick De Wolf. Deze vordering herneemt vooral de inhoud van het proces-verbaal van 17 juni 2011 en omvat verder de vaststelling dat de minnelijke schikking werd aanvaard en dat alle voorwaarden werden nageleefd en de vordering dat het verval van de strafvordering zou worden vastgesteld.

826. Op 25 juni 2011 verzendt de heer Patrick De Wolf per email diens eindvordering naar de advocaten van de beklaagden (Mrs. Jean-François Tossens, Véronique Laurent, Catherine Degoul, Jonathan Biermann en Dirk Libotte). De advocaten worden in de begeleidende mail tevens ingelicht over het feit dat de kamer van inbeschuldigingstelling zal zetelen op 28 juni 2011 (datum gefixeerd op het verzoek van de heer Patrick De Wolf). De heer Patrick De Wolf verduidelijkt het belang van de

[811] Hoorzitting met de heer Steven Vanackere, 10 juli 2017, CRIV 54 K051, p. 2.

[812] Hoorzitting met de heer Patrick De Wolf, 28 juni 2017, CRIV 54 K045.

s'agit en tout état de cause d'une présentation inexacte des faits. Voilà tout ce que j'ai à dire. Quiconque prétend le contraire se trompe ou tente sciemment de déformer la réalité. Eu égard à ce qui précède, il est peut-être compréhensible que mon nom soit cité régulièrement – à tort – dans la couverture consacrée par les médias à cette affaire, mais cela m'est particulièrement désagréable. En effet, je sais bien que les démentis occupent rarement autant de place dans les médias que les insinuations auxquelles ils tentent de mettre fin, et c'est d'autant plus vrai en politique."[811] (traduction)

822. Les 21 et 22 juin 2011, les inculpés ont été appelés à comparaître à l'audience du 28 juin 2011.

La convocation porte la formule de rigueur: "Le dossier est tenu à votre disposition dès ce jour et au moins 15 jours avant la date de comparution". Eu égard à la volonté de comparution volontaire des inculpés, cette formule standard n'a aucune valeur.

823. Le 22 juin 2011, M. Patrick De Wolf confirme au premier avocat général que les montants requis dans le cadre de la transaction ont été payés.

824. Le 23 juin 2011, M. Patrick De Wolf reçoit une réponse de sa part dans laquelle il est félicité pour le travail fourni. Le premier avocat général qualifie le dossier de "dossier de référence"[812].

825. Le 24 juin 2011, la réquisition que prendra l'avocat général lors de l'audience du 28 juin est signée par M. Patrick De Wolf. Cette réquisition reprend essentiellement le contenu du procès-verbal du 17 juin 2011 et le constat que la transaction a été acceptée et que toutes les conditions ont été respectées, ainsi que la demande de constatation de l'extinction de l'action publique.

826. Le 25 juin 2011, M. Patrick De Wolf envoie par courriel sa réquisition finale aux avocats des prévenus (maîtres Jean-François Tossens, Véronique Laurent, Catherine Degoul, Jonathan Biermann et Dirk Libotte). Les avocats sont également informés dans le courriel d'accompagnement du fait que la chambre des mises en accusation siégera le 28 juin 2011 (date fixée à la demande de M. Patrick De Wolf). M. Patrick De Wolf précise l'importance de la présence des divers inculpés

[811] Audition de M. Steven Vanackere, 10 juillet 2017, CRIV 54 K051, p. 2.

[812] Audition de M. Patrick De Wolf, 28 juin 2017, CRIV 54 K045.

aanwezigheid van de diverse inverdenkinggestelden (desgevallend vertegenwoordigd door hun raadsman), teneinde te vermijden dat de zitting zou moeten worden uitgesteld[813].

827. Op 26 en 27 juni 2011 brengt de Kazachse eerste minister, de heer Karim Massimov, een bezoek aan de Franse premier François Fillon. Bij deze gelegenheid worden meerdere akkoorden en contracten ondertekend, waaronder het contract dat de verkoop regelt van 45 Franse EC-145 helikopters aan Kazachstan.[814] De heer Claude Guéant verklaart het volgende voor de onderzoekscommissie: "Heeft de minnelijke schikking in strafzaken het sluiten van de contracten al dan niet vergemakkelijkt? Ik weet het niet, omdat ik daar helemaal niet bij betrokken was. Het Élysée heeft geenszins deelgenomen aan de onderhandelingen over die contracten; dat kan wel gebeuren wanneer Staten onderling contracten sluiten, maar in dit geval betrof het contracten tussen bedrijven en Staten. Bij mijn weten ging het om onderhandelingen tussen die bedrijven en de Kazachse Staat over handelsovereenkomsten inzake observatiesatellieten, helikopters en spoormateriaal. Ik weet niet of dat element al dan niet heeft geleid tot de ondertekening van de contracten. Ik weet het niet, want ik heb die onderhandelingen niet gevolgd."[815](vertaling)

828. Verschillende commissieleden hebben de heer Claude Guéant, toenmalig Frans minister van Binnenlandse Zaken, ondervraagd omtrent een vertrouwelijke nota die de heer Jean-François Etienne des Rosaies zou verstuurd hebben naar de heer Claude Guéant op dinsdag 28 juni 2011.

De heer Claude Guéant heeft tijdens zijn hoorzitting aangegeven zich deze nota niet meer te herinneren. Hij vroeg zich bovendien af of deze nota authentiek was, aangezien er in Frankrijk een debat had plaatsgevonden over een nota waarvan de heer Etienne des Rosaies de authenticiteit betwistte[816]. De commissie heeft de authenticiteit van deze nota, noch de feitelijke correctheid van de informatie opgenomen in deze nota, kunnen achterhalen.

In deze nota zou de heer Etienne des Rosaies terugkomen op een vraag om hulp vanwege president Nazerbayev aan president Sarkozy rond het vrijwaren

[813] *Ibidem*.
[814] *https://kz.ambafrance.org/Visite-de-M-Karim-Massimov-a-Paris. http://company.airbus.com/news-media/press-releases/Airbus-Group/Financial_Communication/2011/11/20111125_ec_ec145_kazakhstan.html.*
[815] Hoorzitting met de heer Claude Guéant, 3 mei 2017, CRIV 54 K025, p. 10.
[816] *Ibidem*, p. 12.

(le cas échéant, représentés par leur conseil), afin d'éviter que l'audience doive être reportée[813].

827. Les 26 et 27 juin 2011, le premier ministre kazakh, M. Karim Massimov, rend visite au premier ministre français, M. François Fillon. Plusieurs accords et contrats sont signés à cette occasion, parmi lesquels le contrat afférent à la vente de 45 hélicoptères EC-145 français au Kazakhstan.[814] M. Claude Guéant a déclaré comme suit à ce sujet: "Est-ce que c'est la transaction pénale qui a facilité l'aboutissement des contrats ou non? Je ne le sais pas, parce que je n'ai absolument pas participé. L'Élysée n'a absolument pas participé à la négociation de ces contrats. Cela peut arriver dans le cadre de contrats d'État à État. En l'occurrence, il s'agissait de contrats d'entreprises à État. À ma connaissance, 'étaient en discussion des accords commerciaux entre ces entreprises et l'État kazakh, sur des questions de satellites d'observation, d'hélicoptères et de matériel ferroviaire. Et je ne sais pas si c'est cet élément qui a permis la signature des contrats ou bien non. Cela, je ne le sais pas, parce que je n'ai pas suivi ces négociations."[815]

828. Plusieurs membres de la commission ont interrogé M. Claude Guéant, le ministre français de l'Intérieur de l'époque, concernant une note confidentielle que M. Jean-François Etienne des Rosaies lui aurait envoyée le mardi 28 juin 2011.

M. Claude Guéant, lors de son audition a indiqué qu'il n'avait plus de souvenir de cette note et se demandait si elle était authentique parce qu'un débat a eu lieu en France à propos d'une note dont M. De Rosaies contestait l'authenticité[816]. La commission n'a pas pu s'assurer de l'authenticité de cette note ni de l'exactitude des informations qui y sont reprises.

Dans cette note, M. Etienne des Rosaies aurait une nouvelle fois évoqué une demande d'aide adressée par le président Nazarbaïev au président Sarkozy

[813] *Ibidem*.
[814] *https://kz.ambafrance.org/Visite-de-M-Karim-Massimov-a-Paris. http://company.airbus.com/news-media/press-releases/Airbus-Group/Financial_Communication/2011/11/20111125_ec_ec145_kazakhstan.html.*
[815] Audition de M. Claude Guéant, 3 mai 2017, CRIV 54 K025, p. 10.
[816] *Ibidem*, p. 12.

van de juridische en economische belangen van de heer Patokh Chodiev in België. Hij zou hebben aangegeven dat tot dan toe 8 procureurs-generaal alle beroeps- en cassatieprocedures hadden verworpen. De heer Des Rosaies zou in deze nota benadrukken dat een advocatenteam van het Elysée deze zaak tot een goed einde heeft gebracht dankzij zijn *"cousin germain Armand De Decker"* die zich van de steun van de ministers van Justitie, Financiën en Buitenlandse Zaken zou verzekerd hebben. De heer Armand De Decker zou ook de stem van zijn liberale partij hebben verkregen voor de aanpassing van een wet die de staat machtigt tot financiële transacties in strafzaken waarin met name de beschuldigingen van het witwassen van geld, valsheid in geschrifte en criminele vereniging worden behandeld. Hij zou ook hebben gesteld dat die wet, op uitdrukkelijk verzoek van de minister van Justitie en van de procureur des Konings, voornamelijk door mevrouw Catherine Degoul werd opgesteld. De heer Des Rosaies zou in de nota tevens aan de heer Claude Guéant vragen om op de eerstvolgende dinsdag of woensdag minister van Staat Armand De Decker en mevrouw Catherine Degoul te ontvangen.

De heer Claude Guéant heeft het volgende verklaard rond deze nota voor de onderzoekscommissie: (vertaling) "De nota's binden degenen die ze ondertekenen, niet de geadresseerden of de lezers. Dat lijkt me voor de werkwijze een belangrijk onderscheid te zijn. Is er vervolgens een verband tussen de gerechtelijke afwikkeling voor de heer Patokh Chodiev en zijn vrienden, en de contracten die uiteindelijk zijn getekend? Ik zou het in alle eerlijkheid niet weten. Wat ik wél weet en zoals ik daarstraks heb aangegeven en wat ik ook zal blijven herhalen, is dat ons in 2009 – voordat de President naar Kazachstan afreisde, zo herinner ik me – duidelijk werd gemaakt dat het de zaken zou vergemakkelijken mocht een gunstig gerechtelijk perspectief in uitzicht kunnen worden gesteld."[817].

De heer Stefaan De Clerck werd door de onderzoekscommissie ondervraagd over verschillende elementen die de nota bevatte, namelijk het feit dat de heer Armand De Decker zijn steun had verkregen, alsook die van de ministers van Financiën en van Buitenlandse Zaken om te tekst aan te nemen, het feit dat mevrouw Catherine Degoul de belangrijkste auteur is van deze wet en dat ze die op uitdrukkelijk verzoek van de minister van Justitie en de procureur des Konings heeft opgesteld, alsook het feit dat acht procureurs-generaal alle beroeps- en cassatieprocedures hadden verworpen. De heer Stefaan De Clerck antwoordde daarop dat deze aantijgingen vals en uit de lucht gegrepen waren.

[817] *Ibidem*, p. 10.

au sujet de la préservation des intérêts juridiques et économiques de M. Patokh Chodiev en Belgique. Il aurait indiqué que 8 procureurs généraux avaient rejeté jusqu'alors toutes les procédures en appel et cassation. M. Etienne des Rosaies y aurait souligné qu'une équipe d'avocats de l'Élysée aurait mené cette affaire à bonne fin grâce à son "cousin germain Armand De Decker" qui se serait assuré du soutien des ministres de la Justice, des Finances et des Affaires étrangères et M. Armand De Decker aurait également obtenu le vote de son parti libéral pour modifier une loi autorisant l'État à des transactions financières dans des affaires pénales recouvrant notamment les chefs d'inculpation de blanchiment, faux en écriture et association de malfaiteurs. Il aurait également affirmé que Mme Catherine Degoul est le principal rédacteur de cette loi à la demande expresse du ministre de la Justice et du procureur du Roi. Dans la note, M. Des Rosaies aurait en outre demandé à M. Claude Guéant de recevoir le ministre d'État Armand De Decker et Mme Catherine Degoul le mardi ou le mercredi suivant.

M. Claude Guéant a déclaré ce qui suit devant la commission d'enquête au sujet de cette note: "Les notes engagent ceux qui les signent et non pas ceux qui les reçoivent, ceux qui les lisent. Cela me semble être une importante distinction de méthode. Ensuite, est-ce qu'il y a eu un lien entre la résolution du sort judiciaire de M. Patokh Chodiev et de ses amis, et les contrats qui ont été finalement signés? Très franchement, je ne saurais le dire. Ce que je peux dire et répéter, puisque je l'ai déjà indiqué tout à l'heure, c'est qu'en 2009, de mémoire avant même le déplacement du président de la République au Kazakhstan, il nous avait été indiqué que cela faciliterait les choses si on pouvait entrevoir une perspective judiciaire qui soit positive."[817]

Interrogé par la commission d'enquête sur différents éléments que contiendrait cette note, à savoir le fait que M. Armand De Decker ait obtenu son adhésion ainsi que celle des ministres des finances et des affaires étrangères pour voter le texte, que Mme Catherine Degoul est le principal auteur de cette loi, qu'elle l'a rédigée à la demande expresse du ministre de la justice et du procureur du Roi ou encore que huit procureurs généraux avaient rejeté toutes le procédures en appel et cassation, M. Stefaan De Clerck a indiqué que cela était faux, fantaisiste.

[817] *Ibidem*, p. 10.

De heren Didier Reynders en Steven Vanackere hebben eveneens bepaalde informatie uit deze nota becommentarieerd onder de vaststelling nr. 821 (zie *supra).*

829. Op 28 juni 2011 wordt ter zitting een proces-verbaal van terechtzitting opgesteld waaruit blijkt dat de zaak werd behandeld en in beraad werd genomen voor uitspraak op 30 juni 2011.

830. Uit het proces-verbaal van terechtzitting van 30 juni 2011 blijkt dat de kamer van inbeschuldigingstelling uitspraak heeft gedaan en heeft vastgesteld dat de voorwaarden voor een minnelijke schikking waren nageleefd en bijgevolg de strafvordering was vervallen.

831. Op 18 augustus 2011 vraagt de heer Claude Guéant in een handgeschreven nota aan de heer Damien Loras om bij de heer Patokh Chodiev aan te dringen op de uitbetaling van de heer Armand De Decker en de rest van het advocatenteam.[818] In de nota staat het volgende te lezen: "Waarde Damien, ik heb Armand De Decker aan de lijn gehad. Hij en zijn team hebben zonder meer prachtig werk geleverd, dat vast en zeker de belangen van Frankrijk dient. Er rest mij echter een hoogst praktisch verzoek, namelijk dat de advocaten die voor Chodiev hebben gewerkt, nu ook zouden worden vergoed. Kunt u dit ter sprake (doen) brengen bij Chodiev? Hartelijke groet." (vertaling) De heer Claude Guéant bevestigt voor de onderzoekscommissie de authenticiteit van de nota. Op de vraag wat hij bedoelde met "Hij en zijn team hebben zonder meer prachtig werk geleverd, dat vast en zeker de belangen van Frankrijk dient" heeft de heer Guéant geantwoord: ""het team" is het advocatenteam waar ik zo-even over sprak, dat werd geleid door mevrouw Catherine Degoul. Meester De Decker en andere (overigens Belgische) advocaten maakten er deel van uit. Zij hebben daadwerkelijk mooi werk geleverd want zij hebben bereikt dat in een zaak die – naar ik meen – "Tractebel" heette, dankzij de minnelijke schikking een einde kwam aan de al tien of twaalf jaar durende vervolging. Het klopt dat zulks Frankrijk goed uitkwam. Waarom? Omdat de president van Kazachstan, de heer Nazarbaïev, had laten weten dat het hem zou bevallen dat de vervolging jegens de heer Chodiev zou worden opgeschort, stopgezet; dat zou onze eventuele handelsrelaties met dat land alleen maar kunnen vergemakkelijken." (vertaling)

De heer Guéant heeft daaraan toegevoegd: "dat hij het optreden van de heer De Decker louter bekijkt in het licht van de wens dat de advocaten zouden worden betaald door hun cliënten, namelijk de heer Chodiev en zijn vrienden." Voorts brengt hij twee kleine correcties aan: "Geachte heer voorzitter, dames en heren, ik heb

[818] Hoorzitting met de heer Claude Guéant, 3 mei 2017, CRIV 54 K025, p. 4, 11.

MM. Didier Reynders et Steven Vanackere ont également commenté certaines informations de cette note au constat n° 821 (voir *supra).*

829. Le 28 juin 2011, un procès-verbal d'audience est dressé dont il ressort que la cause a été examinée et mise en délibéré pour son prononcé le 30 juin 2011.

830. Il ressort du procès-verbal de l'audience du 30 juin 2011 que la chambre des mises en accusation s'est prononcée et a constaté que les conditions d'une transaction avaient été respectées et que, par conséquent, l'action publique était éteinte.

831. Le 18 août 2011, M. Claude Guéant demande à Damien Loras, par note manuscrite, d'insister auprès de M. Patokh Chodiev sur le paiement d'Armand de Decker et du reste de l'équipe d'avocats[818]. Dans cette note, on lit: "Cher Damien, j'ai eu Armand De Decker au téléphone. C'est vrai que lui et son équipe ont fait un magnifique travail qui ne peut que servir les intérêts de la France. Mon souci, maintenant, est très prosaïque: c'est que les avocats qui ont travaillé pour Chodiev soient maintenant rémunérés. Pouvez-vous toucher ou faire toucher Chodiev? Amitiés." M. Claude Guéant a confirmé l'authenticité de cette note devant la commission. Interrogé sur ce qu'il entendant par "ce magnifique travail qui ne peut que servir les intérêts de la France", M. Guéant a répondu: ""L'équipe", c'est l'équipe des avocats, à laquelle je faisais allusion tout à l'heure et dont le chef de file était Mme Catherine Degoul. Il y avait dans cette équipe Me De Decker et d'autres avocats, belges d'ailleurs. Ils ont effectivement fait un beau travail, puisqu'ils ont obtenu, moyennant la transaction, l'arrêt des poursuites qui étaient engagées depuis déjà dix ou douze ans dans une affaire dite "Tractebel", je crois. Cela arrangeait la France, c'est vrai. Pourquoi? Parce que le président du Kazakhstan, M. Nazarbaïev, avait fait savoir qu'il lui serait agréable que les poursuites contre M. Chodiev soient interrompues, soient arrêtées, que cela ne pourrait que faciliter les relations commerciales que nous pouvions avoir avec ce pays".

M. Guéant a ajouté: "l'intervention de M. De Decker, je l'analyse seulement comme le souhait que les avocats soient rémunérés par leurs clients qui étaient M. Chodiev et ses amis." Il a, par ailleurs, apporté deux petites corrections: "Monsieur le président, mesdames et messieurs, j'écris très mal. J'apporterai juste un petit

[818] Audition de M. Claude Guéant, 3 mai 2017, CRIV 54 K025, p. 4, 11.

een slecht leesbaar handschrift. Ik zou ter attentie van de volksvertegenwoordiger een kleine correctie willen aanbrengen. Waar in het Frans staat "mon souci" dient "son souci" te worden gelezen"[819]. (...) "Ik zou trouwens nog een andere precisering willen aanbrengen. Er staat: "Ik heb Armand De Decker aan de lijn gehad", maar dat is te kort door de bocht. Hoe dan ook moet ik destijds een nota hebben ontvangen waarin staat dat hij had gebeld. Wellicht had hij gebeld naar Jean-François Étienne des Rosaies, ofwel had meester Degoul gebeld – dat kan ik u niet zeggen –, met de boodschap dat het hele advocatenteam verwachtte te worden vergoed overeenkomstig de eerder gemaakte afspraken (vertaling)."[820]

832. Verschillende commissieleden hebben de heer Claude Guéant ondervraagd omtrent een brief vanwege mevrouw Catherine Degoul gericht aan de heer Claude Guéant. Deze brief zou op 14 december 2011 aan de heer Claude Guéant zijn verzonden, met als onderwerp: "Aff: Catherine Degoul –TRIO Kazakh". In de brief stelt mevrouw Catherine Degoul dat ze een belangrijke toezegging heeft gekregen van haar cliënt voor de betaling van haar onkosten en ereloon: "op 11 december jl. heb ik bij mijn cliënt een solide en definitieve verbintenis kunnen afdwingen in verband met de vergoeding van mijn kosten en erelonen." (vertaling) Ze stelt dat dit het succes is van de heer Claude Guéant: " Enkel en alleen dankzij uw optreden is de cliënt gezwicht. (...) Mijn grootste dankbaarheid volstaat hier niet. Ik ben u mijn enorme erkenning verschuldigd." De heer Claude Guéant kon zich deze brief niet herinneren en verklaarde het volgende voor de onderzoekscommissie: "Wanneer mevrouw Catherine Degoul – zoals u aangeeft, en waarom zou ik de waarachtigheid van uw verklaringen in twijfel trekken – mij zegt dat het succes aan mij te danken is, dan komt dat gewoon omdat op een bepaald ogenblik, bij het begin van deze zaak en in de omstandigheden die ik u heb beschreven, de keuze voor mevrouw Catherine Degoul aan de heer Patokh Chodiev voorgesteld is geweest. En dankzij haar optreden – mogelijkerwijze met haar mannelijke en vrouwelijke confraters, dat weet ik niet – kon een oplossing worden uitgewerkt."[821] (vertaling) Verder verklaart de heer Claude Guéant hierover nog het volgende: "Zoals ik eerder al heb aangegeven ter bevestiging van mijn handgeschreven nota van 18 augustus 2011, heb ik mijn medewerker, die (in tegenstelling tot mezelf) de heer Patokh Chodiev wél kende, erop gewezen dat

[819] *Ibidem*, p. 3.
[820] *Ibidem*, p. 4.
[821] *Ibidem,* p. 5.

correctif à votre lecture, monsieur le député. Ce n'est pas "mon" souci, mais "son" souci."[819](...) "Puis, par ailleurs, je voudrais apporter une autre précision. Quand je dis: "J'ai eu Armand De Decker au téléphone", c'est un abus de langage. À tous les coups, à cette époque, j'ai dû avoir une note qui m'a dit qu'il avait téléphoné. Sans doute avait-il téléphoné à Jean-François Étienne des Rosaies, ou bien Me Degoul avait téléphoné – je ne peux pas vous le dire – en faisant état de l'attente de l'ensemble de l'équipe d'avocats d'être rémunérés conformément aux engagements qui avaient été pris.".[820]

832. Plusieurs membres de la commission interrogent M. Claude Guéant à propos d'une lettre que lui aurait adressée Mme Catherine Degoul le 14 décembre 2011, avec pour objet: "Aff. Catherine Degoul – TRIO Kazakh". Dans cette lettre, Mme Catherine Degoul confirme avoir obtenu un engagement ferme quant au paiement de ses frais et honoraires: "je suis parvenue, le 11 décembre dernier, à recueillir de mon client un engagement ferme et définitif sur le règlement de ses frais et honoraires." Elle précise que le succès en revient à M. Claude Guéant: "C'est grâce à votre intervention et à votre intervention seule que le client a plié. (...) Vous dire un immense merci est immensément insuffisant. C'est une reconnaissance sans limite que je vous dois." M. Claude Guéant ne se souvient plus de cette lettre lors de son audition devant la commission et déclare: "Quand Mme Catherine Degoul, selon vos indications, et je ne doute à aucun moment de la véracité de vos dires, me dit que c'est mon succès, c'est tout simplement qu'à un moment, au départ de cette affaire, dans les circonstances que je vous ai dites, le choix de Mme Catherine Degoul a été proposé à M. Patokh Chodiev. Et c'est son action, avec ses confrères ou ses consœurs, je ne sais pas, qui a permis de déboucher."[821] M. Claude Guéant déclare ensuite devant la commission: "Comme je l'ai déjà indiqué plus tôt en confirmation de la note manuscrite que j'ai rédigée le 18 août 2011, j'ai en effet fait part à mon collaborateur, qui connaissait M. Patokh Chodiev (ce qui n'était pas du tout mon cas), de l'attente de l'équipe d'avocats d'être rémunérée. Ceci dit, je n'ai jamais rien su des conditions de la rémunération et suis incapable de vous dire combien les avocats ont perçu. J'ai vu des chiffres dans la presse. Je ne sais pas si ceux-ci correspondent à la réalité ou s'ils sont

[819] *Ibidem*, p. 3.
[820] *Ibidem*, p. 4.
[821] *Ibidem,* p. 5.

het advocatenteam verwachtte te worden vergoed. Dit gezegd zijnde, ik ben nooit op de hoogte geweest van de nadere vergoedingsvoorwaarden en kan u dus onmogelijk zeggen hoeveel aan de advocaten is betaald. De bedragen die in de media circuleren, heb ik gezien. Ik weet niet of ze met de werkelijkheid sporen of dat ze verkeerd zijn. Ikzelf heb niets gedaan in verband met de vergoeding van de advocaten door de heer Patokh Chodiev."[822]. (vertaling)

833. Met betrekking tot zijn ontmoeting met mevrouw Catherine Degoul en de heer Armand De Decker van 2 februari 2012, heeft de heer Didier Reynders tijdens zijn hoorzitting verklaard dat het contact met mevrouw Catherine Degoul en de heer Armand De Decker uitsluitend betrekking had op het dossier-Bemba, en er niet werd gesproken over het dossier-Chodiev. "(vertaling) Zoals ik op 3 november 2016 aan de gerechtelijke speurders heb gepreciseerd, heb ik die advocate daadwerkelijk op 2 februari 2012 ontmoet. Het was een donderdag, de dag van de plenaire vergadering van zowel de Kamer als de Senaat. De heer Armand De Decker heeft mij gevraagd hem te gaan opzoeken. Ik heb hem opgezocht in zijn kantoor achteraan het halfrond, en beiden hebben mij een brief bezorgd die ik te uwer beschikking hou. De brief heeft betrekking op de eventuele voorwaardelijke invrijheidstelling van de heer Jean-Pierre Bemba, die bij het Internationaal Strafhof werd vastgehouden. Ik herinner eraan dat ik toentertijd al minister van Buitenlandse Zaken was sinds – denk ik – 6 december 2011. Die brief heb ik bezorgd aan mijn administratie, die mij heeft aangeraden hem naar de minister van Justitie door te sturen, wat ik ook heb gedaan."[823].

De heer Didier Reynders heeft de onderzoekscommissie een kopie bezorgd van de brief van meester Degoul, een kopie van de nota van zijn administratie – de FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking – van 6 maart 2012, alsook een kopie van de vervolgbrieven die op 12 maart 2012 werden verstuurd naar respectievelijk mevrouw Turtelboom, minister van Justitie, en meester Degoul.

Hij voegde er het volgende aan toe: "(...) Indien nodig bevestig ik voor de zoveelste keer dat het contact met de heer Armand De Decker en mevrouw Catherine Degoul uitsluitend verband hield met het dossier-Bemba, dat ik te uwer beschikking hou, en voorts dat ik geen enkel contact heb gehad met die persoon, noch met anderen in het kader van het dossier-Chodiev."[824]

[822] *Ibidem*, p. 11.
[823] Hoorzitting met de heer Didier Reynders, 14 juli 2017, CRIV 54 K055, p. 3.
[824] *Ibidem*, p. 14.

faux. Je ne suis jamais intervenu sur des questions de rémunération des avocats par M. Patokh Chodiev."[822].

833. Interrogé sur le fait qu'il aurait rencontré Mme Catherine Degoul et M. Armand de Decker, le 2 février 2012, M. Didier Reynders, lors de son audition, a confirmé ce contact qui a exclusivement concerné le dossier de M. Jean-Pierre Bemba et a ajouté que le dossier Chodiev n'a pas été évoqué. "Comme je l'ai précisé aux enquêteurs judiciaires le 3 novembre 2016, j'ai effectivement rencontré cette avocate le 2 février 2012. C'était un jeudi, jour de la séance plénière de la Chambre, comme du Sénat. M. Armand De Decker a demandé à me voir. J'ai été le voir dans son bureau à l'arrière de l'hémicycle et ils m'ont remis tous les deux une lettre, que je tiens à votre disposition, qui concerne la libération conditionnelle éventuelle de M. Jean-Pierre Bemba, qui était détenu auprès de la Cour pénale internationale. Je rappelle qu'à cette époque, j'étais ministre des Affaires étrangères déjà, depuis le 6 décembre 2011, je pense. Cette lettre, je l'ai transmise à mon administration qui m'a conseillé de la transmettre à la ministre de la Justice, ce que j'ai fait."[823].

M. Didier Reynders a remis à la commission d'enquête copie de la lettre remise par Me Degoul, copie de la note établie par son administration, le service public fédéral Affaires étrangères, Commerce extérieur et Coopération au Développement, en date du 6 mars 2012 ainsi que copie des courriers de suivi envoyés le 12 mars 2012, respectivement à Mme Turtelboom, ministre de la justice, et Me Degoul.

Il a ajouté: "(...) Je confirme, si c'est nécessaire, pour la sixième fois que le contact avec M. Armand De Decker et Mme Catherine Degoul a porté exclusivement sur le dossier Bemba que j'ai à votre disposition et que je n'ai eu aucun contact ni avec cette personne – ndr: Mme Catherine Degoul – ni avec d'autres dans le cadre du dossier Chodiev."[824]

[822] *Ibidem*, p. 11.
[823] Audition de M. Didier Reynders, 14 juillet 2017, CRIV 54 K055, p. 3.
[824] *Ibidem*, p. 14.

834. De onderzoekscommissie heeft de heer Didier Reynders ondervraagd omtrent een brief van 4 april 2012 die door mevrouw Catherine Degoul zou zijn verstuurd aan de heer Damien Loras. De commissie heeft de authenticiteit van deze brief, noch de feitelijke correctheid van de informatie opgenomen in deze brief, kunnen achterhalen. In die brief zou mevrouw Catherine Degoul schrijven dat ze enkel wil samenzitten met de heer Damien Loras indien dit betekent dat haar kosten en ereloon worden uitbetaald. In de brief zou verder vermeld staan dat die bijeenkomst "alleen kan doorgaan indien er ook een hoogwaardigheidsbekleder uit het Koninkrijk België aanwezig is" (vertaling). De heren De Decker, Guéant en Reynders zouden achteraan deze brief in kopie opgenomen staan. De heer Didier Reynders verklaart voor de onderzoekscommissie deze brief nooit ontvangen te hebben: "(vertaling) Van de brief waar u naar verwijst, heb ik kennisgenomen via de pers. Uit navraag op mijn departement blijkt dat er nooit een dergelijke brief is ontvangen. Overigens was ik enigszins verrast door de titel die de heer Armand De Decker in die brief werd gegeven. Ietwat eigenaardig, zoals u zult kunnen lezen. Wat de berichten in de pers betreft, heb ik ook de moeite gedaan De Standaard erop na te lezen, aangezien dit document kennelijk afkomstig is uit het Franse onderzoek. De Standaard schrijft: "Tijdens het Franse onderzoek heeft de adviseur van het Elysée aan de speurders zelf verklaard dat de brief wellicht nooit aan de heer Didier Reynders gericht is geweest." Nogmaals: ik heb hem nooit ontvangen."[825]

835. Tijdens de hoorzitting in de onderzoekscommissie verklaart de heer Patrick De Wolf dat de wet geenszins gewijzigd werd met het oog op de afhandeling van het dossier lastens de heer Patokh Chodiev en consoorten. De afgesloten minnelijke schikking bewijst daarentegen volgens de heer Patrick De Wolf het nut van deze rechtsfiguur. Spijts de overschrijding van de redelijk termijn, heeft de minnelijke schikking immers geleid tot een afstand van de vermogensvoordelen (geraamd op 18,45 miljoen euro), de betaling van de gemaakte gerechtskosten (251 756,72 euro) en de betaling van een geldsom gelijk aan de maximale geldboete vernoemd in artikel 505 Strafwetboek (voor een totaalsom van 3 492 500 euro). De heer Patrick De Wolf noemt dit (gelet op de omstandigheden van het dossier) een uitzonderlijk resultaat.

Tijdens de hoorzitting wijst de heer Patrick De Wolf er tevens op dat de verruimde minnelijke schikking volledig binnen het kader gebeurde van de (inmiddels gewijzigde) wet. Daarbij verwijst hij inzonderheid naar het feit dat uitdrukkelijk verwezen werd naar artikel 21*ter* van de

[825] Hoorzitting met de heer Didier Reynders, 14 juli 2017, CRIV 54 K055, p. 3.

834. La commission d'enquête a interrogé M. Didier Reynders au sujet d'un courrier du 4 avril 2012 que Mme Catherine Degoul aurait adressé à M. Damien Loras. La commission n'a pas pu établir l'authenticité de ce courrier ni l'exactitude des informations qui y sont reprises. Mme Catherine Degoul y écrirait qu'elle ne veut se réunir avec M. Damien Loras que si cela signifie que ses frais et ses honoraires lui seront payés. Il serait en outre précisé dans ce courrier que cette réunion "ne pourra pas se dérouler hors la présence d'une haute personnalité du Royaume de Belgique." MM. Armand De Decker, Guéant et Reynders figureraient en copie à la fin de ce courrier. M. Didier Reynders a déclaré devant la commission d'enquête ne jamais avoir reçu ce courrier. "Pour ce qui concerne la lettre que vous évoquez, j'en ai pris connaissance par la presse. J'ai demandé à mon département, elle n'est jamais arrivée à mon département. J'ai d'ailleurs été un peu surpris du titre donné à M. Armand De Decker dans cette lettre. C'est un peu particulier mais vous le lirez. Pour ce qui concerne la lecture de la presse, j'ai aussi pris la peine de lire *De Standaard*, parce qu'il paraît que ce document est issu de l'enquête française. On écrit dans *De Standaard* que: "Lors de l'enquête française, le conseiller de l'Élysée a déclaré lui-même aux enquêteurs que la lettre n'avait probablement jamais été adressée à M. Didier Reynders." Je le confirme: je ne l'ai jamais reçue."[825]

835. Lors de l'audition en commission d'enquëte, M. Patrick De Wolf déclare que la loi n'a aucunement été modifiée en vue du règlement des dossiers à charge de M. Patokh Chodiev et consorts. La transaction conclue prouve en revanche, selon M. Patrick De Wolf, l'utilité de cette figure juridique. En dépit du dépassement du délai raisonnable, la transaction a en effet donné lieu à une renonciation aux avantages patrimoniaux (estimés à 18,45 millions d'euros), au paiement des frais de justice faits (251 756,72 euros) et au paiement d'une somme égale à l'amende maximale visée à l'article 505 du Code pénal (soit un montant total de 3 492 500 euros). M. Patrick De Wolf qualifie cela (eu égard aux circonstances du dossier) de résultat exceptionnel.

Lors de l'audition, M. Patrick De Wolf souligne également que la transaction élargie s'est déroulée totalement dans le cadre de la loi (entre-temps modifiée). À cet égard, il renvoie en particulier au fait qu'il a été expressément renvoyé à l'article 21*ter* du titre préliminaire

[825] Audition de M. Didier Reynders, 14 juillet 2017, CRIV 54 K055, p. 3.

voorafgaande Titel van het Wetboek van Strafvordering, waarbij de heer Patrick De Wolf evenzeer benadrukt dat in casu de redelijke termijn reeds was overschreden.[826]

Ook de heer Marc de le Court is van mening dat de keuze om een minnelijke schikking af te sluiten in de gegeven omstandigheden de beste oplossing was:

"Die keuze leek mij het beste antwoord van het openbaar ministerie ingevolge de ernstige moeilijkheden waar het mee werd geconfronteerd: het verstrijken van de redelijke termijn en een haast onbestaande kans om uiteindelijk een correctionele veroordeling te verkrijgen. Gelet op het bedrag van de minnelijke schikking leek die ingreep me een sterk ontradend effect voor de inverdenkinggestelden te hebben en interessant te zijn voor de Schatkist."[827]. (vertaling)

Tijdens de hoorzitting heeft de heer Marc de le Court eveneens aangegeven dat hij de wettelijkheid van de afgesloten minnelijke schikking destijds eveneens heeft onderzocht. Hij stelt dienomtrent het volgende[828]:

"Ik herinner er trouwens aan dat ingevolge artikel 21*ter* van de Voorafgaande Titel van het Wetboek van strafvordering een lagere straf dan de wettelijke minimumstraf kan worden uitgesproken indien de duur van de strafvervolging de redelijke termijn overschrijdt. Wanneer een misdaad werd gecorrectionaliseerd krachtens de wet op de verzachtende omstandigheden belet niets het openbaar ministerie om met de uitdrukkelijk bij wet bepaalde verzachtende omstandigheid – in dit geval het verstrijken van de redelijke termijn – rekening te houden bij de afweging van de straf die voor de feitenrechter dient te worden gevorderd.

(…) Op basis van die overwegingen zijn de heer Patrick De Wolf en ikzelf tot een zelfde conclusie gekomen, die werd opgenomen in de schriftelijke vordering, die vervolgens werd voorgelegd aan de kamer van inbeschuldigingstelling; die conclusie was dat wij bij vervolging voor de feitenrechter nog slechts in het beste geval een geldboete met inbeslagneming zouden kunnen vorderen, gelet op de onmiskenbare overschrijding van de redelijke termijn en dit met toepassing van artikel 21*ter* van de Voorafgaande Titel van het Wetboek van strafvordering. (vertaling) In het licht van die vaststelling kwam het mij alsmede de heer Patrick De Wolf – die mij over dit dossier op de hoogte hield – voor dat de redelijke termijn was overschreden. Mij leek het dan ook dat de nieuwe wet kon worden toegepast in deze zaak, gelet op

[826] Hoorzitting met de heer Patrick De Wolf, 28 juni 2017, CRIV 54 K045.

[827] Hoorzitting met de heer Marc de le Court, 5 juli 2017, CRIV 54 K047, p. 3.

[828] *Ibidem, p. 5.*

du Code de procédure pénale, tout en précisant qu'en l'espèce, le délai raisonnable était déjà dépassé[826].

M. Marc de le Court estime, lui aussi, que le choix de conclure une transaction était la meilleure solution dans les circonstances données:

"Ce choix me paraissait être la meilleure réponse du ministère public suite aux sérieuses difficultés auxquelles il était confronté: l'écoulement du délai raisonnable et des chances quasiment nulles d'obtenir, en fin de compte, une condamnation en correctionnelle. De plus, eu égard au montant de la transaction, cette mesure me paraissait être très dissuasive pour les prévenus et intéressante pour les deniers publics."[827].

Lors de l'audition, M. Marc de le Court indique également qu'il avait aussi à l'époque examiné la légalité de la transaction conclue. À ce propos, il indique ce qui suit[828]:

"Je rappelle par ailleurs que l'article 21*ter* du titre préliminaire du Code de procédure pénale autorise l'abaissement de la peine au-dessous du minimum légal lorsque la durée des poursuites dépasse le délai raisonnable. Rien n'interdit au ministère public, lorsqu'un crime a été correctionnalisé en vertu de la loi sur les circonstances atténuantes, de tenir compte du caractère atténuant prévu expressément par la loi – en l'espèce l'écoulement d'un délai déraisonnable – pour apprécier la peine à requérir devant le juge du fond.

(…) Sur la base de ces considérations, M. Patrick De Wolf et moi-même avons abouti à la même conclusion qui fut reprise dans le réquisitoire écrit qui a été ensuite soumis à la chambre des mises en accusation, à savoir qu'en cas de poursuites devant le juge du fond, nous ne pouvions plus que requérir au mieux une amende avec confiscation eu égard au dépassement manifeste du délai raisonnable et ce, en application de l'article 21*ter* du Titre préliminaire du Code de procédure pénale. (…) Au regard de ces constatations, il m'est apparu, tout comme à M. Patrick De Wolf – qui m'entretenait de ce dossier –, que le délai raisonnable était dépassé. Il m'est donc apparu que l'on pouvait appliquer la loi nouvelle dans cette affaire, compte tenu de l'application de l'article 21*ter* précité. Je pense avoir marqué mon accord

[826] Audition de M. Patrick De Wolf, 28 juin 2017, CRIV 54 K045.

[827] Audition de M. Marc de le Court, 5 juillet 2017, CRIV 54 K047, p. 3.

[828] *Ibidem, p. 5.*

de toepassing van het voormelde artikel 21*ter*. Ik geloof dat ik op een datum die ik rond 6 mei en 11 mei situeer, ermee heb ingestemd dat de onderhandelingen op die basis werden voortgezet.”. (vertaling)

pour la poursuite des négociations sur cette base, à une date que je situe aux environs du 6 et du 11 mai.”.

II. — BEOORDELINGEN

1. Inleiding

836. Het onderzoek van luik II heeft het mogelijk gemaakt de totstandkoming van de wet tot uitbreiding van de regeling inzake minnelijke schikking in strafzaken te achterhalen. Het onderzoek van luik III van zijn kant heeft het mogelijk gemaakt te tonen hoe diezelfde wet in twee concrete gevallen kon worden toegepast voor de inwerkingtreding van de reparatiewet.

837. Gedurende zes maanden lopen de twee procedures grotendeels gelijktijdig.

2. Minnelijke schikking: Algemeen

838. De minnelijke schikking is een vorm van "onderhandelde rechtsbedeling". Die aanpak is alleen afdoend indien de bij het geding betrokken partijen met elkaar willen praten, hun standpunten willen uitwisselen en willen nagaan of een overlegde oplossing mogelijk is.

839. De vraag rijst of men zich in elk concreet geval moet afvragen wie dat idee heeft geopperd en wie het meest heeft bijgedragen aan de verwezenlijking ervan. In rechte ligt het antwoord voor de hand: het voorstel van minnelijke schikking gaat uit van het parket. In feite kan de werkelijkheid genuanceerder zijn. Bij een dergelijke procedure mogen de diverse betrokken actoren voorstellen formuleren en oplossingen aanreiken; zij mogen die oplossingen toetsen en nagaan of ze haalbaar zijn, de voor- en de nadelen ervan inschatten, nagaan welke kansen en hindernissen er in de loop van de onderhandelingen zouden kunnen opduiken, alsook gaandeweg de nadere praktische uitvoering ervan verduidelijken, ook op financieel vlak.[829]

840. Zowel het gerecht als de betrokken partijen mogen voorstellen bedenken, uitwerken en vervolgens in de praktijk brengen.

841. Het onderhandelingsproces biedt inzicht in alle demarches die de bij het geding betrokken partijen hebben

[829] Op 8 maart 2018 heeft de Kamer van volksvertegenwoordigers deze praktijk ook verankerd in artikel 216*bis* van het Wetboek van Strafvordering. Dit gebeurde op advies van de Hoge Raad voor Justitie – dat werd bijgetreden door verschillende van de sprekers op de hoorzittingen – om te verduidelijken dat het verzoek ook van één van de partijen kan uitgaan: zie het verslag van de Commissie voor de Justitie van de Kamer van volksvertegenwoordigers en het door de Plenaire Vergadering van de Kamer van volksvertegenwoordigers aangenomen artikel 8 van de wet houdende wijzigingen van diverse bepalingen van het strafrecht, de strafvordering en het gerechtelijk recht, DOC 54 2753/5 en 10.

II. — APPRÉCATIONS

1. Introduction

836. L'examen du volet II a permis de retracer l'élaboration de la loi élargissant le régime de la transaction pénale. Celui du volet III a permis, de son côté, de montrer comment cette même loi avait pu être appliquée dans deux cas d'espèce avant l'entrée en vigueur de la loi réparatrice.

837. Durant six mois, les deux procédures sont largement concomitantes.

2. Transaction: Généralités

838. Selon l'expression consacrée, la transaction introduit à une forme de justice négociée. La démarche ne sera concluante que si les parties à la cause acceptent de se parler, de se mettre autour d'une table, d'échanger leurs points de vue, de vérifier si une solution concertée est de l'ordre du possible.

839. Faut-il se demander, dans chaque cas concret, d'où est venue l'idée et qui a contribué, pour l'essentiel, à la concrétiser? En droit, la réponse est simple: la proposition de transaction pénale vient du parquet. En fait, les réalités peuvent être plus nuancées. À l'occasion d'une telle procédure, les divers acteurs en présence peuvent émettre des suggestions, entrevoir des pistes de solution, les tester, vérifier leur praticabilité, mesurer leurs avantages et leurs inconvénients, identifier les opportunités ou les obstacles qui pourraient se présenter en cours de négociation, en préciser aussi progressivement les modalités pratiques, y compris sur le plan financier.[829]

840. Du côté de la justice comme des parties concernées, des propositions peuvent s'ébaucher, se dessiner puis se concrétiser.

841. Cet éclairage négociationnel permet de comprendre un ensemble de démarches qui ont été

[829] Le 8 mars 2018, la Chambre des représentants a explicitement ancré cette pratique dans l'article 216*bis* du Code d'instruction criminelle. Elle l'a fait sur l'avis du Conseil supérieur de la Justice – auquel se sont ralliés différents orateurs lors des auditions –, afin de préciser que la demande peut également émaner d'une des parties: voir le rapport de la commission de la Justice de la Chambre des représentants et l'article 8 de la loi modifiant diverses dispositions du droit pénal, de la procédure pénale et du droit judiciaire, adopté par l'assemblée plénière de la Chambre des représentants, DOC 54 2753/5 et 10.

ondernomen. Aan de hand van de bezorgde stukken is de onderzoekscommissie erin geslaagd meer inzicht te krijgen in de omstandigheden waarin een dergelijke beslissing tot stand komt.

842. De advocaten van de betrokken partijen spelen een belangrijke rol in de procedure van onderhandelde rechtspleging. Zij kunnen aan de oorsprong liggen van een reflectie over het nut van een minnelijke schikking in strafzaken. Zij kunnen er de ontwikkeling van bevorderen, ook met procedurele handelingen. Zij kunnen een pakket praktische bepalingen suggereren waarmee aan het oorspronkelijke idee gestalte kan worden gegeven.

843. In het door de onderzoekscommissie onderzochte dossier betreffende de heer Patokh Chodiev en consoorten, gaat om het eerste geval van een verruimde minnelijke schikking in strafzaken en van een onderhandeling tussen de openbare aanklager en rechtzoekenden.

844. De verruimde minnelijke schikkingen worden niet overal op dezelfde manier geregistreerd door de parketten. De richtlijn die daarover bestaat, wordt niet correct toegepast.

3. **Taken van het gerecht**

845. Algemeen genomen worden de door de onderzoekscommissie behandelde gerechtelijke dossiers, zoals al te veel andere dossiers inzake financiële criminaliteit, gekenmerkt door een heel lange behandelingstermijn, een groot verloop van magistraten, veel bij wet voorziene procedurehandelingen (al dan niet uitgelokt door de advocaten van de beklaagden), weinig specialisatie bij sommige magistraten en, tot slot, een overschrijding van de redelijke termijn. Dergelijke dossiers hebben bovendien vaak een internationale dimensie.

In de door de onderzoekscommissie bestudeerde dossiers, is het gebruik van de minnelijke schikking in strafzaken in dat opzicht veeleer een noodoplossing gebleken (dat door het openbaar ministerie wordt gerechtvaardigd als een “noodmaatregel” om te voorkomen dat de zaak verjaart of dat de redelijke termijn wordt overschreden), dan als een instrument dat is ingebed in een coherent en doordacht vervolgingsbeleid.

846. Met betrekking tot de twee verruimde minnelijke schikkingen die werden getroffen tussen 14 april en 20 augustus 2011 betreurt de onderzoekscommissie het dat de rechtsbedeling, ondermeer bij gebrek aan toereikende personele en materiële middelen, niet kon geschieden binnen een kortere termijn dan die welke voor de behandeling van die beide strafdossiers nodig

entreprises par les parties à la cause. La commission d’enquête a pu entrer, pièces à l’appui, plus avant dans la compréhension des conditions d’élaboration d’une telle décision.

842. Les avocats des parties concernées jouent un rôle important dans la procédure de justice négociée. Ils peuvent être à l’origine d’une réflexion sur l’utilité d’une transaction pénale. Ils peuvent en favoriser, y compris par des actes de procédure, le développement. Ils peuvent suggérer un ensemble de dispositions pratiques qui permettent de concrétiser l’idée initiale.

843. Dans le cas du dossier “Chodiev et consorts” examiné par la commission d’enquête, il s’agissait du premier cas d’application de la transaction pénale élargie et de négociation entre des justiciables et le ministère public.

844. Les transactions pénales élargies ne sont pas enregistrées de la même manière partout par les parquets. La directive existante sur le sujet n’est pas appliquée correctement.

3. **Missions de la justice**

845. D’une façon générale, les dossiers judiciaires étudiés par la commission d’enquête se caractérisent, comme beaucoup trop d’autres en matière de criminalité financière, par une très longue durée de traitement, par un nombre important de changement de magistrats, par un grand nombre d’actes de procédure prévus par la loi (qu’ils aient été suscités ou non par les avocats des prévenus) par un manque de spécialisation de certains magistrats et *in fine* par un dépassement du délai raisonnable. En plus, ces dossiers ont souvent une dimension internationale.

Dans le cadre des dossiers étudiés par la commission d’enquête, le recours à la transaction pénale apparaît à cet égard plus comme un pis-aller (justifié par le ministère public comme une “mesure d’urgence” afin d’éviter la prescription ou le dépassement du délai raisonnable), que comme un instrument qui s’intègre dans le cadre d’une politique de poursuites cohérente et réfléchie.

846. En ce qui concerne les deux transactions élargies conclues entre le 14 avril et le 20 août 2011, la commission d’enquête regrette que la justice, notamment faute de moyens humains et matériels, ne puisse être rendue dans un délai plus court que celui constaté pour le traitement de ces deux dossiers répressifs. En effet, la transaction pénale élargie conclue concernant le

was. De verruimde minnelijke schikking in strafzaken inzake het dossier-Société Générale- cvba Belgimont heeft immers betrekking op feiten die dateren van 1998. Het strafdossier inzake de heren Patokh Chodiev, Alexandre Machkevitch, Alijan Ibragimov en consoorten, waarin de verruimde minnelijke schikking werd getroffen, werd aangelegd in 1996. Doordat de behandeling van dat dossier een vijftiental jaren heeft aangesleept, heeft de raadkamer in haar beschikking van 18 februari 2011 trouwens de vaststelling geformuleerd dat de redelijke termijn als bedoeld in artikel 6.1 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, overschreden was, zelfs rekening houdend met de complexiteit van de zaak.

847. De onderzoekscommissie brengt in herinnering dat het, omwille van het vertrouwen van de burger in het gerecht, belangrijk is dat Justitie bij machte is binnen redelijke termijnen over te gaan tot uitspraken, de verruimde minnelijke schikkingen in strafzaken inbegrepen, ook in complexe dossiers aangaande financiële criminaliteit en grote fiscale fraude.

4. **Redelijke termijn (artikel 21*ter* van de Voorafgaande Titel van het Wetboek van Strafvordering[830])**

848. De rechtsbedeling dient te geschieden in tijdsomstandigheden die de onafhankelijkheid van het gerecht, de rechten van verdediging van de betrokken partijen en het algemeen belang van de samenleving en haar leden in acht nemen. Uit de onderzochte zaak blijkt dat sommige procedures jammerlijk lang hebben aangesleept, zodat het risico bestond dat een geheel van uitspraken niet zou kunnen worden gedaan binnen een redelijke termijn zoals bedoeld in artikel 6 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden.

849. De overschrijding van de redelijke termijn – of zelfs maar het risico erop – kan de gerechtelijke autoriteiten ertoe aanzetten om buiten hun traditionele werking te treden.

850. In één van de twee door de onderzoekscommissie onderzochte dossiers (zie *infra*) zal uiteindelijk het aspect van de redelijke termijn het sluiten en het

[830] Art. 21*ter* van de Voorafgaande Titel van het Wetboek van Strafvordering*:* Indien de duur van de strafvervolging de redelijke termijn overschrijdt, kan de rechter de veroordeling bij eenvoudige schuldigverklaring uitspreken of een straf uitspreken die lager kan zijn dan de wettelijke minimumstraf.
Wanneer de veroordeling bij eenvoudige schuldigverklaring wordt uitgesproken, wordt de verdachte veroordeeld in de kosten en, zo daartoe aanleiding bestaat, tot teruggave. De bijzondere verbeurdverklaring wordt uitgesproken.

dossier Société Générale-Belgimont scrl concerne des faits qui remontent à 1998. Dans le cas de la transaction élargie conclue au sujet du dossier relatif à MM. Patokh Chodiev, Alexandre Machkevitch et Alijan Ibragimov et consorts, le dossier répressif a été ouvert en 1996. Ce délai de traitement d'une quinzaine d'années a d'ailleurs amené la Chambre de conseil à constater, dans son ordonnance du 18 février 2011, que, nonobstant la complexité de l'affaire, le délai raisonnable visé par l'article 6.1 de la Convention de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales, était dépassé.

847. La Commission rappelle l'importance, dans une optique de confiance du citoyen dans la Justice, de la capacité de celle-ci à aboutir dans des délais raisonnables à des décisions judiciaires, y compris les transactions pénales élargies, y compris dans des dossiers complexes de criminalité financière et de grande fraude fiscale.

4. **Délai raisonnable (article 21*ter* du Titre préliminaire du Code de procédure pénale[830])**

848. La justice doit être rendue dans des conditions de temps qui respectent l'indépendance de la justice, les droits de la défense de parties intéressées et l'intérêt général et de la société et de ses membres. Le dossier examiné laisse apparaître que certaines procédures se sont développées dans des conditions chronologiques déplorables, à tel point qu'un ensemble de décisions s'exposaient à ne pouvoir être rendues dans un délai raisonnable, au sens de l'article 6 de la Convention de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales.

849. Le dépassement du délai raisonnable, et même le risque d'un tel dépassement, peuvent conduire les autorités judiciaires à agir en dehors de leurs cadres traditionnels.

850. Dans un des deux dossiers examinés par la commission d'enquête (voir *infra*), l'invocation du délai raisonnable justifiera *in fine* sur le plan juridique la

[830] Art. 21*ter* du Titre préliminaire du Code de procédure pénale: Si la durée des poursuites pénales dépasse le délai raisonnable, le juge peut prononcer la condamnation par simple déclaration de culpabilité ou prononcer une peine inférieure à la peine minimale prévue par la loi.
Si le juge prononce la condamnation par simple déclaration de culpabilité, l'inculpé est condamné aux frais et, s'il y a lieu, aux restitutions. La confiscation spéciale est prononcée.

goedkeuren van de verruimde minnelijke schikking juridisch schragen.

851. Artikel 21 *ter* V.T. Sv. laat de rechter toe om een straf uit te spreken onder de minimumstraf dan wel zich zelfs te beperken tot een eenvoudige schuldigverklaring. Dit impliceert dat, als het openbaar ministerie van oordeel is dat de redelijke termijn is overschreden, het in overeenstemming met art. 21*ter* V.T. Sv. kan vorderen dat een straf onder de minimumstraf zou worden opgelegd dan wel dat de rechter zich zou beperken tot een eenvoudige schuldigverklaring.

852. De rechtsleer weerlegt de wettelijkheid van dergelijke praktijken in de huidige context niet, ook al worden soms vraagtekens geplaatst bij de gepastheid ervan. De onderzoekscommissie meent echter dat artikel 21*ter* van de Voorafgaande Titel van het Wetboek van Strafvordering niet moet worden aangepast.

5. **College van procureurs-generaal – minister van Justitie**

853. De onderzoekscommissie is van oordeel dat het niet toekwam aan de minister van Justitie, noch aan het College van procureurs-generaal om te wachten met de toepassing van de in werking getreden wet betreffende de verruimde minnelijke schikking, ondanks het feit dat verscheidene leden van de commissie voor de Justitie van de Senaat hierop hadden aangedrongen.

6. **Optreden van het openbaar ministerie**

854. De onderzoekscommissie is van oordeel dat zowel bij de minnelijke schikking in het dossier "Société Générale- cvba Belgimont" als in dat van de heren Chodiev en consoorten, het openbaar ministerie de van kracht zijnde wettelijke bepalingen correct heeft toegepast. Deze schikkingen zijn dus op een rechtsgeldige manier afgesloten.

7. **Het gerechtelijk dossier "Société générale en cvba Belgimont"**

855. Er moet worden vastgesteld, voor wat het dossier "Société Générale – cvba Belgimont" betreft, dat het onmogelijk was om een minnelijke schikking te sluiten waaronder ook de tenlastelegging valsheid in geschriften en het gebruik van valse stukken was begrepen. Deze misdrijven zijn misdaden die in de praktijk altijd worden gecorrectionaliseerd waardoor het wanbedrijven worden. De vereenzelviging van de

conclusion et l'approbation de la transaction pénale élargie.

851. L'article 21*ter* du Titre préliminaire du Code de procédure pénale autorise le juge à prononcer une peine inférieure à la peine minimale ou à se limiter à une simple déclaration de culpabilité, ce qui implique que conformément à l'article 21*ter* du Titre préliminaire du Code de procédure pénale, le ministère public, s'il estime que le délai raisonnable est dépassé, peut exiger qu'une peine inférieure à la peine minimale soit prononcée ou bien que le juge se limite à une simple déclaration de culpabilité.

852. La doctrine ne conteste pas la légalité de ces pratiques dans le cadre actuel, même si elle s'interroge parfois sur leur opportunité. La commission d'enquête estime cependant que l'article 21*ter* du titre préliminaire du Code de procédure pénale ne doit pas être adapté.

5. **Collège des procureurs généraux – ministre de la Justice**

853. La commission d'enquête estime qu'il n'appartenait pas au ministre de la Justice ni au Collège des procureurs généraux d'attendre avant d'appliquer la loi déjà entrée en vigueur sur la transaction pénale élargie, même si plusieurs membres de la commission de la Justice du Sénat avaient insisté sur ce point.

6. **Intervention du ministère public**

854. La commission estime que tant dans le cadre de la transaction conclue dans le dossier Société Générale-Belgimont Scrl que dans celle conclue dans le dossier de MM. Chodiev et consorts, les dispositions légales en vigueur ont été correctement appliquées par le ministère public. Ces transactions ont donc été conclues valablement.

7. **Le dossier judiciaire "Société Générale et Belgimont Scrl"**

855. Force est de constater qu'en ce qui concerne le dossier Société Générale – Belgimont Scrl, il était impossible de conclure une transaction pénale incluant également la prévention de faux en écriture et d'usage de faux. Ces infractions sont toujours correctionnalisées en pratique, de sorte qu'elles deviennent des délits. L'assimilation de la plupart des préventions à la prévention l a eu pour conséquence qu'il n'était pas impossible

meeste tenlastelegging onder tenlastelegging I maakte dat het openbaar ministerie uit het vaarwater bleef van de onmogelijkheid om een minnelijke schikking af te sluiten voor een gemeenrechtelijke valsheid in geschriften. Deze pretoriaanse praktijk van het vereenzelvigen van meerdere tenlasteleggingen onder één of enkele tenlasteleggingen is een niet ongewoon gegeven bij het Antwerpse parket. Uit de stukken valt niet op te maken of de belemmering inzake valsheid in geschriften een onderliggende drijfveer is geweest.

8. **Het gerechtelijk dossier "Chodiev en consoorten"**

856. De zaak "Chodiev en consoorten" sleepte al jaren aan en de raadkamer stelde vast dat de redelijke termijn overschreden was. Het zal uiteindelijk het aspect van de redelijke termijn zijn waarop het openbaar ministerie zich baseert om de verruimde minnelijke schikking in strafzaken te sluiten en goed te keuren.

857. Uit het hele dossier blijkt dat een aantal initiatieven, contacten en beslissingen van het parket, op zijn verschillende niveaus, waren ingegeven door een fundamentele bekommernis. Het was belangrijk om het onderzoek van een dossier dat al jarenlang werd behandeld, definitief af te sluiten en tegelijk de Schatkist niet-onbelangrijke ontvangsten te verschaffen.

Twee denksporen konden ten uitvoer worden gelegd. Ze hebben zich achtereenvolgens en soms gelijktijdig ontwikkeld. Het eerste denkspoor kwam er voor het parket en het parket-generaal op neer dat werd overwogen om de uitspraak van een strafrechtelijke veroordeling op te schorten, en dat zulks gepaard zou gaan met een aanmerkelijke verbeurdverklaring van goederen. Het tweede denkspoor bestond er voor het parket-generaal in om (op een ogenblik waarop werd overwogen de bestaande juridische regeling uit te breiden) een minnelijke schikking in strafzaken te organiseren, óók wat de financiële aspecten ervan betrof. Uiteindelijk heeft het parket-generaal artikel 21*ter* van de Voorafgaande Titel van het Wetboek van strafvordering toegepast, dat het, om met de overschrijding van de redelijke termijn rekening te kunnen houden, mogelijk maakt "een straf (…) [uit te spreken] die lager kan zijn dan de wettelijke minimumstraf". Dankzij die aanpak kon een minnelijke schikking in strafzaken worden getroffen zonder de redactie van een reparatiewet af te wachten.

au ministère public de conclure une transaction pénale pour un faux en écritures de droit commun. Cette pratique prétorienne consistant à assimiler plusieurs préventions pour n'en retenir qu'une ou quelques-unes n'est pas inhabituelle au parquet d'Anvers. On ne peut pas établir, sur la base des pièces, si l'entrave concernant le faux en écritures a constitué une motivation sous-jacente.

8. **Le dossier judiciaire "Chodiev et consorts"**

856. L'affaire "Chodiev et consorts" s'enlisant depuis des années et la chambre du conseil ayant fait le constat que le délai raisonnable était dépassé, c'est finalement la question du délai raisonnable sur lequel le ministère public se base pour conclure et adopter la transaction pénale élargie.

857. Il résulte de l'ensemble du dossier qu'un certain nombre d'initiatives, de contacts et de décisions du parquet, à ses différents niveaux, ont été motivés par un souci fondamentale. Il importait de clore définitivement l'examen d'un dossier qui était à l'examen depuis de longues années tout en apportant au trésor public des moyens financiers importants.

Deux pistes de réflexion ont été dégagées. Elles se sont développées de manière successive et parfois de manière concomitante. La première piste revenait, pour le parquet et le parquet général, à envisager une suspension du prononcé d'une condamnation pénale, accompagnée d'une confiscation importante de biens. La deuxième piste consistait, pour le parquet général, à organiser (à un moment où il était envisagé d'élargir le régime juridique existant) une transaction pénale, y compris dans ses aspects financiers. Finalement, le parquet général a appliqué l'article 21*ter* du titre préliminaire du Code de procédure pénale qui permet, pour tenir compte du dépassement d'un délai raisonnable, de "prononcer une peine inférieure à la peine minimale prévue par la loi". Cette démarche a permis de conclure une transaction pénale, sans attendre la rédaction d'une loi de réparation.

858. In het kader van het dossier van de heer Chodiev c.s. heeft het parket, gelet op verschillende elementen, onder meer de overschrijding van de redelijke termijn en de mogelijke verjaring, het opportuun geacht gebruik te maken van de minnelijke schikking in strafzaken. De onderzoekscommissie vindt dat het openbaar ministerie aldus een opportuniteitskeuze heeft gemaakt die tot zijn beoordelingsbevoegdheid behoorde.

859. De onderzoekscommissie heeft niet met zekerheid kunnen vaststellen wie als eerste heeft voorgesteld de piste van opschorting in raadkamer te verlaten en te opteren voor een verruimde minnelijke schikking.

860. De onderzoekscommissie heeft vastgesteld dat in de zaak van de heer Patokh Chodiev en consoorten een advocaat een ontwerp van PV en een ontwerp van vordering voor het sluiten van de minnelijke schikking aan de bevoegde parketmagistraat heeft bezorgd. De onderzoekscommissie vindt, net als de betrokken parketmagistraat, dat dit uitzonderlijk is en oordeelt dat het niet toekomt aan een advocaat om dit op te stellen.

9. **Inmenging uit het buitenland**

861. De onderzoekscommissie oordeelt dat het onaanvaardbaar is dat buitenlandse autoriteiten zich inlaten met een lopend Belgisch gerechtelijk onderzoek, op welke manier dan ook.

10. **Opmerkelijke interventies**

862. De onderzoekscommissie heeft vastgesteld dat, de heer Armand De Decker, op zijn verzoek een onderhoud heeft gehad met de minister van Justitie, de heer Stefaan De Clerck, op 20 februari 2011 en met de kabinetschef en de adjunct-kabinetschef van het kabinet Justitie op 22 februari 2011.

863. De onderzoekscommissie acht het deontologisch onaanvaardbaar dat de toenmalige ondervoorzitter van de Senaat, de heer Armand De Decker, zich heeft veroorloofd de toenmalige minister van Justitie De Clerck te verzoeken op te treden in een lopend gerechtelijk dossier. Indien er op dit verzoek was ingegaan, dan had de minister van Justitie het beginsel van de scheiding der machten geschonden.

864. De onderzoekscommissie acht het deontologisch onaanvaardbaar dat de toenmalige ondervoorzitter van de Senaat, de heer Armand De Decker, zich bij zijn zoektocht naar zijn gsm-toestel heeft veroorloofd de

858. Dans le cadre du dossier de MM. Chodiev et consorts, le parquet, au regard de différents éléments dont celui du dépassement du délai raisonnable et du risque de prescription, a estimé qu'il était opportun de recourir à la transaction pénale. La commission d'enquête estime que le ministère public a ainsi réalisé un choix d'opportunité qui relevait de son pouvoir d'appréciation.

859. La commission d'enquête n'a pas pu établir avec certitude qui a suggéré en premier de renoncer à la piste de la suspension en chambre du conseil et d'opter plutôt pour une transaction élargie.

860. La commission d'enquête a constaté que dans l'affaire de M. Patokh Chodiev et consorts, un avocat a fourni au magistrat du parquet compétent un projet de PV et un projet de demande de conclusion de la transaction. À l'instar du magistrat du parquet en question, la commission d'enquête juge cet acte inhabituel et estime qu'il n'appartient pas à un avocat de rédiger ces documents.

9. **Les interventions de l'étranger**

861. La commission d'enquête estime qu'il est inacceptable que des autorités étrangères s'immiscent, de quelque manière que ce soit, dans une instruction judiciaire en cours en Belgique.

10. **Interventions notables**

862. La commission d'enquête parlementaire constate que M. Armand De Decker, s'est entretenu, à sa demande, avec M. Stefaan De Clerck, ministre de la Justice, le 20 février 2011, et avec le chef de cabinet et la chef de cabinet adjointe du cabinet de la Justice le 22 février 2011.

863. La commission d'enquête estime qu'il n'est pas déontologiquement acceptable que le Vice-Président du Sénat de l'époque, M. Armand De Decker, se soit permis de solliciter une intervention du ministre de la justice de l'époque, M. De Clerck, afin que ce dernier intervienne dans un dossier judiciaire en cours. Si une telle demande avait été acceptée, le ministre de la Justice aurait enfreint le principe de séparation des pouvoirs.

864. La commission estime qu'il n'est pas déontologiquement acceptable que le vice-président du Sénat de l'époque, M. Armand De Decker, se soit permis, pour retrouver son téléphone portable, de solliciter

voormalige administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat, de heer Alain Winants, te benaderen met het verzoek het bevel te geven een bijzondere inlichtingenmethode te gebruiken. De onderzoekscommissie vindt het opmerkelijk dat de heer Alain Winants ingegaan is op het verzoek van de heer Armand De Decker.

865. De onderzoekscommissie acht het deontologisch onaanvaardbaar dat de toenmalige ondervoorzitter van de Senaat, de heer Armand De Decker, naar Parijs is gegaan voor een ontmoeting met een van de adjuncten van de nationaal coördinator van de Franse inlichtingendiensten, en zich daar ten onrechte heeft uitgegeven als "voorzitter van de Belgische parlementaire delegatie voor de inlichtingendiensten".

11. **Verbindingsmagistraat – Gedetacheerde magistraat**

866. Er bestaan twee mogelijkheden om magistraten te betrekken bij het beleidsvoorbereidend werk van de regering: de verbindingsmagistraat en de gedetacheerde magistraat. Hun status en functie verschillen fors.

867. De verbindingsmagistraat behoudt al zijn bevoegdheden en taken bij het parket-generaal. Hij wordt aangewezen door het College van procureurs-generaal en moet de minister of de staatssecretaris bepaalde aspecten van het justitieel beleid verduidelijken. Omgekeerd fungeert die magistraat als tussenschakel bij de magistratuur om aan de desiderata van de regeringskringen weerklank te geven, zonder enige inmenging van die kringen in de werking van de gerechtelijke overheden.

De gezamenlijke uitoefening van verantwoordelijkheden binnen twee afzonderlijke machten kan op zijn minst de indruk wekken dat de verbindingsmagistraat als één van de eersten op de hoogte is van de evolutie van wetgevende normen die hij, in zijn andere functie, als één van de eersten effectief in de toekomst zou kunnen gaan toepassen. Er is geen kwaadwilligheid mee gemoeid als men ervoor zorgt op de hoogte te blijven van het recht dat wordt uitgewerkt, dat men meewerkt aan de totstandkoming van het wetgevingsproces, en al evenmin dat men dat recht toepast zodra de wet in werking is getreden. Dat is nog minder het geval als men dat recht interpreteert in een betekenis die een daadwerkelijke tenuitvoerlegging ervan mogelijk maakt. De combinatie van de taken kan echter de indruk wekken dat tussen die functies onvoldoende onderscheid wordt gemaakt.

une intervention de l'ancien Administrateur général de la Sureté de l'État, M. Alain Winants, afin que celui-ci ordonne une méthode spéciale de renseignement. La commission d'enquête estime curieux que M. Alain Winants ait donné suite à la demande de M. Armand De Decker.

865. La commission estime qu'il n'est pas déontologiquement acceptable que le vice-président du Sénat de l'époque, M. Armand De Decker, se soit rendu à Paris pour rencontrer l'un des adjoints du coordinateur national du renseignement français, s'y soit présenté indument comme le "président de la délégation parlementaire belge au renseignement".

11. **Magistrat de liaison – Magistrat détaché**

866. Il existe deux possibilités d'associer des magistrats aux travaux du gouvernement: le magistrat de liaison et le magistrat détaché. Leurs statuts et leurs fonctions sont éminemment différents.

867. Le magistrat de liaison conserve l'intégralité de ses attributions et de ses tâches au parquet général. Désigné par le collège des procureurs généraux, il a pour mission d'éclairer le ministre ou le secrétaire d'État sur certains aspects de la politique judiciaire. A l'inverse, il est son intermédiaire auprès de la magistrature pour faire écho aux desideratas des milieux gouvernementaux, sans immixtion de ceux-ci dans le fonctionnement des autorités de justice.

L'exercice conjoint de responsabilités dans deux pouvoirs distincts peut à tout le moins donner à penser que le magistrat de liaison est l'un des premiers informés de l'évolution des normes législatives dont il pourrait, dans son autre métier, être l'un des premiers à procurer application effective à l'avenir. Il n'y a point malice à se tenir au courant du droit qui s'élabore, voire de contribuer au développement du processus législatif. Ni à l'appliquer dès l'instant où la loi est entrée en vigueur. Encore moins à l'interpréter dans un sens qui en permet une mise en œuvre effective. La conjonction des tâches peut, cependant, donner à penser que les fonctions ne sont pas différenciées à souhait.

868. De naar een kabinet gedetacheerde magistraat wordt voor enige tijd aan zijn jurisdictietaken onttrokken en wordt betrokken bij de beleidsreflectie die bij de regeringsinstanties wordt voortgezet over de toestand van het gerecht en over de hervormingen waarvan datzelfde gerecht kennis dient te nemen. Het lijkt voor discussie vatbaar eenzelfde persoon te verzoeken om tijdens eenzelfde tijdspanne functies uit te oefenen die onder andere verantwoordelijkhedenpakketten vallen.

869. De onderzoekscommissie verwijst in dit verband naar aanbeveling 1.6 van de parlementaire onderzoekscommissie "Fortis": "De detachering van parketmagistraten naar de kabinetten kan problematisch zijn, met name doordat informele contactkanalen kunnen ontstaan. Toch kan hun aanwezigheid ontegensprekelijk zorgen voor de inbreng van expertise. Daarom wil de commissie niet zo ver gaan dat iedere detachering uitgesloten wordt, maar stelt ze wel voor ze te beperken tot de kabinetten waar ze kennelijk onontbeerlijk zijn voor het beleidsmatige optreden van de betrokken minister. Bovendien stelt de commissie de opstelling voor van een bijzondere deontologische code die op die magistraten van toepassing is."(DOC nr. 52 1711/7, p. 71)

III. — **AANBEVELINGEN**

1. **Minnelijke schikking: algemeen**

870. Aangezien de minnelijke schikking krachtens de wet een manier is om geschillen via onderhandelingen te beslechten, is het wenselijk dat alle actoren – met name de magistraten en de advocaten – die mogelijkerwijs bij die minnelijke-schikkingswerkzaamheden worden betrokken, met onderwijs- en opleidingsmodules de kans krijgen om vertrouwd te raken met de specifieke methodes aangaande die alternatieven om gerechtelijke geschillen te beslechten.

Tevens zullen de wetgever en de orde-instanties zich moeten afvragen of het wenselijk is te voorzien in bijzondere deontologische regels voor wie dergelijke minnelijke schikkingen moet treffen.

871. De onderzoekscommissie beveelt aan dat de de nodige menselijke en materiële middelen worden vrijgemaakt voor de strijd tegen de financiële criminaliteit, alsook dat ter zake gespecialiseerde magistraten zouden worden aangesteld en opgeleid.

868. Un magistrat détaché auprès d'un cabinet ministériel est dessaisis, pour un temps, de ses tâches juridictionnelles et est associé à la réflexion politique qui se poursuit dans les instances gouvernementales sur l'état de la justice et sur les réformes qu'elle est appelée à connaître. Il paraît plus discutable d'inviter une même personne à exercer des fonctions qui relèvent d'ordres de responsabilités différentes au cours d'un même espace de temps.

869. À cet égard, la commission d'enquête renvoie à la recommandation 1.6 de la commission d'enquête parlementaire "Fortis": "Le détachement de magistrats du parquet dans les cabinets peut être problématique, notamment par la création de canaux de contacts informels. Toutefois, leur présence peut constituer un apport d'expertise incontestable. Dès lors, la commission ne souhaite pas exclure les détachements, mais propose de les limiter aux cabinets où ils s'avèrent indispensables à l'action politique du ministre concerné. En outre, la commission propose l'établissement d'un code particulier de déontologie applicable à ces magistrats." (DOC n° 52 1711/7, p. 71

III. — **RECOMMANDATIONS**

1. **Transaction pénale: généralités**

870. Dans la mesure où la loi fait de la transaction un mode de règlement négocié des litiges, il convient que l'ensemble des acteurs – notamment les magistrats et les avocats – qui peuvent être associés à ce travail transactionnel puissent trouver dans des modules d'enseignement et de formation l'opportunité de se familiariser aux méthodes spécifiques aux "modes alternatifs de règlement des conflits en justice".

Le législateur et les autorités ordinales devront également s'interroger sur l'opportunité d'établir des règles particulières de déontologie à l'intention de ceux qui sont amenés à pratiquer de telles transactions.

871. La commission d'enquête recommande d'affecter les moyens humains et matériels nécessaires à la lutte contre la criminalité financière et la désignation et la formation de magistrats spécialisés dans ces matières.

2. **Verbindingsmagistraat – Gedetacheerde magistraat**

872. De wetgever moet nauwkeuriger omschrijven hoe de aanwijzing verloopt van verbindingsmagistraat, wiens functie erop neerkomt bruggen te bouwen tussen de taken van de regering en die van de gerechtelijke overheden. Voorts moeten diens activiteiten en optreden worden bepaald, met name gelet op de dossiers die hij moet behandelen binnen het parket waartoe hij behoort.

873. Aangaande de detachering van magistraten naar een beleidscel, verzoekt de onderzoekscommissie om de onverwijlde toepassing van aanbeveling nr. 1.6 van de parlementaire onderzoekscommissie "Fortis", meer bepaald de redactie van een specifieke deontologische code voor die magistraten.

3. **Parlementaire controle**

874. Er moet een duidelijke, uniforme registratie komen van de verruimde minnelijke schikkingen, zodat de registraties door iedereen op dezelfde manier gebeuren.

Het gaat daarbij zowel om de schadeloosstelling (de gepleegde fraude) als het transactiebedrag (de boete), zodat die zaken met elkaar kunnen worden vergeleken.

De onderzoekscommissie beveelt aan dat bij wet wordt vastgelegd dat de parketten en de parketten-generaal op uniforme wijze de door hen per jaar gesloten minnelijke schikkingen in strafzaken registreren en dat hierover, via de minister van Justitie, jaarlijks verslag wordt uitgebracht aan de Kamer van volksvertegenwoordigers.

2. **Magistrat de liaison – Magistrat détaché**

872. Il y a lieu pour le législateur de définir avec plus de précision les modes de désignation du magistrat de liaison dont la fonction revient à jeter des ponts entre les tâches du gouvernement et celles des autorités de justice. Il convient aussi d'en déterminer les activités et les modes d'intervention, eu égard notamment aux dossiers qu'il est conduit à traiter au sein du parquet dont il relève.

873. Concernant le détachement de magistrats au sein d'une cellule stratégique, la commission d'enquête demande l'application sans délai de la recommandation 1.6 de la commission d'enquête parlementaire "Fortis", notamment la rédaction d'un Code particulier de déontologie applicable à ces magistrats.

3. **Contrôle parlementaire**

874. Il faut un enregistrement clair et uniforme des transactions pénales élargies, de sorte que tout le monde effectue les enregistrements de la même manière.

Il s'agit aussi bien d'indemnisation (la fraude commise) que du montant de la transaction (l'amende) de sorte que ces éléments puissent être comparés l'un à l'autre.

La commission d'enquête recommande que la loi prévoie que les parquets et les parquets généraux enregistrent de manière uniforme par année les transactions pénales qu'ils concluent et qu'il en soit fait rapport annuellement à la Chambre des représentants par le biais du ministre de la Justice.

DEEL III — STEMMINGEN

LUIK I. NATURALISATIE EN NATIONALITEITSVERWERVING

I. — VASTSTELLINGEN

Alle vaststellingen nrs. 66 tot 231 worden eenparig aangenomen.

II. — BEOORDELINGEN

Alle beoordelingen nrs. 232 tot 251 worden eenparig aangenomen.

III. — AANBEVELINGEN

Alle aanbevelingen nrs. 252 tot 260 worden eenparig aangenomen.

LUIK II. TOTSTANDKOMING VAN DE WET VAN 14 APRIL 2011 HOUDENDE DIVERSE BEPALINGEN VOOR WAT DE MINNELIJKE SCHIKKING IN STRAFZAKEN BETREFT

I. — VASTSTELLINGEN

Volgende vaststellingen worden eenparig aangenomen: nrs. 261 tot 436, 439 tot 473, 475 tot 502, 504 tot 563, 565 tot 645.

Vaststelling nr. 437 wordt aangenomen met 8 tegen 3 stemmen.

Vaststelling nr. 438 wordt aangenomen met 8 tegen 2 stemmen en 1 onthouding.

Vaststelling nr. 474 wordt aangenomen met 8 tegen 2 stemmen en 1 onthouding.

Vaststelling nr. 503 wordt aangenomen met 8 tegen 2 stemmen en 1 onthouding.

Vaststelling nr. 564 wordt aangenomen met 7 tegen 4 stemmen.

*
* *

Het geheel van de vaststellingen wordt aangenomen met 13 tegen 2 stemmen.

PARTIE III — VOTES

VOLET I. NATURALISATION ET ACQUISITION DE LA NATIONALITÉ

I. — CONSTATATIONS

L'ensemble des constatations n°s 66 à 231 est adopté à l'unanimité.

II. — APPRÉCIATIONS

L'ensemble des appréciations n°s 232 à 251 est adopté à l'unanimité.

III. — RECOMMANDATIONS

L'ensemble des recommandations n°s 252 à 260 est adopté à l'unanimité.

VOLET II. ÉLABORATION DE LA LOI DU 14 AVRIL 2011 PORTANT DES DISPOSITIONS DIVERSES, EN CE QUI CONCERNE LA TRANSACTION PÉNALE

I. — CONSTATATIONS

Les constatations suivantes sont adoptées à l'unanimité: n°s 261 à 436, 439 à 473, 475 à 502, 504 à 563, 565 à 645.

La constatation n° 437 est adoptée par 8 voix contre 3.

La constatation n° 438 est adoptée par 8 voix contre 2 et une abstention.

La constatation n° 474 est adoptée par 8 voix contre 2 et une abstention.

La constatation n° 503 est adoptée par 8 voix contre 2 et une abstention.

La constatation n° 564 est adoptée par 7 voix contre 4.

*
* *

L'ensemble des constatations est adopté par 13 voix contre 2.

II. — **BEOORDELINGEN**

De volgende beoordelingen worden eenparig aangenomen: nrs. 649, 667 en 670.

Beoordeling nr. 646 wordt aangenomen met 9 tegen 2 stemmen en 1 onthouding.

Beoordeling nr. 647 wordt aangenomen met 12 tegen 2 stemmen.

Beoordeling nr. 648 wordt aangenomen met 9 tegen 3 stemmen.

Beoordeling nr. 650 wordt aangenomen met 11 tegen 2 stemmen.

Beoordeling nr. 651 wordt aangenomen met 10 tegen 3 stemmen.

Beoordeling nr. 652 wordt aangenomen met 10 tegen 2 stemmen.

Beoordeling nr. 653 wordt aangenomen met 11 stemmen en 2 onthoudingen.

Beoordeling nr. 654 wordt aangenomen met 10 tegen 2 stemmen en 1 onthouding.

Beoordeling nr. 655 wordt aangenomen met 7 tegen 2 stemmen en 1 onthouding.

Beoordeling nr. 656 wordt aangenomen met 10 stemmen tegen 1.

Beoordeling nr. 657 wordt aangenomen met 10 stemmen tegen 1 en 2 onthoudingen.

Beoordeling nr. 658 wordt aangenomen met 7 tegen 4 stemmen.

Beoordeling nr. 659 wordt aangenomen met 7 tegen 3 stemmen en 1 onthouding.

Beoordeling nr. 660 wordt aangenomen met 10 tegen 2 stemmen.

Beoordeling nr. 661 wordt aangenomen met 8 tegen 3 stemmen en 2 onthoudingen.

De beoordelingen nrs. 662 en 663 worden aangenomen met 9 tegen 4 stemmen en 1 onthouding.

De beoordelingen nrs. 664 en 665 worden aangenomen met 10 tegen 4 stemmen en 1 onthouding.

II. — **APPRÉCIATIONS**

Les appréciations suivantes sont adoptées à l'unanimité: n°s 649, 667 et 670.

L'appréciation n° 646 est adoptée par 9 voix contre 2 et une abstention.

L'appréciation n° 647 est adoptée par 12 voix contre 2.

L'appréciation n° 648 est adoptée par 9 voix contre 3.

L'appréciation n° 650 est adoptée par 11 voix contre 2.

L'appréciation n° 651 est adoptée par 10 voix contre 3.

L'appréciation n° 652 est adoptée par 10 voix contre 2.

L'appréciation n° 653 est adoptée par 11 voix et 2 abstentions.

L'appréciation n° 654 est adoptée par 10 voix contre 2 et une abstention.

L'appréciation n° 655 est adoptée par 7 voix contre 2 et une abstention.

L'appréciation n° 656 est adoptée par 10 voix contre une.

L'appréciation n° 657 est adoptée par 10 voix contre une et 2 abstentions.

L'appréciation n° 658 est adoptée par 7 voix contre 4.

L'appréciation n° 659 est adoptée par 7 voix contre 3 et une abstention.

L'appréciation n° 660 est adoptée par 10 voix contre 2.

L'appréciation n° 661 est adoptée par 8 voix contre 3 et 2 abstentions.

Les appréciations 662 et 663 sont adoptées par 9 voix contre 4 et une abstention.

Les appréciations 664 et 665 sont adoptées par 10 voix contre 4 et une abstention.

Beoordeling nr. 666 wordt aangenomen met 9 tegen 6 stemmen.

Beoordeling nr. 668 wordt aangenomen met 9 tegen 5 stemmen.

Beoordeling nr. 669 wordt aangenomen met 9 tegen 3 stemmen en 1 onthouding.

Beoordeling nr. 671 wordt aangenomen met 12 stemmen en 2 onthoudingen.

Beoordeling nr. 672 wordt aangenomen met 10 tegen 4 stemmen en 1 onthouding.

*
* *

Het geheel van de beoordelingen wordt aangenomen met 10 tegen 5 stemmen.

III. — **AANBEVELINGEN**

De volgende aanbevelingen worden eenparig aangenomen: nrs. 673, 675, 676 en 679.

Aanbeveling nr. 674 wordt aangenomen met 9 tegen 6 stemmen.

Aanbeveling nr. 677 worden aangenomen met 11 stemmen en 2 onthoudingen.

Aanbeveling nr. 678 wordt aangenomen met 9 tegen 3 stemmen.

*
* *

Het geheel van de aanbevelingen wordt aangenomen met 10 tegen 5 stemmen.

LUIK II*BIS.* ONTSTAAN VAN HET ADVOCATENTEAM VAN DE HEER PATOKH CHODIEV IN OPDRACHT VAN HET ELYSÉE – VASTSTELLINGEN

De volgende vaststellingen worden eenparig aangenomen: nrs. 680 tot 688 en 690 tot 705.

Vaststelling nr. 689 wordt aangenomen met 8 stemmen tegen 1 en 3 onthoudingen.

*
* *

L'appréciation n° 666 est adoptée par 9 voix contre 6.

L'appréciation n° 668 est adoptée par 9 voix contre 5.

L'appréciation n° 669 est adoptée par 9 voix contre 3 et une abstention.

L'appréciation n° 671 est adoptée par 12 voix et 2 abstentions.

L'appréciation n° 672 est adoptée par 10 voix contre 4 et une abstention.

*
* *

L'ensemble des appréciations est adopté par 10 voix contre 5.

III. — **RECOMMANDATIONS**

Les recommandations suivantes sont adoptées à l'unanimité: n°s 673, 675, 676 et 679.

La recommandation n° 674 est adoptée par 9 voix contre 6.

La recommandation n° 677 est adoptée par 11 voix et 2 abstentions.

La recommandation n° 678 est adoptée par 9 voix contre 3.

*
* *

L'ensemble des recommandations est adopté par 10 voix contre 5.

VOLET II*BIS.* MISE SUR PIED DE L'ÉQUIPE D'AVOCATS DE M. PATOKH CHODIEV POUR LE COMPTE DE L'ÉLYSÉE – CONSTATATIONS

Les constatations suivantes sont adoptées à l'unanimité: n°s 680 à 688 et 690 à 705.

La constatation n° 689 est adoptée par 8 voix contre une et 3 abstentions.

*
* *

Het geheel van de vaststellingen van luik II*bis* wordt aangenomen met 11 tegen 4 stemmen.

LUIK III. TOEPASSING VAN DE WET "VERRUIMDE MINNELIJKE SCHIKKING IN STRAFZAKEN" TOT 20 AUGUSTUS 2011

I. — **VASTSTELLINGEN**

De volgende vaststellingen worden eenparig aangenomen: nrs. 706 tot 795, 797 tot 820, 822 tot 827, 829 en 830, 832, 834 en 835.

Vaststelling nr. 796 wordt aangenomen met 9 tegen 4 stemmen.

Vaststelling nr. 821 wordt aangenomen met 8 tegen 2 stemmen en 1 onthouding.

Vaststelling nr. 828 wordt aangenomen met 9 tegen 2 stemmen en 1 onthouding.

Vaststelling nr. 831 wordt aangenomen met 9 stemmen en 1 onthouding.

Vaststelling nr. 833 wordt aangenomen met 8 tegen 2 stemmen en 1 onthouding.

*
* *

Het geheel van de vaststellingen wordt aangenomen met 11 stemmen tegen 4.

II. — **BEOORDELINGEN**

De volgende beoordelingen worden eenparig aangenomen: nrs. 836 tot 838, 841, 843 en 844, 846, 855, 859 en 860, 862 tot 869.

De beoordelingen nrs. 839 en 840 worden aangenomen met 9 tegen 3 stemmen.

Beoordeling nr. 842 wordt aangenomen met 8 tegen 2 stemmen en 1 onthouding.

Beoordeling nr. 845 wordt aangenomen met 11 stemmen en 1 onthouding.

Beoordeling nr. 847 wordt aangenomen 11 tegen 3 stemmen.

De beoordelingen nrs. 848 tot 851 worden aangenomen met 10 stemmen en 2 onthoudingen.

L'ensemble des constatations du volet II*bis* est adopté par 11 voix contre 4.

VOLET III. APPLICATION DE LA LOI "TRANSACTION PÉNALE ÉLARGIE" JUSQU'AU 20 AOÛT 2011

I. — **CONSTATATIONS**

Les constatations suivantes sont adoptées à l'unanimité: n°s 706 à 795, 797 à 820, 822 à 827, 829 et 830, 832, 834 et 835.

La constatation n° 796 est adoptée par 9 voix contre 4.

La constatation n° 821 est adoptée par 8 voix contre 2 et une abstention.

La constatation n° 828 est adoptée par 9 voix contre 2 et une abstention.

La constatation n° 831 est adoptée par 9 voix et une abstention.

La constatation n° 833 est adoptée par 8 voix contre 2 et une abstention.

*
* *

L'ensemble des constatations est adopté par 11 voix contre 4.

II. — **APPRÉCIATIONS**

Les appréciations suivantes sont adoptées à l'unanimité: n°s 836 à 838, 841, 843 et 844, 846, 855, 859 et 860, 862 à 869.

Les appréciations n°s 839 et 840 sont adoptées par 9 voix contre 3.

L'appréciation n° 842 est adoptée par 8 voix contre 2 et une abstention.

L'appréciation n° 845 est adoptée par 11 voix et une abstention.

L'appréciation n° 847 est adoptée par 11 voix contre 3.

Les appréciations n°s 848 à 851 sont adoptées par 10 voix et 2 abstentions.

Beoordeling nr. 852 wordt aangenomen met 10 stemmen tegen 1 en 1 onthouding.

Beoordeling nr. 853 wordt aangenomen met 9 stemmen en 2 onthoudingen.

Beoordeling nr. 854 wordt aangenomen met 9 tegen 4 stemmen.

Beoordeling nr. 856 wordt aangenomen met 12 tegen 2 stemmen.

Beoordeling nr. 857 wordt aangenomen met 11 tegen 2 stemmen.

Beoordeling nr. 858 wordt aangenomen met 8 tegen 4 stemmen.

Beoordeling nr. 861 wordt aangenomen met 10 tegen 2 stemmen en 1 onthouding.

*
* *

Het geheel van de beoordelingen wordt aangenomen met 10 tegen 5 stemmen.

III. — **AANBEVELINGEN**

Aanbeveling nr. 870 wordt aangenomen met 10 stemmen en 1 onthouding.

Aanbeveling nr. 871 wordt aangenomen met 11 stemmen tegen 2 en 1 onthouding.

De volgende aanbevelingen worden eenparig aangenomen: nrs. 872 tot 874.

*
* *

Het geheel van de aanbevelingen wordt aangenomen met 10 tegen 5 stemmen.

*
* *

L'appréciation n° 852 est adoptée par 10 voix contre une et une abstention.

L'appréciation n° 853 est adoptée par 9 voix et 2 abstentions.

L'appréciation n° 854 est adoptée par 9 voix contre 4.

L'appréciation n° 856 est adoptée par 12 voix contre 2.

L'appréciation n° 857 est adoptée par 11 voix contre 2.

L'appréciation n° 858 est adoptée par 8 voix contre 4.

L'appréciation n° 861 est adoptée par 10 voix contre 2 et une abstention.

*
* *

L'ensemble des appréciations est adopté par 10 voix contre 5.

III. — **RECOMMANDATIONS**

La recommandation n° 870 est adoptée par 10 voix et une abstention.

La recommandation n° 871 est adoptée par 11 voix contre 2 et une abstention.

Les recommandations suivantes sont adoptées à l'unanimité: n°s 872 à 874.

*
* *

L'ensemble des recommandations est adopté par 10 voix contre 5.

*
* *

Dit verslag, inclusief de vijf bijlagen, werd goedgekeurd met 8 tegen 4 stemmen.

De rapporteurs, *De voorzitter,*

Eric MASSIN
David CLARINVAL
Sonja BECQ
Vincent VAN QUICKENBORNE

Dirk VAN der MAELEN

Ce rapport, en ce compris les cinq annexes, est approuvé par 8 voix contre 4.

Les rapporteurs, *Le président,*

Eric MASSIN
David CLARINVAL
Sonja BECQ
Vincent VAN QUICKENBORNE

Dirk VAN der MAELEN

BIJLAGE 1

Parlementaire Onderzoekscommissie "Minnelijke schikking in strafzaken"

Hoorzittingen
Luik I : "Naturalisaties en nationaliteitserwerving"

ANNEXE 1

Commission d'enquête parlementaire « Transaction pénale élargie »

Auditions
Volet I : "Naturalisations et acquisition de nationalité"

Datum **Date**	**Gehoorde persoon** **Personne auditionnée**		
11.01.2017- CRIV 54 K001			
	Katrien Coessens Greta Craps José Van Hauwermeiren	Eerste directieraad bij de dienst Naturalisaties Ere-eerste directieraad bij de dienst Naturalisaties Ere-eerste directieraad bij de dienst Naturalisaties	*Première conseillère de direction au service des Naturalisations* *Première conseillère de direction honoraire au service des Naturalisations* *Première conseillère de direction honoraire au service des Naturalisations*
	Claude Eerdekens Michel Moock	Gewezen voorzitter van de commissie Naturalisaties Gewezen rapporteur voor een aantal dossiers	*Ancien président de la commission Naturalisations* *Ancien rapporteur pour différents dossiers*
18.01.2017 - CRIV 54 K002 - CRIV 54 K003			
	Jennifer Schira	Vertegenwoordigster van de FOD Justitie	*Représentante du SPF Justice*
	Danielle Adriaenssens Steve Heylen	Voorzitter van het GAPEC Voorzitter van de VLAVABBS	*Présidente du GAPEC* *Président du VLAVABBS*
	Freddy Roosemont	Directeur-generaal van de Dienst Vreemdelingenzaken	*Directeur général du service des Étrangers*
	Gert Lievens Philippe Lengler	Vertegenwoordigers van de FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie	*Rreprésentants du SPF Economie, P.M.E, Classes moyennes et Énergie*
	Claude Eerdekens Greta Craps	Gewezen voorzitter van de commissie Naturalisaties Ere-eerste directieraad bij de dienst Naturalisaties	*Ancien président de la commission Naturalisations* *Première conseillère de direction honoraire au service des Naturalisations*

Jean-Claude Elslander Yves de Prelle de la Nieppe	Procureur des Konings van Nijvel Ere-procureur des Konings van Nijvel	*Procureur du Roi de Nivelles* *Ancien Procureur du Roi honoraire de Nivelles*
25.01.2019 - CRIV 54 K004 - CRIV 54 K005		
Guy Rapaille	Voorzitter van het Vast Comité I	*Président du Comité Permanent R*
Damien Vandermeersch	Gewezen onderzoeksrechter	*Ancien juge d'instruction*
Michel Vandewalle	Hoofdcommissaris van de politie van Waterloo	*Chef de corps de la police de Waterloo*
Michel Vandewalle	Hoofdcommissaris van de politie van Waterloo (*gesloten deuren*)	*Chef de corps de la police de Waterloo (huis clos)*
Marguerite Zeltman	Secretaresse	*Secrétaire*
01.02.2017 - CRIV 54 K006 - CRIV 54 K007		
Patrick Sapion	Voormalig wijkagent van de lokale politie van Waterloo. (*gesloten deuren)*	*Ancien agent de quartier de la police local de Waterloo (huis clos)*
Michel Vandewalle	hoofdcommissaris van de politie van Waterloo. (*gesloten deuren*)	*Chef de corps de la police de Waterloo (huis clos)*
Walter De Smedt	Gewezen raadsheer van het Vast Comité P	*Ancien conseiller du Comité Permanent P*
Henri Berckmoes Philippe De Cock	Gewezen hoofd van de Dienst Enquêtes van het Vast Comité P gewezen ambtenaar van het Vast Comité P	*Ancien chef du service Enquêtes du Comité Permanent P* *Ancien fonctionnaire du Comité Permanent P*
Walter Peeters André Vandoren	Gewezen raadsheer van het Vast Comité P Gewezen voorzitter van het Vast Comité P	*Ancien conseiller du Comité Permanent P* *Ancien président du Comité Permanent P*
Joanna Erard	Voorzitter van het Vast Comité P (*gesloten deuren*)	*Présidente du Comité Permanent P (huis clos)*
15.02.2017 - CRIV 54 K008 - CRIV 54 K009		
Guy Rapaille	Voorzitter van het Vast Comité I	*Président du Comité Permanent R*
Guy Rapaille	Voorzitter van het Vast Comité I (*gesloten deuren*)	*Président du Comité Permanent R (huis clos)*

Vincent Scourneau Sophie Thonon	Burgemeester van Eigenbrakel Hoofd van de Dienst burgerlijke stand van Eigenbrakel	*Bourgmestre de Braine-l'Alleud* *Cheffe du service État-civil de Braine-l'Alleud*
Alfred Hachez	Ere-substituut procureur des Konings van het Parket van Nijvel	*Substitut du Procureur du Roi honoraire du parquet de Nivelles*
Jaak Raes	Administrateur–generaal Staatsveiligheid	*Administrateur-général de la Sûreté de l'État*
Bart Van Lijsebeth	Ere-administrateur–generaal van de Staatsveiligheid	*Administrateur-général honoraire de la Sûreté de l'État*
22.02.201 7- CRIV 54 K010 - CRIV 54 K011		
Robin Libert Sylvie Michiels	Gewezen verantwoordelijke van de dienst E5 van de VSSE Gewezen adjunct-verantwoordelijke van de dienst E5 van de VSSE *(gesloten deuren)*	*Ancien responsable du Service E5 de la Sûreté de l'Etat* *Ancienne responsable adjointe du Service E5 de la Sûreté de l'Etat* *(huis clos)*
Benoît Dufour	Gewezen lid van de BOB-Brussel (Rijkswacht)	*Ancien membre BSR-Bruxelles (Gendarmerie)*
Damien Vandermeersch	Gewezen onderzoeksrechter	*ancien juge d'instruction*
Rose-Marie Sukennik	Advocaat	*avocate*
Daniel Deroux Philippe Bodson	Gewezen CEO van Tractebel	*Anciens CEO de Tractebel*
08.03.2017 - CRIV 54 K012 - CRIV 54 K013		
Johanna Erard Jean-François Kayser Olivier Hastir	Voorzitter van het Vast Comité P Commissarissen-auditors van het Vast Comité P	*Présidente du Comité Permanent P* *Commissaires auditeurs du Comité Permanent P*
Johanna Erard Jean-François Kayser Olivier Hastir	Voorzitter van het Vast Comité P Commissarissen-auditors van het Vast Comité P (gesloten deuren)	*Présidente du Comité Permanent P* *Commissaires auditeurs du Comité Permanent P* *(huis clos)*
Bruno Bulthé	Gewezen onderzoeksrechter	*Ancien juge d'instruction*
Françoise Roggen Frédéric Lugentz	Gewezen onderzoeksrechters	*Anciens juges d'instruction*
Bart Van Lijsebeth	Gewezen administrateur-generaal van de VSSE	*Ancien Administrateur-général de la Sûreté de l'Etat*
Serge Kubla	Gewezen burgemeester van Waterloo	*Ancien bourgmestre de Waterloo*

Hoorzittingen
Luik II. Tot stand koming van de wet
"Verruimde minnelijke schikking in strafzaken"

Auditions
Volet II. Élaboration de la loi
«Transaction pénale élargie»

Datum Date	Gehoorde persoon Personne auditionnée		
15.03.2017 - CRIV 54 K014 - CRIV 54 K015			
	Yves Liégeois	Eerste advocaat-generaal bij het hof van beroep van Antwerpen	*Premier avocat-général près la Cour d'appel d'Anvers*
	Hildegarde Penne	Advocaat-generaal bij het Parket van het hof van beroep van Antwerpen	*Avocat-général près la Cour d'appel d'Anvers*
	Christiaan Nys	Raadsheer bij het hof van beroep van Antwerpen	*Conseiller près la Cour d'appel d'Anvers*
	Axel Haelterman	Advocaat en hoogleraar Fiscaal Recht (KULeuven)	*Avocat et professeur en droit fiscal (KULeuven)*
22.03.2017 - CRIV 54 K016 - CRIV 54 K017			
	Robert Tilkin	Voormalig gewestelijk directeur a.i. BBI Antwerpen	*Ancien directeur régional a.i., ISI Anvers*
	Stefaan Verhamme	Voormalig medewerker VBO	*Ancien collaborateur FEB*
	Peter Van Calster	Voormalig procureur des Konings bij het Parket van Antwerpen	*Ancien procureur du Roi du Parquet d'Anvers*
	Freddy Hanard	Voormalig CEO van het Antwerp World Diamond Centre	*Ancien CEO du Antwerp World Diamond Centre*
29.03.2017 - CRIV 54 K018 - CRIV 54 K019 - CRIV 54 K020			
	Guy Rapaille	Voorzitter van het Vast Comité I	*Président du Comité Permanent R*
	Guy Rapaille	Voorzitter van het Vast Comité I *(gesloten deuren)*	*Président du Comité Permanent R (huis clos)*
	Jean-Marc Meilleur	Procureur des Konings bij het Parket van Brussel	*Procureur du Roi du Parquet de Bruxelles*
19.04.2017 - CRIV 54 K021 - CRIV 54 K022			
	Raf Verstraeten	Advocaat en hoogleraar KULeuven	*Avocat et professeur KULeuven*

	Jaak Raes	Administrateur-generaal van de VSSE *(gesloten deuren)*	*Administrateur général de la Sûreté de l'Etat (huis clos)*
	Alain Winants	Advocaat-generaal bij het Hof van Cassatie en voormalig administrateur-generaal van de VSSE	*Avocat général près la Cour de Cassation et ancien administrateur général de la Sûreté de l'Etat*
24.04.2017 - CRIV 54 K023			
	Guy Rapaille	Voorzitter van het Vast Comité I *(gesloten deuren)*	*Président du Comité Permanent R (huis clos)*
	Ignacio de la Serna	Procureur-generaal bij het hof van beroep van Bergen	*Procureur général près la Cour d'appel de Mons*
	Ignacio de la Serna	Procureur-generaal bij het hof van beroep van Bergen (gesloten deuren)	*Procureur général près la Cour d'appel de Mons (huis clos)*
26.04.2017 - CRIV 54 K024			
	Jean-Claude Delepierre	Voormalig voorzitter van de Cel van Financiële Informatie-verwerking	*Ancien président de la Cellule de Traitement des Informations Financières*
03.05.2017 - CRIV 54 K025 - CRIV 54 K026			
	Claude Guéant	Voormalig minister van de Franse Republiek	*Ancien ministre de la République française*
	Philippe de Koster Jean-Claude Delepière	Voorzitter van de Cel voor Financiële Informatieverwerking Voormalig voorzitter van de Cel voor Financiële Informatieverwerking *(gesloten deuren)*	*Président de la Cellule de Traitement des Informations Financières* *Président honoraire de la Cellule de Traitement des Informations Financières (huis clos)*
05.05.2017 - CRIV 54 K027 - CRIV 54 K028			
	Fons Borginon Gijs Boute	Kabinetsmedewerkers van voormalig vice-eerste minister en minister van Begroting, de heer Guy Vanhengel	*Collaborateurs du cabinet de l'ancien vice-premier ministre et ministre du Budget, M. Guy Vanhengel*
	Eddy Peeters Koen De Busser Heidi Elpers	Kabinetsmedewerkers van voormalig vice-eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken en Institutionele Hervormingen, de heer Steven Vanackere	*Collaborateurs du cabinet de l'ancien vice-premier ministre et ministre des Affaires étrangères et des Réformes institutionnelles, M. Steven Vanackere*

Philippe Donnay Pierre Goblet	Kabinetsmedewerkers van voormalig vice-eerste minister en minister van Werk en Gelijke Kansen, mevrouw Joëlle Milquet	*Collaborateurs du cabinet de l'ancienne vice-première ministre et ministre de l'Emploi et de l'Égalité des chances, Mme Joëlle Milquet*
Hervé Parmentier Didier Leemans	Kabinetsmedewerkers van voormalig vice-eerste minister en minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, mevrouw Laurette Onkelinx	*Collaborateurs du cabinet de l'ancienne vice-première ministre et ministre des Affaires sociales et de la Santé publique, Mme Laurette Onkelinx*
Eric Kirsch Chris Delaere Charline Desmecht	Kabinetsmedewerkers van voormalig Eerste Minister, de heer Yves Leterme	*Collaborateurs du cabinet de l'ancien Premier ministre, M. Yves Leterme*
10.05.2017 - CRIV 54 K029 - CRIV 54 K030		
Olivier Henin Jean-Claude Fontinoy Emmanuel Boon	Kabinetsmedewerkers van voormalig vice-eerste minister en minister van Financiën en Institutionele hervormingen, de heer Didier Reynders	*Collaborateurs de cabinet de l'ancien vice-premier ministre et ministre des Finances et des Réformes institutionnelles, M. Didier Reynders*
Emmanuel Degreve	Kabinetsmedewerker van voormalig staatssecretaris voor de Modernisering van de federale overheidsdienst Financiën, de Milieufiscaliteit en Bestrijding van de fiscale fraude, de heer Bernard Clerfayt	*Collaborateur de cabinet de l'ancien secrétaire d'Etat à la Modernisation du service public fédéral Finances, à la fiscalité environnementale et à la lutte contre la fraude fiscale, M. Bernard Clerfayt*
Yann Philippin	Franse journalist Mediapart	*Journaliste français Mediapart*
Bart Vandenberghe Patrick De Wolf Bart Van Humbeeck	Kabinetsmedewerkers en verbindingsmagistraat van voormalig Staatssecretaris voor de Coördinatie van de fraudebestrijding, de heer Carl Devlies	*Collaborateurs et magistrat de liaison du cabinet de l'ancien Secrétaire d'Etat à la Coordination de la lutte contre la fraude, M. Carl Devlies*
15.05.2017- CRIV 54 K031		
André Querton Charles Maskens	Vertegenwoordigers van de Belgische Vereniging der Leden van de Soevereine Militaire Hospitaalorde van Sint Jan van Jeruzalem van Rhodos en van Malta –vzw	*Représentants de l'Association belge des membres de l'ordre souverain militaire hospitalier de Saint-Jean de Jerusalem de Rhodes et de Malte – asbl*
Charles Ghislain	Gewezen Ambassadeur bij de Heilige Stoel	*Ancien Ambassadeur du Saint-Siège*
Josy Arens Christian Radermecker	Gewezen Kamerlid Fractiesecretaris cdH	*Ancien député* *Secrétaire de groupe cdH*

Emma De Prins	Gewezen griffier van de Kamer van volksvertegenwoordigers	*Ancienne greffière de la Chambre des représentants*
17.05.2017 - CRIV 54 K032 - CRIV 54 K033		
Carina Van Cauter Stefan Knaepen	Kamerlid Gewezen fractiemedewerker Open Vld	*Députée* *Ancien collaborateur de groupe Open Vld*
Philippe Goffin	Kamerlid	*Député*
Kevin Brackx	Fractiesecretaris Sp.a	*Ssecrétaire de groupe Sp.a*
Servais Verherstraeten Raf Terwingen Jef Smits	Kamerleden Fractiesecretaris CD&V	*Députés* *Secrétaire de groupe CD&V*
Guy Coëme Emmanuelle Dardenne	Gewezen Kamerlid Fractiesecretaris PS	*Ancien député* *Secrétaire de groupe PS*
Muriel Gerkens Meryem Almaçi	Kamerleden	*Députées*
Gwendolyn Rutten	Kamerlid	*Députée*
Jean-François Tock	Gewezen fractiemedewerker cdH	*Ancien collaborateur de groupe cdH*
22.05.2017 - CRIV 54 K034		
Jan Jambon Rob Van de Velde David Rombouts	Gewezen voorzitter van de N-VA-fractie van de Kamer Gewezen secretaris van de N-VA-fractie van de Kamer Medewerker van de N-VA-fractie van de Kamer	*Ancien président du groupe politique N-VA de la Chambre* *Ancien secrétaire du groupe politique N-VA de la Chambre* *Collaborateur du groupe politique N-VA de la Chambre*
Rudy Volders Jean-Paul De Marie	Kabinetsmedewerkers van voormalig vice-eerste minister en minister van Financiën en Institutionele Hervormingen, de heer Didier Reynders	*Collaborateurs du cabinet de l'ancien vice-premier ministre et ministre des Finances et des Réformes institutionnelles, M. Didier Reynders*
Nicolas Lagasse Sophie Heuskin	Gewezen secretaris van de MR-fractie van de Kamer Gewezen medewerkster van de MR-fractie van de Kamer	*Ancien secrétaire politique du groupe politique MR de la Chambre* *Ancienne collaboratrice du groupe politique MR de la Chambre*
Hildegard Penne	Kabinetsmedewerkster van voormalig minister van Justitie, de heer Stefaan De Clerck	*Collaboratrice du cabinet de l'ancien ministre de la Justice, M. Stefaan De Clerck*

24.05.2017 - CRIV 54 K035

Gert Van der Biesen	Griffier van de Senaat	*Greffier du Sénat*
Christine Defraigne	Senator en gewezen voorzitster van de commissie voor de Justitie van de Senaat	*Sénatrice et ancienne présidente de la commission de la Justice du Sénat*
Virginie Defrang-Firket	Gewezen fractiesecretaris van de MR-fractie van de Senaat	*Ancienne secrétaire politique du groupe politique MR du Sénat*
Grégory Matgen	Gewezen fractiemedewerker MR-fractie van de Senaat	*Ancien collaborateur du groupe politique MR du Sénat*
Peter Van Rompuy	Senator en gewezen lid van de commissie voor de Justitie van de Senaat	*Sénateur et ancien membre de la commission de la Justice du Sénat*
Yves Degraeve	(Gewezen) fractiesecretaris van de CD&V-fractie van de Senaat	*(Ancien) secrétaire politique du groupe politique CD&V du Sénat*
Thomas Van Ongeval	Gewezen fractiemedewerker CD&V-fractie van de Senaat	*Ancien collaborateur du groupe politique CD&V du Sénat*
Philippe Mahoux	Senator en gewezen lid van de commissie voor de Justitie van de Senaat	*Sénateur et ancien membre de la commission de la Justice du Sénat*
Roland Buytaers	(Gewezen) fractiesecretaris van de PS-fractie van de Senaat	*(Ancien) secrétaire politique du groupe politique PS du Sénat*
Anne Kärcher	Gewezen fractiemedewerkster PS-fractie van de Senaat	*Ancienne collaboratrice du groupe politique PS du Sénat*

31.05.2017 - CRIV 54 K036 - CRIV 54 K037

Martine Taelman	Senator en gewezen lid van de commissie voor de Justitie van de Senaat	*Sénatrice, ancienne membre de la commission de la Justice du Sénat*
Kris Gysels	Gewezen fractiemedewerker van de Open Vld-fractie van de Senaat	*Ancien collaborateur du groupe Open Vld du Sénat*
Zakia Khattabi	Gewezen senator en gewezen lid van de commissie voor de Justitie van de Senaat	*Ancienne sénatrice et ancienne membre de la commission de la Justice du Sénat*
Christian Radermecker	(Gewezen) fractiesecretaris van de cdH-fractie van de Senaat	*(Ancien) secrétaire du groupe cdH du Sénat*
Güler Turan	Senator en gewezen lid van de commissie voor de Justitie van de Senaat	*Sénatrice et ancienne membre de la commission de la Justice du Sénat*
Ben Segers	Gewezen fractiemedewerker van de sp.a-fractie van de Senaat	*Ancien collaborateur du groupe sp.a du Sénat*

Inge Faes Valerie Van Peel Willem Wevers	Gewezen senator en gewezen lid van de commissie voor de Justitie van de Senaat Gewezen fractiesecretaris van de N-VA-fractie van de Senaat Gewezen fractiemedewerker van de N-VA-fractie van de Senaat	*Ancienne sénatrice et ancienne membre de la commission de la Justice du Sénat* *Ancienne secrétaire du groupe N-VA du Sénat* *Ancien collaborateur du groupe N-VA du Sénat*
Eric Van de Weghe	*(gesloten deuren)*	*(huis clos)*

07.06.2017 - CRIV 54 K038 - CRIV 54 K039

Sarah Smeyers Stefaan Gheskière Vicky Osaer	Gewezen voorzitster van de commissie voor de Justitie van de Kamer van volksvertegenwoordigers Gewezen fractiemedewerker van de N-VA-fractie van de Kamer van volksvertegenwoordigers Fractiemedewerkster van de Open Vld-fractie van de Kamer van Volksvertegenwoordigers	*Ancienne présidente de la commission de la Justice de la Chambre des représentants* *Ancien collaborateur politique du groupe politique N-VA de la Chambre des représentants* *Collaboratrice politique du groupe politique Open Vld de la Chambre des représentants*
Jo Baret Paule Somers	Gewezen kabinetschef Gewezen kabinetsmedewerkster van de heer Stefaan De Clerck, gewezen minister van Justitie	*Ancien chef de cabinet* *Ancienne collaboratrice de cabinet de M. Stefaan De Clerck, ancien ministre de la Justice*
Jo Baret	Gewezen kabinetschef	*Ancien chef de cabinet*
Paule Somers	Gewezen kabinetsmedewerkster van de heer Stefaan De Clerck, gewezen minister van Justitie (gesloten deuren)	*Ancienne collaboratrice de cabinet de M. Stefaan De Clerck, ancien ministre de la Justice (huis clos)*
Guy Rapaille	Voorzitter van het Vast Comité I (gesloten deuren)	*Président du Comité permanent R (huis clos)*
Alain Winants	Gewezen administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat	*Ancien administrateur général de la Sûreté de l'État*
Raf Verstraeten Axel Haelterman	Advocaten	*Avocats*
Ari Epstein Philip Claes	CEO Antwerp World Diamond Centre (AWDC) Gewezen medewerker AWDC	*CEO Antwerp World Diamond Centre (AWDC)* *Ancien collaborateur AWDC*

14.06.2017 - CRIV 54 K040			
	Rudy Volders	Gewezen kabinetsmedewerker van voormalig vice-eerste minister en minister van Financiën en Institutionele Hervormingen, de heer Didier Reynders	*Ancien collaborateur du cabinet de l'ancien vice-premier ministre et ministre des Finances et des Réformes institutionnelles, M. Didier Reynders*
21.06.2017 - CRIV 54 K044			
	Emmanuel Degrève Jean-François Smets Satoko Nakayama	Gewezen kabinetschef Gewezen kabinetsmedewerkers van de gewezen staatssecretaris voor de modernisering van de federale overheidsdienst Financiën, de Milieufiscaliteit en de Bestrijding van de fiscale fraude, de heer Bernard Clerfayt	*Ancien chef de cabinet* *Anciens collaborateurs du cabinet de l'ancien secrétaire d'Etat à la Modernisation du service public fédéral Finances, à la Fiscalité environnementale et à la Lutte contre la fraude fiscale, M. Bernard Clerfayt*
	Tom Van Wynswerge	Gewezen kabinetsmedewerker van de gewezen minister van Justitie, de heer Stefaan De Clerck	*Ancien collaborateur du cabinet de l'ancien ministre de la Justice, M. Stefaan De Clerck*
05.07.2017 - CRIV 54 K047 - CRIV 54 K048			
	Jean-Claude Fontinoy	Kabinetsmedewerker van voormalig vice-eerste minister en minister van Financiën en Institutionele Hervormingen, de heer Didier Reynders	*Collaborateur du cabinet de l'ancien vice premier ministre et ministre des Finances et des Réformes Institutionnelles, M. Didier Reynders*
	Charles Ghislain	Gewezen ambassadeur bij de Heilige Stoel (*gesloten deuren*)	*Ancien ambassadeur près du Saint Siège (huis clos)*
	François de Kerchove	Gewezen kabinetchef van gewezen vice-eerste minister en minister van Financiën en Institutionele Hervormingen, de heer Didier Reynders (*gesloten deuren*)	*Ancien chef de cabinet de l'ancien vice-premier ministre et ministre des Finances et des Réformes Institutionnelles, M. Didier Reynders (huis clos)*
07.07.2017 - CRIV 54 K050			
	Jean-Pierre Mazery	Gewezen Grootkanselier van de Soevereine Militaire Hospitaalorde van Sint Jan van Jeruzalem van Rhodos en van Malta –vzw	*Ancien Grand Chancelier de l'ordre souverain militaire hospitalier de Saint-Jean de Jerusalem de Rhodes et de Malte-asbl*
10.07.2017 - CRIV 54 K051			
	Jo Vandeurzen	Gewezen minister van Justitie	*Ancien ministre de la Justice*
	Steven Vanackere	Gewezen vice-eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken en Institutionele Hervormingen	*Ancien vice-premier ministre et ministre des Affaires étrangères et des Réformes institutionnelles*

Laurette Onkelinx	Gewezen vice-eerste minister en minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, belast met Maatschappelijke Integratie	*Ancienne vice-première ministre et ministre des Affaires sociales et de la Santé publique, chargée de l'Intégration sociale*
Joëlle Milquet	Gewezen vice-eerste minister en minister van Werk en Gelijke Kansen, belast met het Migratie- en Asielbeleid	*Ancienne vice-première ministre et ministre de l'Emploi et de l'Égalité des chances, chargée de la Politique de migration et d'asile*
Guy Vanhengel	Gewezen vice-eerste minister en minister van Begroting	*Ancien vice-premier ministre et ministre du Budget*
12.07.2017 - CRIV 54 K052 - CRIV 54 K053		
Bernard Clerfayt	Gewezen staatssecretaris voor de Modernisering van de Federale Overheidsdienst Financiën, de Milieufiscaliteit en de Bestrijding van de fiscale fraude, toegevoegd aan de minister van Financiën	*Ancien secrétaire d'État à la Modernisation du Service public fédéral Finances, à la Fiscalité environnementale et à la Lutte contre la fraude fiscale, adjoint au ministre des Finances*
Carl Devlies	Gewezen staatssecretaris voor de Coördinatie van de fraudebestrijding, toegevoegd aan de eerste minister, en staatssecretaris, toegevoegd aan de minister van Justitie	*Ancien secrétaire d'État à la Coordination de la lutte contre la fraude, adjoint au premier ministre, et secrétaire d'État, adjoint au ministre de la Justice*
Yves Leterme	Gewezen eerste minister, belast met de Coördinatie van het Migratie- en Asielbeleid	*Ancien premier-ministre, chargé de la Coordination de la Politique de migration et d'asile*
14.07.2017 - CRIV 54 K054 - CRIV 54 K055		
Stefaan De Clerck	Gewezen minister van Justitie	*Ancien ministre de la Justice*
Didier Reynders	Gewezen vice-eerste minister en minister van Financiën en Institutionele Hervormingen	*Ancien vice-premier ministre et ministre des Finances et des Réformes institutionnelles*

Hoorzittingen
Luik III. Toepassing van de wet "Verruimde minnelijke schikking in strafzaken" tussen 1 april 2011 en 20 augustus 2011

Auditions
Volet III. Application de la loi "Transaction pénale élargie" entre le 1er avril 2011 et le 20 août 2011

Datum Date	Gehoorde persoon Personne auditionnée		
14.06.2017 - CRIV 54 K041 - CRIV 54 K42			
	Ghislain Vandercapellen	Gewezen administrateur-generaal van de Nationale Invorderingscel van de FOD Financiën	*Ancien administrateur-général de la cellule nationale du recouvrement du SPF Finances*
	Carine Busschot	Adviseur van de Centrale Administratie Inning en Invordering van de FOD Financiën	*Conseillère de l'Administration centrale Perception et Recouvrement du SPF Finances*
	Stijn Ceulemans	Attaché van de Nationale Invorderingscel van de FOD Financiën	*Attaché à la cellule nationale du recouvrement du SPF Finances*
	Eric Mercier	Hoofdinspecteur van de Nationale Invorderingscel van de FOD Financiën	*Inspecteur principal de la cellule nationale du recouvrement du SPF Finances*
	Piet Ysewyn	Waarnemend adviseur-generaal BBI Gent *(gesloten deuren)*	*Conseiller général ff. ISI Gand (huis clos)*
	Marc De Munck	Onderzoeksrechter te Turnhout	*Juge d'instruction à Turnhout*
	Inge Claes	Gewezen substituut procureur des Konings bij het Parket van de Rechtbank van Eerste Aanleg van Turnhout	*Ancien substitut du procureur du Roi du Parquet auprès du tribunal de première instance de Turnhout*
	Daniel Garabedian Henk Verstraete	Advocaat Advocaat	*Avocat* *Avocat*
	Flor De Mond	Ere-advocaat-generaal bij het hof van beroep van Antwerpen	*Avocat général honoraire à la Cour d'appel d'Anvers*
	Christiaan Nys	Raadsheer bij het hof van beroep van Antwerpen	*Conseiller à la Cour d'appel d'Anvers*
21.06.2017 - CRIV 54 K043 - CRIV 54 K044			
	Walter De Bruyne Tom Boelaert	BBI, directie Gent, FOD Financiën Administrateur van de Algemene Administratie van Inning en Invordering, FOD Financiën (*gesloten deuren*)	*ISI, direction Gand, SPF Finances* *Administrateur de l'Administration Centrale Perception et Recouvrement du SPF Finances (huis clos)*
	Yves Liégeois	Gewezen procureur-generaal bij het hof van beroep te Antwerpen	*Ancien procureur général à la Cour d'appel d'Anvers*

Frank Schins Yves Liégeois Marc de le Court Claude Michaux	Ere-voorzitter van het college van procureurs-generaal gedurende de eerste helft van 2011 Ere-lid van het college van procureurs-generaal gedurende de eerste helft van 2011 Ere-lid van het college van procureurs-generaal gedurende de eerste helft van 2011 Ere-lid van het college van procureurs-generaal gedurende de eerste helft van 2011	*Président honoraire du collège des procureurs généraux au cours de la première moitié de 2011* *Membre honoraire du collège des procureurs généraux au cours de la première moitié de 2011* *Membre honoraire du collège des procureurs généraux au cours de la première moitié de 2011* *Membre honoraire du collège des procureurs généraux au cours de la première moitié de 2011*
Laurence Heusghem	Onderzoeksrechter te Brussel	*Juge d'instruction à Bruxelles*
Jean-Michel Verelst	Gewezen substituut procureur des Konings bij het Parket van de rechtbank van eerste aanleg van Brussel	*Ancien substitut du procureur du Roi du Parquet auprès du tribunal de première instance de Bruxelles*
28/29.06.2017 - CRIV 54 K045 - CRIV 54 K046		
Patrick De Wolf	Gewezen advocaat-generaal bij het hof van beroep van Brussel	*Ancien avocat-général près la cour d'appel de Bruxelles*
05.07.2017 - CRIV 54 K047 - CRIV 54 K048		
Marc de le Court	Gewezen procureur-generaal bij het hof van beroep van Brussel	*Ancien procureur-général près la cour d'appel de Bruxelles*
Dirk Libotte	Advocaat	*Avocat*
Johan Delmulle Lucien Nouwynck	Gewezen federaal procureur Gewezen procureur-generaal bij het hof van beroep van Brussel	*Ancien procureur fédéral* *Ancien procureur-général près de la cour d'appel de Bruxelles*
Jacques Delentdecker	Gewezen eerste advocaat-generaal bij het hof van beroep van Brussel	*Ancien premier avocat-général près la cour d'appel de Bruxelles*
Stéphane Boonen	Advocaat en stafhouder	*Avocat et bâtonnier*
Jonathan Biermann	Advocaat	*Avocat*
07.07.2017 - CRIV 54 K049 - CRIV 54 K050		
Jean-Claude Van Espen	Gewezen onderzoeksrechter	*Ancien juge d'instruction*
Jean-Marc Meilleur	Procureur des Konings	*Procureur du Roi*
Armand De Decker		
18.07.2017 - CRIV 54 K056		
Véronique Laurent	Advocaat	*Avocate*

	Jean-François Tossens	Advocaat	*Avocat*
	Jean-François Godbille	Advocaat-generaal bij het hof van beroep van Brussel	*Avocat-général près la cour d'appel de Bruxelles*

***

04.10.2017 - CRIV 54 K057 - CRIV 54 K058			
	Edward Janssens Patrick Henry	Voorzitter van de Orde van Vlaamse Balies Gewezen voorzitter van de Ordre des barreaux francophones et germanophone de Belgique	*Président de l'"Orde van Vlaamse Balies"* *Ancien président de l'Ordre des barreaux francophones et germanophone de Belgique*
	Alijan Ibragimov	(*gesloten deuren*)	*(huis clos)*
08.11.2017 - CRIV 54 K059			
	Pascal Vanderveeren Christiaan Barbier	Advocaten van de heer Patokh Chodiev (*gesloten deuren)*	*Avocats de M.Patokh Chodiev (huis clos)*
13.12.2017 - CRIV 54 K060			
	Patokh Chodiev	(*gesloten deuren*)	*(huis clos)*

BIJLAGE 2

Samenvatting van de hoorzittingen

Aangezien van elke hoorzitting een volledig verslag wordt gemaakt, wordt in dit deel enkel een overzicht gegeven van de belangrijkste vragen en vragen met een bijzonder administratief belang. Een overzicht van de hoorzittingen gaat als bijlage bij dit verslag.

Het integraal verslag van de openbare hoorzittingen is raadpleegbaar op de website van de Kamer: *www.dekamer.be*.

A. **Luik I: "Naturalisaties en nationaliteitsverwerving"**

1. ***Vergadering van 11 januari 2017 – DOC CRIV 54 K001***

De onderzoekscommissie hoort tijdens haar vergadering van 11 januari 2017 enerzijds ambtenaren en gewezen ambtenaren van de dienst Naturalisaties van de Kamer van volksvertegenwoordigers, en volksvertegenwoordigers – gewezen leden van de commissie Naturalisaties – over de naturalisatieprocedures. Er wordt hierbij een vergelijking gemaakt tussen de in 1997 van toepassing zijnde procedures en de huidige. Tijdens een volgende vergadering wordt op de specifieke naturalisatiedossiers ingegaan, nadat alle genodigden toegang hebben gekregen tot de dossiers die het voorwerp van onderzoek van de commissie uitmaken. Er wordt een nota gevraagd van de diensten van de Kamer met betrekking tot de evolutie van de naturalisatiewetgeving.

De commissie heeft eerst mevrouw Katrien Coessens, eerste directieraad bij de dienst Naturalisaties, mevrouw Greta Craps, ere-eerste directieraad bij de dienst Naturalisaties en mevrouw José Van Hauwermeiren, ere-eerste directieraad van de dienst Naturalisaties gehoord. Mevrouw Coessens gaat dieper in op de huidige naturalisatieprocedure, terwijl de dames Craps en Van Hauwermeiren een uiteenzetting geven over de vroeger gevolgde procedure. Er wordt duidelijk gemaakt dat de ambtenaren de dossiers voorbereidden en ervoor zorgden dat alle noodzakelijke stukken voor het nemen van een beslissing aanwezig waren. Op basis hiervan werd een advies opgesteld.

Tevens wordt het verschil tussen de grondvoorwaarden van de wet van 1995 en die van de wet van 2000 benadrukt: naast de verblijfsvoorwaarden (vijf jaar legaal verblijf of drie jaar voor een erkend vluchteling of

ANNEXE 2

Résumé des auditions

Un compte rendu intégral étant établi pour chaque audition, il n'est tracé dans la présente section qu'un aperçu général des principales questions posées, ainsi que de questions ayant un intérêt administratif particulier. Un aperçu des auditions figure en annexe du présent rapport.

Le compte rendu intégral des séances publiques peut être consulté sur le site internet de la Chambre: *www.lachambre.be*.

A. **Volet I: "Naturalisations et acquisition de la nationalité"**

1. ***Réunion du 11 janvier 2017 – DOC CRIV 54K001***

Lors de sa réunion du 11 janvier 2017, la commission d'enquête auditionne des fonctionnaires et anciens fonctionnaires du service Naturalisations de la Chambre des représentants, d'une part, et des députés – anciens membres de la commission des Naturalisations –, d'autre part, à propos des procédures de naturalisation. Il est procédé à une comparaison entre les procédures applicables en 1997 et celles en vigueur aujourd'hui. Lors d'une séance suivante, les dossiers de naturalisation spécifiques sont abordés, après que toutes les personnes invitées ont eu accès aux dossiers faisant l'objet de l'enquête de la commission. Une note est demandée aux services de la Chambre sur l'évolution de la législation en matière de naturalisation.

La commission commence par auditionner Mme Katrien Coessens, première conseillère de direction au service "Naturalisations", Mme Greta Craps, première conseillère de direction honoraire du service Naturalisations et Mme José Van Hauwermeiren, première conseillère de direction honoraire du service Naturalisations. Mme Coessens s'attarde sur la procédure de naturalisation actuelle, tandis que Mmes Craps et Van Hauwermeiren exposent la procédure anciennement suivie. Il est précisé que les fonctionnaires préparaient les dossiers et veillaient à la présence de toutes les pièces nécessaires à la prise de décision. Un avis était alors établi sur cette base.

L'accent est également mis sur les différences entre les conditions de fond de la loi de 1995 et celles de la loi de 2000: outre les conditions de séjour (cinq ans de séjour légal ou trois ans pour un réfugié ou apatride

staatloze werd in 2000 respectievelijk drie jaar en twee jaar), werd in 2000 ook de integratiebereidheid versoepeld: volgens de wet van 1995 moest de aanvrager een zekere integratiebereidheid aantonen, bijvoorbeeld door talenkennis, contact met de Belgische bevolking,…; de wet van 2000 ging ervan uit dat de integratiebereidheid van de aanvrager ambtshalve werd aangetoond door het indienen van de aanvraag.

Vervolgens hoort de commissie de heer Claude Eerdekens, toenmalig voorzitter van de commissie Naturalisaties en de heer Michel Moock, toenmalig rapporteur, voor een aantal dossiers. Wanneer de vier adviezen, meer bepaald van het parket, de Veiligheid van de Staat, de Dienst vreemdelingenzaken, het blanco strafregister positief waren, werd het dossier onmiddellijk voorgelegd aan de plenaire vergadering. Indien het niet zo was, werd het dossier of uitgesteld voor eventuele aanvulling, of werd een negatief advies verleend. De kwestie van mogelijk beïnvloeding van buitenaf komt ook aan bod.

2. ***Vergadering van 18 januari 2017 – DOC CRIV 54 K002 en K003***

De vergadering van de voormiddag heeft als doel de noodzakelijke kennis te verwerven over de procedure voor het verwerven van de nationaliteit door de nationaliteitsverklaring voor de ambtenaar van de burgerlijke stand. Die regelgeving wordt zowel vanuit het federaal als het gemeentelijk niveau onder de loep genomen.

Mevrouw Jennifer Schira, vertegenwoordigster van de FOD Justitie, gaat dieper in op de wetboek van de nationaliteit ingevoegd bij de wet van 13 juni 1991 en de daarop volgende wijzigingen van die wet, meer bepaald bij de wetten van 22 december 1998, 1 maart 2000 en 4 december 2012. Meer concreet worden de procedure en de voorwaarden van de nationaliteitsverwerving door een verklaring voor de ambtenaar van de burgerlijke stand voor de periode 1995-2006 toegelicht. Er wordt ook uiteengezet op welke wijze de nationaliteit kan worden afgenomen. Dit wordt geregeld door artikel 23 van de nationaliteitswet van 28 juni 1984. De wet van 4 december 2012 heeft een tweede mogelijkheid voor het verlies van de nationaliteit ingevoerd in artikel 23/1.

De wijze waarop de procedure tijdens de geviseerde procedure wordt toegepast in Wallonië, wordt toegelicht door mevrouw Danielle Adriaenssens, voorzitter van het *Groupement des agents de l'État civil et de la population de Wallonie* (GAPEC). De ambtenaren van de burgerlijke stand hebben de indruk enkel als brievenbus te worden gebruikt bij deze procedure omdat zij

reconnu sont devenus respectivement trois ans et deux ans en 2000); la condition relative à la volonté d'intégration a également été assouplie en 2000: en vertu de la loi de 1995, le demandeur devait faire preuve d'une certaine volonté d'intégration, par exemple de par ses connaissances linguistiques, ses contacts avec la population belge, …; la loi de 2000 partait du principe que la volonté d'intégration du demandeur était démontrée automatiquement par le dépôt de sa demande.

La commission auditionne ensuite M. Claude Eerdekens, ancien président de la commission des Naturalisations et M. Michel Moock, ancien rapporteur pour plusieurs dossiers. Lorsque les quatre avis, à savoir du parquet, de la Sûreté de l'État, de l'Office des Étrangers et du Casier judiciaire étaient positifs, le dossier était immédiatement soumis à la séance plénière. Si tel n'était pas le cas, le dossier était soit ajourné aux fins de complément, soit faisait l'objet d'un avis négatif. La question d'éventuelles influences venant de l'extérieur est également abordée.

2. ***Réunion du 18 janvier 2017 – DOC CRIV 54 K002 et K003***

La séance de la matinée est destinée à acquérir une connaissance suffisante de la procédure d'acquisition de la nationalité par le biais de la déclaration de nationalité devant l'officier de l'état civil. Cette réglementation fait l'objet d'une analyse approfondie tant par le niveau fédéral que par le niveau communal.

Mme Jennifer Schira, représentante du SPF Justice, traite plus particulièrement du Code de la nationalité inséré par la loi du 13 juin 1991 et des modifications apportées ultérieurement à cette loi, plus spécifiquement par les lois des 22 décembre 1998, 1er mars 2000 et 4 décembre 2012. Plus concrètement, elle explicite la procédure et les conditions de l'acquisition de la nationalité par une déclaration devant l'officier de l'état civil durant la période 1995-2006. Elle explique également de quelle manière la nationalité peut être retirée. Ce retrait est réglé par l'article 23 de la loi sur la nationalité du 28 juin 1984. La loi du 4 décembre 2012 a, en son article 23/1, introduit une deuxième possibilité de perte de la nationalité.

Mme Danielle Adriaenssens, présidente du Groupement des agents de l'état civil et de la population de Wallonie (GAPEC), explique le déroulement de la procédure visée telle qu'elle est mise en œuvre en Wallonie. Les officiers de l'état civil ont l'impression qu'ils servaient uniquement de boîte aux lettres dans le cadre de cette procédure, car ils devaient faire suivre

het dossier, ook wanneer het dossier onvolledig was, moesten doorsturen naar het parket, en verder over geen enkele informatie beschikten. Er wordt tevens op de problemen van de geldende termijnen voor het samenstellen van het dossier gewezen. Op het einde van de procedure schreef de ambtenaar van de burgerlijke stand, in geval van een positieve resultaat, de persoon in het register van de burgerlijke stand in. De problemen die de ambtenaren ondervonden bij het samenstellen van het dossier, worden eveneens aangekaart.

De heer Steve Heylen, voorzitter van de Vlaamse Vereniging van Ambtenaren en Beambten van de Burgerlijke stand (VLAVABBS), voegt eraan toe dat er ook in Vlaanderen vragen waren bij de bevoegdheid van de ambtenaren van de burgerlijke stand in de samenstelling van het dossier. Die gebeurde op grond van de omzendbrief van de Dienst Vreemdelingenzaken van 25 april 2000 (*Belgisch staatsblad* 6 mei 2000) en de aanvullende omzendbrief van 20 juli 2000, gepubliceerd op 27 juli 2000), waarvan hij een kopie aan de commissie overhandigt. Er wordt gewezen op de (inmiddels door de wet van december 2006 opgeloste) problemen met betrekking tot de (te korte) termijnen voor het samenstellen van het dossier.

Er wordt dieper ingegaan op de samenstelling en verificatie van de stukken van de dossiers, het controleren van de verblijfsduur, de verschillende werking van de parketten voor die dossiers, de vragen of de geïnteresseerde altijd kans had op een positief antwoord omdat door het mogelijk gebrek aan communicatie tussen verschillende instellingen of organen de informatie onvolledig was, het afstemmen van de adviezen van de verschillende betrokken instellingen (parket, Veiligheid van de Staat en Dienst Vreemdelingenzaken).

Tijdens de namiddagsessie wijst de heer Freddy Roosemont, Directeur-generaal van de Dienst Vreemdelingenzaken, erop dat de rol van de Dienst Vreemdelingenzaken bij een naturalisatieaanvraag beperkt is tot het vaststellen van de verblijfstoestand. Hij legt ter zitting stukken neer over de dossiers die voorwerp uitmaken van het onderzoek van de commissie. Er wordt dieper ingegaan op de mogelijke aanwending van de beroeps- of arbeidskaart voor het gemakkelijker verwerven van een verblijfsvergunning of de Belgische nationaliteit.

Vervolgens houden de heren Gert Lievens en Philippe Lengler, vertegenwoordigers van de FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie, een uiteenzetting over de toenmalige procedure voor het verlenen van beroeps- en arbeidskaarten. Daarbij wordt onderstreept dat het van belang was een evenwicht te vinden tussen

les dossiers au parquet, même lorsque ceux-ci étaient incomplets, et ne disposaient par ailleurs d'aucune information. L'oratrice souligne également les problèmes relatifs aux délais en vigueur pour constituer les dossiers. Au terme de la procédure, l'officier de l'état civil inscrivait la personne au registre de l'état civil en cas de décision positive. L'oratrice évoque également les problèmes rencontrés par les officiers lors de la constitution des dossiers.

M. Steve Heylen, président de la "*Vlaamse Vereniging van Ambtenaren en Beambten van de Burgerlijke stand*" (VLAVABBS), ajoute qu'en Flandre, la compétence des officiers de l'état civil dans le cadre de la constitution des dossiers a également suscité des questions, qui ont été formulées dans la circulaire de l'Office des Étrangers du 25 avril 2000 (*Moniteur belge* du 6 mai 2000) et dans la circulaire complémentaire du 20 juillet 2000 (publiée le 27 juillet 2000), circulaires dont il remet copie à la commission. Les problèmes (résolus entre-temps par la loi de décembre 2006) concernant les délais (trop courts) qui sont impartis pour la constitution des dossiers y sont notamment évoqués.

L'orateur examine plus en détail la composition et la vérification des pièces des dossiers, le contrôle de la durée de séjour, les différents modes de fonctionnement des parquets pour ces dossiers, les questions formulées en vue d'établir si l'intéressé avait toujours une chance d'obtenir une réponse positive, compte tenu du manque d'informations dû à un éventuel manque de communication entre les différentes institutions ou les différents organes, la mise en concordance des avis des différentes institutions concernées (le parquet, la Sûreté de l'État et l'Office des Étrangers).

Pendant la réunion de l'après-midi, M. Freddy Roosemont, directeur général de l'Office des Étrangers, indique qu'en ce qui concerne les demandes de naturalisation, l'Office des étrangers ne fait que constater la situation de séjour. L'orateur dépose des pièces concernant les dossiers qui font l'objet de l'enquête de la commission. La question de la possible utilisation de la carte professionnelle ou du permis de travail pour obtenir plus facilement un titre de séjour ou la nationalité belge est ensuite approfondie.

Par la suite, MM. Gert Lievens et Philippe Lengler, représentants du SPF Économie, P.M.E., Classes moyennes et Énergie, font un exposé sur la procédure de délivrance d'une carte professionnelle ou d'un permis de travail en vigueur à l'époque. À cet égard, ils insistent sur le fait qu'il était important de trouver un

de belangen van de geïnteresseerde en de (economische) belangen van België. Voor het toekennen van de kaart werd advies aan de Dienst Vreemdelingenzaken gevraagd omdat het bezit van een arbeids- of beroepskaart een belangrijk criterium is voor het bekomen van een verblijfsvergunning. Er wordt voorts op gewezen dat de bevoegdheid om beroeps-of arbeidskaarten te verstrekken ondertussen werd geregionaliseerd. Tevens werden de dossiers die betrekking hebben op de periode van belang voor het onderzoek van de commissie vernietigd. Het archiefbeheersplan met het Rijksarchief van de FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie bepaalt dat de dossiers mogen worden vernietigd twee jaar na de vervaldatum van de beroeps-of arbeidskaart.

De heer Claude Eerdekens, voormalig voorzitter van de commissie Naturalisaties, en mevrouw Greta Craps, ere-eerste directieraad van de dienst Naturalisaties, geven meer uitleg bij specifieke naturalisatiedossiers. Daarbij komen vragen over mogelijke druk van parlementsleden of van derden in verband met de individuele dossiers aan bod. Er worden onder meer vragen gesteld in verband met de mogelijke banden tussen de drie dossiers (de naturalisatieaanvragen van de heren Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch) en de gevolgen die daaruit konden voortvloeien, en of het gebruikelijk was dat de geïnteresseerde niet zelf de naturalisatieaanvraag invulde.

Nadien volgt de getuigenis van de heer Jean-Claude Elslander, procureur des Konings van Nijvel, en Yves de Prelle de la Nieppe, ere-procureur des Konings van Nijvel, over de naturalisatiedossiers. Er wordt bevestigd dat de naturalisatie van de heer Patokh Chodiev aanvankelijk geen problemen vertoonde omdat alle adviezen positief waren. Dit dossier werd echter achteraf in vraag gesteld. Met betrekking tot de dossiers inzake de aanvraag van de nationaliteitsverkrijging (onder meer van de heer Alijan Ibragimov) wordt ingegaan op de mogelijk gevolgen van een spellingfout in de naam van de aanvrager op de verdere afhandeling van het dossier. Bovendien wordt gewezen op het toen algemeen probleem van tijdsdruk om de dossiers correct op te volgen. Er gaat ook aandacht naar de vraag waarom niet werd overwogen om de nationaliteit opnieuw in te trekken, nadat bepaalde feiten aan het licht kwamen.

équilibre entre les intérêts des personnes concernées et les intérêts (économiques) de la Belgique. Avant de délivrer un de ces documents, l'Office des Étrangers était consulté, car posséder une carte professionnelle ou un permis de travail est un critère essentiel dans la délivrance d'un titre de séjour. Les orateurs indiquent en outre qu'entre-temps, la délivrance d'une carte professionnelle ou d'un permis de travail a été régionalisée. À cela s'ajoute le fait que les dossiers se rapportant à la période qui fait l'objet de l'enquête de la commission ont été détruits. Le plan de gestion des archives du SPF Économie, P.M.E., Classes moyennes et Énergie prévoit que les dossiers peuvent être détruits deux ans après la date d'expiration de la carte professionnelle ou du permis de travail.

M. Claude Eerdekens, ancien président de la commission des Naturalisations, et Mme Greta Craps, première conseillère de direction honoraire du service Naturalisations, fournissent des précisions sur certains dossiers de naturalisation. Des question sont alors posées sur de possibles pressions exercées par des parlementaires ou par des tiers en lien avec les dossiers individuels en cause. Des questions sont entre autres posées à propos des possibles liens entre les trois dossiers (les demandes de naturalisation de MM. Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov et Alexandre Machkevitch) et les conséquences qui ont pu en découler. Était-il d'usage que l'intéressé ne remplisse pas lui-même sa demande de naturalisation?

Viennent ensuite les témoignages de MM. Jean-Claude Elslander, procureur du Roi de Nivelles, et Yves de Prelle de la Nieppe, procureur du Roi honoraire de Nivelles, à propos des dossiers de naturalisation. Il se confirme qu'initialement, la naturalisation de M. Patokh Chodiev ne soulevait aucun problème particulier, dès lors que tous les avis étaient positifs. Toutefois, ce dossier a été remis en question par la suite. En ce qui concerne les dossiers de demande d'obtention de la nationalité belge (notamment la demande de M. Alijan Ibragimov), il est question d'une faute apparue dans le nom du demandeur et de ses éventuelles conséquences sur la suite du traitement du dossier. Les témoins soulignent également le problème général du manque de temps pour suivre correctement tous les dossiers. La discussion porte également sur la question de savoir pourquoi il n'a pas été envisagé, une fois que certains faits ont été mis au jour, de revenir sur la décision d'accorder la nationalité belge aux intéressés.

3. ***Vergadering van 25 januari 2015 – DOC CRIV 54 K004 en K005***

De heer Guy Rapaille, voorzitter van het Vast Comité I, brengt tijdens de vergadering van 25 januari 2017 in de voormiddag verslag uit over de eerste onderzoeksverslagen die door het Vast Comité I werden opgesteld betreffende de naturalisatie van de heren Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en aanverwante dossiers. Er wordt stilgestaan bij het optreden van de Veiligheid van de Staat in deze naturalisatiedossiers. De rol van de aanvragen van beroeps- en arbeidskaarten in verband met nationaliteitsverwerving komt opnieuw aan bod.

De heer Damien Vandermeersch, voormalig onderzoeksrechter, haalt aan dat hij het dossier in verband met de heer Alijan Ibragimov opnieuw wil inkijken vooraleer dieper op de zaak in te gaan. De heer Damien Vandermeersch zal op een later tijdstip opnieuw worden gehoord nadat hij de relevante gerechtelijke dossiers heeft kunnen doornemen.

Tijdens zijn getuigenis gaat de heer Michel Vandewalle, hoofdcommissaris van de politie van Waterloo, dieper in op het optreden en de rol van de politie van Waterloo bij de naturalisatieaanvraag van de heer Patokh Chodiev. De getuige overhandigt documenten aan de onderzoekscommissie. Tevens komen processen-verbaal aan bod, die een rol hebben gespeeld bij de behandeling van het naturalisatiedossier, en waarvan door sommigen, de echtheid in vraag wordt gesteld. Er worden tevens vragen gesteld over de verklaring die de heer Michel Vandewalle over deze aangelegenheid aan het Vast Comité P heeft afgelegd.

Na de openbare zitting, wordt tevens een zitting achter gesloten deuren gehouden met de heer Michel Vandewalle op diens verzoek.

De hoorzitting van mevrouw Marguerite Zeltman heeft als doel haar rol bij de naturalisatieaanvraag van de heren Patokh Chodiev en Alijan Ibragimov te kennen. De getuige wordt ook ondervraagd over andere taken die ze voor of in opdracht van beide heren en hun respectievelijke families uitvoerde. Er werden vragen gesteld over de kennis van de Franse taal en de mate van integratie van de families in België.

3. ***Réunion du 25 janvier 2017 – DOC CRIV 54 K004 et K005***

Au cours de la réunion de l'avant-midi du 25 janvier 2017, M. Guy Rapaille, président du Comité permanent R, présente le contenu des premiers rapports d'enquête établis par ce comité concernant la naturalisation de MM. Patokh Chodiev et Alijan Ibragimov, ainsi que des dossiers liés à cette affaire. Il évoque en particulier l'intervention de la Sûreté de l'État dans ces dossiers de naturalisation. Il est par ailleurs une nouvelle fois question du rôle joué par les demandes de permis de travail et de cartes professionnelles dans la procédure d'acquisition de la nationalité.

M. Damien Vandermeersch, ancien juge d'instruction, indique qu'il souhaite examiner à nouveau le dossier en lien avec M. Alijan Ibragimov avant de s'exprimer davantage sur le fond du dossier. M. Damien Vandermeersch sera réentendu à une date ultérieure, après avoir pu analyser les dossiers judiciaires en rapport avec cette affaire.

Au cours de son témoignage, M. Michel Vandewalle, chef de corps de la police de Waterloo, donne davantage d'explications sur l'intervention de la police de Waterloo et sur le rôle qu'elle a joué dans la demande de naturalisation de M. Patokh Chodiev. Le témoin présente des documents à la commission d'enquête. Plusieurs procès-verbaux qui ont joué un rôle dans le traitement du dossier de naturalisation sont également discutés. D'aucuns mettent d'ailleurs en doute l'authenticité de certains de ces procès-verbaux. M. Michel Vandewalle est également interrogé sur la déclaration qu'il a faite à ce sujet au Comité permanent P.

À l'issue de la réunion publique, une réunion à huis clos a également lieu en présence de M. Michel Vandewalle, à la demande de ce dernier.

L'audition de Mme Marguerite Zeltman vise à identifier son rôle dans le cadre de la demande de naturalisation de MM. Patokh Chodiev et Alijan Ibragimov. La témoin est également interrogée au sujet d'autres tâches qu'elle a effectuées pour les intéressés et leurs familles respectives, ou pour le compte de ceux-ci. Des questions sont posées sur la connaissance de la langue française et sur le degré d'intégration des familles en Belgique.

4. ***Vergadering van 1 februari 2017 – DOC CRIV 54 K006***

De heer Patrick Sapion, voormalig wijkagent van de lokale politie van Waterloo, heeft het tijdens de vergadering achter gesloten deuren over de verslagen die hij heeft gemaakt over de vaststellingen die hij in het kader van de naturalisatieaanvragen van de heer Patokh Chodiev heeft gedaan. Hij legt kopies van door hem opgemaakte processen-verbaal neer.

Nadien gaat de heer Michel Vandewalle, hoofdcommissaris van de politie van Waterloo, ook tijdens een vergadering achter gesloten deuren verder op zijn eerdere getuigenis van 25 januari 2017

De heer Walter De Smedt, voormalig raadsheer van het Vast Comité P en I, wordt ondervraagd over documenten die betrekking hebben op naturalisatieaanvragen die hij heeft ontvangen toen hij raadsheer was bij het Vast Comité I. De eventuele noodzaak of opportuniteit voor de onderzoekscommissie om het onderzoeksdossier op te vragen wordt aangekaart. Ook de wijze van communiceren tussen de Veiligheid van de Staat en de lokale politie komt aan bod.

Tijdens de hoorzitting van de heer Henri Berckmoes, voormalig hoofd van de Dienst Enquêtes van het Vast Comité P, en de heer Philippe De Cock, voormalig ambtenaar van het Vast Comité P, wordt de procedure voor de behandeling van de door een senator bij het Vast Comité P ingediende klacht besproken. Als gevolg van de klacht, werd beslist een toezichtonderzoek over het optreden van de politie van Waterloo in het kader van een naturalisatieaanvraag uit te voeren. Er wordt tevens dieper ingegaan op de uitwisseling van informatie tussen het Vast Comité P en het Vast Comité I. Het wordt duidelijk gemaakt dat op niveau van de enquêteurs dezen zich moesten beperken tot de hun opgedragen taken, zonder zelf initiatief te nemen.

De heer Walter Peeters, voormalig raadsheer van het Vast Comité P, en de heer André Vandoren, voormalig voorzitter van het Vast Comité P, herinneren aan de werking van het Vast Comité P, een college van vijf personen dat collegiale beslissingen neemt. In het dossier in verband met het toezichtonderzoek van het optreden van de heer Michel Vandewalle, werd beslist dat er geen fouten door de politie van Waterloo werden gemaakt. Er wordt tevens op gewezen dat een toezichtonderzoek niet dezelfde draagwijdte heeft als een gerechtelijk onderzoek.

Tijdens haar getuigenis attendeert mevrouw Johanna Erard, voorzitter van het Vast Comité P, erop dat ze kennis heeft genomen van het dossier omdat de heer Michel

4. ***Réunion du 1er février 2017 – DOC CRIV 54 K006***

Durant la réunion à huis clos, M. Patrick Sapion, ancien agent de quartier de la police locale de Waterloo, évoque les rapports qu'il a établis dans le cadre des demandes de naturalisation de M. Patokh Chodiev. Il présente des copies de procès-verbaux qu'il a dressés.

Durant une autre réunion à huis clos, M. Michel Vandewalle, commissaire divisionnaire de la police de Waterloo, prolonge son témoignage du 25 janvier 2017.

M. Walter De Smedt, ancien conseiller au Comité permanent P et R, est interrogé sur les documents relatifs à des demandes de naturalisation qu'il a reçues lorsqu'il était conseiller auprès du Comité permanent R. La nécessité ou l'opportunité éventuelle pour la commission d'enquête de réclamer le dossier d'enquête est évoquée, de même que le mode de communication entre la Sûreté de l'État et la police locale.

Au cours de l'audition de M. Henri Berckmoes, ancien chef du Service d'Enquêtes du Comité permanent P et de M. Philippe De Cock, ancien fonctionnaire du Comité permanent P, il est procédé à l'examen de la procédure de traitement de la plainte introduite par un sénateur auprès du Comité permanent P. À la suite de cette plainte, il avait été décidé de mener une enquête de contrôle sur l'action de la police de Waterloo dans le cadre d'une demande de naturalisation. Les échanges d'informations entre le Comité permanent P et le Comité permanent R sont également examinés en détail. Il est précisé que les enquêteurs devaient, à leur niveau, se limiter aux tâches qui leur avaient été confiées, sans prendre d'initiative.

MM. Walter Peeters, ancien membre du Comité permanent P, et André Vandoren, ancien président du Comité permanent P, rappellent le fonctionnement du Comité permanent P, qui est un collège composé de cinq personnes prenant des décisions collégiales. Dans le cadre du dossier relatif à l'enquête de contrôle sur l'action de M. Michel Vandewalle, il avait été conclu que la police de Waterloo n'avait commis aucune erreur. Les orateurs soulignent également qu'une enquête de contrôle n'a pas la même portée qu'une enquête judiciaire.

Au cours de son audition, Mme Johanna Erard, présidente du Comité permanent P, fait remarquer qu'elle a pris connaissance de ce dossier, car

Vandewalle, politiecommissaris van Waterloo, recent kopies van stukken uit het dossier opvroeg. Naar aanleiding hiervan werd vastgesteld dat sommige dossiers van het Vast Comité P onvolledig werden bewaard. Er wordt achter gesloten verder ingegaan op een bijkomende onderzoeksopdracht die de onderzoekscommissie aan het Vast Comité P zal toevertrouwen overeenkomstig artikel 4, § 3, van de wet van 3 mei 1880 op het parlementair onderzoek.

M. Michel Vandewalle, commissaire de police de la zone de police de Waterloo, a récemment demandé des copies de pièces du dossier. À cette occasion, on a constaté que le Comité permanent P ne conservait pas la totalité du contenu de certains de ses dossiers. L'audition, qui se poursuit à huis clos, porte ensuite sur une mission d'enquête complémentaire que la commission d'enquête confiera au Comité permanent P, en vertu de l'article 4, § 3, de la loi du 3 mai 1880 sur les enquêtes parlementaires.

5. ***Vergadering van 15 februari 2017 – DOC CRIV 54 K008 en 009***

De vergadering wordt geopend met de toelichting door de heer Guy Rapaille, voorzitter van het Vast Comité I, die het tweede onderzoeksverslag van het Vast Comité I toelicht, dat betrekking heeft op de periode 1996-2002. In de eerste plaats handelt dit verslag over de dossiers met betrekking tot de nationaliteitsverwerving van de heren Patokh Chodiev en Alijan Ibragimov en in de tweede plaats wordt de werking van het Vast Comité I onder de loep genomen. De getuige merkt op dat het om oude dossiers gaat, wat het onderzoek bemoeilijkt. Gezien de geïnteresseerden gekend zijn bij de Veiligheid van de Staat is het opmerkelijk dat er door haar een stempel met "niets te vermelden" in het naturalisatiedossier werd aangebracht. Ook het toezicht van de Veiligheid van de Staat op de personen van Russische afkomst komt aan bod. De interne informatiedoorstroming binnen de Veiligheid van de Staat wordt nader bekeken. Vervolgens wordt het dossier Tractebel aangekaart. De arbeidsvergunning als opstap naar het gemakkelijker verkrijgen van de Belgische nationaliteit komt opnieuw ter sprake.

Nadien lichten de heer Vincent Scourneau, burgemeester van Eigenbrakel en Mevrouw Sophie Thonon, hoofd van de Dienst burgerlijke stand van Eigenbrakel de procedure voor verkrijging van de nationaliteit door het afleggen van een verklaring bij de gemeente Eigenbrakel in het dossier van de heer Alijan Ibragimov toe. Daarbij wordt de vraag gesteld of de gemeente informatie heeft over eventuele vroegere naturalisatieaanvragen van de betrokkene en zijn aanverwanten en of de procedure voldoet.

De heer Alfred Hachez, ere-substituut-procureur des Konings van het Parket van Nijvel, herinnert aan de tijdens de te onderzoeken periode vigerende wetgeving voor de naturalisaties en de verkrijging van de nationaliteit. De procedure bij het parket van Nijvel is correct verlopen. Het probleem is dat het parket een negatief advies kreeg over een van de aanvragers nadat de naturalisatie al was verleend. De vraag wordt gesteld of het

5. ***Réunion du 15 février 2017 – DOC CRIV 54 K008 et 009***

La réunion débute par l'exposé de M. Guy Rapaille, président du Comité permanent R, qui commente le deuxième rapport d'enquête du Comité permanent R relatif à la période 1996-2002. Ce rapport traite tout d'abord des dossiers relatifs à l'acquisition de la nationalité de MM. Patokh Chodiev et Alijan Ibragimov et analyse ensuite le fonctionnement du Comité permanent R. Le témoin signale qu'il s'agit d'anciens dossiers, ce qui complique l'enquête. Dès lors que les intéressés sont connus de la Sûreté de l'État, il est curieux que celle-ci ait apposé un cachet mentionnant "rien à signaler" dans le dossier de naturalisation. La surveillance des personnes d'origine russe par la Sûreté de l'État est également abordée. La transmission interne de l'information au sein de la Sûreté de l'État est examinée plus en détail. Ensuite, le dossier Tractebel est évoqué. Il est de nouveau question de permis de travail en guise de marchepied facilitant l'acquisition de la nationalité belge.

Ensuite, M. Vincent Scourneau, bourgmestre de Braine-l'Alleud et Mme Sophie Thonon, cheffe du Service de l'État civil de Braine-l'Alleud, expliquent la procédure d'acquisition de la nationalité par déclaration auprès de leur commune dans le dossier de M. Alijan Ibragimov. À cet égard, il est demandé si la commune dispose d'informations concernant d'éventuelles demandes de naturalisation précédentes de l'intéressé et de ses parents et si la procédure donne satisfaction.

M. Alfred Hachez, substitut du procureur du Roi honoraire près le parquet de Nivelles, rappelle la législation relative aux naturalisations et à l'acquisition de la nationalité en vigueur durant la période à examiner. La procédure devant le parquet de Nivelles s'est déroulée correctement. Le problème est que le parquet a reçu un avis négatif au sujet d'un des demandeurs après que la naturalisation a été accordée à ce dernier. Il est

niet mogelijk was om de verleende nationaliteit opnieuw af te nemen op grond van fraude bij het verkrijgen van de nationaliteit, gezien er nieuwe informatie naar boven was gekomen. Gezien de wet die dit mogelijk maakt, nog niet van kracht was, kon de wet niet voor de betrokkenen worden toegepast.

Omdat de heer Bart Van Lijsebeth, ere-administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat geen toegang tot de betrokken dossiers en de onderzoeksverslagen van het Vast Comité I had, wordt besloten hem opnieuw uit te nodigen nadat hij kennis heeft genomen van deze dossiers. De getuige merkt wel op dat hij als administrateur-generaal de naturalisatiedossiers zelf niet persoonlijk behandelde.

De heer Jaak Raes, administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat, wordt gehoord over de naturalisaties van de heren Patokh Chodiev en (aan) verwanten en de heer Alijan Ibragimov. Meer bepaald wordt nagegaan over welke informatie de Veiligheid van de Staat beschikte en vanaf wanneer de dienst over deze informatie beschikte. De getuige heeft een uiteenzetting gehouden over de wijze waarop de naturalisatieaanvragen en de aanvragen voor het bekomen van de nationaliteit werden behandeld. Er worden tevens vragen gesteld over de procedure van verwerking van aanvragen voor beroepskaarten.

6. ***Vergadering van 22 februari 2017 – DOC CRIV 54 K010 en K011***

De heer Robert Libert, voormalig verantwoordelijke van de dienst E5 van de Veiligheid van de Staat en mevrouw Sylvie Michiels, voormalig adjunct-verantwoordelijke van de dienst E5, behoorden beide tot de analyseafdeling van de Veiligheid van de Staat. Tijdens de vergadering, die achter gesloten deuren wordt gehouden, wordt de structuur van de Veiligheid van de Staat toegelicht. De taak van de Veiligheid van de Staat bij de naturalisatie-aanvragen wordt behandeld.

De oprichting van een afdeling "*Red Sky*" bij het toenmalige bureau van opsporingen van de BOB is het voorwerp van de getuigenis van de heer Benoît Dufour, voormalig lid van de BOB-Brussel (Rijkswacht). Die afdeling werd ondermeer opgericht om mogelijke witwaspraktijken van de Russische maffia te onderzoeken. De namen van de heren Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch kwamen voor bij sommige onderzoeken onder meer met betrekking tot de naturalisatiedossiers of naar aanleiding van onderzoek van de activiteiten van vastgoedbedrijven. Ook het dossier Tractebel wordt in dit kader aangekaart.

demandé s'il n'était pas possible de retirer la nationalité accordée au motif d'une fraude lors de son acquisition, de nouvelles informations ayant été révélées. Dès lors que la loi permettant ce retrait de nationalité n'était pas encore en vigueur, elle ne pouvait pas s'appliquer aux intéressés.

Étant donné que M. Bart Van Lijsebeth, administrateur général honoraire de la Sûreté de l'État, n'avait pas accès aux dossiers concernés et aux rapports d'enquête du Comité permanent R, il est décidé de l'inviter à nouveau une fois qu'il aura pris connaissance de ces dossiers. Le témoin fait toutefois observer qu'en tant qu'administrateur général, il ne traitait pas personnellement les dossiers de naturalisation.

M. Jaak Raes, administrateur général de la Sûreté de l'État, est auditionné au sujet des naturalisations de MM. Patokh Chodiev et alliés proches et de M. Alijan Ibragimov. Il est notamment examiné de quelles informations disposait la Sûreté de l'État et à partir de quand le service disposait de ces informations. Le témoin expose la façon dont les demandes de naturalisation et les demandes d'acquisition de la nationalité sont traitées. Des questions sur la procédure de traitement des demandes de cartes professionnelles sont également posées.

6. ***Réunion du 22 février 2017 – DOC CRIV 54 K010 et K011***

M. Robert Libert, ancien responsable du service E5 de la Sûreté de l'État, et Mme Sylvie Michiels, ancienne responsable adjointe du service E5, faisaient tous les deux partie de la Direction de l'analyse de la Sûreté de l'État. Pendant la réunion, qui se tient à huis clos, la structure de la Sûreté de l'État est présentée. La mission de la Sûreté de l'État dans le cadre des demandes de naturalisation est exposée.

La création d'une cellule "*Red Sky*" auprès de l'ancien bureau de recherches de la BSR fait l'objet du témoignage de M. Benoît Dufour, ancien membre de la BSR Bruxelles (gendarmerie). Cette cellule a entre autres été créée pour enquêter sur de possibles activités de blanchiment de la mafia russe. Les noms de MM. Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov et Alexandre Machkevitch apparaissaient dans certaines enquêtes, dont celles concernant les dossiers de naturalisation ou l'enquête sur les activités de sociétés immobilières. Le dossier Tractebel est également abordé dans ce cadre.

De rol van de heer Philippe Rozenberg en zijn tussenkomst in de naturalisatiedossiers en het bekomen van een beroepskaart door de heer Alijan Ibragimov zijn het onderwerp van de getuigenis van de heer Damien Vandermeersch, voormalig onderzoeksrechter. Het juridisch artikel dat de heer Vandermeersch met betrekking tot de totstandkoming van de wet "verruimde minnelijke schikking in strafzaken" in 2011 publiceerde in de *Journal des Tribunaux* , wordt ook aangekaart.

Mevrouw Rose-Marie Sukennik, advocaat, herinnert eraan, voor de eed af te leggen, dat ze gebonden is door haar beroepsgeheim. De getuige heeft het over de wijze waarop de naturalisatiedossiers twintig jaar geleden werden behandeld. Het was gebruikelijk dat de advocaten voor de behandeling van de dossiers direct contact opnamen met de betrokken diensten (bijvoorbeeld de Dienst Vreemdelingenzaken, de FOD Economie voor de beroepskaarten, de Commissie Naturalisaties van de Kamer van volksvertegenwoordigers, …). Het behoort tot de taak van de advocaat de belangen van zijn cliënt te verdedigen. De getuige bevestigt de aanvraag van een beroepskaart voor de heer Alijan Ibragimov te hebben geregeld.

De heer Daniel Deroux, voormalig CEO voor internationale betrekkingen van Tractebel, en de heer Philippe Bodson, voormalig CEO van Tractebel, lichten de commissie in over de wijze waarop en de redenen waarom ze in contact kwamen en werkten met de heren Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch. Ook de redenen van de stopzetting van die werkrelatie wordt behandeld. Vooral de relatie met de heer Alijan Ibragimov krijgt bijzondere aandacht. De getuigen verduidelijken dat ze in het begin geen negatieve informatie hadden over de drie heren. Het is in de loop van de samenwerking dat er problemen zijn gerezen, wat tot de stopzetting van de samenwerking heeft geleid.

7. ***Vergadering van 8 maart 2017 – DOC CRIV 54 K012***

Tijdens de hoorzittingen van mevrouw Johanna Erard, voorzitter, de heren Jean-François Kayser en Olivier Hastir, commissarissen-auditors van het Vast Comité P, wordt het onderzoeksverslag van het Vast Comité P over de behandeling van de naturalisatieaanvragen van de heer Patokh Chodiev en zijn echtgenote door de politie van Waterloo verduidelijkt. De onderzoekscommissie gaf hiertoe de opdracht op basis van artikel 4,§ 3, van de wet van 3 mei 1880 op het parlementair onderzoek. Dit rapport bevat enerzijds een synthese van de onderzoekshandelingen en daarnaast een volledige uitwerking van de punctuele vragen die door de onderzoekscommissie werden voorgelegd.

Le rôle joué par M. Philippe Rozenberg et son intervention dans les dossiers de naturalisation et l'obtention d'une carte professionnelle par M. Alijan Ibragimov sont l'objet du témoignage de M. Damien Vandermeersch, ancien juge d'instruction. L'article juridique consacré à l'élaboration de la loi sur la "transaction pénale élargie" publié par M. Damien Vandermeersch en 2011 dans le *Journal des Tribunaux* est également évoqué.

Mme Rose-Marie Sukennik, avocate, rappelle, avant de prêter serment, qu'elle est liée par le secret professionnel. Le témoin explique comment les dossiers de naturalisation étaient traités il y a vingt ans. À l'époque, il était courant que pour traiter les dossiers, les avocats prennent directement contact avec les services concernés (par exemple, l'Office des Étrangers, le SPF Économie pour les cartes professionnelles, la Commission des Naturalisations de la Chambre des représentants, etc.). La tâche de l'avocat consiste à défendre les intérêts de son client. Le témoin confirme avoir réglé la demande d'obtention d'une carte professionnelle en faveur de M. Alijan Ibragimov.

M. Daniel Deroux, ancien CEO pour les projets internationaux chez Tractebel, et M. Philippe Bodson, ancien CEO de Tractebel, expliquent à la commission comment et pourquoi ils sont entrés en contact et ont travaillé avec MM. Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov et Alexandre Machkevitch, ainsi que les raisons pour lesquelles cette relation de travail a pris fin. L'attention s'est essentiellement concentrée sur la relation avec M. Alijan Ibragimov. Les témoins précisent qu'au départ, ils ne disposaient d'aucune information négative sur ces trois hommes. Les problèmes sont apparus au fil de leur coopération et les ont amenés à y mettre un terme.

7. ***Réunion du 8 mars 2017 – DOC CRIV 54 K012***

Lors des auditions de Mme Johanna Erard, présidente, et de MM. Jean-François Kayser et Olivier Hastir, commissaires auditeurs du Comité permanent P, ceux-ci ont apporté des précisions sur le rapport d'enquête du Comité permanent P relatif au traitement des demandes de naturalisation de M. Patokh Chodiev et de son épouse par la police de Waterloo, comme le leur avait demandé la commission d'enquête conformément à l'article 4, § 3, de la loi du 3 mai 1880 sur les enquêtes parlementaires. Ce rapport dresse la synthèse des actes d'instruction, d'une part, et fait le tour des questions ponctuelles qui ont été adressées par la commission d'enquête, d'autre part.

De kennis van het Frans, voor de naturalisatie van de heer Patokh Chodiev en voor de verwerving van de nationaliteit van mevrouw Chodieva, zijn punten waarbij stil wordt gestaan, omdat daar controverse over is. Er wordt ook verder onderzocht wie de formulieren heeft ingevuld en of die persoon daartoe voldoende was gemachtigd. De authenticiteit van verschillende processen-verbaal wordt nagegaan. Ook het vraagstuk naar een eventuele politieke beïnvloeding van de dossiers vanwege de toenmalige burgemeester komen aan bod.

Er wordt tijdens de vergadering achter gesloten deuren nog dieper ingegaan op dezelfde thema's.

De voormalige onderzoeksrechters mevrouw Françoise Roggen en de heer Frédéric Lugentz attenderen erop dat al sinds juni 1996 een gerechtelijk onderzoek naar mogelijke witwaspraktijken werd gevoerd in hoofde van de heren Patokh Chodiev en Alijan Ibragimov. Het onderzoek, waarbij verscheidene internationale rogatoire commissies werden uitgevoerd, heeft lange tijd aangesleept. De getuigen zijn van oordeel dat, met het oog op een doeltreffendere rechtsbedeling, op bepaalde ogenblikken een nieuw onderzoek moest worden gestart in plaats van het bestaande onderzoek nog uit te breiden. De advocaten van de heren Patokh Chodiev en Alijan Ibragimov hebben procedures voorgesteld om te verhinderen dat hun cliënten op een openbare rechtszitting zouden moeten verschijnen. Dit zou hun belangen in het buitenland, vooral in de Verenigde Staten, in het gedrang hebben kunnen brengen. Het dossier heeft geleid tot de minnelijke schikking, die door de onderzoekscommissie wordt onderzocht.

Tijdens zijn getuigenis wijst de heer Bruno Bulthé, voormalig onderzoeksrechter, op het onderzoek dat hij in 1997 heeft gevoerd naar de heren Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch en waarvoor hij een rogatoire commissie naar Kazachstan heeft gestuurd. Hij merkt tevens op dat de heer Alijan Ibragimov geen positief antwoord krijgt op zijn naturalisatieaanvraag bij de Kamer van volksvertegenwoordigers omdat de onderzoekers tijdig hebben vastgesteld dat er problemen waren. Wanneer dit onderzoek in de jaren 2000 wordt voortgezet, leidt dit tot een seponering.

De heer Bart Van Lijsebeth, gewezen administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat, bevestigt dat de Veiligheid van de Staat de informatie waarover hij beschikt, overmaakt aan de bevoegde officiële instanties, *in casu* aan de eerste minister. De onderzoekscommissie zou de declassificatie van een aantal documenten kunnen vragen om over de voor haar nuttige informatie te kunnen beschikken.

La commission s'est longuement penchée sur la question de la connaissance du français en vue de la naturalisation de M. Patokh Chodiev et de l'obtention de la nationalité de Mme Chodieva en raison de la controverse qu'elle suscite. Elle a également cherché à identifier la personne qui a complété les formulaires et à savoir si elle y était habilitée. L'authenticité des différents procès-verbaux a été examinée. La question d'une possible influence politique de l'ancien bourgmestre dans ces dossiers a également été abordée.

Lors de la réunion à huis clos, ces thèmes ont été encore approfondis davantage.

Les anciens juges d'instruction, Mme Françoise Roggen et M. Frédéric Lugentz, attirent l'attention des membres sur le fait que depuis juin 1996, MM. Patokh Chodiev et Alijan Ibragimov faisaient l'objet d'une enquête judiciaire sur de possibles pratiques de blanchiment. L'enquête, dans le cadre de laquelle plusieurs commissions rogatoires internationales ont été exécutées, s'est éternisée. Les témoins estiment que pour une administration plus efficace de la justice, il aurait fallu, à certains moments, lancer une nouvelle enquête, plutôt que d'étendre encore l'enquête existante. Les avocats de MM. Patokh Chodiev et Alijan Ibragimov ont proposé des procédures destinées à empêcher la comparution de leurs clients en réunion publique, étant donné que cette comparution aurait pu compromettre leurs intérêts à l'étranger, particulièrement aux États-Unis. Le dossier a débouché sur une transaction, qui est examinée par la commission d'enquête.

Au cours de son témoignage, M. Bruno Bulthé, ancien juge d'instruction, attire l'attention sur l'enquête qu'il a menée en 1997 au sujet de MM. Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov et Alexandre Machkevitch et pour laquelle il avait envoyé une commission rogatoire au Kazakhstan. Il fait également observer que M. Alijan Ibragimov n'a pas obtenu de réponse positive à la demande de naturalisation qu'il avait introduite à la Chambre des représentants, les enquêteurs ayant constaté l'existence de problèmes en temps utile. Lorsque cette enquête est poursuivie dans les années 2000, le dossier est classé sans suite.

M. Bart Van Lijsebeth, ancien administrateur général de la Sûreté de l'État, confirme que la Sûreté de l'État transmet les informations dont elle dispose aux instances officielles compétentes, en l'occurrence au premier ministre. La commission d'enquête pourrait demander la déclassification d'un certain nombre de documents, afin de pouvoir disposer d'informations qui lui seraient utiles.

Van zijn kant wijst de heer Serge Kubla, voormalig burgemeester van Waterloo, erop dat hij goede relaties had met zijn toenmalige buurman, de heer Patokh Chodiev. Het is in dit kader dat hij een aanbevelingsbrief heeft geschreven aan de heer Claude Eerdekens, toenmalig voorzitter van de commissie Naturalisaties van de Kamer. De voor een notaris verleden akte betreffende de erfdienstbaarheid die de heer Serge Kubla geniet op de eigendom van de heer Patokh Chodiev, betreft enkel een juridische regeling voor een reeds langer bestaande feitelijke toestand.

B. **Luik II. Totstandkoming van de wet "Verruimde minnelijke schikking in strafzaken"**

Vanaf de tweede week van maart 2017 werden hoorzittingen georganiseerd om meer duidelijkheid te bekomen in de wijze waarop de artikel 84 van de wet houdende diverse bepalingen van 14 april 2011 in april 2011 is tot stand gekomen.

1. ***Vergadering van 15 maart 2017 – DOC CRIV 54 K014 en K015***

Tijdens zijn hoorzitting schetst de heer Yves Liégeois, eerste advocaat-generaal bij het Parket van het hof van beroep van Antwerpen, de ontstaansgeschiedenis van het ontwerp betreffende de VVSGB. De toenmalige meerderheidspartijen dienen op 30 januari 2008 een wetsvoorstel in in de Kamer, dat tot doel heeft de mogelijkheden tot in beslagname van bedrijfsgoederen door het gerecht in te perken (DOC 52 0739). Dit wetsvoorstel wordt na lobby door de diamantsector door de heren Axel Haelterman en Raf Verstraeten opgesteld. Het is de rechtstreekse oorzaak voor het uitwerken van het voorstel inzake de VVSBG. Het College van procureurs-generaal en het COIV brachten gezamenlijk een negatief advies uit over het wetsvoorstel DOC 52 0739 om redenen van de schending van het gelijkheidsbeginsel, de schending van de scheiding der machten inzonderheid de schending van de grondwettelijk gewaarborgde onafhankelijkheid van de onderzoeksrechter. Daarom wordt op vraag van de toenmalige minister van Justitie, de heer Jo Vandeurzen, een overlegvergadering belegd (14 maart 2008) met vertegenwoordigers van ondermeer de onderzoeksrechters, de werkgevers (VBO, Unizo, VOKA) het College van procureurs-generaal en de diamantsector, mevrouw Hildegard Penne van het kabinet Justitie en de minister zelf. Na die vergadering worden nog een aantal overlegvergaderingen georganiseerd (11 april, 18 juni en 10 september 2008) waar telkens vertegenwoordigers van het parket-generaal en het fiscale en financiële parket van Antwerpen, de vereniging van onderzoeksrechters, de diamantsector, het VBO hoogleraren en het kabinet van de minister van justitie

M. Serge Kubla, ancien bourgmestre de Waterloo, fait quant à lui observer qu'il entretenait de bonnes relations avec son voisin de l'époque, M. Patokh Chodiev. C'est dans ce cadre qu'il a adressé une lettre de recommandation à M. Claude Eerdekens, à l'époque président de la commission des Naturalisations de la Chambre. L'acte notarié concernant la servitude dont M. Serge Kubla bénéficie sur la propriété de M. Patokh Chodiev ne constitue qu'un règlement juridique d'une situation de fait existant depuis longtemps déjà.

B. **Volet II. Élaboration de la loi "Transaction pénale élargie"**

À partir de la deuxième semaine du mois de mars 2017, des auditions ont été organisées afin de clarifier la manière dont l'article 84 de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses a été élaboré en avril 2011.

1. ***Réunion du 15 mars 2017 –DOC CRIV 54 K014 en K015***

Lors de son audition, M. Yves Liégeois, premier avocat général près la cour d'appel d'Anvers, expose la genèse du projet relatif à l'EEAPS. Le 30 janvier 2008, les partis de la majorité de l'époque déposent à la Chambre une proposition de loi visant à limiter les possibilités dont disposent les autorités judiciaires pour saisir des biens d'entreprise (DOC 52 0739). Cette proposition de loi a été rédigée par MM. Axel Haelterman et Raf Verstraeten, après une campagne de lobbying menée par le secteur du diamant. Cette proposition est la cause directe de l'élaboration de la proposition relative à l'EEAPS. Le collège des procureurs généraux et l'OCSC ont conjointement rendu un avis négatif à propos de la proposition de loi DOC 52 0739, en raison de la violation du principe d'égalité et de la violation du principe de la séparation des pouvoirs, en particulier la violation de l'indépendance du juge d'instruction qui est garantie par la Constitution. C'est pourquoi, à la demande du ministre de la Justice de l'époque, M. Jo Vandeurzen, une réunion de concertation a été organisée le 14 mars 2008 en présence, notamment, de représentants des juges d'instruction, des employeurs (FEB, Unizo, VOKA), du collège des procureurs généraux et du secteur du diamant, ainsi que de Mme Hildegard Penne du cabinet de la Justice et du ministre lui-même. À l'issue de cette réunion, plusieurs réunions de concertation ont de nouveau été organisées (les 11 avril, 18 juin et 10 septembre 2008) en présence, chaque fois, de représentants du parquet général et des sections financière et fiscale du parquet d'Anvers, de l'association des juges d'instruction, du

aanwezig waren. Het openbaar ministerie heeft vanaf de vergadering van 11 april aangegeven dat ze voorstander was voor de verruiming van de minnelijke schikking. Na de vergadering van 10 september wordt het werk voortgezet door het expertisenetwerk strafrechtspleging en strafbeleid. Ook de heer Raf Verstraeten neemt hier aan deel. Als slot van de werkzaamheden werd in het voorjaar van 2009 een voorstel opgesteld met betrekking tot de verruimde minnelijke schikking in strafzaken, meer bepaald het voorontwerp van wet tot wijziging van artikel 216*bis* Sv. houdende het verval van strafvordering tegen betaling van een geldsom. Gedurende twee jaar wordt niet meer van de ontwerptekst gehoord en de heer Yves Liégeois is verwonderd over de plotse stemming in de commissie voor de Financiën en de Begroting maart-april 2011, zonder dat het openbaar ministerie daarover werd gehoord. De getuige legt stukken ter zitting neer.

Er worden vragen gesteld over de totstandkoming van het voorstel inzake VVSGB; de aanwezigheid van het AWDC in het overleg over de tekst; de rol van het openbaar ministerie daarbij; de rol van de advocaten/deskundigen/lobbyisten bij de totstandkoming van het voorstel; over de koppeling van het voorstel over de VVSGB met de opheffing van het interne bankgeheim; over het lokaal overleg met het oog op het uitwerken van een voorstel; over de snelheid van het goedkeuren van het voorstel inzake de VVSGB.

Mevrouw Hildegard Penne, advocaat-generaal bij het Parket van het hof van beroep van Antwerpen, verduidelijkt dat al haar werkzaamheden betreffende de verruimde minnelijke schikking in strafzaken zich situeren in de periode dat zij beleidsadviseur was op de kabinetten van de ministers van Justitie, de heren Jo Vandeurzen en Stefaan De Clerck.

Naar aanleiding van het algemene negatieve advies over het wetsvoorstel DOC 52 0739, heeft minister van Justitie Jo Vandeurzen in maart 2008 een overlegvergadering bijeengeroepen met vertegenwoordigers uit de justitiële en de bedrijfswereld. Na deze overlegvergadering is een lokaal overleg opgestart in Antwerpen tussen vertegenwoordigers van de diamantsector en vertegenwoordigers van Justitie en een federaal overleg met het College van procureurs-generaal, de politie en de economische sectoren. In juni 2008 is afgesproken dat op twee sporen zal worden gewerkt: de aanpassing van het wetsvoorstel DOC 52 0739 en de uitwerking van een voorstel betreffende de verruimde minnelijke schikking in strafzaken. Voor het eerste voorstel zal Professor Axel Haelterman de pen hanteren, voor het tweede voorstel Professor Raf Verstraeten.

secteur du diamant, de la FEB, de professeurs et du cabinet du ministre de la Justice. À partir de la réunion du 11 avril, le ministère public s'est déclaré favorable à l'élargissement de la transaction pénale. À l'issue de la réunion du 10 septembre, les travaux sont poursuivis par le réseau d'expertise politique criminelle et procédure pénale. De heer Raf Verstraeten y prend également part. Au printemps 2009, ces travaux débouchent sur la rédaction d'une proposition relative à l'élargissement de la transaction pénale, à savoir l'avant-projet de loi modifiant l'article 216*bis* du Code d'instruction criminelle en ce qui concerne l'extinction de l'action publique moyennant le paiement d'une somme d'argent. Durant deux ans, ce projet de texte ne fait plus parler de lui et M. Yves Liégeois se dit surpris du vote qui est soudainement intervenu en commission des Finances et du Budget aux mois de mars et d'avril 2011, sans que le ministère public ait été entendu à ce sujet. Le témoin dépose des pièces séance tenante.

Des questions sont posées sur la genèse de la proposition de loi relative à l'EEAPS; sur la présence de l'AWDC dans la concertation relative au texte; sur le rôle du ministère public à cet égard; sur le rôle des avocats/experts/lobbyistes dans l'élaboration de la proposition de loi; sur la corrélation entre la proposition relative à l'EEAPS et la levée du secret bancaire en droit interne; sur la concertation locale relative à l'élaboration d'une proposition; sur la rapidité de l'adoption de la proposition relative à l'EEAPS.

Mme Hildegard Penne, avocate générale au parquet de la cour d'appel d'Anvers, précise que tous ses travaux relatifs à la transaction pénale élargie se situent dans la période durant laquelle elle était conseillère politique auprès des cabinets des ministres de la Justice, MM. Jo Vandeurzen et Stefaan De Clerck.

À la suite de l'avis globalement négatif relatif à la proposition de loi DOC 52 0739, le ministre de la Justice Jo Vandeurzen a convoqué, en mars 2008, une réunion de concertation rassemblant des acteurs de la justice et du monde de l'entreprise. À l'issue de cette réunion de concertation, une concertation locale a été mise en place à Anvers entre des représentants du secteur du diamant et des représentants de la Justice, ainsi qu'une concertation fédérale avec le Collège des procureurs généraux, la police et les secteurs économiques. En juin 2008, il a été convenu de concentrer les travaux sur deux pistes: l'adaptation de la proposition de loi DOC 52 0739 et l'élaboration d'une proposition relative à la transaction pénale élargie. Le professeur Axel Haelterman prendrait la plume pour la première proposition et le professeur Raf Verstraeten pour la seconde.

Het tekstvoorstel van de heer Raf Verstraeten wordt vervolgens verscheidene malen besproken en aangepast met het doel tegemoet te komen aan de opmerkingen van de onderzoeksrechters.

Actiepunt 3.11 van het federaal actieplan voor de bestrijding van de fiscale en sociale fraude van de toenmalig bevoegde Staatssecretaris, de heer Carl Devlies, voorziet ook in een wetswijziging om aan het openbaar ministerie de mogelijkheid te geven tot een verruimde minnelijke schikking.

De opvolging van dit actiepunt wordt toevertrouwd aan de heer Patrick De Wolf, gedelegeerde verbindingsmagistraat voor het College voor de strijd tegen de fiscale en de sociale fraude.

Tijdens 2008 en 2009 wordt er verder gewerkt op de ontwerptekst "verruimde minnelijke schikking in strafzaken". Op 6 maart 2009 legt het College van procureurs-generaal een voorontwerp van wet voor aan de toenmalige minister van Justitie, de heer Stefaan De Clerck.

Dit voorontwerp van wet wordt in 2009 eenmaal op een Interkabinettenwerkgroep (IKW) besproken. Er wordt geen consensus bereikt. Het kabinet van staatssecretaris Carl Devlies, bevoegd voor de coördinatie van de fraudebestrijding, zorgt voor de verdere opvolging op zoek naar een consensus binnen de federale regering.

Als beleidsmedewerker van de minister van Justitie is mevrouw Hildegard Penne niet betrokken bij de werkzaamheden van de Kamercommissie voor de Financiën en de Begroting, waar de ontwerptekst over de verruimde minnelijke schikking in strafzaken als amendement in het wetsontwerp diverse bepalingen wordt opgenomen in maart 2011 (DOC 53 1208)

Mevrouw Hildegard Penne volgt wel actief de werkzaamheden van de commissie voor de Justitie van de Senaat op over het wetsontwerp diverse bepalingen en over het ontwerp van reparatiewet. De Senaatscommissie beslist een hoorzitting te organiseren met de professoren Raf Verstraeten, Axel Haelterman en Adrien Adrien Masset. Tijdens deze hoorzitting komen een aantal juridische problemen aan het licht die betrekking hebben op de strafmaat, het toepassingsgebied en de taak van de bodemrechter.

Er is een reparatiewet nodig omdat er een politiek akkoord is om de in het aangenomen amendement vastgestelde juridische fouten niet bij amendement op de wet diverse bepalingen te corrigeren, maar te herstellen in een afzonderlijk wetsvoorstel, dat vervolgens door de Kamer moet worden goedgekeurd.

La proposition de texte de M. Raf Verstraeten a ensuite été examinée à plusieurs reprises et adaptée en vue de répondre aux observations des juges d'instruction.

Le point d'action 3.11 du plan d'action fédéral pour la lutte contre la fraude fiscale et sociale du secrétaire d'État de l'époque, M. Carl Devlies, prévoit également une modification de loi en vue d'accorder au ministère public la possibilité de procéder à une transaction élargie.

Le suivi de ce point d'action est confié à M. Patrick De Wolf, magistrat de liaison délégué pour le Collège pour la lutte contre la fraude fiscale et sociale.

En 2008 et 2009, l'élaboration du projet de texte relatif à la "transaction pénale élargie" s'est poursuivie. Le 6 mars 2009, le Collège des procureurs généraux présente un avant-projet de loi au ministre de la Justice de l'époque, M. Stefaan De Clerck.

Cet avant-projet de loi fait l'objet d'une seule discussion en groupe de travail intercabinets (GTI) en 2009. Aucun consensus n'est atteint. Le cabinet du secrétaire d'État Carl Devlies, en charge de la coordination de la lutte contre la fraude, assure le suivi afin de trouver un consensus au sein du gouvernement.

En tant que collaboratrice politique du ministre de la Justice, Mme Hildegard Penne n'est pas associée aux travaux de la commission des Finances et du Budget de la Chambre, au sein de laquelle le projet de texte relatif à la transaction pénale élargie est intégré par voie d'amendement en mars 2011 au projet de loi portant des dispositions diverses (DOC 53 1208).

Mme Hildegard Penne suit en revanche activement les travaux de la commission de la Justice du Sénat relatifs au projet de loi portant des dispositions diverses et au projet de loi de réparation. La commission du Sénat décide d'organiser une audition avec les professeurs Raf Verstraeten, Axel Axel Haelterman et Adrien Adrien Masset. Au cours de cette audition, un certain nombre de problèmes juridiques surgissent concernant le taux de la peine, le champ d'application et la tâche du juge du fond.

Une loi de réparation est nécessaire, dès lors qu'il existe un accord politique visant à ne pas corriger par voie d'amendement les erreurs juridiques constatées dans l'amendement qui a été adopté, mais à les réparer dans le cadre d'une proposition de loi distinct, devant ensuite être adoptée, par la Chambre.

Er wordt nader ingegaan op de juiste hoedanigheid waarin de heren Raf Verstraeten en Axel Haelterman aan de hoorzitting van de Senaat hebben deelgenomen. Er blijft tevens onduidelijkheid bestaan over wie beide heren voor deze hoorzitting heeft voorgedragen en of de leden van de bevoegde Senaatscommissie wisten welke rol zij hebben vervuld bij de ontstaansgeschiedenis van de wetgevende initiatieven.

De commissie beslist mevrouw Hildegard Penne op een later tijdstip te horen over de toepassing van de wet "verruimde minnelijke schikking in strafzaken" tijdens de periode dat de reparatiewet nog niet in werking is getreden (Luik III).

De heer Christiaan Nys, raadsheer bij het hof van beroep van Antwerpen, wordt gehoord in zijn voormalige hoedanigheid van parketmagistraat, verbonden aan de financieel-fiscale sectie van het Antwerpse parket. Hij vertegenwoordigt het Antwerps parket in het door de toenmalige minister van Justitie, de heer Jo Vandeurzen, georganiseerde overleg over het wetsvoorstel inzake de inbeslagneming van ondernemingsgoederen en de vervolgwerkzaamheden (DOC 52 0739). Het openbaar ministerie gaf unisono een negatief advies over dat wetsvoorstel: het voorstel zou ongrondwettelijk zijn wegens een mogelijke schending van het gelijkheidsbeginsel, voorziet in een ingrijpen in lopende gerechtelijke procedures en betekent een onterechte ingreep op de normale werking van de rechterlijke macht. Omwille van de ruime steun in politieke en bedrijfseconomische sectoren voor het bovenvermelde wetsvoorstel, heeft het openbaar ministerie meegewerkt aan een tegenvoorstel om een oplossing uit te werken voor veel te lang aanslepende gerechtelijke procedures, voornamelijk van financieel-fiscale aard, met het risico van verjaring of het verstrijken van de redelijke termijn. Dit is het voorstel betreffende de "verruimde minnelijke schikking in strafzaken".

Nadat het tekstvoorstel klaar was, is het in 2009 eenmaal besproken in een IKW. In het voorjaar van 2011 verneemt de heer Christiaan Nys dat de tekst in het Parlement zou worden goedgekeurd.

De commissie beslist de heer Christiaan Nys te horen op een later tijdstip over de toepassing van de wet "verruimde minnelijke schikking in strafzaken" tijdens de periode dat de reparatiewet nog niet in werking is getreden (Luik III).

Tijdens zijn hoorzitting verklaart de heer Axel Haelterman, advocaat en hoogleraar Fiscaal Recht (KULeuven), dat hij sinds 1995 raadsman is van AWDC, de *Antwerp World Diamond Centre* Stichting

La commission s'est également penchée sur la qualité exacte de MM. Raf Verstraeten et Axel Haelterman lorsqu'ils ont participé aux auditions au Sénat. En outre, toute la lumière n'a pas encore été faite sur la question de savoir qui a présenté la candidature de ces deux personnes pour ces auditions, et si les membres de la commission compétente du Sénat connaissaient le rôle joué par ces experts dans la genèse des initiatives législatives.

La commission décide d'entendre Mme Hildegard Penne ultérieurement sur l'application de la loi sur la "transaction pénale élargie" au cours de la période où la loi de réparation n'était pas encore entrée en vigueur (Volet III).

M. Christiaan Nys, conseiller à la cour d'appel d'Anvers, est auditionné en sa qualité d'ancien magistrat du parquet, lié à la section financière et fiscale du parquet anversois. Il représente le parquet d'Anvers dans la concertation organisée par l'ancien ministre de la Justice, M. Jo Vandeurzen, sur la proposition de loi relative à diverses mesures relatives à la saisie de biens d'entreprise et les travaux de suivi (DOC 52 0739). Le ministère public a rendu à l'unanimité un avis négatif sur ladite proposition de loi considérant que cette proposition serait inconstitutionnelle en ce qu'elle pourrait violer le principe d'égalité, prévoit une intervention dans des procédures judiciaires en cours et constitue une immixtion injustifiée dans le fonctionnement normal du pouvoir judiciaire. La proposition de loi susmentionnée ayant reçu un large soutien dans les sphères politiques et dans le monde de l'entreprise, le ministère public a participé à l'élaboration d'une contre-proposition en vue de remédier au problème de la longueur des procédures judiciaires, principalement celles à caractère financier et fiscal, avec le risque de prescription ou d'expiration du délai raisonnable. C'est la proposition relative à la "transaction pénale élargie".

Une fois prête, la proposition de texte a subi un seul examen en 2009 au sein d'un groupe de travail intercabinets. Au printemps 2011, M. Christiaan Nys apprend que le texte devrait être adopté au Parlement.

La commission décide d'auditionner M. Christiaan Nys ultérieurement sur l'application de la loi "transaction pénale élargie" au cours de la période où la loi de réparation n'était pas encore entrée en vigueur (Volet III).

Au cours de son audition, M. Axel Haelterman, avocat et professeur de droit fiscal (KULeuven), explique que depuis 1995, il est conseiller auprès de l'AWDC, la Fondation *Antwerp World Diamond Centre,* mais

en nooit advocaat te zijn geweest voor een individuele diamanthandelaar.

In het kader van de federale regeringsvorming in 2007 zijn twee ideeën naar voren geschoven: het idee van de vervolgingsbeëindigende boete en het idee van een procedurele omkadering van de beslaglegging bij equivalent bij ondernemingen om de continuïteit van ondernemingen niet in het gedrang te brengen. Samen met Professor Raf Verstraeten, specialist inzake strafvordering, is de heer Axel Haelterman aangezocht hierover teksten voor te bereiden. Er wordt stilgestaan bij de federale en Antwerpse initiatieven van overleg, georganiseerd op verzoek van de toenmalige minister van Justitie, de heer Jo Vandeurzen.

In de loop van 2008 wordt de piste van het wetsvoorstel DOC 52 0739 inzake beslaglegging op ondernemingsgoederen verlaten wegens verzet van onder meer het openbaar ministerie, en wordt gewerkt aan het voorstel betreffende de "verruimde minnelijke schikking in strafzaken".

Na een periode van inactiviteit om persoonlijke redenen, wordt de heer Axel Haelterman in maart 2011 in zijn hoedanigheid van hoogleraar uitgenodigd als deskundige op de door de Senaatscommissie voor de Justitie georganiseerde hoorzitting.

Er worden vragen gesteld over de concrete opdracht van de heer Axel Haelterman voor AWDC, over zijn contacten met de parlementsleden, over de door de AWDC eventueel ingehuurde lobbyisten, over de contacten met het Antwerps parket over concrete gerechtelijke dossiers die de diamantsector betreffen en over een verklaring voor de activering in 2011 van het voorstel betreffende de "verruimde minnelijke schikking in strafzaken".

2. ***Vergadering van 22 maart 2017 – DOC CRIV 54 K016 en K017***

De heer Robert Tilkin, voormalig gewestelijk directeur a.i. van de Bijzondere Belastinginspectie (BBI) Antwerpen, wordt gehoord over een vergadering van het Antwerps lokaal overleg dat in september 2008 tussen vertegenwoordigers van het openbaar ministerie, de BBI, de AWDC en het VBO heeft plaatsgevonden. Op deze vergadering worden afspraken gemaakt tussen de vertegenwoordigers van het openbaar ministerie en de AWDC over het uitwerken van een voorstel van tekst met betrekking tot de "verruimde minnelijke schikking in strafzaken". Het is de enige vergadering waaraan de getuige heeft deelgenomen.

qu'il n'est jamais intervenu en tant qu'avocat pour un diamantaire à titre individuel.

Dans le cadre de la formation du gouvernement fédéral en 2007, deux idées ont été avancées: l'idée d'une amende mettant fin aux poursuites et l'idée d'un encadrement de la procédure de saisie par équivalent auprès des entreprises, afin de ne pas compromettre la continuité de ces dernières. Avec le professeur Raf Verstraeten, spécialiste en procédure pénale, M. Axel Haelterman a été invité à rédiger des textes à ce sujet. Les membres s'attardent sur les initiatives fédérales et anversoises en matière de concertation, organisée à la demande du ministre de la Justice de l'époque, M. Jo Vandeurzen.

Dans le courant de 2008, la piste de la proposition de loi DOC 52 0739 relative à diverses mesures relatives à la saisie de biens d'entreprise est abandonnée en raison de la résistance qu'elle suscite, notamment de la part du ministère public, et les efforts se portent sur l'élaboration d'une proposition relative à la "transaction pénale élargie".

Après une période d'inactivité pour raisons personnelles, M. Axel Haelterman est invité, en sa qualité de professeur universitaire, à participer en tant qu'expert à l'audition organisée, en mars 2011, par la commission de la Justice du Sénat.

Les membres s'interrogent sur la mission concrète de M. Axel Haelterman pour le compte de l'AWDC, sur ses contacts avec les parlementaires, sur les lobbyistes dont l'AWDC s'était éventuellement entouré, sur les contacts avec le parquet anversois à propos de dossiers judiciaires concrets qui concernent le secteur diamantaire et sur une raison expliquant l'activation, en 2011, de la proposition relative à la "transaction pénale élargie".

2. ***Réunion du 22 mars 2017 – DOC CRIV 54 K016 et K017***

M. Robert Tilkin, ancien directeur régional a.i. de l'Inspection spéciale des impôts (ISI) Anvers, est auditionné au sujet d'une réunion de la concertation locale à Anvers ayant eu lieu en septembre 2008 en présence de représentants du ministère public, de l'ISI, de l'AWDC et de la FEB. Lors de cette réunion, les représentants du ministère public et de l'AWDC s'accordent sur l'élaboration d'une proposition de texte relative à la "transaction pénale élargie". Il s'agit de la seule réunion à laquelle a pris part le témoin.

De heer Stefaan Verhamme, voormalig medewerker VBO, heeft als toenmalig adviseur op het juridische departement van het VBO het dossier rond de minnelijke schikking opgevolgd. In de juridische commissie van het VBO, waarin verscheidene sectorfederaties vertegenwoordigd zijn, bestaat in 2009 een algemene consensus over het vigerende tekstvoorstel inzake de "verruimde minnelijke schikking in strafzaken" omwille van het belang ervan zowel voor de goede werking van de Justitie als voor het Belgische bedrijfsleven in het algemeen. Over de vergaderingen in 2008 van het Antwerps lokaal overleg, waarop de getuige aanwezig is, heeft de spreker weinig tot geen herinnering.

De heer Peter Van Calster, voormalig procureur des Konings bij het Parket van Antwerpen, werd in 2005 aangesteld als referentiemagistraat van diamantfraudedossiers. De getuige is niet betrokken geweest, noch bij de totstandkoming van de wet of het voorontwerp van wet inzake de "verruimde minnelijke schikking in strafzaken", noch bij wet van 14 april 2011, noch bij de reparatiewet van 11 juli 2011. De getuige verklaart – in aansluiting met een bredere visie binnen het openbaar ministerie – wel een voorstander te zijn van minnelijke schikkingen/regelingen in strafzaken waarbij de betrokkenen via een volledige openheid van zaken, de transparantievoorwaarde, de maatschappelijke schade volledig regelen en bereid zijn om een aangepaste boetedoening te ondergaan. Op deze wijze is de verruimde minnelijke schikking, zeker met de door het Grondwettelijk Hof voorgeschreven rechterlijke toetsing, een belangrijk instrument in de fraudebestrijding.

Voorts wordt nader ingegaan op door de getuige behandelde diamantfraudedossiers en de problemen die zich in deze dossiers hebben voorgedaan met betrekking tot de strafrechtelijke beslagen, de globale negatieve reactie van de rechterlijke macht (zetel en openbaar ministerie) op het wetsvoorstel DOC 52 0739 en de initiatieven met betrekking tot de introductie van de verruiming van de minnelijke schikking, zoals deze op 17 maart 2011 wordt toegelicht op een studiedag georganiseerd door de Conferentie van de balie van Antwerpen.

Voor de door de heer Peter Van Calster behandelde diamantfraudedossiers, wijst deze erop dat het parket van Antwerpen niet gekant was tegen verantwoorde schikkingen. De al of niet globale voorstellen konden echter niet worden gevolgd, aangezien die te beperkt waren en/of niet werd voldaan aan de transparantievoorwaarde en/of de feiten te ernstig waren om via een verruimde minnelijke schikking het dossier te beëindigen.

M. Stefaan Verhamme, ancien collaborateur de la FEB, a suivi, à l'époque, le dossier de la transaction pénale en qualité de conseiller au département juridique de la FEB. Au sein de la commission juridique de la FEB, où plusieurs fédérations sectorielles sont représentées, il existe en 2009 un consensus général sur l'actuelle proposition de texte relative à la "transaction pénale élargie", en raison de son importance tant pour le bon fonctionnement de la justice que pour les entreprises belges en général. L'orateur n'a que peu ou pas de souvenirs des réunions de la concertation locale à Anvers organisées en 2008 et auxquelles il a assisté.

M. Peter Van Calster, ancien procureur du Roi du parquet d'Anvers, a été désigné en 2005 magistrat de référence pour les dossiers de fraude dans le secteur du diamant. Le témoin n'a été associé ni à l'élaboration de la loi ou de l'avant-projet de loi relatif à la "transaction pénale élargie", ni à celle de la loi du 14 avril 2011, ni à celle de la loi réparatrice du 11 juillet 2011. Conformément à une vision plus large au sein du ministère public, le témoin se déclare favorable aux arrangements/règlements à l'amiable en matière pénale, qui sont des procédures par lesquelles les personnes concernées réparent totalement et en toute transparence (la condition dite de transparence) le préjudice social qu'elles ont causé et sont prêtes à subir une peine adaptée. Ce faisant, la transaction pénale élargie constitue un instrument important dans la lutte contre la fraude, *a fortiori* si elle est assortie du contrôle juridictionnel prescrit par la Cour constitutionnelle.

Sont ensuite examinés plus avant les dossiers de fraude dans le secteur diamantaire traités par le témoin et les problèmes qui se sont présentés dans le cadre de ces dossiers en ce qui concerne les saisies pénales, les réactions négatives du pouvoir judiciaire (siège et ministère public) à la proposition de loi DOC 52 0739 et les initiatives concernant l'introduction de l'élargissement de la transaction pénale tel qu'il a été présenté le 17 mars 2011 lors d'une journée d'étude organisée par la *Conferentie van de balie* d'Anvers.

En ce qui concerne les dossiers de fraude dans le secteur diamantaire traités par ce dernier, M. Van Calster indique que le parquet d'Anvers n'était pas opposé aux transactions pénales raisonnables. Les propositions, globales ou non, ne pouvaient cependant pas être approuvées dès lors qu'elles étaient trop limitées, que la condition de transparence n'était pas respectée et/ou que les faits étaient trop graves pour que le dossier soit clos par une transaction pénale élargie.

Nadat de getuige geen zeggenschap meer had over de diamantfraudedossiers, zijn in bepaalde dossiers later wel minnelijke schikkingen gesloten.

De heer Freddy Hanard, voormalig CEO van het *Antwerp World Diamond Centre* (AWDC) voor de periode van mei 2006 tot einde 2010, wordt als CEO met twee grote problemen geconfronteerd: de regelmatige strafrechtelijke inbeslagnames van ondernemingsgoederen, waarbij geen inventaris werd opgemaakt, noch een onderscheid tussen goederen toebehorende aan de betrokken partij of aan derden; en de zeer lange gerechtelijke procedures, die de positie van Antwerpen als wereldcentrum voor de diamanthandel in het gedrang zou brengen. Hoewel voor het AWDC het wetsvoorstel DOC 52 0739 betreffende het aanpassen van de procedure voor de strafrechtelijke inbeslagnames de voorkeur geniet, heeft het AWDC ook de oplossing van de verruimde minnelijke schikking in strafzaken gesteund. De heer Axel Haelterman is aangetrokken als technisch raadgever voor het AWDC met als voorwaarde dat hij niet zou optreden als raadsman in individuele dossiers. Over de vergaderingen van het lokaal Antwerps overleg in 2008 en 2009 heeft de getuige weinig tot geen herinnering.

De commissie beslist een schrijven met bijkomende vragen te richten tot de huidige CEO van het AWDC, de heer Ari Epstein.

3. ***Vergadering van 29 maart 2017 – DOC CRIV 54 K018 en K 019***

Bij de toelichting door de heer Guy Rapaille, Voorzitter van het Vast Comité I, over het derde onderzoeksrapport, wordt in eerste instantie de vigerende wetgeving met betrekking tot de (de)classificatie van documenten in herinnering gebracht. In dit onderzoeksrapport worden eerst een aantal punten verder uitgediept die reeds in Luik I. Naturalisatie en nationaliteitsverwerving aan bod kwamen: het al of niet op de hoogte zijn van de Veiligheid van de Staat van het bezoek van toenmalig eerste minister Jean-Luc Dehaene aan Kazachstan, het tijdstip vanaf wanneer de Veiligheid van de Staat informatie over de heren Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch bezat, het optreden van advocate Rose-Marie Sukennik met betrekking tot het dossier Tractebel. Voorts komt het feit aan bod dat een in het verleden door het Vast Comité I opgestart toezichtsonderzoek naar het dossier Tractebel nooit werd afgerond en het feit dat in het kader van het gerechtelijk onderzoek betreffende het dossier Tractebel, documenten werden in beslag genomen bij de Veiligheid van de Staat.

Une fois que le témoin n'a plus eu voix au chapitre dans les dossiers de fraude dans le secteur diamantaire, des transactions pénales ont bien été conclues dans certains dossiers.

M. Freddy Hanard, CEO du *Antwerp World Diamond Centre* (AWDC) de mai 2006 à fin 2010, a été confronté à deux problèmes majeurs: les saisies pénales régulières de biens d'entreprise dans le cadre desquelles aucun inventaire n'avait été fait, ni aucune différence n'avait été établie entre les biens appartenant à la partie concernée et ceux appartenant à des tiers; et les procédures judiciaires très longues, qui compromettraient la position d'Anvers comme centre mondial du commerce du diamant. Même s'il privilégie la proposition de loi DOC 52 0739 visant à adapter la procédure pour les saisies pénales, l'AWDC a également soutenu la solution de la transaction pénale élargie. M. Axel Haelterman a été recruté comme conseiller technique pour l'AWDC à condition qu'il n'intervienne pas dans des dossiers individuels en tant que conseiller. En ce qui concerne les réunions de la concertation locale à Anvers en 2008 et 2009, le témoin n'en a que très peu de souvenirs.

La commission décide d'adresser un courrier avec des questions complémentaires au CEO actuel de l'AWDC, M. Ari Epstein.

3. ***Réunion du 29 mars 2017 – DOC CRIV 54 K018 et K019***

En présentant son exposé sur le troisième rapport d'enquête, M. Guy Rapaille, président du Comité permanent R, commence par remettre en mémoire la législation en vigueur concernant la (dé)classification de documents. Ce rapport d'enquête approfondit tout d'abord un certain nombre de points déjà abordés dans le Volet I. Naturalisation et acquisition de la nationalité: le fait que la Sûreté de l'État était ou non informée de la visite rendue par le premier ministre de l'époque, M. Jean-Luc Dehaene, au Kazakhstan; le moment à partir duquel la Sûreté de l'État disposait d'informations au sujet de MM. Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov et Alexandre Machkevitch; l'intervention de l'avocate Rose-Marie Sukennik dans le dossier Tractebel. Y sont par ailleurs abordés, le fait qu'une enquête de contrôle ouverte sur le dossier Tractebel par le passé par le Comité permanent R n'a jamais été clôturée et le fait que des documents ont été saisis à la Sûreté de l'État dans le cadre de l'instruction portant sur le dossier Tractebel.

Er wordt op gewezen dat de Veiligheid van de Staat pas in 1999 de wettelijke opdracht krijgt om te waken over het wetenschappelijk en economisch potentieel van België.

De verdere bespreking van het derde onderzoeksrapport van het Vast Comité I betreffende gedeclassificeerde informatie van de Veiligheid van de Staat over de activiteiten en contacten in de periode 2010-2011 van de personen die het voorwerp uitmaken van het onderzoek van de commissie en de mogelijke beïnvloeding vanuit Frankrijk op het totstandkomen van de wet "verruimde minnelijke schikking in strafzaken", vindt aansluitend plaats achter gesloten deuren.

De heer Jean-Marc Meilleur, procureur des Konings bij het Parket van Brussel, licht de onderzoekscommissie in over het door het parket van Brussel gevoerde opsporingsonderzoek naar het *Kazachgate*-dossier. De werking van het Brussels parket wordt verduidelijkt, zoals de keuze voor het opsporingsonderzoek eerder dan de optie om onmiddellijk een gerechtelijk onderzoek te starten: de elementen waarop nader wordt ingegaan zijn: de kortere doorlooptijd van een opsporingsonderzoek in vergelijking tot een gerechtelijk onderzoek, de behandeling door het openbaar ministerie garandeert dezelfde onafhankelijkheid en onpartijdigheid als de behandeling door de onderzoeksrechter, het respecteren van de redelijke termijn, mogelijkheid tot het vorderen van onderzoeksdaden op basis van het mini-onderzoek, de aanvankelijk aarzelende, maar gaandeweg goede samenwerking met het Financieel Parket van Parijs, bevoegd voor het Franse gerechtelijk onderzoek inzake *Kazachgate*.

Over het algemeen bevestigt de getuige dat het parket over onvoldoende middelen beschikt om de wettelijke opdrachten in alle gerechtelijke dossiers naar behoren uit te voeren. In de huidige maatschappelijke context worden zeer veel middelen van Justitie en Politie ingezet voor terreurbestrijding.

In december 2016 beschouwt het Brusselse parket het opsporingsonderzoek als beëindigd. Omwille van het aan het licht brengen van nieuwe feiten betreffende de mogelijke betrokkenheid van een magistraat van het parket-generaal van Brussel, heeft het Hof van Cassatie de procedure van het voorrecht van rechtsmacht toegepast en worden gerechtelijke onderzoeksopdrachten toevertrouwd aan het hof van beroep van Bergen.

Over het juridisch vraagstuk of een parlementslid niet van rechtswege door een Brusselse rechtbank moet worden berecht, zal het Hof van Cassatie zich buigen, nadat het hof van beroep van Bergen het gerechtelijk onderzoek zal hebben afgerond.

Il est souligné que ce n'est qu'en 1999 que la Sûreté de l'État a été légalement chargée de veiller au potentiel scientifique et économique de la Belgique.

Ensuite, c'est à huis clos que se poursuit l'examen du troisième rapport d'enquête du comité permanent R relatif à l'information déclassifiée de la Sûreté de l'État concernant les activités et contacts au cours de la période 2010-2011 des personnes faisant l'objet de l'enquête menée par la commission et la possible influence exercée par la France sur l'élaboration de la loi relative à la "transaction pénale élargie".

M. Jean-Marc Meilleur, procureur du Roi au parquet de Bruxelles, informe la commission d'enquête quant à l'information ouverte par le parquet de Bruxelles sur le dossier *Kazakhgate*. Des éclaircissement sont donnés sur le fonctionnement du parquet de Bruxelles, notamment le choix d'ouvrir une information plutôt que d'ouvrir d'emblée une instruction: les éléments précisés plus avant sont le délai de traitement plus court d'une information par rapport à une instruction, le traitement par le ministère public garantissant la même indépendance et la même impartialité que le traitement par un juge d'instruction, le respect d'un délai raisonnable, la possibilité de requérir des devoirs d'enquête dans le cadre de la mini-instruction, la collaboration initialement hésitante, qui s'est toutefois améliorée au fil du temps, du parquet financier de Paris, compétent pour l'instruction du volet français du *Kazakhgate*.

De manière générale, le témoin confirme que le parquet dispose de moyens insuffisants pour accomplir correctement ses missions légales dans tous les dossiers judiciaires. Dans le contexte social actuel, une très grande partie des moyens de la Justice et de la police est mobilisée pour la lutte contre le terrorisme.

En décembre 2016, le parquet de Bruxelles considère l'information comme terminée. En raison de l'apparition de nouveaux faits concernant la possible implication d'un magistrat du parquet général de Bruxelles, la Cour de cassation a appliqué la procédure du privilège de juridiction et des devoirs d'instruction sont confiés à la cour d'appel de Mons.

Lorsque la cour d'appel de Mons aura clôturé l'instruction, la Cour de cassation se penchera sur la question juridique de savoir si un parlementaire ne doit pas être jugé de plein droit par un tribunal bruxellois.

De getuige verklaart vanuit zijn praktijkervaring dat de verruimde minnelijke schikking in strafzaken een zeer nuttig instrument is, zowel in financiële als in dossiers van gemeenrecht. De boetes moeten echter voldoende hoog zijn, willen ze een voldoende ontradend effect hebben. Tevens is het aan het openbaar ministerie om erover te waken dat de verdediging de onderhandelingen over een verruimde minnelijke schikking in strafzaken niet misbruikt om de strafrechtspleging te vertragen.

4. ***Vergadering van 19 april 2017 – DOC CRIV 54 K 021 en K022***

De heer Raf Verstraeten, advocaat en hoogleraar KULeuven, geeft een chronologisch overzicht over zijn betrokkenheid bij het totstandkomingproces van de wettelijke regeling inzake de verruimde minnelijke schikking in strafzaken. Zowel tijdens zijn inleidende uiteenzetting als tijdens de vragenronde komen de volgende elementen aan bod: de federale en Antwerpse initiatieven van overleg, georganiseerd op verzoek van de toenmalige minister van Justitie, de heer Jo Vandeurzen, de evolutie inzake het dossier betreffende de procedurele omkadering inzake strafrechtelijke beslagleggingen (*cf.* wetsvoorstel DOC 52 0739), de oorsprong van de idee voor een wettelijke regeling betreffende de verruimde minnelijke schikking in strafzaken (modernisering van het openbaar ministerie, wegwerken van gerechtelijke achterstand en remediëren aan de lange duurtijd van de strafprocedures met gevaar voor talrijke eenvoudige schuldigverklaringen, vaststellingen van onontvankelijkheid van de strafvordering om reden van de overschrijding van de redelijke termijn), de door de heer Raf Verstraeten opgestelde rechtsvergelijkende nota, het door de heer Raf Verstraeten opgestelde tekstvoorstel, het door het College van procureurs-generaal en haar expertisenetwerk opgestelde tekstvoorstel (dat wordt overgenomen in verscheidene wetsvoorstellen en in het amendement nr. 18 op het wetsontwerp diverse bepalingen), het optreden van de heer Raf Verstraeten als advocaat voor de heren Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch in de periode 2001-2004, het optreden van de heren Axel Haelterman en Raf Verstraeten voor het AWDC om een globale regeling te bepleiten voor de talrijke diamantairs betrokken in het HSBC-onderzoek, de verschijning van de professoren Raf Verstraeten en Axel Haelterman op de hoorzitting van de commissie voor de Justitie van de Senaat in maart 2011, het totstandkomen van de reparatiewet, mede naar aanleiding van de tussenkomst van professor Raf Verstraeten tijdens deze hoorzitting: de wettelijke regeling inzake de verruimde minnelijke schikking in strafzaken wordt ook toepasbaar op misdrijven die betrekking hebben op fraude en valsheid in geschrifte.

Sur la base de son expérience professionnelle, le témoin précise que la transaction pénale élargie est un instrument très utile, tant dans les dossiers financiers que dans les dossiers de droit commun. Les amendes doivent toutefois être suffisamment élevées pour être suffisamment dissuasives. Il incombe également au ministère public de veiller à ce que la défense n'abuse pas des négociations sur la transaction pénale élargie pour ralentir la procédure pénale.

4. ***Réunion du 19 avril 2017 – DOC CRIV 54 K021 et K022***

M. Raf Verstraeten, avocat et professeur à la *KULeuven*, donne un aperçu chronologique de sa participation au processus d'élaboration de la réglementation légale sur la transaction pénale élargie. Les éléments suivants sont abordés, tant au cours de son exposé introductif que pendant la discussion: les initiatives fédérales et anversoises de concertation, organisées à la demande du ministre de la Justice de l'époque, M. Jo Vandeurzen, l'évolution du dossier relatif à l'encadrement procédural en matière de saisies pénales (*cf.* la proposition de loi DOC 52 0739), l'origine de l'idée d'une réglementation légale sur la transaction pénale élargie (la modernisation du ministère public, la résorption de l'arriéré judiciaire et la volonté de remédier à la longueur des procédures pénales qui comporte un risque de nombreuses simples déclarations de culpabilité et les constatations d'irrecevabilité de l'action publique pour cause de dépassement du délai raisonnable), la note de droit comparé rédigée par M. Raf Verstraeten, la proposition de texte rédigée par M. Raf Verstraeten, la proposition de texte rédigée par le Collège des procureurs généraux et son réseau d'experts (qui est reproduite dans plusieurs propositions de loi et dans l'amendement n° 18 au projet de loi portant des dispositions diverses), l'intervention de M. Raf Verstraeten en qualité d'avocat pour le compte de MM. Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov et Alexandre Machkevitch pendant la période de 2001-2004, l'intervention de MM. Axel Haelterman et Raf Verstraeten pour le compte de l'AWDC afin de plaider en faveur d'une réglementation globale pour les nombreux diamantaires impliqués dans l'enquête HSBC, la comparution des professeurs Raf Verstraeten et Axel Haelterman à l'audition de la commission de la Justice du Sénat en mars 2011, l'élaboration de la loi de réparation, notamment à la suite de l'intervention du professeur Raf Verstraeten au cours de cette audition: la réglementation légale sur la transaction pénale élargie devient également applicable aux infractions relatives à la fraude et au faux en écriture.

Tijdens de namiddagvergadering wordt de heer Jaak Raes, administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat, in een vergadering achter gesloten deuren, gehoord over het vierde onderzoeksverslag van het Vast Comité I, dat op de vergadering van 29 maart 2017 aan de commissie wordt voorgesteld (zie *supra*). Dit onderzoeksverslag betreft de gedeclassificeerde informatie van de Veiligheid van de Staat over de activiteiten en contacten in de periode 2010-2011 van de personen die het voorwerp uitmaken van het onderzoek van de commissie en de mogelijke beïnvloeding vanuit Frankrijk op het totstandkomen van de wet "verruimde minnelijke schikking in strafzaken".

De heer Alain Winants, gewezen administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat tijdens de periode die in het vierde onderzoeksverslag van het Vast Comité I aan bod komt, wordt gehoord over volgende feiten in de periode van het voorjaar van 2011: het verlies van de GSM van de heer Armand De Decker naar aanleiding van één van zijn bezoeken aan medewerkers van het Elysée, en de mislukte poging tot toepassing van de BIM-methoden door de administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat, het mogelijks door de heer Armand De Decker overhandigen van een fiche van de Veiligheid van de Staat betreffende de heer V. aan medewerkers van het Elysée, de beslissing van de Veiligheid van de Staat tot het niet toepassen van artikel 29 van het Wetboek van Strafvordering, de contacten tussen de heer Alain Winants en zijn Franse homoloog en de opname van de heer Alain Winants in het Franse Légion d'Honneur.

5. ***Vergadering van 24 april 2017 – DOC CRIV 54 K023***

Tijdens de namiddagvergadering achter gesloten deuren, stelt de heer Guy Rapaille, Voorzitter van het Vast Comité I, het vierde onderzoeksverslag voor dat de volgende punten belicht: de declassificatie van bepaalde inlichtingen van de Veiligheid van de Staat, de contacten van de heer V. met de heren Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch in de periode februari, maart, april 2011. Naast punctuele vragen, wordt er nader ingegaan op de algemene werking van de Veiligheid van de Staat en de controle door het Vast Comité I en de Parlementaire Begeleidingscommissie.

Vervolgens licht de heer Ignacio de la Serna, procureur-generaal van het hof van beroep van Bergen, in openbare vergadering in algemene bewoordingen toe op welke wijze, omwille van de mogelijke betrokkenheid van een magistraat van het parket-generaal van het hof van beroep van Brussel, het voorrecht van rechtsmacht

Au cours de la réunion de l'après-midi, M. Jaak Raes, administrateur général de la Sûreté de l'État, est entendu à huis clos à propos du quatrième rapport d'enquête du Comité permanent R, présenté à la commission lors de la réunion du 29 mars 2017 (voir ci-dessus). Ce rapport d'enquête porte sur les informations déclassifiées de la Sûreté de l'État concernant les activités et les contacts, au cours de la période de 2010-2011, des personnes faisant l'objet de l'enquête de la commission et sur l'influence éventuelle de la France sur l'élaboration de la loi relative à la "transaction pénale élargie".

M. Alain Winants, administrateur général de la Sûreté de l'État au cours de la période évoquée dans le quatrième rapport d'enquête du Comité permanent R, est entendu à propos des faits suivants survenus au printemps 2011: la perte de son gsm par M. Armand De Decker à la suite d'une de ses visites à des collaborateurs de l'Élysée et la tentative infructueuse d'application des méthodes MRD par l'administrateur général de la Sûreté de l'État, la transmission éventuelle, par M. Armand De Decker, d'une fiche de la Sûreté de l'État concernant M. V. à des collaborateurs de l'Élysée, la décision de la Sûreté de l'État de ne pas appliquer l'article 29 du Code d'instruction criminelle, les contacts entre M. Alain Winants et son homologue français et l'attribution de la légion d'honneur française à M. Alain Winants.

5. ***Réunion du 24 avril 2017 – DOC CRIV 54 K023***

Au cours de la réunion à huis clos de l'après-midi, M. Guy Rapaille, président du Comité permanent R, présente le quatrième rapport d'enquête, qui aborde les points suivants: la déclassification de certains renseignements de la Sûreté de l'État et les contacts de M. V. avec MM. Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov et Alexandre Machkevitch au cours de la période de février, mars et avril 2011. Outre des questions ponctuelles, le fonctionnement général de la Sûreté de l'État et le contrôle exercé par le Comité permanent R et la Commission parlementaire d'accompagnement sont également examinés.

Ensuite, au cours d'une réunion publique, M. Ignacio de la Serna, procureur général de la cour d'appel de Mons, explique en termes généraux comment, en raison de l'implication possible d'un magistrat du parquet général de la cour d'appel de Bruxelles, le privilège de juridiction a été exercé dans l'enquête judiciaire en

in het lopende gerechtelijke onderzoek is uitgeoefend en hoe het hof van beroep van Bergen het gerechtelijk onderzoek verder zal zetten. Waar het Brussels parket een opsporingsonderzoek heeft uitgevoerd, wordt er door een magistraat van het hof van beroep nu een gerechtelijk onderzoek doorgevoerd. Deze betrokkene heeft de bevoegdheid van onderzoeksrechter. De heer de la Serna deelt mee dat er via de verbindingsmagistraat stukken uit het gerechtelijk dossier die rechtstreeks betrekking hebben op het totstandkomen van de wet "verruimde minnelijke schikking in strafzaken" aan de commissie zullen worden overgemaakt. De getuige onderlijnt als magistraat voorts het belang van een wettelijke regeling inzake de verruimde minnelijke schikking in strafzaken. Aan de opschorting van de toepassing van de wet "verruimde minnelijke schikking in strafzaken" ten gevolge van de uitspraak van het Grondwettelijk Hof van 2 juni 2016, moet, mits het regelen van het probleem van het ontbreken van een appreciatiebevoegdheid door de rechter, zo snel als mogelijk worden verholpen. Ook het gebrek aan voldoende middelen voor de speurders naar de financiële en georganiseerde criminaliteit wordt onder de aandacht gebracht.

In een aansluitende vergadering achter gesloten deuren wordt ingegaan op meer concrete vragen aangaande het lopende gerechtelijk onderzoek en de gevolgen ervan voor de werking van de onderzoekscommissie die als finaliteit heeft politieke verantwoordelijkheden en mogelijke dysfuncties vast te stellen en aanbevelingen ter remediëring te formuleren.

6. ***Vergadering van 26 april 2017 – DOC CRIV 54 K024***

De openbare hoorzitting van de heer Jean-Claude Delepière, gewezen voorzitter van de Cel voor Financiële Informatieverwerking (CFI), behandelt de algemene werking van de CFI. De CFI, die werd opgericht ter uitvoering van richtlijnen van de intergouvernementele organisatie GAFI (*Groupe d'action financière en matière de lutte contre le blanchiment de capitaux, le financement du terrorisme et de la prolifération des armes de destruction*), is een financiële inlichtingencel met een uitsluitend gerechtelijke finaliteit. Op basis van verklaringen van financiële instellingen, banken, cijferberoepen, advocaten, notarissen,…zal de CFI een analyse doorvoeren. Als er ernstige aanwijzingen van onregelmatigheden worden vastgesteld, zal de CFI dit melden aan de gerechtelijke overheden. Reeds een aantal jaren wordt erop gewezen dat de gerechtelijke overheden die belast zijn met het onderzoek naar de financiële criminaliteit overbelast zijn om de CFI-meldingen naar behoren te kunnen opvolgen.

cours et de quelle manière la cour d'appel de Mons poursuivra l'enquête judiciaire. Alors que le parquet de Bruxelles a ouvert une information, c'est à présent une instruction qui est menée par un magistrat de la cour d'appel. Ce dernier dispose de la compétence d'un juge d'instruction. M. de la Serna signale que, par l'intermédiaire du magistrat de liaison, des documents du dossier judiciaire directement liés à l'élaboration de la loi sur la "transaction pénale élargie" seront transmis à la commission. Le témoin souligne ensuite, en tant que magistrat, l'importance d'une réglementation légale en matière de transaction pénale élargie. Il convient, en réglant le problème de l'absence de pouvoir d'appréciation du juge, de mettre fin au plus vite à la suspension de l'application de la loi sur la "transaction pénale élargie" à la suite de la décision de la Cour constitutionnelle du 2 juin 2016. Il attire également l'attention sur l'insuffisance des moyens dont disposent les enquêteurs luttant contre la criminalité financière et organisée.

La réunion consécutive à huis clos aborde des questions plus concrètes concernant l'enquête judiciaire en cours et ses conséquences pour le fonctionnement de la commission d'enquête, qui a pour objectif de constater les responsabilités politiques et les éventuels dysfonctionnements et de formuler des recommandations en vue d'y remédier.

6. ***Réunion du 26 avril 2017 – DOC CRIV 54 K024***

L'audition publique de M. Jean-Claude Delepière, ancien président de la Cellule de traitement des informations financières (CTIF), porte sur le fonctionnement général de cette dernière. La CTIF, créée en exécution de directives de l'organisation intergouvernementale GAFI (Groupe d'action financière en matière de lutte contre le blanchiment de capitaux, le financement du terrorisme et de la prolifération des armes de destruction), est une cellule de renseignements financiers dont la finalité est exclusivement judiciaire. Sur la base de déclarations d'établissements financiers, de banques, de personnes exerçant une profession du chiffre, d'avocats, de notaires, ... elle effectue une analyse. Si elle constate qu'il existe des indices sérieux d'irrégularités, la CTIF le communique aux autorités judiciaires. Depuis plusieurs années déjà, il est souligné que les autorités judiciaires en charge de la criminalité financière sont trop débordées pour pouvoir assurer un suivi correct des notifications de la CTIF.

Achter gesloten deuren wordt meer duiding gegeven over concrete CFI-meldingen die van belang zijn voor het onderzoek van de onderzoekscommissie.

Aangezien de heer Jean-Claude Delepière niet meer verantwoordelijk was voor de meest recente CFI-meldingen in dit verband, wordt een bijkomende hoorzitting gepland, mede in aanwezigheid van de huidige voorzitter van de CFI, de heer Philippe De Koster.

7. ***Vergadering van 3 mei 2017 – DOC CRIV 54 K025 en K026***

Tijdens zijn hoorzitting verklaart de heer Claude Guéant, voormalig minister van de Franse Republiek, dat er, op verzoek van de Kazachse diplomatieke vertegenwoordiging, op het Elysée beslist werd een groep van advocaten samen stellen om de juridische problemen waarmee de heer Patokh Chodiev in België werd geconfronteerd, aan te pakken. Dit om belangrijke economische belangen van de Franse Staat te vrijwaren. De medewerkers van het Elysée die actief betrokken waren bij het opvolgen van deze samenwerking van advocaten waren de heren Damien Loras en Jean-François Etienne des Rosaies.

Op basis van door de leden geformuleerde vragen wordt nader ingegaan op een ontmoeting die op het Elysée heeft plaatsgehad tussen de heer Claude Guéant en de heer Armand De Decker en mevrouw Catherine Degoul, beiden advocaat voor de heer Patokh Chodiev. Tevens worden vragen gesteld en opmerkingen geformuleerd over de poging tot beïnvloeding van de Belgische wetgevende macht en de justitie door medewerkers van de Franse President.

Tijdens de hoorzitting achter gesloten deuren met de heer Philippe de Koster, Voorzitter van de Cel voor Financiële Informatieverwerking en de heer Jean-Claude Delepière, voormalig voorzitter van de Cel voor Financiële Informatieverwerking wordt duiding gegeven over concrete CFI-meldingen die van belang zijn voor het onderzoek van de commissie.

8. ***Vergadering van 5 mei 2017 – DOC CRIV 54 K027***

Tijdens deze openbare vergadering worden verscheidene hoorzittingen georganiseerd met medewerkers van de toenmalige regeringsleden die, omwille van de aard van hun bevoegdheden, mogelijks betrokken waren bij de totstandkoming en de eerste toepassing van de wet “verruimde minnelijke schikking in strafzaken”. Tijdens deze hoorzittingen worden uiteenzettingen gegeven

Lors d’une réunion à huis clos, des informations supplémentaires sont fournies concernant certaines notifications concrètes de la CTIF qui sont importantes pour l’enquête de la commission d’enquête.

Étant donné que M. Jean-Claude Delepière n’est plus responsable des notifications les plus récentes de la CTIF en la matière, il est prévu d’organiser une audition supplémentaire, en présence, notamment, du président actuel de la CTIF, M. Philippe De Koster.

7. ***Réunion du 3 mai 2017 – DOC CRIV 54 K025 et K026***

Au cours de son audition, M. Claude Guéant, ancien ministre de la République française, explique qu’à la demande de la représentation diplomatique kazakhe, il a été décidé à l’Élysée de constituer un groupe d’avocats chargé de se pencher sur les problèmes juridiques auxquels M. Patokh Chodiev a été confronté en Belgique, et ce, en vue de préserver d’importants intérêts économiques de l’État français. Les collaborateurs de l’Élysée qui ont été associés activement au suivi de cette collaboration d’avocats étaient MM. Damien Loras et Jean-François Etienne des Rosaies.

Sur la base des questions formulées par les membres, l’attention se focalise ensuite sur une rencontre qui a eu lieu à l’Élysée entre M. Claude Guéant et M. Armand De Decker et Mme Catherine Degoul, tous deux avocats de M. Patokh Chodiev. Des questions sont également posées et des remarques, formulées en ce qui concerne la tentative de la part de collaborateurs du Président français d’influencer le pouvoir législatif belge et la justice.

Au cours de l’audition à huis clos de M. Philippe de Koster, président de la Cellule de traitement des informations financières, et de M. Jean-Claude Delepière, ancien président de la Cellule de traitement des informations financières, des explications sont données concernant certaines notifications concrètes de la CTIF qui ont de l’importance pour l’enquête de la commission.

8. ***Réunion du 5 mai 2017 – DOC CRIV 54 K027***

Cette réunion publique est consacrée à plusieurs auditions de collaborateurs des membres du gouvernement de l’époque qui, vu la nature de leurs compétences, pourraient avoir été associés à l’élaboration et à la première application de la loi sur la “transaction pénale élargie”. Au cours de ces auditions, les orateurs ont présenté des exposés et ont répondu à des

en vragen behandeld over de conclusies van de parlementaire onderzoekscommissie naar de Grote Fiscale Fraudedossiers met betrekking tot het opheffen van het fiscaal bankgeheim en met betrekking tot de minnelijke schikking; de IKW van 2009 betreffende de ontwerptekst "verruimde minnelijke schikking in strafzaken" en de begrotingsraming die voor dat jaar werd gemaakt van de opbrengst van de verruimde minnelijke schikking in strafzaken; de IKW's en de werkgroepen van de Directeurs Algemeen Beleid (DAB's) betreffende de opheffing van het extern fiscaal bankgeheim ten gevolge van de OESO-dreiging dat België op een grijze lijst van landen zou terechtkomen die onvoldoende transparantie bieden en onvoldoende samenwerkte bij het op internationaal niveau uitwisselen van bankgegevens omwille van het onvoldoende afsluiten van bilaterale samenwerkingsakkoorden met derde landen (de bevoegdheidsverdelende regels in België vereisen dat dubbelbelastingverdragen door de zes Parlementen worden goedgekeurd, met als gevolg dat er een grote vertraging werd opgelopen); de koppeling van de opheffing van het intern fiscaal bankgeheim aan de invoering van een verruimde minnelijke schikking in strafzaken en de wijze waarop deze koppeling is ontstaan; de wisselwerking tussen het Parlement en de ontslagnemende regering (periode van lopende zaken, met het gebeurlijk vormen van wisselmeerderheden, gemengde werkgroepen kabinetsmedewerkers, parlementsleden en fractiemedewerkers,…); de behandeling in Kamer en Senaat van het wetsontwerp houdende diverse bepalingen van 14 april 2011 en het ontwerp van reparatiewet. Met sommige vertegenwoordigers van de toenmalige regeringsleden wordt nader ingegaan op bepaalde specifieke punten. Zij worden hieronder afzonderlijk weergegeven.

Tijdens de hoorzitting met de heren Fons Borginon en Gijs Boute, kabinetsmedewerkers van voormalig vice-eersteminister en minister van Begroting, de heer Guy Vanhengel, komen de in het inleidend gedeelte weergegeven thema's aan bod.

Tijdens de hoorzitting met de heren Eddy Peeters en Koen De Busser en mevrouw Heidi Elpers, kabinetsmedewerkers van voormalig vice-eersteminister en minister van Buitenlandse Zaken en Institutionele Hervormingen, de heer Steven Vanackere, worden vragen gesteld over het archiefbeleid van het kabinet van de vice-eersteminister, over de aanwezigheid van de kabinetsmedewerkers op de IKW's betreffende de opheffing van het intern fiscaal bankgeheim, de taakafbakening tussen het kabinet van de vice-eersteminister en het kabinet van de minister van Justitie.

De hoorzitting met de heren Philippe Donnay en Pierre Goblet, kabinetsmedewerkers van voormalig vice-eersteminister en minister van Werk en Gelijke

questions portant sur les sujets suivants: les conclusions de la Commission d'enquête parlementaire sur les grands dossiers de fraude fiscale en ce qui concerne la levée du secret bancaire fiscal et la transaction pénale; le GTI de 2009 relatif au projet de texte sur la "transaction pénale élargie" et l'estimation budgétaire effectuée pour cette année du produit de la transaction pénale élargie; les GTI et les groupes de travail des Directeurs de la politique générale (DAB) concernant la levée du secret bancaire fiscal externe à la suite de la menace de l'OCDE de mettre la Belgique sur une liste grise de pays n'offrant pas suffisamment de transparence et n'ayant pas assez collaboré à l'échange international de données bancaires en raison du nombre insuffisant d'accords bilatéraux de coopération conclus avec des pays tiers (les règles belges de répartition des compétences exigent que les conventions préventives de la double imposition soient adoptées par les six Parlements, ce qui a entraîné un retard important); la liaison de la levée du secret bancaire fiscal interne à l'instauration d'une transaction pénale élargie et la manière dont cette liaison a été établie; l'interaction entre le Parlement et le gouvernement démissionnaire (période d'affaires courantes, avec la constitution éventuelle de majorités de rechange, de groupes de travail mixtes constitués de collaborateurs de cabinets, de parlementaires et de collaborateurs de groupes politiques, ...); l'examen par la Chambre et le Sénat du projet de loi portant des dispositions diverses du 14 avril 2011 et du projet de loi de réparation. Plusieurs points spécifiques sont approfondis avec certains représentants des membres du gouvernement de l'époque. Ils sont présentés distinctement ci-dessous.

Au cours de l'audition de MM. Fons Borginon et Gijs Boute, anciens membres du cabinet de l'ex-vice-premier ministre et ministre du Budget, M. Guy Vanhengel, les thèmes évoqués dans la partie introductive sont abordés.

Au cours de leur audition, MM. Eddy Peeters et Koen De Busser et Mme Heidi Elpers, anciens membres du cabinet de l'ex-vice-premier ministre et ministre des Affaires étrangères et des Réformes institutionnelles, M. Steven Vanackere, sont interrogés sur la politique menée par le cabinet du vice-premier ministre en matière de gestion des archives, sur la présence de membres du cabinet lors des travaux des GTI relatifs à la levée du secret bancaire fiscal interne et sur la répartition des tâches entre le cabinet du vice-premier ministre et celui du ministre de la Justice.

Lors de l'audition de MM. Philippe Donnay et Pierre Goblet, anciens membres du cabinet de l'ex-vice-première ministre et ministre de l'Emploi et de l'Égalité

Kansen, mevrouw Joëlle Milquet, behandelt de in het inleidend gedeelte weergegeven thema's. Tevens maakt de heer Pierre Goblet een juridische analyse van de reparatiewet, die geleid heeft tot een uitbreiding van het toepassingsgebied van de minnelijke schikking in strafzaken, en onderlijnt hij het belang van de oprichting van het Centraal AanspreekPunt (CAP) bij de Nationale bank van België (NBB) in het kader van het opheffen van het fiscaal bankgeheim.

Tijdens de hoorzitting met de heren Hervé Parmentier, Didier Leemans en mevrouw Maïté Derue, kabinetsmedewerkers van voormalig vice-eersteminister en minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, mevrouw Laurette Onkelinx, komen ook de in het inleidend gedeelte weergegeven thema's aan bod, alsook het standpunt van de PS met betrekking tot de opheffing van het fiscaal bankgeheim, zowel intern als extern, en de oprichting van het CAP bij de NBB.

Tijdens de hoorzitting met de heren Eric Kirsch, Chris Delaere en mevrouw Charline Desmecht, kabinetsmedewerkers van voormalig eerste minister, de heer Yves Leterme, worden, naast de in het inleidend gedeelte weergegeven thema's, de volgende elementen nader belicht: de internationale context (evolutie van de financiële markten) en de Belgische politieke situatie (lange periode van regering in lopende zaken) in de tweede helft van 2010 die een opmaak van een begroting 2011 en een begeleidende wet houdende diverse bepalingen noodzakelijk maakten, de coördinatie van de Strijd tegen de Fraude in het college Fraudebestrijding, de bespreking in IKW van 1 juli 2009 van het voorontwerp van wet "minnelijke schikking in strafzaken", de evolutie in de discussie over het opheffen van het fiscaal bankgeheim na de financiële crisis van 2008, de begrotingsramingen met betrekking tot de invoering van een wet "verruimde minnelijke schikking in strafzaken", de coördinerende rol van de heer Chris Delaere, fiscaal adviseur van de toenmalige eerste minister, in de fiscale IKW's begin 2011 rond de opheffing van het fiscaal bankgeheim, in de voorbereiding van de Ministerraad om te komen tot het voorstel om aan de bevoegde Kamercommissie voor te stellen om een gezamenlijke en definitieve oplossing te zoeken voor de problematiek van het fiscaal bankgeheim en het uitbreiden van een regeling van minnelijke schikking bij de strafrechtelijke aanpak van fraude, en het in het Parlement gevoerde overleg tussen verschillende mogelijke meerderheden en de uitdrukkelijke keuze van het kabinet van de eerste minister voor een consensus tussen de vijf toenmalige meerderheidspartijen. Ook het begrotingsconclaaf van maart 2011, waarbij melding werd gemaakt van belangrijke dossiers die in aanmerking kwamen voor minnelijke schikking, komt ter sprake. De getuigen verklaren geen contacten met de diamantsector te hebben gehad naar

des chances, Mme Joëlle Milquet, les thèmes évoqués dans la partie introductive sont une nouvelle fois abordés. M. Pierre Goblet présente en outre une analyse juridique de la loi de réparation, qui a débouché sur un élargissement du champ d'application de la transaction pénale, et souligne l'importance de la création du point de contact central (PCC) au sein de la Banque nationale de Belgique (BNB) dans le cadre de la levée du secret bancaire fiscal.

Au cours de l'audition de MM. Hervé Parmentier et Didier Leemans et de Mme Maïté Derue, anciens membres du cabinet de l'ex-vice-première ministre et ministre des Affaires sociales et de la Santé publique, Mme Laurette Onkelinx, les thèmes présentés dans la partie introductive sont également évoqués, de même que le point de vue du PS concernant la levée du secret bancaire tant interne qu'externe, ainsi que la création du PCC au sein de la BNB.

Au cours de l'audition de MM. Eric Kirsch et Chris Delaere et de Mme Charline Desmecht, anciens membres du cabinet de l'ex-premier ministre Yves Leterme, les éléments suivants, outre les thèmes présentés dans la partie introductive, sont évoqués plus avant: le contexte international (évolution des marchés financiers), la situation politique belge au second semestre 2010 (longue période de gouvernement en affaires courantes), qui a nécessité la confection d'un budget 2011 et d'une loi d'accompagnement "dispositions diverses", la coordination de la lutte contre la fraude au sein du Collège de lutte contre la fraude, l'examen de l'avant-projet de loi sur la "transaction pénale" lors de la réunion du GTI du 1er juillet 2009, l'évolution de la discussion sur la levée du secret bancaire fiscal après la crise financière de 2008, les estimations budgétaires liées à l'instauration d'une loi sur la "transaction pénale élargie", le rôle de coordination joué par M. Chris Delaere, conseiller fiscal du premier ministre de l'époque, lors des réunions qui ont eu lieu au sein des GTI fiscaux début 2011 à propos de la levée du secret bancaire et lors de la préparation du Conseil des ministres ayant abouti à la proposition de présenter à la commission compétente de la Chambre un projet visant à résoudre globalement et définitivement le problème du secret bancaire fiscal et à élargir le régime de la transaction dans le cadre de l'approche pénale de la fraude, et enfin, la concertation menée au sein du Parlement entre différentes majorités possibles et le choix explicite du cabinet du premier ministre en faveur d'un consensus entre les cinq partis de la majorité de l'époque. Le conclave budgétaire de mars 2011, au cours duquel il fut question de dossiers importants susceptibles de faire l'objet d'une transaction, est également évoqué au cours de cette audition. Les témoins déclarent ne pas avoir eu de contacts avec le secteur diamantaire

aanleiding van het dossier van de verruimde minnelijke schikking in strafzaken.

9. ***Vergadering van 10 mei 2017 – DOC CRIV 54 K029 en K030***

Tijdens de hoorzitting met de heren Olivier Henin, Jean-Claude Fontinoy en Emmanuel Boon, kabinetsmedewerkers van voormalig vice-eersteminister en minister van Financiën en Institutionele hervormingen, de heer Didier Reynders, komen in eerste instantie de thema's aan bod, zoals deze in het inleidend gedeelte van punt 8 zijn weergegeven (zie *supra*). Voorts wordt ook nader ingegaan op vragen die betrekking hebben op de taakafspraken tussen het kabinet van de minister van Financiën en de kabinetten van de Staatssecretarissen "Fraudebestrijding", de heren Bernard Clerfayt en Carl Devlies, het standpunt van de MR inzake het opheffen van het fiscaal bankgeheim onder internationale (EIB, OESO, G8 en G20) en interne druk sedert 2009 (Aanbevelingen nrs. 19 en 21 van de onderzoekscommissie naar de Grote Fiscale Fraudedossiers, DOC 52 0034/004), de mogelijkheid dat in lopende zaken in het Parlement alternatieve meerderheden zouden ontstaan, de noodzaak van het opmaken van een begroting 2011 door de regering in lopende zaken om te voldoen aan de Europese budgettaire normen en de kredietwaardigheid van de Belgische Staat niet in het gedrang te brengen, de begrotingsramingen 2011 voor potentiële minnelijke schikkingen. De getuigen verklaren geen contacten te hebben gehad met mevrouw Carina Van Cauter over het indienen van het amendement nr. 18 op het wetsontwerp houdende diverse bepalingen, met de heer Armand De Decker over de wet "minnelijke schikking in strafzaken" of over mogelijke concrete gerechtelijke dossiers, noch in dit verband contacten te hebben gehad met (vertegenwoordigers van) de diamantsector.

In het kader van de zogenaamde "Franse piste – *Kazachgate*", antwoordt de heer Jean-Claude Fontinoy op vragen met betrekking tot zijn contacten sedert 2013 met de heer Jean-François Etienne des Rosaies, vertegenwoordiger van de grootkanselier van de Orde van Malta, over de mogelijke verheffing in de adelstand van de heer Georges Forrest, en met betrekking tot zijn contact met de heer Claude Guéant, gewezen Frans minister, over de situatie van de heer Jean-Pierre Bemba, beschuldigde voor het Internationaal Strafhof in Den Haag.

Tijdens de hoorzitting met de heer Emmanuel Degreve, gewezen kabinetsmedewerker van voormalig staatssecretaris voor de Modernisering van de federale overheidsdienst Financiën, de Milieufiscaliteit

dans le cadre du dossier de l'élargissement du champ d'application de la transaction pénale.

9. ***Réunion du 10 mai 2017 – DOC CRIV 54 K029 et K030***

Au cours de l'audition de MM. Olivier Henin, Jean-Claude Fontinoy et Emmanuel Boon, anciens membres du cabinet de l'ex-vice-premier ministre et ministre des Finances et des Réformes institutionnelles, M. Didier Reynders, sont premièrement évoqués les thèmes présentés dans la partie introductive du point 8 (*cf. supra*). Par ailleurs, les échanges portent également sur la répartition des tâches entre le cabinet du ministre des Finances et les cabinets des secrétaires d'État chargés de la lutte contre la fraude, MM. Bernard Clerfayt et Carl Devlies, sur le point de vue du MR relatif à la levée du secret bancaire fiscal dans le contexte de la pression nationale et internationale (BEI, OCDE, G8 et G20) depuis 2009 (*cf.* recommandations n°s 19 et 21 de la commission d'enquête parlementaire chargée d'examiner les grands dossiers de fraude fiscale, DOC 52 0034/004), sur la possible constitution de majorités alternatives au Parlement alors que le gouvernement était en affaires courantes, sur la nécessité pour ce gouvernement en affaires courantes de confectionner un budget 2011 afin de répondre aux normes budgétaires européennes et de ne pas compromettre la crédibilité de l'État belge, et, enfin, sur les estimations budgétaires de 2011 concernant des transactions potentielles. Les témoins expliquent ne pas avoir eu de contacts ni avec Mme Carina Van Cauter à propos de la présentation de l'amendement n° 18 au projet de loi portant des dispositions diverses, ni avec M. Armand De Decker à propos de la loi sur la transaction pénale ou d'éventuels dossiers judiciaires concrets, ni, dans ce même contexte, avec le secteur diamantaire (ou certains de ses représentants).

Dans le cadre de la "piste française" du dossier Kazakhgate, M. Jean-Claude Fontinoy répond à plusieurs questions portant sur ses contacts, depuis 2013, avec M. Jean-François Etienne des Rosaies, représentant du grand chancelier de l'Ordre de Malte, sur le possible anoblissement de M. Georges Forrest, et sur ses contacts avec M. Claude Guéant, ancien ministre français, à propos de la situation de M. Jean-Pierre Bemba, poursuivi par la Cour pénale internationale de La Haye.

Lors de l'audition de M. Emmanuel Degreve, ancien collaborateur au cabinet de M. Bernard Clerfayt, l'ancien secrétaire d'État à la Modernisation du Service public fédéral Finances, à la Fiscalité environnementale et à la

en Bestrijding van de fiscale fraude, de heer Bernard Clerfayt, komen, naast de in het inleidend gedeelte van punt 8 weergegeven thema's (zie *supra*), de volgende onderwerpen ter sprake: de pilootrol die het kabinet van de staatssecretaris vervult bij het opstellen van een ontwerptekst betreffende de opheffing van het intern-Belgisch fiscaal bankgeheim; het uitwerken van het ontwerp van het niet-gepubliceerde wetsvoorstel van de heer Philippe Goffin c.s., de taakafbakening en de samenwerking met het kabinet van staatssecretaris Carl Devlies (justitie) en met het kabinet van Financiën (internationaal fiscaal bankgeheim), de wijze en het tijdstip waarop de politieke koppeling tussen het dossier "opheffing van het intern-Belgisch fiscaal bankgeheim" en "verruimde minnelijke schikking in strafzaken" tot stand komt en op wiens initiatief, het belang van de antiwitwasmaatregelen en de rol van de CFI.

De hoorzitting met de heren Bart Vandenberghe, Patrick De Wolf en Bart Van Humbeeck, gewezen kabinetsmedewerkers van voormalig Staatssecretaris voor de Coördinatie van de fraudebestrijding, de heer Carl Devlies, behandelt, naast de in het inleidend gedeelte van punt 8 weergegeven thema's (zie *supra*), meer in het bijzonder de oprichting en werking van het ministerieel comité en het college voor de strijd tegen de fiscale en de sociale fraude, de rol van de heer Patrick De Wolf, advocaat-generaal, als voorzitter van het Expertisenetwerk Ecofin-Fisc en als verbindingsmagistraat tussen het College van procureurs-generaal en het kabinet, de totstandkoming van de eerste teksten die geleid hebben tot de wet "verruimde minnelijke schikking in strafzaken": actiepunt 3.11 in het Actieplan 2008 van het college – onderzoek naar de mogelijkheid voor het openbaar ministerie om te transigeren in het geval van fiscale strafrechtelijke inbreuken, de rol van de heer Patrick De Wolf hierbij als PMO (*program manager office*), de IKW van 2009 betreffende het voorontwerp van wet betreffende de verruimde minnelijke schikking in strafzaken, de al of niet betrokkenheid van het kabinet van de staatssecretaris voor de Coördinatie van de Fraudebestrijding bij de onderhandelingen die geleid hebben tot de koppeling tussen het dossier betreffende de opheffing van het intern fiscaal bankgeheim en de verruimde minnelijke schikking in strafzaken, de situatie van de overbelasting van de financiële sectie van het Parket van Brussel, de begrotingsraming voor 2009 bij het voorontwerp van wet "verruimde minnelijke schikking in strafzaken", het bezoek van de heer Armand De Decker als advocaat op het bureau van de heer Patrick De Wolf op 18 februari 2011, de aanbeveling 1.6 betreffende de detachering van parketmagistraten naar ministeriële kabinetten van de parlementaire

Lutte contre la fraude fiscale, outre les thèmes figurant dans la partie introductive du point 8 (*cf. supra*), les sujets suivants sont abordés: le rôle de pilote que remplit le cabinet du secrétaire d'État dans l'élaboration d'un projet de texte concernant la levée du secret bancaire fiscal dans le droit belge; l'élaboration du projet de la proposition de loi non publiée de M. Philippe Goffin et consorts, la délimitation des tâches et la collaboration avec le cabinet du secrétaire d'État Carl Devlies (justice) et avec le cabinet des Finances (secret bancaire fiscal international), la question de savoir comment et quand les dossiers "suppression du secret bancaire fiscal interne" et "transaction pénale élargie" ont été liés politiquement et qui a pris cette initiative, l'importance des mesures de lutte contre le blanchiment et le rôle de la CTIF.

En plus des thèmes figurant dans la partie introductive du point 8 (*cf. supra)*, l'audition de MM. Bart Vandenberghe, Patrick De Wolf et Bart Van Humbeeck, anciens collaborateurs du cabinet de M. Carl Devlies, l'ancien secrétaire d'État à la Coordination de la lutte contre la fraude, traite plus particulièrement de la création et du fonctionnement du comité ministériel et du Collège pour la lutte contre la fraude fiscale et sociale, du rôle de M. Patrick De Wolf, avocat général, en tant que président du réseau d'expertise Ecofin-Fisc et en tant que magistrat de liaison entre le Collège du procureur général et le cabinet, de l'élaboration des premiers textes qui ont conduit à la loi relative à la "transaction pénale élargie": point 3.11 du plan d'action 2008 du collège – Examen de la possibilité pour le ministère public de transiger en matière d'infractions pénales fiscales, du rôle de M. Patrick De Wolf en la matière en tant que PMO (*program manager office*), du groupe de travail intercabinets de 2009 concernant l'avant-projet de loi relatif à la "transaction pénale élargie", de l'implication ou non du cabinet du secrétaire d'État à la Coordination de la lutte contre la fraude dans les négociations qui ont conduit à lier le dossier concernant la levée du secret bancaire fiscal interne et la transaction pénale élargie, de la situation concernant la surcharge de travail de la section financière du parquet de Bruxelles, de la prévision budgétaire pour 2009 concernant l'avant-projet de loi relatif à la "transaction pénale élargie", de la visite de M. Armand De Decker en qualité d'avocat au bureau de M. Patrick De Wolf le 18 février 2011, de la recommandation 1.6 concernant le détachement de magistrats du parquet dans les cabinets ministériels de la commission d'enquête parlementaire sur le respect de la Constitution, en particulier le principe de la séparation des pouvoirs, et des lois dans le cadre des

onderzoekscommissie naar de eerbiediging van de Grondwet, in het bijzonder de scheiding der machten, en de wetten in het raam van de tegen de nv FORTIS ingestelde gerechtelijke procedures (DOC 52 1711/007).

*
* *

Tijdens zijn hoorzitting heeft de heer Yann Philippin, Franse journalist bij Mediapart, een overzicht gegeven van de feiten die aan de basis liggen van de Franse zaak "*Kazachgate*". Er wordt vooral aandacht besteed aan de mogelijke verbanden in dit dossier met het in Bergen gevoerde gerechtelijk onderzoek.

10. ***Vergadering van 15 mei 2017 – DOC CRIV 54 K031***

De hoorzitting met de heren André Querton en Charles Maskens, vertegenwoordigers van de Belgische Vereniging der Leden van de Soevereine Militaire Hospitaalorde van Sint Jan van Jeruzalem van Rhodos en van Malta-vzw, behandelt de volgende onderwerpen: de verhouding tussen de Belgische organisatie – vzw en de regering van de Orde van Malta met aan het hoofd de heer Jean-Pierre Mazery, Grootkanselier, de contacten van de heer Jean-Pierre Mazery met de heer Jean-François Etienne des Rosaies, speciaal raadgever van de Grootkanselier, de heer Armand De Decker en met vertegenwoordigers van het kabinet van minister Didier Reynders over de tussenkomst ten voordele van het in de adelstand verheffen van de heer Georges Forrest en over de officiële erkenning door de Belgische Staat van de Orde van Malta, de mogelijks in naam van de Orde van Malta gestorte 25 000 euro in het Hulpfonds van Prins en Prinses Alexander van België en vervolgens op de rekening van de vereniging Amitié et Fraternité Scoute (AFS), het bezoek van minister Didier Reynders, aan de Romeinse zetel van Malta in april 2012.

Tijdens zijn hoorzitting verduidelijkt de heer Charles Ghislain, gewezen ambassadeur bij de Heilige Stoel, de volgende feiten: de informatie over de heer Jean-François Etienne des Rosaies, die hij via mail aan de heer Claude Fontinoy, medewerker van minister Didier Reynders, overmaakte op 5 november 2013, het bezoek aan het Vaticaan en de Orde van Malta van minister Didier Reynders in april 2012.

Tijdens een volgende vergadering zal de heer Charles Ghislain verder achter gesloten deuren worden gehoord.

*
* *

procédures judiciaires entamées à l'encontre de la sa FORTIS (DOC 52 1711/007).

*
* *

Durant son audition, M. Yann Philippin, journaliste français à Mediapart, donne un aperçu des faits qui sont à l'origine de l'affaire française du "Kazakhgate". L'attention se porte surtout sur les liens éventuels de ce dossier avec l'instruction judiciaire menée à Mons.

10. ***Réunion du 15 mai 2017 – DOC CRIV 54 K031***

L'audition de MM. André Querton et Charles Maskens, représentants de l'Association belge des membres de l'Ordre souverain militaire hospitalier de Saint-Jean de Jérusalem de Rhodes et de Malte – ASBL, porte sur les sujets suivants: la relation entre l'organisation- ASBL belge et le gouvernement de l'Ordre de Malte, dirigé par M. Jean-Pierre Mazery, grand chancelier, les contacts de M. Jean-Pierre Mazery avec M. Jean-François Etienne des Rosaies, conseiller spécial du grand chancelier, avec M. Armand De Decker et avec des représentants du cabinet du ministre Didier Reynders concernant l'intervention en faveur de l'anoblissement de M. Georges Forrest et la reconnaissance officielle par l'État belge de l'Ordre de Malte, ainsi que les 25 000 euros qui auraient été versés au nom de l'Ordre de Malte au Fonds d'entraide Prince et Princesse Alexandre de Belgique, puis sur le compte d'Amitié et Fraternité Scoute (AFS), et la visite du ministre Didier Reynders au siège romain de Malte en avril 2012.

Au cours de son audition, M. Charles Ghislain, ancien ambassadeur auprès du Saint-Siège, clarifie les faits suivants: les informations relatives à M. Jean-François Etienne des Rosaies, qu'il a transmises par courriel à M. Claude Fontinoy, collaborateur du ministre Didier Reynders, le 5 novembre 2013, la visite au Vatican et à l'Ordre de Malte du ministre Didier Reynders en avril 2012.

Au cours d'une réunion suivante, l'audition de M. Charles Ghislain se poursuit à huis clos.

*
* *

In het tweede luik worden vervolgens een reeks hoorzittingen gehouden met leden van de Kamer van volksvertegenwoordigers en de Senaat, die als lid van de bevoegde commissies, deelgenomen hebben aan de parlementaire behandeling van het wetsontwerp "verruimde minnelijke schikking in strafzaken" en het ontwerp van reparatiewet.

Tijdens de hoorzitting met mevrouw Emma De Prins, gewezen griffier van de Kamer van volksvertegenwoordigers, worden de volgende punten toegelicht: de wijze waarop wetsontwerpen van een ontslagnemende regering in lopende zaken door het Parlement worden behandeld: opportuniteitsbeoordeling door de Conferentie van voorzitters van het wetsontwerp houdende diverse bepalingen, de indiening van de amendementen nrs. 15, 16 en 17 DOC 53 1208/007 betreffende de procedure tot opheffing van het fiscaal bankgeheim en het amendement nr. 18 betreffende de verruimde minnelijke schikking in strafzaken, de behandeling door de commissie voor de Financiën en de Begroting, de beslissing geen advies te vragen aan de commissie voor de Justitie over het amendement nr. 18, de goedkeuring in commissie en plenaire vergadering, de spoedevocatie door de Senaat, de behandeling van de overgezonden bepaling betreffende de verruimde minnelijke schikking in strafzaken door de commissie voor de Justitie van de Senaat, de hoorzitting met de professoren Adrien Masset, Axel Haelterman en Raf Verstraeten, de genese van de reparatiewet in de Senaat, de goedkeuring van beide wetsontwerpen in de plenaire vergadering van de Senaat, de behandeling van de reparatiewet door de commissie voor de Justitie van de Kamer van volksvertegenwoordigers, de beslissing van de plenaire vergadering tot het vragen van een spoedadvies aan de Raad van State, het advies van de Raad van State binnen de 30 dagen, de goedkeuring van de reparatiewet door de commissie voor de Justitie en de plenaire vergadering.

Tijdens de hoorzitting met de heer Josy Arens, gewezen Kamerlid, en de heer Christian Radermecker, fractiesecretaris cdH, verklaart de heer Josy Arens het amendement nr. 18 mee ondertekend te hebben als lid van de uittredende politieke meerderheid en op aangeven van cdH-vertegenwoordigers van de uittredende regering. De heer Josy Arens heeft geen voorbereidende werkzaamheden bijgewoond en heeft nooit enige externe druk ervaren om het amendement te steunen.

Dans le cadre du deuxième volet, des membres de la Chambre des représentants et du Sénat qui, en tant que membres des commissions compétentes, ont participé à l'examen parlementaire du projet de loi "transaction pénale élargie" et du projet de loi de réparation sont ensuite auditionnés.

Pendant l'audition de Mme Emma De Prins, ancienne greffière de la Chambre des représentants, les points suivants sont évoqués: la façon dont des projets de loi d'un gouvernement démissionnaire en affaires courantes sont examinés par le Parlement: l'appréciation d'opportunité par la Conférence des présidents du projet de loi portant des dispositions diverses, le dépôt des amendements n°s 15, 16 et 17 DOC 53 1208/007 relatifs à la procédure de levée du secret bancaire fiscal et de l'amendement n° 18 relatif à la transaction pénale élargie, l'examen du texte par la commission des Finances et du Budget, la décision de ne pas demander d'avis à la commission de la Justice à propos de l'amendement n° 18, l'adoption du texte en commission et en séance plénière, l'évocation d'urgence par le Sénat, l'examen de la disposition relative à la transaction pénale élargie envoyée à la commission de la Justice du Sénat, l'audition des professeurs Adrien Masset, Axel Haelterman et Raf Verstraeten, la genèse de la loi réparatrice au Sénat, l'adoption des deux projets de loi en séance plénière au Sénat, l'examen de la loi réparatrice par la commission de la Justice de la Chambre des représentants, la décision de l'assemblée plénière de demander un avis urgent au Conseil d'État, l'avis du Conseil d'État dans les 30 jours, l'adoption de la loi réparatrice en commission de la Justice et en séance plénière.

Pendant l'audition de M. Josy Arens, ancien membre de la Chambre, et de M. Christian Radermecker, secrétaire du groupe cdH, M. Josy Arens déclare avoir cosigné l'amendement n° 18 en tant que membre de la majorité politique sortante et à la demande de représentants cdH du gouvernement sortant. M. Josy Arens n'a jamais assisté aux travaux préparatoires et n'a jamais fait l'expérience d'une quelconque pression externe visant à le pousser à soutenir l'amendement.

11. ***Vergadering van 17 mei 2017 – DOC CRIV 54 K032***

De hoorzitting met mevrouw Carina Van Cauter, Kamerlid, en de heer Stefan Knaepen, gewezen fractiemedewerker Open Vld, heeft betrekking op de volgende thema's: de aanbevelingen van de parlementaire onderzoekscommissie naar de Grote Fiscale Fraudedossiers, de werkzaamheden van de opvolgingscommissie voor de Fiscale Fraude in de schoot van de commissie voor de Financiën en de Begroting, het door mevrouw Carina Van Cauter in 2009 ingediende wetsvoorstel DOC 52 1817 betreffende de verruimde minnelijke schikking: de *ratio legis*, het toepassingsgebied en de procedure, de genese het voorontwerp van wet van het College van procureurs-generaal, gecoördineerd door het kabinet van de staatssecretaris voor de Coördinatie van de Fraudebestrijding, de heer Carl Devlies en het wetsvoorstel DOC 53 1252 van de heer Servais Verherstraeten c.s. met dezelfde strekking, het wetsvoorstel DOC 53 1185 van de heer Philippe Goffin c.s. dat de koppeling maakte tussen de opheffing van het intern fiscaal bankgeheim en de verruimde minnelijke schikking-versie van het voorstel van mevrouw Carina Van Cauter, opgesteld door het kabinet van de staatssecretaris voor de Fraudebestrijding, de heer Bernard Clerfayt, de overlegvergaderingen van 1 en 2 maart 2011 in het Parlement tussen de vertegenwoordigers van de uittredende meerderheid en de keuze voor de tekst van het wetsvoorstel van de heer Servais Verherstraeten betreffende de verruimde minnelijke schikking in strafzaken (meest verregaande voorstel) bij de indiening van het amendement nr. 18 op het wetsontwerp houdende diverse bepalingen in de commissie voor de Financiën en de Begroting, de indiening van dit amendement met mevrouw Carina Van Cauter als hoofdindiener, de mogelijke invloed van de diamantlobby bij dit wetgevend proces.

Tijdens de hoorzitting met de heer Philippe Goffin, Kamerlid, worden de volgende onderwerpen behandeld: het (niet gedrukte) wetsvoorstel van de heer Philippe Goffin c.s. dat eind januari 2011 werd ingediend, de verschillende versies van op het wetgevend secretariaat ingediende wetsvoorstellen (stukken uit het gerechtelijk dossier ter beschikking gesteld door procureur-generaal de la Serna), het wetsvoorstel DOC 53 1185 van de heer Philippe Goffin c.s. dat op 8 februari 2011 werd ingediend, de ruimte voor de onderhandelingen tussen de verschillende fracties in het Parlement omwille van het niet-gebonden zijn aan een regeerakkoord, de eventuele persoonlijke contacten tussen de heer Philippe Goffin en de heren Didier Reynders en/of Armand De Decker.

Tijdens de hoorzitting met de heer Kevin Brackx, fractiesecretaris sp.a., wordt nader ingegaan op de volgende onderwerpen: de mede-ondertekening door

11. ***Réunion du 17 mai 2017 – DOC CRIV 54 K032***

L'audition de Mme Carina Van Cauter, députée, et de M. Stefan Knaepen, ancien collaborateur du groupe Open Vld, porte sur les thèmes suivants: les recommandations de la commission d'enquête parlementaire sur les grands dossiers de fraude fiscale, les travaux de la commission de suivi concernant la fraude fiscale au sein de la commission des Finances et du Budget, la proposition de loi DOC 52 1817 relative au règlement transactionnel déposée par Mme Carina Van Cauter en 2009: la *ratio legis*, le champ d'application et la procédure, la genèse de l'avant-projet de loi du Collège des procureurs généraux, coordonné par le cabinet du secrétaire d'État à la Coordination de la lutte contre la fraude, M. Carl Devlies, et la proposition de loi DOC 53 1252 de M. Servais Verherstraeten et consorts qui a la même portée, la proposition de loi DOC 53 1185 de M. Philippe Goffin et consorts, qui établit un lien entre la levée du secret bancaire fiscal en droit interne et la version "transaction élargie" de la proposition de loi de Mme Carina Van Cauter, rédigée par le cabinet du secrétaire d'État à la Lutte contre la fraude, M. Bernard Clerfayt, les réunions de concertation des 1er et 2 mars 2011 au Parlement entre les représentants de la majorité sortante et le choix en faveur du texte de la proposition de loi de M. Servais Verherstraeten relatif à la transaction pénale élargie (proposition la plus poussée) lors de la présentation de l'amendement n° 18 au projet de loi portant des dispositions diverses en commission des Finances et du Budget, la présentation de cet amendement avec Mme Carina Van Cauter comme auteure principale, l'influence potentielle du lobby du diamant dans le cadre de ce processus législatif.

Au cours de l'audition de M. Philippe Goffin, député, les sujets suivants sont évoqués: la proposition de loi (non imprimée) de M. Philippe Goffin et consorts déposée fin janvier 2011, les différentes versions des propositions de loi déposées au secrétariat législatif (pièces du dossier judiciaire mises à disposition par le procureur général de la Serna), la proposition de loi DOC 53 1185 de M. Philippe Goffin et consorts déposée le 8 février 2011, l'espace de négociation entre les différents groupes au Parlement en raison de la non-liaison à un accord de gouvernement, les contacts personnels éventuels entre M. Philippe Goffin et MM. Didier Reynders et/ou Armand De Decker.

L'audition de M. Kevin Brackx, secrétaire du groupe sp.a., a été l'occasion d'approfondir les sujets suivants: la cosignature de M. Renaat Landuyt de la proposition

de heer Renaat Landuyt van het wetsvoorstel DOC 52 0739 inzake de inbeslagneming van ondernemingsgoederen, de zoektocht in het Parlement naar alternatieve meerderheden voor de wetsvoorstellen met betrekking tot de opheffing van het fiscaal bankgeheim, de behandeling in de commissie voor de Financiën en de Begroting van de amendementen nrs. 15 tot 18 op het wetsontwerp houdende diverse bepalingen, de oprichting van de Diamantclub en de mogelijke contacten met de diamantlobby.

Tijdens de hoorzitting met de heren Servais Verherstraeten en Raf Terwingen, Kamerleden, en de heer Jef Smits, fractiesecretaris CD&V, wordt nader ingegaan op de volgende onderwerpen: de *ratio legis*, de indiening van en de negatieve adviezen van het College van procureurs-generaal en het Centraal Orgaan voor de Inbeslagneming en de Verbeurdverklaring (COIV) op het wetsvoorstel DOC 52 0739 betreffende de procedure aangaande de inbeslagneming van ondernemingsgoederen, ingediend door de heer Servais Verherstraeten c.s., de zoektocht naar alternatieven voor het wetsvoorstel DOC 52 0739, de *ratio legis* en de verscheidene geestelijke vaders van de idee betreffende de verruimde minnelijke schikking in strafzaken en de verscheidene gremia waarbinnen de idee in voorontwerpen van wet werden uitgewerkt, de notificatie van 3 februari 2011 van de Ministerraad met betrekking tot de koppeling tussen het opheffen van het fiscaal bankgeheim en de verruimde minnelijke schikking in strafzaken, het onderzoek, de aftoetsing van verschillende alternatieve meerderheden, de overlegvergaderingen in het Parlement van 1 en 2 maart 2011, de medeondertekening van de amendementen nrs. 15 tot 18 op het wetsontwerp houdende diverse bepalingen, de contacten met de heer Axel Haelterman.

De hoorzitting met de heer Guy Coëme, gewezen Kamerlid, en mevrouw Emmanuelle Dardenne, fractiesecretaris PS, behandelt de volgende onderwerpen: de aanbevelingen van de parlementaire onderzoekscommissie naar de Grote Fiscale Fraudedossiers, de besprekingen van de verschillende wetsvoorstellen betreffende de opheffing van het fiscaal bankgeheim in de commissie voor de Financiën en de Begroting, het initiatief van minister Didier Reynders met betrekking tot de opheffing van het extern fiscaal bankgeheim onder druk van de OESO, de notificatie van de Ministerraad van 3 februari 2011 met betrekking tot de koppeling tussen het opheffen van het fiscaal bankgeheim en de verruimde minnelijke schikking in strafzaken, het onderzoek, de aftoetsing van verschillende alternatieve meerderheden, de overlegvergaderingen in het Parlement van 1 en 2 maart 2011, de mede-ondertekening van de amendementen nrs. 15 tot 18 op het wetsontwerp houdende diverse bepalingen.

de loi DOC 52 0739 relative à diverses mesures relatives à la saisie de biens d'entreprise, la recherche, au sein du Parlement, de majorités alternatives soutenant les propositions de loi relatives à la levée du secret bancaire fiscal, l'examen, en commission des Finances et du Budget, des amendements n°s 15 à 18 au projet de loi portant des dispositions diverses, la création du *Diamantclub* et les éventuels contacts avec le lobby diamantaire.

L'audition de MM. Servais Verherstraeten et Raf Terwingen, députés, et de M. Jef Smits, secrétaire du groupe CD&V, a été l'occasion d'approfondir les sujets suivants: la *ratio legis*, le dépôt de la proposition de loi DOC 52 0739 par MM. Servais Verherstraeten et consorts et les avis négatifs rendus par le Collège des procureurs généraux et l'Organe Central pour la Saisie et la Confiscation (OCSC) au sujet de la procédure de saisie des biens d'entreprise, la recherche d'alternatives à la proposition de loi DOC 52 0739, la justification et les différents "pères" qui ont conçu l'idée d'une transaction pénale élargie et les différentes instances chargées de traduire cette idée en avant-projets de loi, la notification du 3 février 2011 du Conseil des ministres relative au couplage de la levée du secret bancaire fiscal et de la transaction pénale élargie, l'enquête, la recherche de différentes majorités alternatives, les réunions de concertation au Parlement les 1er et 2 mars 2011, la cosignature des amendements n°s 15 à 18 au projet de loi portant des dispositions diverses, les contacts avec M. Axel Haelterman.

L'audition de M. Guy Coëme, ancien député, et de Mme Emmanuelle Dardenne, secrétaire du groupe PS, porte sur les sujets suivants: les recommandations de la commission d'enquête parlementaire sur les grands dossiers de fraude fiscale, l'examen, en commission des Finances et du Budget, des différentes propositions de loi relatives à la levée du secret bancaire fiscal, l'initiative du ministre Didier Reynders concernant la levée du secret bancaire fiscal externe sous la pression de l'OCDE, la notification du Conseil des ministres du 3 février 2011 concernant le couplage de la levée du secret bancaire fiscal et de la transaction pénale élargie, l'enquête, la recherche de différentes majorités alternatives, les réunions de concertation au Parlement les 1er et 2 mars 2011, la cosignature des amendements n°s 15 à 18 au projet de loi portant des dispositions diverses.

Tijdens de hoorzitting met de dames Muriel Gerkens en Meryem Almaçi, Kamerleden, komen de volgende onderwerpen aan bod: de besprekingen van de verschillende wetsvoorstellen betreffende de opheffing van het fiscaal bankgeheim in de commissie voor de Financiën en de Begroting en het tijdens deze besprekingen reeds vastgestelde standpunt van de MR om de opheffing van het fiscaal bankgeheim te koppelen aan de verruimde minnelijke schikking in strafzaken, de besprekingen in dezelfde commissie van de amendementen nrs. 15 tot 18 op het wetsontwerp houdende diverse bepalingen, de weigering van de toenmalige meerderheid om advies te vragen van de commissie voor de Justitie over het amendement nr. 18.

Tijdens de hoorzitting met mevrouw Gwendolyn Rutten, Kamerlid, wordt nader ingegaan op de discussies in de schoot van de commissie voor de Financiën en de Begroting over de wetsvoorstellen met betrekking tot de opheffing van het fiscaal bankgeheim, de toenemende druk vanuit de OESO, het niet-gedrukte wetsvoorstel van de heer Philippe Goffin c.s. van 27 januari 2011, dat voorziet in de koppeling tussen de opheffing van het fiscaal bankgeheim en de verruimde minnelijke schikking in strafzaken, de notificatie van de Ministerraad van 3 februari 2011 over de koppeling, de overlegvergaderingen in het Parlement van 1 en 2 maart 2011: hier wordt de keuze gemaakt voor het ontwerp “verruimde minnelijke schikking in strafzaken”, zoals opgesteld door het College van procureurs-generaal en wordt beslist één globaal amendement over het opheffen van het intern fiscaal bankgeheim en de verruimde minnelijke schikking in strafzaken in te dienen op het wetsontwerp houdende diverse bepalingen in de commissie voor de Financiën en de Begroting.

Uit de hoorzitting met de heer Jean-François Tock, gewezen fractiemedewerker van cdH, komt naar voren dat de betrokkene aanwezig was op de overlegvergaderingen in het Parlement van 1 en 2 maart 2011, tezamen met de heer Pierre Goblet, gewezen kabinetsmedewerker van cdH: tijdens deze vergaderingen wordt voornamelijk hard onderhandeld over de opheffing van het fiscaal bankgeheim, de discussie over de tekst betreffende de verruimde minnelijke schikking in strafzaken duurt slechts een uur. De heer Jean-François Tock herinnert zich een tweede overlegvergadering op het kabinet van de toenmalige eerste minister over het toepassingsgebied van de verruimde minnelijke schikking in strafzaken.

Lors de l’audition de Mmes Muriel Gerkens et Meryem Almaçi, députées, les sujets suivants ont été abordés: les discussions portant sur les différentes propositions de loi relatives à la levée du secret bancaire fiscal en commission des Finances et du Budget et la position du MR déjà définie à cette occasion de coupler la levée du secret bancaire fiscal à la transaction pénale élargie, les discussions, en cette même commission, des amendements n°s 15 à 18 au projet de loi portant des dispositions diverses, le refus de la majorité de l’époque de solliciter l’avis de la commission de la Justice au sujet de l’amendement n° 18.

L’audition de Mme Gwendolyn Rutten, députée, a été l’occasion d’aborder de manière plus approfondie les discussions qui ont eu lieu en commission des Finances et du Budget, au sujet des propositions de loi concernant la levée du secret bancaire fiscal, la pression croissante exercée par l’OCDE, la proposition de loi non publiée déposée par M. Philippe Goffin et consorts le 27 janvier 2011, qui prévoit de coupler la levée du secret bancaire fiscal et la transaction pénale élargie, la notification du Conseil des ministres du 3 février 2011 à propos du couplage, les réunions de concertation au Parlement les 1er et 2 mars 2011: ici, l’option retenue est le projet “transaction pénale élargie” tel que rédigé par le Collège des Procureurs généraux et décision est prise de ne présenter qu’un seul amendement global sur la levée du secret bancaire fiscal interne et la transaction pénale élargie au projet de loi portant des dispositions diverses en commission des Finances et du Budget.

L’audition de M. Jean-François Tock, ancien collaborateur du groupe cdH, révèle que l’intéressé était présent aux réunions de concertation qui se sont tenues au Parlement les 1er et 2 mars 2011, en compagnie de M. Pierre Goblet, ancien collaborateur de cabinet du cdH: durant ces réunions, les parties ont surtout négocié âprement la levée du secret bancaire fiscal, la discussion relative au texte de la transaction pénale élargie ne dure qu’une heure. M. Jean-François Tock se souvient qu’une deuxième réunion de concertation s’est tenue au cabinet du premier ministre de l’époque au sujet du champ d’application de la transaction pénale élargie.

12. ***Vergadering van 22 mei 2017 – DOC CRIV 54 K034***

Tijdens de hoorzitting met de heer Jan Jambon, gewezen voorzitter van de N-VA-fractie van de Kamer, de heer Rob Van de Velde, gewezen secretaris van de N-VA-fractie van de Kamer en de heer David Rombouts, medewerker van de N-VA-fractie van de Kamer, beantwoorden de getuigen vragen over de volgende onderwerpen: de oprichting en de activiteiten van het Diamantforum, de contacten met de heer Servais Verherstraeten en de heer Axel Haelterman over het wetsvoorstel DOC 52 0739 inzake de procedure bij de inbeslagneming van ondernemingsgoederen en over het wetsvoorstel DOC 52 2404 betreffende het strafrechtelijk kort geding, de aanwezigheid van de heer David Rombouts op een overlegvergadering, georganiseerd door het kabinet Clerfayt met betrekking tot het opheffen van het bankgeheim, de tegenstem van de NVA-fractie tegen het amendement nr. 18 betreffende de verruimde minnelijke schikking in strafzaken en de reparatiewet omwille van de gevolgde parlementaire behandelingsprocedure.

De hoorzitting met de heren Rudy Volders en Jean-Paul De Marie, gewezen kabinetsmedewerkers van voormalig vice-eersteminister en minister van Financiën en Institutionele Hervormingen, de heer Didier Reynders, en de heer Nicolas Lagasse en mevrouw Sophie Heuskin, gewezen medewerkers van de MR-fractie van de Kamer, behandelt de volgende onderwerpen: de regering in lopende zaken, de aanbevelingen 34 (opheffen van het fiscaal bankgeheim) en 36 (minnelijke schikking) van de de parlementaire onderzoekscommissie naar de Grote Fiscale Fraudedossiers, de druk vanuit het OESO-forum inzake de internationale bankgegevensuitwisseling, de problemen met het tijdig afsluiten van de vereiste 12 dubbelbelastingverdragen – wat, overeenkomstig de financieringswet, een gedeelde bevoegdheid is tussen de Federale Staat en de gewesten, de besprekingen van de ingediende voorstellen betreffende het opheffen van het fiscaal bankgeheim in de commissie voor de Financiën en de Begroting, de overlegvergaderingen tussen vertegenwoordigers van het kabinet van minister Didier Reynders en het kabinet van staatssecretaris Bernard Clerfayt en fractiemedewerkers van de MR, de taakafbakening tussen de beide kabinetten, de koppeling door het kabinet van staatssecretaris Bernard Clerfayt van het door dit kabinet uitgewerkt ontwerp betreffende de opheffing van het fiscaal bankgeheim en het door het College van procureurs-generaal uitgewerkte ontwerp betreffende de “verruimde minnelijke schikking in strafzaken”, dat door het kabinet van staatssecretaris Carl Devlies naar voren werd gebracht, de indiening in de Kamer door de MR van een niet-gedrukt wetsvoorstel dat deze beide

12. ***Réunion du 22 mai 2017 – DOC CRIV 54 K034***

Lors de leur audition, MM. Jan Jambon, ancien président du groupe N-VA de la Chambre, Rob Van de Velde, ancien secrétaire du groupe N-VA de la Chambre et David Rombouts, collaborateur du groupe N-VA de la Chambre, répondent à des questions portant sur les sujets suivants: la création et les activités du forum du diamant, les contacts entretenus avec MM. Servais Verherstraeten et Axel Haelterman à propos de la proposition de loi DOC 52 0739 relative à la procédure de saisie de biens d’entreprise et de la proposition de loi DOC 52 2404 relative à la procédure de référé pénal, la présence de M. David Rombouts à une réunion de concertation organisée par le cabinet Clerfayt au sujet de la levée du secret bancaire, le vote négatif exprimé par le groupe N-VA à l’encontre de l’amendement n°18 relatif à la transaction pénale élargie et à la loi réparatrice en raison de la procédure d’examen suivie au parlement.

L’audition de MM. Rudy Volders et Jean-Paul De Marie, anciens collaborateurs de cabinet de l’ancien vice-premier ministre et ministre des Finances et des Réformes institutionnelles, M. Didier Reynders, ainsi que celle de M. Nicolas Lagasse et Mme Sophie Heuskin, anciens collaborateurs du groupe MR de la Chambre, traitent des sujets suivants: le gouvernement en affaires courantes, les recommandations n°s 34 (levée du secret bancaire fiscal) et 36 (transaction) de la commission d’enquête parlementaire sur les grands dossiers de fraude fiscale, les pressions exercées par le Forum de l’OCDE en matière d’échange de données bancaires au niveau international, les problèmes relatifs à la conclusion, dans les délais, des 12 Conventions préventives de la double imposition qui étaient exigées (ce qui, conformément à la loi de financement, constitue une compétence partagée entre l’État fédéral et les régions), les discussions portant sur les propositions déposées au sujet de la levée du secret bancaire fiscal en commission des Finances et du Budget, les réunions de concertation entre des représentants du cabinet du ministre Didier Reynders et du cabinet du secrétaire d’État Bernard Clerfayt ainsi que des collaborateurs du groupe MR, la répartition des tâches entre ces deux cabinets, la liaison effectuée par le cabinet du secrétaire d’État Bernard Clerfayt entre le projet relatif à la levée du secret bancaire fiscal élaboré par ce même cabinet et le projet relatif à la “transaction pénale élargie” élaboré par le collège de procureurs généraux, qui a été avancé par le cabinet du secrétaire d’État Carl Devlies, le dépôt, le 27 janvier 2011 à la Chambre, d’une proposition de loi non imprimée du groupe MR qui lie ces deux textes,

teksten aan elkaar koppelde op 27 januari 2011, de voorkeur van CD&V om een afzonderlijk wetsvoorstel betreffende het opheffen van het bankgeheim en een afzonderlijk wetsvoorstel betreffende de verruimde minnelijke schikking in te dienen, de contacten tussen de MR-fractie en de Open Vld-fractie die geleid hebben tot het indienen van het wetsvoorstel DOC 53 1185 van de heer Philippe Goffin c.s., waarbij de ontwerptekst van het kabinet Clerfayt betreffende de opheffing van het bankgeheim en het voorstel DOC 52 1817 van mevrouw Carina Van Cauter betreffende de minnelijke schikking in strafzaken aan elkaar worden gekoppeld, de overlegvergaderingen in het Parlement van 1 en 2 maart 2011, de indiening van het globaal amendement door mevrouw Carina Van Cauter c.s. op het wetsontwerp houdende diverse bepalingen in de commissie voor de Financiën en de Begroting, de begrotingsraming voor de beide nieuwe maatregelen, die *in abstracto* werden opgesteld (i.e. zonder kennis te hebben van concrete fiscale of gerechtelijke dossiers), de betrokkenheid bij al deze besprekingen van vertegenwoordigers van het kabinet van staatssecretaris Carl Devlies of de minister van Justitie.

Tijdens de hoorzitting met mevrouw Hildegard Penne, gewezen kabinetsmedewerkster van voormalig minister van Justitie, de heer Stefaan De Clerck, worden aan de getuige vragen gesteld met betrekking tot haar optreden bij het totstandkomen van de wet “verruimde minnelijke schikking in strafzaken” en de reparatiewet, de contacten tussen het kabinet van de minister van Justitie en het kabinet van de staatssecretaris voor de Coördinatie van de Fraudebestrijding en de CD&V-Kamerfractie naar aanleiding van de indiening van het wetsvoorstel DOC 53 1252 van de heer Servais Verherstraeten c.s., de eventuele contacten tussen mevrouw Hildegard Penne en de heer Patrick De Wolf, verbindingsmagistraat op het kabinet van de Staatssecretaris voor de Coördinatie van de Fraudebestrijding, de totstandkoming van de reparatiewet naar aanleiding van de hoorzittingen met de professoren Raf Verstraeten, Adrien Masset en Axel Haelterman in de commissie voor de Justitie van de Senaat, het aanhangig zijn bij het hof van beroep van Antwerpen en het hof van beroep van Brussel van twee zaken waarvoor de overschrijding van de redelijke termijn dreigde, zonder dat de getuige op de hoogte was van de identificatie van beide concrete zaken, het schrijven van de minister van Justitie aan het College van procureurs-generaal met het verzoek de wet “verruimde minnelijke schikking in strafzaken” niet toe te passen alvorens de reparatiewet in werking was getreden.

la préférence émise par le CD&V de déposer deux propositions de loi distinctes portant respectivement sur la levée du secret bancaire et sur la transaction pénale élargie, les contacts entre le groupe MR et le groupe Open Vld qui ont débouché sur le dépôt de la proposition de loi DOC 53 1185 de M. Philippe Goffin et consorts, le texte en projet du cabinet Clerfayt relatif à la levée du secret bancaire et la proposition DOC 52 1817 de Mme Carina Van Cauter relative à la transaction pénale étant liés, les réunions de concertation organisées au Parlement les 1er et 2 mars 2011, le dépôt de l’amendement global de Mme Carina Van Cauter et consorts au projet de loi portant des dispositions diverses en commission des Finances et du Budget, l’estimation de l’impact budgétaire de ces deux nouvelles mesures, qui ont été élaborées *in abstracto* (c’est-à-dire sans avoir connaissance de dossiers fiscaux ou judiciaires concrets), la participation de représentants du cabinet du secrétaire d’État Carl Devlies ou du ministre de la Justice à l’ensemble de ces discussions.

Lors de son audition, Mme Hildegard Penne, ancienne collaboratrice du cabinet de l’ancien ministre de la Justice, M. Stefaan De Clerck, a été interrogée au sujet de son intervention dans l’élaboration de la loi relative à la “transaction pénale élargie” et dans celle de la loi de réparation, des contacts entre le cabinet du ministre de la Justice et celui du secrétaire d’État à la Coordination de la lutte contre la fraude et le groupe CD&V à la Chambre à l’occasion du dépôt de la proposition de loi DOC 53 1252 de M. Servais Verherstraeten et consorts, des contacts éventuels entre Mme Hildegard Penne et M. Patrick De Wolf, magistrat de liaison au cabinet du secrétaire d’État à la Coordination de la lutte contre la fraude, de l’élaboration de la loi de réparation à la suite des auditions des professeurs Raf Verstraeten, Adrien Masset et Axel Haelterman en commission de la Justice du Sénat, du fait que deux affaires pour lesquelles le délai raisonnable risquait d’être dépassé étaient pendantes auprès des cours d’appel d’Anvers et de Bruxelles, sans que le témoin n’ait eu connaissance de l’identification des deux affaires concrètes, du courrier que le ministre de la Justice a adressé au Collège des procureurs généraux demandant de ne pas appliquer la loi relative à la “transaction pénale élargie” avant que la loi de réparation ne soit entrée en vigueur.

13. ***Vergadering van 24 mei 2017 – DOC CRIV 54 K035***

De hoorzitting met de heer Gert Van der Biesen, griffier van de Senaat, behandelt volgende onderwerpen: de evocatieprocedure en spoedbehandeling van het wetsontwerp houdende diverse bepalingen, de behandeling in de commissie voor de Justitie van de Senaat van artikel 84 van het wetsontwerp houdende diverse bepalingen – artikel dat de verruimde minnelijke schikking in strafzaken betreft – , de hoorzitting van 22 maart 2011 met de professoren Raf Verstraeten, Axel Haelterman en Adrien Masset, de bespreking in plenaire vergadering: voorstel van de Nederlandstalige oppositiepartijen om spoedadvies te vragen aan de Afdeling Wetgeving van de Raad van State over artikel 84 van het wetsontwerp houdende diverse bepalingen, beslissing van de plenaire vergadering om geen advies te vragen, maar een reparatiewet in overweging te nemen, te behandelen in de commissie voor de Justitie, en gelijktijdig met het wetsontwerp houdende diverse bepalingen te behandelen en goed te keuren door de plenaire vergadering van de Senaat.

Tijdens de hoorzitting met mevrouw Christine Defraigne, senator en gewezen voorzitster van de commissie voor de Justitie van de Senaat, mevrouw Virginie Defrang-Firket, gewezen fractiesecretaris van de MR-fractie van de Senaat, en de heer Grégory Matgen, gewezen fractiemedewerker MR-fractie van de Senaat, worden de volgende onderwerpen behandeld: de evocatieprocedure en spoedbehandeling van het wetsontwerp houdende diverse bepalingen, de behandeling in de commissie voor de Justitie van de Senaat van artikel 84 van het wetsontwerp houdende diverse bepalingen – artikel dat de verruimde minnelijke schikking in strafzaken betreft – , de hoorzitting van 22 maart 2011 met de professoren Raf Verstraeten, Axel Haelterman en Adrien Masset, de bespreking in plenaire vergadering: voorstel van de Nederlandstalige oppositiepartijen om spoedadvies te vragen aan de Afdeling Wetgeving van de Raad van State over artikel 84 van het wetsontwerp houdende diverse bepalingen, beslissing van de plenaire vergadering om geen advies te vragen maar een reparatiewet in overweging te nemen, te behandelen in de commissie voor de Justitie, en gelijktijdig met het wetsontwerp houdende diverse bepalingen te behandelen en goed te keuren door de plenaire vergadering van de Senaat met het oog op het afbakenen van het toepassingsgebied, o.a. uitsluiting van de toepassing voor gewelddelicten waarbij de fysieke integriteit van personen wordt aangetast en uitbreiding naar valsheid in geschrifte, de contacten binnen de MR met betrekking tot de commissiewerkzaamheden in de commissie voor de Justitie: mevrouw Virginie De Frang-Firket met haar collega's van de MR-fractie van de Kamer van

13. ***Réunion du 24 mai 2017 – DOC CRIV 54 K035***

L'audition de M. Gert Van der Biesen, greffier du Sénat, traite des sujets suivants: la procédure d'évocation et l'urgence concernant le projet de loi portant des dispositions diverses, l'examen en commission de la Justice du Sénat de l'article 84 du projet de loi portant des dispositions diverses – relatif à la transaction pénale élargie – , l'audition du 22 mars 2011 des professeurs Raf Verstraeten, Axel Haelterman et Adrien Masset, la discussion en séance plénière: proposition des partis d'opposition néerlandophones visant à demander un avis urgent à la section de législation du Conseil d'État au sujet de l'article 84 du projet de loi portant des dispositions diverses, la décision de la séance plénière de ne pas demander d'avis mais d'envisager une loi de réparation, de l'examiner en commission de la Justice, et de la traiter et de l'approuver en séance plénière du Sénat en même temps que le projet de loi portant des dispositions diverses.

Durant l'audition de Mme Christine Defraigne, sénatrice et ancienne présidente de la commission de la Justice du Sénat, Mme Virginie Defrang-Firket, ancienne secrétaire du groupe MR du Sénat, et M. Grégory Matgen, ancien collaborateur du groupe MR du Sénat, les sujets suivants sont abordés: la procédure d'évocation et l'examen en urgence du projet de loi portant des dispositions diverses, la discussion en commission de la Justice du Sénat de l'article 84 du projet de loi portant des dispositions diverses – article qui concerne la transaction pénale élargie –, l'audition le 22 mars 2011 des professeurs Raf Verstraeten, Axel Haelterman et Adrien Masset, l'examen en séance plénière: proposition des partis néerlandophones de l'opposition de demander en urgence l'avis de la Section de législation du Conseil d'État sur l'article 84 du projet de loi portant des dispositions diverses, décision de l'assemblée plénière de ne pas demander d'avis mais d'envisager une loi de réparation, à examiner en commission de la Justice, et simultanément d'examiner et d'adopter le projet de loi portant des dispositions diverses en séance plénière du Sénat, en vue de délimiter le champ d'application, notamment pour exclure l'application en cas de faits de violence avec atteinte à l'intégrité physique de personnes et étendre le champ d'application au faux en écriture, les contacts au sein du MR en ce qui concerne les travaux en commission de la Justice: Mme Virginie De Frang-Firket avec ses collègues du groupe MR de la Chambre des représentants et avec M. Olivier Henin (cabinet du vice-premier ministre Didier Reynders), M. Grégory Matgen avec M. Rudy Volders (cabinet du ministre des Finances Didier Reynders), la

volksvertegenwoordigers en met de heer Olivier Henin (kabinet van de vice-eersteminister Didier Reynders), de heer Grégory Matgen met de heer Rudy Volders (kabinet van de minister van Financiën Didier Reynders), de gekende koppeling tussen de minnelijke schikking en de opheffing van het fiscaal bankgeheim, de geruchten over specifieke gerechtelijke dossiers die voor een verruimde minnelijke in strafzaken in aanmerking kwamen omwille van het risico van overschrijding van de redelijke termijn, de ingeschreven raming van de opbrengst van de nieuwe regeling inzake de verruimde minnelijke schikking in strafzaken in de ontwerpbegroting voor 2011 ten belope van 50 miljoen euro.

De hoorzitting met de heer Peter Van Rompuy, senator en gewezen lid van de commissie voor de Justitie van de Senaat, de heer Yves Degraeve, (gewezen) fractiesecretaris van de CD&V-fractie van de Senaat en de heer Thomas Van Ongeval, gewezen CD&V-fractiemedewerker van de Senaat, gaf aanleiding tot de bespreking van de volgende onderwerpen: de evocatieprocedure en spoedbehandeling van het wetsontwerp houdende diverse bepalingen, de behandeling in de commissie voor de Justitie van de Senaat van artikel 84 van het wetsontwerp houdende diverse bepalingen – artikel dat de verruimde minnelijke schikking in strafzaken betreft – , de hoorzitting van 22 maart 2011 met de professoren Raf Verstraeten, Axel Haelterman en Adrien Masset, de bespreking in plenaire vergadering, het meerderheidsoverleg om amendementen voor te bereiden die later werden omgevormd tot de reparatiewet, onder meer met betrekking tot het toepassingsgebied van de verruimde minnelijke schikking: uitsluiting van de toepassing voor gewelddelicten waarbij de fysieke integriteit van personen wordt aangetast en uitbreiding naar valsheid in geschrifte.

Tijdens de hoorzitting met de heer Philippe Mahoux, senator en gewezen lid van de commissie voor de Justitie van de Senaat, de heer Roland Buytaers, (gewezen) fractiesecretaris van de PS-fractie van de Senaat en mevrouw Anne Kärcher, gewezen fractiemedewerkster PS-fractie van de Senaat, worden de volgende onderwerpen besproken: de evocatieprocedure en spoedbehandeling van het wetsontwerp houdende diverse bepalingen, de behandeling in de commissie voor de Justitie van de Senaat van artikel 84 van het wetsontwerp houdende diverse bepalingen – artikel dat de verruimde minnelijke schikking in strafzaken betreft – , de hoorzitting van 22 maart 2011 met de professoren Raf Verstraeten, Axel Haelterman en Adrien Masset, de bespreking in plenaire vergadering, het meerderheidsoverleg om amendementen voor te bereiden die later werden omgevormd tot de reparatiewet, onder meer met betrekking tot het toepassingsgebied van de verruimde minnelijke schikking: uitsluiting van de toepassing voor

liaison connue entre la transaction et la levée du secret bancaire fiscal, les rumeurs relatives à des dossiers judiciaires spécifiques susceptibles de prétendre à une transaction pénale élargie en raison du risque de dépassement du délai raisonnable, l'inscription du produit estimé de la nouvelle réglementation relative à la transaction pénale élargie dans le projet de budget pour 2011, pour un montant de 50 millions d'euros.

L'audition de M. Peter Van Rompuy, sénateur et ancien membre de la commission de la Justice du Sénat, de M. Yves Degraeve, (ancien) secrétaire du groupe CD&V du Sénat, et de M. Thomas Van Ongeval, ancien collaborateur du groupe CD&V du Sénat, a donné lieu à la discussion des thèmes suivants: la procédure d'évocation et l'examen en urgence du projet de loi portant des "dispositions diverses", l'examen en commission de la Justice du Sénat de l'article 84 du projet de loi portant des "dispositions diverses" – article qui concerne la transaction pénale élargie –, l'audition des professeurs Raf Verstraeten, Axel Haelterman et Adrien Masset le 22 mars 2011, l'examen en séance plénière, la concertation de la majorité en vue de préparer des amendements qui ont été transposés ultérieurement dans la loi de réparation, notamment en ce qui concerne le champ d'application de la transaction pénale élargie: exclusion de l'application aux délits avec violences portant atteinte à l'intégrité physique de personnes et extension du champ d'application au faux en écriture.

Au cours de l'audition de M. Philippe Mahoux, sénateur et ancien membre de la commission de la Justice du Sénat, de M. Roland Buytaers, (ancien) secrétaire du groupe PS du Sénat et de Mme Anne Kärcher, ancienne collaboratrice du groupe PS du Sénat, les thèmes suivants sont abordés: la procédure d'évocation et l'examen en urgence du projet de loi portant des "dispositions diverses", l'examen en commission de la Justice du Sénat de l'article 84 du projet de loi portant des "dispositions diverses" – article qui concerne la transaction pénale élargie –, l'audition des professeurs Raf Verstraeten, Axel Haelterman et Adrien Masset le 22 mars 2011, l'examen en séance plénière, la concertation de la majorité en vue de préparer des amendements qui ont été transposés ultérieurement dans la loi de réparation, notamment en ce qui concerne le champ d'application de la transaction pénale élargie: exclusion de l'application aux délits avec violences portant atteinte à l'intégrité physique de personnes et extension du

gewelddelicten waarbij de fysieke integriteit van personen wordt aangetast en uitbreiding naar valsheid in geschrifte, situatie van de slachtoffers, het probleem van de rechterlijke toetsing waarvoor de reparatiewet uiteindelijk geen oplossing bood, de vraag naar het op de hoogte zijn van hangende gerechtelijke dossiers die voor een minnelijke schikking in aanmerking kwamen en het negatief antwoord daarop.

14. ***Vergadering van 31 mei 2017 – DOC CRIV 54 K036***

Tijdens de voormiddagvergadering worden de hoorzittingen met de (gewezen) senatoren en hun medewerkers voortgezet. Zoals op de vergadering van 24 mei 2017, worden de getuigen telkens uitgenodigd te antwoorden op de volgende vragen: verliep de wetgevende procedure anders dan normaal, werd er externe druk uitgeoefend om de tekst zo snel als mogelijk goed te keuren, wie heeft de namen van de uitgenodigde academici voor de hoorzitting naar voren gebracht, hebt u deelgenomen aan het meerderheidsoverleg dat geleid heeft tot de uitwerking van de reparatiewet, was u op de hoogte van hangende gerechtelijke dossiers die in aanmerking kwamen voor de verruimde minnelijke schikking in strafzaken?

Tijdens de hoorzitting met Mevrouw Martine Taelman, senator en gewezen lid van de commissie voor de Justitie van de Senaat en de heer Kris Gysels, gewezen fractiemedewerker van de Open Vld-fractie van de Senaat, komen de in de inleidende paragraaf weergegeven onderwerpen aan bod.

Tijdens de hoorzitting met mevrouw Zakia Khattabi, gewezen senator en gewezen lid van de commissie voor de Justitie van de Senaat, komen de in de inleidende paragraaf geformuleerde vragen aan bod, en getuigt mevrouw Khattabi over de wijze waarop de senatorencommissieleden reageren op het artikel 84 van het wetsontwerp houdende diverse bepalingen, de beslissing tot het organiseren van een hoorzitting, de druk vanuit de regering om de wet houdende diverse bepalingen zo snel als mogelijk in werking te laten treden, de genese van de reparatiewet en het engagement van de minister van Justitie een schrijven te richten aan het College van procureurs-generaal opdat de nieuwe regeling betreffende de verruimde minnelijke schikking in strafzaken pas zou worden toegepast na de inwerkingtreding van de reparatiewet.

De hoorzitting met de heer Christian Radermecker, (gewezen) fractiesecretaris van de cdH-fractie van de Senaat, wordt door de heer Francis Delpérée aangegrepen om als gewezen senator-rapporteur te getuigen

champ d'application au faux en écriture, situation des victimes, problème du contrôle juridictionnel finalement non résolu par la loi de réparation, question de savoir si les témoins étaient informés des dossiers judiciaires en cours entrant en ligne de compte pour une transaction pénale et la réponse négative à cette question.

14. ***Réunion du 31 mai 2017 – DOC CRIV 54 K036***

Au cours de la réunion du matin, les auditions des (anciens) sénateurs et de leurs collaborateurs sont poursuivies. Tout comme lors de la réunion du 24 mai 2017, les témoins sont chaque fois invités à répondre aux questions suivantes: la procédure législative s'est-elle déroulée autrement que normalement, une pression externe a-t-elle été exercée pour que le texte soit adopté le plus rapidement possible, qui a proposé les noms des universitaires invités à l'audition, avez-vous participé à la concertation de la majorité qui a conduit à l'élaboration de la loi de réparation, étiez-vous informé des dossiers judiciaires en cours qui entraient en ligne de compte pour la transaction pénale élargie?

Au cours de l'audition de Mme Martine Taelman, sénatrice et ancienne membre de la commission de la Justice du Sénat, et de M. Kris Gysels, ancien collaborateur du groupe Open Vld du Sénat, les thèmes mentionnés dans le paragraphe introductif sont abordés.

Au cours de l'audition de Mme Zakia Khattabi, ancienne sénatrice et ancienne membre de la commission de la Justice du Sénat, les questions formulées dans le paragraphe introductif sont évoquées et Mme Khattabi témoigne sur la réaction des membres de la commission sénatoriale à l'article 84 du projet de loi portant des "dispositions diverses", la décision d'organiser une audition, la pression exercée par le gouvernement pour faire entrer en vigueur le plus rapidement possible la loi portant des "dispositions diverses", la genèse de la loi de réparation et l'engagement du ministre de la Justice d'adresser un courrier au Collège des procureurs généraux afin que la nouvelle réglementation sur la transaction pénale élargie ne soit appliquée qu'après l'entrée en vigueur de la loi de réparation.

M. Francis Delpérée profite de l'audition de M. Christian Radermecker, (ancien) secrétaire du groupe cdH du Sénat, pour témoigner, en tant qu'ancien rapporteur du Sénat, sur les travaux de la commission de

over de werkzaamheden van de commissie voor de Justitie van de Senaat betreffende artikel 84 van het wetsontwerp houdende diverse bepalingen. De heer Francis Delpérée behandelt hierbij de grondwettelijke vraagstukken die tijdens de commissiebespreking aan bod kwamen: het op initiatief van een ontslagnemende regering doorvoeren van een grondige hervorming van de strafrechtspleging, de behandeling door een niet-bevoegde Kamercommissie, de opname van een grondige hervorming van de strafrechtspleging middels een wetsontwerp houdende diverse bepalingen, het niet voorzien van een rechterlijke toetsing in het nieuwe, ontworpen artikel 216*bis* van het Wetboek van Strafvordering, de genese van de reparatiewet naar aanleiding van de hoorzitting met de professoren Adrien Masset, Axel Haelterman en Raf Verstraeten. Tevens verduidelijkt de heer Francis Delpérée zijn onderscheiding door de Franse Légion d'honneur en door de Orde van Malta.

Tijdens de hoorzitting met mevrouw Güler Turan, senator en gewezen lid van de commissie voor de Justitie van de Senaat, en de heer Ben Segers, gewezen fractiemedewerker van de sp.a-fractie van de Senaat, wordt nader ingegaan op de in de inleidende paragraaf geformuleerde vragen en licht mevrouw Güler Turan het standpunt van de sp.a-senaatsfractie nader toe: het voorstel om advies te vragen aan de Raad van State over het artikel 84 van het wetsontwerp houdende diverse bepalingen en de eis om dat wetsontwerp gelijktijdig te behandelen met het ontwerp van reparatiewet.

Tijdens de hoorzitting met mevrouw Inge Faes, gewezen senator en gewezen lid van de commissie voor de Justitie van de Senaat, mevrouw Valerie Van Peel, gewezen fractiesecretaris van de N-VA-fractie van de Senaat, en de heer Willem Wevers, gewezen fractiemedewerker van de N-VA-fractie van de Senaat, wordt ook nader ingegaan op de in de inleidende paragraaf geformuleerde vragen.

*
* *

De hoorzitting met de heer Eric Van de Weghe achter gesloten deuren betreft de getuigenis van de betrokkene over zijn contacten met de heren Alijan Ibragimov en Patokh Chodiev.

15. ***Vergadering van 7 juni 2017 – DOC CRIV K038***

De hoorzitting met mevrouw Sarah Smeyers, gewezen voorzitster van de commissie voor de Justitie van de Kamer van volksvertegenwoordigers, de heer Stefaan Ghesquiere, gewezen fractiemedewerker van de N-VA-fractie van de Kamer van volksvertegenwoordigers,

la Justice du Sénat concernant l'article 84 du projet de loi portant des "dispositions diverses". Dans ce cadre, M. Francis Delpérée examine les problèmes constitutionnels évoqués au cours de la discussion en commission: la mise en œuvre d'une réforme fondamentale de la procédure pénale à l'initiative d'un gouvernement démissionnaire, l'examen par une commission non compétente de la Chambre, l'insertion d'une réforme fondamentale de la procédure pénale dans un projet de loi portant des "dispositions diverses", l'absence de contrôle juridictionnel dans le nouvel article 216*bis* proposé du Code d'instruction criminelle, la genèse de la loi de réparation à la suite de l'audition des professeurs Adrien Masset, Axel Haelterman et Raf Verstraeten. M. Delperée explicite également sa distinction par la Légion d'honneur française et l'Ordre de Malte.

Au cours de l'audition de Mme Güler Turan, sénatrice et ancienne membre de la commission de la Justice du Sénat, et de M. Ben Segers, ancien collaborateur du groupe sp.a au Sénat, les questions formulées dans le paragraphe introductif sont approfondies et Mme Güler Turan explique le point de vue du groupe sp.a au Sénat: la proposition de demander un avis au Conseil d'État concernant l'article 84 du projet de loi portant des dispositions diverses et l'exigence de traiter simultanément ce projet et le projet de loi de réparation.

Au cours de l'audition de Mme Inge Faes, ancienne sénatrice et ancienne membre de la commission de la Justice du Sénat, de Mme Valerie Van Peel, ancienne secrétaire du groupe N-VA au Sénat, et de M. Willem Wevers, ancien collaborateur du groupe N-VA au Sénat, les questions formulées dans le paragraphe introductif sont également approfondies.

*
* *

L'audition à huis clos de M. Eric Van de Weghe concerne le témoignage de l'intéressé sur ses contacts avec MM. Alijan Ibragimov et Patokh Chodiev.

15. ***Réunion du 7 juin 2017 – DOC CRIV K038***

L'audition de Mme Sarah Smeyers, ancienne présidente de la commission de la Justice de la Chambre des représentants, de M. Stefaan Ghesquiere, ancien collaborateur du groupe N-VA à la Chambre des représentants, et de Mme Vicky Osaer, collaboratrice du

mevrouw Vicky Osaer, fractiemedewerkster van de Open Vld-fractie van de Kamer van volksvertegenwoordigers, is de laatste hoorzitting in het kader van de parlementaire behandeling en betreft in het bijzonder de bespreking van het ontwerp van reparatiewet in de commissie voor de Justitie (reacties van het Nationaal Verbond van Magistraten, Magistratuur en Maatschappij, de Vereniging van Onderzoeksrechters en de Hoge Raad voor de Justitie) en de plenaire vergadering van de Kamer van volksvertegenwoordigers (advies van de Raad van State).

De onderwerpen die tijdens de hoorzitting met de heer Jo Baret, gewezen kabinetschef, en mevrouw Paule Somers, gewezen kabinetsmedewerkster van de heer Stefaan De Clerck, gewezen minister van Justitie, kaderen zowel in Luik II. Totstandkoming van de wet "verruimde minnelijke schikking in strafzaken" als in Luik III. Toepassing van de wet "verruimde minnelijke schikking in strafzaken" tot de inwerkingtreding van de reparatiewet.

Tijdens de openbare hoorzitting komen de volgende onderwerpen aan bod: de functies die beide getuigen bekleedden op het kabinet van de minister van Justitie en de algemene taakverdeling tussen de heer Jo Baret, kabinetschef, mevrouw Paule Somers, gedetacheerde magistrate en mevrouw Hildegard Penne, magistrate en verantwoordelijk voor de wetgevingsdossiers inzake stafrecht en strafrechtspleging, de taakafbakening tussen het kabinet van de minister van Justitie en het kabinet van de staatssecretaris voor de Coördinatie van de Fraudebestrijding: alle dossiers die deel uitmaakten van het actieplan "fraudebestrijding" – waaronder de verruimde minnelijke schikking in strafzaken – worden behartigd door het kabinet van de staatssecretaris, de totstandkoming van de wet "verruimde minnelijke schikking in strafzaken", de genese van de reparatiewet op basis van de besprekingen in de Senaat en de uitgebreide IKW-Justitie vergadering op het kabinet van de eerste minister op 23 maart 2011, de contacten tussen de minister van Justitie en het College van procureursgeneraal met betrekking tot de inwerkingtreding van de wet "verruimde minnelijke schikking in strafzaken" en de reparatiewet. Voorts heeft een groot deel van de openbare hoorzitting betrekking op het onverwacht bezoek van de heer Armand De Decker en mevrouw Catherine Degoul op 22 februari 2011 aan de heer Jo Baret en mevrouw Paule Somers op het kabinet van de minister van Justitie. Over dit onderwerp heeft vervolgens ook een hoorzitting achter gesloten deuren plaatsgevonden.

Dezelfde dag licht de heer Guy Rapaille, voorzitter van het Vast Comité I, achter gesloten deuren, een vijfde onderzoeksverslag van het Vast Comité I toe, dat bericht over het onderzoek dat op verzoek van de

groupe Open Vld à la Chambre des représentants, est la dernière audition organisée dans le cadre du traitement parlementaire et concerne en particulier l'examen du projet de loi de réparation en commission de la Justice (réactions de l'Union nationale des magistrats, de "*Magistratuur en Maatschappij"*, de l'Association des juges d'instruction et du Conseil supérieur de la justice) et en séance plénière à la Chambre des représentants (avis du Conseil d'État).

Les sujets abordés au cours de l'audition de M. Jo Baret, ancien chef de cabinet, et de Mme Paule Somers, ancienne collaboratrice de cabinet de M. Stefaan De Clerck, ancien ministre de la Justice, s'inscrivent tant dans le Volet II. Élaboration de la loi "transaction pénale élargie" que dans le Volet III. Application de la loi "transaction pénale élargie" jusqu'au moment de l'entrée en vigueur de la loi de réparation.

Au cours de l'audition publique, les sujets suivants sont abordés: les fonctions occupées par les deux témoins au cabinet du ministre de la Justice et la répartition générale des tâches entre M. Jo Baret, chef de cabinet, Mme Paule Somers, magistrate détachée, et Mme Hildegard Penne, magistrate et responsable des dossiers législatifs en matière de droit pénal et de procédure pénale, la répartition des tâches entre le cabinet du ministre de la Justice et le cabinet du secrétaire d'État à la Coordination de la lutte contre la fraude: tous les dossiers qui faisaient partie du plan d'action "lutte contre la fraude" – notamment, le dossier concernant la transaction pénale élargie – sont traités par le cabinet du secrétaire d'État, l'élaboration de la loi sur la transaction pénale élargie, la genèse de la loi de réparation sur la base des discussions au Sénat et de la réunion élargie du GTI-Justice au cabinet du premier ministre le 23 mars 2011, les contacts entre le ministre de la Justice et le Collège des procureurs généraux concernant l'entrée en vigueur de la loi sur la transaction pénale élargie et la loi de réparation. Ensuite, une grande partie de l'audition publique est consacrée à la visite inattendue de M. Armand De Decker et de Mme Catherine Degoul à M. Jo Baret et Mme Paule Somers au cabinet du ministre de la Justice le 22 février 2011. Une audition à huis clos est ensuite également consacrée à ce sujet.

Le même jour, M. Guy Rapaille, président du Comité permanent R commente à huis clos un cinquième rapport d'enquête du Comité permanent R, concernant l'enquête menée à la demande de la commission

onderzoekscommissie werd uitgevoerd met betrekking tot de interesse van de gewezen administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat, de heer Alain Winants, in de periode februari-maart 2011 voor een dossier van de Veiligheid van de Staat over de heer V. en de heren Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch, en met betrekking tot de informatie waarover de militaire inlichtingendienst ADIV beschikte in verband met de heren Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch.

Vervolgens wordt de heer Alain Winants, gewezen administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat, op diens verzoek in openbare vergadering, gehoord over de bevindingen in het onderzoeksverslag van het Vast Comité I en over zijn contacten met de heer Armand De Decker en over zijn contacten met de Franse inlichtingendienst DCRI. Er worden vragen gesteld met betrekking tot de toepassing van artikel 19 van de wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, betreffende het meedelen van inlichtingen aan de betrokken ministers, de betrokken gerechtelijke en administratieve overheden en aan de politiediensten.

*
* *

Tijdens de namidagsessies worden de heren Raf Verstraeten en Axel Haelterman opnieuw gehoord over hun contacten met de diamantsector en hun deelname aan de hoorzitting in de commissie voor de Justitie van de Senaat; vervolgens worden ook twee vertegenwoordigers van het AWDC gehoord.

De hoorzitting met de heer Raf Verstraeten en de heer Axel Haelterman, gaat verder op de thema's die tijdens de eerdere afzonderlijke hoorzittingen met de getuigen werden besproken (zie *supra*). De getuigen worden tijdens deze gezamenlijke hoorzitting ondervraagd nadat de commissie en de getuigen zelf kennis genomen hebben van alle informatie, overgemaakt door het AWDC, betreffende de activiteiten van de getuigen voor de diamantsector voor de periode 2007-2011. Hierbij worden de volgende thema's behandeld: de *ratio legis* van de wet "verruimde minnelijke schikking in strafzaken", de contacten van de getuigen met het Antwerpse parket-generaal, met de diamantsector, met het kabinet van de minister van Justitie en de staatssecretarissen voor de Fraudebestrijding, met parlementsleden, de actieve medewerking bij het opstellen van voorstellen met betrekking tot de beslagleggingen in strafzaken, de vervolgingsbeëindigende boete, de verruimde minnelijke schikking, het optreden als advocaat voor de diamantsector als geheel, het optreden van de getuigen als deskundige tijdens de hoorzitting in de commissie

d'enquête sur l'intérêt que l'ancien administrateur général de la Sûreté de l'État, M. Alain Winants, a porté, durant la période de février-mars 2011, à un dossier de la Sûreté de l'État concernant M. V. et MM. Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov et Alexandre Machkevitch, et sur les informations dont disposait le service de renseignements militaire SGR sur MM. Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov et Alexandre Machkevitch.

C'est ensuite au tour de M. Alain Winants, ancien administrateur général de la Sûreté de l'État, d'être entendu – en séance publique à sa demande – à propos des conclusions du rapport d'enquête du Comité permanent R et de ses contacts avec M. Armand De Decker et avec la DCRI, service de renseignement français. Des questions sont posées à propos de l'application de l'article 19 de la loi du 30 novembre 1998 organique des services de renseignement et de sécurité, ainsi qu'à propos de la communication d'informations aux ministres, aux autorités judiciaires et administratives et aux services de police concernés.

*
* *

Au cours des sessions de l'après-midi, MM. Raf Verstraeten et Axel Haelterman sont une nouvelle fois entendus à propos de leurs contacts avec le secteur diamantaire et de leur participation à l'audition organisée en commission de la Justice du Sénat. Ensuite, deux représentants de l'AWDC sont également entendus.

L'audition de MM. Raf Verstraeten et Axel Haelterman se poursuit sur les thèmes évoqués lors de leur précédente audition individuelle (*cf. supra*). Au cours de cette audition commune, l'audition des témoins s'effectue après que la commission et les témoins eux-mêmes ont pris connaissance de toutes les informations transmises par l'AWDC à propos des activités exercées par les témoins pour le compte du secteur diamantaire au cours de la période 2007-2011. Au cours de cette audition, les thèmes et éléments suivants sont évoqués: la *ratio legis* de la loi sur la transaction pénale élargie, les contacts des témoins avec le parquet général anversois, le secteur diamantaire, le cabinet du ministre de la Justice et les secrétaires d'État chargés de la lutte contre la fraude et des parlementaires, leur participation active à la rédaction de propositions en matière de saisies pénales, d'amende extinctive des poursuites et de transaction pénale élargie, leur intervention en tant qu'avocats pour le secteur diamantaire dans son ensemble et l'intervention des témoins en qualité d'experts lors de l'audition en commission de la Justice du Sénat: les

voor de Justitie van de Senaat: de door professor Raf Verstraeten aangeduide juridisch-technische toepassingsproblemen met het eerste ontwerp, de genese van de reparatiewet, de verschilpunten tussen de door professor Raf Verstraeten en de door het College van procureurs-generaal ontworpen regeling inzake de verruimde minnelijke schikking in strafzaken, onder meer wat het toepassingsgebied en de homologatie door de rechter betreft.

Tijdens de hoorzitting met de heer Ari Epstein, CEO van het AWDC, en de heer Philip Claes, gewezen medewerker van het AWDC, wordt verduidelijking verschaft bij de door het AWDC overgemaakte informatie en worden de lobbyactiviteiten vanuit het AWDC voor de periode 2007 tot begin 2011 overlopen. Het ontbreken van elke informatie over lobbyactiviteiten voor de periode 9 december 2010-2 mei 2011 wordt vastgesteld. Het AWDC wordt verzocht na te gaan of er voor deze periode nog inlichtingen zijn die nuttig zijn voor het onderzoek van de commissie en deze aan de commissie over te maken. De heer Ari Epstein verklaart tevens dat de belangenbehartiging van het AWDC sedert 2011 intern georganiseerd, gecoördineerd en opgevolgd wordt via een specifiek departement "*public affairs*".

16. ***Vergadering van 14 juni 2017 – DOC CRIV 54 K040***

Tijdens de tweede hoorzitting in het kader van Luik II met de heer Rudy Volders, gewezen kabinetsmedewerker van voormalig vice-eersteminister en minister van Financiën en Institutionele Hervormingen, de heer Didier Reynders, wordt nader ingegaan op de volgende onderwerpen: het telefonisch contact dat de heer Rudy Volders had met de heer Grégory Matgen, medewerker van de MR-fractie van de Senaat, het contact met de heer Axel Haelterman, aangekondigd in een mail door de heer Axel Haelterman op 24 november 2011, de vertrouwelijke maandelijkse verslaggeving over de werkzaamheden van de BBI aan de minister van Financiën, de staving van de in de ontwerp-begroting 2011 ingeschreven 50 miljoen euro als opbrengst van de verruimde minnelijke schikking in strafzaken, het tijdstip van de koppeling door de MR van het dossier betreffende het opheffen van het fiscaal bankgeheim en de verruimde minnelijke schikking in strafzaken, het verzoek om relevant mailverkeer betreffende de door de commissie te onderzoeken periode over te maken aan de commissie.

problèmes d'application technico-juridiques du premier projet épinglés par le professeur Raf Verstraeten, la genèse de la loi de réparation et les différences entre les réglementations respectivement élaborées par le professeur Raf Verstraeten et par le Collège des procureurs généraux en matière de transaction pénale élargie, notamment en ce qui concerne le champ d'application et l'homologation par le juge.

Au cours de l'audition de M. Ari Epstein, CEO de l'AWDC, et de M. Philip Claes, ancien collaborateur de l'AWDC, des précisions sont données sur les informations transmises par l'AWDC et sur les activités de lobbying menées par cette organisation entre 2007 et le début de l'année 2011. Le manque total d'informations sur les activités de lobbying au cours de la période allant du 9 décembre 2010 au 2 mai 2011 est constaté. L'AWDC est prié de vérifier s'il existe néanmoins, pour cette période, des informations susceptibles d'être utiles à l'enquête menée par la commission et de les lui communiquer, le cas échéant. M. Ari Epstein explique par ailleurs que depuis 2011, la défense des intérêts de l'AWDC est organisée, coordonnée et suivie en interne par le biais d'un département spécifique "*public affairs*".

16. ***Réunion du 14 juin 2017 – DOC CRIV 54 K040***

Au cours de la deuxième audition organisée dans le cadre du Volet II, à savoir l'audition de M. Rudy Volders, ancien membre du cabinet de l'ex-vice-premier ministre et ministre des Finances et des Réformes institutionnelles, M. Didier Reynders, les sujets évoqués sont les suivants: le contact téléphonique qui a eu lieu entre le témoin et M. Grégory Matgen, collaborateur au groupe politique MR du Sénat, son contact avec M. Axel Haelterman, annoncé dans un mail de ce dernier daté du 24 novembre 2011, le rapportage mensuel confidentiel au ministre des Finances concernant les activités de l'ISI, l'explication du montant de 50 millions d'euros inscrit dans le projet de budget 2011 au titre de produit de la transaction pénale élargie, le moment où le MR a lié le dossier de la levée du secret bancaire fiscal à celui de la transaction pénale élargie, et enfin, la demande de transmettre à la commission tout échange de mails pertinent concernant la période à laquelle elle s'intéresse.

17. ***Vergadering van 21 juni 2017 – DOC CRIV 54 K044***

Tijdens de hoorzitting met de heer Emmanuel Degrève, gewezen kabinetschef, de heer Jean-François Smets, en mevrouw Satoko Nakayama, gewezen kabinetsmedewerkers van de gewezen staatssecretaris voor de modernisering van de federale overheidsdienst Financiën, de Milieufiscaliteit en de Bestrijding van de fiscale fraude, de heer Bernard Clerfayt, worden de onderwerpen aangehaald die *supra* in de inleidende paragraaf van punt 8 (zie *supra*) betreffende de hoorzittingen met de gewezen kabinetsmedewerkers werden opgelijst. Voorts worden nog de volgende concrete vragen behandeld: de contacten en taakafspraken tussen het kabinet van de staatssecretarissen voor de Fraudebestrijding, de heren Carl Devlies en Bernard Clerfayt, de taakverdeling tussen de getuigen onderling op het kabinet van staatssecretaris Bernard Clerfayt, de genese van de koppeling tussen het opheffen van het fiscaal bankgeheim en de verruimde minnelijke schikking in strafzaken, het verzoek het mailverkeer van de getuigen voor de periode december 2010 en mei 2011 met als thema's "minnelijke schikking, opheffen van het fiscaal bankgeheim en eenmalig bevrijdende aangifte (EBA)", aan de commissie te bezorgen.

Dezelfde dag wordt de hoorzitting met de heer Tom Van Wynsberge, gewezen kabinetsmedewerker van de gewezen minister van Justitie, de heer Stefaan De Clerck, gehouden over de volgende onderwerpen: de taakafspraken tussen de verschillende medewerkers van het kabinet van de minister van Justitie, de interkabinettenwerkgroepen en de parlementaire overlegvergaderingen betreffende de opheffing van het bankgeheim en de verruimde minnelijke schikking waaraan de getuige heeft deelgenomen, de besprekingen in de commissie voor de Justitie van de Senaat, de contacten met de CD&V-fracties in Kamer en Senaat.

18. ***Vergadering van 5 juli 2017 – DOC CRIV 54 K047 en K048***

De tweede hoorzitting met de heer Jean-Claude Fontinoy, gewezen kabinetsmedewerker van voormalig vice-eersteminister en minister van Financiën en Institutionele Hervormingen, de heer Didier Reynders, betreft de verklaringen van de getuige in de commissie en in de pers. Concreet handelt het over de mogelijke contacten van de heer Jean-Claude Fontinoy met de heren Charles Ghislain, François de Kerchove, Jean-François Etienne des Rosaies en André Querton in 2013 met betrekking tot twee dossiers: de diplomatieke

17. ***Réunion du 21 juin 2017- DOC CRIV 54 K044***

Au cours de l'audition de M. Emmanuel Degrève, ancien chef de cabinet, M. Jean-François Smets et Mme Satoko Nakayama, anciens collaborateurs du cabinet de l'ancien secrétaire d'État à la Modernisation du service public fédéral Finances, à la Fiscalité environnementale et à la Lutte contre la fraude fiscale, M. Bernard Clerfayt, sont abordés les sujets énumérés dans l'alinéa introductif du point 8 (voir *supra*) concernant les auditions des anciens collaborateurs de cabinet. Les questions concrètes suivantes sont par ailleurs abordées: les contacts et la répartition des tâches entre les cabinets des secrétaires d'État à la Lutte contre la fraude, MM. Carl Devlies et Bernard Clerfayt, la répartition des tâches entre les témoins au sein du cabinet du secrétaire d'État Bernard Clerfayt, la genèse de la liaison entre la levée du secret bancaire fiscal et la transaction pénale élargie, la demande de transmettre à la commission les courriels envoyés et reçus par les témoins entre décembre 2010 et mai 2011 ayant pour sujet "la transaction pénale, la levée du secret bancaire fiscal et la déclaration libératoire unique (DLU)".

Le même jour, M. Tom Van Wynsberge, ancien collaborateur du cabinet de l'ancien ministre de la Justice, M. Stefaan De Clerck, est entendu sur les points suivants: la répartition des tâches entre les différents collaborateurs du cabinet du ministre de la Justice, les groupes de travail intercabinets et les réunions de concertation parlementaires concernant la levée du secret bancaire et la transaction pénale élargie auxquels le témoin a participé, les discussions en commission de la Justice du Sénat, les contacts avec les groupes CD&V de la Chambre et du Sénat.

18. ***Réunion du 5 juillet 2017 – DOC CRIV 54 K047 et K048***

La seconde audition de M. Jean-Claude Fontinoy, ancien collaborateur du cabinet de l'ancien vice-premier ministre et ministre des Finances et des Réformes Institutionnelles, M. Didier Reynders, porte sur les déclarations faites par le témoin en commission et dans la presse. Cela concerne concrètement les éventuels contacts de M. Jean-Claude Fontinoy avec MM. Charles Ghislain, François de Kerchove, Jean-François Etienne des Rosaies et André Querton en 2013 au sujet de deux dossiers: la reconnaissance

erkenning van de Orde van Malta en de voorbereiding van de aanvraag tot verheffing in de adelstand van de heer George Forrest.

Vervolgens wordt de heer Charles Ghislain, gewezen ambassadeur bij de Heilige Stoel, achter gesloten deuren gehoord over zijn contacten met de heer Jean-Claude Fontinoy en de heer François de Kerchove.

Tijdens een hoorzitting achter gesloten deuren met de heer François de Kerchove, gewezen kabinetchef van gewezen vice-eersteminister en minister van Financiën en Institutionele Hervormingen, de heer Didier Reynders, wordt ingegaan op de contacten van de heer François de Kerchove met de heer Charles Ghislain.

19. ***Vergadering van 7 juli 2017 – DOC CRIV 54 K050***

De hoorzitting van de heer Jean-Pierre Mazery, voormalig Grootkanselier van de Orde van Malta handelt over de relaties van de Orde met de Belgische regering en overheden. De getuige kent de heer Armand De Decker die gekend was in het Franse politieke milieu. De Orde van Malta voert projecten uit, onder meer in Congo, met geld uit de Belgische ontwikkelingssamenwerking. Er is een *Memorandum of Understanding* (MoU) getekend met België voor de uitvoering van de samenwerkingsprojecten. Ook de relatie tussen de heer Jean-François Etienne des Rosaies en de Orde van Malta wordt besproken. Er worden vragen gesteld over de relatie van de getuige met Mevrouw Catherine Degoul en over de rol van de heer Jean-François Etienne des Rosaies bij de aanvraag voor de verheffing in de adelstand van de heer Georges Forrest.

20. ***Vergadering van 10 juli 2017 – DOC CRIV 54 K051***

De heer Jo Vandeurzen, toenmalig minister van Justitie (van december 2007 tot 22 december 2008), legt stukken neer ter zitting. De getuige heeft de diamantsector (AWDC) eenmaal ontmoet in het kader van besprekingen over de problemen van de sector, onder meer ten gevolge van inbeslagnames van diamanten. Aan dit overleg namen vertegenwoordigers van het openbaar ministerie, de vereniging van onderzoeksrechters, het bedrijfsleven (VBO, Unizo, AWDC), deskundigen (de heren Axel Haelterman en Raf Verstraeten) en een kabinetsmedewerker (mevrouw Hildegard Penne) deel. Het wetsvoorstel DOC 52 0739 met betrekking tot de inbeslagname van ondernemingsgoederen dat door een aantal parlementsleden werd ingediend, had geen

diplomatique de l'Ordre de Malte et la demande d'anoblissement de M. Georges Forrest.

Par la suite, M. Charles Ghislain, ancien ambassadeur près le Saint-Siège, est auditionné à huis clos au sujet de ses contacts avec MM. Jean-Claude Fontinoy et François de Kerchove.

Pendant une audition à huis clos de M. François François de Kerchove, ancien chef de cabinet de l'ancien vice-premier ministre et ministre des Finances et des Réformes institutionnelles, M. Didier Reynders, il est question des contacts noués par M. François de Kerchove avec M. Charles Ghislain.

19. ***Réunion du 7 juillet 2017 – DOC CRIV 54 K050***

L'audition de M. Jean-Pierre Mazery, ancien Grand Chancelier de l'Ordre de Malte, traite des relations entre l'Ordre et le gouvernement et les autorités belges. Le témoin connaît M. Armand De Decker, qui était connu dans le milieu politique français. Certains projets mis en œuvre par l'Ordre de Malte, entre autres au Congo, sont financés avec l'argent de la coopération belge au développement. Un *Memorandum of Understanding* (MoU) a été signé avec la Belgique pour la mise en œuvre des projets de coopération. En outre, les relations entre M. Étienne des Rosaies et l'Ordre de Malte sont évoquées. Des questions sont posées au sujet de la relation qu'entretient le témoin avec Mme Catherine Degoul et au sujet du rôle de M. Étienne des Rosaies dans la demande d'anoblissement de M. Georges Forrest.

20. ***Réunion du 10 juillet 2017 – DOC CRIV 54 K051***

M. Jo Vandeurzen, ancien ministre de la Justice (de décembre 2007 au 22 décembre 2008), dépose des pièces séance tenante. Le témoin a rencontré à une unique reprise le secteur diamantaire (AWDC) dans le cadre de discussions autour des problèmes du secteur, qui s'étaient entre autres posés à la suite de saisies de diamants. Des représentants du ministère public, de l'association des juges d'instruction et du secteur économique (FEB, Unizo, AWDC), des experts (MM. Axel Haelterman et Raf Verstraeten) et une collaboratrice de cabinet (Mme Hildegard Penne) ont participé à cette concertation. La proposition de loi DOC 52 0739 relative à la saisie de biens d'entreprise, qui avait été déposée par plusieurs parlementaires, n'était pas soutenue par

steun van Justitie. De minister ging ermee akkoord dat het openbaar ministerie deelnam aan het overleg en een advies zou verlenen over de wijze waarop een oplossing voor het lang aanslepen van het gerechtelijk onderzoek naar fiscale fraudedossiers kon worden aangepakt. Tijdens de ambtsperiode van de heer Jo Vandeurzen is er daarover geen wetgevend initiatief genomen. De mogelijkheid tot een wettelijke regeling voor de verruimde minnelijke schikking te komen werd bestudeerd.

Er worden vragen gesteld over de vergadering met de verschillende actoren, over de verschillende hoedanigheden waaronder de deskundigen optraden in het dossier, de rol van het openbaar ministerie in het overleg, onder meer met betrekking tot de totstandkoming van het wetsvoorstel met betrekking tot de verruimde minnelijke schikking in strafzaken. Er zijn ook vragen over de samenstelling van het expertisenetwerk dat meewerkte aan de voorbereiding van de ontwerptekst.

De heer Steven Vanackere, toenmalig minister van Buitenlandse Zaken (van 29 november 2009 tot 4 december 2011), stelt dat hij de dossiers van de verruimde minnelijke schikking in strafzaken en het opheffen van het fiscaal bankgeheim enkel gevolgd heeft in de Ministerraden waar het wetsontwerp houdende diverse bepalingen aan bod kwam. De getuige is nooit aangesproken met betrekking tot de totstandkoming van de wet betreffende de verruimde minnelijke schikking of inzake het dossier van de heer Patokh Chodiev. De heer Steven Vanackere had nooit contact met mevrouw Catherine Degoul of de heer Jean-François Etienne des Rosaies. Er worden vragen gesteld over mogelijke inmenging vanuit het buitenland voor de regeling van juridische problemen in België. Er wordt ook ingegaan op de verschillende officiële contacten tussen België en Kazachstan in oktober-november 2010.

Mevrouw Laurette Onkelinx, toenmalig minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, belast met Maatschappelijke Integratie, attendeert erop dat de opportuniteit voor het uitwerken van een regeling betreffende het sluiten van minnelijke schikkingen in strafzaken al lang werd besproken in regeringskringen, omdat werd vastgesteld dat fraudeurs straffeloos wegkwamen door de verjaring van hun dossier. Er lagen verschillende voorstellen op tafel waarover moest worden onderhandeld. Er worden vragen gesteld over de wijze waarop het ontwerp tot regeling van de verruimde minnelijke schikking in strafzaken werd ingediend en of er druk werd uitgeoefend voor het totstandkomen van de wet.

Mevrouw Joëlle Milquet, voormalig vice-eersteminister en minister van Werk en Gelijke Kansen, belast met het Migratie-en Asielbeleid, attendeert erop dat de

la Justice. Le ministre était d'accord que le ministère public participe à la concertation et donne son avis sur la façon de trouver une solution à la durée excessive de l'instruction concernant les dossiers de fraude fiscale. Aucune initiative législative n'a été prise à ce sujet pendant le mandat de M. Jo Vandeurzen. La possibilité d'en arriver à une législation sur la transaction pénale élargie a été étudiée.

Des questions sont posées sur la réunion avec les différents acteurs, sur les différentes qualités en lesquelles sont intervenus les experts dans le dossier, sur le rôle du ministère public dans la concertation, notamment en ce qui concerne l'élaboration de la proposition de loi relative à la transaction pénale élargie. D'autres questions portaient sur la composition du réseau d'experts qui a collaboré à la préparation du projet de texte.

M. Steven Vanackere, ministre des Affaires étrangères de l'époque (du 29 novembre 2009 au 4 décembre 2011), indique qu'il n'a suivi les dossiers relatifs à la transaction pénale élargie et à la levée du secret bancaire fiscal qu'au sein des Conseil des ministres durant lesquels le projet de loi portant des dispositions diverses a été évoqué. Le témoin n'a jamais été adressé concernant l'élaboration de la loi relative à la transaction pénale élargie ni en ce qui concerne le dossier de M. Patokh Chodiev. M. Steven Vanackere n'a jamais eu de contact avec Mme Catherine Degoul ni avec M. Jean-François Etienne des Rosaies. Des questions sont posées sur une éventuelle immixtion de l'étranger pour le règlement de problèmes juridiques en Belgique. La commission s'attarde également sur les différents contacts officiels qu'ont entretenus la Belgique et le Kazakhstan en octobre-novembre 2010.

Mme Laurette Onkelinx, à l'époque ministre des Affaires sociales et de la Santé publique, chargée de l'Intégration sociale, fait observer que l'opportunité d'élaborer une réglementation relative à la conclusion de transactions pénales était évoquée depuis longtemps dans les milieux gouvernementaux, parce qu'il avait été constaté que certains fraudeurs s'en sortaient impunément grâce à la prescription de leur dossier. Plusieurs propositions étaient sur la table et devaient faire l'objet de négociations. L'intervenante est interrogée sur la manière dont le projet de règlement de la transaction pénale élargie a été déposé et des membres lui demandent si des pressions ont été exercées concernant l'élaboration de la loi.

Mme Joëlle Milquet, ancienne vice-première ministre et ministre de l'Emploi et de l'Égalité des chances, chargée de la Politique d'asile et de migration, souligne que

uitbreiding van de minnelijke schikking in strafzaken (wijziging van artikel 216*bis* en *ter* van het Wetboek van Strafvordering) al verschillende malen vóór 2011 werd besproken in verschillende instanties (bijvoorbeeld de besluiten van de onderzoekscommissie over de Grote Fiscale Fraudedossiers, het verslag van het College van procureurs-generaal). In 2011 werd er over gesproken in het kader van he wetsontwerp houdende diverse bepalingen. De wijze waarop het ontwerp wordt voorbereid, wordt toegelicht met inbegrip van de verschillende vergaderingen en uitwisseling van mails/informatie waarin de ontwerpteksten werden behandeld. De getuige gaat dieper in op de politieke ideeën van de cdH met betrekking tot de regeling van de uitbreiding van de minnelijke schikking in strafzaken, het opheffen van het bankgeheim en het CAP bij de NBB. Er wordt een vraag gesteld over de koppeling van de uitbreiding van de minnelijke schikking aan de opheffing van het intern fiscaal bankgeheim.

De heer Guy Vanhengel gewezen vice-eersteminister en minister van Begroting, legt stukken neer. Hij schetst de context waarbinnen de regeling over de verruimde minnelijke schikking in strafzaken en de hieraan gelieerde opheffing van het intern fiscaal bankgeheim tot stand is gekomen. Er zijn vragen over hoe de raming voor 2011 over de mogelijke inkomsten uit de minnelijke schikking werd gemaakt, en over mogelijke contacten met de diamantsector.

21. ***Vergadering van 12 juli 2017 – DOC CRIV 54 K052 en K053***

Tijdens de hoorzitting met de heer Bernard Clerfayt, gewezen staatssecretaris voor de Modernisering van de Federale Overheidsdienst Financiën, de Milieufiscaliteit en de Bestrijding van de fiscale fraude, toegevoegd aan de minister van Financiën, komen de volgende onderwerpen ter sprake: de uitvoering van de aanbevelingen van de onderzoekscommissie “Grote Fiscale fraudedossiers”, de taakverdeling tussen het kabinet van de staatssecretaris bevoegd voor de bestrijding van de fiscale fraude en het kabinet van de minister van Financiën, de taakverdeling tussen het kabinet van de staatssecretaris bevoegd voor de bestrijding van fiscale fraude en het kabinet van de staatssecretaris bevoegd voor de coördinatie van de fraudebestrijding, het tijdstip en de wijze waarop de koppeling tussen de opheffing van het intern fiscaal bankgeheim en de verruimde minnelijke schikking tot stand is gekomen, het tryptiek opheffing intern fiscaal bankgeheim, *una via* en verruimde minnelijke schikking in strafzaken, de werkzaamheden in de commissie voor de Financiën en de Begroting van de Kamer van volksvertegenwoordigers, de begrotingsramingen voor 2011 voor de opbrengst van de verruimde

la transaction pénale élargie (modification des articles 216*bis* et *ter* du Code d’instruction criminelle) avait déjà été évoquée à plusieurs reprises avant 2011 au sein de différentes instances (par exemple: les conclusions de la commission d’enquête parlementaire sur les dossiers de grande fraude fiscale, le rapport du Collège des procureurs généraux). En 2011, il en a été discuté dans le cadre du projet de loi portant des dispositions diverses. Les modalités de préparation du projet sont commentées, ainsi que les différentes réunions et l’échange de mails/d’informations au cours duquel les projets de texte ont été traités. La témoin aborde plus en détail les idées politiques du cdH concernant le règlement de la transaction pénale élargie, la levée du secret bancaire et le PCC de la BNB. Une question est posée au sujet de la liaison de l’élargissement de la transaction à la levée du secret bancaire fiscal interne.

M. Guy Vanhengel, ancien vice-premier ministre et ministre du Budget, dépose des documents. Il esquisse le contexte dans lequel a été élaborée la réglementation relative à la transaction pénale élargie et à la levée du secret bancaire fiscal interne qui y est liée. Des questions sont posées à propos du mode d’évaluation des éventuels revenus provenant de la transaction pour 2011 et des éventuels contacts avec le secteur du diamant.

21. ***Réunion du 12 juillet 2017 – DOC CRIV 54 K052 et K053***

Durant l’audition de M. Bernard Clerfayt, ancien secrétaire d’État à la Modernisation du service public fédéral Finances, à la Fiscalité environnementale et à la Lutte contre la fraude fiscale, adjoint au ministre des Finances, les sujets suivants sont abordés: la mise en œuvre des recommandations de la commission d’enquête parlementaire sur les dossiers de grande fraude fiscale, la répartition des tâches entre le cabinet du secrétaire d’État compétent pour la lutte contre la fraude fiscale et le cabinet du ministre des Finances, la répartition des tâches entre le cabinet du secrétaire d’État compétent pour la lutte contre la fraude fiscale et le cabinet du secrétaire d’État compétent pour la coordination de la lutte contre la fraude fiscale, la question de savoir quand et comment a été élaborée la liaison de la levée de secret bancaire fiscal interne à la transaction élargie, le triptyque comprenant la levée du secret bancaire fiscale interne, la règle *una via* et la transaction pénale élargie, les travaux au sein de la commission des Finances et du Budget de la Chambre des représentants, les prévisions budgétaires pour 2011 concernant le produit de la transaction pénale

minnelijke schikking in strafzaken, de vergelijking tussen het wetsvoorstel DOC 52 1817 van mevrouw Carina Van Cauter c.s. en het wetsvoorstel DOC 53 1252 van de heer Servais Verherstraeten c.s. betreffende de verruimde minnelijke schikking in strafzaken.

De hoorzitting met de heer Carl Devlies, gewezen staatssecretaris voor de Coördinatie van de fraudebestrijding, toegevoegd aan de eerste minister, en staatssecretaris, toegevoegd aan de minister van Justitie, start met een overzicht van de werkzaamheden vanaf zijn aantreden op 20 maart 2008: oprichting van het college en het ministerieel comité voor de strijd tegen de fiscale en sociale fraude, de opdracht van de staatssecretaris: de leden van de regering en de federale departementen tot samenwerking brengen met het oog op een coherente, geïntegreerde totaalaanpak van de fraude, het opstellen van de actieplannen 2008-2009, aanbeveling 36 van de parlementaire onderzoekscommissie naar de Grote Fiscale Fraudedossiers betreffende de verruiming van de minnelijke schikking, actieve betrokkenheid van het College van procureurs-generaal bij de werkzaamheden van het College voor de strijd tegen de fiscale en sociale fraude, met advocaat-generaal Patrick De Wolf als verbindingsmagistraat op het kabinet, de taakafspraken tussen het kabinet van de staatssecretaris voor de coördinatie van de fraudebestrijding en het kabinet van de minister van Justitie, de notificatie van de Ministerraad van 3 februari 2011, de zoektocht naar (alternatieve) meerderheden tussen kabinetsmedewerkers, parlementsleden en fractiemedewerkers, de *ratio legis* voor de wet “verruimde minnelijke schikking in strafzaken”, de rol van advocaat-generaal Patrick De Wolf op het kabinet van de staatssecretaris bevoegd voor de coördinatie van de fraudebestrijding: hij werkte als PMO voor een viertal projecten in de schoot van het college Fraudebestrijding in opdracht van het college van procureurs-generaal, mogelijke contacten met de diamantsector en de professoren Raf Verstraeten en Axel Haelterman, de werkzaamheden in de commissie voor de Justitie van de Senaat, de druk vanuit de OESO en de G20 voor de opheffing van het fiscaal bankgeheim en de druk op de financiële kredietwaardigheid van België door de lange periode van lopende zaken.

Tijdens de hoorzitting met de heer Yves Leterme, gewezen eerste minister, belast met de Coördinatie van het Migratie- en Asielbeleid, worden vragen behandeld met betrekking tot de druk vanuit de OESO en de G20 voor de opheffing van het bankgeheim in het kader van de internationale samenwerking en de druk op de financiële kredietwaardigheid van België door de lange periode van lopende zaken; de inadequaatheid van het sluiten van de dubbele belastingverdragen om te vermijden dat België door de OESO als een belastingparadijs zou worden

élargie, la comparaison entre la proposition de loi DOC 52 1817 de Mme Carina Van Cauter et consorts et la proposition de loi DOC 53 1252 de M. Servais Verherstraeten et consorts concernant la transaction pénale élargie.

L’audition de M. Carl Devlies, ancien secrétaire d’État à la Coordination de la lutte contre la fraude, adjoint au premier ministre, et ancien secrétaire d’État, adjoint au ministre de la Justice, commence par un récapitulatif des travaux à partir de son entrée en fonction le 20 mars 2008: la création du Collège et du Comité ministériel pour la lutte contre la fraude fiscale et sociale, la mission du secrétaire d’État: faire collaborer les membres du gouvernement et les départements fédéraux afin de créer une approche totale, cohérente et intégrée de la fraude, l’élaboration du plan d’action 2008-2009, la recommandation n°36 de la commission d’enquête parlementaire sur les grands dossiers de fraude fiscale au sujet de l’extension du règlement transactionnel, l’association active du collège des procureurs généraux aux travaux du Collège pour la lutte contre la fraude fiscale et sociale, avec l’avocat général Patrick De Wolf en qualité de magistrat de liaison au sein du cabinet, la répartition des tâches entre le cabinet du secrétaire d’État à la Coordination de la lutte contre la fraude et le cabinet du ministre de la Justice, la notification du Conseil des ministres en date du 3 février 2011, la recherche de majorités (alternatives) entre les collaborateurs de cabinet, les parlementaires et les collaborateurs des groupes politiques, la *ratio legis* de la loi “transaction pénale élargie”, le rôle de l’avocat général Patrick De Wolf au sein du cabinet du secrétaire d’État à la Coordination de la lutte contre la fraude: il a travaillé en tant que responsable PMO pour quatre projets au sein du Collège pour la lutte contre la fraude fiscale et sociale dans le cadre de la mission qui lui avait été confiée par le collège des procureurs généraux, les contacts éventuels entre le secteur du diamant et les professeurs Raf Verstraeten et Axel Haelterman, les travaux de la commission de la Justice du Sénat, la pression exercée par l’OSCE et le G20 en faveur de la levée du secret bancaire fiscal et la pression exercée sur la solvabilité financière de la Belgique en raison de la durée des affaires courantes.

Au cours de l’audition de M. Yves Leterme, ancien premier ministre, chargé de la Coordination de la Politique de migration et d’asile, les questions traitées concernent les pressions exercées par l’OCDE et le G20 en vue de la levée du secret bancaire dans le cadre de la coopération internationale et la pression pesant sur la crédibilité financière de la Belgique à la suite de la longue période d’affaires courantes; l’inopportunité de conclure des conventions en matière de double imposition en vue d’éviter que la Belgique ne

bestempeld, de Ministerraad van 3 februari 2017 en de notificatie met betrekking tot de politieke koppeling tussen de opheffing van het intern fiscaal bankgeheim en de verruimde minnelijke schikking in strafzaken; de rol van de adviseur "fiscaliteit" van de eerste minister bij het totstandkomen van het uiteindelijke compromis; de mogelijke contacten en lobby-activiteiten van de diamantsector tegen de strafrechtelijke bepalingen betreffende de inbeslagnemingen van ondernemingsgoederen; de mogelijke beïnvloeding van de Belgische wetgevingsprocedures en de Belgische Justitie door de naaste medewerkers van de Franse President Nicolas Sarkozy; de contacten met President Nazarbayev einde 2010 – begin 2011: *Memorandum of Understanding* (MoU) tussen Kazach Atom en SCK-CEN inzake de uitwisseling van bevindingen over fundamenteel wetenschappelijk onderzoek, OVSE.

22. ***Vergadering van 14 juli 2017 – DOC CRIV 54 K054 en K055***

De hoorzitting met de heer Stefaan De Clerck, gewezen minister van Justitie, behandelt de volgende onderwerpen: de taakverdeling tussen zijn kabinet en het kabinet van de staatssecretaris bevoegd voor de coordinatie van de fraudebestrijding, de heer Carl Devlies: het kabinet van de staatssecretaris was bevoegd voor de politieke onderhandelingen over het dossier "verruimde minnelijke schikking in strafzaken", één contact van de minister persoonlijk met de diamantsector in 2009, de rol van de heer Tom Van Wynsberghe als contactpersoon tussen het kabinet van de minister van Justitie en het kabinet van de staatssecretaris voor de coördinatie van de fraudebestrijding, de initiatieven en de contacten van mevrouw Hildegard Penne, magistrate en kabinetsmedewerker van de minister van Justitie, met de heren Raf Verstraeten en Axel Haelterman en de diamantsector bij het totstandkomen van de wet" verruimde minnelijke schikking in strafzaken", de notificatie van de Ministerraad van 3 februari 2011, de samenwerking van de minister van Justitie tijdens de lopende zaken met de commissies voor de Justitie van Kamer en Senaat in het algemeen en in het kader van de bespreking van het wetsontwerp "verruimde minnelijke schikking in strafzaken" en het ontwerp van reparatiewet, de fout gelopen intentie om de wet houdende diverse bepalingen en de reparatiewet op hetzelfde ogenblik in werking te laten treden, de contacten met het College van procureurs-generaal in verband met het verzoek om te wachten op het in werking treden van de reparatiewet alvorens verruimde minnelijke schikkingen te sluiten, het antwoord van het College van procureurs-generaal van eind mei 2011, de inmenging van de entourage van de Franse president in de Belgische justitie: het onverwachte bezoek van de heer Armand De Decker

soit qualifiée de paradis fiscal par l'OCDE; le Conseil des ministres du 3 février 2017 et la notification relative au lien politique établi entre la levée du secret bancaire fiscal interne et la transaction pénale élargie; le rôle du conseiller "fiscal" du premier ministre dans l'élaboration du compromis final; les éventuels contacts et actions de lobbying du secteur diamantaire contre les dispositions pénales en matière de saisie de biens d'entreprise; l'éventuelle influence exercée par les proches collaborateurs du président français Nicolas Sarkozy sur les procédures législatives belges et la Justice belge; les contacts avec le président Nazarbaïev fin 2010 – début 2011: *Memorandum of Understanding* (MoU) conclu entre Kazach Atom et le SCK – CEN relatif à l'échange de constatations en matière de recherche scientifique fondamentale, OSCE.

22. ***Réunion du 14 juillet 2017 – DOC CRIV 54K054 et K055***

L'audition de M. Stefaan De Clerck, ancien ministre de la Justice, porte sur les points suivants: la répartition des tâches entre son cabinet et le cabinet du secrétaire d'État en charge de la coordination de la lutte contre la fraude, M. Carl Devlies: le cabinet du secrétaire d'État était compétent pour les négociations politiques relatives au dossier "transaction pénale élargie"; un contact personnel unique du ministre avec le secteur diamantaire en 2009; le rôle de M. Tom Wynsberghe en tant que personne de contact entre le cabinet du ministre de la Justice et le cabinet du secrétaire d'État à la Coordination de la lutte contre la fraude; les initiatives et contacts de Mme Hildegard Penne, magistrate et collaboratrice du cabinet du ministre de la Justice, avec MM. Raf Verstraeten et Axel Haelterman et le secteur diamantaire lors de l'élaboration de la loi sur la "transaction pénale élargie"; la notification du Conseil des ministres du 3 février 2011; la collaboration du ministre de la Justice en période d'affaires courantes avec les commissions de la Justice de la Chambre et du Sénat d'une manière générale et dans le cadre de l'examen du projet de loi "transaction pénale élargie" et du projet de loi de réparation; l'intention malheureuse visant à faire coïncider l'entrée en vigueur de la loi portant des dispositions diverses et celle de la loi de réparation; les contacts avec le Collège des procureurs généraux quant à la demande visant à attendre l'entrée en vigueur de la loi de réparation avant de conclure des transactions pénales élargies; la réponse du Collège des procureurs généraux datant de la fin mai 2011; l'immixtion de l'entourage du président français dans la Justice belge: la visite inopinée de M. Armand De Decker et de Mme Catherine Degoul au domicile du ministre (le 20 février 2011) et au cabinet auprès du chef de cabinet

en mevrouw Catherine Degoul bij de minister thuis (20 februari 2011) en op het kabinet bij de kabinetschef en de adjunct-kabinetschef (22 februari 2011), het feit dat de minister op geen enkele wijze contact heeft genomen met het (financieel) parket van Brussel aangaande het dossier "Ibragimov, Chodiev, e.a.", vragen betreffende deontologie en *corporate governance* betreffende het optreden van advocaten-professoren-lobbyisten en het optreden van advocaten-parlementsleden.

Tijdens de hoorzitting met de heer Didier Reynders, gewezen vice-eerste minister en minister van Financiën en Institutionele Hervormingen wordt nader ingegaan op de volgende onderwerpen: de aanbevelingen van de onderzoekscommissie naar de Grote Fiscale Fraudedossiers, de koppeling van de opheffing van het fiscaal bankgeheim, de *una via*-regeling en de verruimde minnelijke schikking in strafzaken sedert 2010, de niet-betrokkenheid van de minister bij de parlementaire werkzaamheden rond het wetsontwerp houdende diverse bepalingen en de reparatiewet: op dat ogenblik was de heer Didier Reynders aangesteld als koninklijk informateur en werden deze dossiers voor de regering opgevolgd door de staatssecretarissen Carl Devlies (bevoegd voor coördinatie van de fraudebestrijding) en Bernard Clerfayt (bevoegd voor de fiscale en de sociale fraudebestrijding) en minister De Clerck (bevoegd voor Justitie), de contacten met de heer Armand De Decker en mevrouw Catherine Degoul in 2012 betreffende de voor het Internationale Strafhof gedaagde Congolese politicus Jean-Pierre Bemba, de contacten met de heer Nicolas Sarkozy, de toetreding tot de Franse *Légion d'Honneur*, het lidmaatschap van de Franse vereniging *"Compagnie des Mousquetaires d'Armagnac"*, de contacten met de Orde van Malta: de subsidiëring van een kinderhospitaal in Bethlehem en de afsluiting van de MoU met de Orde van Malta in 2012.

C. **Luik III: Toepassing van de wet "Verruimde minnelijke schikking in strafzaken" tussen 1 april 2011 en de inwerkingtreding van de reparatiewet van 11 juli 2011**

1. ***Vergadering van 14 juni 2017 – DOC CRIV 54 K042***

Tijdens de hoorzitting met gesloten deuren met de heer Ghislain Vandercapellen, gewezen administrateur-generaal van de Inning en de Invordering bij de FOD Financiën, mevrouw Carine Busschot, adviseur van de Centrale Administratie Inning en Invordering van de FOD Financiën, de heer Stijn Ceulemans, attaché van de Nationale Invorderingscel van de FOD Financiën, de heer Eric Mercier, hoofdinspecteur van de Nationale Invorderingscel van de FOD Financiën, de heer Piet

et du chef de cabinet adjoint (le 22 février 2011); le fait que le ministre n'a pris d'aucune manière contact avec le parquet (financier) de Bruxelles quant au dossier "Ibragimov, Chodiev et consorts"; des questions portant sur la déontologie et la gouvernance d'entreprise quant à l'intervention d'avocats-professeurs-lobbyistes et l'intervention d'avocats-parlementaires.

Au cours de l'audition de M. Didier Reynders, ancien vice-premier ministre et ministre des Finances et des Réformes institutionnelles, les sujets suivants sont évoqués: les recommandations de la commission d'enquête sur les grands dossiers de fraude fiscale, la liaison à la levée du secret bancaire fiscal, la réglementation *una via* et la transaction pénale élargie depuis 2010, la non-implication du ministre dans les travaux parlementaires relatifs au projet de loi portant des dispositions diverses et au proget de loi de réparation: à ce moment, M. Didier Reynders était désigné en tant qu'informateur royal et ces dossiers étaient suivis pour le gouvernement par les secrétaires d'État Carl Devlies (compétent pour la coordination de la lutte contre la fraude) et Bernard Clerfayt (compétent pour la lutte contre la fraude fiscale et sociale) et par le ministre Declerck (compétent pour la Justice), les contacts avec M. Armand De Decker et Mme Catherine Degoul en 2012 concernant l'homme politique congolais Jean-Pierre Bemba, traduit devant la Cour pénale internationale, les contacts avec M. Nicolas Sarkozy, la remise de la Légion d'honneur française, l'adhésion à l'association française "Compagnie des Mousquetaires d'Armagnac", les contacts avec l'Ordre de Malte: le subventionnement d'un hôpital pour enfants à Bethléem et la conclusion du *Memorandum of Understanding* avec l'Ordre de Malte en 2012.

C. **Volet III: Application de la loi "Transaction pénale élargie" entre le 1er avril 2011 et 'entrée en vigueur de la loi de réparation du 11 jullet 2011**

1. ***Réunion du 14 juin 2017 – DOC CRIV 54 K042***

Lors de l'audition à huis clos de M. Ghislain Vandercapellen, ancien administrateur général de la Perception et du Recouvrement du SPF Finances, Mme Carine Busschot, conseillère à l'Administration générale de la Perception et du Recouvrement du SPF Finances, M. Stijn Ceulemans, attaché à la Cellule nationale de recouvrement du SPF Finances, M. Eric Mercier, inspecteur principal de la Cellule nationale de recouvrement du SPF Finances et M. Piet Ysewyn,

Ysewyn, waarnemend adviseur-generaal BBI Gent wordt de fiscale behandeling – met inbegrip van de vaststelling van het bedrag voor de schadevergoeding waar de administratie van financiën akkoord mee kan gaan – van de minnelijke schikkingen, die tot de onderzoeksopdracht van de commissie behoren, belicht. Ook de rapportering van de (mogelijke) inkomsten van minnelijke schikkingen wordt besproken.

De heer Marc De Munck, onderzoeksrechter Turnhout, was niet de verantwoordelijke onderzoeksrechter voor het gerechtelijk dossier "Société Générale en cvba Belgimont". Hij geeft een overzicht van de procedure waarin de onderzoeksrechter van Turnhout werd betrokken. De vragen handelen over het al dan niet vragen van het advies aan de onderzoeksrechter wanneer in de loop van het gerechtelijk onderzoek een minnelijke schikking wordt gesloten.

Mevrouw Inge Claes, gewezen substituut des Konings bij het Parket van de rechtbank van eerste aanleg van Turnhout, merkt op dat ze geen belangrijke rol heeft gespeeld in het complexe dossier betreffende kasgeldvennootschappen en dat het dossier werd overgeheveld naar het parket van Antwerpen waar meer financiële specialisten voorhanden waren. Ze zegt de informatie door te hebben gegeven aan de heer Christiaan Nys, advocaat-generaal te Antwerpen.

De heren Daniel Garabedian en Henk Verstraete, advocaten van Société Générale, roepen nadat ze de eed hebben afgelegd, in dat ze gehouden zijn door hun beroepsgeheim en dat ze geen informatie kunnen geven die ze bij de uitoefening van hun beroep hebben gekregen. Er volgt een gedachtewisseling over de omvang van het inroepen van het beroepsgeheim van de advocaat.

De heer Christiaan Nys, voormalig advocaat-generaal in Antwerpen, gaat dieper in op de in Antwerpen afgesloten minnelijke schikking ten behoeve van Société Générale en cvba Belgimont. Hij wijst erop dat *in casu* het initiële artikel 216*bis* van het Wetboek van Stafvordering kon worden toegepast en dat dit de best mogelijke oplossing was, rekening houdend met de stand van het dossier. Er was een risico dat de overschrijding van de redelijke termijn op grond van artikel 21*ter* van de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering door het openbaar ministerie zou worden ingeroepen. De minnelijke schikking kon worden afgesloten conform de omzendbrief van het College van procureurs-generaal van 18 mei 2011. Procureur-generaal Yves Liégeois ging akkoord en er waren uitzonderlijke omstandigheden die toelieten dat de minnelijke schikking werd gesloten. De vraag om tot een schikking over te gaan kwam van de verdediging. De vragen handelen over de redenen waarom niet werd gewacht op de publicatie van de reparatiewet voor het

conseiller général faisant fonction à l'ISI Gand, il est question du traitement fiscal des transactions – y compris de la fixation du montant du dédommagement que l'administration des Finances peut accepter –, qui relèvent de la mission d'enquête de la commission. Le produit éventuel des transactions est également évoqué.

M. Marc de Munck, juge d'instruction à Turnhout, n'était pas le juge d'instruction en charge du dossier judiciaire "Société Générale et Belgimont scrl". Il donne un aperçu de la procédure dans laquelle le juge d'instruction de Turnhout était impliqué. Les questions traitent de l'obligation ou non de demander l'avis du juge d'instruction lorsqu'une transaction est conclue au cours d'une instruction.

Mme Inge Claes, ancienne substitut du procureur du Roi près le Parquet du tribunal de première instance de Turnhout, indique qu'elle n'a pas joué un rôle essentiel dans le dossier complexe concernant les sociétés de liquidités et que le dossier a été transféré au parquet d'Anvers, où davantage de spécialistes financiers étaient disponibles. Elle déclare avoir transmis l'information à M. Christiaan Nys, avocat général à Anvers.

Après avoir prêté serment, MM. Daniel Garabedian et Henk Verstraete, avocats de la Société Générale, font valoir qu'ils sont tenus au secret professionnel et ne peuvent divulguer des informations obtenues dans le cadre de l'exercice de leur profession. S'ensuit un échange de vues sur la portée de l'invocation du secret professionnel par l'avocat.

M. Christiaan Nys, ancien avocat général à Anvers, se penche sur la transaction conclue à Anvers au profit de la Société Générale et de la scrl Belgimont. Il souligne qu'en l'espèce, l'article 216*bis* initial du Code d'instruction criminelle pouvait être appliqué et constituait la solution la plus adéquate, compte tenu de l'état du dossier. Le ministère public risquait d'invoquer le dépassement du délai raisonnable sur la base de l'article 21*ter* du Titre préliminaire du Code de procédure pénale. La transaction pouvait être conclue conformément à la circulaire du Collège des procureurs généraux du 18 mai 2011. Le procureur général Yves Liégeois avait donné son accord et des circonstances exceptionnelles permettaient la conclusion de la transaction. La demande de procéder à une transaction émanait de la défense. Les membres de la commission s'interrogent sur les raisons pour lesquelles on n'a pas attendu la publication de la loi de réparation pour conclure une transaction et pourquoi les négociations sur la transaction avaient déjà démarré

afsluiten van een minnelijke schikking en waarom al werd onderhandeld over de schikking voor de wet "verruimde minnelijke schikking in strafzaken" gepubliceerd werd. Tijdens het debat verduidelijkt de getuige dat in fiscale zaken altijd al de mogelijkheid heeft bestaan om minnelijke schikkingen te treffen. De wet van 2011 maakt het mogelijk meer controle uit te oefenen op de afgesloten minnelijke schikkingen.

De heer Flor De Mond, ere-eerste advocaat-generaal van het hof van beroep van Antwerpen, schetst zijn inbreng aan het dossier van de verruimde minnelijke schikking met Société Générale en de cvba Belgimont. Er werd overgegaan tot een schikking na daartoe toelating te hebben gekregen van het parket-generaal. Het debat draaide rond de wijze waarop het bedrag van de minnelijke schikking wordt vastgesteld en over wie het initiatief nam voor de aanvraag van de schikking.

2. ***Vergadering van 21 juni 2017 – DOC CRIV 54 K043 en K044***

Tijdens de vergadering achter gesloten deuren van de heren Walter De Bruyne, BBI, directie Gent, FOD Financiën en Tom Boelaert, administrateur van de Algemene Administratie van Inning en Invordering, FOD Financiën geven de getuigen toelichting over de fiscale afhandeling van het dossier Ibragimov, Chodiev e.a.. De zaak werd in 1998 ingeleid en voor de fiscus in 2006 afgesloten. Er werd in dit dossier in juni 2011 een minnelijke schikking afgesloten. De vragen handelen over de link tussen de fiscale afhandeling en de minnelijke schikking en de kwalificatie die de procureur des Konings geeft aan de feiten.

De heer Yves Liégeois, gewezen procureur-generaal van Antwerpen, herhaalt als antwoord op de vragen die hem in het kader van Luik II worden gesteld, dat het openbaar ministerie voorstander was van de verruimde minnelijke schikking. Ze hebben via het expertisenetwerk meegewerkt aan het opstellen van een voorontwerp van wet. De getuige merkt op dat het openbaar ministerie niet werd gehoord door het Parlement toen het wetsontwerp werd besproken. De vragen handelen over de rol van het AWDC, de advocaten die in verschillende hoedanigheden meewerkten aan het uitwerken van de wet, en de mate waarin de getuige hiervan op de hoogte was.

In het kader van Luik III worden bij de bespreking over de met de Société Générale en cvba Belgimont afgesloten minnelijke schikking vragen gesteld over de redenen waarom die zo snel werd afgesloten en er niet werd gewacht op de publicatie van de reparatiewet. Er was geen gevaar voor verjaring. De heer Yves Liégeois

avant la publication de la loi sur la transaction pénale élargie. Au cours du débat, le témoin précise qu'en matière fiscale, la possibilité de transiger a toujours existé. La loi de 2011 permet de contrôler davantage les transactions conclues.

M. Flor De Mond, premier avocat général honoraire à la cour d'appel d'Anvers, résume son apport au dossier relatif à la transaction conclue avec la Société Générale et la scrl Belgimont. La transaction est intervenue après que le parquet général a donné son autorisation à cet effet. Le débat a porté sur la manière dont le montant de la transaction est fixé et sur l'identité de la personne ayant pris l'initiative de demander la transaction.

2. ***Réunion du 21 juin 2017 – DOC CRIV 54 K043 et K044***

Au cours de leur audition à huis clos, MM. Walter De Bruyne, ISI, direction Gand, SPF Finances et Tom Boelaert, administrateur de l'Administration centrale Perception et Recouvrement du SPF Finances, donnent des précisions quant au traitement fiscal du dossier Ibragimov, Chodiev et consorts. Cette affaire a été ouverte en 1998 et a été clôturée en 2006 pour l'administration fiscale. En juin 2011, une transaction a été conclue dans ce dossier. Les questions portent sur le lien entre le traitement fiscal, la transaction et la qualification donnée aux faits par le procureur du Roi.

M. Yves Liégeois, ancien procureur général d'Anvers, réitère sa réponse aux questions qui lui sont posées dans le cadre du Volet II, à savoir que le ministère public était favorable à la transaction pénale élargie. Le ministère public a participé à l'élaboration d'un avant-projet de loi à travers le réseau d'expertise. Le témoin observe que le ministère public n'a pas été entendu par le parlement lors de l'examen du projet de loi. Les questions portent sur le rôle de l'AWDC, sur les avocats qui, en diverses qualités, ont participé à l'élaboration de cette loi, et sur la mesure dans laquelle le témoin était au courant de ces éléments.

Dans le cadre du Volet III, les questions suivantes sont posées lors de l'examen de la transaction conclue avec la Société Générale et la scrl Belgimont: pourquoi cette transaction a-t-elle été conclue si rapidement et pourquoi ne pas avoir attendu la publication de la loi de réparation? Il n'y avait aucun risque de prescription.

vindt dat de voorwaarden voor de toepassing van de wet aanwezig waren (toepassing op een rechtspersoon) en dat de verruimde minnelijke schikking de best mogelijke oplossing voor dit complexe dossier was. Er werd rekening gehouden met het knelpunt van de overschrijding van de redelijke termijn, het feit dat het dossier met procedureproblemen kampte en de wil van de bank (partij) om tegemoet te komen aan de eisen van het openbaar ministerie. Er volgt een debat over de al dan niet gelijke behandeling tussen natuurlijke personen en rechtspersonen voor de toepassing van de wet op de verruimde minnelijke schikking in strafzaken. Er wordt ook stilgestaan bij het feit dat de reparatiewet het toepassingsgebied van bovenvermelde wet heeft beperkt (niet van toepassing op feiten die de aantasting van de fysieke integriteit betreffen) en uitgebreid (wel van toepassing voor dossiers waar er sprake is van valsheid in geschrifte).

Tijdens de hoorzitting met de ere-voorzitter en de ere-leden van het College van procureurs-generaal gedurende de eerste helft van 2011, de heer Frank Schins, ere-voorzitter, de heer Yves-Liégeois, ere-lid, de heer Marc de le Court, ere-lid en de heer Claude Michaux, ere-lid, wordt gewezen op het feit dat de minister had aanbevolen de wet van 14 april 2011 niet toe te passen vooraleer de reparatiewet van toepassing was. Op vraag van de minister en met het oog op een coherent strafrechtelijk beleid heeft het College van procureurs-generaal een tijdelijke omzendbrief gestuurd voor een uniforme toepassing van de wet. Die omzendbrief bepaalt dat het niet aangewezen is de wet van 14 april 2011 toe te passen behoudens onder uitzonderlijke omstandigheden en mits voorafgaande toestemming van de procureur-generaal. De vragen handelen over het al dan niet toepassen van de wet van april 2011, voordat de reparatiewet in voege is.

In het kader van Luik III wordt er dieper ingegaan op de term van uitzonderlijke omstandigheden waaronder artikel 84 van de wet houdende diverse bepalingen van 14 april 2011 toch mag worden toegepast en de draagwijdte hiervan. De wijze waarop de omzendbrief werd opgesteld, wordt besproken.

Mevrouw Laurence Heusghem, onderzoeksrechter te Brussel, schetst het gerechtelijk onderzoek zoals uitgevoerd door de opeenvolgende onderzoeksrechters in de zaak Ibragimov, Chodiev e.a. Dit onderzoek heeft geleid tot de uitspraak van verwijzing naar de raadkamer van 18 februari 2011. De getuige legt documenten neer ter zitting. Tijdens het debat zijn er vragen over de termijn die is verlopen vooraleer de eindvordering werd opgesteld. Er zijn vragen over het feit dat de minnelijke

M. Yves Liégeois estime que les conditions d'application de la loi étaient réunies (application à une personne morale) et que la transaction pénale élargie était la meilleure solution envisageable dans ce dossier complexe. Il a été tenu compte du problème du dépassement du délai raisonnable, du fait que le dossier comportait des problèmes de procédure et de la volonté de la banque (une partie) de satisfaire aux exigences du ministère public. Il s'ensuit un débat portant sur l'existence ou non d'une égalité de traitement entre les personnes physiques et les personnes morales eu égard à l'application de la loi sur la transaction pénale élargie. Le débat s'attarde également sur le fait que la loi de réparation a restreint le champ d'application de la loi susvisée (qui n'est pas applicable aux faits ayant porté atteinte à l'intégrité physique), mais l'a aussi étendu (la loi s'applique bien aux dossiers où il est question de faux en écriture).

Au cours de l'audition du président honoraire et des membres honoraires du Collège des procureurs généraux pendant la première moitié de 2011, M. Frank Schins, président honoraire, M. Yves Liégeois, membre honoraire, M. Marc de le Court, membre honoraire, et M. Claude Michaux, membre honoraire, il est souligné que le ministre avait recommandé de ne pas appliquer la loi du 14 avril 2011 avant que la loi de réparation ne soit applicable. À la demande du ministre et dans l'optique d'une politique criminelle cohérente, le Collège des procureurs généraux a envoyé une circulaire temporaire en vue d'une application uniforme de la loi. Cette circulaire prévoit qu'il n'est pas indiqué d'appliquer la loi du 14 avril 2011, sauf dans des circonstances exceptionnelles et moyennant l'autorisation préalable du procureur général. Les questions portent sur l'application ou non de la loi d'avril 2011 avant que la loi de réparation soit en vigueur.

Dans le cadre du Volet III, la notion de "circonstances exceptionnelles" dans lesquelles l'article 84 de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses peut toutefois être appliqué et la portée de cette notion sont examinées plus en détail. La manière dont la circulaire a été rédigée est évoquée.

Mme Laurence Heusghem, juge d'instruction à Bruxelles, retrace l'instruction telle qu'elle a été menée par les juges d'instruction successifs dans l'affaire Ibragimov, Chodiev et autres. Cette instruction a abouti le 18 février 2011 à la décision de renvoi devant la chambre du conseil. Le témoin dépose des documents en séance. Au cours du débat, le délai qui s'est écoulé avant la rédaction du réquisitoire final pose question. Le fait que la transaction pénale ait été conclue dans un

schikking op een korte termijn werd afgesloten. De getuige beëindigt haar verklaring in een vergadering achter gesloten deuren.

De heer Jean-Michel Verelst, substituut procureur des Konings bij het Parket van de rechtbank van eerste aanleg van Brussel, getuigt dat hij het dossier Ibragimov, Chodiev, e.a. enkel tijdens de periode tussen de vaststelling van de zaak voor de raadkamer (december 2010) en het beroep dat tegen de beslissing van de raadkamer wordt ingesteld (februari 2011), behandelde. De getuige stelt dat hij, met akkoord van de procureur-generaal, beroep heeft aangetekend. De redenen hiervoor waren dat de opschorting van de uitspraak in ruil voor verbeurdverklaring niet was toegekend en dat één van de partijen niet naar de correctionele rechtbank werd verwezen. De raadkamer stelt dat in dit dossier de redelijke termijn was overschreden. Er worden vragen gesteld over de contacten tussen het parket en het parket-generaal met betrekking tot het instellen van het beroep. De getuige stelt dat met hem nooit werd gesproken over de mogelijkheid om een minnelijke schikking af te sluiten. De getuige legt stukken neer ter zitting.

3. ***Vergadering van 28 juni 2017 – DOC CRIV 54 K045***

De heer Patrick De Wolf, voormalig advocaat-generaal in Brussel legt een dossier, met ondermeer de uitgewisselde mails en stukken, neer ter zitting. Hij schetst de feiten die aanleiding hebben gegeven tot de verruimde minnelijke schikking van 17 juni 2011 met de heren Alijan Ibragimov, Chodiev e.a. Ook de gevolgde procedure wordt stap voor stap aangegeven. De getuige onderstreept dat voor het openbaar ministerie de voorwaarden voor de toepassing van de wet van 14 april 2011 vervuld waren, er was voldaan aan de voorwaarden van de omzendbrief van 18 mei 2011 en er was een voorafgaandelijk akkoord van de procureur-generaal voor het toepassen van de verruimde minnelijke schikking in strafzaken. Er stond dus niets in de weg om de wet ook effectief toe te passen. Dit maakte mogelijk om vooralsnog een consistent bedrag op te halen voor de staat. Er wordt op gewezen dat in die zaak de redelijke termijn overschreden was (artikel 21*ter* van de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering)

Tijdens de gedachtewisseling wordt het thema van het mogelijke bezoek van de heer Armand De Decker op 13 januari 2011 aan de getuige besproken; er wordt tevens aandacht geschonken aan de rol van de verbindingsmagistraat op het kabinet van de staatssecretaris voor fraudebestrijding.

bref intervalle soulève des questions. Le témoin termine sa déposition à huis clos.

M. Jean-Michel Verelst, substitut du procureur du Roi auprès du parquet du tribunal de première instance de Bruxelles, atteste qu'il n'a été en charge du dossier Ibragimov, Chodiev et consorts que pendant la période qui s'est écoulée entre la fixation de l'affaire devant la chambre du conseil (décembre 2010) et le recours introduit contre la décision de la chambre du conseil (février 2011). Le témoin précise qu'il a interjeté appel, avec l'accord du procureur général. Cet appel était motivé par le fait que la suspension du prononcé n'avait pas été accordée en échange de la confiscation et qu'une des parties n'a pas été renvoyée devant le tribunal correctionnel. La chambre du conseil estime que le délai raisonnable était dépassé dans cette affaire. Les contacts entre le parquet et le parquet général concernant l'introduction de l'appel soulèvent des questions. Le témoin précise que la possibilité de conclure une transaction pénale n'a jamais été évoquée en sa présence. Le témoin dépose des pièces en séance.

3. ***Réunion du 28 juin 2017 – DOC CRIV 54 K045***

Lors de la réunion, M. Patrick De Wolf, ancien avocat général à Bruxelles, dépose un dossier contenant notamment les mails et documents échangés. Il évoque les faits qui ont donné lieu à la transaction pénale élargie du 17 juin 2011 avec MM. Alijan Ibragimov, Patokh Chodiev et consorts. Il indique également les différentes étapes de la procédure suivie. Le témoin souligne que, pour le ministère public, les conditions étaient remplies pour appliquer la loi du 14 avril 2011, qu'il était satisfait aux conditions de la circulaire du 18 mai 2011 et qu'un accord préalable avait été donné par le procureur général en vue d'appliquer la transaction pénale élargie. Rien n'empêchait donc d'appliquer effectivement la loi. Cela permettait en outre d'obtenir un montant conséquent pour l'État. Il est souligné que, dans cette affaire, le délai raisonnable était dépassé (article 21*ter* du Titre préliminaire du Code de procédure pénale).

Au cours de l'échange de vues, le thème de la visite possible de M. Armand De Decker au témoin le 13 janvier 2011 est abordé; la commission se penche également sur le rôle du magistrat de liaison au cabinet du secrétaire d'État à la Lutte contre la fraude.

4. ***Vergadering van 29 juni 2017 – DOC CRIV 54 K046***

Tijdens de voortzetting van zijn getuigenis legt de heer Patrick De Wolf bijkomende stukken neer. Hij herhaalt de redenen waarom werd overgegaan tot een verruimde minnelijke schikking. Hij maakt duidelijk dat een magistraat het mandaat van een advocaat ten opzichte van zijn cliënt niet moet controleren. De getuige wijst op de organisatie en de werking van justitie en het gebrek aan gespecialiseerd personeel en middelen voor zaken van fiscale fraude en financiële misdrijven. Er wordt gepoogd om de tijdlijn voor de totstandkoming van de wet te bepalen, met inbegrip van wie wanneer op de hoogte was van de stand van zaken in dit verband.

Er is een discussie over de mogelijkheid om al dan niet de wet toe te passen, vooraleer de reparatiewet is gepubliceerd en van toepassing is. Er wordt tevens stilgestaan bij de vraag waarom, zelfs in het geval dat de wet kon worden toegepast, niet werd gewacht tot de publicatie van de reparatiewet.

5. ***Vergadering van 5 juli 2017 – DOC CRIV 54 K047 en K048***

Gewezen procureur-generaal Marc de le Court, beschrijft de wijze waarop het parket-generaal van Brussel de minnelijke schikking met de heren Alijan Ibragimov, Patokh Chodiev, e.a. heeft afgehandeld. De getuige merkt op dat in die zaak eerst sprake was om in de raadkamer een opschorting van de uitspraak te bekomen. Naderhand werd geopteerd voor de toepassing van de verruimde minnelijke schikking. Het dossier kampte met het probleem van het overschrijden van de redelijke termijn. De heer Marc de le Court herhaalt dat de wet mocht worden toegepast mits voorafgaande toestemming van de procureur-generaal, onder strikte omstandigheden en nadat een gedetailleerd rapport werd ingediend. Mogelijke inmengingen van buiten uit waren niet gekend op het parket. Er worden vragen gesteld over het feit of het al dan niet gebruikelijk is dat advocaten rechtstreeks contact opnemen met de procureur-generaal over aan de gang zijnde procedures. Bovendien worden er vragen gesteld over de opportuniteit om artikel 84 van de wet van 14 april 2011 al toe te passen vooraleer de reparatiewet van kracht is. Daarbij wordt gerefereerd aan de brief van de toenmalige minister van Justitie, de heer Stefaan De Clerck, en de omzendbrief van het College van procureurs-generaal. Er zijn ook vragen over het rapport met de rechtvaardiging van het afsluiten van de verruimde minnelijke schikking dat aan de procureurs-generaal moet worden gestuurd.

4. ***Réunion du 29 juin 2017 – DOC CRIV 54 K046***

Lors de la poursuite de son témoignage, M. Patrick De Wolf dépose des documents supplémentaires. Il répète les raisons qui ont mené à l'application d'une transaction pénale élargie. Il explique qu'un magistrat ne doit pas contrôler le mandat d'un avocat vis-à-vis de son client. Le témoin met l'accent sur l'organisation et le fonctionnement de la justice ainsi que sur le manque de personnel spécialisé et de moyens en matière de fraude fiscale et d'infractions financières. La commission essaie de reconstituer un calendrier d'élaboration de la loi, indiquant également qui était informé à quel moment de l'état de la situation.

Une discussion porte sur la possibilité d'appliquer ou non la loi avant la publication et l'entrée en vigueur de la loi de réparation. La question se pose également de savoir pourquoi, même si la loi pouvait être appliquée, on n'a pas attendu la publication de la loi de réparation.

5. ***Réunion du 5 juillet 2017 – DOC CRIV 54 K047 et K048***

M. Marc de le Court, ancien procureur général, décrit la manière dont le parquet général de Bruxelles a réglé la transaction avec MM. Alijan Ibragimov, Patokh Chodiev et consorts. Le témoin fait observer que dans cette affaire, il avait d'abord été question d'obtenir une suspension du prononcé devant la chambre du conseil. Ce n'est que plus tard qu'il a été décidé d'appliquer la transaction pénale élargie. Le dossier présentait un problème de dépassement du délai raisonnable. M. Marc de le Court répète que la loi pouvait être appliquée moyennant l'accord préalable du procureur général, sous des conditions strictes et après soumission d'un rapport détaillé. Le parquet n'avait pas connaissance d'éventuelles ingérences externes dans ce dossier. Des membres de la commission demandent s'il est d'usage que des avocats prennent directement contact avec le procureur général pour évoquer des procédures en cours. D'autres s'interrogent sur l'opportunité d'appliquer déjà l'article 84 de la loi du 14 avril 2011 avant l'entrée en vigueur de la loi de réparation. Dans ce contexte, il est fait référence à la lettre du ministre de la Justice de l'époque, M. Stefaan De Clerck, ainsi qu'à la circulaire du Collège des procureurs généraux. Des questions sont également posées à propos du rapport contenant la justification de la conclusion de la transaction pénale élargie, qui doit être envoyé aux procureurs généraux.

De heer Johan Delmulle, gewezen federaal procureur, en de heer Lucien Nouwynck, gewezen procureur-generaal bij het hof van beroep van Brussel, worden ondervraagd over het gevolg dat werd gegeven aan een reeks CFI meldingen. De gevolgde werkwijze voor de opvolging van de CFI meldingen wordt uitgelegd. Over de vragen met betrekking tot de opvolging van de informatie van de rogatoire commissie uit Frankrijk wordt verduidelijkt dat dit op niveau van de procureur des Konings gebeurt en dat de getuigen niet bevoegd waren. In het concrete geval werd het dossiers niet naar het parket-generaal gestuurd.

De heer Dirk Libotte, advocaat, attendeert erop dat hij zich, op vraag van de stafhouder, op zijn beroepsgeheim beroept.

De heer Jacques De Lentdecker, gewezen advocaat-generaal bij het hof van beroep van Brussel, verduidelijkt zijn rol binnen het parket-generaal in Brussel bij het afsluiten van de minnelijke schikking van juni 2011. Het sluiten van een minnelijke schikking is een collegiale beslissing tussen minstens twee magistraten. De voorwaarden voor de toepassing van de wet en ook artikel 21*ter* van de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering waren aanwezig, De vragen handelen over de lange termijn voor de behandeling van de gerechtelijke dossiers, meer in het bijzonder bij financiële zaken.

De heer Stéphane Boonen, gewezen stafhouder van de Franstalige Balie van Brussel, gaat dieper in op de wijze waarop het beroepsgeheim voor advocaten al dan niet kan worden ingeroepen. Er zijn twee opvattingen over het beroepsgeheim, de traditionele opvatting (absoluut karakter van het beroepsgeheim) en de opvatting dat het beroepsgeheim de belangen van de cliënt moeten dienen. De getuige vult aan dat ook hij zich op zijn beroepsgeheim zal moeten beroepen, omwille van het lopende gerechtelijke onderzoek. De vragen hebben betrekking op de reikwijdte (onder meer met betrekking tot de factuur en de *time sheets*) van het beroepsgeheim en de rol van de stafhouder wanneer hij wordt geraadpleegd door advocaten over de wijze waarop ze hun beroepsgeheim moeten interpreteren. Er worden ook vragen gesteld over de deontologie met betrekking tot de honoraria en de procedure die moet worden gevolgd wanneer er een vermoeden is dat het honorarium wordt betaald met witwas- of illegale gelden. Betwistingen over het bedrag kunnen enkel uitgaan van de cliënt. Verder wordt het thema van de mogelijke onverenigbaarheden voor advocaten – parlementsleden aangekaart.

De heer Jonathan Bierman, advocaat, getuigt dat de stafhouder hem gewezen heeft op zijn verplichtingen als advocaat met betrekking tot het beroepsgeheim. Vragen

M. Johan Delmulle, ancien procureur fédéral, et M. Lucien Nouwynck, ancien procureur général près la cour d'appel de Bruxelles, sont interrogés sur la suite qui a été donnée à une série de déclarations de soupçon de la CTIF. La méthode de suivi des déclarations de la CTIF est expliquée. Par rapport aux questions relatives au suivi des informations de la commission rogatoire envoyée par la France, il est précisé que ce suivi s'effectue au niveau du procureur du Roi et que les témoins n'étaient pas compétents. Dans le cas concret qui nous occupe, le dossier n'a pas été envoyé au parquet général.

M. Dirk Libotte, avocat, attire l'attention sur le fait qu'à la demande du bâtonnier, il invoque le secret professionnel.

M. Jacques De Lentdecker, ancien avocat général près la cour d'appel de Bruxelles, clarifie son rôle au sein du parquet général de Bruxelles dans la conclusion de la transaction de juin 2011. La conclusion d'une transaction est une décision collégiale entre au moins deux magistrats. Les conditions d'application de la loi ainsi que de l'article 21*ter* du Titre préliminaire du Code de procédure pénale étaient réunies. Les questions concernent la longueur du délai de traitement des dossiers judiciaires, plus particulièrement en matière financière.

M. Stéphane Boonen, ancien bâtonnier du Barreau francophone de Bruxelles, évoque plus avant la manière dont le secret professionnel peut ou non être invoqué par un avocat. Deux points de vue s'affrontent concernant le secret professionnel: le point de vue traditionnel (caractère absolu du secret professionnel) et le point de vue selon lequel le secret professionnel doit servir les intérêts du client. Le témoin ajoute que lui aussi devra invoquer son secret professionnel compte tenu de l'instruction judiciaire en cours. Les questions visent la portée (notamment en ce qui concerne les factures et les *time sheets*) du secret professionnel et le rôle du bâtonnier lorsqu'il est consulté par des avocats sur la manière dont ils doivent interpréter leur secret professionnel. M. Stéphane Boonen est également interrogé sur la déontologie en matière d'honoraires et la procédure à suivre en cas de suspicion que les honoraires sont payés grâce à de l'argent blanchi ou illégal. Toute contestation concernant le montant ne peut émaner que du client. Le thème des incompatibilités éventuelles pour les avocats – parlementaires est ensuite évoqué.

M. Jonathan Bierman, avocat, témoigne que le bâtonnier lui a rappelé ses obligations d'avocat en matière de secret professionnel. Il peut toutefois répondre à

met betrekking tot zijn mandaat als raadsman kunnen wel worden beantwoord. Er worden vragen gesteld met betrekking tot de relatie tussen de getuige en de heer Armand De Decker.

6. ***Vergadering van 7 juli 2017 – DOC CRIV 54 K049 en K050***

Tijdens de getuigenis van de heer Jean-Claude Van Espen, voormalig onderzoeksrechter, worden de door hem uitgevoerde onderzoeksdaden in het kader van een rogatoire commissie uit Frankrijk toegelicht. Het TRACFIN, de Franse tegenhanger van het CFI deed onderzoek naar financiële circuits die tot in België zouden komen van het echtpaar Etienne des Rosaies en de heer Guy Vanden Berghe. Er wordt eveneens stilgestaan bij de opvolging die de Belgische gerechtelijke overheden hebben gegeven aan de internationale rogatoire commissie. Bepaalde elementen uit het dossier werden aan het parket doorgegeven. Er worden vragen gesteld over de verbanden tussen de rogatoire commissie en de lopende gerechtelijke procedures in België.

De heer Jean-Marc Meilleur, procureur des Konings, legt uit welk gevolg werd gegeven aan de internationale rogatoire commissies uit Frankrijk. De informatie die eruit voortkwam maakt deel uit van het lopend gerechtelijk onderzoek en daar kan niet verder op worden ingegaan. Vervolgens wordt verder ingegaan op de gevolgen die het parket geeft aan de klachten van de CFI in het dossier Ibragimov, Chodiev, e.a. (de minnelijke schikking van 17 juni 2011) en een andere dossier (dat zonder gevolg werd geklasseerd). Tijdens de vragen wordt ingegaan op de uitwisseling van informatie die naar aanleiding van de rogatoire commissie wordt verzameld. De wijze waarop het gerechtelijk onderzoek wordt gevoerd in Frankrijk en in België komt ook aan bod.

De heer Armand De Decker, voormalig minister, legt een verklaring af waarbij hij zich beroept op zijn beroepsgeheim omdat de omstandigheden waarvoor hij wordt opgeroepen als getuige voor de onderzoekscommissie volledig verbonden zijn aan zijn mandaat als advocaat.

7. ***Vergadering van 18 juli 2017 – DOC CRIV 54 K046***

Mevrouw Véronique Laurent, advocaat, werd opgeroepen in haar hoedanigheid van raadsvrouw van de heer Alijan Ibragimov. Ze beroept zich op haar beroepsgeheim als advocaat en haalt aan dat ze niet op de vragen kan antwoorden.

des questions relatives à son mandat de conseil. Des questions sont posées au sujet de la relation entre le témoin et M. Armand De Decker.

6. ***Réunion du 7 juillet 2017 – DOC CRIV 54K049 et K050***

Au cours de son témoignage, M. Jean-Claude Van Espen, ancien juge d'instruction, commente les devoirs d'enquête qu'il a réalisés dans le cadre d'une commission rogatoire envoyée par la France. TRACFIN, l'équivalent français de la CTIF, enquêtait sur des circuits financiers des époux Etienne des Rosaies et de M. Guy Vanden Berghe qui se déploieraient jusqu'en Belgique. Le suivi accordé par les autorités judiciaires belges à la commission rogatoire internationale est également évoqué. Certains éléments du dossier ont été communiqués au parquet. Des questions sont posées au sujet des liens entre la commission rogatoire et les procédures judiciaires en cours en Belgique.

M. Jean-Marc Meilleur, procureur du Roi, expose les suites données aux commissions rogatoires internationales envoyées par la France. Les informations obtenues relèvent de l'instruction en cours et ne peuvent être détaillées. Il est ensuite question des suites réservées par le parquet aux plaintes déposées par la CTIF dans le dossier Ibragimov, Chodiev et autres (la transaction du 17 juin 2011) et dans un autre dossier (classé sans suite). Lors des questions, on s'intéresse à l'échange des informations collectées dans le cadre de la commission rogatoire. La manière dont l'instruction est menée en France et en Belgique est également abordée.

M. Armand De Decker, ancien ministre, fait une déclaration dans laquelle il invoque le secret professionnel, les circonstances pour lesquelles il est appelé à comparaître en tant que témoin devant la commission d'enquête étant totalement liées à son mandat d'avocat.

7. ***Réunion du 18 juillet 2017 – DOC CRIV 54 K046***

Mme Véronique Laurent, avocate, a été convoquée en sa qualité de conseillère de M. Alijan Ibragimov. Elle invoque le secret professionnel auquel elle est tenue en tant qu'avocate et indique qu'elle ne peut pas répondre aux questions.

De heer Jean-François Tossens, advocaat, is bereid om, onder voorbehoud van zijn beroepsgeheim, op de vragen van de commissieleden te antwoorden. Er worden door de commissieleden geen vragen gesteld.

Eerste advocaat-generaal, Jean-François Godbille, legt een dossier neer ter zitting. Hij schets zijn rol in de ontwikkeling van het dossier Ibragimov, Chodiev, e.a. dat in 1996 werd geopend. In 2008 is er een eerste voorstel om over te gaan tot een opschorting van de uitspraak in de raadkamer. Begin maart 2011 wordt getuige in het bureau van procureur-generaal geroepen om over de mogelijke opschorting van de uitspraak in de raadkamer te bespreken. Er is echter een probleem met betrekking tot de mogelijke overschrijding van de redelijke termijn. De getuige heeft het over het beroep dat werd ingesteld tegen de beslissing van de raadkamer omdat er juridische problemen waren. Het is niet de heer Godbille maar de heer Patrick De Wolf die het dossier opvolgt. De heer Godbille kende de heer Armand De Decker, maar niet als advocaat. Hij kende mevrouw Degoul niet. Er zijn vragen over of de getuige al dan niet de heer Armand De Decker naar advocaat-generaal Patrick De Wolf heeft verwezen. De contacten en mogelijke ontmoetingen met de heer Armand De Decker tijdens de periode einde 2010-begin 2011, komen ter sprake. Er zijn vragen over de werking van het gerecht en over de lange termijnen die gelden voor de financiële kamer van het hof van beroep van Brussel.

De getuige merkt op dat hij geen probleem zag in de aankondiging van de heer Armand De Decker dat de scouts vereniging die hij leidt, een gift van 25000 euro kon ontvangen via het Hulpfonds van Prins en Prinses Alexander van België. Er worden vragen gesteld over de wijze waarop het geld aan de scouts vereniging werden gegeven en over de relatie van de getuige met de Orde van Malta.

*
* *

Vergadering van 4 oktober 2017 – DOC CRIV 54 K057

Het doel van de vergadering is van gedachten te wisselen met de voorzitters van de Orde van de Vlaamse Balies en van de *Ordre des barreaux francophones et germanophones de Belgique* over de deontologie van advocaten, onder andere de regels van toepassing op advocaten–parlementsleden (artikel 438 van het Gerechtelijk Wetboek) en de reikwijdte van het beroepsgeheim.

Er worden vragen gesteld over de toepassing van artikel 473 van het Gerechtelijk Wetboek, de mogelijkheid

M. Jean-François Tossens, avocat, est prêt à répondre aux questions des membres de la commission sous réserve du secret professionnel. Les membres de la commission ne lui posent aucune question.

Le premier avocat général, M. Jean-François Godbille, dépose un dossier séance tenante. Il dépeint son rôle dans l'évolution du dossier Ibragimov, Chodiev et consorts qui a été ouvert en 1996. En 2008, il est pour la première fois proposé d'accorder la suspension du prononcé en chambre du conseil. Au début du mois de mars 2011, le témoin est convoqué dans le bureau du procureur général pour discuter de la possible suspension du prononcé en chambre du conseil. Il y a toutefois un problème en ce qui concerne le possible dépassement du délai raisonnable. Le témoin évoque le recours qui a été introduit contre la décision de la chambre du conseil en raison de problèmes juridiques. Ce n'est pas M. Godbille, mais bien M. Patrick De Wolf qui suit le dossier. M. Godbille connaissait M. Armand De Decker, mais pas en tant qu'avocat. Il ne connaissait pas Mme Degoul. Des questions portent sur le renvoi ou non par le témoin de M. Armand De Decker vers l'avocat général Patrick De Wolf. Les contacts et éventuelles rencontres avec M. Armand De Decker entre fin 2010 et début 2011 sont évoqués. Des questions portent sur le fonctionnement de la justice et sur la longueur des délais qui s'appliquent à la chambre financière de la Cour d'appel de Bruxelles.

Le témoin indique qu'il n'a décelé aucun problème lorsque M. Armand De Decker a annoncé que l'association scoute qu'il dirige recevrait un don de 25 000 euros du Fonds d'Entraide Prince et Princesse Alexandre de Belgique. Des questions portent sur la façon dont l'argent a été versé à l'association scoute et sur la relation qu'entretient le témoin avec l'Ordre de Malte.

*
* *

Réunion du 4 octobre 2017 – DOC CRIV 54 K057

L'objectif de la réunion est de procéder à un échange de vues avec les présidents de l'Ordre des barreaux francophones et germanophone de Belgique et de l'*Orde van Vlaamse Balies* au sujet de la déontologie des avocats, notamment des règles applicables aux avocats-parlementaires (article 438 du Code judiciaire) et de la portée du secret professionnel.

Des questions sont posées au sujet de l'application de l'article 473 du Code judiciaire, de la possibilité de

van advocaat-parlementslid om op te treden tegen de Belgische staat, het ereloon van de advocaat, de mogelijkheid (de onverenigbaarheid) van een associatie van advocaten om al dan niet op te treden in een zaak waar een advocaat-parlementslid of advocaat die achteraf een uitvoerende taak uitoefent niet kan optreden uit deontologische overwegingen, het bewijs dat de advocaat moet geven van zijn mandaat, de hoedanigheid van de advocaat-lobbyist.

Artikel 458 van het Strafwetboek bepaalt het beroepsgeheim. Aanvullend hierbij zijn de bepalingen opgenomen in de deontologische code van de Raad van Europese balies. De stafhouder kan in individuele gevallen overleggen met een advocaat over de wijze waarop het beroepsgeheim kan of mag worden ingeroepen.

Er wordt dieper ingegaan op de vraag of het opportuun is of niet om een algemeen verbod op te leggen voor een advocaat om parlementslid te zijn. De cumul tussen advocatuur en professoraat komt tevens aan de orde. Ook de deontologie van en de mogelijke sancties, en de al dan niet openbaarheid ervan, aan de advocaat komen aan bod.

*
* *

Vergadering van 4 oktober 2017 – DOC CRIV 54 K058 (gesloten deuren)

De heer Alijan Ibragimov antwoordt tijdens zijn hoorzitting, achter gesloten deuren, op de door de leden gestelde vragen geantwoord.

*
* *

Vergadering van 13 december 2017 – DOC CRIV 54 K059 (gesloten deuren)

De heer Patokh Chodiev legt tijdens zijn hoorzitting, achter gesloten deuren, via videoconferentie in de Belgische ambassade te Moskou, een verklaring af.

Er worden vragen gesteld door de leden.

l'avocat-parlementaire d'intenter une action contre l'État belge, des honoraires de l'avocat, de la possibilité (l'incompatibilité) pour une association d'avocats d'intervenir ou non dans le cadre d'une affaire dans laquelle un avocat-parlementaire ou un avocat exerçant ultérieurement une mission exécutive ne peut intervenir pour des raisons d'ordre déontologique, de la preuve qu'un avocat doit apporter de son mandat, de la qualité d'avocat-lobbyiste.

L'article 458 du Code pénal règle le secret professionnel. Il est complété par les dispositions reprises dans le code de déontologie du Conseil des barreaux européens. Dans des cas individuels, le bâtonnier peut se concerter avec un avocat sur la manière dont il est possible ou permis d'invoquer le secret professionnel.

L'opportunité d'imposer une interdiction générale à un avocat d'être parlementaire est examinée plus en détail. Le cumul du barreau et du professorat est également abordé. Il est par ailleurs question de la déontologie de l'avocat et des sanctions pouvant être prises, et de leur éventuelle publicité.

*
* *

Réunion du 4 octobre 2017 – DOC CRIV 54 K058 (huis clos)

M. Aljian Ibragimov répond aux questions posées par les membres au cours de son audition, tenue à huis clos.

*
* *

Réunion du 13 décembre 2017 – DOC CRIV 54 K059 (huis clos)

M. Patokh Chodiev dépose une déclaration au cours de son audition, tenue à huis clos, par vidéoconférence à l'ambassade belge à Moscou.

Des questions sont posées par les membres.

BIJLAGE 3 — ANNEXE 3

Tijdslijn — Ligne de temps

Onderzoekscommissie “Minnelijke schikking” - Chronologie

	Datum	Omschrijving feit	Dixit, bron			Luik
56	01/09/1991	Patokh Chodiev komt in België aan met een voorlopige verblijfsvergunning.	Freddy Roosemont	18/01/2017	CRIV K003, p. 3.	1 - NAT
134	07/04/1992	Patokh Chodiev dient via de Belgische ambassade in Moskou een aanvraag voor een beroepskaart in.	Freddy Roosemont	18/01/2017	CRIV K003, p. 5.	1 - NAT
169	02/02/1993	De Herald Tribune schrijft Boris Birshstein, eigenaar van Seabeco AG.	Jaak Raes	15/02/2017	CRIV K009 (Raes), p. 5.	1 - NAT
135	17/08/1993	Patokh Chodiev ontvangt een beroepskaart.	Freddy Roosemont	18/01/2017	CRIV K003, p. 5.	1 - NAT
159	04/02/1994	Patokh Chodiev komt in Waterloo wonen: woonstcontrole door de politie van Waterloo.	Michel Vandewalle	25/01/2017	CRIV K005, p. 6 en 13.	1 - NAT
1	14/03/1996	Patokh Chodiev dient een naturalisatieverzoek in bij de Kamer van volksvertegenwoordigers (dossier nr. 1996002001).	Dienst naturalisaties (K. Coessens)	20/12/2016	Nota aan de Parlementaire onderzoekscommissie belast met het onderzoek naar de omstandigheden die hebben geleid tot de aanneming en de toepassing van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen, voor wat de minnelijke schikking in strafzaken betreft	1 - NAT
117	27/03/1996	Storting van een miljoen dollar van de rekening van een Zwitserse bank op een rekening (BBL) van Natalya Kazhegeldina, echtgenote van de eerste minister van Kazachstan, Akhezan Kazhegeldin en storting van 2750000 dollar van een rekening van een Londense bank op een rekening (BBL) van Alijan Ibragimov.	Patrick De Wolf	28/06/2017	CRIV K045 (De Wolf), p. 1.	3 - JUS
131	12/04/1996	De dienst Naturalisaties van de Kamer vraagt de Dienst Vreemdelingenzaken advies over de verblijfstoestand van Patokh Chodiev.	Freddy Roosemont	18/01/2017	CRIV K003, p. 2.	1 - NAT

Onderzoekscommissie “Minnelijke schikking” - Chronologie

	Datum	Omschrijving feit	Dixit, bron			Luik
141	12/04/1996	De dienst Naturalisaties van de Kamer vraagt de Veiligheid van de Staat en het parket van Nijvel advies over de naturalisatieaanvraag van Patokh Chodiev.	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p, 39.	1 - NAT
2	17/04/1996	De dienst van het Centraal Strafregister informeert de Kamer ervan dat Patokh Chodiev een blanco strafregister heeft.	Dienst naturalisaties (K. Coessens)	20/12/2016	Nota aan de Parlementaire onderzoekscommissie belast met het onderzoek naar de omstandigheden die hebben geleid tot de aanneming en de toepassing van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen, voor wat de minnelijke schikking in strafzaken betreft	1 - NAT
3	24/04/1996	De Veiligheid van de Staat brengt de Kamer ervan op de hoogte dat zij niets te melden heeft met betrekking tot Patokh Chodiev.	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p. 39.	1 - NAT
116	24/06/1996	De Cel voor Financiële Informatieverwerking (CFI) licht het parket van Brussel in over witwaspraktijken, waarbij Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch worden vermeld.	Françoise Roggen	08/03/2017	CRIV K013 (Roggen), p. 17.	1 - NAT
307	26/06/1996	De Brusselse procureur des Konings laat de melding van de CFI van 24 juni 1996 door de BOB onderzoeken.	Patrick De Wolf	28/06/2017	CRIV K045 (De Wolf), p. 1.	3 - JUS
132	24/07/1996	Patokh Chodiev ontvangt een arbeidskaart A (onbeperkt verblijf).	Freddy Roosemont	18/01/2017	CRIV K003, p. 2.	1 - NAT
4	09/10/1996	De dienst Vreemdelingenzaken brengt een gunstig advies uit inzake de naturalisatieaanvraag van Patokh Chodiev.	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p. 39.	1 - NAT
142	19/11/1996	Het parket van Nijvel stuurt een vragenlijst op aan de lokale politie van Waterloo met betrekking tot de naturalisatieaanvraag van Patokh Chodiev.	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p, 39.	1 - NAT
305	22/11/1996	Begin van het gerechtelijke onderzoek tegen Patokh Chodiev e.a. bij het Brusselse parket, met de vordering tot het instellen van een onderzoek.	Laurence Heusghem	21/06/2017	CRIV K044 (Heusghem), p. 1.	3 - JUS

Onderzoekscommissie “Minnelijke schikking” - Chronologie

	Datum	Omschrijving feit	Dixit, bron			Luik
161	26/11/1996	De politie van Waterloo registreert de vragenlijst van het parket van Nijvel met betrekking tot de naturalisatieaanvraag van Patokh Chodiev.	Karine Lalieux	25/01/2017	CRIV K006 (Sapion), p. 18.	1 - NAT
55	10/12/1996	In het kader van de naturalisatieprocedure voor Patokh Chodiev brengt de politiecommissaris van Waterloo een gunstig advies uit.	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p, 39.	1 - NAT
166	11/12/1996	De vragenlijst met betrekking tot de naturalisatieaanvraag van Patokh Chodiev wordt teruggestuurd naar het parket van Nijvel.	André Vandoren	01/02/2017	CRIV K007 (Peeters), p. 6.	1 - NAT
54	13/12/1996	Ondertekening door Serge Kubla van de notariële akte waarbij Musana Corporation (eigenaar van het huis van Patokh Chodiev te Waterloo) gratis en eeuwigdurend een doorgangsweg ter beschikking stelt aan Serge Kubla.	Vincent Van Quickenborne	08/03/2017	CRIV K007 (Kubla), p. 10.	1 - NAT
171	19/12/1996	Alijan Ibragimov maakt 2.000.000 BEF over aan Eric Van de Weghe, lobbyist en tussenpersoon voor Philippe Rozenberg.	Benoît Dufour	22/02/2017	CRIV K010, p. 7.	1 - NAT
76	20/12/1996	[Datum bij benadering] Een wijkagent van de politie van Waterloo ondertekent een pv waarin wordt aangeraden de naturalisatie van Patokh Chodiev uit te stellen in het licht van informatie van de Staatsveiligheid over banden tussen Patokh Chodiev en het Russische milieu.	Guy Rapaille	25/01/2017	CRIV K004, p. 4.	1 - NAT
77	08/01/1997	Door politiecommissaris Vandewalle van Waterloo ondertekend pv ten gunste van de naturalisatieaanvraag van Patokh Chodiev. Commissaris Vandewalle stelt dat dit document een vervalsing is.	Michel Vandewalle	25/01/2017	CRIV K005, p. 7.	1 - NAT
177	10/01/1997	Brief Philippe Rozenberg aan Patokh Chodiev.	Benoît Dufour	22/02/2017	CRIV K010, p. 8.	1 - NAT
136	30/01/1997	Alijan Ibragimov komt met een paspoort van Kazachstan voor het eerst naar België en verkrijgt een visum voor 90 dagen.	Bruno Bulthé	08/03/2017	CRIV K013 (Bulthé), p. 3.	1 - NAT

Onderzoekscommissie “Minnelijke schikking” - Chronologie

	Datum	Omschrijving feit	Dixit, bron			Luik
172	07/02/1997	Philippe Rozenberg contacteert Alijan Ibragimov met betrekking tot zijn arbeidskaart.	Benoît Dufour	22/02/2017	CRIV K010, p. 7.	1 - NAT
334	10/02/1997	Alijan Ibragimov maakt het voorwerp uit van een afkomstverklaring, geldig tot 30 april 1997.	Bruno Bulthé	08/03/2017	CRIV K013 (Bulthé), p. 3.	1 - NAT
173	18/02/1997	Philippe Rozenberg contacteert (1) het kabinet van de minister van Binnenlandse Zaken met betrekking tot de verblijfsvergunning en de arbeidskaart van Alijan Ibragimov en (2) de Belgische ambassade in Moskou.	Benoît Dufour	22/02/2017	CRIV K010, p. 7.	1 - NAT
5	07/03/1997	Yves de Prelle de la Nieppe, procureur des Konings van het parket van Nijvel, brengt een gunstig advies uit inzake de naturalisatieaanvraag van Patokh Chodiev.	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p, 39.	1 - NAT
112	07/04/1997	Brief van Daniel Deroux en Nicolas Atherinos (Tractebel) aan Claude Eerdekens: een aanbevelingsbrief voor het verkrijgen van een verblijfsvergunning en beroepskaart voor Alijan Ibragimov.	Vincent Van Quickenborne	22/02/2017	CRIV K011 (Bodson), p. 10.	1 - NAT
174	24/04/1997	Serge Kubla contacteert de burgemeester van Braine-l'Alleud (in dossier onderzoeksrechter Vandermeersch).	Benoît Dufour	22/02/2017	CRIV K010, p. 7.	1 - NAT
6	24/04/1997	Alijan Ibragimov, zakenpartner van Patokh Chodiev, verzoekt in een brief de burgemeester van Braine-l’Alleud, waar hij zijn hoofdverblijf heeft, zijn aanvraag voor het verkrijgen van een verblijfsvergunning gunstig te beoordelen.	Dienst naturalisaties (K. Coessens)	20/12/2016	Nota aan de Parlementaire onderzoekscommissie belast met het onderzoek naar de omstandigheden die hebben geleid tot de aanneming en de toepassing van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen, voor wat de minnelijke schikking in strafzaken betreft	1 - NAT
189	28/04/1997	Alijan Ibragimov vraagt een verblijfsvergunning aan.	Bruno Bulthé	08/03/2017	CRIV K013 (Bulthé), p. 3.	1 - NAT

Onderzoekscommissie “Minnelijke schikking” - Chronologie

	Datum	Omschrijving feit	Dixit, bron			Luik
7	30/04/1997	Alijan Ibragimov dient via Philippe Rozenberg, lid van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement en van het Parlement van de Franse Gemeenschap, een naturalisatieverzoek in bij de Kamer (dossier nr. 1997004041). Bij het verzoek zijn aanbevelingsbrieven gevoegd van : Almaz Khamzaev, Deputy Foreign Minister van Kazachstan ; Farit Ramzanovitch Lyukhudzayev ; Abduazim Abduganievitch Rustambaev ; Haruo Suzuki, voorzitter van Euro Asian Travel n.v. ; Nicolas Atherinos, Senior Vice President, en Daniel Deroux, Chief Executive Officer van Tractebel n.v. ; Marguerite Zeltman.	Dienst naturalisaties (K. Coessens)	20/12/2016	Nota aan de Parlementaire onderzoekscommissie belast met het onderzoek naar de omstandigheden die hebben geleid tot de aanneming en de toepassing van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen, voor wat de minnelijke schikking in strafzaken betreft	1 - NAT
8	16/05/1997	Serge Kubla, toenmalig volksvertegenwoordiger en burgemeester van Waterloo, waar Patokh Chodiev zijn hoofdverblijf heeft, richt een brief aan Claude Eerdekens, op dat ogenblik voorzitter van de commissie voor de Naturalisaties, met de vraag om het dossier aan de commissie voor te leggen bij haar eerstvolgende vergadering op 27/5/1997.	Dienst naturalisaties (K. Coessens)	20/12/2016	Nota aan de Parlementaire onderzoekscommissie belast met het onderzoek naar de omstandigheden die hebben geleid tot de aanneming en de toepassing van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen, voor wat de minnelijke schikking in strafzaken betreft	1 - NAT
9	27/05/1997	De commissie voor de Naturalisaties brengt een gunstig advies uit inzake de naturalisatieaanvraag van Patokh Chodiev. De Kamer voor volksvertegenwoordigers hecht op 18/6/1997 bij stemming haar goedkeuring aan de naturalisatie, die vervolgens 13/8/1997 in het Belgisch Staatsblad wordt bekendgemaakt.	Dienst naturalisaties (K. Coessens)	20/12/2016	Nota aan de Parlementaire onderzoekscommissie belast met het onderzoek naar de omstandigheden die hebben geleid tot de aanneming en de toepassing van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen, voor wat de minnelijke schikking in strafzaken betreft	1 - NAT
10	03/06/1997	Claude Eerdekens brengt Serge Kubla ervan op de hoogte dat de naturalisatieaanvraag van Patokh Chodiev door de commissie is goedgekeurd.	Dienst naturalisaties (K. Coessens)	20/12/2016	Nota aan de Parlementaire onderzoekscommissie belast met het onderzoek naar de omstandigheden die hebben geleid tot de aanneming en de toepassing van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen, voor wat de minnelijke schikking in strafzaken betreft	1 - NAT

Onderzoekscommissie “Minnelijke schikking” - Chronologie

	Datum	Omschrijving feit	Dixit, bron			Luik
175	04/06/1997	Brief van de minister van Binnenlandse Zaken aan Didier Reynders over een mogelijke tijdelijke verblijfsvergunning voor Alijan Ibragimov.	Benoît Dufour	22/02/2017	CRIV K010, p. 7.	1 - NAT
137	05/06/1997	Alijan Ibragimov krijgt het bevel het grondgebied te verlaten.	Bruno Bulthé	08/03/2017	CRIV K013 (Bulthé), p. 3.	1 - NAT
178	17/06/1997	Onderzoeksrechter Vandermeersch opent een onderzoek over Philippe Rozenberg met betrekking tot passieve omkoping.	Damien Vandermeersch	22/02/2017	CRIV K011 (Vandermeersch), p. 1.	1 - NAT
138	02/07/1997	Alijan Ibragimov krijgt voor de tweede maal het bevel het grondgebied te verlaten.	Bruno Bulthé	08/03/2017	CRIV K013 (Bulthé), p. 3.	1 - NAT
11	07/07/1997	Rose-Marie Sukennik, advocaat, dient bij de Kamer het naturalisatieverzoek in van Alexandre Machkevitch, zakenpartner van Patokh Chodiev (dossier nr. 1997009777).	Dienst naturalisaties (K. Coessens)	20/12/2016	Nota aan de Parlementaire onderzoekscommissie belast met het onderzoek naar de omstandigheden die hebben geleid tot de aanneming en de toepassing van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen, voor wat de minnelijke schikking in strafzaken betreft	1 - NAT
181	10/07/1997	Alijan Ibragimov verkrijgt een beroepskaart.	Vincent Van Quickenborne	22/02/2017	CRIV K011 (Sukennik), p. 6.	1 - NAT
139	10/09/1997	Alijan Ibragimov wordt ingeschreven in het vreemdelingenregister na het ontvangen van een beroepskaart.	Bruno Bulthé	08/03/2017	CRIV K013 (Bulthé), p. 3.	1 - NAT
113	18/09/1997	De Veiligheid van Staat licht DVZ in over de nauwe banden tussen Alijan Ibragimov en de Russische maffia.	Vincent Van Quickenborne	15/02/2017	CRIV K008, p. 8.	1 - NAT
146	20/10/1997	De dienst Naturalisaties van de Kamer vraagt de Veiligheid van de Staat en het parket van Nijvel advies over de naturalisatieaanvraag van Alijan Ibragimov.	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p. 40.	1 - NAT

Onderzoekscommissie “Minnelijke schikking” - Chronologie

	Datum	Omschrijving feit	Dixit, bron			Luik
62	21/10/1997	Brief van Claude Eerdekens aan Serge Kubla waarin hem wordt verzekerd dat "men zich maximaal zal inzetten" voor juffrouw Chodieva.	Francis Delpérée	08/03/2017	CRIV K013 (Kubla), p. 6.	1 - NAT
12	21/10/1997	De dienst van het Centraal Strafregister informeert de Kamer ervan dat het strafregister van Alijan Ibragimov blanco is.	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p. 40.	1 - NAT
13	29/10/1997	De Veiligheid van de Staat brengt de Kamer ervan op de hoogte dat zij niets te melden heeft met betrekking tot het naturalisatieverzoek van Alijan Ibragimov.	Dienst naturalisaties (K. Coessens)	20/12/2016	Nota aan de Parlementaire onderzoekscommissie belast met het onderzoek naar de omstandigheden die hebben geleid tot de aanneming en de toepassing van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen, voor wat de minnelijke schikking in strafzaken betreft	1 - NAT
184	24/11/1997	In een verslag van agent Patrick Sapion wordt de taalkennis van de echtgenote van Patokh Chodiev onvoldoende genoemd.	Jean-François Kayser	08/03/2017	CRIV K012, p. 6.	1 - NAT
147	03/12/1997	De lokale politie van Braine-l'Alleud stuurt het parket van Nijvel een verslag in het kader van de naturalisatieaanvraag van Alijan Ibragimov en meldt het parket dat Alijan Ibragimov geen van de landstalen spreekt.	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p. 40.	1 - NAT
14	10/12/1997	De dienst van het Centraal Strafregister informeert de Kamer ervan dat het strafregister van Alexandre Machkevitch blanco is.	Dienst naturalisaties (K. Coessens)	20/12/2016	Nota aan de Parlementaire onderzoekscommissie belast met het onderzoek naar de omstandigheden die hebben geleid tot de aanneming en de toepassing van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen, voor wat de minnelijke schikking in strafzaken betreft	1 - NAT

Onderzoekscommissie “Minnelijke schikking” - Chronologie

	Datum	Omschrijving feit	Dixit, bron			Luik
15	16/12/1997	Nicolas Atherinos richt een aanbevelingsbrief ten gunste van Alijan Ibragimov aan Claude Eerdekens en aan Jean-Pierre Detremmerie, lid van de commissie voor de Naturalisaties.	Dienst naturalisaties (K. Coessens)	20/12/2016	Nota aan de Parlementaire onderzoekscommissie belast met het onderzoek naar de omstandigheden die hebben geleid tot de aanneming en de toepassing van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen, voor wat de minnelijke schikking in strafzaken betreft	1 - NAT
176	08/01/1998	Jean-Pierre Detremmerie (PSC), lid van de commissie voor de naturalisaties, contacteert Nicolas Atherinos (Tractebel) over de naturalisatieaanvraag van Alijan Ibragimov.	Benoît Dufour	22/02/2017	CRIV K010, p. 7.	1 - NAT
16	13/01/1998	Claude Eerdekens antwoordt aan Nicolas Atherinos dat het onderzoek naar de naturalisatieaanvraag van Alijan Ibragimov aan de gang is.	Dienst naturalisaties (K. Coessens)	20/12/2016	Nota aan de Parlementaire onderzoekscommissie belast met het onderzoek naar de omstandigheden die hebben geleid tot de aanneming en de toepassing van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen, voor wat de minnelijke schikking in strafzaken betreft	1 - NAT
192	27/01/1998	Rogatoire commissie naar Zwitserland in het kader van een witwasonderzoek, waarin Alijan Ibragimov en Natalia Kazhegeldina, de echtgenote van Akezhan Kazhegeldin, de eerste minister van Kazachstan.	Françoise Roggen	08/03/2017	CRIV K013 (Roggen), p. 2.	1 - NAT
148	17/02/1998	Het parket van Nijvel verneemt per telefoon, van de diensten van de Kamer van volksvertegenwoordigers, de banden tussen Alijan Ibragimov en de Russische maffia. Het parket verneemt het lopende onderzoek van onderzoeksrechter Vandermeersch.	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p. 40 en 53.	1 - NAT

Onderzoekscommissie “Minnelijke schikking” - Chronologie

	Datum	Omschrijving feit	Dixit, bron			Luik
17	20/02/1998	De Veiligheid van de Staat brengt de Kamer op de hoogte van ongunstige informatie inzake Alexandre Machkevitch.	Dienst naturalisaties (K. Coessens)	20/12/2016	Nota aan de Parlementaire onderzoekscommissie belast met het onderzoek naar de omstandigheden die hebben geleid tot de aanneming en de toepassing van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen, voor wat de minnelijke schikking in strafzaken betreft	1 - NAT
188	03/03/1998	Klacht(bevestiging) met burgerlijke partijstelling van Trans-World Metals tegen o.a. Patokh Chodiev, Alexandre Machkevich en Alijan Ibragimov: heling, valsheid in geschrifte, afpersing en vereniging van misdadigers.	Bruno Bulthé	08/03/2017	CRIV K013 (Bulthé), p. 2.	1 - NAT
162	10/03/1998	PV van agent Patrick Sapion in het kader van de naturalisatieaanvraag van de echtgenote van Patokh Chodiev, met vermelding van verdere taallessen.	Michel Vandewalle	01/02/2017	CRIV K006 (Vandewalle), p. 7.	1 - NAT
185	20/03/1998	PV (nr. 1619) van Patrick Sapion, met vermelding van de verdere taallessen van de echtgenote van Patokh Chodiev.	Jean-François Kayser	08/03/2017	CRIV K012, p. 6.	1 - NAT
18	25/03/1998	De dienst Vreemdelingenzaken brengt een gunstig advies uit inzake de naturalisatieaanvraag van Alexandre Machkevitch.	Dienst naturalisaties (K. Coessens)	20/12/2016	Nota aan de Parlementaire onderzoekscommissie belast met het onderzoek naar de omstandigheden die hebben geleid tot de aanneming en de toepassing van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen, voor wat de minnelijke schikking in strafzaken betreft	1 - NAT
170	08/04/1998	Proces-verbaal van onderzoeksrechter Vandermeersch over de contacten van Alijan Ibragimov met betrekking tot zijn naturalisatieaanvraag.	Benoît Dufour	22/02/2017	CRIV K010, p. 7.	1 - NAT

Onderzoekscommissie “Minnelijke schikking” - Chronologie

	Datum	Omschrijving feit	Dixit, bron			Luik
19	27/04/1998	Procureur Yves de Prelle de la Nieppe brengt een gunstig advies uit inzake de naturalisatieaanvraag van Alexandre Machkevitch.	Dienst naturalisaties (K. Coessens)	20/12/2016	Nota aan de Parlementaire onderzoekscommissie belast met het onderzoek naar de omstandigheden die hebben geleid tot de aanneming en de toepassing van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen, voor wat de minnelijke schikking in strafzaken betreft	1 - NAT
21	08/05/1998	Rose-Marie Sukennik richt een schrijven aan Claude Eerdekens met het verzoek de naturalisatieaanvraag van Alexandre Machkevitch goed te keuren.	Dienst naturalisaties (K. Coessens)	20/12/2016	Nota aan de Parlementaire onderzoekscommissie belast met het onderzoek naar de omstandigheden die hebben geleid tot de aanneming en de toepassing van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen, voor wat de minnelijke schikking in strafzaken betreft	1 - NAT
22	11/05/1998	De commissie voor de Naturalisaties beslist om een bijkomend advies te vragen aan de Veiligheid van de Staat met betrekking tot Alexandre Machkevitch.	Dienst naturalisaties (K. Coessens)	20/12/2016	Nota aan de Parlementaire onderzoekscommissie belast met het onderzoek naar de omstandigheden die hebben geleid tot de aanneming en de toepassing van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen, voor wat de minnelijke schikking in strafzaken betreft	1 - NAT
20	22/06/1998	De procureur des Konings van Nijvel, Yves de Prelle de la Nieppe, brengt een ongunstig advies uit inzake de naturalisatieaanvraag van Alijan Ibragimov.	Dienst naturalisaties (K. Coessens)	20/12/2016	Nota aan de Parlementaire onderzoekscommissie belast met het onderzoek naar de omstandigheden die hebben geleid tot de aanneming en de toepassing van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen, voor wat de minnelijke schikking in strafzaken betreft	1 - NAT

Onderzoekscommissie “Minnelijke schikking” - Chronologie

	Datum	Omschrijving feit	Dixit, bron			Luik
99	30/06/1998	Gunstig verslag opgesteld door commissaris Vandewalle over het verzoek tot nationaliteitskeuze van Goulnora Chodieva. In het pv staat te lezen dat de echtgenote van Patokh Chodiev volgens agent Patrick Sapion grote taalvorderingen heeft gemaakt dankzij intensieve taallessen.	Jean-François Kayser	08/03/2017	CRIV K012, p. 6.	1 - NAT
23	03/07/1998	De Veiligheid van de Staat maakt een gedetailleerd verslag over van de informatie waarover zij beschikt inzake Alexandre Machkevitch en zijn zakenpartners Patokh Chodiev en Alijan Ibragimov. De dienst Naturalisaties stuurt deze informatie door naar het parket van Nijvel met de vraag of zij hun gunstige advies wensen te handhaven.	Dienst naturalisaties (K. Coessens)	20/12/2016	Nota aan de Parlementaire onderzoekscommissie belast met het onderzoek naar de omstandigheden die hebben geleid tot de aanneming en de toepassing van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen, voor wat de minnelijke schikking in strafzaken betreft	1 - NAT
160	05/07/1998	Patrick Sapion stelt een rapport op met kritiek op het door commissaris Vandewalle gemaakte gunstige advies over de nationaliteitsaanvraag van de echtgenote van Patokh Chodiev.	Patrick Sapion	25/01/2017	CRIV K006 (Sapion), p. 5.	1 - NAT
26	08/07/1998	De dienst Vreemdelingenzaken brengt een ongunstig advies uit inzake de naturalisatieaanvraag van Alijan Ibragimov.	Dienst naturalisaties (K. Coessens)	20/12/2016	Nota aan de Parlementaire onderzoekscommissie belast met het onderzoek naar de omstandigheden die hebben geleid tot de aanneming en de toepassing van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen, voor wat de minnelijke schikking in strafzaken betreft	1 - NAT
24	24/08/1998	Ingevolge de bijkomende informatie van de Veiligheid van de Staat, komt Yves de Prelle de la Nieppe terug op zijn gunstige advies inzake de naturalisatieaanvraag van Alexandre Machkevitch en vraagt de Kamer om de aanvraag te verwerpen.	Dienst naturalisaties (K. Coessens)	20/12/2016	Nota aan de Parlementaire onderzoekscommissie belast met het onderzoek naar de omstandigheden die hebben geleid tot de aanneming en de toepassing van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen, voor wat de minnelijke schikking in strafzaken betreft	1 - NAT

Onderzoekscommissie “Minnelijke schikking” - Chronologie

	Datum	Omschrijving feit	Dixit, bron			Luik
25	08/09/1998	Rose-Marie Sukennik richt een aanbevelingsbrief ten gunste van Alijan Ibragimov aan Claude Eerdekens en aan Jean-Pierre Detremmerie, rapporteur aan wie beide naturalisatiedossiers worden toegewezen.	Dienst naturalisaties (K. Coessens)	20/12/2016	Nota aan de Parlementaire onderzoekscommissie belast met het onderzoek naar de omstandigheden die hebben geleid tot de aanneming en de toepassing van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen, voor wat de minnelijke schikking in strafzaken betreft	1 - NAT
27	11/09/1998	Daniel Deroux richt een aanbevelingsbrief ten gunste van Alijan Ibragimov aan Claude Eerdekens en aan Jean-Pierre Detremmerie.	Dienst naturalisaties (K. Coessens)	20/12/2016	Nota aan de Parlementaire onderzoekscommissie belast met het onderzoek naar de omstandigheden die hebben geleid tot de aanneming en de toepassing van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen, voor wat de minnelijke schikking in strafzaken betreft	1 - NAT
28	15/09/1998	Claude Eerdekens verzoekt de dienst Naturalisaties het dossier van Alijan Ibragimov aan de commissie voor de Naturalisaties voor te leggen bij haar eerstvolgende vergadering.	Dienst naturalisaties (K. Coessens)	20/12/2016	Nota aan de Parlementaire onderzoekscommissie belast met het onderzoek naar de omstandigheden die hebben geleid tot de aanneming en de toepassing van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen, voor wat de minnelijke schikking in strafzaken betreft	1 - NAT
29	01/10/1998	Claude Eerdekens brengt een ongunstig advies uit inzake de naturalisatieaanvraag van Alijan Ibragimov.	Claude Eerdekens	18/01/2017	CRIV K003, p, 24	1 - NAT
30	08/10/1998	In het kader van een onderzoek door onderzoeksrechter Bruno Bulthé komt de gerechtelijke politie van Brussel komt inzage nemen van het naturalisatiedossier van Alijan Ibragimov.	Bruno Bulthé	08/03/2017	CRIV K013 (Bulthé), p. 3.	1 - NAT

Onderzoekscommissie “Minnelijke schikking” - Chronologie

	Datum	Omschrijving feit	Dixit, bron			Luik
31	09/10/1998	Rose-Marie Sukennik richt een tweede schrijven aan Claude Eerdekens waarbij ze hem met aandrang verzoekt de beslissing inzake de naturalisatieaanvraag van Alijan Ibragimov uit te stellen.	Dienst naturalisaties (K. Coessens)	20/12/2016	Nota aan de Parlementaire onderzoekscommissie belast met het onderzoek naar de omstandigheden die hebben geleid tot de aanneming en de toepassing van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen, voor wat de minnelijke schikking in strafzaken betreft	1 - NAT
32	16/11/1998	Rose-Marie Sukennik richt opnieuw een schrijven aan Claude Eerdekens om te pleiten voor Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch.	Dienst naturalisaties (K. Coessens)	20/12/2016	Nota aan de Parlementaire onderzoekscommissie belast met het onderzoek naar de omstandigheden die hebben geleid tot de aanneming en de toepassing van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen, voor wat de minnelijke schikking in strafzaken betreft	1 - NAT
33	25/11/1998	De commissie voor de Naturalisaties beslist om de naturalisatieaanvragen van Alijan Ibragimov en van Alexandre Machkevitch te verwerpen. Beide beslissingen worden op 17/12/1998 door de Kamer bij stemming bekrachtigd.	Dienst naturalisaties (K. Coessens)	20/12/2016	Nota aan de Parlementaire onderzoekscommissie belast met het onderzoek naar de omstandigheden die hebben geleid tot de aanneming en de toepassing van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen, voor wat de minnelijke schikking in strafzaken betreft	1 - NAT
183	16/12/1998	Brief van Tractebel over de rol van Alijan Ibragimov in Kazachstan (in het naturalisatiedossier van Alijan Ibragimov).	Georges Gilkinet	22/02/2017	CRIV K011 (Bodson), p. 7.	1 - NAT
92	17/12/1998	De plenaire Kamer verwerpt de naturalisatie van Alexandre Machkevitch en Alijan Ibragimov.	De Kamer, plenaire vergadering	17/12/1998	CRIV 49 PLEN 296	1 - NAT
191	01/03/1999	Nota van de Veiligheid van de Staat aan de Rijkswacht over doodsbedreigingen aan Patokh Chodiev op 14 februari 1999.	Vincent Van Quickenborne	08/03/2017	CRIV K013 (Van Lijsebeth), p. 2.	1 - NAT
186	15/04/1999	Beslissing van de rechtbank van eerste aanleg van Nijvel, met vermelding van de zwakke taalkennis van de echtgenote van Patokh Chodiev.	Jean-François Kayser	08/03/2017	CRIV K012, p. 8.	1 - NAT

Onderzoekscommissie “Minnelijke schikking” - Chronologie

	Datum	Omschrijving feit	Dixit, bron			Luik
182	29/09/1999	Rose-Marie Sukennik vordert, namens haar client Alijan Ibragimov, de lening van 2.000.000 BEF aan dhr. Van de Weghe terug.	Rose-Marie Sukennik	22/02/2017	CRIV K011 (Sukennik), p. 18.	1 - NAT
187	07/10/1999	Commissaris Vandewalle vult de vragenlijst in het kader van de naturalisatieaanvraag van de echtgenote van Patokh Chodiev in. De taalkennis van mevr. Chodieva wordt voldoende genoemd.	Jean-François Kayser	08/03/2017	CRIV K012, p. 8.	1 - NAT
190	10/10/1999	Onderzoeksrechter Bulthé stuurt een rogatoire commissie naar Kazachstan.	Bruno Bulthé	08/03/2017	CRIV K013 (Bulthé), p. 4.	1 - NAT
157	22/05/2000	Het Comité I opent een toezichtsonderzoek over de werking van de inlichtingendiensten bij het sluiten van internationale commerciële overeenkomsten, o.a. Tractebel.	Guy Rapaille	15/02/2017	CRIV K008, p. 4.	1 - NAT
168	24/05/2000	De minister van Justitie en de voorzitter van de Senaat (voorzitter begeleidingscommissie Vast Comité I) worden op de hoogte gebracht van het onderzoek van het Comité I.	Georges Gilkinet	15/02/2017	CRIV K008, p. 19.	1 - NAT
149	09/10/2000	De dienst Naturalisaties van de Kamer van volksvertegenwoordigers meldt het parket van Nijvel de naturalisatieaanvraag van de echtgenote van Alijan Ibragimov, mevrouw Yousoupov, en hun drie kinderen: Dostan, Davran en Ergach.	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p. 41.	1 - NAT
150	10/11/2000	De lokale politie van Braine-l'Alleud stuurt het parket van Nijvel een verslag in het kader van de naturalisatieaanvraag van de echtgenote en de drie kinderen van Alijan Ibragimov. Het verslag meldt dat het gezin betrokken is in de "zaak-Tractebel".	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p. 41.	1 - NAT
151	14/11/2000	De Veiligheid van de Staat laat het parket van Nijvel weten niets te melden te hebben bij de naturalisatieaanvraag van de echtgenote en de drie kinderen van Alijan Ibragimov.	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p. 41.	1 - NAT

Onderzoekscommissie “Minnelijke schikking” - Chronologie

	Datum	Omschrijving feit	Dixit, bron			Luik
152	23/11/2000	Het parket van Nijvel vraagt de Veiligheid van de Staat per fax nadere informatie met betrekking tot Alijan Ibragimov. De Veiligheid van de Staat wijst dezelfde dag op de banden tussen Alijan Ibragimov en de georganiseerde misdaad en zijn betrokkenheid in de "zaak-Tractebel".	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p. 41.	1 - NAT
179	11/01/2001	Nota van de Veiligheid van de Staat over Rose-Marie Sukennik.	Vincent Van Quickenborne	22/02/2017	CRIV K011 (Sukennik), p. 2.	1 - NAT
143	06/02/2002	De krant De Morgen meldt dat er in het kader van de naturalisatieaanvraag van Patokh Chodiev een positief en een negatief advies was van de lokale politie van Waterloo	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p. 39.	1 - NAT
144	20/03/2002	Op initiatief van de minister van Justitie doet de procureur-generaal navraag bij het parket van Nijvel over de naturalisatieprocedure van Patokh Chodiev.	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p. 39.	1 - NAT
163	25/03/2002	Walter Peeters, raadsheer bij het Vast Comité P, vraagt Henri Berckmoes, hoofd Dienst Enquêtes van het Vast Comité P, de politiecommissaris van Waterloo te horen over de naturalisatie van Patokh Chodiev.	Sonja Becq	01/02/2017	CRIV K007 (Berckmoes), p. 8.	1 - NAT
145	27/03/2002	De procureur van Nijvel antwoordt de procureur-generaal dat het naturalisatiedossier van Patokh Chodiev uit 1996 geen ongunstige elementen bevatte.	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p. 39.	1 - NAT
164	23/04/2002	Verhoor door Philippe De Cock, enquêteur van het Vast Comité P, van commissaris Vandewalle, in het kader van de naturalisatieaanvraag van Patokh Chodiev.	Walter Peeters	01/02/2017	CRIV K007 (Peeters), p. 2.	1 - NAT
165	27/11/2002	Walter De Smedt, raadsheer van het Vast Comité I, ontvangt vier documenten die de vroegere verslagen van de politie van Waterloo (Fagot en Vandewalle) tegenspreken.	Walter Peeters	01/02/2017	CRIV K007 (Peeters), p. 4.	1 - NAT

Onderzoekscommissie “Minnelijke schikking” - Chronologie

	Datum	Omschrijving feit	Dixit, bron			Luik
180	17/03/2004	Nota van de Veiligheid van de Staat over Rose-Marie Sukennik.	Vincent Van Quickenborne	22/02/2017	CRIV K011 (Sukennik), p. 3.	1 - NAT
153	01/10/2004	De echtgenote van Alijan Ibragimov legt een nationaliteitsverklaring neer bij de gemeente Braine-l'Alleud. De gemeente brengt het parket van Nijvel en de Veiligheid van de Staat op de hoogte.	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p. 41.	1 - NAT
154	04/10/2004	De Veiligheid van de Staat laat het parket van Nijvel weten niets te melden te hebben bij de nationaliteitsverklaring van de echtgenote van Alijan Ibragimov.	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p. 41.	1 - NAT
114	21/12/2004	De gemeente Braine-l'Alleud licht de Veiligheid van de Staat in over de nationaliteitsaanvraag van Alijan Ibragimov.	Vincent Scourneau	15/02/2017	CRIV K009 (Scourneau), p. 3.	1 - NAT
90	21/12/2004	Alijan Ibragimov vraagt de Belgische nationaliteit aan.	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p. 42.	1 - NAT
155	23/12/2004	Het parket van Nijvel ontvangt de vraag van de gemeente Braine-l'Alleud om informatie over Alijan Ibragimov naar aanleiding van zijn nationaliteitsaanvraag. Het parket beschikt tot 23 januari 2005 om te antwoorden.	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p. 42.	1 - NAT
133	24/12/2004	De gemeente Braine-l'Alleud vraagt de Dienst Vreemdelingenzaken binnen de 15 dagen advies te geven over de verblijfstoestand van Alijan Ibragimov. De Dienst Vreemdelingenzaken antwoordt niet omdat Alijan Ibragimov voldeed aan de vereiste jaren verblijf.	Freddy Roosemont	18/01/2017	CRIV K003, p. 2.	1 - NAT
167	04/01/2005	De Veiligheid van de Staat ontvangt de vraag om informatie van de gemeente Braine-l'Alleud over de nationaliteitsverklaring van Alijan Ibragimov.	Guy Rapaille	15/02/2017	CRIV 008, p. 3.	1 - NAT
115	11/01/2005	De Dienst Analyse van de Veiligheid van de Staat behandelt het bericht van de gemeente Braine-l'Alleud over de nationaliteitsaanvraag van Alijan Ibragimov.	Guy Rapaille	15/02/2017	CRIV 008, p. 3.	1 - NAT

Onderzoekscommissie “Minnelijke schikking” - Chronologie

	Datum	Omschrijving feit	Dixit, bron			Luik
86	18/01/2005	Het parket van Nijvel adviseert positief bij de nationaliteitsverklaring van Alijan Ibragimov.	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p. 42.	1 - NAT
34	24/01/2005	Alijan Ibragimov krijgt de Belgische nationaliteit ingevolge een nationaliteitsverklaring.	Dienst naturalisaties (K. Coessens)	20/12/2016	Nota aan de Parlementaire onderzoekscommissie belast met het onderzoek naar de omstandigheden die hebben geleid tot de aanneming en de toepassing van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen, voor wat de minnelijke schikking in strafzaken betreft	1 - NAT
156	02/02/2005	De Veiligheid van de Staat stuurt het negatieve advies over de nationaliteitsaanvraag verkeerdelijk naar het parket van Brussel, in plaats van het parket van Nijvel. Het negatieve advies vermeldt o.a. de "zaak-Tractebel".	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p. 42.	1 - NAT
87	25/02/2005	Het parket van Nijvel ontvangt het negatieve advies van de Staatsveiligheid over de nationaliteitsverklaring van Alijan Ibragimov - na het verstrijken van de termijn.	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p. 42.	1 - NAT
234	16/08/2007	Raf Verstraeten bezorgt Antwerp World Diamond Centre een voorstel over een verruimde minnelijke schikking.	Dirk Van der Maelen	19/04/2017	CRIV K021 (Verstraeten), p. 18.	2 - LEX
217	06/09/2007	In een verslag van het Antwerp World Diamond Centre staat vermeld dat Axel Haelterman en Raf Verstraeten contacten leggen binnen de regering m.b.t. de inbeslagname van goederen.	Christiaan Nys	15/03/2017	CRIV K015 (Nys), p. 4.	2 - LEX
197	06/09/2007	Bestuursvergadering van AWDC over de contacten die advocaten Haelterman en Verstraeten leggen met de politieke partijen over de inbeslagneming van goederen.	Yves Liégeois	15/03/2017	CRIV K014, p. 4.	2 - LEX
218	20/12/2007	In een verslag van het Antwerp World Diamond Centre wordt gesproken over de noodzaak van een professionele lobbyist om de kwestie van de inbeslagname van goederen bij de politiek te bepleiten.	Christiaan Nys	15/03/2017	CRIV K015 (Nys), p. 5.	2 - LEX

Onderzoekscommissie “Minnelijke schikking” - Chronologie

	Datum	Omschrijving feit	Dixit, bron			Luik
219	24/01/2008	Philip Claes vergadert namens Antwerp World Diamond Centre (AWDC) met een aantal Kamerleden om een wetsvoorstel over de inbeslagname van goederen in te dienen. AWDC hoopt op een parlementaire goedkeuring tegen juni of juli 2008.	Christiaan Nys	15/03/2017	CRIV K015 (Nys), p. 5.	2 - LEX
200	28/01/2008	De minister van Justitie vraagt het college van procureurs-generaal en het COIV een dringend advies uit te brengen over het wetsvoorstel over de inbeslagneming van goederen.	Yves Liégeois	15/03/2017	CRIV K014, p. 4.	2 - LEX
198	29/01/2008	Bestuursvergadering van AWDC over de contacten met parlementsleden op 24 januari 2008 m.b.t. het opstellen van een wetsvoorstel over de inbeslagneming van goederen. Het voorstel zou geen tegenkanting krijgen van de minister van Justitie, ondanks negatieve reacties uit het gerecht.	Yves Liégeois	15/03/2017	CRIV K014, p. 4.	2 - LEX
195	30/01/2008	Indiening in de Kamer van het wetsvoorstel houdende diverse maatregelen inzake inbeslagneming van ondernemingsgoederen (DOC 52 739/1) [Indieners: Servais Verherstraeten, Ludo Van Campenhout, Melchior Wathelet, Marie-Christine Marghem, Renaat Landuyt, Bart De Wever, Katrien Schryvers, Jef Van den Bergh]	De Kamer	30/01/2008	DOC 52 739/1	2 - LEX
201	21/02/2008	Het (negatieve) advies van het college van procureurs-generaal en het COIV over het wetsvoorstel DOC 52 739/1 wordt bij hoogdringendheid verzonden aan de kabinetschef van de minister van Justitie.	Yves Liégeois	15/03/2017	CRIV K014, p. 5.	2 - LEX
202	22/02/2008	Volgens de kabinetschef van de minister van Justitie ontvangt de minister die dag een delegatie van diamantairs.	Yves Liégeois	15/03/2017	CRIV K014, p. 5.	2 - LEX
220	04/03/2008	De commissie Justitie van de Kamer vat de bespreking van het wetsvoorstel DOC 52 739/1 aan.	De Kamer	04/03/2008	DOC 52 739/1	2 - LEX
216	06/03/2008	Nota van het VBO ter ondersteuning van het wetsvoorstel DOC 52 739/1.	Christiaan Nys	15/03/2017	CRIV K015 (Nys), p. 4.	2 - LEX

Onderzoekscommissie “Minnelijke schikking” - Chronologie

	Datum	Omschrijving feit	Dixit, bron			Luik
203	14/03/2008	Overlegvergadering op het kabinet van de minister van Justitie over het wetsvoorstel DOC 52 739/1: college van procureurs-generaal, COIV, juristen, parket van Antwerpen, vereniging van onderzoeksrechters, federale politie, AWDC, federatie Diamantbeurzen, Axel Haelterman, VBO, Unizo, kabinetschef minister van Justitie, Hildegard Penne (kabinet) en de minister van Justitie.	Yves Liégeois, Christiaan Nys	15/03/2017	CRIV K014, p. 5. CRIV K015 (Nys), p.3.	2 - LEX
196	10/04/2008	Huiszoeking in de kantoren van de vennootschap Barsamian Diamonds nv. Het PV nr. 008220 van de huiszoeking vermeldt verslagen van de raad van bestuur van AWDC (Antwerp World Diamond Centre) m.b.t. de indiening van het wetsvoorstel DOC 52 739/1.	Yves Liégeois	15/03/2017	CRIV K014, p. 3.	2 - LEX
194	11/04/2008	Overlegvergadering in het parket-generaal van Antwerpen over het wetsvoorstel DOC 52 739/1. Het Openbaar Ministerie spreekt er over een mogelijke uitbreiding van de minnelijke schikking en vraagt naar het standpunt van de diamantsector daarover.	Hildegard Penne	15/03/2017	CRIV K015 (Penne), p. 3.	2 - LEX
199	16/04/2008	Procureur-generaal Yves Liégeois brengt de minister van Justitie op de hoogte van de huiszoeking van 10 april 2008 en het lobbywerk door AWDC.	Yves Liégeois	15/03/2017	CRIV K014, p. 4.	2 - LEX
273	29/04/2008	Koninklijke besluiten (1) houdende oprichting van het College voor de strijd tegen de fiscale en sociale fraude, (2) houdende oprichting van een Ministerieel Comité voor de strijd tegen de fiscale en sociale fraude - Belgisch Staatsblad van 8 mei 2008	Belgisch Staatsblad	08/05/2008	Belgisch Staatsblad, nummer 2008201551, bladzijde 24360	2 - LEX
274	14/05/2008	Eerste vergadering van het College voor de strijd tegen de fiscale en sociale fraude.	Patrick De Wolf	10/05/2017	CRIV K030 (Vandenberghe), p. 7.	2 - LEX
207	20/05/2008	Op een studiedag van de Leuvense rechtenfaculteit licht procureur-generaal Liégeois het negatieve advies van het college van procureurs-generaal en het COIV over het wetsvoorstel DOC 52 739/1 toe.	Yves Liégeois	15/03/2017	CRIV K014, p. 7.	2 - LEX

Onderzoekscommissie “Minnelijke schikking” - Chronologie

	Datum	Omschrijving feit	Dixit, bron			Luik
204	21/05/2008	In een interview in De Tijd vermeldt Servais Verherstraeten het lopende overleg m.b.t. het wetsvoorstel DOC 52 739/1. De krant bericht ook over de studiedag van de Leuvense rechtenfaculteit.	Yves Liégeois	15/03/2017	CRIV K014, p. 6 en 7.	2 - LEX
221	21/05/2008	De Adviesraad van de magistratuur adviseert negatief over het wetsvoorstel DOC 52 739/1.	Hildegard Penne	15/03/2017	CRIV K015 (Penne), p. 2.	2 - LEX
331	23/05/2008	Nota van het Brusselse parket-generaal over de strijd tegen de financiële en fiscale criminaliteit, met o.a. het voorstel tot een verruimde minnelijke schikking.	Carl Devlies	12/07/2017	CRIV K052 (Devlies), p. 3.	2 - LEX
271	28/05/2008	Het parket-generaal van het hof van beroep van Brussel stelt een verruimde minnelijke schikking voor als actiepunt tegen de fiscale en sociale fraude.	Bart Vandenberghe	10/05/2017	CRIV K030 (Vandenberghe), p. 4.	2 - LEX
205	18/06/2008	Overlegvergadering in het parket-generaal van Antwerpen over het wetsvoorstel DOC 52 739/1. De diamantsector is gewonnen voor een verruimde minnelijke schikking en professor Raf Verstraeten zal een voorstel tot verruimde minnelijke schikking uitwerken.	Hildegard Penne	15/03/2017	CRIV K015 (Penne), p. 3.	2 - LEX
270	25/06/2008	Het College voor de strijd tegen de fiscale en sociale fraude keurt een voorontwerp van actieplan goed, met inbegrip van een verruimde minnelijke schikking.	Bart Vandenberghe	10/05/2017	CRIV K030 (Vandenberghe), p. 4.	2 - LEX
35	02/07/2008	Carl Devlies, Staatssecretaris voor de Coördinatie van de fraudebestrijding, stelt het actieplan 2008 – 2009 voor dat uitgewerkt is in het kader van het College voor de strijd tegen de fiscale en sociale fraude. Uit dit actieplan: “Te nemen maatregelen: De wetgeving zou voor het Openbaar Ministerie in de mogelijkheid moeten voorzien tot het sluiten van een minnelijke schikking ten gevolge waarvan de strafvordering met betrekking tot fiscale, strafrechtelijke inbreuken vervalt.”	Carl Devlies, staatssecretaris fraudebestrijding	02/07/2008	Actieplan 2008-2009 voor de strijd tegen de fiscale en sociale fraude	2 - LEX

Onderzoekscommissie “Minnelijke schikking” - Chronologie

	Datum	Omschrijving feit	Dixit, bron			Luik
222	03/07/2008	Het College van procureurs-generaal en het COIV adviseren negatief over het wetsvoorstel DOC 52 739/1.	Hildegard Penne	15/03/2017	CRIV K015 (Penne), p. 2.	2 - LEX
208	18/07/2008	Professor Raf Verstraeten stuurt een ontwerp van verruimde minnelijke schikking naar AWDC en de leden van het overleg over het wetsvoorstel DOC 52 739/1.	Yves Liégeois	15/03/2017	CRIV K014, p. 7.	2 - LEX
209	04/08/2008	Overleg tussen Raf Verstraeten en procureur-generaal Yves Liégeois over het ontwerp van verruimde minnelijke schikking.	Yves Liégeois	15/03/2017	CRIV K014, p. 7.	2 - LEX
193	04/09/2008	Informele vergadering met eerste substituut Christiaan Nys, eerste advocaat-generaal Flor De Mond, de gewestelijke directeurs en controleurs van de BBI over de inbeslagnames bij Antwerpse diamantairs.	Yves Liégeois	15/03/2017	CRIV K014, p. 3.	2 - LEX
210	04/09/2008	Vergadering van de eerste advocaat-generaal Flor De Mond met eerste substituut Christiaan Nys, gewestelijke directies van de FOD Financiën, BBI en hoofdcontroleurs over de rol van de fiscus in een verruimde minnelijke schikking.	Yves Liégeois	15/03/2017	CRIV K014, p. 8.	2 - LEX
206	10/09/2008	Overlegvergadering in het parket-generaal van Antwerpen over het wetsvoorstel DOC 52 739/1. Bespreking van het ontwerp van Raf Verstraeten van een verruimde minnelijke schikking.	Yves Liégeois	15/03/2017	CRIV K014, p. 6.	2 - LEX
225	04/10/2008	Hildegard Penne vergadert op het kabinet Justitie met advocaten van de diamantsector. Raf Verstraeten overhandigt haar zijn voorstel voor een verruimde minnelijke schikking.	Hildegard Penne	15/03/2017	CRIV K015 (Penne), p. 5.	2 - LEX
223	22/10/2008	Eerste minister Yves Leterme ontvangt een delegatie van de diamantsector, naar aanleiding van een inbeslagname.	Hildegard Penne	15/03/2017	CRIV K015 (Penne), p. 4.	2 - LEX
261	05/11/2008	De algemene beleidsnota van de minister van Justitie spreekt over de studie over een mogelijke verruimde minnelijke schikking.	De Kamer	05/11/2008	DOC 52 1529/16	2 - LEX

Onderzoekscommissie “Minnelijke schikking” - Chronologie

	Datum	Omschrijving feit	Dixit, bron			Luik
224	12/11/2008	De diamantsector schrijft de minister van Justitie aan met betrekking tot de gerechtelijke inbeslagnames.	Hildegard Penne	15/03/2017	CRIV K015 (Penne), p. 4.	2 - LEX
272	14/11/2008	Het ministerieel comité voor de strijd tegen de fiscale en sociale fraude keurt het actieplan van staatssecretaris Devlies goed, met inbegrip van een verruimde minnelijke schikking.	Bart Vandenberghe	10/05/2017	CRIV K030 (Vandenberghe), p. 5.	2 - LEX
211	18/11/2008	Vergadering expertisenetwerk strafrechtspleging en strafbeleid van het college van procureurs-generaal over de verruimde minnelijke schikking.	Yves Liégeois	15/03/2017	CRIV K014, p. 8.	2 - LEX
212	22/01/2009	Vergadering expertisenetwerk strafrechtspleging en strafbeleid van het college van procureurs-generaal over de verruimde minnelijke schikking, met o.a. Hildegard Penne (kabinet Justitie), Raf Verstraeten en de directeur fiscale zaken FOD Financiën.	Yves Liégeois	15/03/2017	CRIV K014, p. 8.	2 - LEX
36	16/02/2009	Indiening van het wetsvoorstel tot wijziging, wat betreft de minnelijke schikking en de bevrijdende aangifte, van het Wetboek van Strafvordering (DOC 52-1817/001). [Indieners: Carina Van Cauter, Luk Van Biesen en Herman De Croo]	De Kamer	16/02/2009	DOC 52 1817/001	2 - LEX
213	19/02/2009	Het college van procureurs-generaal keurt een voorstel tot wijziging van artikel 216bis van het Wetboek van strafvordering goed (verruimde minnelijke schikking), refererend aan het actieplan 2008-2009 van het college voor de strijd tegen de fiscale en sociale fraude, het plan van staatssecretaris Carl Devlies, de modernisering van het openbaar ministerie en de beleidsverklaring Justitie 2009.	Yves Liégeois	15/03/2017	CRIV K014, p. 8.	2 - LEX
37	07/05/2009	Ronddeling van het verslag van de parlementaire onderzoekscommissie naar de grote fiscale fraudedossiers (DOC 52-0034/004) Aanbeveling nr. 36 (op pagina 243): “Een algemene regeling voor de minnelijke schikking of de dading invoeren; de toepassing van die regeling zou een einde maken aan de strafvervolging in fiscale-fraudezaken.”	De Kamer	07/05/2009	DOC 52 0034/004	2 - LEX

Onderzoekscommissie “Minnelijke schikking” - Chronologie

	Datum	Omschrijving feit	Dixit, bron			Luik
214	14/05/2009	Eerste advocaat-generaal Flor De Mond bezorgt het kabinet Justitie een ontwerp van memorie van toelichting bij het ontwerp tot wijziging van artikel 216bis van het Wetboek van strafvordering.	Yves Liégeois	15/03/2017	CRIV K014, p. 9.	2 - LEX
228	24/06/2009	Het College van procureurs-generaal bezorgt de minister van Justitie een voorontwerp van wet dat een herwerking is van het wetsvoorstel DOC 52 739/1.	Hildegard Penne	15/03/2017	CRIV K015 (Penne), p. 9.	2 - LEX
119	01/07/2009	Interkabinettenwerkgroep over het voorontwerp tot verruimde minnelijke schikking (uitgewerkt door Hildegard Penne) met de kabinetten van de eerste minister, de vice-premiers (behalve Reynders), Justitie en het kabinet van staatssecretaris Devlies. De PS verzet zich tegen de tekst en wil een parlementaire behandeling in het kader van de aanbevelingen van de onderzoekscommissie naar de grote fiscale fraude, naar verluidt gekoppeld aan de opheffing van het bankgeheim.	Hildegard Penne	15/03/2017	CRIV K015 (Penne), p. 6.	2 - LEX
215	01/07/2009	Interkabinettenwerkgroep over het ontwerp tot wijziging van artikel 216bis van het Wetboek van strafvordering, in aanwezigheid van de eerste advocaat-generaal Flor De Mond.	Yves Liégeois	15/03/2017	CRIV K014, p. 9.	2 - LEX
265	03/07/2009	De Franse president schrijft zijn tegenhanger in Kazachstan over de contracten die kunnen worden afgesloten tijdens het staatsbezoek van Nicolas Sarkozy aan Kazachstan in oktober 2009.	Yann Philippin	10/05/2017	CRIV K030 (Philippin), p. 3.	2 - LEX
229	17/07/2009	Hildegard Penne bezorgt het door het College van procureurs-generaal opgestelde voorontwerp van wet betreffende het strafrechtelijk kort geding aan de CD&V-fractie.	Hildegard Penne	15/03/2017	CRIV K015 (Penne), p. 9.	2 - LEX
266	23/07/2009	Ontmoeting tussen Patokh Chodiev, de president van Kazachstan Noursoultan Nazarbaïev, Damien Loras (raadgever Centraal-Azië in het Elysée) en Jean-David Levitte (chef diplomatie in het Elysée), in de villa van Patokh Chodiev te Saint-Jean-Cap-Ferrat.	Yann Philippin	10/05/2017	CRIV K030 (Philippin), p. 3.	2 - LEX

Onderzoekscommissie “Minnelijke schikking” - Chronologie

	Datum	Omschrijving feit	Dixit, bron			Luik
267	25/09/2009	Diner in Parijs met Patokh Chodiev en Damien Loras.	Yann Philippin	10/05/2017	CRIV K030 (Philippin), p. 3.	2 - LEX
104	05/10/2009	Staatsbezoek van Nicolas Sarkozy, Frans president, aan Kazachstan, op 5 en 6 oktober. Bij deze gelegenheid wordt het contract van de satellieten ondertekend.	Jacques Gautier (senator, FRANKRIJK)	12/12/2012	"Rapport fait au nom de la commission des affaires étrangères, de la défense et des forces armées sur le projet de loi, adopté par l'Assemblée nationale, autorisant l’approbation de l’accord de coopération entre le Gouvernement de la République française et le Gouvernement de la République du Kazakhstan dans le domaine de l’exploration et de l’utilisation de l’espace extra-atmosphérique à des fins pacifiques"	2 - LEX
336	09/2009	De Kazachse president in aanloop naar het staatsbezoek van oktober 2009 laat verstaan dat het goed zou zijn voor de commerciële relaties tussen Kazachstan en Frankrijk mocht de gerechtelijke vervolging tegen de heer Chodiev in België onderbroken of gestopt kunnen worden	Claude Guéant	03/05/2017	CRIV K025 (Guéant), p. 10.	2 - LEX
259	15/10/2009	Hildegard Penne stelt, in het kader van de begrotingsopmaak 2010, een nota op over de geraamde opbrengst van een verruimde minnelijke schikking.	Hildegard Penne	15/03/2017	CRIV K015 (Penne), p. 7.	2 - LEX
38	19/01/2010	Advies van de Raad van State nr. 47.423/AV op het Wetsvoorstel tot wijziging, wat betreft de minnelijke schikking en de bevrijdende aangifte, van het Wetboek van Strafvordering (DOC 52-1817/002)	De Kamer	05/02/2010	DOC 52 1817/002	2 - LEX
230	05/02/2010	Indiening van het wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering wat betreft het strafrechtelijk kort geding in geval van spoedeisendheid (DOC 52 2404/1). [Indieners: Servais Verherstraeten, Christian Brotcorne, Daniel Bacquelaine, Ludo Van Campenhout, Jef Van den Bergh, Mia De Schamphelaere, Kristof Waterschoot en Sabien Lahaye-Battheu] [Voorstel vervallen op 7 mei 2010]	Hildegard Penne	15/03/2017	CRIV K015 (Penne), p. 9.	2 - LEX

Onderzoekscommissie “Minnelijke schikking” - Chronologie

	Datum	Omschrijving feit	Dixit, bron			Luik
318	19/02/2010	Advocaat-generaal Patrick De Wolf informeert, als plaatsvervangend lid van het College voor de Strijd tegen de Fiscale Fraude, bij Bart Van Humbeeck (kabinet staatssecretaris Devlies) naar de stand van zaken van de verruimde minnelijke schikking in de politieke besluitvorming.	Patrick De Wolf	29/06/2017	CRIV K046 (De Wolf), p. 23.	2 - LEX
319	03/03/2010	Advocaat-generaal Patrick De Wolf licht het College voor de strijd tegen de fiscale en sociale fraude de stand van zaken toe over de verruimde minnelijke schikking.	Patrick De Wolf	29/06/2017	CRIV K046 (De Wolf), p. 24.	2 - LEX
298	15/05/2010	Eindvordering van Christiaan Nys, substituut-procureur des Konings, in het dossier "Société générale".	Christiaan Nys	14/06/2017	CRIV K042 (Nys), p. 2.	3 - JUS
268	10/08/2010	Ontmoeting tussen Catherine Degoul, een Franse senator en (wellicht) Jean-François Etienne des Rosaies over de verkoop van helikopters aan Kazachstan en daarbijhorende commissiegelden.	Yann Philippin	10/05/2017	CRIV K030 (Philippin), p. 5.	2 - LEX
269	25/08/2010	Catherine Degoul stelt, als advocate van Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch, aan de directeur Marketing van Eurocopter voor om (mits een commissieloon van 4 %) de helikoptercontracten te onderhandelen tussen Kazachstan en Eurocopter. Catherine Degoul verklaart hierbij te kunnen optreden namens de overheid van Kazachstan.	Yann Philippin	10/05/2017	CRIV K030 (Philippin), p. 5.	2 - LEX
294	12/10/2010	Axel Haelterman stuurt Jan Jambon, fractievoorzitter van N-VA in de Kamer, per mail de tekst van een 'draft' van voorstel tot verruimde minnelijke schikking.	Axel Haelterman	07/06/2017	CRIV K039 (Verstraeten), p. 2.	2 - LEX
330	12/10/2010	Belgische economische missie onder leiding van kroonprins Filip naar Kazachstan. Minister van Buitenlandse Zaken Steven Vanackere heeft ontmoetingen met de vice-eersteminister en de minister van Transport van Kazachstan. Er wordt niet over Patokh Chodiev e.a. gesproken.	Steven Vanackere	10/07/2017	CRIV K051 (Vanackere), p. 3.	2 - LEX

Onderzoekscommissie “Minnelijke schikking” - Chronologie

	Datum	Omschrijving feit	Dixit, bron			Luik
105	27/10/2010	Staatsbezoek van de president van Kazachstan in Frankrijk. Het Elysée kondigt de ondertekening aan van contracten tussen Parijs en Astana "ter waarde van 2 miljard euro" voor de verkoop van locomotieven en helikopters.	Ambassade van Frankrijk in Astana	17/03/2011	Visite officielle de N. Nazar"baev en France du 26 au 28 octobre : échos de la presse kazakhstanaise" (https://kz.ambafrance.org/Visite-officielle-du-President)	2 - LEX
320	10/11/2010	Vergadering van het College voor de strijd tegen de fiscale en sociale fraude, over een nota van staatssecretaris Devlies die o.a. spreekt over de noodzaak van een verruimde minnelijke schikking.	Patrick De Wolf	29/06/2017	CRIV K046 (De Wolf), p. 25.	2 - LEX
241	18/11/2010	Vergadering van de directeurs "algemeen beleid" voorafgaand aan de Ministerraad van 19 november 2010. De vertegenwoordiger van vice-premier Onkelinx verzet zich tegen de door het kabinet-Financiën voorgestelde versie van de versoepeling van het bankgeheim.	Eric Kirsch	05/05/2017	CRIV K028 (Kirsch), p. 2.	2 - LEX
243	19/11/2010	De Ministerraad keurt de voorontwerpen van wet houdende diverse bepalingen (I) en (II) in eerste lezing goed. Een notificatie stelt een werkgroep voorop die zal vergaderen over de versoepeling van het bankgeheim.	Chris Delaere	05/05/2017	CRIV K028 (Kirsch), p. 5.	2 - LEX
242	03/12/2010	In een nota van de Administratie Fiscale Zaken wordt aangedrongen op een versoepeling van het bankgeheim, teneinde niet als belastingparadijs te worden aangemerkt door de OESO.	Chris Delaere	05/05/2017	CRIV K028 (Kirsch), p. 4.	2 - LEX
280	03/12/2010	Carina Van Cauter dient het eerder vervallen geworden wetsvoorstel tot wijziging, wat betreft de minnelijke schikking en de bevrijdende aangifte, van het Wetboek van Strafvordering (DOC 52-1817) opnieuw in. Het voorstel zal niet worden gedrukt.	Carina Van Cauter	17/05/2017	CRIV K032 (Van Cauter), p. 16.	2 - LEX
283	14/12/2010	Vergadering in het Parlement over de mogelijke herindiening van het vervallen wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering wat betreft het strafrechtelijk kort geding in geval van spoedeisendheid (DOC 52 2404).	Servais Verherstraeten	17/05/2017	CRIV K033 (Smits), p. 20.	2 - LEX

Onderzoekscommissie “Minnelijke schikking” - Chronologie

	Datum	Omschrijving feit	Dixit, bron			Luik
284	20/12/2010	Oprichting, op initiatief van Kamerlid Jan Jambon, van de parlementaire "Diamantclub".	Servais Verherstraeten	17/05/2017	CRIV K033 (Smits), p. 25.	2 - LEX
118	10/01/2011	Advies van de Raad van State nr. 49.038/1/2/3/4 op het voorontwerp van wet houdende diverse noodzakelijke bepalingen (later ingediend als DOC 53 1208/1).	Kanselarij eerste minister	03/03/2017	Nota Kanselarij eerste minister (aan de commissie overgezonden document)	2 - LEX
244	18/01/2011	Interkabinettenwerkgroep over de voorontwerpen van wet houdende diverse bepalingen, na ontvangst van de adviezen van de Raad van State. De PS vraagt een meer verregaande versoepeling van het bankgeheim.	Chris Delaere	05/05/2017	CRIV K028 (Kirsch), p. 5.	2 - LEX
302	20/01/2011	Overleg binnen de MR, met o.a. het kabinet van staatssecretaris Clerfayt, over de koppeling van de opheffing van het bankgeheim en de verruimde minnelijke schikking.	Damien Thiéry	21/06/2017	CRIV K044 (Degrève), p. 13.	2 - LEX
317	24/01/2011	Contact tussen advocaat Jonathan Biermann, raadsman van mevr. Kazhegeldina, en het Brusselse parket over de zaak Patokh Chodiev e.a.	Patrick De Wolf	29/06/2017	CRIV K046 (De Wolf), p. 2.	3 - JUS
322	25/01/2011	Het Brusselse parket (substituut Verelst) adviseert het parket-generaal de opschorting van uitspraak in de zaak tegen Chodiev e.a. Advocaat-generaal Godbille - ter vervanging van de afwezige Patrick De Wolf - verzet zich hier niet tegen.	Marc de le Court	05/07/2017	CRIV K047 (de le Court), p. 2.	3 - JUS
282	25/01/2011	De fractiesecretaris van CD&V krijgt zowel van MR als cdH de vraag of CD&V een wetsvoorstel inzake het bankgeheim mee wil ondertekenen.	Jef Smits	17/05/2017	CRIV K033 (Smits), p. 4.	2 - LEX
279	01/2011	Vergadering tussen Open Vld- en MR-fractie met het oog op het indienen van een gemeenschappelijk wetsvoorstel minnelijke schikking/bankgeheim (wordt het wetsvoorstel DOC 53 1185/1), in aanwezigheid van een medewerker van het kabinet-Reynders. Datum: "vóór 27 januari 2010 (sic)".	Carina Van Cauter	17/05/2017	CRIV K032 (Van Cauter), p. 8.	2 - LEX

Onderzoekscommissie “Minnelijke schikking” - Chronologie

	Datum	Omschrijving feit	Dixit, bron			Luik
245	31/01/2011	Interkabinettenwerkgroep over de voorontwerpen van wet houdende diverse bepalingen, na ontvangst van de adviezen van de Raad van State. De MR gaat akkoord met een meer verregaande versoepeling van het bankgeheim, mits koppeling aan een verruimde minnelijke schikking.	Chris Delaere	05/05/2017	CRIV K028 (Kirsch), p. 5.	2 - LEX
120	02/2011	Armand De Decker contacteert in Parijs het Franse DCRI, de coördinatiedienst van de Franse inlichtendiensten, naar verluidt met een vraag tot samenwerking en inlichtingenuitwisseling tussen de Veiligheid van de Staat en de Franse DCRI (Direction centrale du renseignement intérieur) met betrekking tot de Belgische zakenman en lobbyist Eric VDW.	Vincent Van Quickenborne	19/04/2017	CRIV K022, p. 17.	2 - LEX
262	02/02/2011	Didier Reynders wordt door de Koning tot informateur aangewezen. De liberale partij(en) worden voor het eerst sinds de verkiezingen van 10 juni 2010 bij de regeringsvorming betrokken.		02/02/2011		
246	02/02/2011	Overleg tussen MR en PS, na de vergadering van de directeurs "algemeen beleid", over de redactie van een notificatie van de Ministerraad m.b.t. het bankgeheim.	Chris Delaere	05/05/2017	CRIV K028 (Kirsch), p. 6.	2 - LEX
240	02/02/2011	Vergadering van de "directeurs algemeen beleid" ter voorbereiding van de Ministerraad van 3 februari 2011. De vergadering bereikt geen akkoord over een koppeling van de verruimde minnelijke schikking en de opheffing van het bankgeheim.	Fons Borginon	05/05/2017	CRIV K027 (Borginon), p. 3.	2 - LEX
73	03/02/2011	Notificatie Ministerraad 3 februari 2011: de regering zal de minnelijke schikking en de opheffing van het bankgeheim samen invoeren bij amendement.	FOD Kanselarij van de Eerste Minister	03/02/2011	Ministerraad, notificatie, punt 47	2 - LEX
263	04/02/2011	De Koning vraagt de ontslagnemende regering een ontwerpbegroting bij de Kamer in te dienen.	Olivier Henin	10/05/2017	CRIV K029 (Henin), p. 6.	2 - LEX

Onderzoekscommissie “Minnelijke schikking” - Chronologie

	Datum	Omschrijving feit	Dixit, bron			Luik
258	08/02/2011	Indiening van het wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van strafvordering wat de minnelijke schikking en de bevrijdende aangifte betreft en tot invoering van een bankonderzoeksprocedure inzake directe belastingen door invoeging van de artikelen 332/1 en 338ter in het Wetboek van de Inkomstenbelastingen 1992 (gedateerd op 27 januari 2011, DOC 53-1185). [Indieners: Philippe Goffin, Damien Thiéry, Gwendolyn Rutten, Carina Van Cauter, Marie-Christine Marghem] [Voorstel vervallen op 28 april 2014]	De Kamer	08/02/2011	DOC 53 1185/1	2 - LEX
248	08/02/2011	Overleg tussen de kabinetten van staatssecretarissen Clerfayt en Devlies over de amenderingen op het wetsontwerp houdende diverse bepalingen, m.b.t. de minnelijke schikking, het bankgeheim en de bevrijdende aangifte.	Chris Delaere	05/05/2017	CRIV K028 (Kirsch), p. 6.	2 - LEX
260	09/02/2011	Indiening van het wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 met het oog op het opheffen van het bankgeheim in het kader van een efficiënte fraudebestrijding (DOC 53 1189/1). [Indieners: Raf Terwingen, Servais Verherstraeten] [Voorstel vervallen op 28 april 2014]	De Kamer	09/02/2011	DOC 53 1189/1	2 - LEX
247	09/02/2011	Meerderheidsoverleg tussen de regeringsfracties m.b.t. het amendement over het bankgeheim.	Chris Delaere	05/05/2017	CRIV K028 (Kirsch), p. 6.	2 - LEX
39	11/02/2011	Indiening van het wetsontwerp houdende diverse bepalingen (DOC 53-1208) [ronddeling op 16 februari]	De Kamer	11/02/2011	DOC 53 1208/001	2 - LEX
249	14/02/2011	Overleg tussen CD&V, MR en Open Vld over de amendering van het bankgeheim.	Chris Delaere	05/05/2017	CRIV K028 (Kirsch), p. 6.	2 - LEX
250	15/02/2011	Overleg tussen CD&V, PS en sp.a over de amendering van het bankgeheim.	Chris Delaere	05/05/2017	CRIV K028 (Kirsch), p. 6.	2 - LEX

Onderzoekscommissie “Minnelijke schikking” - Chronologie

	Datum	Omschrijving feit	Dixit, bron			Luik
251	15/02/2011	Meerderheidsoverleg tussen de regeringsfracties m.b.t. het amendement over het bankgeheim.	Chris Delaere	05/05/2017	CRIV K028 (Kirsch), p. 6.	2 - LEX
275	18/02/2011	Armand de Decker ontmoet, als advocaat van Patokh Chodiev, advocaat-generaal Patrick De Wolf en vraagt naar de intenties van het parket na de beslissing van de raadkamer m.b.t. Patokh Chodiev en co. Er wordt ook gesproken over een aanstaande wetswijziging over een verruimde minnelijke schikking	Patrick De Wolf	10/05/2017	CRIV K030 (Vandenberghe), p. 19.	3 - JUS
308	18/02/2011	Advocaat-generaal De Wolf vraagt, na het bezoek van Armand De Decker, Jean-Michel Verelst naar de stand van zaken van de procedure tegen Patokh Chodiev e.a. in de raadkamer.	Patrick De Wolf	28/06/2017	CRIV K045 (De Wolf), p. 11.	3 - JUS
68	18/02/2011	Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevich worden doorverwezen naar de rechtbank voor bendevorming, schriftvervalsing en witwaspraktijken.	Laurence Heusghem	21/06/2017	CRIV K044 (Heusghem), p. 3.	3 - JUS
69	20/02/2011	Armand De Decker en Catherine Degoul ontmoeten Stefaan De Clerck, ontslagnemend minister van Justitie, met de vraag het Brusselse gerecht een minnelijke schikking met Patokh Chodiev af te dwingen.	Yann Philippin	10/05/2017	CRIV K030 (Philippin), p. 8.	3 - JUS
309	21/02/2011	Advocaat Tossens contacteert advocaat-generaal De Wolf over de procedure tegen Patokh Chodiev e.a. voor de raadkamer.	Patrick De Wolf	28/06/2017	CRIV K045 (De Wolf), p. 10.	3 - JUS
40	22/02/2011	Start bespreking van het wetsontwerp houdende diverse bepalingen (DOC 53-1208) in de Kamercommissies	De Kamer	22/02/2011	DOC 53 1208/001	2 - LEX
70	22/02/2011	Armand De Decker en Catherine Degoul ontmoeten de kabinetschef van Stefaan De Clerck, ontslagnemend minister van Justitie, met de vraag het Brusselse gerecht een minnelijke schikking met Patokh Chodiev af te dwingen.	Yann Philippin	10/05/2017	CRIV K030 (Philippin), p. 8.	3 - JUS
80	22/02/2011	Jean-Michel Verelst, substituut procureur des Konings te Brussel, tekent beroep aan na de verwijzing door de raadkamer van Patokh Chodiev c.s. naar de correctionele rechtbank.	Jean-Michel Verelst	21/06/2017	CRIV K044 (Verelst), p. 5.	3 - JUS

Onderzoekscommissie “Minnelijke schikking” - Chronologie

	Datum	Omschrijving feit	Dixit, bron			Luik
253	22/02/2011	Overleg tussen CD&V en PS over de amendering van het bankgeheim.	Chris Delaere	05/05/2017	CRIV K028 (Kirsch), p. 7.	2 - LEX
323	22/02/2011	Procureur-generaal de le Court informeert de advocaten Tossens en (Armand) De Decker over het beroep van het parket tegen de beslissing van de raadkamer van 18 februari 2011.	Marc de le Court	05/07/2017	CRIV K047 (de le Court), p. 3.	3 - JUS
335	23/02/2011	Ontmoeting tussen de heren Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch en hun advocate, mevrouw Catherine Degoul. Er wordt bij deze gelegenheid gesproken over een nakende wetswijziging die het mogelijk maakt om een schikking te bekomen met het Belgisch gerecht.				3 - JUS
293	23/02/2011	Alain Winants, administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat, consulteert de fiche van de Veiligheid van de Staat over Eric Van de Weghe.	Alain Winants	07/06/2017	CRIV K038 (Winants), p. 1.	2 - LEX
286	24/02/2011	Op vraag van de federale regering beslist de parlementaire overlegcommissie tot een spoedbehandeling voor het wetsontwerp houdende diverse bepalingen (DOC 53 1208).	Gert Van der Biesen	24/05/2017	CRIV K035 (Van der Biesen), p. 1.	2 - LEX
41	24/02/2011	Indiening van het wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering wat het verval van de strafvordering ten betaling van een geldsom betreft (DOC 53-1252). [Indieners: Servais Verherstraeten, Sonja Becq en Raf Terwingen] [Voorstel vervallen op 28 april 2014]	De Kamer	24/02/2011	DOC 53 1252/001	2 - LEX
254	25/02/2011	Overleg, op initiatief van het kabinet van staatssecretaris Clerfayt, met het kabinet-Devlies en -Reynders, Chris Delaere (kabinet eerste minister) en fractiemedewerkers van Open Vld, MR en N-VA. Inzake de amendering van het bankgeheim wordt er gedacht aan een wisselmeerderheid zonder socialisten.	Chris Delaere	05/05/2017	CRIV K028 (Kirsch), p. 7.	2 - LEX
255	25/02/2011	Overleg tussen CD&V, PS en sp.a over de amendering van het bankgeheim. Er wordt gesproken over een wisselmeerderheid zonder liberalen.	Chris Delaere	05/05/2017	CRIV K028 (Kirsch), p. 7.	2 - LEX

Onderzoekscommissie “Minnelijke schikking” - Chronologie

	Datum	Omschrijving feit	Dixit, bron			Luik
281	28/02/2011	De PS-fractie laat de fractiesecretaris van CD&V weten het wetsontwerp houdende diverse bepalingen niet te zullen goedkeuren zonder een regeling over het bankgeheim.	Jef Smits	17/05/2017	CRIV K033 (Smits), p. 5.	2 - LEX
232	01/03/2011	De onderzoeksrechter rondt het gerechtelijk onderzoek "Monstrey" af (advocaten o.a. Axel Haelterman en Raf Verstraeten).	Peter Van Calster	22/03/2017	CRIV K017 (Van Calster), p.5.	3 - JUS
252	01/03/2011	Meerderheidsoverleg tussen de regeringsfracties m.b.t. het amendement over het bankgeheim.	Chris Delaere	05/05/2017	CRIV K028 (Kirsch), p. 7.	2 - LEX
256	02/03/2011	Meerderheidsoverleg tussen de regeringsfracties m.b.t. het amendement over het bankgeheim. Er wordt een koppeling gemaakt tussen de amendering van het bankgeheim en de verruimde minnelijke schikking. Het amendement op de verruimde minnelijke schikking wordt gebaseerd op het wetsvoorstel DOC 53 1252/1.	Chris Delaere	05/05/2017	CRIV K028 (Kirsch), p. 7.	2 - LEX
278	02/03/2011	Meerderheidsoverleg tussen de regeringsfracties m.b.t. het amendement over het bankgeheim. Op aandringen van CD&V wordt het wetsvoorstel DOC 53 1252 als basis voor de koppeling tussen de opheffing van het bankgeheim en de verruimde minnelijke schikking gekozen.	Carina Van Cauter	17/05/2017	CRIV K032 (Van Cauter), p. 7.	2 - LEX
44	02/03/2011	Bij de bespreking van het wetsontwerp houdende diverse bepalingen (DOC 53-1208) in de Kamercommissie Financiën en Begroting wordt amendement nr. 18 ingediend en goedgekeurd (DOC 53-1208/007). Dit amendement strekt ertoe een nieuw artikel 75/1 met betrekking tot de minnelijke schikking in te voegen. [Indieners: Servais Verherstraeten, Gwendolyn Rutten, Guy Coëme, Carina Van Cauter, Josy Arens, Raf Terwingen en Philippe Goffin]	De Kamer	14/03/2011	DOC 53 1208/012	2 - LEX
285	03/03/2011	Goedkeuring door de commissie Financiën van de Kamer, in tweede lezing, van het wetsontwerp houdende diverse bepalingen (verslag: DOC 53-1208/15)	De Kamer	14/03/2011	DOC 53 1208/15	2 - LEX

Onderzoekscommissie “Minnelijke schikking” - Chronologie

	Datum	Omschrijving feit	Dixit, bron			Luik
231	03/03/2011	Servais Verherstraeten vraagt Axel Haelterman de tekst van de in de Kamercommissie gestemde verruimde minnelijke schikking juridisch na te kijken.	Axel Haelterman	15/03/2017	CRIV K015 (Haelterman), p. 4.	2 - LEX
235	04/03/2011	Op vraag van Armand De Decker, die zijn gsm in Parijs is verloren, wil de Veiligheid van de Staat de gsm met een bijzondere inlichtingenmethode traceren. De BIM-commissie schorst de inlichtingenmethode wegens onvoldoende motivering.	Alain Winants	19/04/2017	CRIV K022 (Winants), p. 4.	2 - LEX
324	06/03/2011	Advocaat-generaal De Wolf informeert procureur-generaal de le Court over de aanstaande ontmoeting op 9 maart 2011 met de advocaten van Patokh Chodiev, over een mogelijke opschorting. Advocaat-generaal is de opschorting genegen.	Marc de le Court	05/07/2017	CRIV K047 (de le Court), p. 3.	3 - JUS
325	08/03/2011	Procureur-generaal de le Court ontmoet de advocaten-generaal De Wolf en Godbille, over de eventuele opschorting in de zaak Patokh Chodiev e.a.	Marc de le Court	05/07/2017	CRIV K047 (de le Court), p. 3.	3 - JUS
299	09/03/2011	Raadsleden van Société générale en Belgimmo vergaderen in Antwerpen met het parket, o.a. substituut-procureur des Konings Christiaan Nys, over een opschorting van het onderzoek.	Christiaan Nys	14/06/2017	CRIV K042 (Nys), p.3 en 8.	3 - JUS
310	09/03/2011	Ontmoeting tussen advocaat-generaal De Wolf en de advocaten van Patokh Chodiev e.a. over een opschorting van de uitspraak voor de kamer van inbeschuldigingstelling.	Patrick De Wolf	28/06/2017	CRIV K045 (De Wolf), p. 13.	3 - JUS
306	10/03/2011	De papieren van het gerechtelijke dossier tegen Patokh Chodiev e.a. verhuizen naar het parket-generaal van Brussel.	Jean-Michel Verelst	21/06/2017	CRIV K044 (Verelst), p. 2.	3 - JUS
257	16/03/2011	Op een interkabinettenwerkgroep over het begrotingsoverleg wordt een schatting gevraagd naar de mogelijke opbrengst van de verruimde minnelijke schikking in 2011.	Chris Delaere	05/05/2017	CRIV K028 (Kirsch), p. 8.	2 - LEX
42	17/03/2011	Goedkeuring door de Kamer van het wetsontwerp houdende diverse bepalingen (DOC 53-1208/9)	De Kamer, plenaire vergadering	17/03/2011	CRIV 53 PLEN 023, p. 118	2 - LEX

Onderzoekscommissie “Minnelijke schikking” - Chronologie

	Datum	Omschrijving feit	Dixit, bron			Luik
130	17/03/2011	Studiedag van de conferentie van de Antwerpse balie over de "uitbreiding van de minnelijke schikking".	Peter Van Calster	22/03/2017	CRIV K017 (Van Calster), p.5.	2 - LEX
108	18/03/2011	De Senaat evoceert het wetsontwerp houdende diverse bepalingen (DOC 53 1208/16).	De Senaat	18/03/2011	DOC 5-869/1	2 - LEX
287	22/03/2011	Nota van de Dienst Wetsevaluatie van de Senaat tot correctie van artikel 84 van het wetsontwerp houdende diverse bepalingen (DOC 5-869).	Gert Van der Biesen	24/05/2017	CRIV K035 (Van der Biesen), p. 2.	2 - LEX
288	22/03/2011	Hoorzitting in commissie Justitie van de Senaat over het wetsontwerp houdende diverse bepalingen met prof. Haelterman, Verstraeten en Masset.	Gert Van der Biesen	24/05/2017	CRIV K035 (Van der Biesen), p. 2.	2 - LEX
239	23/03/2011	Na advies van de Dienst Wetsevaluatie van de Senaat beslissen de meerderheidspartijen tot amendering van het wetsontwerp DOC 5-869/9.	Fons Borginon	05/05/2017	CRIV K027 (Borginon), p. 16.	2 - LEX
290	23/03/2011	Op vraag van de minister van Justitie roept Jo Baret, kabinetschef Justitie, een IKW samen over de behandeling in de Senaat van het wetsontwerp houdende diverse bepalingen.	Jo Baret	07/06/2017	CRIV K038 (Baret), p. 2.	2 - LEX
45	24/03/2011	Goedkeuring door de Senaatscommissie voor de Justitie van artikel 84 met betrekking tot de minnelijke schikking	De Senaat	24/03/2011	DOC 5-869/4	2 - LEX
49	24/03/2011	Indiening in de Senaat van het wetsvoorstel tot wijziging van de artikelen 216bis en 216ter van het Wetboek van strafvordering en van artikel 7 van de wet van 6 juni 2010 tot invoering van het Sociaal Strafwetboek ("Reparatiewet", DOC 5-893/1) [Indieners: Christine Defraigne, Francis Delpérée, Philippe Mahoux, Martine Taelman, Peter Van Rompuy]	De Senaat	24/03/2011	DOC 5-893/1	2 - LEX
289	29/03/2011	Nota van de Dienst Wetsevaluatie van de Senaat over de "reparatiewet" (DOC 5-893/1).	Gert Van der Biesen	24/05/2017	CRIV K035 (Van der Biesen), p. 3.	2 - LEX

Onderzoekscommissie “Minnelijke schikking” - Chronologie

	Datum	Omschrijving feit	Dixit, bron			Luik
233	30/03/2011	De onderzoeksrechter rondt het gerechtelijk onderzoek "Omega Diamonds" af (advocaat o.a. Raf Verstraeten).	Peter Van Calster	22/03/2017	CRIV K017 (Van Calster), p.5.	3 - JUS
43	31/03/2011	Goedkeuring door de Senaat zonder amenderingen van het wetsontwerp houdende diverse bepalingen (DOC 5-869/9)	De Senaat, plenaire vergadering	31/03/2011	Handelingen 5-19, p. 36	2 - LEX
50	31/03/2011	Goedkeuring door de Senaat van de Reparatiewet (DOC 5-893/1)	De Senaat, plenaire vergadering	31/03/2011	Handelingen 5-19, p. 38	2 - LEX
109	01/04/2011	De Senaat zendt het ontwerp 5-893/6 over aan de Kamer.	De Kamer	01/04/2011	DOC 53 1344/1	2 - LEX
236	01/04/2011	Alain Winants, administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat, laat informatie opvragen over het "Kazachs trio".	Alain Winants	19/04/2017	CRIV K022 (Winants), p. 5.	2 - LEX
295	04/04/2011	Marc De Munck, onderzoeksrechter te Turnhout, tekent de beschikking tot mededeling (afronding van het dossier door de onderzoeksrechter) in de zaak "Société générale".	Marc De Munck	14/06/2017	CRIV K042 (De Munck), p. 2.	3 - JUS
123	08/04/2011	De Franse DCRI neemt contact op met de evenknie van de Veiligheid van de Staat met betrekking tot (Eric) V(DW).	Alain Winants	19/04/2017	CRIV K022 (Winants), p. 5.	2 - LEX
238	11/04/2011	Mail binnen de Veiligheid van de Staat van de Dienst Internationale Relaties naar de Dienst Analyse over de vraag van Armand De Decker m.b.t. het opsporen van zijn gsm.	Vincent Van Quickenborne	19/04/2017	CRIV K022 (Winants), p. 17.	2 - LEX
300	12/04/2011	Het parket overweegt de toepassing van de verruimde minnelijke schikking in de zaak "Société générale", in plaats van een vordering tot opschorting met een verbeurdverklaring.	Christiaan Nys	14/06/2017	CRIV K042 (Nys), p.10	3 - JUS
226	02/05/2011	Hildegard Penne schrijft het College van procureurs-generaal namens de minister van Justitie met de vraag om richtlijnen op te stellen voor de verruimde minnelijke schikking en te wachten met de toepassing tot de parlementaire goedkeuring van de herstelwet.	Hildegard Penne	15/03/2017	CRIV K015 (Penne), p. 9.	3 - JUS

Onderzoekscommissie “Minnelijke schikking” - Chronologie

	Datum	Omschrijving feit	Dixit, bron			Luik
311	05/05/2011	Ontmoeting tussen advocaat-generaal De Wolf en de advocaten van Patokh Chodiev e.a. over een minnelijke schikking.	Patrick De Wolf	28/06/2017	CRIV K045 (De Wolf), p. 14.	3 - JUS
304	05/05/2011	Advocaat-generaal De Wolf vraag onderzoeksrechter Laurence Heusghem naar de gemaakte gerechtskosten in de zaak Patokh Chodiev, met het oog op een schikking.	Laurence Heusghem	21/06/2017	CRIV K044 (Heusghem), p. 4.	3 - JUS
46	06/05/2011	Publicatie in het Belgisch Staatsblad van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen	Belgisch Staatsblad	06/05/2011	Belgisch Staatsblad, nummer 2011201824, bladzijde 26576	2 - LEX
110	06/05/2011	De commissie Justitie van de Kamer neemt het wetsontwerp DOC 53 1344 aan.	De Kamer	06/05/2011	DOC 53 1344/3	2 - LEX
326	09/05/2011	Advocaat-generaal De Wolf informeert procureur-generaal de le Court dat de advocaten van Patokh Chodiev een minnelijke schikking willen afsluiten uiterlijk eind juni 2011.	Marc de le Court	05/07/2017	CRIV K047 (de le Court), p. 3.	3 - JUS
292	10/05/2011	De Hoge Raad voor de Justitie protesteert bij brief aan de voorzitters van Kamer en Senaat, aan de minister van Justitie en aan voorzitter van de Kamercommissie Justitie over het feit dat deze niet werd gehoord over de minnelijke schikking.	Dirk Van der Maelen	07/06/2017	CRIV K038 (Smeyers), p. 4.	2 - LEX
312	10/05/2011	Advocaat-generaal De Wolf ontvangt de brief van (het kabinet van) de minister van Justitie van 2 mei 2011 met de vraag de verruimde minnelijke schikking nog niet toe te passen.	Patrick De Wolf	28/06/2017	CRIV K045 (De Wolf), p. 15.	3 - JUS
313	12/05/2011	Advocaat-generaal De Wolf wijst de procureur-generaal van Brussel op de onderhandelingen met de advocaten van Patokh Chodiev e.a. over de toepassing van de verruimde minnelijke schikking.	Patrick De Wolf	28/06/2017	CRIV K045 (De Wolf), p. 15.	3 - JUS

Onderzoekscommissie “Minnelijke schikking” - Chronologie

	Datum	Omschrijving feit	Dixit, bron			Luik
51	12/05/2011	Vraag om advies aan de Raad van State over het wetsontwerp tot wijziging van de artikelen 216bis en 216ter van het Wetboek van strafvordering en van artikel 7 van de wet van 6 juni 2010 tot invoering van het Sociaal Strafwetboek (DOC 53-1344/1) door 58 leden in de plenaire vergadering. [De Raad van State acht op 23 mei 2011 de adviesaanvraag onontvankelijk, bij gebrek aan voldoende motivering van de hoogdringendheid. DOC 53-1344/4]	De Kamer, plenaire vergadering	12/05/2011	CRIV 53 PLEN 032, p. 34	2 - LEX
291	13/05/2011	Vergadering van het College van procureurs-generaal met de minister van Justitie, o.a. over de rondzendbrief over de minnelijke schikking.	Paule Somers	07/06/2017	CRIV K038 (Baret), p. 10.	3 - JUS
327	18/05/2011	Procureur-generaal de le Court tekent een rondzendbrief voor zijn ressort over de toepassing van de wetgeving op de verruimde minnelijke schikking: behalve in uitzonderlijke gevallen, hoort de reparatiewet te worden afgewacht.	Marc de le Court	05/07/2017	CRIV K047 (de le Court), p. 5.	3 - JUS
227	26/05/2011	Het College van procureurs-generaal meldt het kabinet Justitie dat, mits bijzondere verantwoording en goedkeuring door het parket-generaal, een verruimde minnelijke schikking zou kunnen vóór de goedkeuring van de herstelwet, gezien de ernstige lopende onderhandelingen in Antwerpen en Brussel.	Hildegard Penne	15/03/2017	CRIV K015 (Penne), p. 9.	3 - JUS
301	31/05/2011	Rapport van het parket aan procureur-generaal Yves Liégeois over de toepassing van een verruimde minnelijke schikking in de zaak "Société générale".	Yves Liégeois	21/06/2017	CRIV K043 (Liégeois), p. 19.	3 - JUS
52	01/06/2011	Vraag om advies aan de Raad van State over het wetsontwerp tot wijziging van de artikelen 216bis en 216ter van het Wetboek van strafvordering en van artikel 7 van de wet van 6 juni 2010 tot invoering van het Sociaal Strafwetboek (DOC 53-1344/1) door de Kamervoorzitter. [De Raad van State brengt op 7 juni 2011 zijn advies nr. 49.792/2 uit.]	De Kamer	09/06/2011	DOC 53-1344/5	2 - LEX

Onderzoekscommissie “Minnelijke schikking” - Chronologie

	Datum	Omschrijving feit	Dixit, bron			Luik
296	10/06/2011	Verval van strafvordering voor de Société générale en de cvba Belgimont op basis van de verruimde minnelijke schikking gevorderd door de procureur des Konings te Turnhout.	Marc De Munck	14/06/2017	CRIV K042 (De Munck), p. 3.	3 - JUS
74	10/06/2011	De advocaten van Patokh Chodiev sturen een mail aan advocaat-generaal van het hof van beroep De Wolf, met een ontwerprequisitoir teneinde een minnelijke schikking in strafzaken te treffen met het parket-generaal te Brussel.	Patrick De Wolf	28/06/2017	CRIV K045 (De Wolf), p. 16.	3 - JUS
314	13/06/2011	Advocaat-generaal Patrick De Wolf antwoordt op de mail van de advocaten van Patokh Chodiev e.a. van 10 juni 2011.	Patrick De Wolf	28/06/2017	CRIV K045 (De Wolf), p. 17.	3 - JUS
321	14/06/2011	Advocaat-generaal De Wolf laat Paule Somers (kabinet De Clerck) weten dat de Belgische Staat veel geld zal mislopen, indien de minnelijke schikking betreffende een financieel dossier niet wordt afgesloten voor einde juni.	Patrick De Wolf	29/06/2017	CRIV K046 (De Wolf), p. 68.	3 - JUS
72	17/06/2011	De Brusselse advocaat-generaal stelt Patokh Chodiev een minnelijke schikking voor.	Yann Philippin	10/05/2017	CRIV K030 (Philippin), p. 9.	3 - JUS
297	17/06/2011	Zitting van de raadkamer te Turnhout over de zaak "Société générale".	Marc De Munck	14/06/2017	CRIV K042 (De Munck), p. 3.	3 - JUS
315	22/06/2011	Advocaat-generaal Patrick De Wolf laat de eerste advocaat-generaal weten dat alle in het kader van de verruimde minnelijke schikking door Patokh Chodiev e.a. te betalen bedragen zijn overgemaakt.	Patrick De Wolf	28/06/2017	CRIV K045 (De Wolf), p. 21.	3 - JUS
103	27/06/2011	De eerste ministers van Frankrijk en Kazachstan tekenen diverse akkoorden en contracten, waaronder het contract om in Kazachstan helikopters van EADS te bouwen.	Yann Philippin	10/05/2017	CRIV K030 (Philippin), p. 9.	3 - JUS
316	28/06/2011	Zitting van de kamer van inbeschuldigingstelling van Brussel over de verruimde minnelijke schikking met Patokh Chodiev e.a.	Patrick De Wolf	28/06/2017	CRIV K045 (De Wolf), p. 22.	3 - JUS

Onderzoekscommissie “Minnelijke schikking” - Chronologie

	Datum	Omschrijving feit	Dixit, bron			Luik
303	30/06/2011	Arrest van de kamer van inbeschuldigingstelling, met de toepassing van de verruimde minnelijke schikking voor Patokh Chodiev e.a.	Laurence Heusghem	21/06/2017	CRIV K044 (Heusghem), p. 3.	3 - JUS
47	30/06/2011	Goedkeuring door de Kamer van de Reparatiewet (DOC 53-1344/1)	De Kamer, plenaire vergadering	30/06/2011	CRIV 53 PLEN 042, p. 57	2 - LEX
237	13/07/2011	Alain Winants en Jean-François Etienne des Rosaies worden opgenomen in het Franse Légion d'honneur.	Vincent Van Quickenborne	19/04/2017	CRIV K022 (Winants), p. 6.	2 - LEX
48	01/08/2011	Publicatie in het Belgisch Staatsblad van de Reparatiewet van 11 juli 2011. [Inwerkingtreding op 11 augustus 2011]	Belgisch Staatsblad	01/08/2011	Belgisch Staatsblad, nummer 2011009542, bladzijde 43878	2 - LEX
332	02/02/2012	Minister van Buitenlandse Zaken Didier Reynders ontmoet Cathérine Degoul, in aanwezigheid van Armand De Decker, met betrekking tot de eventuele voorwaardelijke vrijlating van Jean-Pierre Bemba.	Didier Reynders	14/07/2017	CRIV K055 (Reynders), p. 3.	2 - LEX
333	18/04/2012	Minister van Buitenlandse Zaken Didier Reynders brengt een officieel bezoek aan het Vaticaan en heeft daarbij ook een ontmoeting met de Orde van Malta.	Didier Reynders	14/07/2017	CRIV K055 (Reynders), p. 21.	2 - LEX
277	25/07/2012	Didier Reynders en Jean-Pierre Mazery, grootkanselier van de Orde van Malta, ondertekenen een Memorandum van Overeenstemming tussen de FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking van het Koninkrijk België en de Soevereine Militaire Hospitaalorde van Sint-Jan van Jeruzalem, van Rhodos en van Malta, ook gekend onder de naam Soevereine Orde van Malta.	De Senaat	21/01/2014	Antwoord op de schriftelijke vraag nr. 5-9504 van 5 juli 2013.	2 - LEX
107	16/10/2012	Indiening van het wetsvoorstel tot wijziging van artikel 216bis van het Wetboek van strafvordering betreffende de minnelijke schikking in strafzaken (DOC 5-1809). [Indieners: Zakia Khattabi en Freya Piryns] [Voorstel vervallen op 28 april 2014]	De Senaat	16/10/2012	DOC 5-1809/1	2 - LEX

Onderzoekscommissie “Minnelijke schikking” - Chronologie

	Datum	Omschrijving feit	Dixit, bron			Luik
264	10/10/2013	Eerste ontmoeting tussen Jean-Claude Fontinoy en Jean-François Etienne des Rosaies, in het kader van de Orde van Malta.	Jean-Claude Fontinoy	05/07/2017	CRIV K047 (Fontinoy), p. 5.	2 - LEX
328	31/10/2013	Tijdens een ontmoeting te Rome vraagt Jean-Claude Fontinoy aan Charles Ghislain of hij over informatie beschikt m.b.t. Jean-François Etienne des Rosaies.	Jean-Claude Fontinoy	05/07/2017	CRIV K047 (Fontinoy), p. 1.	2 - LEX
276	04/11/2013	Jean-Claude Fontinoy mailt de contactgegevens van Jean-François Etienne des Rosaies aan Charles Ghislain, Belgisch ambassadeur bij de Heilige Stoel - met de vraag de positie van Jean-François Etienne des Rosaies binnen de Orde van Malta te verifiëren.	Charles Ghislain	15/05/2017	CRIV K031 (Ghislain), p. 3.	2 - LEX
329	21/11/2013	Jean-Pierre Mazery, grootkanselier van de Orde van Malta, schrijft de minister van Buitenlandse Zaken met de aanbeveling om George Forrest in de adelstand op te nemen.	Jean-Claude Fontinoy	05/07/2017	CRIV K047 (Fontinoy), p. 2.	2 - LEX
121	22/04/2016	De Veiligheid van de Staat licht het Brusselse parket in over de contacten van Armand De Decker met de Franse inlichtendiensten in 2011.	Jaak Raes	15/02/2017	CRIV K009 (Raes), p. 19.	2 - LEX
53	02/06/2016	Arrest nr. 83/2016 van 2 juni 2016 van het Grondwettelijk Hof: art. 216bis, § 2, van het Wetboek van strafvordering schendt de art. 10 en 11 van de Grondwet.	Grondwettelijk Hof	02/06/2016	Arrest Grondwettelijk Hof	2 - LEX

Commission d'enquête "Transaction pénale" – Chronologie

	Date	Description du fait	Dixit, source			Volet
56	01/09/1991	Patokh Chodiev arrive en Belgique avec une autorisation de séjour provisoire.	Freddy Roosemont	18/01/2017	CRIV K003, p. 3.	1 - NAT
134	07/04/1992	Patokh Chodiev introduit une demande de carte professionnelle via l'ambassade de Belgique à Moscou.	Freddy Roosemont	18/01/2017	CRIV K003, p. 5.	1 - NAT
169	02/02/1993	Le Herald Tribune écrit à Boris Birshstein, propriétaire de Seabeco AG.	Jaak Raes	15/02/2017	CRIV K009 (Raes), p. 5.	1 - NAT
135	17/08/1993	Patokh Chodiev reçoit une carte professionnelle.	Freddy Roosemont	18/01/2017	CRIV K003, p. 5.	1 - NAT
159	04/02/1994	Patokh Chodiev vient habiter à Waterloo : contrôle de domicile par la police de Waterloo.	Michel Vandewalle	25/01/2017	CRIV K005, p. 6 et 13.	1 - NAT
1	14/03/1996	Patokh Chodiev introduit une demande de naturalisation auprès de la Chambre des représentants (dossier n° 1996002001).	Service des naturalisations (K. Coessens)	20/12/2016	Note à la commission d'enquête parlementaire chargée d'enquêter sur les circonstances ayant conduit à l'adoption et à l'application de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses, en ce qui concerne la transaction pénale	1 - NAT
117	27/03/1996	Versement d'un million de dollars d'un compte d'une banque suisse sur un compte (BBL) de Natalya Kazhegeldina, épouse du premier ministre du Kazakhstan, Akhezan Kazhegeldin, et versement de 2750000 dollars d'un compte d'une banque londonienne sur un compte (BBL) d'Alijan Ibragimov.	Patrick De Wolf	28/06/2017	CRIV K045 (De Wolf), p. 1.	3 - JUS
131	12/04/1996	Le service Naturalisations de la Chambre demande l'avis de l'Office des Étrangers concernant la situation de Patokh Chodiev en matière de séjour.	Freddy Roosemont	18/01/2017	CRIV K003, p. 2.	1 - NAT
141	12/04/1996	Le service Naturalisations de la Chambre demande à la Sûreté de l'Etat et au parquet de Nivelles un avis concernant la demande de naturalisation de Patokh Chodiev.	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p, 39.	1 - NAT

Commission d'enquête "Transaction pénale" – Chronologie

	Date	Description du fait	Dixit, source			Volet
2	17/04/1996	Le Service du Casier judiciaire central informe la Chambre que le casier judiciaire de Patokh Chodiev est vierge.	Service des naturalisations (K. Coessens)	20/12/2016	Note à la commission d'enquête parlementaire chargée d'enquêter sur les circonstances ayant conduit à l'adoption et à l'application de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses, en ce qui concerne la transaction pénale	1 - NAT
3	24/04/1996	La Sûreté de l'État notifie à la Chambre qu'elle n'a rien à signaler concernant Patokh Chodiev.	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p. 39.	1 - NAT
116	24/06/1996	La Cellule de traitement des informations financières (Ctif) dénonce au parquet de Bruxelles des faits de blanchiment, invoquant les noms de Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov et Alexandre Machkevitch.	Françoise Roggen	08/03/2017	CRIV K013 (Roggen), p. 17.	1 - NAT
307	26/06/1996	Le procureur du Roi de Bruxelles charge la BSR d'examiner la mention de la CTIF datée du 24 juin 1996.	Patrick De Wolf	28/06/2017	CRIV K045 (De Wolf), p. 1.	3 - JUS
132	24/07/1996	Patokh Chodiev reçoit une carte de travail A (séjour illimité)	Freddy Roosemont	18/01/2017	CRIV K003, p. 2.	1 - NAT
4	09/10/1996	L'Office des étrangers rend un avis favorable sur la demande de naturalisation de Patokh Chodiev.	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p. 39.	1 - NAT
142	19/11/1996	Le parquet de Nivelles envoie un questionnaire à la police locale de Waterloo concernant la demande de naturalisation de Patokh Chodiev.	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p, 39.	1 - NAT
305	22/11/1996	Début de l'instruction à charge de Patokh Chodiev, notamment au parquet de Bruxelles, avec une réquisition d'ouverture d'une instruction.	Laurence Heusghem	21/06/2017	CRIV K044 (Heusghem), p. 1.	3 - JUS
161	26/11/1996	La police de Waterloo enregistre le questionnaire du parquet de Nivelles relatif à la demande de naturalisation de Patokh Chodiev.	Karine Lalieux	25/01/2017	CRIV K006 (Sapion), p. 18.	1 - NAT

Commission d'enquête "Transaction pénale" – Chronologie

	Date	Description du fait	Dixit, source			Volet
55	10/12/1996	Dans le cadre de la procédure de naturalisation de Patokh Chodiev, le commissaire de police de Waterloo remet un avis positif.	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p, 39.	1 - NAT
166	11/12/1996	Le questionnaire relatif à la demande de naturalisation de Patokh Chodiev est renvoyé au parquet de Nivelles.	André Vandoren	01/02/2017	CRIV K007 (Peeters), p. 6.	1 - NAT
54	13/12/1996	Signature par Serge Kubla de l'acte notarial par lequel Musana Corporation (propriétaire de la maison de Patokh Chodiev à Waterloo) accorde à Serge Kubla une servitude de passage à titre perpétuel et gratuit.	Vincent Van Quickenborne	08/03/2017	CRIV K007 (Kubla), p. 10.	1 - NAT
171	19/12/1996	Alijan Ibragimov a viré 2.000.000 BEF à Eric Van de Weghe, lobbyiste et intermédiaire pour le compte de Philippe Rozenberg.	Benoît Dufour	22/02/2017	CRIV K010, p. 7.	1 - NAT
76	20/12/1996	[Date approximative] Un agent de quartier de la police de Waterloo signe un pv recommandant de retarder la naturalisation de Patokh Chodiev, à cause d'infos de la Sûreté de l'État sur le lien entre Patokh Chodiev et le milieu russe.	Guy Rapaille	25/01/2017	CRIV K004, p. 4.	1 - NAT
77	08/01/1997	PV signé par le commissaire de police de Waterloo Vandewalle, en faveur de la demande de naturalisation de Patokh Chodiev. Le commissaire Vandewalle déclare que ce document est faux.	Michel Vandewalle	25/01/2017	CRIV K005, p. 7.	1 - NAT
177	10/01/1997	Lettre de Philippe Rozenberg à Patokh Chodiev.	Benoît Dufour	22/02/2017	CRIV K010, p. 8.	1 - NAT
136	30/01/1997	Alijan Ibragimov arrive pour la première fois en Belgique avec un passeport kazakh et il obtient un visa de 90 jours.	Bruno Bulthé	08/03/2017	CRIV K013 (Bulthé), p. 3.	1 - NAT
172	07/02/1997	Philippe Rozenberg contacte Alijan Ibragimov au sujet de sa carte de travail.	Benoît Dufour	22/02/2017	CRIV K010, p. 7.	1 - NAT
334	10/02/1997	Alijan Ibragimov fait l'objet d'une déclaration d'arrivée, valable jusqu'au 30 avril 1997.	Bruno Bulthé	08/03/2017	CRIV K013 (Bulthé), p. 3.	1 - NAT

Commission d'enquête "Transaction pénale" – Chronologie

	Date	Description du fait	Dixit, source			Volet
173	18/02/1997	Philippe Rozenberg contacte 1) le cabinet du ministre de l'Intérieur concernant l'autorisation de séjour et la carte de travail d'Alijan Ibragimov et 2) l'ambassade de Belgique à Moscou.	Benoît Dufour	22/02/2017	CRIV K010, p. 7.	1 - NAT
5	07/03/1997	Yves de Prelle de la Nieppe, procureur du Roi du parquet de Nivelles, rend un avis favorable sur la demande de naturalisation de Patokh Chodiev	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p, 39.	1 - NAT
112	07/04/1997	Lettre de Daniel Deroux et de Nicolas Atherinos (Tractebel) à Claude Eerdekens: il s'agit d'une lettre de recommandation destinée à faire obtenir à Alijan Ibragimov une autorisation de séjour et une carte professionnelle.	Vincent Van Quickenborne	22/02/2017	CRIV K011 (Bodson), p. 10.	1 - NAT
174	24/04/1997	Serge Kubla contacte le bourgmestre de Braine-l'Alleud (cfr. dossier du juge d'instruction Vandermeersch).	Benoît Dufour	22/02/2017	CRIV K010, p. 7.	1 - NAT
6	24/04/1997	Alijan Ibragimov, partenaire d'affaires de Patokh Chodiev, demande par courrier au bourgmestre de Braine-l'Alleud, où se situe sa résidence principale, de juger favorablement sa demande d'obtention d'un titre de séjour.	Service des naturalisations (K. Coessens)	20/12/2016	Note à la commission d'enquête parlementaire chargée d'enquêter sur les circonstances ayant conduit à l'adoption et à l'application de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses, en ce qui concerne la transaction pénale	1 - NAT
189	28/04/1997	Alijan Ibragimov sollicite une autorisation de séjour.	Bruno Bulthé	08/03/2017	CRIV K013 (Bulthé), p. 3.	1 - NAT

Commission d'enquête "Transaction pénale" – Chronologie

	Date	Description du fait	Dixit, source			Volet
7	30/04/1997	Alijan Ibragimov introduit une demande de naturalisation auprès de la Chambre par le biais de Philippe Rozenberg, membre du Parlement de la Région de Bruxelles-Capitale et du Parlement de la Fédération Wallonie-Bruxelles (dossier n°1997004041). Sont jointes à cette demande des lettres de recommandation rédigées par : Almaz Khamzaev, vice-ministre kazakh des Affaires étrangères ; Farit Ramzanovitch Lyukhudzayev ; Abduazim Abduganievitch Rustambaev ; Haruo Suzuki, président de Euro Asian Travel S.A. ; Nicolas Atherinos, Senior Vice President, et Daniel Deroux, Chief Executive Officer de Tractebel S.A. ; Marguerite Zeltman.	Service des naturalisations (K. Coessens)	20/12/2016	Note à la commission d'enquête parlementaire chargée d'enquêter sur les circonstances ayant conduit à l'adoption et à l'application de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses, en ce qui concerne la transaction pénale	1 - NAT
8	16/05/1997	Serge Kubla, alors parlementaire et bourgmestre de Waterloo, commune où se situe la résidence principale de Patokh Chodiev, adresse un courrier à Claude Eerdekens, à l'époque président de la commission des Naturalisations, afin de lui demander de présenter le dossier de Patokh Chodiev à la commission lors de sa prochaine réunion du 27/5/1997.	Service des naturalisations (K. Coessens)	20/12/2016	Note à la commission d'enquête parlementaire chargée d'enquêter sur les circonstances ayant conduit à l'adoption et à l'application de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses, en ce qui concerne la transaction pénale	1 - NAT
9	27/05/1997	La commission des Naturalisations rend un avis favorable sur la demande de naturalisation de Patokh Chodiev. Le 18/6/1997, la Chambre des représentants approuve par vote cette naturalisation, qui sera ensuite publiée au Moniteur Belge le 13/8/1997.	Service des naturalisations (K. Coessens)	20/12/2016	Note à la commission d'enquête parlementaire chargée d'enquêter sur les circonstances ayant conduit à l'adoption et à l'application de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses, en ce qui concerne la transaction pénale	1 - NAT
10	03/06/1997	Claude Eerdekens informe Serge Kubla que la demande de naturalisation de Patokh Chodiev a été approuvée par la commission.	Service des naturalisations (K. Coessens)	20/12/2016	Note à la commission d'enquête parlementaire chargée d'enquêter sur les circonstances ayant conduit à l'adoption et à l'application de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses, en ce qui concerne la transaction pénale	1 - NAT
175	04/06/1997	Lettre du ministre de l'Intérieur à Didier Reynders concernant une éventuelle autorisation de séjour pour Alijan Ibragimov.	Benoît Dufour	22/02/2017	CRIV K010, p. 7.	1 - NAT

Commission d'enquête "Transaction pénale" – Chronologie

	Date	Description du fait	Dixit, source			Volet
137	05/06/1997	Alijan Ibragimov reçoit un ordre de quitter le territoire.	Bruno Bulthé	08/03/2017	CRIV K013 (Bulthé), p. 3.	1 - NAT
178	17/06/1997	Le juge d'instruction Vandermeersch ouvre une enquête pour corruption passive concernant Philippe Rozenberg.	Damien Vandermeersch	22/02/2017	CRIV K011 (Vandermeersch), p. 1.	1 - NAT
138	02/07/1997	Alijan Ibragimov reçoit pour la seconde fois un ordre de quitter le territoire.	Bruno Bulthé	08/03/2017	CRIV K013 (Bulthé), p. 3.	1 - NAT
11	07/07/1997	Rose-Marie Sukennik, avocate, introduit la demande de naturalisation d'Alexandre Machkevitch, partenaire d'affaires de Patokh Chodiev, auprès de la Chambre (dossier n° 1997009777).	Service des naturalisations (K. Coessens)	20/12/2016	Note à la commission d'enquête parlementaire chargée d'enquêter sur les circonstances ayant conduit à l'adoption et à l'application de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses, en ce qui concerne la transaction pénale	1 - NAT
181	10/07/1997	Alijan Ibragimov obtient une carte professionnelle.	Vincent Van Quickenborne	22/02/2017	CRIV K011 (Sukennik), p. 6.	1 - NAT
139	10/09/1997	Alijan Ibragimov est inscrit au registre des étrangers après avoir reçu une carte professionnelle.	Bruno Bulthé	08/03/2017	CRIV K013 (Bulthé), p. 3.	1 - NAT
113	18/09/1997	La Sûreté de l'État communique une information à l'Office des étrangers pour lui signifier les liens étroits entre Alijan Ibragimov et la mafia russe.	Vincent Van Quickenborne	15/02/2017	CRIV K008, p. 8.	1 - NAT
146	20/10/1997	Le service Naturalisations de la Chambre demande à la Sûreté de l'Etat et au parquet de Nivelles un avis concernant la demande de naturalisation d'Alijan Ibragimov.	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p. 40.	1 - NAT
62	21/10/1997	Lettre de Claude Eerdekens à Serge Kubla pour l'assurer que "le maximum sera fait" en faveur de Mlle Chodieva.	Francis Delpérée	08/03/2017	CRIV K013 (Kubla), p. 6.	1 - NAT

Commission d'enquête "Transaction pénale" – Chronologie

	Date	Description du fait	Dixit, source			Volet
12	21/10/1997	Le Service du Casier judiciaire central informe la Chambre que le casier judiciaire d'Alijan Ibragimov est vierge.	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p. 40.	1 - NAT
13	29/10/1997	La Sûreté de l'État notifie à la Chambre qu'elle n'a rien à signaler concernant la demande de naturalisation d' Alijan Ibragimov.	Service des naturalisations (K. Coessens)	20/12/2016	Note à la commission d'enquête parlementaire chargée d'enquêter sur les circonstances ayant conduit à l'adoption et à l'application de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses, en ce qui concerne la transaction pénale	1 - NAT
184	24/11/1997	Dans un rapport de l'agent Patrick Sapion, les connaissances linguistiques de l'épouse de Patokh Chodiev sont qualifiées d'insuffisantes.	Jean-François Kayser	08/03/2017	CRIV K012, p. 6.	1 - NAT
147	03/12/1997	La police locale de Braine-l'Alleud envoie au parquet de Nivelles un rapport dans le cadre de la demande de naturalisation d'Alijan Ibragimov et informe le parquet qu'Alijan Ibragimov ne parle aucune langue nationale.	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p. 40.	1 - NAT
14	10/12/1997	Le Service du Casier judiciaire central informe la Chambre que le casier judiciaire de Alexandre Machkevitch est vierge.	Service des naturalisations (K. Coessens)	20/12/2016	Note à la commission d'enquête parlementaire chargée d'enquêter sur les circonstances ayant conduit à l'adoption et à l'application de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses, en ce qui concerne la transaction pénale	1 - NAT
15	16/12/1997	Nicolas Atherinos adresse une lettre de recommandation en faveur d'Alijan Ibragimov à Claude Eerdekens et à Jean-Pierre Detremmerie, membre de la commission des Naturalisations.	Service des naturalisations (K. Coessens)	20/12/2016	Note à la commission d'enquête parlementaire chargée d'enquêter sur les circonstances ayant conduit à l'adoption et à l'application de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses, en ce qui concerne la transaction pénale	1 - NAT

Commission d'enquête "Transaction pénale" – Chronologie

	Date	Description du fait	Dixit, source			Volet
176	08/01/1998	Jean-Pierre Detremmerie (PSC), membre de la commission Naturalisations, contacte Nicolas Atherinos (Tractebel) au sujet de la demande de naturalisation d'Alijan Ibragimov.	Benoît Dufour	22/02/2017	CRIV K010, p. 7.	1 - NAT
16	13/01/1998	Claude Eerdekens répond à Nicolas Atherinos que l'examen de la demande de naturalisation d'Alijan Ibragimov est en cours.	Service des naturalisations (K. Coessens)	20/12/2016	Note à la commission d'enquête parlementaire chargée d'enquêter sur les circonstances ayant conduit à l'adoption et à l'application de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses, en ce qui concerne la transaction pénale	1 - NAT
192	27/01/1998	Commission rogatoire en Suisse dans le cadre d'une enquête pour une opération de blanchiment dans laquelle sont impliqués Alijan Ibragimov et Natalia Kazhegeldina, l'épouse de Akezhan Kazhegeldin, le premier ministre du Kazakhstan.	Françoise Roggen	08/03/2017	CRIV K013 (Roggen), p. 2.	1 - NAT
148	17/02/1998	Le parquet de Nivelles apprend par téléphone, des services de la Chambre des représentants, les liens entre Alijan Ibragimov et la mafia russe. Le parquet apprend qu'une enquête conduite par le juge d'instruction Vandermeersch est en cours.	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p. 40 et 53.	1 - NAT
17	20/02/1998	La Sûreté de l'État transmet à la Chambre des informations négatives concernant Alexandre Machkevitch.	Service des naturalisations (K. Coessens)	20/12/2016	Note à la commission d'enquête parlementaire chargée d'enquêter sur les circonstances ayant conduit à l'adoption et à l'application de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses, en ce qui concerne la transaction pénale	1 - NAT
188	03/03/1998	Plainte (confirmée) avec constitution de partie civile de Trans-World Metals entre autres contre Patokh Chodiev, Alexandre Machkevich et Alijan Ibragimov: recel, faux, extorsion et association de malfaiteurs.	Bruno Bulthé	08/03/2017	CRIV K013 (Bulthé), p. 2.	1 - NAT

Commission d'enquête "Transaction pénale" – Chronologie

	Date	Description du fait	Dixit, source			Volet
162	10/03/1998	P.-V. de l'agent Patrick Sapion dans le cadre de la demande de naturalisation de l'épouse de Patokh Chodiev, avec mention d'autres cours de langue.	Michel Vandewalle	01/02/2017	CRIV K006 (Vandewalle), p. 7.	1 - NAT
185	20/03/1998	P.-V. (n° 1619) de Patrick Sapion, avec mention des cours de langues supplémentaires suivis par l'épouse de Patokh Chodiev.	Jean-François Kayser	08/03/2017	CRIV K012, p. 6.	1 - NAT
18	25/03/1998	L'Office des étrangers rend un avis favorable sur la demande de naturalisation d'Alexandre Machkevitch.	Service des naturalisations (K. Coessens)	20/12/2016	Note à la commission d'enquête parlementaire chargée d'enquêter sur les circonstances ayant conduit à l'adoption et à l'application de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses, en ce qui concerne la transaction pénale	1 - NAT
170	08/04/1998	Procès-verbal du juge d'instruction Vandermeersch concernant les contacts d'Alijan Ibragimov ayant pour objet sa demande de naturalisation.	Benoît Dufour	22/02/2017	CRIV K010, p. 7.	1 - NAT
19	27/04/1998	Le procureur Yves de Prelle de la Nieppe rend un avis favorable sur la demande de naturalisation d'Alexandre Machkevitch.	Service des naturalisations (K. Coessens)	20/12/2016	Note à la commission d'enquête parlementaire chargée d'enquêter sur les circonstances ayant conduit à l'adoption et à l'application de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses, en ce qui concerne la transaction pénale	1 - NAT
21	08/05/1998	Rose-Marie Sukennik demande par courrier à Claude Eerdekens d'approuver la demande de naturalisation d'Alexandre Machkevitch.	Service des naturalisations (K. Coessens)	20/12/2016	Note à la commission d'enquête parlementaire chargée d'enquêter sur les circonstances ayant conduit à l'adoption et à l'application de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses, en ce qui concerne la transaction pénale	1 - NAT

Commission d'enquête "Transaction pénale" – Chronologie

	Date	Description du fait	Dixit, source			Volet
22	11/05/1998	La commission des Naturalisations décide de demander un avis complémentaire à la Sûreté de l'État concernant Alexandre Machkevitch.	Service des naturalisations (K. Coessens)	20/12/2016	Note à la commission d'enquête parlementaire chargée d'enquêter sur les circonstances ayant conduit à l'adoption et à l'application de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses, en ce qui concerne la transaction pénale	1 - NAT
20	22/06/1998	Le procureur du Roi de Nivelles, Yves de Prelle de la Nieppe, rend un avis défavorable sur la demande de naturalisation d'Alijan Ibragimov.	Service des naturalisations (K. Coessens)	20/12/2016	Note à la commission d'enquête parlementaire chargée d'enquêter sur les circonstances ayant conduit à l'adoption et à l'application de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses, en ce qui concerne la transaction pénale	1 - NAT
99	30/06/1998	Rapport favorable rédigé par le commissaire Vandewalle concernant la demande de choix de nationalité de Goulnora Chodieva. On peut lire dans le P.-V. que selon l'agent Patrick Sapion, l'épouse de Patokh Chodiev a fait de gros progrès linguistiques en suivant des cours de langue intensifs.	Jean-François Kayser	08/03/2017	CRIV K012, p. 6.	1 - NAT
23	03/07/1998	La Sûreté de l'État fait un rapport détaillé des informations dont elle dispose concernant Alexandre Machkevitch et ses partenaires d'affaires Patokh Chodiev et Alijan Ibragimov. Le service des Naturalisations transmet ces informations au parquet de Nivelles en lui demandant s'il souhaite maintenir son avis favorable.	Service des naturalisations (K. Coessens)	20/12/2016	Note à la commission d'enquête parlementaire chargée d'enquêter sur les circonstances ayant conduit à l'adoption et à l'application de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses, en ce qui concerne la transaction pénale	1 - NAT
160	05/07/1998	Patrick Sapion rédige un rapport critique à propos de l'avis favorable remis par le commissaire Vandewalle concernant la demande de nationalité de l'épouse de Patokh Chodiev.	Patrick Sapion	25/01/2017	CRIV K006 (Sapion), p. 5.	1 - NAT

Commission d'enquête "Transaction pénale" – Chronologie

	Date	Description du fait	Dixit, source			Volet
26	08/07/1998	L'Office des étrangers rend un avis défavorable sur la demande de naturalisation d'Alijan Ibragimov.	Service des naturalisations (K. Coessens)	20/12/2016	Note à la commission d'enquête parlementaire chargée d'enquêter sur les circonstances ayant conduit à l'adoption et à l'application de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses, en ce qui concerne la transaction pénale	1 - NAT
24	24/08/1998	A la suite des informations complémentaires transmises par la Sûreté de l'État, Yves de Prelle de la Nieppe revient sur son avis favorable sur la demande de naturalisation d'Alexandre Machkevitch et demande à la Chambre de la rejeter.	Service des naturalisations (K. Coessens)	20/12/2016	Note à la commission d'enquête parlementaire chargée d'enquêter sur les circonstances ayant conduit à l'adoption et à l'application de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses, en ce qui concerne la transaction pénale	1 - NAT
25	08/09/1998	Rose-Marie Sukennik adresse une lettre de recommandation en faveur d'Alijan Ibragimov à Claude Eerdekens et à Jean-Pierre Detremmerie, le rapporteur qui s'est vu attribuer ces deux dossiers de naturalisation.	Service des naturalisations (K. Coessens)	20/12/2016	Note à la commission d'enquête parlementaire chargée d'enquêter sur les circonstances ayant conduit à l'adoption et à l'application de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses, en ce qui concerne la transaction pénale	1 - NAT
27	11/09/1998	Daniel Deroux adresse une lettre de recommandation en faveur d'Alijan Ibragimov à Claude Eerdekens et à Jean-Pierre Detremmerie.	Service des naturalisations (K. Coessens)	20/12/2016	Note à la commission d'enquête parlementaire chargée d'enquêter sur les circonstances ayant conduit à l'adoption et à l'application de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses, en ce qui concerne la transaction pénale	1 - NAT
28	15/09/1998	Claude Eerdekens demande au service des Naturalisations de présenter le dossier d'Alijan Ibragimov à la commission des Naturalisations lors de sa prochaine réunion.	Service des naturalisations (K. Coessens)	20/12/2016	Note à la commission d'enquête parlementaire chargée d'enquêter sur les circonstances ayant conduit à l'adoption et à l'application de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses, en ce qui concerne la transaction pénale	1 - NAT

Commission d'enquête "Transaction pénale" – Chronologie

	Date	Description du fait	Dixit, source			Volet
29	01/10/1998	Claude Eerdekens rend un avis défavorable sur la demande de naturalisation d'Alijan Ibragimov.	Claude Eerdekens	18/01/2017	CRIV K003, p, 24	1 - NAT
30	08/10/1998	Dans le cadre d'une enquête menée par le juge d'instruction Bruno Bulthé, la police judiciaire de Bruxelles prend connaissance du dossier de naturalisation d'Alijan Ibragimov.	Bruno Bulthé	08/03/2017	CRIV K013 (Bulthé), p. 3.	1 - NAT
31	09/10/1998	Rose-Marie Sukennik adresse un second courrier à Claude Eerdekens, dans lequel elle lui demande avec insistance de reporter la décision relative à la demande de naturalisation d'Alijan Ibragimov.	Service des naturalisations (K. Coessens)	20/12/2016	Note à la commission d'enquête parlementaire chargée d'enquêter sur les circonstances ayant conduit à l'adoption et à l'application de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses, en ce qui concerne la transaction pénale	1 - NAT
32	16/11/1998	Rose-Marie Sukennik adresse à nouveau un courrier à Claude Eerdekens afin de plaider la cause d'Alijan Ibragimov et d'Alexandre Machkevitch.	Service des naturalisations (K. Coessens)	20/12/2016	Note à la commission d'enquête parlementaire chargée d'enquêter sur les circonstances ayant conduit à l'adoption et à l'application de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses, en ce qui concerne la transaction pénale	1 - NAT
33	25/11/1998	La commission des Naturalisations décide de rejeter les demandes de naturalisation d'Alijan Ibragimov et d'Alexandre Machkevitch. La Chambre entérine ces deux décisions par vote le 17/12/1998.	Service des naturalisations (K. Coessens)	20/12/2016	Note à la commission d'enquête parlementaire chargée d'enquêter sur les circonstances ayant conduit à l'adoption et à l'application de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses, en ce qui concerne la transaction pénale	1 - NAT
183	16/12/1998	Lettre de Tractebel concernant le rôle d'Alijan Ibragimov au Kazakhstan (cfr. dossier de naturalisation d'Alijan Ibragimov).	Georges Gilkinet	22/02/2017	CRIV K011 (Bodson), p. 7.	1 - NAT
92	17/12/1998	L'assemblée plénière de la Chambre rejette la naturalisation d'Alexandre Machkevitch et Alijan Ibragimov.	La Chambre, séance plénière	17/12/1998	CRIV 49 PLEN 296	1 - NAT

Commission d'enquête "Transaction pénale" – Chronologie

	Date	Description du fait	Dixit, source			Volet
191	01/03/1999	Note de la Sûreté de l'Etat envoyée à la Gendarmerie concernant des menaces de mort proférées contre Patokh Chodiev le 14 février 1999.	Vincent Van Quickenborne	08/03/2017	CRIV K013 (Van Lijsebeth), p. 2.	1 - NAT
186	15/04/1999	Décision du tribunal de première instance de Nivelles, avec mention des faibles connaissances linguistiques de l'épouse de Patokh Chodiev.	Jean-François Kayser	08/03/2017	CRIV K012, p. 8.	1 - NAT
182	29/09/1999	Rose-Marie Sukennik requiert, au nom de son client Alijan Ibragimov, le remboursement du prêt de 2.000.000 BEF accordé à M. Van de Weghe .	Rose-Marie Sukennik	22/02/2017	CRIV K011 (Sukennik), p. 18.	1 - NAT
187	07/10/1999	Le commissaire Vandewalle complète le questionnaire dans le cadre de la demande de naturalisation de l'épouse de Patokh Chodiev. Les connaissances linguistiques de Mme Chodieva sont qualifiées d'insuffisantes.	Jean-François Kayser	08/03/2017	CRIV K012, p. 8.	1 - NAT
190	10/10/1999	Le juge d'instruction Bulthé envoie une commission rogatoire au Kazakhstan.	Bruno Bulthé	08/03/2017	CRIV K013 (Bulthé), p. 4.	1 - NAT
157	22/05/2000	Le Comité R ouvre une enquête de contrôle sur le fonctionnement des services de renseignement dans le cadre de la conclusion d'accords commerciaux internationaux, comme ceux signés par Tractebel.	Guy Rapaille	15/02/2017	CRIV K008, p. 4.	1 - NAT
168	24/05/2000	Le ministre de la Justice et le président du Sénat (président de la commission d'accompagnement du Comité permanent R) sont informés de l'enquête menée par le Comité R.	Georges Gilkinet	15/02/2017	CRIV K008, p. 19.	1 - NAT
149	09/10/2000	Le service Naturalisations de la Chambre des représentants informe le parquet de Nivelles de la demande de naturalisation de l'épouse d'Alijan Ibragimov, madame Yousoupov, et de leurs trois enfants: Dostan, Davran et Ergach.	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p. 41.	1 - NAT

Commission d'enquête "Transaction pénale" – Chronologie

	Date	Description du fait	Dixit, source			Volet
150	10/11/2000	La police locale de Braine-l'Alleud envoie au parquet de Nivelles un rapport dans le cadre de la demande de naturalisation de l'épouse et des trois enfants d'Alijan Ibragimov . Le rapport mentionne que la famille est impliquée dans "l'affaire Tractebel".	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p. 41.	1 - NAT
151	14/11/2000	La Sûreté de l'Etat fait savoir au parquet de Nivelles qu'elle n'a rien à signaler concernant la demande de naturalisation de l'épouse et des trois enfants d'Alijan Ibragimov.	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p. 41.	1 - NAT
152	23/11/2000	Le parquet de Nivelles demande par fax à la Sûreté de l'Etat de plus amples informations concernant Alijan Ibragimov. La Sûreté de l'Etat signale le même jour les liens entre Alijan Ibragimov et le crime organisé ainsi que son implication dans "l'affaire Tractebel".	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p. 41.	1 - NAT
179	11/01/2001	Note de la Sûreté de l'Etat concernant Rose-Marie Sukennik.	Vincent Van Quickenborne	22/02/2017	CRIV K011 (Sukennik), p. 2.	1 - NAT
143	06/02/2002	Le journal De Morgen révèle que dans le cadre de la demande de naturalisation de Patokh Chodiev, il y avait un avis positif et un avis négatif de la police locale de Waterloo.	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p. 39.	1 - NAT
144	20/03/2002	A l'initiative du ministre de la Justice, le procureur général se renseigne auprès du parquet de Nivelles concernant la procédure de naturalisation de Patokh Chodiev.	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p. 39.	1 - NAT
163	25/03/2002	Walter Peeters, conseiller au Comité permanent P, demande à Henri Berckmoes, chef du Service Enquêtes du Comité permanent P, d'entendre le commissaire de police de Waterloo à propos de la naturalisation de Patokh Chodiev.	Sonja Becq	01/02/2017	CRIV K007 (Berckmoes), p. 8.	1 - NAT
145	27/03/2002	Le procureur de Nivelles répond au procureur général que le dossier de naturalisation de Patokh Chodiev de 1996 ne contenait aucun élément négatif.	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p. 39.	1 - NAT

Commission d'enquête "Transaction pénale" – Chronologie

	Date	Description du fait	Dixit, source			Volet
164	23/04/2002	Interrogatoire du commissaire Vandewalle par Philippe De Cock, enquêteur du Comité permanent P dans le cadre de la demande de naturalisation de Patokh Chodiev.	Walter Peeters	01/02/2017	CRIV K007 (Peeters), p. 2.	1 - NAT
165	27/11/2002	Walter De Smedt, conseiller au Comité permanent R, reçoit quatre documents qui contredisent les rapports précédents de la police de Waterloo (Fagot et Vandewalle).	Walter Peeters	01/02/2017	CRIV K007 (Peeters), p. 4.	1 - NAT
180	17/03/2004	Note de la Sûreté de l'Etat concernant Rose-Marie Sukennik.	Vincent Van Quickenborne	22/02/2017	CRIV K011 (Sukennik), p. 3.	1 - NAT
153	01/10/2004	L'épouse d'Alijan Ibragimov dépose une déclaration de nationalité à la commune de Braine-l'Alleud. La commune en informe le parquet de Nivelles et la Sûreté de l'Etat.	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p. 41.	1 - NAT
154	04/10/2004	La Sûreté de l'Etat informe le parquet de Nivelles qu'elle n'a rien à signaler concernant la déclaration de nationalité de l'épouse d'Alijan Ibragimov.	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p. 41.	1 - NAT
114	21/12/2004	La commune de Braine-l'Alleud transmet la demande de nationalité d'Alijan Ibragimov à la Sûreté de l'État.	Vincent Scourneau	15/02/2017	CRIV K009 (Scourneau), p. 3.	1 - NAT
90	21/12/2004	Alijan Ibragimov demande la nationalité belge.	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p. 42.	1 - NAT
155	23/12/2004	Le parquet de Nivelles reçoit la demande d'information de la commune de Braine-l'Alleud concernant Alijan Ibragimov à l'occasion de sa demande de nationalité. Le parquet a jusqu'au 23 janvier 2005 pour répondre.	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p. 42.	1 - NAT
133	24/12/2004	La commune de Braine-l'Alleud demande à l'Office des Etrangers de rendre son avis dans les quinze jours concernant la situation d'Alijan Ibragimov en matière de séjour. L'Office des Etrangers ne répond pas parce qu'Alijan Ibragimov satisfaisait à la condition liée au nombre d'années de séjour.	Freddy Roosemont	18/01/2017	CRIV K003, p. 2.	1 - NAT

Commission d'enquête "Transaction pénale" – Chronologie

	Date	Description du fait	Dixit, source			Volet
167	04/01/2005	La Sûreté de l'Etat reçoit la demande d'information de la commune de Braine-l'Alleud concernant la déclaration de nationalité d'Alijan Ibragimov.	Guy Rapaille	15/02/2017	CRIV 008, p. 3.	1 - NAT
115	11/01/2005	Le Service Analyse de la Sûreté de l'Etat traite le message de la commune de Braine-l'Alleud concernant la demande de nationalité d'Alijan Ibragimov.	Guy Rapaille	15/02/2017	CRIV 008, p. 3.	1 - NAT
86	18/01/2005	Le parquet de Nivelles rend un avis favorable concernant la déclaration de nationalité d'Alijan Ibragimov.	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p. 42.	1 - NAT
34	24/01/2005	Alijan Ibragimov acquiert la nationalité belge à la suite d'une déclaration de nationalité.	Service des naturalisations (K. Coessens)	20/12/2016	Note à la commission d'enquête parlementaire chargée d'enquêter sur les circonstances ayant conduit à l'adoption et à l'application de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses, en ce qui concerne la transaction pénale	1 - NAT
156	02/02/2005	La Sûreté de l'Etat envoie par erreur l'avis négatif concernant la demande de nationalité au parquet de Bruxelles au lieu de l'envoyer au parquet de Nivelles. L'avis négatif mentionne notamment "l'affaire Tractebel".	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p. 42.	1 - NAT
87	25/02/2005	Le parquet de Nivelles reçoit l'avis négatif de la Sûreté de l'Etat sur la déclaration de nationalité d'Alijan Ibragimov - après l'expiration du délai.	Jean-Claude Elslander	18/01/2017	CRIV K003, p. 42.	1 - NAT
234	16/08/2007	Raf Verstraeten remet à l'Antwerp World Diamond Centre une proposition de transaction pénale élargie.	Dirk Van der Maelen	19/04/2017	CRIV K021 (Verstraeten), p. 18.	2 - LEX
217	06/09/2007	Un rapport de l'Antwerp World Diamond Centre indique qu'Axel Haelterman et Raf Verstraeten établissent des contacts au sein du gouvernement en ce qui concerne la saisie de biens.	Christiaan Nys	15/03/2017	CRIV K015 (Nys), p. 4.	2 - LEX

Commission d'enquête "Transaction pénale" – Chronologie

	Date	Description du fait	Dixit, source			Volet
197	06/09/2007	Réunion du conseil d'administration de l'AWDC concernant les contacts pris par les avocats Haelterman et Verstraeten avec les partis politiques au sujet de la saisie de biens.	Yves Liégeois	15/03/2017	CRIV K014, p. 4.	2 - LEX
218	20/12/2007	Un rapport de l'Antwerp World Diamond Centre évoque la nécessité qu'un lobbyiste professionnel plaide la question de la saisie de biens auprès des responsables politiques.	Christiaan Nys	15/03/2017	CRIV K015 (Nys), p. 5.	2 - LEX
219	24/01/2008	Philip Claes se réunit au nom de l'Antwerp World Diamond Centre (AWDC) avec plusieurs députés en vue de déposer une proposition de loi sur la saisie de biens. L'AWDC espère obtenir l'assentiment parlementaire d'ici juin ou juillet 2018.	Christiaan Nys	15/03/2017	CRIV K015 (Nys), p. 5.	2 - LEX
200	28/01/2008	Le ministre de la Justice demande au collège des procureurs généraux et à l'OCSC de rendre un avis urgent sur la proposition de loi relative à la saisie de biens.	Yves Liégeois	15/03/2017	CRIV K014, p. 4.	2 - LEX
198	29/01/2008	Réunion du conseil d'administration de l'AWDC concernant les contacts pris avec des parlementaires le 24 janvier 2008 au sujet de la rédaction de la proposition de loi relative à la saisie de biens. La proposition de loi ne se heurterait pas à une opposition du ministre de la Justice malgré des réactions négatives de la justice.	Yves Liégeois	15/03/2017	CRIV K014, p. 4.	2 - LEX
195	30/01/2008	Dépôt à la Chambre de la proposition de loi relative à diverses mesures relatives à la saisie de biens d'entreprise (DOC 52 739/1) [Auteurs: Servais Verherstraeten, Ludo Van Campenhout, Melchior Wathelet, Marie-Louise Marghem, Renaat Landuyt, Bart De Wever, Katrien Schryvers, Jef Van den Bergh]	La Chambre	30/01/2008	DOC 52 739/1	2 - LEX
201	21/02/2008	L'avis (négatif) du collège des procureurs généraux et de l'OCSC sur la proposition de loi DOC 52 739/1 est adressé en urgence au chef de cabinet du ministre de la Justice.	Yves Liégeois	15/03/2017	CRIV K014, p. 5.	2 - LEX
202	22/02/2008	Selon le chef de cabinet du ministre de la Justice, le ministre reçoit ce jour-là une délégation de diamantaires.	Yves Liégeois	15/03/2017	CRIV K014, p. 5.	2 - LEX

Commission d'enquête "Transaction pénale" – Chronologie

	Date	Description du fait	Dixit, source			Volet
220	04/03/2008	La commission de la Justice de la Chambre entame l'examen de la proposition de loi DOC 52 739/1.	La Chambre	04/03/2008	DOC 52 739/1	2 - LEX
216	06/03/2008	Note de la FEB à l'appui de la proposition de loi DOC 52 739/1.	Christiaan Nys	15/03/2017	CRIV K015 (Nys), p. 4.	2 - LEX
203	14/03/2008	Réunion de concertation au cabinet du ministre de la Justice, à propos de la proposition de loi DOC 52 739/1: collège des procureurs généraux, OCSC, juristes, parquet d'Anvers, association des juges d'instruction, police fédérale, AWDC, fédération des Bourses du diamant, Axel Haelterman, FEB,Unizo, chef de cabinet du ministre de la Justice, Hildegard Penne (cabinet) et le ministre de la Justice.	Yves Liégeois, Christiaan Nys	15/03/2017	CRIV K014, p. 5. CRIV K015 (Nys), p.3.	2 - LEX
196	10/04/2008	Perquisition dans les bureaux de la société Barsamian Diamonds n.v. Le P.-V. n° 008220 de la perquisition mentionne des rapports du conseil d'administration de l'AWDC (Antwerp World Diamond Centre) concernant le dépôt de la proposition de loi DOC 52 739/1.	Yves Liégeois	15/03/2017	CRIV K014, p. 3.	2 - LEX
194	11/04/2008	Réunion de concertation au parquet général d'Anvers concernant la proposition de loi DOC 52 739/1. Le ministère public évoque un éventuel élargissement de la transaction pénale et s'enquiert à cet égard du point de vue du secteur diamantaire.	Hildegard Penne	15/03/2017	CRIV K015 (Penne), p. 3.	2 - LEX
199	16/04/2008	Le procureur général Yves Liégeois informe le ministre de la Justice de la perquisition du 10 avril 2008 et du lobbyisme de l'AWDC.	Yves Liégeois	15/03/2017	CRIV K014, p. 4.	2 - LEX
273	29/04/2008	Arrêtés royaux (1) portant création du Collège pour la lutte contre la fraude fiscale et sociale, (2) portant création d'un Comité Ministériel pour la lutte contre la fraude fiscale et sociale - Moniteur belge du 8 mai 2008.	Moniteur Belge	08/05/2008	Moniteur Belge, numéro 2008201551, page 24360	2 - LEX
274	14/05/2008	Première réunion du Collège pour la lutte contre la fraude fiscale et sociale.	Patrick De Wolf	10/05/2017	CRIV K030 (Vandenberghe), p. 7.	2 - LEX

Commission d'enquête "Transaction pénale" – Chronologie

	Date	Description du fait	Dixit, source			Volet
207	20/05/2008	Lors d'une journée d'études à la faculté de droit de la KUL, le procureur général Liégeois commente l'avis négatif du collège des procureurs généraux et de l'OCSC sur la proposition de loi DOC 52 739/1.	Yves Liégeois	15/03/2017	CRIV K014, p. 7.	2 - LEX
204	21/05/2008	Dans une interview publiée dans De Tijd, Servais Verherstraeten fait état de la concertation en cours à propos de la proposition de loi DOC 52 739/1. Le journal consacre également un article à la journée d'études à la faculté de droit de la KUL.	Yves Liégeois	15/03/2017	CRIV K014, p. 6 et 7.	2 - LEX
221	21/05/2008	Le Conseil consultatif de la magistrature rend un avis négatif sur la proposition de loi DOC 52 739/1.	Hildegard Penne	15/03/2017	CRIV K015 (Penne), p. 2.	2 - LEX
331	23/05/2008	Note du parquet général de Bruxelles concernant la lutte contre la criminalité financière et fiscale, avec notamment la proposition de transaction pénale amiable élargie.	Carl Devlies	12/07/2017	CRIV K052 (Devlies), p. 3.	2 - LEX
271	28/05/2008	Le parquet général de la cour d'appel de Bruxelles propose une transaction pénale élargie en tant que point d'action contre la fraude fiscale et sociale.	Bart Vandenberghe	10/05/2017	CRIV K030 (Vandenberghe), p. 4.	2 - LEX
205	18/06/2008	Réunion de concertation au parquet général d'Anvers concernant la proposition de loi DOC 52 739/1. Le secteur diamantaire est favorable à la transaction pénale élargie et le professeur Verstraeten est chargé d'élaborer un projet de transaction pénale élargie.	Hildegard Penne	15/03/2017	CRIV K015 (Penne), p. 3.	2 - LEX
270	25/06/2008	Le Collège pour la lutte contre la fraude fiscale et sociale approuve un avant-projet de plan d'action, en ce compris une transaction pénale élargie.	Bart Vandenberghe	10/05/2017	CRIV K030 (Vandenberghe), p. 4.	2 - LEX

Commission d'enquête "Transaction pénale" – Chronologie

	Date	Description du fait	Dixit, source			Volet
35	02/07/2008	Carl Devlies, secrétaire d'État à la Coordination de la lutte contre la fraude, présente le plan d'action 2008-2009 élaboré au sein du Collège pour la lutte contre la fraude fiscale et sociale. Ce plan d'action prévoit ceci: "Mesures à prendre: La législation devrait prévoir la possibilité pour le Ministère public de parvenir à un arrangement àl'amiable qui met un terme à l'action publique en matière d'infractions pénales fiscales."	Carl Devlies, secretaire d'Etat lutte contre la fraude	02/07/2008	Plan d'action 2008-2009 de lutte contre la fraude fiscale et sociale	2 - LEX
222	03/07/2008	Le Collège des procureurs généraux et l'OCSC rendent un avis négatif sur la proposition de loi DOC 52 739/1.	Hildegard Penne	15/03/2017	CRIV K015 (Penne), p. 2.	2 - LEX
208	18/07/2008	Le professeur Raf Verstraeten adresse un projet de transaction pénale élargie à l'AWDC et aux membres de la concertation sur la proposition de loi DOC 52 739/1.	Yves Liégeois	15/03/2017	CRIV K014, p. 7.	2 - LEX
209	04/08/2008	Concertation entre Raf Verstraeten et le procureur général Yves Liégeois à propos du projet de transaction pénale élargie.	Yves Liégeois	15/03/2017	CRIV K014, p. 7.	2 - LEX
193	04/09/2008	Réunion informelle avec le premier substitut Christiaan Nys, le premier avocat général Flor De Mond et les directeurs et contrôleurs régionaux de l'ISI concernant les saisies chez des diamantaires anversois.	Yves Liégeois	15/03/2017	CRIV K014, p. 3.	2 - LEX
210	04/09/2008	Réunion entre le premier avocat général Flor De Mond, le premier substitut Christiaan Nys, les directions régionales du SPF Finances, l'ISI et les contrôleurs en chef à propos du rôle du fisc dans une transaction pénale élargie.	Yves Liégeois	15/03/2017	CRIV K014, p. 8.	2 - LEX
206	10/09/2008	Réunion de concertation au parquet général d'Anvers concernant la proposition de loi DOC 52 739/1. Examen du projet de transaction pénale élargie de Raf Verstraeten.	Yves Liégeois	15/03/2017	CRIV K014, p. 6.	2 - LEX
225	04/10/2008	Hildegard Penne se réunit au cabinet de la Justice avec des avocats du secteur diamantaire. Raf Verstraeten lui remet sa proposition de transaction pénale élargie.	Hildegard Penne	15/03/2017	CRIV K015 (Penne), p. 5.	2 - LEX

Commission d'enquête "Transaction pénale" – Chronologie

	Date	Description du fait	Dixit, source			Volet
223	22/10/2008	Le premier ministre Yves Leterme reçoit une délégation du secteur diamantaire à la suite d'une saisie.	Hildegard Penne	15/03/2017	CRIV K015 (Penne), p. 4.	2 - LEX
261	05/11/2008	La note de politique générale du ministre de la Justice mentionne l'étude relative à un possible élargissement de la transaction.	La Chambre	05/11/2008	DOC 52 1529/16	2 - LEX
224	12/11/2008	Le secteur diamantaire adresse un courrier au ministre de la Justice en ce qui concerne les saisies judiciaires.	Hildegard Penne	15/03/2017	CRIV K015 (Penne), p. 4.	2 - LEX
272	14/11/2008	Le comité ministériel pour la lutte contre la fraude fiscale et sociale approuve le plan d'action du secrétaire d'Etat Devlies, en ce compris une transaction pénale élargie.	Bart Vandenberghe	10/05/2017	CRIV K030 (Vandenberghe), p. 5.	2 - LEX
211	18/11/2008	Réunion du réseau d'expertise politique criminelle et procédure pénale du collège des procureurs généraux à propos de la transaction pénale élargie.	Yves Liégeois	15/03/2017	CRIV K014, p. 8.	2 - LEX
212	22/01/2009	Réunion du réseau d'expertise politique criminelle et procédure pénale du collège des procureurs généraux à propos de la transaction pénale élargie, avec entre autres Hildegard Penne (cabinet Justice), Raf Verstraeten et le directeur fiscalité du SPF Finances.	Yves Liégeois	15/03/2017	CRIV K014, p. 8.	2 - LEX
36	16/02/2009	Dépôt de la proposition de loi modifiant le Code d'instruction criminelle en ce qui concerne le règlement transactionnel et la déclaration libératoire (DOC 52-1817/001). [Auteurs: Carina Van Cauter, Luk Van Biesen et Herman De Croo]	La Chambre	16/02/2009	DOC 52 1817/001	2 - LEX
213	19/02/2009	Le collège des procureurs généraux approuve une proposition modifiant l'article 216bis du Code d'instruction criminelle (transaction pénale élargie) en se référant au plan d'action 2008-2009 du collège pour la lutte contre la fraude fiscale et sociale, au plan du secrétaire d'Etat Carl Devlies, à la modernisation du ministère public et à la note de politique générale Justice de 2009.	Yves Liégeois	15/03/2017	CRIV K014, p. 8.	2 - LEX

Commission d'enquête "Transaction pénale" – Chronologie

	Date	Description du fait	Dixit, source			Volet
37	07/05/2009	Distribution du rapport de la commission d'enquête parlementaire chargée d'examiner les grands dossiers de fraude fiscale (DOC 52-0034/004) Recommandation n° 36 (page 243): "Instaurer un système général de règlement amiable et/ou de transaction qui, en s'appliquant, met fin aux poursuites pénales en matière de fraude fiscale."	La Chambre	07/05/2009	DOC 52 0034/004	2 - LEX
214	14/05/2009	Le premier avocat général Flor De Mond adresse au cabinet Justice un projet d'exposé des motifs relatif au projet modifiant l'article 216bis du Code d'instruction criminelle.	Yves Liégeois	15/03/2017	CRIV K014, p. 9.	2 - LEX
228	24/06/2009	Le Collège des procureurs généraux transmet au ministre de la Justice un avant-projet de loi qui constitue une refonte de la proposition de loi DOC 52 739/1.	Hildegard Penne	15/03/2017	CRIV K015 (Penne), p. 9.	2 - LEX
119	01/07/2009	Groupe de travail intercabinets sur l'avant-projet relatif à la transaction pénale élargie (élaboré par Hildegard Penne) avec les cabinets du premier ministre, des vice-premiers ministres (sauf D. Reynders), de la Justice et le cabinet du secrétaire d'État Devlies. Le PS s'oppose au texte et souhaite un examen parlementaire dans le cadre des recommandations de la commission d'enquête sur la grande fraude fiscale, qui serait associé à la levée du secret bancaire.	Hildegard Penne	15/03/2017	CRIV K015 (Penne), p. 6.	2 - LEX
215	01/07/2009	Groupe de travail intercabinets chargé du projet modifiant l'article 216bis du Code d'instruction criminelle, en présence du premier avocat général Flor De Mond.	Yves Liégeois	15/03/2017	CRIV K014, p. 9.	2 - LEX
265	03/07/2009	Le président français écrit à son homologue kazakh pour évoquer les contrats qui peuvent être conclus lors de la visite d'État de Nicolas Sarkozy au Kazakhstan en octobre 2009.	Yann Philippin	10/05/2017	CRIV K030 (Philippin), p. 3.	2 - LEX
229	17/07/2009	Hildegard Penne transmet au groupe CD&V l'avant-projet de loi concernant la procédure de référé pénal élaboré par le Collège des procureurs généraux.	Hildegard Penne	15/03/2017	CRIV K015 (Penne), p. 9.	2 - LEX

Commission d'enquête "Transaction pénale" – Chronologie

	Date	Description du fait	Dixit, source			Volet
266	23/07/2009	Rencontre entre Patokh Chodiev, le président du Kazakhstan Noursoultan Nazarbaïev, Damien Loras (conseiller pour l'Asie centrale à l'Elysée) et Jean-David Levitte (chef de la diplomatie à l'Elysée), dans la villa de Patokh Chodiev à Saint-Jean-Cap-Ferrat.	Yann Philippin	10/05/2017	CRIV K030 (Philippin), p. 3.	2 - LEX
267	25/09/2009	Dîner à Paris avec Patokh Chodiev et Damien Loras.	Yann Philippin	10/05/2017	CRIV K030 (Philippin), p. 3.	2 - LEX
104	05/10/2009	Visite d'État de Nicolas Sarkozy, président de la République française, au Kazakhstan, les 5 et 6 octobre. Le contrat des satellites a été signé au cours de cette visite.	Jacques Gautier (sénateur, FRANCE)	12/12/2012	Rapport fait au nom de la commission des affaires étrangères, de la défense et des forces armées sur le projet de loi, adopté par l'Assemblée nationale, autorisant l'approbation de l'accord de coopération entre le Gouvernement de la République française et le Gouvernement de la République du Kazakhstan dans le domaine de l'exploration et de l'utilisation de l'espace extra-atmosphérique à des fins pacifiques	2 - LEX
336	09/2009	Le president kazakh laisse entendre, à l'approche de la visite d'État d'octobre 2009, qu'il serait bon pour les relations commerciales entre le Kazakhstan et la France que les poursuites menées à l'encontre de M. Patokh Chodiev en Belgique soient interrompues ou arrêtées	Claude Guéant	03/05/2017	CRIV K025 (Guéant), p. 10.	2 - LEX
259	15/10/2009	Hildegard Penne rédige, dans le cadre de la confection du budget 2010, une note sur la recette estimée d'une transaction pénale élargie.	Hildegard Penne	15/03/2017	CRIV K015 (Penne), p. 7.	2 - LEX
38	19/01/2010	Avis du Conseil d'État n° 47.423/AG sur la proposition de loi modifiant le Code d'instruction criminelle en ce qui concerne le règlement transactionnel et la déclaration libératoire (DOC 52-1817/002)	La Chambre	05/02/2010	DOC 52 1817/002	2 - LEX

Commission d'enquête "Transaction pénale" – Chronologie

	Date	Description du fait	Dixit, source			Volet
230	05/02/2010	Dépôt de la proposition de loi modifiant le Code d'instruction criminelle en ce qui concerne la procédure de référé pénal en cas d'urgence (DOC 52 2404/1). [Auteurs: Servais Verherstraeten, Christian Brotcorne, Daniel Bacquelaine, Ludo Van Campenhout, Jef Van den Bergh, Mia De Schamphelaere, Kristof Waterschoot et Sabien Lahaye-Battheu] [Date de caducité: 7 mai 2010]	Hildegard Penne	15/03/2017	CRIV K015 (Penne), p. 9.	2 - LEX
318	19/02/2010	L'avocat général Patrick De Wolf s'enquiert, à titre de membre suppléant du Collège pour la lutte contre la fraude fiscale, de l'état des lieux de la transaction étendue dans le cadre du processus décisionnel politique, auprès de Bart Van Humbeeck (cabinet secrétaire d'Etat Devlies).	Patrick De Wolf	29/06/2017	CRIV K046 (De Wolf), p. 23.	2 - LEX
319	03/03/2010	L'avocat général Patrick De Wolf explique les tenants et les aboutissants de la transaction étendue au Collège pour la lutte contre la fraude fiscale et sociale.	Patrick De Wolf	29/06/2017	CRIV K046 (De Wolf), p. 24.	2 - LEX
298	15/05/2010	Réquisition finale de Christiaan Nys, substitut du procureur du Roi, dans le dossier "Société générale".	Christiaan Nys	14/06/2017	CRIV K042 (Nys), p. 2.	3 - JUS
268	10/08/2010	Rencontre entre Catherine Degoul, une sénatrice française et (probablement) Jean-François Etienne des Rosaies à propos de la vente d'hélicoptères au Kazakhstan et des commissions y afférentes.	Yann Philippin	10/05/2017	CRIV K030 (Philippin), p. 5.	2 - LEX
269	25/08/2010	Catherine Degoul présente, en tant qu'avocate de Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov et Alexandre Machkevitch au directeur Marketing d'Eurocopter pour négocier les contrats de vente d'hélicoptères (moyennant une commission de 4 %) entre le Kazakstan et Eurocopter. Catherine Degoul déclare à cet égard pouvoir agir au nom des autorités du Kazakhstan.	Yann Philippin	10/05/2017	CRIV K030 (Philippin), p. 5.	2 - LEX
294	12/10/2010	Axel Haelterman envoie par courriel à Jan Jambon, chef de groupe de la N-VA à la Chambre, le texte d'une 'ébauche' de proposition de transaction étendue.	Axel Haelterman	07/06/2017	CRIV K039 (Verstraeten), p. 2.	2 - LEX

Commission d'enquête "Transaction pénale" – Chronologie

	Date	Description du fait	Dixit, source			Volet
330	12/10/2010	Mission économique belge au Kazakhstan emmenée par le prince Philippe. Le ministre des Affaires étrangères , Steven Vanackere, rencontre le vice-premier ministre et le ministre des Transports du Kazakhstan. L'affaire Patokh Chodiev c.s. n'est pas abordée.	Steven Vanackere	10/07/2017	CRIV K051 (Vanackere), p. 3.	2 - LEX
105	27/10/2010	Visite d'État en France du président du Kazakhstan. L'Elysée annonce la signature entre Paris et Astana de contrats pour "plus de 2 milliards d'euros" portant notamment sur la vente de locomotives et d'hélicoptères.	Ambassade de France à Astana	17/03/2011	Visite officielle de N. Nazarbaev en France du 26 au 28 octobre : échos de la presse kazakhstanaise (https://kz.ambafrance.org/Visite-officielle-du-President)	2 - LEX
320	10/11/2010	Réunion du Collège pour la lutte contre la fraude fiscale et sociale consacrée à une note du secrétaire d'Etat Carl Devlies qui parle notamment de la nécessité d'une transaction étendue.	Patrick De Wolf	29/06/2017	CRIV K046 (De Wolf), p. 25.	2 - LEX
241	18/11/2010	Réunion des directeurs "politique générale" préalable au Conseil des Ministres du 19 novembre 2010. Le représentant de la vice-première ministre Onkelinx s'oppose à la version du texte sur l'assouplissement du secret bancaire proposée par le cabinet Finances.	Eric Kirsch	05/05/2017	CRIV K028 (Kirsch), p. 2.	2 - LEX
243	19/11/2010	Le Conseil des Ministres approuve en première lecture les avant-projets de loi portant des dispositions diverses (I) et (II) . Une notification préconise la création d'un groupe de travail qui se réunira pour examiner l'assouplissement du secret bancaire.	Chris Delaere	05/05/2017	CRIV K028 (Kirsch), p. 5.	2 - LEX
242	03/12/2010	Dans une note de l'Administration Fiscalité, un assouplissement du secret bancaire est demandé instamment, le but étant de ne pas être considéré comme un paradis fiscal par l'OCDE.	Chris Delaere	05/05/2017	CRIV K028 (Kirsch), p. 4.	2 - LEX
280	03/12/2010	Carina Van Cauter redépose la proposition de loi antérieure - devenue caduque - modifiant le Code d'instruction criminelle en ce qui concerne le règlement transactionnel et la déclaration libératoire (DOC 52-1817). La proposition ne sera pas imprimée.	Carina Van Cauter	17/05/2017	CRIV K032 (Van Cauter), p. 16.	2 - LEX

Commission d'enquête "Transaction pénale" – Chronologie

	Date	Description du fait	Dixit, source			Volet
283	14/12/2010	Réunion au Parlement à propos du possible nouveau dépôt de la proposition de loi caduque modifiant le Code d'instruction criminelle en ce qui concerne la procédure de référé pénal en cas d'urgence (DOC 52 2404).	Servais Verherstraeten	17/05/2017	CRIV K033 (Smits), p. 20.	2 - LEX
284	20/12/2010	Création, à l'initiative du député Jan Jambon, du "Diamantclub" parlementaire.	Servais Verherstraeten	17/05/2017	CRIV K033 (Smits), p. 25.	2 - LEX
118	10/01/2011	Avis du Conseil d'État n° 49.038/1/2/3/4 sur l'avant-projet de loi portant dispositions nécessaires diverse (ultérieurement déposé en tant que DOC 1208/1).	Chancellerie du premier ministre	03/03/2017	Note de la Chancellerie du premier ministre (document transmis à la commission)	2 - LEX
244	18/01/2011	Groupe de travail intercabinets chargé d'examiner les avant-projets de loi portant des dispositions diverses, après réception des avis du Conseil d'Etat. Le PS demande un plus grand assouplissement du secret bancaire.	Chris Delaere	05/05/2017	CRIV K028 (Kirsch), p. 5.	2 - LEX
302	20/01/2011	Concertation au MR avec entre autres le cabinet du secrétaire d'Etat Bernard Clerfayt au sujet d'une liaison entre la levée du secret bancaire et la transaction étendue.	Damien Thiéry	21/06/2017	CRIV K044 (Degrève), p. 13.	2 - LEX
317	24/01/2011	Contact entre l'avocat Jonathan Biermann, conseil de Mme Kazhegeldina, et le parquet de Bruxelles concernant l'affaire Patokh Chodiev c.s.	Patrick De Wolf	29/06/2017	CRIV K046 (De Wolf), p. 2.	3 - JUS
322	25/01/2011	Le parquet de Bruxelles (le substitut Verelst) remet un avis au parquet général en faveur de la suspension du prononcé dans l'affaire Chodiev c.s. L'avocat général Godbille - en remplacement de Patrick De Wolf, absent - ne s'y oppose pas.	Marc de le Court	05/07/2017	CRIV K047 (de le Court), p. 2.	3 - JUS
282	25/01/2011	Tant le MR que le CD&V demandent au secrétaire de groupe CD&V s'il est prêt à cosigner une proposition de loi sur le secret bancaire.	Jef Smits	17/05/2017	CRIV K033 (Smits), p. 4.	2 - LEX

Commission d'enquête "Transaction pénale" – Chronologie

	Date	Description du fait	Dixit, source			Volet
279	01/2011	Réunion entre les groupes Open Vld et MR en vue du dépôt d'une proposition de loi commune règlement transactionnel/secret bancaire (devient la proposition de loi DOC 53 1185/1), en présence d'un collaborateur du cabinet Reynders. Date: "avant le 27 janvier 2010 (sic)".	Carina Van Cauter	17/05/2017	CRIV K032 (Van Cauter), p. 8.	2 - LEX
245	31/01/2011	Groupe de travail intercabinets chargé d'examiner les avant-projets de loi portant des dispositions diverses, après réception des avis du Conseil d'Etat. Le MR marque son accord sur un plus grand assouplissement du secret bancaire à condition qu'il soit lié à une transaction pénale élargie.	Chris Delaere	05/05/2017	CRIV K028 (Kirsch), p. 5.	2 - LEX
120	02/2011	Armand De Decker contacte à Paris la DCRI, le service de coordination des services de renseignement français, semble-t-il avec une demande de collaboration et d'échange d'informations entre la Sûreté de l'Etat et la DCRI (Direction centrale du renseignement intérieur) concernant l'homme d'affaires et lobbyiste belge Eric VDW.	Vincent Van Quickenborne	19/04/2017	CRIV K022, p. 17.	2 - LEX
262	02/02/2011	Didier Reynders est désigné informateur par le Roi. Les partis libéraux sont, pour la première fois depuis les élections du 10 juin 2010, associés à la formation du gouvernement.		02/02/2011		
246	02/02/2011	Concertation entre le MR et le PS, après une réunion des directeurs "politique générale", au sujet de la rédaction d'une notification du Conseil des Ministres relative au secret bancaire.	Chris Delaere	05/05/2017	CRIV K028 (Kirsch), p. 6.	2 - LEX
240	02/02/2011	Réunion des "directeurs politique générale" en préparation du Conseil des Ministres du 3 février 2011. La réunion ne parvient pas à se mettre d'accord sur une liaison entre la transaction pénale élargie et la levée du secret bancaire.	Fons Borginon	05/05/2017	CRIV K027 (Borginon), p. 3.	2 - LEX

Commission d'enquête "Transaction pénale" – Chronologie

	Date	Description du fait	Dixit, source			Volet
73	03/02/2011	Notification du Conseil des ministres du 3 février 2011: le gouvernement déposera un amendement au projet de loi portant des dispositions diverses concernant à la fois la transaction pénale et la levée du secret bancaire.	SPF Chancellerie du Premier Ministre	03/02/2011	Conseil des ministres, notification, point 47	2 - LEX
263	04/02/2011	Le Roi demande au gouvernement démissionnaire de déposer un projet de budget à la Chambre.	Olivier Henin	10/05/2017	CRIV K029 (Henin), p. 6.	2 - LEX
258	08/02/2011	Dépôt de la proposition de loi modifiant le Code d'instruction criminelle en ce qui concerne le règlement transactionnel et la déclaration libératoire et visant à introduire une procédure d'enquête en banque en matière d'impôts directs en insérant dans le Code des impôts sur les revenus 1992 les articles 322/1 et 338ter (datée le 27 janvier 2011, DOC 53-1185). [Auteurs: Philippe Goffin, Damien Thiéry, Gwendolyn Rutten, Carina Van Cauter, Marie-Christine Marghem] [Caducité 28 avril 2014]	La Chambre	08/02/2011	DOC 53 1185/1	2 - LEX
248	08/02/2011	Concertation entre les cabinets des secrétaires d'Etat Clerfayt et Devlies au sujet des amendements au projet de loi portant des dispositions diverses, en ce qui concerne la transaction pénale, le secret bancaire et la déclaration libératoire.	Chris Delaere	05/05/2017	CRIV K028 (Kirsch), p. 6.	2 - LEX
260	09/02/2011	Dépôt de la proposition de loi modifiant le Code des impôts sur les revenus 1992 en vue de lever le secret bancaire dans le cadre d'une lutte efficace contre la fraude (DOC 53 1189/1). [Auteurs: Raf Terwingen, Servais Verherstraeten] [Caducité 28 avril 2014]	La Chambre	09/02/2011	DOC 53 1189/1	2 - LEX
247	09/02/2011	Concertation au sein de la majorité entre les groupes gouvernementaux au sujet de l'amendement sur le secret bancaire.	Chris Delaere	05/05/2017	CRIV K028 (Kirsch), p. 6.	2 - LEX
39	11/02/2011	Dépôt du projet de loi portant des dispositions diverses (DOC 53-1208) [distribution le 16 février]	La Chambre	11/02/2011	DOC 53 1208/001	2 - LEX

Commission d'enquête "Transaction pénale" – Chronologie

	Date	Description du fait	Dixit, source			Volet
249	14/02/2011	Concertation entre le CD&V, le MR et l'Open Vld au sujet de l'amendement du secret bancaire.	Chris Delaere	05/05/2017	CRIV K028 (Kirsch), p. 6.	2 - LEX
250	15/02/2011	Concertation entre le CD&V, le PS et le sp.a au sujet de l'amendement du secret bancaire.	Chris Delaere	05/05/2017	CRIV K028 (Kirsch), p. 6.	2 - LEX
251	15/02/2011	Concertation au sein de la majorité entre les groupes gouvernementaux au sujet de l'amendement sur le secret bancaire.	Chris Delaere	05/05/2017	CRIV K028 (Kirsch), p. 6.	2 - LEX
275	18/02/2011	Armand De Decker rencontre, en sa qualité d'avocat de Patokh Chodiev, l'avocat général Patrick De Wolf et s'enquiert des intentions du parquet après la décision de la chambre du conseil concernant Patokh Chodiev c.s. Il est en outre question d'une modification légale imminente ayant pour objet une transaction pénale élargie.	Patrick De Wolf	10/05/2017	CRIV K030 (Vandenberghe), p. 19.	3 - JUS
308	18/02/2011	Après la visite d'Armand De Decker, l'avocat général De Wolf demande à Jean-Michel Verhelst l'état des lieux de la procédure contre Patokh Chodiev c.s. au niveau de la chambre du conseil.	Patrick De Wolf	28/06/2017	CRIV K045 (De Wolf), p. 11.	3 - JUS
68	18/02/2011	Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov et Alexandre Machkevitch sont déférés devant le tribunal pour association de malfaiteurs, faux en écriture et pratiques de blanchiment.	Laurence Heusghem	21/06/2017	CRIV K044 (Heusghem), p. 3.	3 - JUS
69	20/02/2011	Armand De Decker et Catherine Degoul rencontrent Stefaan De Clerck, ministre démissionnaire de la Justice, pour lui demander d'obtenir de la justice bruxelloise une transaction avec Patokh Chodiev.	Yann Philippin	10/05/2017	CRIV K030 (Philippin), p. 8.	3 - JUS
309	21/02/2011	L'avocat Tossens contacte l'avocat général De Wolf pour s'enquérir de la procédure contre Patokh Chodiev c.s. devant la chambre du conseil.	Patrick De Wolf	28/06/2017	CRIV K045 (De Wolf), p. 10.	3 - JUS
40	22/02/2011	Début de la discussion du projet de loi portant des dispositions diverses (DOC 53-1208) dans les commissions de la Chambre	La Chambre	22/02/2011	DOC 53 1208/001	2 - LEX

Commission d'enquête "Transaction pénale" – Chronologie

	Date	Description du fait	Dixit, source			Volet
70	22/02/2011	Armand De Decker et Catherine Degoul rencontrent le chef de cabinet de Stefaan De Clerck, ministre démissionnaire de la Justice, pour lui demander d'obtenir de la justice bruxelloise une transaction avec Patokh Chodiev.	Yann Philippin	10/05/2017	CRIV K030 (Philippin), p. 8.	3 - JUS
80	22/02/2011	Jean-Michel Verelst, substitut du procureur du Roi à Bruxelles, interjette appel après le renvoi, par la chambre du conseil, de Patokh Chodiev c.s. devant le tribunal correctionnel.	Jean-Michel Verelst	21/06/2017	CRIV K044 (Verelst), p. 5.	3 - JUS
253	22/02/2011	Concertation entre le CD&V et le PS au sujet de l'amendement du secret bancaire.	Chris Delaere	05/05/2017	CRIV K028 (Kirsch), p. 7.	2 - LEX
323	22/02/2011	Le procureur général de le Court informe les avocats Tossens et (Armand) De Decker de l'appel interjeté par le parquet contre la décision de la chambre du conseil du 18 février 2011.	Marc de le Court	05/07/2017	CRIV K047 (de le Court), p. 3.	3 - JUS
335	23/02/2011	Rencontre entre Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov et Alexandre Machkevitch et leur avocate, Catherine Degoul. Ils y discutent d'une modification prochaine de la législation qui rendrait possible une transaction avec la justice belge.				3 - JUS
293	23/02/2011	Alain Winants, administrateur général de la Sûreté de l'Etat, consulte la fiche de la Sûreté de l'Etat rédigée à propos d'Eric Van de Weghe.	Alain Winants	07/06/2017	CRIV K038 (Winants), p. 1.	2 - LEX
286	24/02/2011	A la demande du gouvernement fédéral, la commission parlementaire de concertation décide de traiter en urgence le projet de loi portant des dispositions diverses (DOC 53-1208).	Gert Van der Biesen	24/05/2017	CRIV K035 (Van der Biesen), p. 1.	2 - LEX
41	24/02/2011	Dépôt de la proposition de loi modifiant le Code d'instruction criminelle en ce qui concerne l'extinction de l'action publique moyennant le paiement d'une somme d'argent (DOC 53-1252). [Auteurs: Servais Verherstraeten, Sonja Becq et Raf Terwingen] [Date de caducité: 28 avril 2014]	La Chambre	24/02/2011	DOC 53 1252/001	2 - LEX

Commission d'enquête "Transaction pénale" – Chronologie

	Date	Description du fait	Dixit, source			Volet
254	25/02/2011	Concertation, à l'initiative du cabinet du secrétaire d'Etat Clerfayt, avec les cabinets Devlies et Reynders, Chris Delaere (cabinet premier ministre) et des collaborateurs de groupe du Open Vld, du MR et de la N-VA. En ce qui concerne l'amendement du secret bancaire, une majorité de rechange sans les socialistes est envisagée.	Chris Delaere	05/05/2017	CRIV K028 (Kirsch), p. 7.	2 - LEX
255	25/02/2011	Concertation entre le CD&V, le PS et le sp.a au sujet de l'amendement du secret bancaire. On y discute d'une majorité de rechange sans les libéraux.	Chris Delaere	05/05/2017	CRIV K028 (Kirsch), p. 7.	2 - LEX
281	28/02/2011	Le groupe PS fait savoir au secrétaire de groupe CD&V qu'il ne soutiendra pas le projet de loi portant des dispositions diverses sans une réglementation sur le secret bancaire.	Jef Smits	17/05/2017	CRIV K033 (Smits), p. 5.	2 - LEX
232	01/03/2011	Le juge d'instruction clôture l'enquête judiciaire "Monstrey" (avocats e.a. Axel Haelterman et Raf Verstraeten).	Peter Van Calster	22/03/2017	CRIV K017 (Van Calster), p.5.	3 - JUS
252	01/03/2011	Concertation au sein de la majorité entre les groupes gouvernementaux au sujet de l'amendement sur le secret bancaire.	Chris Delaere	05/05/2017	CRIV K028 (Kirsch), p. 7.	2 - LEX
256	02/03/2011	Concertation, au sein de la majorité, entre les groupes gouvernementaux, au sujet de l'amendement du secret bancaire.Une liaison est établie entre l'amendement du secret bancaire et la transaction pénale élargie. L'amendement de la transaction pénale élargie est basé sur la proposition DOC 53 1252/1.	Chris Delaere	05/05/2017	CRIV K028 (Kirsch), p. 7.	2 - LEX
278	02/03/2011	Concertation entre les groupes de la majorité gouvernementale à propos de l'amendement sur le secret bancaire. Sur l'insistance du CD&V, la proposition de loi DOC 53 1252 est choisie comme base de travail pour la liaison entre la levée du secret bancaire et la transaction élargie.	Carina Van Cauter	17/05/2017	CRIV K032 (Van Cauter), p. 7.	2 - LEX

Commission d'enquête "Transaction pénale" – Chronologie

	Date	Description du fait	Dixit, source			Volet
44	02/03/2011	Lors de l'examen du projet de loi portant des dispositions diverses (DOC 53-1208) en commission des Finances et du Budget de la Chambre, l'amendement n° 18 est déposé et adopté (DOC 53-1208/007). Cet amendement tend à insérer un article 75/1 nouveau ayant trait à la transaction. [Auteurs: Servais Verherstraeten, Gwendolyn Rutten, Guy Coëme, Carina Van Cauter, Josy Arens, Raf Terwingen et Philippe Goffin]	La Chambre	14/03/2011	DOC 53 1208/012	2 - LEX
285	03/03/2011	Adoption par la commission des Finances de la Chambre, en deuxième lecture, du projet de loi portant des dispositions diverses (rapport: DOC 53-1208/15)	La Chambre	14/03/2011	DOC 53 1208/15	2 - LEX
231	03/03/2011	Servais Verherstraeten demande à Axel Haelterman de soumettre le texte de la transaction pénale élargie voté en commission de la Chambre à un examen juridique.	Axel Haelterman	15/03/2017	CRIV K015 (Haelterman), p. 4.	2 - LEX
235	04/03/2011	A la demande d'Armand De Decker, qui a égaré son téléphone portable à Paris, la Sûreté de l'Etat veut en retrouver la trace au moyen d'une méthode particulière de renseignement. La commission MPR suspend le recours à cette méthode, jugeant la motivation insuffisante.	Alain Winants	19/04/2017	CRIV K022 (Winants), p. 4.	2 - LEX
324	06/03/2011	L'avocat général De Wolf informe le procureur général de le Court de la rencontre imminente en date du 9 mars 2011 avec les avocats de Patokh Chodiev, consacrée à une éventuelle suspension. L'avocat général est favorable à la suspension.	Marc de le Court	05/07/2017	CRIV K047 (de le Court), p. 3.	3 - JUS
325	08/03/2011	Le procureur général de le Court rencontre les avocats généraux De Wolf et Godbille pour aborder l'éventualité d'une suspension dans l'affaire Patokh Chodiev c.s.	Marc de le Court	05/07/2017	CRIV K047 (de le Court), p. 3.	3 - JUS
299	09/03/2011	Les conseils de la Société générale et de Belgimmo ont une réunion à Anvers avec le parquet, notamment le substitut du procureur du Roi Christiaan Nys, au sujet d'une suspension de l'instruction.	Christiaan Nys	14/06/2017	CRIV K042 (Nys), p.3 et 8.	3 - JUS

Commission d'enquête "Transaction pénale" – Chronologie

	Date	Description du fait	Dixit, source			Volet
310	09/03/2011	Rencontre entre l'avocat général De Wolf et les avocats de Patokh Chodiev c.s. au sujet d'une suspension du prononcé devant la chambre des mises en accusation.	Patrick De Wolf	28/06/2017	CRIV K045 (De Wolf), p. 13.	3 - JUS
306	10/03/2011	Les pièces versées au dossier judiciaire à charge de Patokh Chodiev c.s. déménagent au parquet général de Bruxelles.	Jean-Michel Verelst	21/06/2017	CRIV K044 (Verelst), p. 2.	3 - JUS
257	16/03/2011	Lors de la réunion du groupe de travail intercabinets consacré au conclave budgétaire, une estimation de la recette probable de la transaction pénale élargie en 2011 est demandée.	Chris Delaere	05/05/2017	CRIV K028 (Kirsch), p. 8.	2 - LEX
42	17/03/2011	Adoption par la Chambre du projet de loi portant des dispositions diverses (DOC 53-1208/9)	La Chambre, séance plénière	17/03/2011	CRIV 53 PLEN 023, p. 118	2 - LEX
130	17/03/2011	Journée d'études de la conférence du barreau d'Anvers concernant "l'extension de la transaction".	Peter Van Calster	22/03/2017	CRIV K017 (Van Calster), p.5.	2 - LEX
108	18/03/2011	Évocation par le Sénat du projet de loi portant des dispositions diverses (DOC 53 1208/16).	Le Sénat	18/03/2011	DOC 5-869/1	2 - LEX
287	22/03/2011	Note du Service du Suivi législatif du Sénat visant à corriger l'article 84 du projet de loi portant des dispositions diverses (DOC 5-869).	Gert Van der Biesen	24/05/2017	CRIV K035 (Van der Biesen), p. 2.	2 - LEX
288	22/03/2011	Audition en commission de la Justice du Sénat des professeurs Haelterman, Verstraeten et Masset au sujet du projet de loi portant des dispositions diverses.	Gert Van der Biesen	24/05/2017	CRIV K035 (Van der Biesen), p. 2.	2 - LEX
239	23/03/2011	Après avis du Service chargé du Suivi législatif du Sénat, les partis de la majorité décident d'amender le projet de loi DOC 5-869/9.	Fons Borginon	05/05/2017	CRIV K027 (Borginon), p. 16.	2 - LEX
290	23/03/2011	A la demande du ministre de la Justice, Jo Baret, chef de cabinet Justice, convoque un GTI pour discuter du traitement au Sénat du projet de loi portant des dispositions diverses.	Jo Baret	07/06/2017	CRIV K038 (Baret), p. 2.	2 - LEX

Commission d'enquête "Transaction pénale" – Chronologie

	Date	Description du fait	Dixit, source			Volet
45	24/03/2011	Adoption par la commission de la Justice du Sénat de l'article 84 relatif à la transaction	Le Sénat	24/03/2011	DOC 5-869/4	2 - LEX
49	24/03/2011	Dépôt au Sénat de la proposition de loi modifiant les articles 216bis et 216ter du Code d'instruction criminelle et de l'article 7 de la loi du 6 juin 2010 introduisant le Code pénal social ("Loi de réparation", DOC 5-893/1) [Auteurs: Christine Defraigne, Francis Delpérée, Philippe Mahoux, Martine Taelman, Peter Van Rompuy]	Le Sénat	24/03/2011	DOC 5-893/1	2 - LEX
289	29/03/2011	Note du Service du Suivi législatif du Sénat concernant la "loi de réparation" (DOC 5-893/1).	Gert Van der Biesen	24/05/2017	CRIV K035 (Van der Biesen), p. 3.	2 - LEX
233	30/03/2011	Le juge d'instruction clôture l'enquête judiciaire "Omega Diamonds" (avocat e.a. Raf Verstraeten).	Peter Van Calster	22/03/2017	CRIV K017 (Van Calster), p.5.	3 - JUS
43	31/03/2011	Adoption par le Sénat sans amendements du projet de loi portant des dispositions diverses (DOC 5-869/9)	Le Sénat, séance plénière	31/03/2011	Annales 5-19, p. 36	2 - LEX
50	31/03/2011	Adoption par le Sénat de la Loi de réparation (DOC 5-893/1)	Le Sénat, séance plénière	31/03/2011	Annales 5-19, p. 38	2 - LEX
109	01/04/2011	Projet de loi 5-893/6 transmis par le Sénat à la Chambre.	LaChambre	01/04/2011	DOC 53 1344/1	2 - LEX
236	01/04/2011	Alain Winants, administrateur général de la Sûreté de l'Etat, fait collecter des informations sur le 'trio kazakh'.	Alain Winants	19/04/2017	CRIV K022 (Winants), p. 5.	2 - LEX
295	04/04/2011	Marc De Munck, juge d'instruction à Turnhout, signe l'ordonnance de soit-communiqué (bouclage du dossier par le juge d'instruction) dans l'affaire "Société Générale".	Marc De Munck	14/06/2017	CRIV K042 (De Munck), p. 2.	3 - JUS
123	08/04/2011	La DCRI prend contact avec l'homologue d'Ange Mancini à la Sûreté de l'Etat concernant (Eric) V(DW).	Alain Winants	19/04/2017	CRIV K022 (Winants), p. 5.	2 - LEX

Commission d'enquête "Transaction pénale" – Chronologie

	Date	Description du fait	Dixit, source			Volet
238	11/04/2011	Courriel adressé - au sein même de la Sûreté de l'Etat - par le Service Relations Internationales au Service Analyse concernant la demande d'Armand De Decker relative à la recherche de son téléphone portable.	Vincent Van Quickenborne	19/04/2017	CRIV K022 (Winants), p. 17.	2 - LEX
300	12/04/2011	Le parquet envisage de faire application de la transaction étendue dans l'affaire "Société générale", au lieu de procéder à une suspension assortie d'une confiscation.	Christiaan Nys	14/06/2017	CRIV K042 (Nys), p.10	3 - JUS
226	02/05/2011	Hildegard Penne adresse un courrier au Collège des procureurs généraux au nom du ministre de la Justice pour l'inviter à élaborer des directives pour la transaction pénale élargie et à attendre, pour l'application, l'adoption de la loi de réparation par le Parlement.	Hildegard Penne	15/03/2017	CRIV K015 (Penne), p. 9.	3 - JUS
311	05/05/2011	Rencontre entre l'avocat général De Wolf et les avocats de Patokh Chodiev c.s. au sujet d'une transaction.	Patrick De Wolf	28/06/2017	CRIV K045 (De Wolf), p. 14.	3 - JUS
304	05/05/2011	L'avocat général De Wolf demande à la juge d'instruction Laurence Heusghem le montant des frais de justice exposés dans l'affaire Patokh Chodiev, en vue d'une transaction.	Laurence Heusghem	21/06/2017	CRIV K044 (Heusghem), p. 4.	3 - JUS
46	06/05/2011	Publication au Moniteur belge de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses	Moniteur Belge	06/05/2011	Moniteur Belge, numéro 2011201824, page 26576	2 - LEX
110	06/05/2011	La commission pour la Justice de la Chambre des représentants adopte le projet de loi DOC 53 1344.	La Chambre	06/05/2011	DOC 53 1344/3	2 - LEX
326	09/05/2011	L'avocat général De Wolf informe le procureur général de le Court du fait que les avocats de Patokh Chodiev veulent conclure une transaction avant la fin du mois de juin au plus tard.	Marc de le Court	05/07/2017	CRIV K047 (de le Court), p. 3.	3 - JUS

Commission d'enquête "Transaction pénale" – Chronologie

	Date	Description du fait	Dixit, source			Volet
292	10/05/2011	Le Conseil supérieur de la Justice adresse une lettre de protestation aux présidents de la Chambre et du Sénat, au ministre de la Justice et au président de la commission de la Justice de la Chambre au sujet du fait que ce dernier n'a pas été entendu à propos de la transaction.	Dirk Van der Maelen	07/06/2017	CRIV K038 (Smeyers), p. 4.	2 - LEX
312	10/05/2011	L'avocat général De Wolf reçoit la lettre du (cabinet du) ministre de la Justice datée du 2 mai 2011 contenant une demande visant à ne pas faire application de la transaction étendue.	Patrick De Wolf	28/06/2017	CRIV K045 (De Wolf), p. 15.	3 - JUS
313	12/05/2011	L'avocat général De Wolf attire l'attention du procureur général de Bruxelles sur les négociations avec les avocats de Patokh Chodiev c.s. concernant l'application de la transaction étendue.	Patrick De Wolf	28/06/2017	CRIV K045 (De Wolf), p. 15.	3 - JUS
51	12/05/2011	Demande d'avis du Conseil d´État sur le projet de loi modifiant les articles 216bis et 216ter du Code d'instruction criminelle et de l'article 7 de la loi du 6 juin 2010 introduisant le Code pénal social (DOC 53-1344/1) par 58 membres en séance plénière. [Le Conseil d'État juge la demande d'avis irrecevable, faute de motivation suffisante de l'urgence, le 23 mai 2011. DOC 53-1344/4]	La Chambre, séance plénière	12/05/2011	CRIV 53 PLEN 032, p. 34	2 - LEX
291	13/05/2011	Réunion entre le Collège des procureurs généraux et le ministre de la Justice à propos notamment de la circulaire relative à la transaction.	Paule Somers	07/06/2017	CRIV K038 (Baret), p. 10.	3 - JUS
327	18/05/2011	Le procureur général de le Court signe une circulaire pour son ressort concernant l'application de la législation sur la transaction étendue: hormis dans les cas exceptionnels, il convient d'attendre la loi de réparation.	Marc de le Court	05/07/2017	CRIV K047 (de le Court), p. 5.	3 - JUS
227	26/05/2011	Le Collège des procureurs généraux informe le cabinet de la Justice que, moyennant une justification particulière et l'approbation du parquet général, une transaction pénale élargie serait possible avant l'adoption de la loi de réparation, compte tenu des importantes négociations en cours à Anvers et à Bruxelles.	Hildegard Penne	15/03/2017	CRIV K015 (Penne), p. 9.	3 - JUS

Commission d'enquête "Transaction pénale" – Chronologie

	Date	Description du fait	Dixit, source			Volet
301	31/05/2011	Rapport du parquet au procureur général Yves Liégeois sur l'application d'une transaction étendue dans l'affaire "Société générale".	Yves Liégeois	21/06/2017	CRIV K043 (Liégeois), p. 19.	3 - JUS
52	01/06/2011	Demande d'avis du Conseil d'État sur le projet de loi modifiant les articles 216bis et 216ter du Code d'instruction criminelle et de l'article 7 de la loi du 6 juin 2010 introduisant le Code pénal social (DOC 53-1344/1) par le président de la Chambre. [Le Conseil d'État rend son avis n° 49.792/2 le 7 juin 2011.]	La Chambre	09/06/2011	DOC 53-1344/5	2 - LEX
296	10/06/2011	Extinction de l'action publique pour la Société générale et la scrl Belgimont sur la base de la transaction étendue requise par le procureur de Roi à Turnhout.	Marc De Munck	14/06/2017	CRIV K042 (De Munck), p. 3.	3 - JUS
74	10/06/2011	Les avocats de Patokh Chodiev adressent un courriel à l'avocat général de la cour d'appel De Wolf, contenant un projet de réquisitoire aux fins de conclure une transaction pénale avec le parquet général de Bruxelles.	Patrick De Wolf	28/06/2017	CRIV K045 (De Wolf), p. 16.	3 - JUS
314	13/06/2011	L'avocat général Patrick De Wolf répond au courriel des avocats de Patokh Chodiev c.s. daté du 10 juin 2011.	Patrick De Wolf	28/06/2017	CRIV K045 (De Wolf), p. 17.	3 - JUS
321	14/06/2011	L'avocat général Patrick Dewolf fait savoir à Paule Somers (cabinet De Clerck) que l'Etat belge subira un manque à gagner très important si la transaction étendue sur un dossier financier n'est pas bouclée avant fin juin.	Patrick De Wolf	29/06/2017	CRIV K046 (De Wolf), p. 68.	3 - JUS
72	17/06/2011	L'avocat général de Bruxelles propose une transaction à Patokh Chodiev.	Yann Philippin	10/05/2017	CRIV K030 (Philippin), p. 9.	3 - JUS
297	17/06/2011	Audience de la chambre du conseil à Turnhout concernant l'affaire "Société générale".	Marc De Munck	14/06/2017	CRIV K042 (De Munck), p. 3.	3 - JUS

Commission d'enquête "Transaction pénale" – Chronologie

	Date	Description du fait	Dixit, source			Volet
315	22/06/2011	L'avocat général Patrick De Wolf fait savoir au premier avocat général que tous les montants que devra payer Patokh Chodiev c.s. dans le cadre de la transaction étendue ont été transmis.	Patrick De Wolf	28/06/2017	CRIV K045 (De Wolf), p. 21.	3 - JUS
103	27/06/2011	Les premiers ministres français et kazakh signent divers accords et contrats, dont celui prévoyant l'assemblage au Kazakhstan des hélicoptères d'EADS.	Yann Philippin	10/05/2017	CRIV K030 (Philippin), p. 9.	3 - JUS
316	28/06/2011	Audience de la chambre des mises en accusation de Bruxelles consacrée à la transaction étendue avec Patokh Chodiev c.s.	Patrick De Wolf	28/06/2017	CRIV K045 (De Wolf), p. 22.	3 - JUS
303	30/06/2011	Arrêt de la chambre des mises en accusation, avec l'application de la transaction étendue à Patokh Chodiev c.s.	Laurence Heusghem	21/06/2017	CRIV K044 (Heusghem), p. 3.	3 - JUS
47	30/06/2011	Adoption par la Chambre de la Loi de réparation (DOC 53-1344/1)	La Chambre, séance plénière	30/06/2011	CRIV 53 PLEN 042, p. 57	2 - LEX
237	13/07/2011	Alain Winants et Jean-François Etienne des Rosaies reçoivent la Légion d'honneur.	Vincent Van Quickenborne	19/04/2017	CRIV K022 (Winants), p. 6.	2 - LEX
48	01/08/2011	Publication au Moniteur belge de la Loi de réparation du 11 juillet 2011. [Entrée en vigueur le 11 août 2011]	Moniteur belge	01/08/2011	Moniteur Belge, numéro 2011009542, page 43878	2 - LEX
332	02/02/2012	Le ministre des Affaires étrangères Didier Reynders rencontre Catherine Degoul, en présence d'Armand De Decker, pour évoquer l'éventuelle libération conditionnelle de Jean-Pierre Bemba.	Didier Reynders	14/07/2017	CRIV K055 (Reynders), p. 3.	2 - LEX
333	18/04/2012	Le ministre des Affaires étrangères Didier Reynders effectue une visite officielle au Vatican et, en marge de cette visite, rencontre l'Ordre de Malte.	Didier Reynders	14/07/2017	CRIV K055 (Reynders), p. 21.	2 - LEX

Commission d'enquête "Transaction pénale" – Chronologie

	Date	Description du fait	Dixit, source			Volet
277	25/07/2012	Didier Reynders et Jean-Pierre Mazery, grand chancelier de l'Ordre de Malte, signent un Memorandum of Understanding entre le SPF Affaires étrangères, Commerce extérieur et Coopération au Développement du Royaume de Belgique et l'Ordre souverain militaire hospitalier de Saint Jean de Jérusalem, de Rhodes et de Malte, également connu sous le nom d'Ordre souverain de Malte.	Le Sénat	21/01/2014	Réponse à la question écrite n° 5-9504 du 5 juillet 2013.	2 - LEX
107	16/10/2012	Dépôt de la proposition de loi modifiant l'article 216bis du Code d'instruction criminelle sur la transaction pénale (DOC 5-1809). [Auteurs: Zakia Khattabi et Freya Piryns] [Date de caducité: 28 avril 2014]	Le Sénat	16/10/2012	DOC 5-1809/1	2 - LEX
264	10/10/2013	Première rencontre entre Jean-Claude Fontinoy et Jean-François Etienne des Rosaies dans le cadre de l'Ordre de Malte.	Jean-Claude Fontinoy	05/07/2017	CRIV K047 (Fontinoy), p. 5.	2 - LEX
328	31/10/2013	Lors d'une rencontre à Rome, Jean-Claude Fontinoy demande à Charles Ghislain s'il a des informations concernant Jean-François Etienne des Rosaies.	Jean-Claude Fontinoy	05/07/2017	CRIV K047 (Fontinoy), p. 1.	2 - LEX
276	04/11/2013	Jean-Claude Fontinoy envoie par courriel les coordonnées de Jean-François Etienne des Rosaies à Charles Ghislain, ambassadeur de Belgique auprès du Saint-Siège - avec une demande de vérification du statut de Jean-François Etienne des Rosaies au sein de l'Ordre de Malte.	Charles Ghislain	15/05/2017	CRIV K031 (Ghislain), p. 3.	2 - LEX
329	21/11/2013	Jean-Pierre Mazery, grand chancelier de l'Ordre de Malte, écrit au ministre des Affaires étrangères pour lui recommander d'anoblir George Forrest.	Jean-Claude Fontinoy	05/07/2017	CRIV K047 (Fontinoy), p. 2.	2 - LEX
121	22/04/2016	La Sûreté de l'Etat informe le parquet de Bruxelles des contacts entre Armand De Decker et les services de renseignement français en 2011.	Jaak Raes	15/02/2017	CRIV K009 (Raes), p. 19.	2 - LEX

Commission d'enquête "Transaction pénale" – Chronologie

	Date	Description du fait	Dixit, source			Volet
53	02/06/2016	Arrêt n° 83/2016 du 2 juin 2016 de la Cour constitutionnelle: L'article 216bis, § 2, du Code d'instruction criminelle viole les articles 10 et 11 de la Constitution.	Cour constitutionnelle	02/06/2016	Arrêt de la Cour constitutionnelle	2 - LEX

BIJLAGE 4

Inventaris van de aan de parlementaire onderzoekscommissie overgemaakte documenten

De parlementaire onderzoekscommissie heeft, ter voorbereiding van de hoorzittingen in de drie luiken, informatie opgevraagd bij de federale overheidsdiensten, de gerechtelijke overheden, de kanselarij van de eerste minister, de diensten van de Kamer en de Senaat, de gewezen regeringsleden van de regering Leterme II en de politieke fracties van Kamer en Senaat.

Voorts werden door de getuigen voor, tijdens of na hun hoorzitting nog bijkomende documenten overgemaakt.

Deze documenten werden, in functie van de aard van vertrouwelijkheid ervan, op de volgende wijze ter beschikking gesteld van de leden en de deskundigen van de onderzoekscommissie:

1.vertrouwelijke documenten ter inzage op het commissiesecretariaat;

2. documenten die als geïndividualiseerde kopie werden ter hand gesteld van de deskundigen en de commissieleden;

3. documenten die via het EXTRANET van de onderzoekscommissie ter beschikking werden gesteld van de deskundigen en de commissieleden.

1. **Vertrouwelijke documenten ter inzage op het commissiesecretariaat**

Luik I. Naturalisatie en nationaliteitsverwerving

— de naturalisatiedossiers van de dienst Naturalisaties van de Kamer van volksvertegenwoordigers van de heren Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch en hun aanverwanten;

— de dossiers van het parket van Nijvel betreffende de naturalisatie-aanvragen van de heren Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch en hun aanverwanten;

— de dossiers van het parket van Nijvel betreffende de nationaliteitsverwerving van mevrouw Goulnoura Chodieva, de heer Alijan Ibragimov en hun aanverwanten;

ANNEXE 4

Inventaire des documents transmis à la commission d'enquête parlementaire

En vue de préparer les auditions dans les trois volets, la commission d'enquête parlementaire a demandé des informations aux services de la police fédérale, aux autorités judiciaires, à la chancellerie du premier ministre, aux services de la Chambre et du Sénat, aux anciens membres du gouvernement Leterme II et aux groupes politiques de la Chambre et du Sénat.

Par ailleurs, les témoins ont également transmis des documents supplémentaires avant, pendant ou après leur audition.

En fonction de leur degré de confidentialité, ces documents ont été mis à la disposition des membres et des experts de la commission d'enquête de la façon suivante:

1. documents confidentiels à consulter au secrétariat de la commission;

2. documents confidentiels qui ont été remis sous forme de copie individualisée aux experts et aux commissaires;

3. documents qui ont été mis à la disposition des experts et des commissaires par le biais de l'EXTRANET de la commission d'enquête.

1. **Documents confidentiels à consulter au secrétariat de la commission**

Volet I. Naturalisation et acquisition de la nationalité

— les dossiers de naturalisation du service des Naturalisations de la Chambre des représentants de MM. Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov et Alexandre Machkevitch et consorts;

— les dossiers du parquet de Nivelles relatifs aux demandes de naturalisation de MM. Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov et Alexandre Machkevitch et consorts;

— les dossiers du parquet de Nivelles relatifs à l'acquisition de naturalisation de Mme Goulnoura Chodieva, M. Alijan Ibragimov et consorts;

— de door de heer Michel Van de Walle, getuige, overgemaakte documenten naar aanleiding van zijn getuigenis van 25 januari en 1 februari 2017;

— de door de heer Patrick Sapion, getuige, overgemaakte documenten naar aanleiding van zijn getuigenis van 1 februari 2017;

— het volledige dossier met processen-verbaal van de ondervragingen van het Vast Comité P die geleid hebben tot het opstellen van het onderzoeksverslag van 6 maart 2017 van het Vast Comité P betreffende het optreden van de politie van Waterloo in de naturalisatie- en nationaliteitsverwervingsdossiers van de heer Patokh Chodiev, mevrouw Goulnoura Chodieva en aanverwanten;

— de informatie met betrekking tot de naturalisatie en nationaliteitsverwerving van de heren Patokh Chodiev en Alijan Ibragimov, overgemaakt door de heer Jaak Raes, administrateur-generaal van de Veiligheid van de staat;

— de door de heer Benoît Dufour, getuige, overgemaakte documenten naar aanleiding van zijn getuigenis van 22 februari 2017;

— het gerechtelijk dossier nr. BR 70.99.5057/97 inzake de heren Patokh Chodiev, Alexandre Machkevitch en Alijan Ibragimov van voormalig onderzoeksrechter Bruno Bulthé;

— het gerechtelijk dossier nr. BR 10.66 104762/1997 inzake de heer Philippe Rozenberg e.a. van voormalig onderzoeksrechter Damien Vandermeersch;

— het gerechtelijk dossier nr. BR.45.99.430/00 inzake de heer Patokh Chodiev van voormalig onderzoeksrechter Jeroen Burm.

Luik II. Totstandkoming van de wet "Verruimde minnelijke schikking in strafzaken"

— het wetgevingsdossier van het wetgevend secretariaat van de Kamer van volksvertegenwoordigers betreffende de verschillende ingediende wetsvoorstellen inzake verruimde minnelijke schikking in strafzaken, overgemaakt door de heer Ignacio de la Serna, procureur-generaal van het hof van beroep van Bergen;

— een anonieme klacht, die werd onderzocht en vervolgens zonder gevolg werd geklasseerd;

— het mailverkeer tussen de heren François de Kerchove en Charles Ghislain, getuigen;

— les documents déposés par M. Michel Van de Walle, témoin, à l'occasion de sa déposition les 25 janvier et 1er février 2017;

— les documents déposés par M. Patrick Sapion, témoin, à l'occasion de sa déposition le 1er février 2017;

— le dossier complet contenant les procès-verbaux des interrogatoires du Comité permanent P qui ont débouché sur la rédaction du rapport d'enquête du 6 mars 2017 du Comité permanent P relatif à l'action de la police de Waterloo dans les dossiers de naturalisation et d'acquisition de la nationalité de M. Patokh Chodiev, Mme Goulnoura Chodieva et consorts;

— les informations relatives à la naturalisation et à l'acquisition de la nationalité de MM. Patokh Chodiev et Alijan Ibragimov, transmis par M. Jaak Raes, administrateur général de la Sûreté de l'État;

— les documents déposés par M. Benoît Dufour, témoin, à l'occasion de sa déposition le 22 février 2017;

— le dossier judiciaire n° BR 70.99.5057/97 concernant MM. Patokh Chodiev, Alexandre Machkevitch en Alijan Ibragimov, de l'ancien juge d'instruction Bruno Bulthé;

— le dossier judiciaire n° BR 10.66 104762/1997 concernant M. Philippe Rozenberg et consorts, de l'ancien juge d'instruction Damien Vandermeersch;

— le dossier judiciaire n° BR 45.99.430/00 concernant M. Pathok Chodiev, de l'ancien juge d'instruction Jeroen Burm.

Volet II. Élaboration de la loi sur la «transaction pénale élargie»

— le dossier législatif du secrétariat législatif de la Chambre des représentants relatif aux différentes propositions de loi déposées en ce qui concerne la transaction pénale élargie, transmis par M. Ignacio de la Serna, procureur général près la cour d'appel de Mons;

— une plainte anonyme, qui a été examinée et puis classée sans suite;

— l'échange de courriers électroniques entre témoins MM. François de Kerchove et Charles Ghislain, témoins;

— het proces-verbaal van de gerechtsdeurwaarder en bijlagen met betrekking tot het uitlezen van de oude dataservers van het AWDC met het oog op het nagaan van het mailverkeer tussen het AWDC en de heren Axel Haelterman en Raf Verstraeten voor de periode 2 december 2010 tot 3 mei 2011 – via de verbindingsmagistraat;

Luik III. Toepassing van de wet "Verruimde minnelijke schikking in strafzaken"

— alle informatie waarover de Hoge Raad voor de Justitie beschikte en die de basis vormde voor het verslag van 27 maart 2012 van de Hoge Raad voor de Justitie betreffende het bijzonder onderzoek naar het parket en het parket-generaal van Antwerpen;

— het gerechtelijk dossier nr. TU27.68 100740-02 inzake "Société générale – cvba Belgimont e.a." van de voormalige onderzoeksrechters Ferdinand Lammens en Marc De Munck (rechtbank van eerste aanleg te Turnhout) en de stukken betreffende de minnelijke schikking;

— het gerechtelijk dossier nr. BR27.97 3816-96 inzake "Alijan Ibragimov en Patokh Chodiev e.a." van de voormalige onderzoeksrechters Françoise Roggen, Frédéric Lugentz en Laurence Heusghem en de stukken betreffende de minnelijke schikking;

— het gerechtelijk dossier inzake "Tractebel" van voormalig onderzoeksrechter Jean-Claude Van Espen: omwille van het volume van dit dossier, werd dit dossier niet overgebracht naar het commissiesecretariaat, maar konden de commissieleden en de experten dit dossier raadplegen op de griffie van het hof van beroep te Brussel;

— het proces-verbaal van de op 4/5 juni 2011 gepleegde inbraak in het kantoor van de heer Patrick De Wolf, toenmalig advocaat-generaal bij het hof van beroep van Brussel;

— de op 14 september 2017 overgemaakte informatie door de heer Johan Van Overtveldt, minister van Financiën, betreffende de minnelijke schikking inzake "Société générale – cvba Belgimont" en "Patokh Chodiev en Alijan Ibragimov e.a.".

— le procès-verbal de l'huissier de justice et ses annexes portant sur la lecture des anciens serveurs de l'AWDC en vue de vérifier l'échange de courriers électroniques entre l'AWDC et MM. Axel Haelterman et Raf Verstraeten pour la période allant du 2 décembre 2010 au 3 mai 2011 – par l'intermédiaire du magistrat de liaison;

Volet III. Application de la loi sur la transaction pénale élargie

— toutes les informations dont le Conseil supérieur de la Justice disposait et qui ont constitué la base du rapport du 27 mars 2012 du Conseil supérieur de la Justice relatif à l'enquête particulière sur le parquet et le parquet général d'Anvers;

— le dossier judiciaire n° TU27.68 100740-02 "Société Générale et Belgimont scrl et consorts" des anciens juges d'instruction Ferdinand Lammens et Marc De Munck (tribunal de première instance de Turnhout) et les pièces relatives à la transaction;

— le dossier judiciaire n° BR27.97 3816-96 concernant "Alijan Ibragimov et Patokh Chodiev et consorts" des anciens juges d'instruction Françoise Roggen, Frédéric Lugentz et Laurence Heusghem, ainsi que les pièces relatives à la transaction;

— Le dossier judiciaire concernant "Tractebel" de l'ancien juge d'instruction Jean-Claude Van Espen: en raison de son volume, ce dossier n'a pas été transmis au secrétariat de la commission mais les commissaires et les experts ont pu le consulter au greffe de la cour d'appel de Bruxelles;

— le procès-verbal de l'effraction commise le 4/5 juin 2011 dans les bureaux de M. Patrick De Wolf, à l'époque avocat général près la cour d'appel de Bruxelles;

— les informations transmises, le 14 septembre 2017, par M. Johan Van Overveldt, ministre des Finances, concernant les transactions relatives à "Société Générale et Belgimont scrl" et "Patokh Chodiev et Alijan Ibragimov et consorts".

2. **Documenten die als geïndividualiseerde kopie werden ter hand gesteld van de deskundigen en de commissieleden**

Algemeen

— het schrijven van 10 maart 2017 en 14 juli 2017 van de heer Jaak Raes, administrateur-generaal van de Veiligheid van de staat met betrekking tot actuele informatie over de heren Patokh Chodiev en Alijan Ibragimov;

— het schrijven van 14 juli 2017 van de heer Guy Rapaille, voorzitter van het Vast Comité I;

— de brieven van 7 en 13 november 2017, van 4, 7 en 13 december 2017 en van 4 en 15 januari 2018 van de advocaten van de heer Patokh Chodiev.

Luik I. Naturalisatie en nationaliteitsverwerving

— het schrijven van 11 januari 2017 van de voorzitter van het Vast Comité P betreffende een door het Vast Comité P in 2002 gevoerd onderzoek naar aanleiding van vermeend misbruik door een lid van het politiekorps van Waterloo, van een document in het raam van de naturalisatieprocedure van de heer Patokh Chodiev;

— het onderzoeksverslag van 6 maart 2017 van het Vast Comité P betreffende het optreden van de politie van Waterloo in de naturalisatie- en nationaliteitsverwervingsdossiers van de heer Patokh Chodiev, mevrouw Goulnoura Chodieva en aanverwanten: aanleiding van deze opdracht zijn de getuigenissen achter gesloten deuren van de heren Patrick Sapion, toenmalig wijkagent, en de heer Michel Vandewalle, toenmalig commissaris van de lokale politie van Waterloo. Naast een synthese van de verzamelde informatie en de informatie die de onderzoekscommissie ter beschikking stelde, werden verhoren georganiseerd met verscheidene leden van het politiekorps van Waterloo. Op basis van dit onderzoek formuleerde het Vast Comité P antwoorden op de door de onderzoekscommissie opgestelde vragenlijst;

— de eerste twee onderzoeksverslagen van 19 en 24 januari 2017, 13 februari 2017 en 21 februari 2017 van het Vast Comité I betreffende het optreden van de Veiligheid van de Staat in de naturalisatie- en nationaliteitsverwervingsdossiers van de heer Patokh Chodiev, mevrouw Goulnoura Chodieva, de heer Alijan Ibragimov en de heer Alexandre Machkevitch en hun aanverwanten, en betreffende de informatie waarover de Veiligheid van de staat beschikte met betrekking tot het optreden van een advocate in de naturalisatiedossiers

2. **Documents remis sous forme de copie individualisée aux experts et aux commissaires**

Généralités

— les courriers des 10 mars 2017 et 14 juillet 2017 de M. Jaak Raes, administrateur général de la Sûreté de l'Etat, concernant les informations actuelles sur MM. Patokh Chodiev et Alijan Ibragimov;

— le courrier du 14 juillet 2017 de M. Guy Rapaille, président du Comité permanent R;

— les courriers des 7 et 13 novembre 2017, des 4, 7 et 13 décembre 2017 et des 4 et 15 janvier 2018 des avocats de M. Patokh Chodiev.

Volet I. Naturalisation et acquisition de la nationalité

— le courrier du 11 janvier 2017 du président du Comité permanent P concernant une enquête menée par le Comité permanent P sur un cas présumé d'utilisation abusive, par un membre du corps de police de Waterloo, d'un document dans le cadre de la procédure de naturalisation de M. Pathok Chodiev;

— le rapport d'enquête du 6 mars 2017 du Comité permanent P relatif à l'action de la police de Waterloo dans les dossiers de naturalisation et d'acquisition de la nationalité de M. Patokh Chodiev, Mme Goulnoura Chodieva et consorts; cette mission a été motivée par les témoignages à huis clos de MM. Patrick Sapion, à l'époque agent de quartier, et de M. Michel Vandewalle, à l'époque commissaire de la police locale de Waterloo. Outre une synthèse des informations recueillies et des informations mises à disposition par la commission d'enquête, des auditions de plusieurs membres du corps de police de Waterloo ont été organisées. Sur la base de cette enquête, le Comité permanent P a formulé des réponses au questionnaire élaboré par la commission d'enquête;

— les deux premiers rapports d'enquête des 19, 24 janvier 2017, 13 février 2017 et 21 février 2017 du Comité permanent R relatifs à l'action de la Sûreté de l'État dans les dossiers de naturalisation et d'acquisition de la nationalité de M. Patokh Chodiev, Mme Goulnoura Chodieva, M. Alijan Ibragimov et M. Alexandre Machkevitch et consorts, et relatifs aux informations dont disposait la Sûreté de l'Etat à propos de l'action d'une avocate dans les dossiers de naturalisation et relatifs aux contacts de MM. Patokh Chodiev, Alijan

en met betrekking tot de contacten van de heren Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch met het management van Tractebel;

— het schrijven van 24 januari 2017 van de heer Jaak Raes, administrateur-generaal van de Veiligheid van de staat, betreffende het wettelijk kader en de procedure inzake de behandeling van naturalisatieaanvragen door de Veiligheid van de staat en betreffende de informatie met betrekking tot de heren Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch waarover de Veiligheid van de staat beschikte op het ogenblik van de behandeling van de naturalisatieaanvragen.

— het derde onderzoeksverslag van 28 maart 2017 (deel I) van het Vast Comité I betreffende

a) de opvolging door de Veiligheid van de Staat van de gekende informatie over de heren Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch, hun aanverwanten, en hun contacten in België;

b) de doorzending door de Veiligheid van de staat van informatie naar de bevoegde autoriteiten (bevoegde minister, federaal parket, federale politie,…);

c) een anonieme klacht;

d) de wijze waarop de heer Patokh Chodiev en aanverwanten, de heren Alijan Ibragimov en de heer Alexandre Machkevitch een arbeidsvergunning kregen;

— het zesde onderzoeksverslag van het Vast Comité I van 3 oktober 2017, betreffende het artikel “Entre Kubla et Patokh Chodiev” verschenen in “Le Vif/L’express”;

— de briefwisseling van de onderzoekscommissie met de procureur-generaal van het hof van beroep van Brussel, de heer Patrick Delmulle (dd.7 november 2017), de procureur-generaal van het hof van beroep van Bergen, de heer Ignacio de la Serna (dd.3 januari 2018) en de federale procureur, de heer Frédéric Van Leeuw (dd.18 januari en 7 februari 2018), betreffende informatie verschenen in Le Vif/L’Express over mogelijke financiële transacties tussen de heer Patokh Chodiev en de heer Serge Kubla.

Luik II. Totstandkoming van de wet “Verruimde minnelijke schikking in strafzaken”

— het derde onderzoeksverslag van het Vast Comité I van 28 maart 2017 (deel II) betreffende de informatie waarover de Veiligheid van de staat beschikte in het kader van de totstandkoming van de wet “verruimde minnelijke schikking in strafzaken”;

Ibragimov et Alexandre Machkevitch avec le management de Tractebel;

— le courrier du 24 janvier 2017 de M. Jaak Raes, administrateur général de la Sûreté de l’État, concernant le cadre légal et la procédure de traitement des demandes de naturalisation par la Sûreté de l’Etat et concernant les informations sur MM. Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov et Alexandre Machkevitch dont la Sûreté de l’Etat disposait au moment du traitement des demandes de naturalisation.

— le troisième rapport d’enquête (partie I) du Comité permanent R daté du 28 mars 2017 relatif

a) au suivi par la Sûreté de l’État des informations connues au sujet de MM. Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov et Alexandre Machkevitch, leurs proches et leurs contacts en Belgique;

b) à la transmission d’informations par la Sûreté de l’Etat aux autorités compétentes (ministre compétent, parquet fédéral, police fédérale, etc.);

c) à une plainte anonyme;

d) à la manière dont M. Patokh Chodiev et ses proches, ainsi que MM. Alijan Ibragimov et Alexandre Machkevitch ont obtenu un permis de travail;

— le sixième rapport d’enquête du Comité permanent R daté du 3 octobre 2017 relatif à l’article intitulé “Entre Kubla et Patokh Chodiev” paru dans “Le Vif/L’Express”;

— les courriers échangés entre la commission d’enquête et le procureur général près la cour d’appel de Bruxelles, M. Patrick Delmulle (daté du 7 novembre 2017), le procureur général près la cour d’appel de Mons, M. Ignacio de la Serna (daté du 3 janvier 2018) et le procureur fédéral, M. Frédéric Van Leeuw (datés du 18 janvier et du 7 février 2018), à propos des informations parues dans Le Vif/L’Express sur de possibles transactions financières entre M. Patokh Chodiev et M. Serge Kubla.

Volet II. Élaboration de la loi sur la transaction pénale élargie

— le troisième rapport d’enquête (partie II) du Comité permanent R daté du 28 mars 2017 relatif aux informations dont disposait la Sûreté de l’Etat dans le cadre de l’élaboration de la loi sur la transaction pénale élargie;

— het vierde onderzoeksverslag van het Vast Comité I van 21 april 2017 dat een analyse maakt van de informatie van de Veiligheid van de Staat betreffende contacten van de heren Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch met de heer V. en dat nader ingaat op de problematiek van de declassificatie van documenten van de Veiligheid van de staat;

— het vijfde onderzoeksverslag van het Vast Comité I van 23 mei 2017, en de bijkomende onderzoeksverslagen van 6 juni 2017 en 18 september 2017, betreffende

a) de consultatie van de databanken van de Veiligheid van de Staat door voormalig administrateur-generaal Alain Winants;

b) de informatie van de Veiligheid van de Staat over de heer V.;

c) de informatie van de Veiligheid van de Staat en de ADIV over het *Memorandum of Understanding* dat werd afgesloten tussen Kazatomprom en het SCK-CEN;

Luik III. Toepassing van de wet "Verruimde minnelijke schikking in strafzaken"

— de op 5 april 2017 overgemaakte informatie door directeur-generaal Philippe De Koster van de CFI betreffende de CFI meldingen aan het parket over de personen die voorwerp uitmaken van het onderzoek van de onderzoekscommissie;

— het schrijven dd. 9 maart 2017 van de federaal procureur, de heer Frédéric Van Leeuw, aan de heer Patrick Gaudius, verbindingsmagistraat over verscheidene gerechtelijke dossiers;

— analyse van de deskundigen van de onderzoekscommissie van de verruimde minnelijke schikkingen afgesloten in het gerechtelijk dossier nr. TU 27.68 100740-02 inzake "Société général – Belgimont cvba" en in het gerechtelijk dossier nr. BR 27.97 3816.-96 inzake "Alijan Ibragimov en Patokh Chodiev e.a.".

3. **Documenten die via het EXTRANET van de onderzoekscommissie ter beschikking werden gesteld van de deskundigen en de commissieleden**

Algemeen

— het schrijven van 3 februari 2017 van de voorzitter van de Kamer van volksvertegenwoordigers aan de minister van Justitie betreffende de opdracht van de parlementaire onderzoekcommissie;

— le quatrième rapport d'enquête du Comité permanent R daté du 21 avril 2017, qui analyse les informations de la Sûreté de l'Etat relatives à des contacts entre MM. Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov et Alexandre Machkevitch et M. V. et qui se penche sur la problématique de la déclassification des documents de la Sûreté de l'Etat;

— le cinquième rapport d'enquête du Comité permanent R daté du 23 mai 2017, et les rapports d'enquête complémentaires des 6 juin 2017 et 18 septembre 2017 relatifs:

a) à la consultation des banques de données de la Sûreté de l'Etat par l'ancien administrateur général, M. Alain Winants;

b) aux informations de la Sûreté de l'Etat relatives à M. V.;

c) aux informations de la Sûreté de l'Etat et du SGRS à propos du *Memorandum of Understanding* qui a été conclu entre Kazatomprom et le SCK-CEN;

Volet III. Application de la loi sur la Transaction pénale élargie

— les informations transmises le 5 avril 2017 par le directeur général de la CTIF, Philippe De Koster, relatives aux signalements de la CTIF au parquet à propos des personnes faisant l'objet de l'enquête menée par la commission d'enquête;

— le courrier du 9 mars 2017 adressé par le procureur fédéral, M. Frédéric Van Leeuw, à M. Patrick Gaudius, magistrat de liaison, à propos de plusieurs dossiers judiciaires;

— l'analyse effectuée par les experts de la commission d'enquête sur les transactions pénales élargies conclues dans le dossier judiciaire n° TU 27.68 100740-02 en cause "Société générale – Belgimont scrl" et dans le dossier judiciaire n° BR 27.97 3816.-96 en cause "Alijan Ibragimov et Patokh Chodiev et consorts".

3. **Documents mis à la disposition des experts et des membres de la commission par le biais de l'EXTRANET de la commission d'enquête**

Généralités

— Le courrier du 3 février 2017 du Président de la Chambre des représentants au ministre de la Justice concernant la mission de la commission d'enquête parlementaire;

— nota's van de Juridische dienst betreffende getuigen-leden van de Kamer van volksvertegenwoordigers, het lidmaatschap van de onderzoekscommissie van een lid van een niet-erkende fractie, aanstelling magistraat in andere rechtsgebieden, getuigenis van buiten België verblijvende personen en rogatoire commissies, perslekken – recht van onderzoek;

— nota's van de deskundigen van de onderzoekscommissie betreffende de installatie van de onderzoekscommissie, de hoedanigheid van de getuigen, de inzage in gerechtelijke dossiers, het horen van getuigen en de getuigenis van potentiële verdachten in een gerechtelijk onderzoek, de mogelijke dwangmiddelen voor het oproepen van getuigen, de honoraria van advocaten en het beroepsgeheim van advocaten, de schending van het beroepsgeheim bij perslekken, huiszoeking, artikel 58 van de Grondwet.

Luik I. Naturalisatie en nationaliteitsverwerving

— statistieken opgesteld door de dienst Naturalisaties van de Kamer van volksvertegenwoordigers;

— rechtspraak aangenomen door de commissie voor de Naturalisaties op 29 april 1997;

— nota opgesteld door de dienst Naturalisaties betreffende de evolutie van de naturalisatiewetgeving;

— nota van de Juridische Dienst van de Kamer van volksvertegenwoordigers betreffende het inzagerecht in individuele naturalisatiedossiers;

— aanwezigheidslijsten van de vergaderingen van de Commissie voor de Naturalisaties voor de onderzoeksperiode van Luik I van de onderzoekscommissie;

— het dossier van het Vast Comité P betreffende de klacht van de heer Michel Vandewalle;

— de omzendbrieven betreffende de nationaliteitswetgeving van de minister van Justitie van 6 mei 2000 en 20 juli 2000;

— de nota van 21 december 2016 van de dienst Naturalisaties betreffende de naturalisatie van de heer Patokh Chodiev;

— de informatie overgemaakt op 17 januari 2017, 24 januari 2017 en 21 februari 2017 door de heer Freddy Roosemont, directeur-generaal van de Dienst voor Vreemdelingenzaken betreffende de aan de heren Patokh Chodiev en Alijan Ibragimov verstrekte arbeids- en beroepskaarten;

— notes du Service juridique relatives aux témoins-membres de la Chambre des représentants, à la participation d'un membre d'un groupe non reconnu à la commission d'enquête, à la désignation d'un magistrat dans d'autres ressorts, au témoignage de personnes résidant à l'étranger et aux commissions rogatoires et fuites dans la presse – droit d'investigation;

— notes des experts de la commission d'enquête relatives à l'installation de la commission d'enquête, à la qualité des témoins, à la consultation des dossiers judiciaires, à l'audition de témoins et au témoignage de suspects potentiels dans une enquête judiciaire, aux moyens de contrainte possibles pour convoquer des témoins, aux honoraires et au secret professionnel des avocats, à la violation du secret professionnel lors de fuites dans la presse, aux perquisitions et à l'article 58 de la Constitution.

Volet I. Naturalisation et acquisition de la nationalité

— les statistiques établies par le Service des Naturalisations de la Chambre des représentants;

— la jurisprudence adoptée par la commission des Naturalisations le 29 avril 1997;

— la note rédigée par le service des Naturalisations à propos de l'évolution de la législation relative aux naturalisations;

— la note du Service juridique de la Chambre des représentants relative au droit de consultation dans le cadre de dossiers de naturalisation individuels;

— les listes des présences aux réunions de la commission des Naturalisations pour la période examinée du Volet I de la commission d'enquête;

— le dossier du Comité permanent P relatif à la plainte déposée par M. Michel Vandewalle;

— les circulaires du 6 mai 2000 et du 20 juillet 2000 du ministre de la Justice concernant la législation relative à la nationalité;

— la note du 21 décembre 2016 du service des Naturalisations relative à la naturalisation de M. Patokh Chodiev;

— les informations transmises les 17 janvier 2017, 24 janvier 2017 et 21 février 2017 par M. Freddy Roosemont, directeur général de l'Office des Étrangers, à propos des permis de travail et cartes professionnelles délivrés à MM. Patokh Chodiev et Alijan Ibragimov;

— de informatie op 17 januari 2017 overgemaakt door de gemeentediensten van de gemeente Eigenbrakel betreffende de nationaliteitsverwerving van de heer Alijan Ibragimov;

— de informatie op 18 januari 2017 overgemaakt door de gemeentediensten van de gemeente Waterloo betreffende de nationaliteitsverwerving door de heer Patokh Chodiev;

— de nota van 18 januari 2017 van de FOD Justitie betreffende de evolutie inzake de nationaliteitswetgeving;

— de informatie op 31 januari 2017 overgemaakt door het Vast Comité P betreffende dossier 2002-7000 van het Vast Comité P;

— de op 31 januari 2017 en 20 februari 2017 overgemaakte informatie door de federale diensten van de provinciegouverneur van Waals Brabant, de heer Gilles Mahieu betreffende de verstrekte paspoorten aan de heren Patokh Chodiev en Alijan Ibragimov en aanverwanten;

— de nota's van 20 en 21 februari 2017 van de deskundigen betreffende de evolutie in de wetgeving betreffende het verval van nationaliteit;

— de nota van de FOD Economie van 20 januari 2017 betreffende de evolutie van de wetgeving betreffende de beroepsactiviteiten der vreemdelingen;

— de aanbevelingen overgemaakt door de Vlaamse Vereniging van Ambtenaren en Beambten van de Burgerlijke Stand (VLAVABBS) op 17 maart 2017;

— het Jaarverslag 2012 van het Vast Comité I: *partim*: "De rol van de Veiligheid van de staat in het kader van procedures tot het verkrijgen van de Belgische nationaliteit".

Luik II. Totstandkoming van de wet "Verruimde minnelijke schikking in strafzaken"

1. Informatie over de parlementaire onderzoekscommisie "Grote Fiscale Fraudedossiers"

— de op 9 maart 2017 overgemaakte analyse van de voor de onderzoekscommissie relevante aanbevelingen van de parlementaire onderzoekscommissie "Grote fiscale fraudedossiers" door de heer Michel Maus, deskundige van deze parlementaire onderzoekscommissie, en de reacties op deze analyse van de toenmalige voorzitter van de parlementaire onderzoekscommissie "Grote fiscale fraudedossiers", de heer François-Xavier de Donnéa (dd.16 maart 2017), en

— les informations transmises le 17 janvier 2017 par les services communaux de la commune de Braine-l'Alleud concernant l'acquisition de la nationalité par M. Alijan Ibragimov;

— les informations transmises le 18 janvier 2017 par les services communaux de la commune de Waterloo concernant l'acquisition de la nationalité par M. Patokh Chodiev;

— la note du 18 janvier 2017 du SPF Justice à propos des évolutions de la législation relative à la nationalité;

— les informations transmises le 31 janvier 2017 par le Comité permanent P concernant le dossier 2002-7000 du Comité permanent P;

— les informations transmises les 31 janvier 2017 et 20 février 2017 par les services fédéraux du gouverneur de la province du Brabant wallon, M. Gilles Mahieu, à propos des passeports délivrés à MM. Patokh Chodiev et Alijan Ibragimov et consorts;

— les notes des 20 et 21 février 2017 des experts à propos des évolutions de la législation relative à la déchéance de la nationalité;

— la note du SPF Économie du 20 janvier 2017 concernant l'évolution de la législation relative aux activités professionnelles des étrangers;

— les recommandations transmises par l'Association flamande des fonctionnaires et agents de l'état civil (VLAVABBS) le 17 mars 2017;

— le rapport annuel de 2012 du Comité permanent R: *partim*: "Le rôle de la Sûreté de l'Etat dans le cadre des procédures en vue de l'obtention de la nationalité belge".

Volet II. Élaboration de la loi sur la transaction pénale élargie

1. Informations de la commission d'enquête parlementaire sur les grands dossiers de fraude fiscale

— l'analyse des recommandations pertinentes pour la commission d'enquête qui avaient été formulées par la commission d'enquête parlementaire sur les grands dossiers de fraude fiscale, transmise le 9 mars 2017 par M. Michel Maus, expert de cette commission d'enquête parlementaire, ainsi que les réactions à cette analyse de l'ancien président de la commission d'enquête parlementaire sur les grands dossiers de fraude fiscale, M. François-Xavier de Donnéa (en date

van één van de rapporteurs, de heer Jean-Marc Nollet (dd.20 maart 2017);

— de op 13 april 2017 van de heer Ari Epstein, CEO van het *Antwerp World Diamond Centre* AWDC, op eenvoudig verzoek van de onderzoekscommissie overgemaakte informatie;

2. Lokaal Overleg Antwerpen – diamant

— het schrijven van 20 december 2010 van de heer Jan Jambon als toenmalig voorzitter van de Diamantclub;

— de op 28 februari 2017 door de heer Frank Philippsen, administrateur-generaal van de BBI ter beschikking gestelde informatie;

— de op 3 maart 2017 overgemaakte informatie door de heer Patrick Vandenbruwaene, procureur-generaal bij het hof van beroep van Antwerpen;

— de op 7 maart 2017 overgemaakte informatie door de heer Jo Vandeurzen, gewezen minister van Justitie;

— de op 15 maart 2017 overgemaakte informatie door mevrouw Hildegard Penne, getuige;

— de op 15 maart 2017 overgemaakte informatie door de heer Christiaan Nys, getuige;

— de op 15 maart 2017 overgemaakte informatie door de heer Yves Liégeois, getuige;

— de op 22 maart 2017 overgemaakte informatie door de heer Peter Van Calster, getuige;

— verslagen van de BBI overgemaakt op 23 maart 2017;

— overzicht van alle mondelingen en schriftelijke vragen gesteld in de Kamer van volksvertegenwoordigers en de Senaat betreffende de diamantsector – (fiscale) fraude – minnelijke schikking;

— het schrijven van 27 februari 2017 van de heer Christian Denoyelle, voorzitter van de Hoge Raad voor de Justitie en het Verslag van de Hoge Raad voor de Justitie van 27 maart 2012 betreffende het bijzonder onderzoek naar de relaties binnen de financiële sectie van het parket bij de rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen en naar de relatie tussen het parket bij de

du 16 mars 2017) et de l'un des rapporteurs, M. Jean-Marc Nollet (en date du 20 mars 2017);

— les informations transmises le 13 avril 2017 par M. Ari Epstein, CEO de l'*Antwerp World Diamond Centre* (AWDC), sur simple demande de la commission d'enquête;

2. Concertation locale à Anvers – le secteur du diamant

— le courrier du 20 décembre 2010 de M. Jan Jambon, en sa qualité d'ancien président du *Diamantclub*;

— les informations transmises le 28 février 2017 par M. Frank Philippsen, administrateur général de l'ISI;

— les informations transmises le 3 mars 2017 par M. Patrick Vandenbruwaene, procureur général près la cour d'appel d'Anvers;

— les informations transmises le 7 mars 2017 par M. Jo Vandeurzen, ancien ministre de la Justice;

— les informations transmises le 15 mars 2017 par Mme Hildegard Penne, témoin;

— les informations transmises le 15 mars 2017 par M. Christiaan Nys, témoin;

— les informations transmises le 15 mars 2017 par M. Yves Liégeois, témoin;

— les informations transmises le 22 mars 2017 par M. Peter Van Calster, témoin;

— les rapports de l'ISI transmis le 23 mars 2017;

— le relevé de toutes les questions écrites et orales posées à la Chambre des représentants et au Sénat au sujet du secteur du diamant, de la fraude (fiscale) et de la transaction;

— le courrier du 27 février 2017 de M. Christian Denoyelle, président du Conseil supérieur de la Justice, et le rapport du Conseil supérieur de la Justice du 27 mars 2012 intitulé *"Verslag van het bijzonder onderzoek naar de relaties binnen de financiële sectie van het parket bij de rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen en naar de relatie tussen het parket bij de rechtbank van*

rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen en het parketgeneraal bij het hof van beroep te Antwerpen;

— de op 13 april 2017 van de heer Ari Epstein, CEO van het AWDC, op eenvoudig verzoek van de onderzoekscommissie overgemaakte informatie;

— het schrijven van 24 april 2017 van de heer Yves Liégeois, getuige;

— de mail van 7 juni 2017 van de heer Ari Epstein, getuige;

— het schrijven van 13 september 2017 van de advocaat van het AWDC via de verbindingsmagistraat;

— de door de heer Ari Epstein, CEO AWDC , getuige, op 9 oktober 2017 overgemaakte documenten, via de verbindingsmagistraat;

— de op 12 januari 2018 door de gerechtsdeurwaarder van het AWDC via de verbindingsmagistraat overgemaakte documenten en het proces-verbaal van het uitlezen van de mailservers van het AWDC.

3. Beleidsvoorbereiding federale regering – wetsontwerp houdende diverse bepalingen

— het op 17 maart 2017 door de Kanselarij van de eerste minister ter beschikking gestelde wetgevingsdossier betreffende alle werkzaamheden van de federale regering in lopende zaken bij de voorbereiding van het wetsontwerp houdende diverse bepalingen: verslagen Interkabinettenwerkgroepen, verslagen van de vergaderingen van de Directeurs Algemeen Beleid, adviezen Inspectie van Financiën, voorontwerpen van wet, advies van de Raad van State, notulen en notificaties van de ministerraden van 3 december 2010 en 3 februari 2011;

4. Informatie ter beschikking gesteld door de politieke fracties

— het schrijven van 27 maart 2017 van mevrouw Meryem Kitir, fractievoorzitter van de sp.a-fractie van de Kamer;

— het schrijven van 29 maart 2017 van mevrouw Catherine Fonck, fractievoorzitter van de cdH-fractie van de Kamer;

eerste aanleg te Antwerpen en het parket-generaal bij het hof van beroep te Antwerpen" (Rapport de l'enquête spéciale sur les relations au sein de la section financière du Parquet du tribunal de première instance d'Anvers ainsi que sur les relations entre le Parquet du tribunal de première instance d'Anvers et le Parquet général de la cour d'appel d'Anvers) (traduction);

— les informations transmises le 13 avril 2017 par M. Ari Epstein, CEO de AWDC, sur simple demande de la commission d'enquête;

— le courrier du 24 avril 2017 de M. Yves Liégeois, témoin;

— le courriel du 7 juin 2017 de M. Ari Epstein, témoin;

— le courrier du 13 septembre 2017 de l'avocat de l'AWDC transmis par l'intermédiaire du magistrat de liaison;

— les documents transmis le 9 octobre 2017 par M. Ari Epstein, CEO de l'AWDC, témoin, par l'intermédiaire du magistrat de liaison;

— les documents transmis le 12 janvier 2018 par l'huissier de justice de l'AWDC par l'intermédiaire du magistrat de liaison et le procès-verbal de l'analyse des serveurs de messagerie électronique de l'AWDC.

3. Travaux préparatoires du gouvernement fédéral – projet de loi portant des dispositions diverses

— le dossier législatif transmis le 17 mars 2017 par la Chancellerie du premier ministre concernant tous les travaux réalisés par le gouvernement fédéral en affaires courantes dans le cadre de la préparation du projet de loi portant des dispositions diverses: les rapports de groupes de travail intercabinets, les rapports des réunions des Directeurs de la politique générale, les avis de l'Inspection des finances, les avant-projets de loi, l'avis du Conseil d'État, les procès-verbaux et les notifications des conseils des ministres du 3 décembre 2010 et du 3 février 2011;

4. Informations transmises par les groupes politiques

— le courrier du 27 mars 2017 de Mme Meryem Kitir, présidente du groupe sp.a de la Chambre;

— le courrier du 29 mars 2017 de Mme Catherine Fonck, présidente du groupe cdH de la Chambre;

— het schrijven van 29 maart 2017 van mevrouw Meyrem Almaci, fractievoorzitter van de Ecolo/Groen-fractie van de Kamer;

— het schrijven van 30 maart 2017 van de heer Patrick De Wael, fractievoorzitter van de Open Vld-fractie van de Kamer;

— het schrijven van 31 maart 2017 van mevrouw Laurette Onkelinx, fractievoorzitter van de PS-fractie van de Kamer;

— het schrijven van 31 maart 2017 van de heer Denis Ducarme, fractievoorzitter van de MR-fractie van de Kamer;

— het schrijven van 17 april 2017 van de heer Servais Verherstraeten, fractievoorzitter van de CD&V-fractie van de Kamer.

5. Wet houdende diverse bepalingen: bankgeheim – verruimde minnelijke schikking

— het verslag van de Justitiedialogen van 2004;

— het volledige wetgevingsdossier, ter beschikking gesteld door de wetgevende diensten van de Kamer van volksvertegenwoordigers en de Senaat: wetsontwerp Kamer, amendementen Kamer, commissiebesprekingen Kamer, bespreking in plenaire vergadering Kamer, overgezonden wetsontwerp, commissiebesprekingen Senaat, bespreking in plenaire vergadering Senaat, bekrachtiging, afkondiging en publicatie;

— het schrijven van 13 december 2016 van de heer Christian Denoyelle, voorzitter van de Hoge Raad voor de Justitie;

— het schrijven van 2 februari 2017 van de heer Yves Leterme, gewezen eerste minister;

— het schrijven van 5 februari 2017 van de heer Steven Vanackere, gewezen minister van Buitenlandse Zaken;

— het schrijven van 7 februari 2017 van de heer Marc Verwilghen, gewezen minister van Justitie;

— het schrijven van 17 februari 2017 en bijlage van de heer Guy Vanhengel, gewezen minister van Begroting;

— het schrijven van 23 februari 2017 van de heer Kris Peeters, vice-eersteminister en minister van Werk, Economie en Consumenten, belast met Buitenlandse Handel;

— le courrier du 29 mars 2017 de Mme Meyrem Almaci, présidente du groupe Ecolo/Groen de la Chambre;

— le courrier du 30 mars 2017 de M. Patrick Dewael, président du groupe Open Vld de la Chambre;

— le courrier du 31 mars 2017 de Mme Laurette Onkelinx, présidente du groupe PS de la Chambre;

— le courrier du 31 mars 2017 de M. Denis Ducarme, président du groupe MR de la Chambre;

— le courrier du 17 avril 2017 de M. Servais Verherstraeten, président du groupe CD&V de la Chambre;

5. Loi portant des dispositions diverses: secret bancaire – transaction élargie

— le rapport “Dialogues Justice” de 2004;

— le dossier législatif complet transmis par les services législatifs de la Chambre des représentants et du Sénat: le projet de loi déposé à la Chambre, les amendements présentés à la Chambre, les débats en commission de la Chambre, le débat en séance plénière de la Chambre, le projet de loi transmis au Sénat, les débats en commission du Sénat, le débat en séance plénière du Sénat, la sanction royale et la publication;

— le courrier du 13 décembre 2016 de M. Christian Denoyelle, président du Conseil supérieur de la Justice;

— le courrier du 2 février 2017 de M. Yves Leterme, ancien premier ministre;

— le courrier du 5 février 2017 de M. Steven Vanackere, ancien ministre des Affaires étrangères;

— le courrier du 7 février 2017 de M. Marc Verwilghen, ancien ministre de la Justice;

— le courrier du 17 février 2017, ainsi que l’annexe, de M. Guy Vanhengel, ancien ministre du Budget;

— le courrier du 23 février 2017 de M. Kris Peeters, vice-premier ministre et ministre de l’Emploi, de l’Économie et des Consommateurs, chargé du Commerce extérieur;

— het schrijven van 3 maart 2017 van de heer Patrick Delmulle, procureur-generaal bij het hof van beroep van Brussel;

— le courrier du 3 mars 2017 de M. Patrick Delmulle, procureur général près la cour d'appel de Bruxelles;

— het schrijven van 14 maart 2017 van de heer Ignacio de la Serna, voorzitter van het College van procureurs-generaal met bijlagen;

— le courrier du 14 mars 2017, ainsi que les annexes, de M. Ignacio de la Serna, président du Collège des procureurs généraux;

— het op 17 maart 2017 door de Hoge Raad voor de Justitie overgemaakte schrijven van 26 mei 2011 van de heer Stefaan De Clerck, gewezen minister van Justitie, aan de Hoge Raad voor de Justitie;

— le courrier du 26 mai 2011 de M. Stefaan De Clerck, ancien ministre de la Justice, adressé au Conseil supérieur de la Justice, transmis le 17 mars 2017 par le Conseil supérieur de la Justice;

— de door mevrouw Hildegard Penne, getuige, neergelegde documenten naar aanleiding van haar getuigenis op 15 maart 2017;

— les documents déposés par Mme Hildegard Penne, témoin, à l'occasion de sa déposition le 15 mars 2017;

— het op 17 maart 2017 overgemaakte overzicht van de verbindingsmagistraten voor de periode 2010-2011;

— le résumé des magistrats de liaison pour la période 2010-2011, transmis le 17 mars 2017;

— het schrijven van 24 maart 2017 van de heer Johan Van Overtveldt, minister van Financiën;

— le courrier du 24 mars 2017 de M. Johan Van Overtveldt, ministre des Finances;

— het schrijven van 27 maart 2017 van de heer Stefaan De Clerck, gewezen minister van Justitie;

— le courrier du 27 mars 2017 de M. Stefaan De Clerck, ancien ministre de la Justice;

— het schrijven van 31 maart 2017 van mevrouw Laurette Onkelinx, gewezen vice-eersteminister;

— le courrier du 31 mars 2017 de Mme Laurette Onkelinx, ancienne vice-première ministre;

— het schrijven van 31 maart 2017 van mevrouw Joëlle Milquet, gewezen vice-eersteminister;

— le courrier du 31 mars 2017 de Mme Joëlle Milquet, ancienne vice-première ministre;

— het schrijven van 4 april 2017 van de heer Didier Reynders, vice-eersteminister en minister van Buitenlandse Zaken en Europese Zaken;

— le courrier du 4 avril 2017 de M. Didier Reynders, vice-premier ministre et ministre des Affaires étrangères et européennes;

—het schrijven van 18 april 2017 en bijlagen van de heer Koen Geens, minister van Justitie;

— le courrier du 18 avril 2017 et annexes de M. Koen Geens, ministre de la Justice;

— de door het Vast Comité I overgemaakte informatie over *"la compagnie des Mousquetaires d'Armagnac";*

— les informations transmises par le Comité permanent R au sujet de *"la compagnie des Mousquetaires d'Armagnac";*

— het schrijven van 25 april 2017 van de heer Didier Reynders, vice-eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken en Europese Zaken;

— le courrier du 25 avril 2017 de M. Didier Reynders, vice-premier ministre et ministre des Affaires étrangères et européennes;

— het schrijven van 26 april 2017 en 3 mei 2017 en bijlagen van de heer Hans D'Hondt, voorzitter van het Directiecomité van de FOD Financiën;

— les courriers du 26 avril 2017 et du 3 mai 2017 et annexes de M. Hans D'Hondt, président du Comité de direction du SPF Finances;

— de door de heer Pierre Goblet, getuige, neergelegde documenten naar aanleiding van zijn getuigenis op 5 mei 2017;

— les documents déposés par M. Pierre Goblet, témoin, à l'occasion de sa déposition le 5 mai 2017;

— de door de heer Fons Borginon, getuige, neergelegde documenten naar aanleiding van zijn getuigenis op 5 mei 2017;

— het door de heer Eric Kirsch, getuige, neergelegde document naar aanleiding van zijn getuigenis op 5 mei 2017;

— de door de heer Chris Delaere, getuige, neergelegde documenten naar aanleiding van zijn getuigenis op 5 mei 2017;

— het schrijven van 10 mei 2017 betreffende de begrotingscijfers – verruimde minnelijke schikkingen van de heer Johan Van Overtveldt, minister van Financiën;

— Persbericht over de Orde van Malta en over een uit het Frans gerechtelijk onderzoek gelekte mail van de heer Jean-François Etienne des Rosaies – 16 mei 2017;

— de door de heer Yann Philippin, getuige, neergelegde documenten naar aanleiding van zijn getuigenis op 10 mei 2017;

— de door de heer Bart Vandenberghe, getuige, neergelegde documenten naar aanleiding van zijn getuigenis op 10 mei 2017;

— de door de heer Patrick De Wolf , getuige, neergelegde documenten naar aanleiding van zijn getuigenis op 10 mei 2017 en zijn bijkomend mailbericht van 24 mei 2017;

— het schrijven van 17 mei 2017 van de heer Luk Somers, gewezen kabinetsmedewerker van de gewezen minister van Werk;

— nota van 18 mei 2017 van een deskundige van de onderzoekscommissie betreffende de door de heer Pierre Goblet neergelegde documenten;

— het door mevrouw Meyrem Almaçi, getuige, neergelegde document naar aanleiding van haar getuigenis op 17 mei 2017;

— de door mevrouw Sophie Heuskin, getuige, neergelegde documenten naar aanleiding van haar getuigenis op 22 mei 2017;

— de door de heer Rudy Volders , getuige, neergelegde documenten naar aanleiding van zijn getuigenis op 22 mei 2017;

— les documents déposés par M. Fons Borginon, témoin, à l'occasion de sa déposition le 5 mai 2017;

— les documents déposés par M. Eric Kirsch, témoin, à l'occasion de sa déposition le 5 mai 2017;

— les documents déposés par M. Chris Delaere, témoin, à l'occasion de sa déposition le 5 mai 2017;

— le courrier du 10 mai 2017 relatif aux chiffres budgétaires – transactions pénales élargies de M. Johan Van Overtveldt, ministre des Finances;

— le communiqué de presse concernant l'Ordre de Malte et un courriel de M. Jean-François Etienne des Rosaies ayant fait l'objet d'une fuite dans le cadre de l'instruction judiciaire française – 16 mai 2017;

— les documents déposés par M. Yann Philippin, témoin, à l'occasion de sa déposition le 10 mai 2017;

— les documents déposés par M. Bart Vandenberghe, témoin, à l'occasion de sa déposition le 10 mai 2017;

— les documents déposés par M. Patrick De Wolf, témoin, à l'occasion de sa déposition le 10 mai 2017 et son courriel complémentaire du 24 mai 2017;

— le courrier du 17 mai 2017 de M. Luk Somers, ancien collaborateur du cabinet de l'ancien ministre du Travail;

— la note du 18 mai 2017 d'un expert de la commission d'enquête relative aux documents déposés par M. Pierre Goblet;

— le document déposé par Mme Meyrem Almaçi, témoin, à l'occasion de sa déposition le 17 mai 2017;

— les documents déposés par Mme Sophie Heuskin, témoin, à l'occasion de sa déposition le 22 mai 2017;

— les documents déposés par M. Rudy Volders, témoin, à l'occasion de sa déposition le 22 mai 2017;

— de door de heer Gert Van der Biesen, getuige, neergelegde documenten naar aanleiding van zijn getuigenis op 24 mei 2017;

— de door de heer Christian Radermecker, getuige, neergelegde documenten naar aanleiding van zijn getuigenis op 31 mei 2017;

— het mailbericht van de heer Eric Vandeweghe, getuige, naar aanleiding van zijn getuigenis op 31 mei 2017;

— het mailbericht van 1 juni 2017 van de heer Emmanuel Degrève, getuige, naar aanleiding van zijn getuigenis op 10 mei 2017;

— het schrijven van 2 juni 2017 van de heer Didier Reynders, vice-eersteminister en minister van Buitenlandse Zaken en Europese Zaken;

— de door mevrouw Vicky Osaer, getuige, neergelegde documenten naar aanleiding van haar getuigenis op 7 juni 2017;

— de door de heer Tom Van Wynsberge, getuige, neergelegde documenten naar aanleiding van zijn getuigenis op 21 juni 2017;

— het schrijven van 22 juni 2017 van mevrouw Christine Defraigne, voorzitster van de Senaat;

— de door de heer Rudy Volders, getuige, neergelegde documenten naar aanleiding van zijn getuigenis op 14 juni 2017;

— de door de heer Jean-François Smets, getuige, neergelegde documenten naar aanleiding van zijn getuigenis op 21 juni 2017;

— de door de heer Stefan Knaepen, getuige, op 3 juli 2017 overgemaakte documenten;

— de door de heer Jef Smits, getuige, op 4 juli 2017 overgemaakte documenten;

— de door de heer Jean-Claude Fontinoy, getuige, neergelegde documenten naar aanleiding van zijn getuigenis op 5 juli 2017;

— de door mevrouw Hildegard Penne, getuige, neergelegde bijkomende verklaringen van 14 juli 2017 en 8 september 2017 naar aanleiding van haar getuigenis op 22 mei 2017;

— les documents déposés par M. Gert Van der Biesen, témoin, à l'occasion de sa déposition le 24 mai 2017;

— les documents déposés par M. Christian Radermecker, témoin, à l'occasion de sa déposition le 31 mai 2017;

— le courriel transmis par M. Eric Vandeweghe, témoin, à l'occasion de sa déposition le 31 mai 2017;

— le courriel transmis du 1er juin 2017 par M. Emmanuel Degrève, témoin, à l'occasion de sa déposition le 10 mai 2017;

— le courrier du 2 juin 2017 de M. Didier Reynders, vice-premier ministre et ministre des Affaires étrangères et européennes;

— les documents déposés par Mme Vicky Osaer, témoin, à l'occasion de sa déposition le 7 juin 2017;

— les documents déposés par M. Tom Van Wynsberge, témoin, à l'occasion de sa déposition le 21 juin 2017;

— le courrier du 22 juin 2017 de Mme Christine Defraigne, présidente du Sénat;

— les documents déposés par M. Rudy Volders, témoin, à l'occasion de sa déposition le 14 juin 2017;

— les documents déposés par M. Jean-François Smets, témoin, à l'occasion de sa déposition le 21 juin 2017;

— les documents transmis par M. Stefan Knaepen, témoin, le 3 juillet 2017;

— les documents transmis par M. Jef Smits, témoin, le 4 juillet 2017;

— les documents déposés par M. Jean-Claude Fontinoy, témoin, à l'occasion de sa déposition le 5 juillet 2017;

— les déclarations complémentaires transmises par Mme Hildegard Penne, témoin, les 14 juillet et 8 septembre 2017 à la suite de sa déposition du 22 mai 2017;

— het schrijven van 12 september 2017 van de heer Bart Van Humbeeck, getuige, via de verbindingsmagistraat;

— het schrijven van 12 september 2017 van de heer Olivier Henin, getuige, via de verbindingsmagistraat;

— de door de heer Jo Baret, getuige, op 12 september 2017 overgemaakte documenten via de verbindingsmagistraat;

— het schrijven van 18 september 2017 van mevrouw Paule Somers, getuige, via de verbindingsmagistraat;

— het schrijven van 20 september 2017 van mevrouw Heidi Elpers, getuige, via de verbindingsmagistraat;

— het schrijven van 26 september 2017 en bijlagen van de heer Chris Delaere, getuige, via de verbindingsmagistraat;

— de op 4 oktober 2017 overgemaakte documenten door de heer Patrick De Wolf;

— het schrijven van 24 oktober 2017 van de heer Eddy Peeters, getuige, via de verbindingsmagistraat;

— het advies van 29 november 2017 van de Hoge Raad voor de Justitie betreffende de verruimde minnelijke schikking in strafzaken;

— het op 30 november 2017 door het commissiesecretariaat voor de commissie voor de Justitie overgemaakte document “betreffende de houding van het openbaar ministerie inzake het wetsontwerp houdende het Wetboek Strafprocesrecht”, dat de toenmalige eerste advocaat-generaal de heer Yves Liégeois neerlegde naar aanleiding van de hoorzitting van 8 februari 2006 in de commissie voor de Justitie van de Kamer van volksvertegenwoordigers;

— de op 26 januari 2018 door het Wetgevend secretariaat van de Kamer van volksvertegenwoordigers overgemaakte notulen van de Conferentie van voorzitters van 28 september 2010, 9 en 16 februari 2011;

— de op 26 januari 2018 door het Wetgevend secretariaat van de Kamer van volksvertegenwoordigers overgemaakte brief en bijlagen inzake de regering in lopende zaken van 24 september 2007 van de eerste minister ter attentie van de Conferentie van voorzitters van de Kamer van volksvertegenwoordigers.

— la lettre du 12 septembre 2017 de M. Bart Van Humbeeck, témoin, transmise par l’intermédiaire du magistrat de liaison;

— la lettre du 12 septembre 2017 de M. Olivier Henin, témoin, transmise par l’intermédiaire du magistrat de liaison;

— les documents transmis le 12 septembre 2017 par M. Jo Baret, témoin, par l’intermédiaire du magistrat de liaison;

— la lettre du 18 septembre 2017 de Mme Paule Somers, témoin, transmise par l’intermédiaire du magistrat de liaison;

— la lettre du 20 septembre 2017 de Mme Heidi Elpers, témoin, transmise par l’intermédiaire du magistrat de liaison;

— la lettre du 26 septembre 2017 et annexes de M. Chris Delaere, témoin, transmises par l’intermédiaire du magistrat de liaison;

— les documents transmis le 4 octobre 2017 par M. Patrick De Wolf;

— la lettre du 24 octobre 2017 de M. Eddy Peeters, témoin, transmise par l’intermédiaire du magistrat de liaison;

— l’avis du Conseil supérieur de la justice du 29 novembre 2017 sur la transaction pénale élargie;

— le document “relatif à l’attitude du ministère public au sujet du projet de loi concernant le Code de procédure pénale” transmis le 30 novembre 2017 par le secrétariat de la commission de la Justice, que M. Yves Liégeois, premier avocat général de l’époque, avait déposé à l’occasion de l’audition du 8 février 2006 en commission de la Justice de la Chambre des représentants;

— les procès-verbaux de la Conférence des présidents des 28 septembre 2010 et 9 et 16 février 2011, transmis le 26 janvier 2018 par le Secrétariat législatif de la Chambre des représentants;

— la lettre (et les annexes) concernant le gouvernement en affaires courantes, adressées le 24 septembre 2007 par le premier ministre à la Conférence des présidents de la Chambre des représentants et transmises le 26 janvier 2018 par le Secrétariat législatif de la Chambre des représentants.

6. Reparatiewet “verruimde minnelijke schikking in strafzaken”

— het volledige wetgevingsdossier, ter beschikking gesteld door de wetgevende diensten van de Kamer van volksvertegenwoordigers en de Senaat: wetsvoorstellen Senaat, amendementen Senaat, commissiebesprekingen Senaat, bespreking in plenaire vergadering Senaat, overgezonden wetsontwerp, wetsvoorstellen Kamer, commissiebesprekingen Kamer, advies Raad van State, bespreking in plenaire vergadering Kamer, bekrachtiging, afkondiging en publicatie.

Luik III. Toepassing van de wet “Verruimde minnelijke schikking in strafzaken”

— de vergelijkende nota van de deskundige van de onderzoekscommissie met betrekking tot ingediende wetsvoorstellen en -ontwerpen inzake de verruimde minnelijke schikking in strafzaken;

— de op 5 april 2017 door mevrouw Annemie Turtelboom, gewezen minister van Justitie, overgemaakte documenten: onderzoek EVA VVSBG en nota van de Dienst voor Strafrechtelijk beleid van 28 februari 2014; omzendbrief van 2012 van het College van procureurs-generaal inzake de VVSBG;

— de mail van 25 april 2017 van de heer Patrick Gaudius, verbindingsmagistraat;

— het schrijven van 2 mei 2017 van de heer Patrick Vandenbruwaene, procureur-generaal bij het hof van beroep van Antwerpen;

— het schrijven van 3 mei 2017 van de heer Frédéric Van Leeuw, federaal magistraat;

— het schrijven van 19 mei 2017 en bijlagen van de heer Ignacio de la Serna, voorzitter van het College van procureurs-generaal;

— de op 24 mei 2017 overgemaakte documenten door de heer Karel Anthonissen;

— het schrijven van 2 juni 2017 en bijlage van de heer Eric Van de Weghe, getuige;

— de op 19 juni 2017 overgemaakte documenten van de heer Karel Anthonissen;

— de door de heer Jean-Michel Verelst, getuige, neergelegde documenten naar aanleiding van zijn getuigenis op 21 juni 2017;

6. Loi de réparation relative à la “transaction pénale élargie”

— l’ensemble du dossier législatif mis à disposition par les services législatifs de la Chambre des représentants et du Sénat: propositions de loi déposées au Sénat, amendements présentés au Sénat, débats en commission du Sénat, discussion en séance plénière du Sénat, projet de loi transmis, propositions de loi déposées à la Chambre, débats en commission de la Chambre, avis du Conseil d’État, discussion en séance plénière de la Chambre, sanction, promulgation et publication.

Volet III. Application de la loi relative à la “transaction pénale élargie”

— la note comparative de l’expert de la commission d’enquête concernant les propositions et projets de loi déposés dans le cadre de la transaction pénale élargie;

— les documents transmis le 5 avril 2017 par Mme Annemie Turtelboom, ancienne ministre de la Justice: étude EVA EEAPS et note du 28 février 2014 du Service de la politique criminelle; circulaire de 2012 du Collège des procureurs généraux concernant l’EEAPS;

— le courriel du 25 avril 2017 de M. Patrick Gaudius, magistrat de liaison;

— la lettre du 2 mai 2017 de M. Patrick Vandenbruwaene, procureur général près la cour d’appel d’Anvers;

— la lettre du 3 mai 2017 de M. Frédéric Van Leeuw, magistrat fédéral;

— la lettre du 19 mai 2017 et annexes de M. Ignacio de la Serna, président du Collège des procureurs généraux;

— les documents transmis le 24 mai 2017 par M. Karel Anthonissen;

— le courrier du 2 juin 2017 et annexe de M. Eric Van de Weghe, témoin;

— les documents de M. Karel Anthonissen transmis le 19 juin 2017;

— les documents déposés par M. Jean-Michel Verelst, témoin, à l’occasion de sa déposition le 21 juin 2017;

— de door mevrouw Laurence Heusghem, getuige, neergelegde documenten naar aanleiding van haar getuigenis op 21 juni 2017;

— het op 22 juni 2017 overgemaakte document door de heer Yves Liégeois, getuige;

— het op 22 juni 2017 overgemaakte document door de heer Jonathan Biermann, getuige;

— het schrijven van 22 juni 2017 van de advocaten van de heer Armand De Decker, getuige;

— de door de heer Patrick De Wolf, getuige, neergelegde documenten naar aanleiding van zijn getuigenis op 28 en 29 juni 2017;

— de door de heer Marc de le Court, getuige, neergelegde documenten naar aanleiding van zijn getuigenis op 5 juli 2017;

— de door heer Jean-François Godbille, getuige, neergelegde documenten naar aanleiding van zijn getuigenis op 18 juli 2017;

— het schrijven van 25 augustus 2017 van de heer C. de Vroom;

— het schrijven van 7 september 2017 van de heer Jean-Pierre Buyle, voorzitter van de *Ordre des barreaux francophones et germanophone de Belgique*;

— het schrijven van 7 september 2017 van de heer Edward Janssens, voorzitter van de Orde van Vlaamse Balies;

— het schrijven van 7 september 2017 van de heer Bruno Bulthé, getuige;

— het schrijven van 19 september 2017 van de heer B. de Gerlache de Gomery;

— het tijdschriftartikel van de heer Jean-Pierre Buyle inzake lobbying en advocatuur, neergelegd door de heer Patrick Henry tijdens de hoorzitting van 4 oktober 2017;

— het schrijven van 25 oktober 2017 en van 21 november 2017 van de heer Jean-François Godbille, getuige;

— het schrijven van 14 november 2017 van de advocate van de heer Alijan Ibragimov, getuige, naar aanleiding van zijn getuigenis;

— nota van 15 januari 2018 van de deskundige van de onderzoekscommissie betreffende de opschorting door de raadkamer.

— les documents déposés par Mme Laurence Heusghem, témoin, à l'occasion de sa déposition le 21 juin 2017;

— le document transmis le 22 juin 2017 par M. Yves Liégeois, témoin;

— le document transmis le 22 juin 2017 par M. Jonathan Biermann, témoin;

— le courrier du 22 juin 2017 des avocats de M. Armand De Decker, témoin;

— les documents déposés par M. Patrick De Wolf, témoin, à l'occasion de sa déposition les 28 et 29 juin 2017;

— les documents déposés par M. Marc de le Court, témoin, à l'occasion de sa déposition le 5 juillet 2017;

— les documents déposés par M. Jean-François Godbille, témoin, à l'occasion de sa déposition le 18 juillet 2017;

— le courrier du 25 août 2017 de M. C. de Vroom;

— le courrier du 7 septembre 2017 de M. Jean-Pierre Buyle, président de l'Ordre des barreaux francophones et germanophone de Belgique;

— le courrier du 7 septembre 2017 de M. Edward Janssens, président de l'*Orde van Vlaamse Balies*;

— le courrier du 7 septembre 2017 de M. Bruno Bulthé, témoin;

— le courrier du 19 septembre 2017 de M. B. de Gerlache de Gomery;

— l'article de revue de M. Jean-Pierre Buyle relatif au lobbying et au barreau, déposé par M. Patrick Henry durant l'audition du 4 octobre 2017;

— les courriers du 25 octobre 2017 et du 21 novembre 2017 de M. Jean-François Godbille, témoin;

— le courrier du 14 novembre 2017 de l'avocate de M. Alijan Ibragimov, témoin, à l'occasion de la déposition de celui-ci;

— la note du 15 janvier 2018 de l'expert de la commission d'enquête relative à la suspension par la chambre du conseil.

BIJLAGE 5

Overzicht van de gebruikte afkortingen

1. ADIV: Algemene Dienst Inlichting en Veiligheid (militaire inlichtingendienst)

2. AFS: vzw “Amitié et Fraternité Scoute”

3. Amendement nr. 18: Amendement nr. 18 ingediend op het wetsontwerp “diverse bepalingen”, DOC 52 1208/7

4. AWDC: *Antwerp World Diamond Centre*

5. BEF: Belgische Frank

6. BBI: Bijzondere Belastinginspectie

7. BIM-methoden: methoden opgenomen in de wet van 4 februari 2010 betreffende de methoden voor het verzamelen van gegevens door de inlichtingen- en veiligheidsdiensten

8. BOB: Bijzondere Opsporingsbrigade van de Rijkswacht

9. CAP: het Centraal Aanspreekpunt bij de Nationale Bank van België is een register dat de bankrekeningnummers en soorten contracten bevat die door natuurlijke personen en rechtspersonen, al dan niet woonachtig in België, gehouden worden bij financiële instellingen in België

10. CFI: Cel voor Financiële Informatieverwerking

11. COIV: Centraal Orgaan voor de Inbeslagneming en de Verbeurdverklaring

12. cvba: coöperatieve vennootschap met beperkte aansprakelijkheid

13. DAB: Vergadering van de Directeurs Algemeen Beleid van de kabinetten van de leden van de federale regering

14. DCRI: *direction centrale du renseignement intérieur*: Franse Inlichtingendienst

15. Dienst Vreemdelingenzaken

16. EBA: Eenmalige Bevrijdende Aangifte

17. EIB: Europese Investeringsbank

ANNEXE 5

Liste des abréviations et sigles utilisés

1. SGRS: Service général du Renseignement et de la Sécurité (service de renseignement militaire)

2. AFS: ASBL Amitié et fraternité scoute

3. Amendement n° 18: amendement n° 18 au projet de loi portant des dispositions diverses, DOC 52 1208/7

4. AWDC: *Antwerp World Diamond Centre*

5. BEF: franc belge

6. ISI: Inspection spéciale des impôts

7. Méthodes MRD: méthodes visées dans la loi du 4 février 2010 relative aux méthodes de recueil des données par les services de renseignement et de sécurité

8. BSR: Brigade de Surveillance et de Recherche

9. PCC: le Point de contact central de la Banque nationale de Belgique est un registre contenant les numéros de comptes bancaires et les types de contrats détenus en Belgique auprès d’institutions financières par les personnes physiques et les personnes morales, résidentes et non-résidentes

10. CTIF: Cellule de traitement des informations financières

11. OCSC: Organe central pour la Saisie et la Confiscation

12. SCRL: société coopérative à responsabilité limitée

13. DPG: Réunion des Directeurs de la Politique générale des cabinets des membres du gouvernement fédéral

14. DCRI: Direction centrale du renseignement intérieur: service de renseignement français

15. OE: Office des étrangers

16. DLU: Déclaration libératoire unique

17. BEI: Banque européenne d’investissement

18. Elysée: de diensten van de President van de Franse Republiek

19. FAG: de Financiële Actiegroep is een onafhankelijke intergouvernementele groep bedoeld om het beleid te bevorderen om het internationale financiële stelsel te beschermen tegen het witwassen van geld en de financiering van terrorisme

20. G 8: intergouvernementeel forum van acht industriele lidstaten (Canada, Duitsland, Frankrijk, Italië, Japan, Rusland, Verenigd Koninkrijk en Verenigde Staten) waarvan de regeringsleiders jaarlijks samenkomen

21. G 20: informele groep van twintig lidstaten (19 staten en de Europese Unie) waarvan de ministers van Financiën en de gouverneurs van de nationale banken jaarlijks samenkomen

22. HSBC: *Hongkong Shanghai Banking Corporation*

23. IKW: Interkabinettenwerkgroep

24. Kazachse trio: de heren Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov en Alexandre Machkevitch

25. MoU: *Memorandum of Understanding*

26. NBB: Nationale Bank van België

27. PMO: *Project Management Office*

28. Reparatiewet: wet van 11 juli 2011 tot wijziging van de artikelen 216*bis* en 216*ter* van het Wetboek van Strafvordering en van artikel 7 van de wet van 6 juni 2010 tot invoering van het Sociaal Strafwetboek

29. Sv.: Wetboek van strafvordering

30. TRACFIN: het *"Traitement du renseignement et action contre les circuits financiers clandestins"* is een orgaan van het Franse ministerie van Economie en Financiën, belast met de strijd tegen witwassen van geld en de financiering van terrorisme

31. Vast Comité I: vast comité van toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

32. Vast Comité P: vast comité van toezicht op de Politiediensten

33. VBO: Verbond der Belgische Ondernemingen

34. VSBG: Verval van de strafvordering door betaling van een geldsom: de onder artikel 216*bis* Sv. bedoelde minnelijke schikking voor de inwerkingtreding van de

18. Élysée: les services du président de la République française

19. GAFI: le Groupe d'action financière est un organisme intergouvernemental indépendant qui élabore des politiques visant à protéger le système financier international du blanchiment d'argent et du financement du terrorisme

20. G8: forum intergouvernemental composé de huit États industriels (Allemagne, Canada, États-Unis, France, Italie, Japon, Royaume-Uni, Russie) dont les dirigeants se réunissent annuellement

21. G20: groupe informel composé de vingt membres (19 États et l'Union européenne) dont les ministres des Finances et les gouverneurs des banques centrales se réunissent annuellement

22. HSBC: *Hongkong Shanghai Banking Corporation*

23. GTI: groupe de travail intercabinets

24. Trio kazakh: MM. Patokh Chodiev, Alijan Ibragimov et Alexandre Machkevitch

25. MoU: *Memorandum of Understanding*

26. BNB: Banque nationale de Belgique

27. PMO: *Project Management Office*

28. Loi de réparation/ loi réparatrice: loi du 11 juillet 2011 modifiant les articles 216*bis* et 216*ter* du Code d'instruction criminelle et l'article 7 de la loi du 6 juin 2010 introduisant le Code pénal social

29. C.I.cr.: Code d'Instruction criminelle

30. TRACFIN: le Traitement du renseignement et action contre les circuits financiers clandestins est un organisme du ministère français de l'Économie et des Finances, chargé de la lutte contre le blanchiment d'argent et contre le financement du terrorisme

31. Comité permanent R: Comité permanent de contrôle des services de renseignement et de sécurité

32. Comité permanent P: Comité permanent de contrôle des services de police

33. FEB: Fédération des entreprises de Belgique

34. EAPS: extinction de l'action publique moyennant le paiement d'une somme d'argent: la transaction pénale visée à l'article 216*bis* C.I.cr. avant l'entrée en

verruimde minnelijke schikking ingevoerd door artikel 84 van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen

35. Veiligheid van de Staat: de dienst Veiligheid van de Staat

36. V.T. Sv.: voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering

37. VVSBG: Verruimd verval van de strafvordering door betaling van een geldsom: de onder artikel 216*bis* Sv. bedoelde minnelijke schikking vanaf de inwerkingtreding van de verruimde minnelijke schikking

38. WBN: Wetboek van de Belgische Nationaliteit

39. Wet "verruimde minnelijke schikking in strafzaken": artikel 84 van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen in de versie vóór de inwerkingtreding van de herstelwet

40. Wet houdende diverse bepalingen: wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen.

vigueur de la transaction pénale élargie instaurée par l'article 84 de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses

35. Sûreté de l'État: service de la Sûreté de l'État

36. –

37. EEAPS: extension de l'extinction de l'action publique moyennant le paiement d'une somme d'argent: la transaction pénale visée à l'article 216*bis* C.I.cr. à partir de l'entrée en vigueur de la transaction pénale élargie

38. CNB: Code de la nationalité belge

39. Loi "Transaction pénale élargie": article 84 de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses dans la version précédant l'entrée en vigueur de la loi de réparation

40. Loi portant des dispositions diverses: loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses.